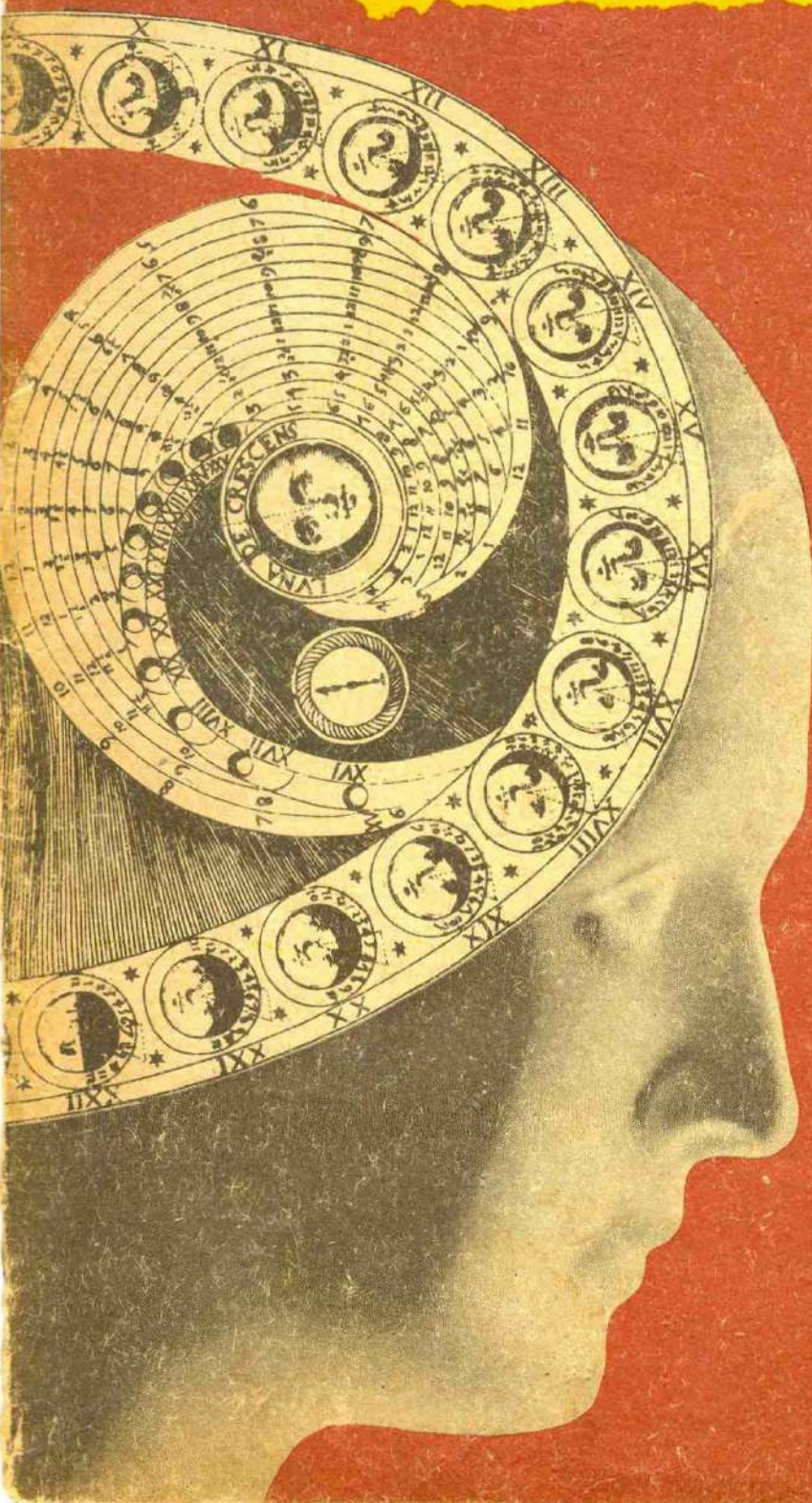

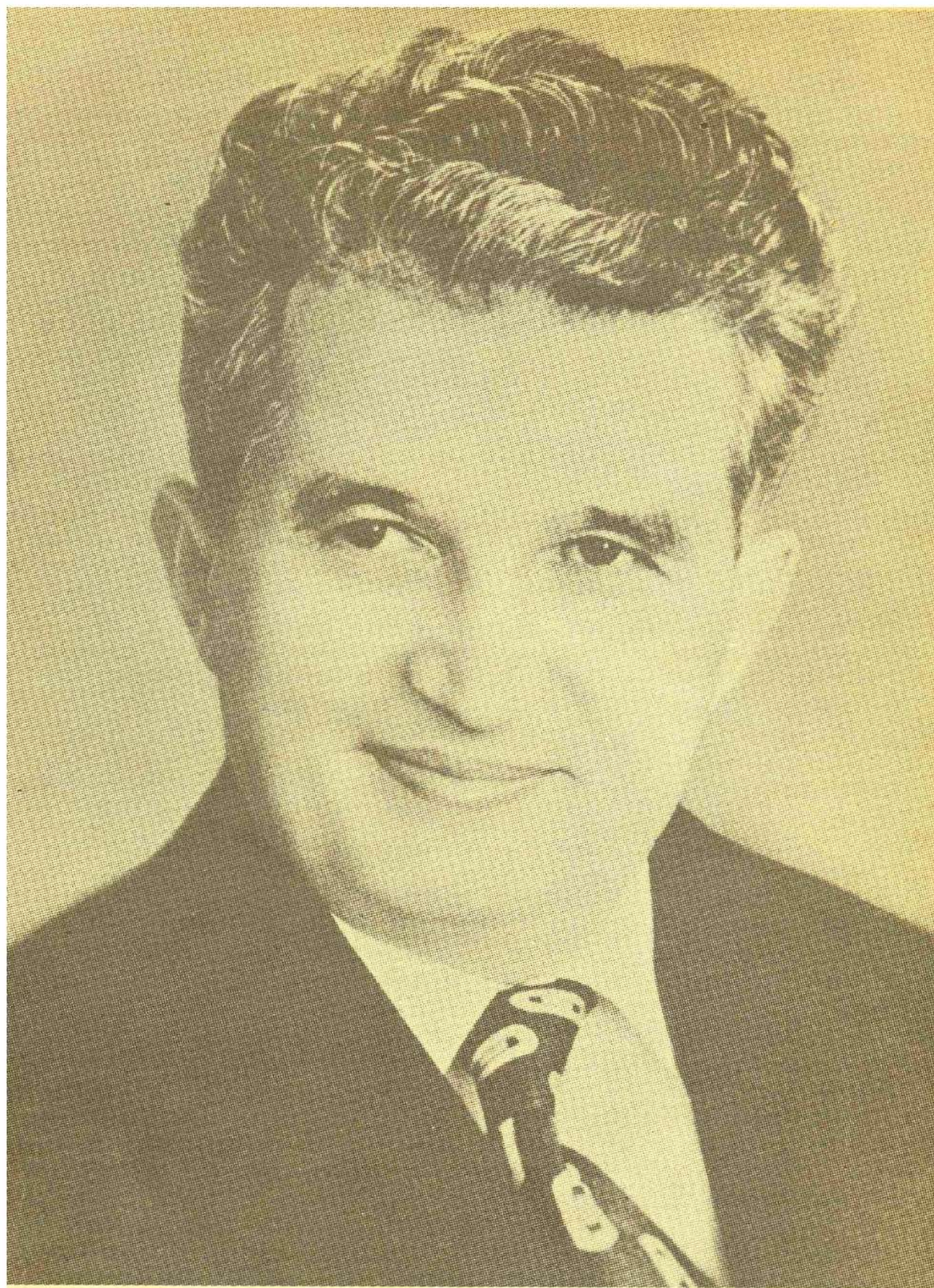
România literară

REALITATE
FANTASTIC
UTOPIE

S.F.

■ În activitatea cultural-educativă, de formare a omului nou și, în primul rînd, a tinerelor generații, trebuie să combatem cu hotărîre tot ceea ce este vechi și perimat, să promovăm cu hotărîre noul !

NICOLAE CEAUȘESCU

RREALITATE — FANTASTIC — UTOPIE

(formulă care cuprinde la fel de bine și fenomenul S.F.) este o posibilă sinteză a ipostazelor imaginarului de-a lungul timpului, o trecere în revistă a câtorva etape sugestive din uriașul și fascinantul efort al spiritului uman — începînd cu miturile antice și pînă la imaginarele călătorii cosmice — de a cunoaște, înțelege și ordona universul, de a corela lumea interioară cu realitatea înconjurătoare, alcătuiind un ansamblu armonios, coerent, dinamic.

Cuprinsul alternează textele cu caracter eseistic și prozele scurte (inedite). Prin însăși natura lui, acest Almanah nu putea epuiza teoretic sau exemplifica deplin un fenomen atît de complex, atît de uimitor. El pune numai cîteva accente.

Lumea noastră actuală este rodul dialogului permanent cu realul, îmbogățit și modelat de capacitatea spiritului uman de a imagina, depășind astfel limitele obiective impuse de timp și de spațiu, chiar barierele relative ale cunoașterii într-o anumită etapă. În funcție de nivelul general al științei, de contextul socio-economic, formele imaginarului s-au schimbat. Viziunii antice, limitate științific, dar bazate pe observație și logică, îi corespunde lipsa de prejudecăți, seninătatea integrării tuturor cunoștințelor, inclusiv miturile și legendele, într-o sinteză în care imaginarul completează zonele albe și își asumă enigmaticul.

Un alt capitol este dedicat fantasticului medieval, deseori sumbru, generat de tabu-urile și prejudecățile religioase. Cunoașterea este frînată și alterată, iar viziunea despre univers nu poate fi decît convențională. Din spaimele acestei lumi se alimentează o bună parte a literaturii fantastice mai vechi sau mai noi.

Renașterea, marile descoperiri geografice modifică fundamental viziunea despre univers; treptat spiritul se eliberează de tutela religioasă, reevaluînd și îmbogățind cunoștințele. Orizontul cercetării se extinde spre spațiul cosmic și tema călătoriei interplanetare e tratată ca un demers uman plauzibil.

Secolele al XVIII-lea și al XIX-lea sînt marcate de cercetări și descoperiri fundamentale în astronomie, fizică, matematică, chimie etc. Viziunea despre om și univers se modifică proporțional, pe măsură ce ritmul cunoașterii se accelerează. Fantasmelor sînt înlocuite de enigme științifice sau de previziuni tehnice. Revoluția industrială creează aproape o nouă mitologie. Anticiparea unor realizări tehnice atinge temperaturi înalte, deși astăzi asemenea texte stîrnesc zîmbete duioase.

Dezvoltarea literaturii științifico-fantastice e o urmare firească a extinderii enorme a cunoașterii. Revoluția tehnico-științifică, explozia informațională, amenințarea unui conflict nuclear și toate celelalte probleme grave ale umanității, ale prezentului și viitorului se reflectă într-o paletă foarte diversă de texte S. F. Telul autorilor nu este acela de a rezolva probleme tehnice sau științifice, ci de a mobiliza conștiințele, de a stimula fantezia creatoare, de a reafirma valorile civilizației umane.

Accentuat sau nu, toate etapele enumerate anterior sînt prezente în alcătuirea Almanahului, ilustrare a unui drum sinuos și dramatic, nicideată întrerupt, de cuprindere a unui univers tot mai complex. Superb neastîmpăr al spiritului uman iscoditor și constructor.

„România literară“

STRATEGIILE DE SPORIRE A SENSULUI REALITĂȚII

 CINE VINE dinspre știință spre literatură în cultura românească nu întâlnește un peisaj nefamiliar. Tensiunea între un domeniu și celălalt nu este acut simțită ca în cuprinsul altor culturi mai specializate. „Cele două culturi” le-a scris C.P. Snow pe sol englez, deplângând grava incomprehensibilitate ce stăpânește pe literatul ce se abate în aria „stranie” a științei sau pe cercetătorul care vizitează tărîmul „ciudat” al literelor. La noi, zeci de punți au fost aruncate cu adevărată fervoare. Poeți care au fost matematicieni, medici scriitori, poeți-filosofi mîndri de licența lor în biologie, electroniști esești, literați naturaliști (în sensul științelor naturii), lista e mare. Tot în cultura noastră s-au înfiripat, cu titlu de pionierat, discipline de graniță la punctele unde înainte vreme se credea că schimburile sînt ilegale, de contrabandă : lingvistică și poetică matematică, analiza logică a dramei, stilistică bazată pe teoria informației și alte hibridări productive.

Dacă incursiunea în literatură o face cercetătorul venit din științele exacte cu ghizi buni și precedente ilustre, îi mai trebuie ceva : o conștiință a solidarității de scop și de misiune cu străduința scriitorului. O dobîndește numai decît, dacă nu se rătăcește în sutele de lucrări care au adîncit diferențele „ireconciliabile” și specificul „ireductibil” al celor două discursuri : literar și științific. El nu vine cu mîna goală : n-are decît să apeleze la conceptul fundamental de *model*. Definit ca o descriere a unei porțiuni de realitate (mai puțin cunoscute) prin limbajul altei porțiuni de realitate (mai bine stăpînite), mo-

delul oferă științei și literaturii conștiința unui efort comun de a crea modele pentru realitate. Atît modelul literar cît și cel științific sînt alcătuite din semne, cuvinte și simboluri. Ambele recurg la limbaje finite, dar cu posibilități infinite, dominate de reguli. Literatura, artele și știința ar fi astfel vaste ateliere de confecționat modele. Imaginea tulbură pe separatiști, care rezistă la propunerea de a privi atît ecuația galileeană a pendulului cît și o poezie argheziană drept materializări în veșminte diferite ale unuia și aceluiași concept de model. Direcțiile sînt opuse, se va auzi obiecția. E evident că ceea ce descrie știința e măsurabilul, deci dimensiunea cantitativă a realului, pe cînd literatura se îndreaptă spre calități. Dar nu sînt oare ambele în căutarea unor structuri ordonate ? Nu încercă și una și alta să pună pecetea inteligibilului pe cîte un fragment de univers ?

Iar se aud vocile iritate ale celor obsedați de diferențe : literatura folosește recuzita imaginarului, în timp ce știința e ancorată în realitate. Definiția modelului n-ar putea fi transferată în creația artistică, creație care apelează la un limbaj al unui univers imaginar (nu al unei alte porțiuni a realității) pentru a descrie un fragment al realității. Cercetătorul rămîne imperturbabil : nimic pe lume nu e mai imaginar decît numerele complexe, cu ajutorul cărora calculăm aripi de avion. Și dacă asaltul va continua (literatura nu adoptă demersul rațional al științei !), omul de știință va enumera cîte feluri de raționalitate pot fi definite și va conchide : și una și alta, prin mijloacele (adică mo-

delele, limbajele și gramaticile) lor, caută să degajeze, să atribuie sau să sporească sensul unei realități infinite în care sîntem scufundați cu mijloacele noastre limitate. Să reduci haosul ambiant, să introduci o fărîmă de ordine, să micșorezi incertitudinea, să smulgi o parcelă a realității de sub legea entropiei universale, bine, dar aceasta e tocmai definiția vieții. Iată-ne ajunși la un punct interesant : modelele științei și literaturii (ca și ale artei) sînt forme ale unei strategii profunde a structurilor vii.

Să zicem că literatul separatist și autonomist a acceptat (ceea ce nu e deloc sigur) conceptele ce i se oferă din partea științei : model, limbaj și sporire de sens. Să vedem, spune el, bucuros că întinde o cursă, cum te descurci în fața a două fenomene literare, care cunosc în zilele noastre o ciudată resuscitare și care au elemente greu conciliabile cu știința : fantasticul și utopicul. Primul e o sfidare la adresa realului, raționalului și explicabilului și se definește prin tot ce le neagă pe acestea. Utopicul este exact ce-i spune numele : locul care nu există.

CERCETĂTORUL cade pe gânduri, dar nu se descurajează. Înainte de toate, modelul fantastic nu e deloc străin de dezvoltarea minții omenești. El prezidează începuturile. În copilăria oamenilor, este folosit ca model fundamental al explicării realității. În copilăria omului se începe cu basmul. Atît zeii lui Homer, cît și zînele din basmele populare sînt construcții coerente introduse în realitate pentru a-i da sens. Instrumente naive dar eficiente de reducere a inexplicabilului, aceste persoane fantastice au fost atît de integrate realității, încît nu ne sperie, nu dau fior. Istoria gândirii umane se poate scrie în termenii eliberării, curățirii și emancipării treptate a modelelor de elementele supranaturale. Cîte ruguri n-au ars, cîți pași eroici n-au fost făcuți cu fiecare descoperire, cu fiecare rafinare a procedeelelor raționale, cu fiecare sistem filosofic, cu fiecare operă literară, pînă la lărgirea ariei stăpînite în frontierele de astăzi ! Acum

vine întrebarea critică : iată-ne în epoca modernă (scădem sau adunăm două-trei veacuri la data discuției noastre). Știința e triumfătoare. Pentru fenomenele naturii dispunem de explicații riguroase, viața socială stă pe straturi groase de raționalitate instituționalizată, economică, politică, juridică. De unde interesul pentru fantastic, îmbrățișarea lui de către cititori ; în ce constă atracția lui neistovită, apelul lui în conștiința noastră ?

Fantasticul literaturii moderne se distinge de fantasticul mitologic sau feeric, spun cei care l-au studiat. El nu e o construcție organizată a realității cu ajutorul unor elemente din afara ei, ci o insidioasă întrerupere a ordinii acesteia. „E o năvală a inadmisibilului în sînul inalterabilei legalități cotidiene“ a afirmat Roger Caillois. Autorul (cunoscut generației mele de cînd conducea splendida revistă „Diogenes“ de sub egida UNESCO), unul din marii esești ai vremii noastre, îndrăgit de cititori mai ales pentru studiile și antologiile sale de artă și literatură fantastică, a tratat nemilos operele în care miraculosul e organizat și legitimizat. Fantasticul, după Caillois, e un intrus nedorit, fără buletin de identitate, un răufăcător care produce spaimă. Hieronymus Bosch de pildă, care fusese pentru noi prototipul fantasticului în pictură, e scos din listă, pentru că în lumea sa de bestiole și monștri, extraordinarul se constituie în sistem. „Într-o lume de miracole, extraordinarul își pierde puterea“.

L-am înțeles pe Caillois mai bine prin intermediul unui tablou. Vizitasem Galeria Națională de Artă din Londra, unde căutasem *Ambasadorii* (francezi) ai lui Hans Holbein, pictați la 1533. Interesul îmi fusese pregătit de cartea lui Philippe Amiguet : *Vîrsta de aur a diplomației. Machiavel și Venețienii*, apărută în 1963. Tabloul răsplătește orice așteptări. Două personaje stau în picioare și te privesc impasibile, de o parte și de alta a unei mese. Un ceas indică orele 10 și jumătate dimineața, pauza unei ședințe de negocieri, cînd protagoniștii se retrag pentru o cafea, o fotografie sau un schimb neofi-

sial de idei. Instrumentele de navigație și globurile pămîntești amintesc că sîntem în anii explorării Canadei și ai prezenței portughezilor în sudul Asiei. La două decenii după moartea lui Machiavel, tînăra diplomatie modernă înflorește. Ambasadorii sînt la modă. Anul tabloului e anul în care ambasadorul Veneției trimite Senatului raportul cuprinzînd portretul moral al lui Francisc I al Franței. În tablou, ambasadorul din stînga e costumat ca Henric al VIII-lea al Angliei, iar cel din dreapta în ținuta sobră a lui Erasm. Crucifixul din stînga perdelei, aproape invizibil, e o aluzie la înaintarea laicismului Renașterii și la criza Bisericii, divizată de Reformă. Nu te sature să citești în acest tablou un capitol pasionant de istorie. Și, deodată, privirea îți este atrasă de un obiect straniu, neluat în seamă de cei doi ambasadori, obiect care scapă legilor gravitației, ridicîndu-se ușor deasupra pardoselii de marmoră. Are formă alungită. Să fie sabie sau armă? Mai degrabă e un pește spintecat. Nici ipoteza aceasta nu ține. După ce desfide orice încadrare în realitate, obiectul își dezvăluie secretul, dacă îl privești lateral, de departe, dintr-un unghi anumit. El este un craniu alungit, deformat ca într-o oglindă magică. Obiectul misterios este fantasticul, fisura, decalajul, scandalul intercalat într-un univers ordonat, stăpîn pe sine, sigur de instituțiile sale și de raționalitatea reprezentată de cei doi ambasadori. „Fantasticul presupune soliditatea lumii reale, dar aceasta pentru a o devasta mai ușor“ va scrie Caillois. Efectul e sigur. Contempli modelul pictural al nașterii diplomatiei moderne și pleci cu neliniștea trezită de obiectul fantastic.

Trei observații înainte de a merge mai departe. Dacă definiția dată de Caillois ar fi corectă și completă, fantasticul nu ar fi model, ci simplă ruptură de model. Numai că invazia lui în realitate, unde distruge un sens construit cu grijă, nu se face de dragul devastării și al groazei. El pledează pentru un sens sporit, lărgit, îmbogățit. Este un indiciu al unei extensiuni necesare, al înglobării unui nou teritoriu, al lărgirii unui model, al cărui caracter limitat, tem-

HANS HOLBEIN CEL TÎNĂR :
Ambasadorii

porar și precar a venit să-l demonstreze. În tabloul lui Holbein ni se înfățișează mai întîi o ordine cu pretenții de stabilitate și raționalitate, un univers relatat cu minuții realiste și cu simbolurile principale ale vremii, ca apoi să se adauge o apariție extraordinară, care subminează tot ce se întreprinde în tablou : moartea. Ambasadorii vor să facă pacea, să evite războiul, să învingă moartea, dar ea stă la pîndă în planul secund al fantasticului, gata să le zădărnicească efortul și să-i înghită cu prinții și cu cetățile lor. Un sens contestat lasă loc unuia mai profund, sensul modelului de gradul doi.

În al doilea rînd, după Caillois, intervenția misterului în universul cuminte și stăpînit trebuie să producă numai-decît spaimă. Nu neapărat. Holbein își dă neliniște, anxietate, îndoieli. Pentru Caillois, fantasticul e un „joc al fricii“. Într-o versiune mai largă, sentimentul de neliniște, de jenă, de inconfort și de nesiguranță ajunge.

În sfîrșit, cînd părăsești tabloul lui Holbein, te întrebi dacă fantasticul cel mai îndrăzneț, nebănuit și miraculos nu e sortit să fie ajuns din urmă, mai tîrziu, de real. Înlocuiți obiectul lui Holbein cu o rachetă — ca formă se potri-

vește — ca un cap nuclear și veți zdruncina universul rațional al omenirii, infinit mai mult decît ar fi putut s-o facă imaginația marelui pictor.

CU meditația prilejuită de tablou, să revenim la literatura fantastică spre care se îndreaptă cititorul zilelor noastre. Să luăm trei autori din trei orizonturi : Borges, Bulgakov, Buzzati. (Faptul că numele lor începe cu litera B e o întîmplare căreia nu-i atribuim sens.)

BORGES. Un personaj, care pentru a-și garanta identitatea reală, spune și pe ce stradă stă, primește vizita unui vânzător ambulant de cărți. Totul rămîne în plan real : episod, conservăție, obiecte. Un element fantastic distruge modelul. Cartea oferită spre vânzare are un număr infinit de pagini (*Cartea de nisip*). Toate paradoxurile infinitului care încearcă mintea noastră reapar la răsfoirea volumului. Nici una din paginile consultate nu poate fi regăsită, „nici una nu e cea dintîi, nici una cea din urmă“. Prin contrast, realitatea în care ne mișcăm e finită, cu un număr uriaș de combinații ale elementelor constituente, sursă inepuizabilă a hazardului, jocului și varietății, dar niciodată de purtarea numerelor naturale. Fantasticul, cartea infinită, este strigătul limitelor universului cotidian, ordinar, comun, dar și nostalgia infinitului întrevăzut, dar nestăpînit.

BULGAKOV. La un birou imens, cu o călimară masivă în mijloc, ședea un costum gol pe dinăuntru și plimba pe hîrtie un toc cu penița uscată, fără cerneală. Costumul avea cravată, din buzunarul de la piept ieșea vîrfurile unui stilou, dar deasupra gulerului nu se afla nici gît, nici cap și nici din manșete nu se vedeau ieșind mîinile. Costumul era cufundat în lucru și nu băga în seamă defel harababura care domnea în jur. Auzind zgomotul ușii deschise, costumul se lăsă pe speteaza fotoliului și deasupra gulerului răsună vocea atît de cunoscută a lui Prohor Petrovici : „— Ce-i asta ? Doar stă scris pe ușă că nu primesc pe nimeni !“ (*Maestrul și Margareta*). În această scenă, întregul

decor e real : contabilul, secretara, mentalitatea și dialogul lor, ca și spaima sinceră în fața unui element ieșit din comun, constînd din înlocuirea directorului lor de către costumul său. Spaima nu se transmite însă cititorului care e cuprins de ilaritate : personajul birocrat a dispărut și a rămas la lucru, în locul omului, rolul și statutul social, reprezentate de costum. Se recurge la una din cele mai frecvente elemente din recuzita fantasticului, invizibilitatea, ce face cu tifla unei legi fizice a universului nostru curent. De cîte ori nu visăm să pătrundem nevăzuți în camerele unde se spun despre noi lucruri pe care nu le vom afla niciodată ? Dar adevărata îmbogățire de sens rezidă în ideea sugerată și neexplicitată că un univers administrativ este un univers de roluri nu de oameni.

BUZZATI. Naratorul vizitează pe frumoasa și capricioasa Lunella, care la un moment dat își cheamă cîinele cu numele prietenului său dispărut, ce fusese îndrăgostit de ea. Fiorul groazei apare în momentul în care povestitorului i se pare că recunoaște în cîinele maltratată pe amicul său Umberto : — „Ai văzut ce secătură, spuse mica și cruda ticăloasă. Dar a încasat-o. Așa trebuie să faci, altfel stăpînii sînt ei. De cum vezi că se împotrivesc, lovește-i cu chibzuială. Lovește-i peste nas, unde-i doare mai mult. După asta, devin niște îngerași“ (*Mica Circe*). Nicăieri în povestire cadrul real nu e întrerupt de o transsubstanțiere. Sensul ce apare odată cu întrebarea : nu cumva cîinele e chiar Umberto ? poartă asupra tuturor dezastrelor ce le-ar provoca transformarea metaforelor, cu ontologia lor slabă „ca și cum“, în identități depline. Ce s-ar întîmpla dacă iubitele ar fi într-adevăr stele, îndrăgostiții căței, pasiunile incendii, iar știrile microbi ? (În ultimul caz, răspîndirea știrilor e descrisă în sociologie de un model elaborat pentru difuzia maladiilor.)

Să facem acum trimitere la trei autori români : Galaction, Voiculescu, Bănuțescu. (Faptul că povestirile lor se petrec toate la Dunăre e o întîmplare căreia putem să-i atribuim sens.)

GALACTION. Frații Badea și Constantin Fierăscu din Celei sînt magistral introduși cu toate meandrele vieții lor, pînă la punctul de a deveni familiari și înțeleși. Constantin, fiul turcoai-
cei, nu-și găsește locul și meseria, în contrast cu Badea, bine așezat în gospodăria sa. Iubirea lui cu Frusina, devenită soția lui Badea, e o izbucnire de instincte ce se încadrează perfect în decor. Și deodată, în bordeiul care le adăpostea dragostea, Constantin vede focul fantastic. „Era un dans cu ritm și cu înțeles în această viorie colcăire de dantelă. Fiecare flăcără ondula ca vie, fiecare țîșnitură albastră revărsa o formă feminină, cu brațe ridicate, cu păr fluturător“... Dansul fecioarelor e înlocuit de flăcări lungi și drepte ca niște gladii. O piramidă de lame metalice se face și se desface. „Trei muchii viorii pe o bază de șerpi galbeni zdrobiți și vag colcăitori.“ Fenomenul halucinant trece de la simbolismul dragostei la acela al comorii ascunse sub tăciunii aprinși. (*Gloria Constantini*). Fantasticul nu se arată, cum spune Caillois, „dacă nu sfișie brusc o regularitate bine stabilită.“ Focul izbucnește la sfîrșit, întrerupînd monotonia vieții balcanice și aducînd personajelor o adevărată distrugere întruchipată de moartea lui Constantin și a Frusinei, în timp ce galbenii comorii se rostogolesc în Dunăre. Focul fantastic a transformat o povestire de crud realism într-un model universal de pasiune mistuitoare.

VOICULESCU. Într-una din cele mai cunoscute povestiri, sergentul major Costache Negrea vrea cu orice preț să ducă la capăt misiunea încredințată, călăuzind prin viscol cei doisprezece soldați la destinație, la Babo Săracă, pe Dunăre. Îi leagă cu o funie și așa înaintează în urgia dezlănțuită. Totul se încheagă și are sens. Numai că sergentul murise înainte de aspra lui performanță și la anchetă, sublocotenentul Viorel Petre are revelația de a fi fost salvat de un om care-și prelungise eroismul dincolo de linia morții. „Funia cu care majorul la plecare se încinsese peste tunică și cu care-l înfășurase

pe el cînd alcătuisese în vifor falanga, funia lipsea“ (*Viscolul*).

BĂNULESCU. Într-una din scenele cele mai puternice și de neuitat ale literaturii noastre, o barcă cu diaconul Ichim, cu pescarul Condrat și nevasta lui, Fenia, caută un petec de pămînt pe întinderile inundate, ca să îngroape copilul mort. Treptat la această grupare rară dominată de monologul paranoic al preotului, se adaugă noi elemente puțin probabile, care constituie tot atîtea șocuri pentru cititor. Se sapă în dunele de nisip, apare Vica, femeia izgonită care se tînguește și cere să nu fie alungată din sat, intervine Dache cu muzica și apoi ruperea zăporului și strigătele oamenilor. Ca și cum ar mai încăpea ceva în acest model aproape pictural, de un dur și insuportabil realism, intră în scenă elementul cel mai puțin așteptat, turma de mistreți. „Printre sloiurile înalte și groase care zvîrleau trombe de apă, tîrînd cu ele copaci despicați și insule de stuf — veneau mistreții în cîrduri, înotînd în salturi repezi, tăind apa cu spinările sure, cu boturile păroase căscate, pline sub bărbie de țurțuri de gheață, pe colți cu smocuri de iarbă uscată și albită de zăpadă.“ Apariția mistreților constituie fantasticul. Tabloul improbabil (surpriza informației este proporțională în modelele științifice cu gradul lor de nedeterminare), dar perfect verosimil, coerent, și tangibil, nu suportă această suplimentară și grea intruziune și se sparge. Tragediile sînt pentru moment uitate și pescarii rîd (*Mistreții erau blînzi*). Fantasticul este aici un element al naturii. Nu se recurge la strigoi și flăcări, nu se înfrîng legile fizice, dar funcțiunea de spargere a unui model construit cu artă infinită și încărcat de sens e aceeași. Dunărea, imensă și misterioasă, cu domeniile ei de sălcii fantomatice, benefică și distrugătoare, stînd deasupra existențelor umane pe care le invadează și le smulge capricios, hotar de tărîmuri imaginare, e cadrul cel mai propice ce s-a oferit unei bune părți din literatura română fantastică. Munții sînt decorul consacrat al mitologiei și basmelor. Acolo stă Zamolxe, acolo sălășluiesc zînele și spi-

ridușii, duhurile bune ale universului statornic al codrilor. Năvala și schimbarea, jocul brusc al destinului și spaima din de un fluviu bătrîn.

SĂ revenim la cercetătorul științific, care acum a prins curaj, fiind gata să aducă noi argumente în favoarea compatibilității fantasticului cu știința. Facem noi oare altceva, va spune el, decât să stricăm mereu modelele pe care le alcătuim, pentru a construi altele? Dacă n-ar fi îndoiala creatoare (vezi neliniștea în literatură), dacă n-am simți că sensul furnizat de un model e incomplet și limitat, dacă pentru explicația oricărui sistem logic n-ar fi mereu nevoie de un meta-sistem, ar mai fi progres în cunoaștere? Orice element, inclusiv fantasticul, ce tulbură o structură a cunoașterii sau o schemă de explicație se înscrie în dialectica mișcării modelelor. Cercetătorul nu e deloc neliniștit de presupusele tangențe mistice ale procedeeului. „Povestirea fantastică nu-și propune cîtuși de puțin să acrediteze fenomenele oculte, scrie Caillois. Convingerea, prozelitismul adepților (din povestire) nu fac de obicei decât să exacerbeze spiritul critic al cititorilor“.

Ca să completeze demonstrația împăcării științei cu fantasticul, nu-i va rămîne omului de știință decât să citeze „știința fantastică“, gen care nu s-ar fi creat dacă n-ar fi existat afinități puternice între cei doi termeni constituenți. Ne aflăm în plină modă și în plină expansiune a genului. El continuă literatura fantastică, așa cum aceasta o prelungește pe aceea a basmelor, adică cu similitudini, dar și cu discontinuități.

Asemănările sînt evidente. Îl literatura fantastică, la fel ca și în S.F. (să numim așa știința fantastică sau *science fiction*, cu simbolurile care-i subliniază contemporaneitatea), o ordine naturală este întreruptă de un element fantastic. De aici încolo, încep notele distincte. Elementul fantastic în S.F. suprimă (sau rupe, dacă vreți) o lege recunoscută, pentru a o înlocui numaidecît de o lege nouă, pe baze riguroase raționale și științifice. Fantasticul în S.F. nu are doar credibilitatea ce i-o dă arta povestito-

rului, ci dispune de certificat științific: sînt invocate laboratoare, savanți, teorii care îl susțin, îl legitimează și-l dezvoltă. Punctul de plecare e riguros plantat în ultimele descoperiri. Rachete interplanetare, planete locuibile, ființe planetare, stelare sau cosmice cu statut garantat de calculul probabilităților, viteze uriașe (de ce să ne oprim la viteza limită a luminii?), raze care distrug totul (deja există), raze care te fac invizibil, raze care îți dau dimensiunile voite ș.a.m.d., totul pornește în S.F. de la manual. Așa cum negi postulatul paralelelor și dai peste o geometrie ne-euclidiană, în S.F. scoți o lege cu care ne-am obișnuit, în special una care e limitativă și nu ne place și o înlocuiești cu alta ce-ți oferă modelul coerent, logic și plauzibil a unui univers mai generos. Se întîmplă lucruri ciudate în relația între știință și fantastic. Arthur Clarke pretinde că proiectele tehnice ale navelor cosmice sînt inspirate de desenele navelor din S.F. Gratuitatea jocului de imaginație — susținută aprig de unii — nu mai e evidentă. S-ar părea că literatura fantastică de tipul Jules Verne și cea din zilele noastre sînt vaste tentative de anticipare, de pregătire a sensibilității noastre și de exersare pentru intrarea în universul tehnic care nu întîrzie să se constituie. Submarinul, avionul și racheta erau obiecte fantastice la Jules Verne, ca acum să fie produse industriale de serie. (La fel și televiziunea, anunțată mai sumar, ce e drept, în *Castelul din Carpați*.)

Aici vede Caillois, diferența între S.F. și literatura fantastică = nu mai e fantazie, ci o împingere mai departe a raționamentului științific. Angoasă și frică da, dar e teama unei epoci înfricoșată de propriile creații tehnico-științifice.

Credincios punctului de vedere că asemănările sînt mai prețioase decât deosebiri, cercetătorul va face o observație interesantă. Procedeele între literatura fantastică și S.F. pot să difere, dar temele vor fi aceleași. Ambele sînt meditații asupra puterii (fizice sau mintale) a omului și a limitelor ei. Cele mai asupritoare sînt limitele de spațiu și de

timp, cele mai tulburătoare limitele gândirii noastre. Nu putem zbura, nu putem trăi veșnic (nici măcar mult, cât un stejar sau o broască țestoasă), nu ne putem întoarce în timp, ne izbim de ireversibilitatea unor fenomene, nu putem dezlega nici paradoxul mincinosului din Creta și nu sesizăm mai mult de cinci argumente într-o discuție (maximum șapte). În literatura fantastică intervine diavolul sau un elixir și iată-l pe Faust întinerit. În S.F. sînt propagate noi teorii ce țin celula proaspătă. Dar să nu ne așteptăm ca literatura fantastică și S.F. să abordeze altceva decît teme din catalogul veșnicelor aspirații ale eliberării fragilei și limitatei existențe umane de sub imperiul și din constrîngerea nemiloasă a legilor naturii. Spațiul și timpul sînt marii inamici. La Wells, ilustrul înaintaș al S.F., o mașină de explorat timpul încearcă să rezolve problema. Dar nici nu ne putem bucura de succesul călătoriei în timp, căci sîntem incapabili să-i gîndim implicațiile. Dacă merg zece generații înapoi și într-o luptă cu tătarii nu îngrijesc rana strămoșului meu, iar acesta moare, atunci schimb desfășurarea istoriei și astăzi nu exist! Paradoxurile timpului reapar și cînd vrei să-l învingi de partea viitorului. Foarte sugestiv sînt prezentate considerațiile moderne ale lui Masanao Toda asupra timpului în cartea lui Solomon Marcus, *Timpul* (1985). Obsesivă în S.F., tema timpului (învîngerea limitelor prin fantastico-științific) e prezentă în literatura fantastică fără tangențe științifice. În *Secretul d-rului Honiberger*, eroul lui Mircea Eliade se duce să restituie d-nei Zerlendi caietul cu însemnări inedite, la o lună-două după lectură. Locatarele casei din strada S., d-na Zerlendi și fiica, sînt uluite. „Domnul pretinde că a lucrat acum vreo două luni în «bibliotecă» vorbi ea, arătînd spre una masivă de stejar.” Ceea ce personajul număra în săptămîni, eroinele număraseră în ani. La fel, micul și obscurul profesor de pian, cînd iese de *La Țigănci*, găsește o lume ce a ascultat de alt ceasornic decît al lui, care se oprișe.

Matematicianul Gheorghe Păun care a înscris rezultate remarcabile în do-

Om cu git de cocor — prototip al frumuseții umane în legenda ducelui Ernest

menii moderne (o nouă teoremă de tip Arrow privind imposibilitatea agregării de indicatori) ne-a dat și o carte de S.F. antrenantă, *Sfera paralelă* (1985).

DACĂ OMUL de știință și-a încercat teoria modelelor pe fantastic, nu mai e nevoie să trecem la utopie, poate să spună literatul. Utopia — sare în ochi — e model, e construcție rațională, deliberată, consistentă. E model de societate posibilă viitoare. Omul vrea să fie stăpîn pe soarta sa. Asta înseamnă să poată decide între alternative, iar acestea trebuie formulate. Viitorul e ca un arbore, ale cărui ramuri sînt căi posibile de urmat. Metafora e transformată de mult în modelul arborelui decizional. De fiecare ramură (în știință se zice: în nodurile terminale) atîrnă, sub formă de scenarii posibile, utopiile. Bertrand de Jouvenel, cînd a fost ales doctor honoris causa al Universității din București, a înființat teoria sa asupra viitorilor posibili. Încă un domeniu în care știința stă sub același acoperiș cu literatura. Da, va conchide literatul, fericit că redresează balanța într-o discuție desfășurată sub asaltul conceptelor secretate de știință, dar marea beneficiară a acestei vecinătăți e știința, ca și rațiunea, care nu pot funcționa fără caldă și înaripată imaginație, fără sensibilitatea ascuțită și alertă, fără sensul și înțelesul neanalitic, pe care le cultivă neîncetat, în eterna sa vocație, literatura.

ROGER CAILLOIS

DE LA FEERIE LA LITERATURA ȘTIINȚIFICO- FANTASTICĂ

Roger Caillois față în față cu el însuși

 BASMELE, povestirile fantastice la modă în secolul al XIX-lea, dezvoltarea actuală a literaturii științifico-fantastice par tot atâtea căi larg deschise fanteziei celei mai arbitrare. Pare că nici un obstacol, nici o limită nu pot stăvili capriciile imaginației. Ai impresia că, de fiecare dată, ea își rezervă un teritoriu unde să își îngăduie orice.

Cu toate acestea e limpede că feriile se aseamănă între ele, dar și că se deosebesc de povestirile fantastice; că acestea, la rîndu-le, au un aer de înrudire prin care se deosebesc deopotrivă de feerii și de povestirile științifico-fantastice — acestea din urmă asemănîndu-se între ele. În toate cazurile avem de-a face cu o intervenție a supranaturalului și miraculosului. Dar minunile nu sînt identice și nici miracolele interșanjabile. Ca atare, libertatea de invenție poate nu este chiar atît de întinsă cum am presupus inițial. [...]

Astfel că este necesar să facem distincția între aceste noțiuni apropiate și deseori confundate. Feericul este un univers miraculos care se adaugă lumii reale fără a-i pricinui vreun rău sau a-i distruge coerența. Fantasticul, dimpotrivă, constituie o ruptură, o irupție insolită, aproape insuportabilă, în realitate. Lumea feerică și cea reală se întrepătrund fără ciocnire sau conflict. Neîndoios, fiecare se supune altor legi.

Făpturile care trăiesc în aceste lumi nu au nici pe departe forțe identice; unele sînt atotputernice, celelalte dezarmate. Dar se întîlnesc fără surprindere și doar cu spaima încercată de cel plătînd în fața uriașului. Un bărbat curajos se poate lupta și poate învinge un balaur care scuipă foc și pară sau vreun alt gigant monstruos. Îi poate nimici. Dar vitejia nu slujește la nimic în fața unei fantome, chiar de-ar fi binevoitoare. Căci fantoma vine de dincolo de moarte. În acest chip, odată cu fantasticul se ivește o nouă dezordine, o panică nemaiîncercată. Se cuvine așadar să-i definim caracterul și consecințele prin opoziție cu cele ale feeriei.

Basmul se petrece într-o lume unde vraja este firească, iar magia o regulă. Aici supranaturalul nu este înfricoșător, nici măcar uimitor, întrucît el constituie însăși substanța universului, legea, climatul său. El nu încalcă nici o normă: face parte din ordinea lucrurilor. Este chiar ordinea sau, mai degrabă, absența ordinii lucrurilor.

Universul miraculosului este în mod firesc populat de balauri, licorni și zîne; miracolele și metamorfozele se succed continuu; bagheta magică este un obiect folosit curent; talismanele, duhurile, elfii și animalele recunoscătoare abundă; zînele-nașe îndeplinesc pe dată dorințele orfelinelor merituoase. În plus, această lume vrăjită este armă-

nioasă, lipsită de contradicții și totuși bogată în peripeții, căci și ea cunoaște lupta dintre bine și rău ; există și dureri rele și zine rele. Dar, odată acceptate însușirile aparte ale acestei supranaturi, totul rămîne deosebit de stabil și omogen.

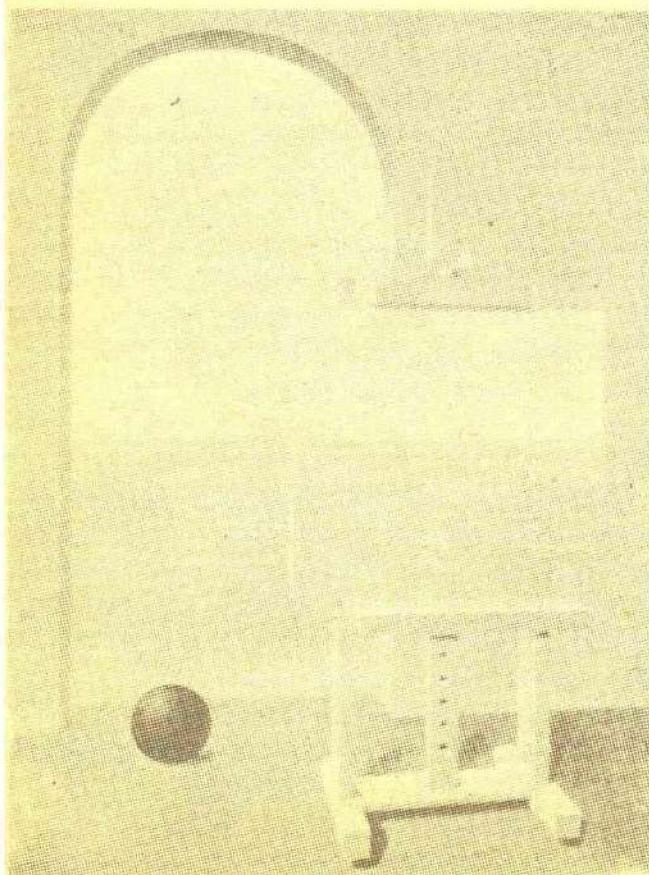
Dimpotrivă, în fantastic supranaturalul apare ca o ruptură a coerenței universale. Miracolul devine aici agresiune interzisă, amenințătoare, care dislocă stabilitatea unei lumi guvernate de legi pînă atunci considerate riguroase și imuabile. Este imposibilul țîșnind pe neașteptate într-o lume din care imposibilul era exclus prin definiție.

De unde o a doua și nu mai puțin decisivă opoziție : în vreme ce basmele au un deznodămînt fericit, povestirile fantastice se desfășoară într-un climat de spaimă și se sfîrșesc aproape inevitabil cu un eveniment sinistru, ce provoacă moartea, dispariția ori osîndirea eroului. Apoi lumea reintră sub stăpînirea regulilor firești. De aceea fantasticul este posterior feeriei și, ca să spunem așa, o înlocuiește. El nu se putea ivi decît după triumful concepției științifice asupra unei ordini raționale și

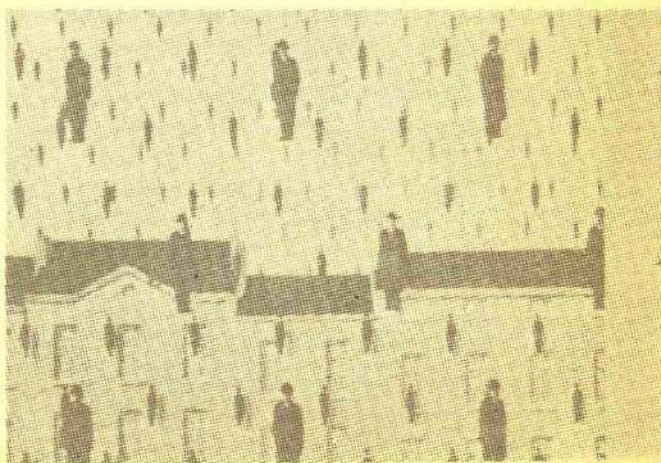
necesare a fenomenelor, după recunoașterea unui determinism strict în înlănțuirea cauzelor și efectelor. Într-un cuvînt, se naște în momentul în care toată lumea e mai mult sau mai puțin convinsă de imposibilitatea miracolului. De acum încolo miracolul stîrnește frica pentru că știința îl izgonește și pentru că e considerat inadmisibil, înspăimîntător. Și misterios : nu s-a remarcat cu destulă tărie că feeria, tocmai fiindcă e feerie, excludea misterul.

De fapt, trebuie să ținem seama că fantasticul nu are nici un sens într-un univers miraculos. Chiar e de neconceput. Într-o lume a minunilor, extraordinarul își pierde puterea. El nu înfricoșează decît dacă rupe și discreditează o imuabilă și inflexibilă alcătuire, pe care nimic nu ar putea nicicum să o modifice și care pare a fi însăși chezașia rațiunii. [...]

Fantasticul presupune trăinicia lumii reale, tocmai spre a o putea mai lesne răvăși. La momentul potrivit, în ciuda oricărei posibilități și a verosimilului, pe cel mai neted și liniștitor perete — ca odinioară cel al monarhului din Babilon — apare semnătura de fosfor. În acea clipă se clatină certitudinile cele mai temeinice și se instalează spaima. Mecanismul esențial al fantasticului este apariția imprevizibilă : ceea ce nu se poate întîmpla și totuși se petrece, într-un loc și într-un moment anume, în inima unui univers perfect reperat și de unde se socotea că misterul fusese izgonit pe vecie. Totul pare ca azi și ca ieri : liniștit, banal, fără nimic neobișnuit și iată că, puțin cîte

RENÉ MAGRITTE : Condiția umană. II

RENÉ MAGRITTE : Golconde

puțin, se insinuează ori brusc izbucnește inadmisibilul.

Este timpul, cred, să rezumăm aceste analize destinate a stabili distincția dintre miraculos și fantastic. Feeria este o povestire situată de la bun început în universul fictiv al vrăjitorilor și duhurilor. Primele cuvinte ale celei dinții fraze constituie deja un avertisment : *Odinioară... sau A fost odată ca nicioodată...* Din pricina aceasta zînelor și căpcăunii nu vor speria pe nimeni. Imaginația îi exilează într-o lume îndepărtată, fluidă, etanșă, fără legătură și nici comunicare cu realitatea de zi cu zi, în care mintea noastră nu le îngăduie să pătrundă. Se înțelege de la sine că sînt închipuiri menite să-i distreze sau să-i înpăimînte pe copii. Vreau să spun că, prin definiție, nici un adult rezonabil nu crede în zîne ori vrăjitoare. De altfel, de ce s-ar teme de asemenea plăsmuiri ? Sînt benefice.

Diferența e izbitoare de îndată ce apar fantome sau vampiri. Desigur, și acestea sînt creaturi imaginare, dar de astă dată imaginația nu le situează într-o lume imaginară ea însăși, ci și le reprezintă făcîndu-și apariția în lumea reală, ba, mai mult chiar, o apariție de neînțeles, cumplită, invariabil funestă. Ea zămislește faptele acestea nu îngădite în Broceliande sau Walpurgia, ci traversînd zidurile apartamentelor închiriate în prezența notarului și oglinzile cumpărate la licitație sau de la un negustor de cartier. Cu mîini transparente ridică spre buzele lor invizibile paharul cu apă pe care infirmiera l-a așezat la căpătiul bolnavului. Pașii grei ai statuii de bronz sau de marmură zguduie scara. Un fragment de spațiu dispare brusc, iar călătorul nu mai regăsește în zori încăperea în care a dormit noaptea — peretele este neted și sună a plin. Nu există o încăpere în acest loc și nici n-a existat vreodată. Timpul se dedublează, se multiplică sau încremenește. Trebuie să trăiești de două ori, de zece ori aceeași grozăvie, în fiecare dimineată, zi după zi. Calendarele, ziarele, ștampilele poștei repetă aceeași dată neîndurătoare.

Astfel, manifestările fantasticului derivă toate din același principiu. Sînt cu

atît mai groaznice cu cît decorul lor este mai familiar, iar căile lor cu atît mai întortocheate sau mai abrupte cu cît au în ele un nu-știu-ce fatal și iremediabil, ce decurge din riguroase desfășurări.

POVESTIRILE care au ca temă pătrunderea insolitului în banal sînt departe de a se întemeia în mod egal pe un principiu atît de limpede afirmat. Adeseori autorul nu merge pînă la limita inadmisibilului, ci, prin vreun artificiu, resoarbe fantasticul în clipa în care narațiunea se apropie de sfîrșit. Voi enumera cîteva dintre cele mai des întîlnite subterfugii.

În primul rînd se întîmplă ca evenimentul fantastic să fie doar aparent supranatural. Nu era vorba decît despre o înscenare pusă la cale spre a-l înpăimînta pe eroul povestirii. O mașinărie subtilă, demontată în final, arată cititorului că sinistrele apariții aveau drept origine niște extrem de omenеști strategeme. Este ceea ce se numește „supranatural explicat“. *Castelul din Carpați* de Jules Verne ne oferă o versiune mai modernă decît romanele negre în care Miss Radcliff sau Hugh Walpole abuzează de acest procedeu cu o ingenioasă monotonie. De remarcat că epilogul, care ar trebui să uimească prin rafinamentul inventivității, de cele mai multe ori decepționează. Cititorul acceptase ideea existenței unei fantome. Gîndul la un strigoi îl înfiorase de spaimă. Dacă apoi îl anunți că strigoiul nu era decît un figurant care se îmbrăcase într-un lințoliu și mișcase niște lanțuri, el va considera gluma ridicolă și puerilă. Nu va ierta că a fost făcut să tremure numai pentru atît.

O decepție asemănătoare provoacă și povestirile cu peripeții derutante, care în final îți destăinuie că era vorba numai despre un vis, o halucinație sau un delir. Asemenea fantasmagorie, mult prea psihologică, lasă inteligenței impresia că a fost trasă pe sfoară. [...]

În al treilea gen de pseudo-fantastic, autorul recurge la o anomalie sau la o monstruozitate care transformă o specie de viețuitoare. Un păianjen crește cît o girafă, furnici gigantice hăituesc

SALVADOR DALI : Piață de sclave cu bustul invizibil al lui Voltaire

o omenire înfricoșată. La originea acestor metamorfoze se află un capriciu al naturii sau experiențele unui savant diabolic. [...]

Contribuția celorlalte științe nu s-a lăsat prea mult așteptată. Niște invenții misterioase produc de la distanță cele mai surprinzătoare efecte. Toate felurile de unde și de raze au fost folosite cu grade diferite de succes. Aparatură delicate permit furtul sufletelor, viselor, emoțiilor. Genul nu e întotdeauna pueril : *Dr. Jekyll și dl. Hyde* constituie o dovadă. E adevărat că, în acest caz, autorul [H. G. Wells] nu insistă asupra compoziției chimice a elixirului pe care îl bea eroul povestirii. Atari extrapolări ale cunoașterii împing înapoi hotarele miraculosului, extinzându-le în schimb pe cele ale științei. Ele nu

se bazează pe groaza iscată de dezvăluirea imposibilului.

O altă categorie de povestiri misterioase preferă utilizarea unor date ale științelor psihice : telepatie, spiritism, levitație, ectoplasme, vise premonitorii etc. [...] Aici trebuie să evităm o primejdioasă confuzie ; povestirile fantastice nu au drept scop acreditarea ocultismului și a fantomelor. Convingerea, prozelitismul adeptilor nu fac decât să exacerbeze spiritul critic al cititorilor. Literatura fantastică se situează în planul ficțiunii pure. Ea este înainte de toate un joc cu sentimentul spaimei. Probabil chiar este necesar ca autorii care scriu despre fantome să nu creadă în strigoii pe care îi inventează.

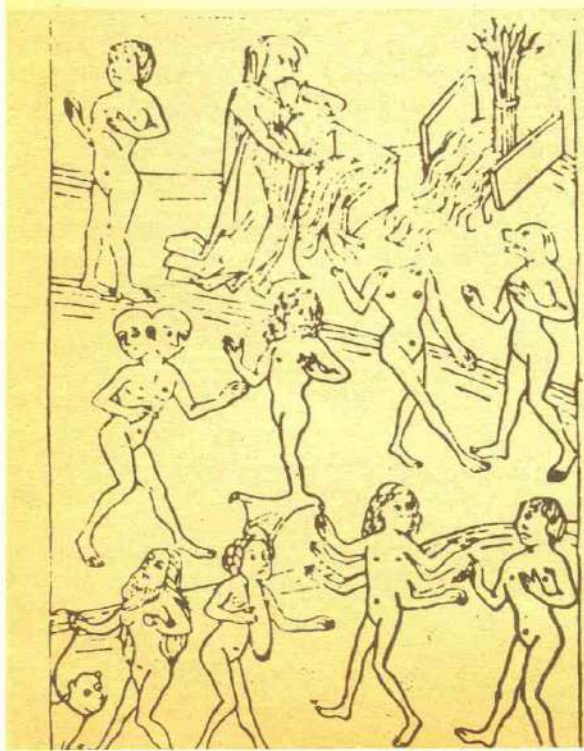
A recurge la ficțiune înseamnă în primul rînd a renunța la încercarea de a

convinge, dar și a nu te pretinde martor tu însuși. Admit totuși ca problema aceasta să rămână deschisă. Cîteva narațiuni impresionante scrise de Sir Arthur Conan Doyle demonstrează că un scriitor abil poate încerca cu succes să împărtășească cititorilor credulitatea sa încăpățînată. De altfel, nu e important dacă aceștia continuă să nu creadă ; cel puțin se înfioară. În cele din urmă, naivitatea autorului care oferă incredulilor posibilitatea de a se înfricoșa cu voluptate este cea care conferă farmec poveștilor cu fantome. [...]

ÎN ceea ce privește miraculosul din literatura științifico-fantastică — dacă aceasta nu este o simplă și copilărească literatură cu războaie între lumi și călătorii interstelare — el nu se naște din contrazicerea datelor științei, ci, dimpotrivă, din meditația asupra puterilor și mai ales asupra problematicei acesteia, adică asupra paradoxurilor, aporiilor, consecințelor sale extreme sau absurde, a ipotezelor sale temerare care scandalizează bunul-simț, verosimilul sau obișnuința și chiar imaginația — nu prin intermediul unei fantezii turbulente, ci al unei analize mai severe și al unei logici mai ambițioase.

Dacă este într-adevăr așa, elementele miraculosului, departe de a releva nu mai știu ce luxurianță creatoare, ce acumulează în voie infinite elucubrații,

Bestiar și omenire fantastice. (Din Conrad de Megenberg: **Buch der Natur.** Augsburg, 1475)

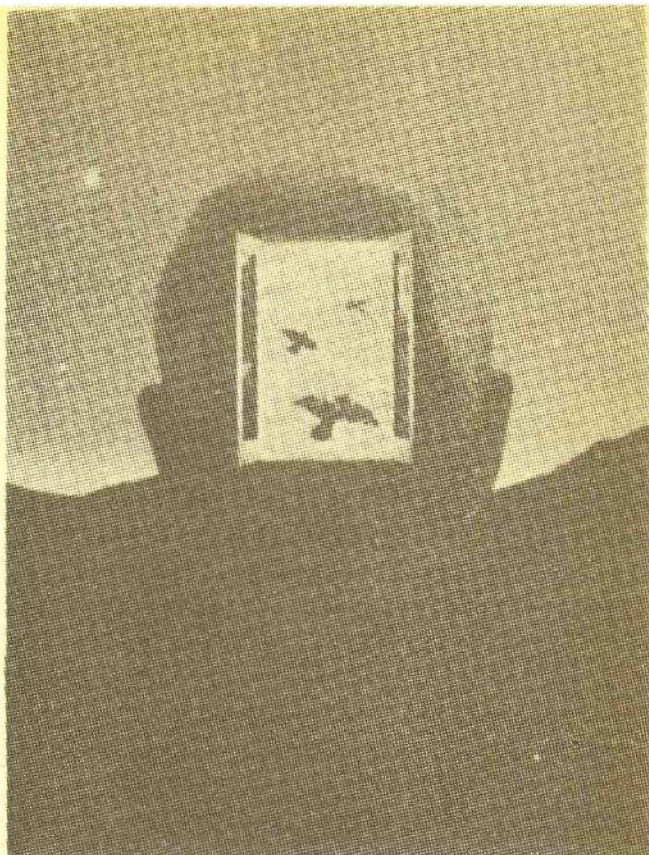
se conformează de fiecare dată unei necesități ascunse, capabile să determine dinainte felurile lor resorturi, într-un mod aproximativ, desigur, dar oricum cu o certă inflexibilitate. Ar fi atunci posibilă recenzarea și explicarea acestor teme quasi-obligatorii, ba chiar deducerea, enumerarea sau prevederea lor. Neîndoielnic, ar fi nevoie de o inteligență supraomenească ori de rapiditatea combinatorie a mașinilor electronice, dar deja am inversa orientarea cercetării sau i-am stabili posibilitățile dacă am presupune că fiecărei epoci date îi corespunde un număr finit de miracole (sau de tipuri de miracole) imaginabile și care, cele mai multe, au și fost imaginate. Ele sînt, într-un fel, decalcurile, negativele, tiparele a ceea ce nivelul de cultură la care ne referim își îngăduie să dorească. Anticipații, nostalgii și vise deșarte, incompatibilități fundamentale cărora mîine nu le vom mai găsi nici un fel de temei sau interes, pentru că realitatea va ajunge din urmă visul ori va confirma spaima, iar ele vor trebui să abdice de la rolul lor de a amăgi vreo dorință neîmplinită sau de a calma vreo neliniște acută.

Presupun că acesta este mecanismul prin care fantasticul a ajuns să înlocuiască feeria, iar științifico-fantasticul să înlocuiască lent fantasticul din secolul trecut. [...]

TRECEREA de la feeric la fantastic o prefigurează, în liniile sale esențiale, pe cea de la fantastic la științifico-fantastic. Am arătat cu altă ocazie cum temele principale ale acestuia din urmă corespund în ce le privește unor deziiderate și unor spaime ale unei epoci în care exigențele axiomaticii științelor și aprofundarea, explozia cadrelor ce păreau cele mai evidente — spațiu, timp, cauzalitate —, departe de a asigura și întări mereu dorita coerență, înspăimîntă și dezorientează, dislocă o serie de categorii fundamentale, obligă în numele unei sporite rigori la un efort de imaginație implacabil, exacerbat. Știința devine atunci, prin fatalitatea demersului său și prin consecințele sale, sursă de neliniște și panică.

Odată admisă această răsturnare, este limpede că cele spuse mai înainte despre feeric și fantastic sînt valabile și pentru științifico-fantastic. Acesta continuă tradiția poveștilor ideale complementare realității; îi preia toate funcțiile neschimbate. Basmul exprima dorințele naive ale unui om față în față cu o natură pe care încă nu învățase să o stăpînească. Poveștile fantastice trădau frica de a vedea deodată că regulile, ordinea lumii — atît de greu stabilită și dovedită prin investigațiile metodice ale științei experimentale — cedează în fața asaltului forțelor neînduplecate, nocturne, demonice. La rîndu-i, povestirea de anticipație reflectă angoasa unei epoci care începe să se teamă de progresul teoriei și tehnicii și pentru care știința, încetînd să mai reprezinte o protecție împotriva inimaginabilului, apare tot mai mult ca un vîrtej amețitor în care ne precipităm. S-ar zice că ea nu ne mai aduce lumină și siguranță, ci neliniște și mister. În toate cele trei cazuri, totuși, atmosfera generală a operelor, temele lor predilecte, inspirația esențială derivă din preocupările latente ale epocii în care s-a dezvoltat fiecare gen. [...]

Feerie, narațiune fantastică, povestire științifico-fantastică — toate îndeplinesc în literatură o funcție echivalentă, pe care par să și-o transmită una alteia. Ele trădează tensiunea generată de decalajul dintre ceea ce omul poate face și ceea ce ar dori să poată face, în funcție de epocă: să zboare prin văzduh sau să ajungă la stele; tensiunea între ceea ce omul știe și ceea ce îi este interzis să știe. Pe de o parte, ele prelungesc în imaginar starea prezentă a puterii și cunoașterii unei ființe a cărei ambiție este nemăsurată. Pe de altă parte, deoarece această ființă este nevoiașă și ostenită, asemenea povești o consolează cu eternul miraj al eficacității magice, instantanee, totale, pentru care nu trebuie decît să facă un semn sau să pronunțe un cuvînt anume. Deoarece ființa aceasta e și prevăzătoare și calculată, povestirile i-au rezervat inaccesibila predestinare și inexorabilul destin; fiindcă este curioasă

ELLEN SCHUSTER : Gîndul omului

și ignorantă — amenințarea misterului și ispita cunoașterii absolute; fiindcă trebuie să îmbătrînească și să moară — izvoarele de apă vie și elixirurile de viață lungă, odată cu fantomele și tenebrele abisului; în sfîrșit, fiindcă e prizonieră a distanței, duratei și determinismului — visul de a se elibera deodată de spațiu, timp și cauzalitate.

Aceste fantezii, ce par de o totală libertate, disimulează, sub aparența feluritelor jocuri ale simbolurilor, nostalgii și temeri ce se perpetuează de-a lungul istoriei și care evoluează odată cu schimbările aduse de om propriei condiții. Pentru zona imuabilă a condiției umane, neliniștile și aspirațiile rămîn neschimbate. Însă pentru rest, ele își modifică înfățișarea, trăsăturile și expresia. Ca în filigran, ficțiunea le poartă efigia. Iar aceasta, oricît de vagă și incertă, de fiecă dată e identificabilă, dacă nu chiar revelatoare.

În românește de Doina HANU

(Textul face parte din Studiul introductiv la Anthologie du fantastique. Tom I, Paris. Gallimard, 1966)

CARL SAGAN

O VIZIUNE PERSONALĂ ASUPRA LITERATURII SCIENCE-FICTION

CARL SAGAN • S-a născut la New York în 1934 și a absolvit University of Chicago. Preocupat de astronomie, astrofizică, genetică și medicină, desfășoară o prodigioasă activitate ca profesor de astronomie și știință a spațiului (din 1970) și ca director al Laboratorului pentru Studii Planetare al Universității Cornell (din 1968).

Cărțile semnate de el, rod al cercetării științifice, poartă o puternică amprentă educativă, sînt scrise alert, spiritual, în așa fel încît să-i captiveze mai ales pe tineri — cei cărora li se adresează cu precădere. Menționăm cîteva dintre ele: *Intelligent Life in the Universe* (Viață inteligentă în univers; 1966), *Planetary Exploration* (Explorare planetară; 1970), *The Cosmic Connection* (Rețeaua cosmică; 1973), *Communication with Extraterrestrial Intelligence* (Comunicare cu inteligența extraterestră; 1973), *Other Worlds* (Alte lumi; 1975), *The Dragons of Eden* (Dragonii din Eden; 1977), *Broca's Brain* (Creierul lui Broca; 1979) și *Cosmos* (1980), care a devenit și serial de televiziune, prezentat și pe micile noastre ecrane.

Activitatea pe care o depune l-a adus în fruntea a numeroase asociații și comitete științifice americane sau internaționale. A fost distins cu premiul „Pulitzer” în 1978.

Textul inserat în almanahul nostru reprezintă capitolul 9 al volumului *Broca's Brain*.

PE VREMEA cînd aveam zece ani, ignorînd total dificultatea problemei, am decis că universul este plin de ființe. Este prea mult loc în el ca să fie numai planete nelocuite și, judecînd după varietatea vieții pe Pămînt (copacii arată total diferiți față de prietenii mei), mi-am imaginat că viața în alte părți are forme stranii. M-am străduit din răspuțeri să-mi imaginez cum ar arăta, însă, în ciuda eforturilor mele, n-am reușit să produc decît hîmere terestre, un amestec din plantele și animalele pe care le cunoșteam.

În acea vreme un prieten m-a introdus în lumea romanelor marțiene ale lui Edgar Rice Burroughs. Înainte acestui eveniment nu mă gîndisem prea mult la Marte, dar atunci, luînd contact cu aventurile lui John Carter, am cunoscut o lume extraterestră locuită: vechi țărături marine, impresonante stații de pompare a apei și o varietate de ființe, unele exotice, ca de exemplu animalele de povară cu opt picioare.

Romanele erau naive și comice, asta la prima lectură, mai tîrziu au început să apară și dubiile. Cea mai mare surpriză pe care am avut-o pe cînd citeam primul roman cu John Carter a fost faptul că ignora total că anul pe Marte este mai lung decît pe Pămînt. Mie mi se părea că primul lucru pe care trebuiau să-l facă niște cosmonauți proaspăt sosiți pe altă planetă era să vadă care este lungimea zilei și a anului (nu-mi amintesc ca John Carter să menționeze undeva faptul remarcabil că ziua marțiană este aproape la fel cu cea terestră. Este ca și cum ar considera normal ca peste tot să fie ca acasă). Apoi am găsit unele remarci uluitoare la prima vedere, care, la o analiză mai atentă, se dovedesc nefondate. De exemplu, Burroughs afirmă că pe Marte sînt cu două culori primare mai mult ca pe Pămînt. Am petrecut minute în șir, cu ochii strîns închiși, încercînd să-mi imaginez o culoare nouă. Dar n-am reușit să evoc nici una. Cum ar putea să existe o altă culoare pe Marte, măcar una, nu două? Și ce înseamnă o culoare primară? Este ceva legat de fizică sau de fiziologie? Am ajuns la concluzia că Burroughs nu știe ce vorbește, dar îi face pe cititori să gîndească. Iar în numeroase capitole în care nu erau prea multe lucruri care să dea de gîndit, întîlneam destule lupte și inamici, mai mult decît su-

ficient pentru a menține interesul unui baiat de zece ani, într-o vară din Brooklin.

Un an mai târziu, datorită unei întâmplări, am găsit o revistă numită „Astounding Science Fiction” într-un magazin de dulciuri din apropierea casei. O ocheadă asupra coperții și o răsfoire în grabă m-au convins că era exact ceea ce căutam. Cu oarecare efort am reușit să intru în tratative asupra prețului, să-l reduc la jumătate și, curînd, la numai douăzeci de metri de magazinul de dulciuri, am citit prima povestire modernă din viața mea, **Pete can fix it** (Pete poate să rezolve asta) de Raymond Jones, cu o călătorie temporală într-un holocaust post-nuclear. Știam că ceva despre bomba atomică — îmi amintesc de un prieten exaltat care-mi explica pe nerăsuflăte că este făcută din atomi —, dar povestirea a fost primul meu contact cu implicațiile sociale ale dezvoltării armei atomice. Ce era oare mica instalație pe care Pete — mecanic auto — o monta pe mașini, permițînd călătorilor mici excursii în timp, în vasta lume a viitorului? Cum era făcută? Cum poți ajunge în viitor și apoi să te întorci? Desigur că Raymond Jones nu ne-ar fi spus, chiar dacă ar fi știut.

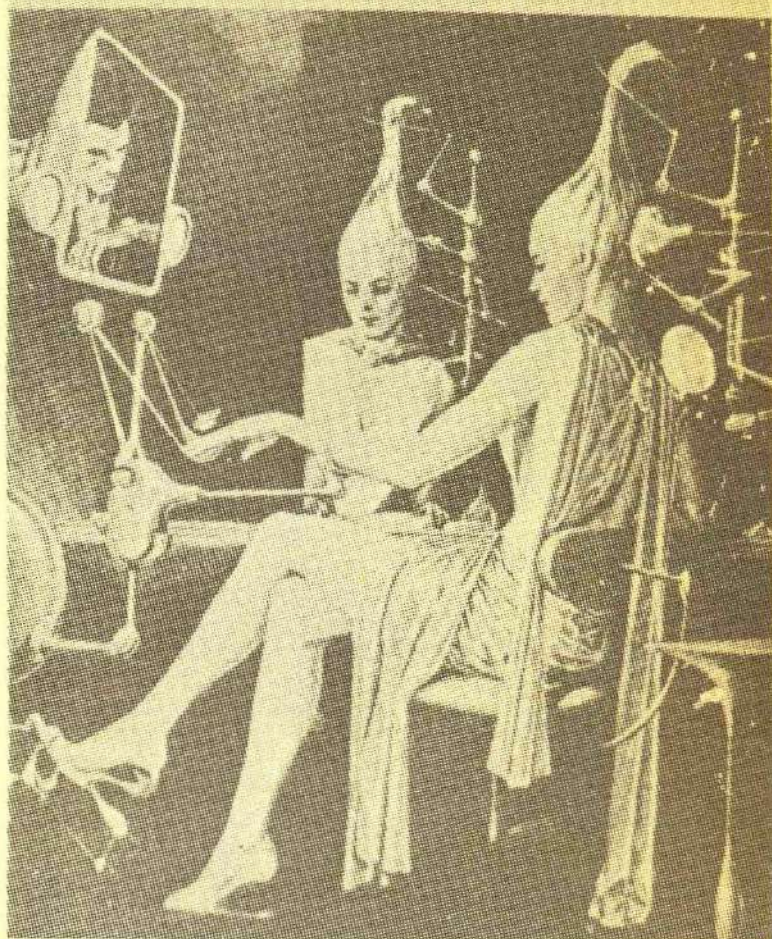
Revista m-a captivat; în fiecare lună îi așteptam apariția cu ardore. I-am citit pe Jules Verne și pe H.G. Wells, am citit din scoartă în scoartă prima antologie de science-fiction pe care am găsit-o, făceam clasamentul povestirilor citite, ca la baseball. Multe povestiri puneau întrebări interesante, puține însă dădeau și un răspuns.

Mai păstrez și acum în mine o parte care n-are decât zece ani. Dar cea mai mare parte este mai în vîrstă. Facultățile critice și gusturile literare s-au schimbat. Recitînd **The End Is Not Yet** (Nu este încă sfîrșitul) de L. Ron Hubbard, pe care prima dată am devorat-o la paisprezece ani, am fost atît de uluit de noile impresii, încît am evaluat serios posibilitatea ca să existe încă o nuvelă cu același titlu și de același autor, însă cu mult mai slabă. Acum nu mai pot accepta totul cu credulitate, așa cum o făceam odinioară. În **Neutron Star** (Steaua neutronică) de Larry Niven esența se bazează pe forțele uimitoare exercitate de un cîmp gravitațional puternic. Dar ni se cere să credem că prima explorare a unei stele neutronice se va face cu o navă cu echipaj în loc de o stație automată, că peste mii de ani de acum înainte, cînd astfel de zboruri vor fi posibile, lumea va uita de existența acestor forțe. Ni se cere prea mult. Într-un roman de idei, ideile trebuie puse la lucru.

Am avut același sentiment de neliniște cu cîțiva ani înainte, citînd în descrierea călătoriei spre Lună a lui Jules Verne că imponderabilitatea în drumul spre Lună survine numai în punctul în care gravitația Pămîntului și a Lunii se anulează reciproc; și la fel cînd am citit despre mineralul antigravitațional al lui Wells. De ce ar exista un filon de cavorită pe Pămînt? N-ar fi trebuit să evadeze în spațiu cu mult timp în urmă? În filmul s.f. **Silent Running** (Alergarea tăcută) al

SCIENCE FICTION

THE TUNNEL
UNDER THE WORLD
By Frederik Pohl

lui Douglas Trumbull, copacii din uriașul complex ecologic spațial sînt pe moarte. După săptămîni de studiu și cercetări asidue prin hîrtoage prăfuite este găsită soluția: plantele au nevoie de lumina Soarelui. Personajele lui Trumbull sînt capabile să construiască orașe interplanetare, dar au uitat de legea dependenței de inversul pătratului. Aș putea trece cu vederea imaginea inelelor lui Saturn, figurate ca un gaz incolor, dar asta nu.

La fel cu **Star Trek**, text celebru, unul din cele mai populare seriale, despre care niște prieteni mi-au spus că trebuie să-l privesc alegoric și nu ad litteram. Dar cînd astronautii de pe Pămînt coboară undeva pe o planetă îndepărtată și găsesc ființe umanoide, în toiul unui conflict între două supraputeri nucleare — care își spun Yangi și Comi —, neîncrederea își face apariția. Într-o societate îndepărtată în viitor ofițerii navei sînt cu precădere anglo-americani. Doar două din cele cincisprezece nave interplanetare sînt ne-engleze, una numită „Kongo” și cealaltă „Potemkin” (de ce „Potemkin” și nu „Aurora”?). Iar ideea unei încrucișări reușite dintre o „videeană” și un terestru ignoră pur și simplu ceea ce cunoaștem noi din biologia moleculară. (După cum remarcam în altă parte, o asemenea încrucișare este la fel de plauzibilă ca aceea dintre un om și o petunie.) După Harlan Ellison, chiar și nuvelele

lui Spock sînt prea îndrăznețe, diferențele enorme dintre Vulcanieni și oameni nu fac decît să semene confuzie printre cititori și, drept urmare, cînd s-au făcut ecranizări după ele, au fost șterse toate diferențele fiziologice dintre Vulcanieni și Pămînteni. Am avut și eu probleme similare cu filme în care crea-turi familiare, ușor modificate — păianjeni de treizeci de picioare înălțime — amenință orașele Pămîntului; un lucru era ignorat cu de-săvîrșire de scenarist: cum insectele respiră prin difuzie, astfel de monștri s-ar asfixia înainte de a ajunge la primul oraș.

CRED că port în mine aceeași sete de fan-tastic ca și pe vremea cînd aveam zece ani. De atunci însă am mai învățat cîte ceva des-pre alcătuirea lumii. Mi-am dat seama de fap-tul că ficțiunea științifică m-a condus către știință. Am considerat știința mai subtilă, mai complicată și mai impresionantă decît o mare parte a s.f.-ului, dacă ne gîndim la cîteva descoperiri științifice din ultimele decade: că Marte este brăzdat de cursurile uscate ale unor vechi riuri; că maimuțele pot învăța limbaje de cîteva sute de cuvinte, pot înțe-lege concepte abstracte și pot construi noi re-guli gramaticale; că există particule care trec fără nici un efort prin tot Pămîntul, ast-fel că sîntem străbătuți de ele din toate direcțiile; că în constelația Cygnus există o stea dublă din care una are o asemenea ac-celerație gravitațională, încît lumina nu poate

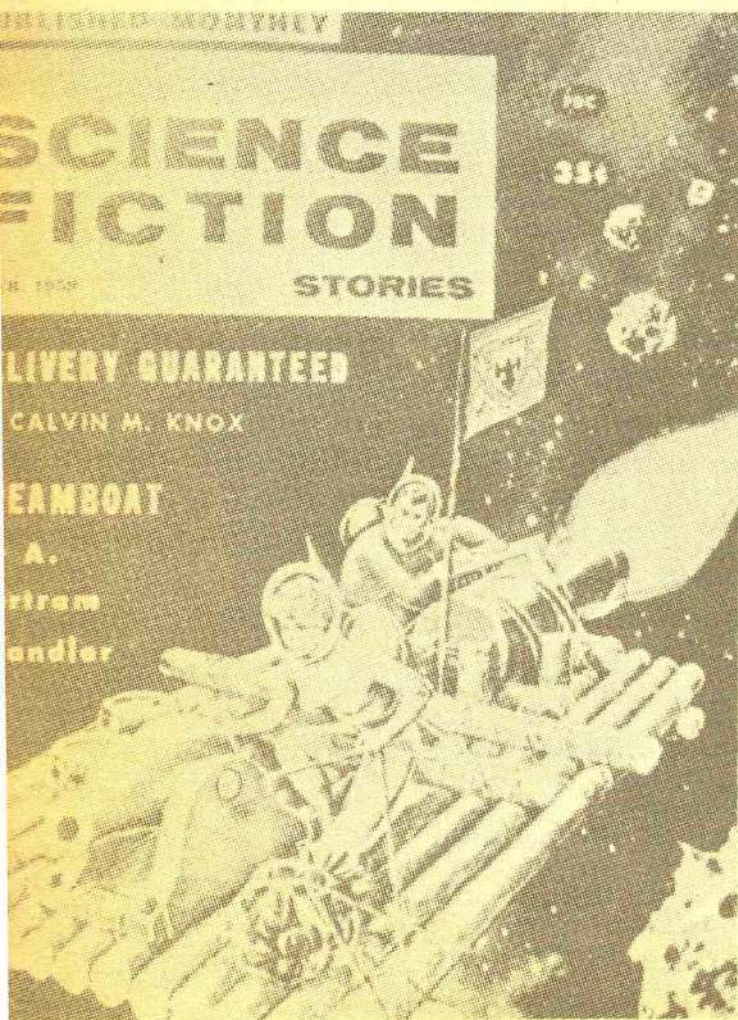
scăpa din ea (poate fi împînzită de radiații în interior, dar afară lumina nu poate scăpa atracției). În fața atîtor fapte stranii pălesc multe din ideile standard ale s.f.-ului. Absența acestor lucruri și distorsiunea gîndirii științi-fice, adesea întîlnită în s.f., sînt lipsuri destul de mari. Știința reală este la fel de capabilă de a încita ca și cea falsă și cred că este im-portant să exploatăm fiecare posibilitate de a propaga știința, într-o civilizație bazată pe știință, dar care nu face aproape nimic pentru ca știința să fie înțeleasă.

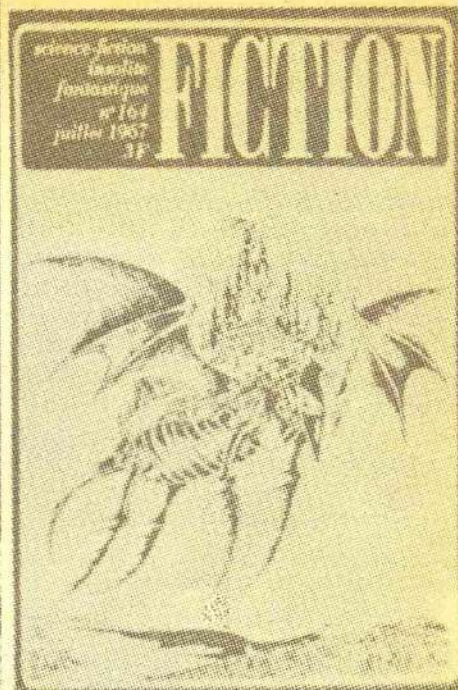
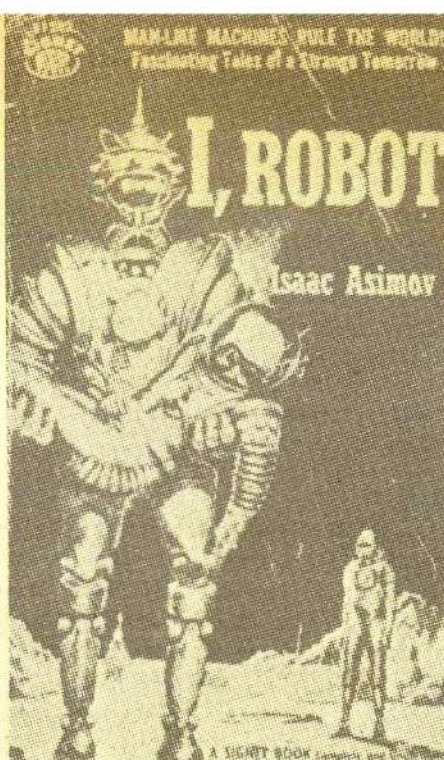
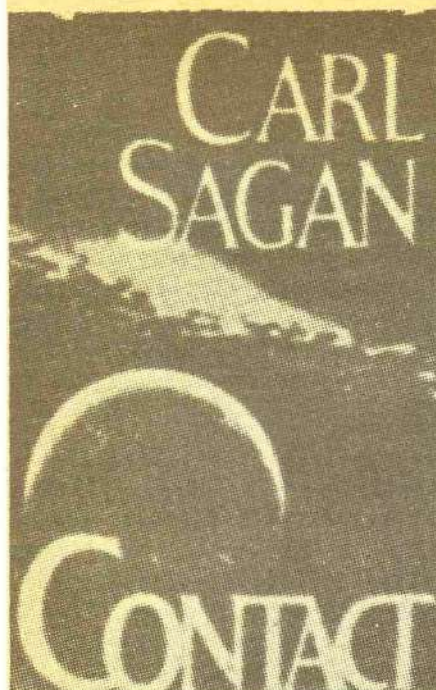
Însă cele mai bune lucrări de science-fiction sînt într-adevăr romane de excepție. Există povestiri atît de îngrijit construite, atît de bogate în detalii despre o societate care ne devine astfel familiară, încît mă încîntă cu mult timp înainte de a-mi trece prin minte să fiu critic. Astfel de lucrări sînt **The Door into Summer** (Poarta către vară) de Robert Heinlein, **The Stars, My Destination** (Destina-ția mea — stelele) și **The Demolished Man** (Omul dărîmat) de Alfred Bester, **Time and Again** (Timpul... și iarăși) de Jack Finney, **Dune** (Duna) de Frank Herbert și **A Canticle for Leibowitz** (Un cîntec pentru Leibowitz) de Miller. Sînt volume într-adevăr pline de idei. Heinlein vorbește despre utilitatea so-cială a roboților casnici, extinzîndu-și previ-ziunea peste ani. Un serviciu important, după părerea mea, face **Dune** vorbind despre eco-logia terestră prin intermediul unei ipotetice ecologii extraterestre. **He Who Shrank** (Cel care micșorează), un roman al lui Harry Hasse, prezintă o speculație cosmologică atră-gătoare, luată azi în considerare la modul cel mai serios; ideea unui regres infinit al universului, în care fiecare particulă elemen-tară este un univers situat cu un nivel mai jos, noi fiind o particulă elementară într-un univers superior.

Cîteva romane îmbină extraordinar de bine o sensibilitate profund umană cu o temă s.f. standard. Mă gîndesc, de exemplu, la **Rogue Moon** (Lună ticăloasă) de Algis Budrys, la multe din lucrările lui Ray Bradbury și Theo-dore Sturgeon.

Am întîlnit o povestire subtilă a unui astro-nom, Robert S. Richardson, despre o ipote-tică origine a radiației cosmice printr-o crea-ție continuă. Povestirea lui Asimov **Breathes There a Man** (Acolo respiră un om) se dove-dește o incursiune îndrăzneată în stresul emo-tional și în senzația de izolare a unora din-tre cei mai buni oameni de știință. **The Nine Billions Names of God** (Cele nouă miliarde de nume ale zeului) de Arthur C. Clarke ini-țiază mulți cititori apuseni în speculațiile în-drăznețe ale orientalilor.

Una din binefacerile s.f.-ului este aceea că poate introduce cititorul în ramuri ale cu-noașterii la care nu are acces în mod obiș-nuit. **And He Built a Crooked House** (Și el a construit o casă răsucită) de Heinlein a fost pentru mulți prima întîlnire cu geometria cvadridimensională, cu speranțe în ceea ce privește însușirea ei ulterioară. O lucrare s.f. prezintă teoria cîmpului unificat, alta o ecua-ție importantă din genetică. Roboții lui Asi-

mov sînt „pozitronici” pentru că tocmai se descoperiseră pozitronii, dar autorul nu a dat niciodată o explicație despre modul în care ar putea funcționa un robot pe bază de pozitroni. Roboți rhodomagnetici ai lui Jack Williamson sînt acționați cu rhodiu, radiu și ruteniu, grupa ce urmează fierului, nichelului și cobaltului în sistemul periodic. Este sugerată o analogie cu feromagnetismul. Presupun că roboții din s.f.-ul de azi funcționează cu quarcuri, prilejuind o incursiune în fizica particulelor elementare. **Lest Darkness Fall** (Ca nu cumva întinericul să triumfe) de L. Sprague de Camp este o excelentă introducere în Roma invaziei goților, iar seria **Foundation** (Fundatia) a lui Asimov, deși nu în mod explicit, oferă o imagine a dinamicii căderii Imperiului Roman. Călătorii temporale precum cele din remarcabilele lucrări ale lui Heinlein : **All You Zombies** (Voi toți Zombii) și **The Door into Summer** (Poarta către vară) forțează cititorul să se gîndească la natura cauzalității și la sensul curgerii timpului. Sînt cărți pe care le citești pe nerăsuflăte, oriunde te-ai afla, pe stradă sau în baie.

O altă mare importanță o are s.f.-ul prin forma de artă pe care o suscită. Palida imagine pe care ochiul interior și-o face despre suprafața planetei este ceva, dar examinînd pictura meticuloasă a aceleiași scene, semnată de Chesley Bonestell, este cu totul alt lucru. Simțul fantasticului astronomic este înlînit la cei mai buni artiști contemporani: Don Davis, Jon Lomberg, Rick Sternboch, Robert McCall. Și versurile Diane Ackerman sînt pline de o poezie astronomică matură, în directă legătură cu temele standard ale s.f.-ului.

IDEILE s.f. se răspîndesc astăzi într-un mod cu totul diferit față de anii trecuți. Avem scriitori ca Isaac Asimov și Arthur C. Clarke, care popularizează multe aspecte ale științei în forme non-fictive. Mulți oameni de știință sînt cunoscuți marelui public prin lucrări s.f. De exemplu, în romanul **The Listeners** (As-

cultătorii) de James Gunn, găsim următoarea remarcă despre colegul meu Franck Drake : „Drake ! Ce știe el ?”. Găsim de asemenea mult s.f. deghizat în unele scrieri și concepții pseudoștiințifice. Idei clasice din s.f. sînt instituționalizate în ozenologie și paleoastronautică. Mi-ar fi greu să nu recunosc că Stanley Weinbaum, în **The Valey of Dreams** (Valea viselor), făcea cu mult timp înainte o treabă cu mult mai bună decît Erich Däniken. R. De Witt Miller, în **Within the Pyramid** (Înăuntrul piramidei), îi anticipează atît pe Däniken, cît și pe Velikovsky, în plus dă o ipoteză asupra originii extraterestre a piramidelor cu mult mai coerentă decît cea oferită de toate cărțile despre astronauți antici și piramidologie. În **Wine of the Dreamers** (Licoare a visătorilor) de John D. Mac Donald (autor s.f. care s-a transformat într-unul din cei mai interesați autori de romane cu detectivi) găsim propoziția : „și sînt urme în mitologia Pămîntului... ale unor mari nave și care cerești ce brăzdau văzduhul”. Povestirea **Farewell to the Master** (Adio stăpînului) de Harry Bates a fost transpusă în film : **The Day the Earth Stood Still** (Ziua cînd Pămîntul era liniștit), în care s-a abandonat elementul esențial — acela că la comanda navei se afla un robot, nu un om. Filmul, cu imaginea unei farfurii zburătoare survolînd Washingtonul, este considerat de unii investigatori serioși că ar fi jucat un rol în invazia de rapoarte despre OZN-uri deasupra Washingtonului din 1952, la scurt timp după lansarea filmului. Multe romane de spionaj de azi sînt greu de distins de s.f.-ul de duzină din anii '30 și '40.

Întrepătrunderea dintre știință și s.f. produce uneori un efect curios, nu este clar de pildă dacă viața imită arta sau invers. De exemplu Kurt Vonnegut Jr. a scris un superb roman epistemologic, **The Sirenes of Titan** (Sirenele de pe Titan) în care este postulată ideea unui satelit al lui Saturn cu condiții mult mai puțin aspre decît ne-am putea aștepta. Cînd, cu cîțiva ani în urmă, unii experți în planetologie au demonstrat că Titan

are o atmosferă densă și temperatura probabil peste așteptări, mulți mi-au atras atenția asupra preștiinței lui Vonnegut. Însă acesta a fost un fizician cunoscut la Universitatea Cornell și, desigur, era la curent cu ultimele descoperiri în astronomie (mulți dintre cei mai buni autori s.f. au o formație științifică, de exemplu Paul Anderson, Isaac Asimov, Arthur C. Clarke, Hal Clement și Robert Heinlein). În 1944 s-a descoperit o atmosferă de metan pe Titan, primul satelit din sistemul solar care are atmosferă. Aici, ca și în multe cazuri, viața imită arta.

PROBLEMA este că reprezentările noastre despre planete se schimbă mai repede decât în s.f. Un Mercur rotindu-se sincron în jurul Soarelui, Venus acoperit de jungle și Marte infestat — reprezentări clasice în s.f. — sînt toate bazate pe reprezentări greșite ale astronomilor. Idei eronate au fost transpuse în povestiri s.f., citite de mulți tineri care au devenit noua generație de astronomi, care la rîndul lor au captat imaginația tinerilor și au făcut dificilă corectarea imaginii eronate. Dar, așa cum imaginea noastră despre planete s-a schimbat, așa s-a schimbat și mediul s.f.-ului. Rar mai vezi azi o povestire cu ferme de alge pe Venus. (Mitologia contactului OZN se schimbă mai greu și încă mai putem auzi relatări despre farfurii zburătoare de pe un Venus populat cu ființe minunate, îmbrăcate în togă albă, locuind într-un fel de Eden. Cele 900° F de pe Venus sînt cel mai bun argument pentru a infirma asemenea relatări.) De asemenea ideea de „urzeală spațială” este de mult în preajma s.f.-ului, dar nu provine din el, ci din teoria relativității a lui Einstein.

Legătura dintre descrierea lui Marte din s.f. și explorările marțiene de azi este atît de strînsă, încît, după misiunea Mariner, cîteva cratere au fost denumite după personalități dispărute din s.f. Sînt cratere marțiene care poartă numele lui H.G. Wells, Edgar Rice Burroughs, Stanley Weinbaum și John W. Campbell Jr. Numele acestea au fost aprobate în mod oficial de către Uniunea Astronomică Internațională. Fără îndoială că se vor adăuga și altele.

Marele interes al tinerilor pentru s.f. se reflectă în filme, programe TV, comicsuri și cereri pentru cursuri de s.f. în licee și colegii. Pot afirma din experiență că aceste cursuri pot fi ori extraordinare, ori dezastruoase, depinde de modul în care sînt concepute. Cursurile în care lucrările sînt alese de studenți nu le dau acestora ocazia să citească ceva nou. Cursurile care nu fac apropierea de știință pierd o mare ocazie educativă. Dar cele bine gîndite, cele care integrează știința și politica, sînt, după opinia mea, extrem de utile în programa școlară.

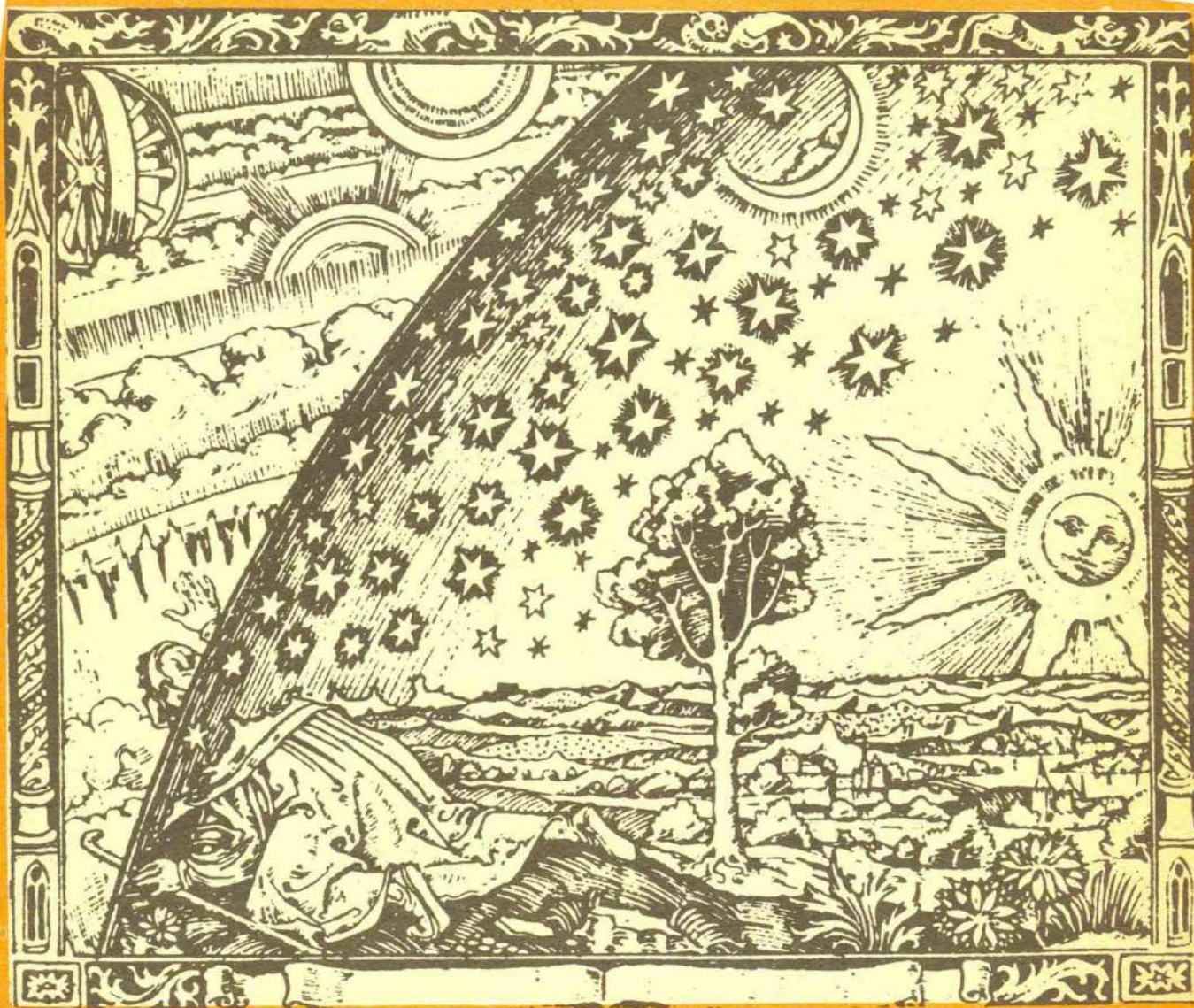
MAREA semnificație umană a s.f.-ului pare a fi experimentarea viitorului, explorarea destinelor posibile cu scopul de a atenua șocul viitorului. Este parțial motivul pentru care are un asemenea impact la tineri; ei sînt cei care vor trăi în viitor. Sînt de părere că nici una dintre societățile de azi nu este adaptată la viața de peste una sau două mii de ani (dacă vom fi suficient de înțelepți sau de norocoși ca să supraviețuim pînă atunci). Dorim cu disperare să explorăm variante ale viitorului; atît experimental cît și conceptual. Romanele și povestirile lui Erik Frank Russel exprimă acest lucru foarte bine. Aici putem vedea concepții ale unor sisteme economice sau marea eficiență a unei rezistențe pasive unite, în fața puterii ocupante. În s.f.-ul modern găsim sugestii pentru aproape orice. Chiar și pentru o revoluție în cadrul unei societăți tehnologice computerizate, ca în **The Moon Is a Harsh Mistress** (Luna e o stăpînă aspră).

Asemenea ideii, ajunse la tineri, pot să le influențeze comportamentul ca adulți. Mulți savanți implicați profund în explorarea sistemului solar (și eu printre ei) s-au îndreptat spre știință datorită s.f.-ului. Iar faptul că o parte din acel s.f. nu este de cea mai bună calitate nu are nici o importanță. La zece ani nu citești literatură științifică.

Nu știu dacă este posibilă o călătorie în trecut. Problemele legate de cauzalitate mă fac să fiu sceptic. Dar sînt unele probleme care conduc la această idee. Ceea ce se numește linii temporale, rute în spațiu-timp ce permit călătoria temporală fără restricții, apar în unele soluții ale ecuațiilor din domeniul relativității generalizate. O afirmație recentă, probabil o greșeală, spune că în apropierea unui cilindru în rotație liniile temporale se comprimă. M-aș mira ca fizicienii care lucrează în domeniul relativității să nu fie influențați de s.f.! De asemenea s.f.-ul poate juca un rol important în actualizarea schimbării sociale.

ÎN toată istoria lumii nu a fost niciodată o epocă în care să se petreacă atîtea schimbări. Acomodarea cu noul, urmărirea atentă a viitorurilor probabile sînt cheile supraviețuirii civilizației noastre și poate a speciei umane. Generația noastră este prima care a crescut cu ideile s.f.-ului. Cunoscut foarte mulți tineri care ar fi interesați, dar nu uimiți, de primirea unui mesaj extraterestru. Ei s-au acomodat deja cu acel viitor. Mă gîndesc că nu este exagerat să afirmăm că, dacă vom supraviețui, s.f.-ul va avea o contribuție vitală la continuarea evoluției civilizației noastre.

În românește de Constantin COZMIUC

Gravură medievală în lemn

CĂLĂTORII IMAGINARE, TĂRÎMURI FABULOASE

COSMOGRAFIE ȘI GEOGRAFIE INTERIOARĂ — LA LIMITELE CUNOAȘTERII

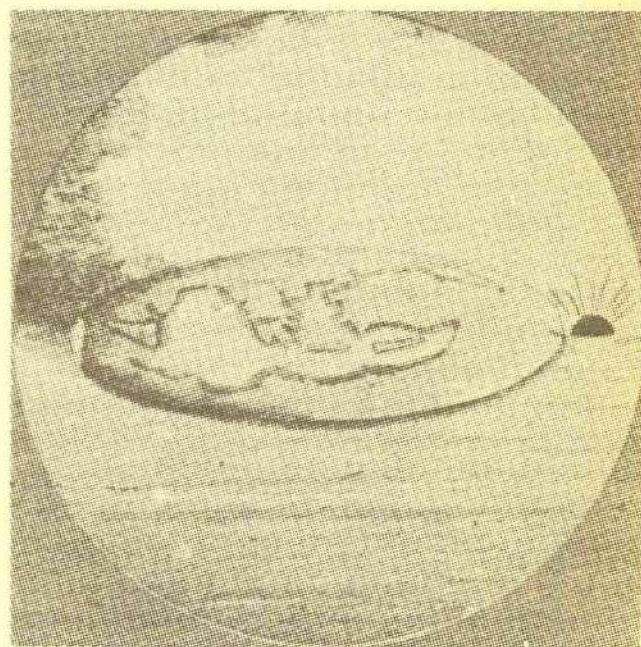
FIECE PAS al cunoașterii reprezintă un pas al călătorului pornit să cucerească și să civilizeze un ținut al tenebrelor. Deci cunoașterea o putem figura **geografic**, pornind din centrul universului familiar, coerent și rotund. Necunoscutul incident, neliniștitor își tremură faldurile de jur împrejurul lumii, ademenind omul să-l exploreze. Și, dacă universul și ființa umană sînt două fațete ale aceleiași realități, concomitent va porni și explorarea spațiului lăuntric, la fel de vulnerabil la amenințarea negurilor și confuziei. Deși exilat dincolo de marginile lumii, haosul pîndește orice fisură prin care se poate strecura să o invadeze. Coșmarul ce trebuie spulberat de rațiunea cunoscătoare naște monștri în interior și în exterior deopotrivă.

HARTA LUMII

CEI vechi își imaginau Pămîntul ca pe un disc uriaș, înconjurat de marea infinită, de oceanul primordial (*okeanos* al grecilor) sau de un fluviu, și acoperit de bolta cerului prin crăpăturile căreia pătrundea ploaia. Stelele, soarele și luna erau fixate pe firmament, iar deasupra trona divinitatea creatoare. Lăcașul tenebrelor și al morții era situat într-o misterioasă regiune subterană; diviziunea cer-pămînt-infern se regăsește la toate civilizațiile.

Enormul disc de piatră și pămînt nu putea însă pluti pur și simplu pe apele oceanului abisal. Așa încît era purtat în spinare de un animal mitic: un pește (în Asia centrală și Japonia), un taur (în Caucaz și la poalele islamice), sau patru tauri albaștri (în Altai), patru elefanți (în India și în Tibet), o broască țestoasă (la o parte dintre amerindieni și în Asia septentrională) care plutește pe apele primordiale, are patru picioare-stîlpi iar carapacea bombată este cupola celestă, un scarabeu (în Egipt), un șarpe (la amerindienii sudici) etc. Seismele se explicau prin mișcările acestor animale geophore (purtaătoare ale Pămîntului).

Și bolta cerului trebuia susținută să nu se prăbușească peste Pămînt (nestînsă spaimă a galilor): de un lanț de munți (la accadieni), de Atlas (la greci), de zeul-aer (la egipteni), de muntele Kaf (la arabi), de zeul Coelus (la romani) sau de patru stîlpi, identificați cu cele patru puncte cardinale. În acest caz arhitectura templelor reproduce simbolic structura cosmică și devine o „*imago mundi*”.

Discul Pămîntului înconjurat de oceanul primordial din care se înalță soarele

Majoritatea „hărților” antice erau rotunde, cercul (ca și corespondentul lui spațial, sfera) simbolizînd perfecțiunea universului.

Dar călătorii mesopotamieni și, de altfel, ai tuturor popoarelor antice au înțeles că forma și limitele Pămîntului acopereau destul de imprecis schema lor mitică. Ei au început să o îmbogățească și să o modifice, cartografia rămînînd totuși pînă în secolul al XIV-lea tributară reprezentărilor simbolice și indiferentă față de proporțiile și amplasamentele reale.

Hărțile mai degrabă ilustrau o viziune mitică, decît foloseau orientării în spațiu. Primul pas spre rigoare l-a făcut cronicarul-ilustrator Matthew Pâris, care a desenat pe la 1250 o hartă a Marii Britanii de o exactitate revoluționară pentru epocă.

O hartă babiloniană (ce reproducea un original din secolul al XII-lea î.e.n.), tipică pentru geografia simbolică, reprezenta discul

Pământului inconjurat de Fluviul primordial și avea în centru Babilonul. Orizontul era limitat la nord de munții din care izvorăște Eufratul, iar la sud de Golful Persic. Ea corespundea lumii cunoscute de sumerieni. Dincolo de Fluviu apăreau șapte insule, figurate prin triunghiuri și definite ambiguu: „Unde nu ajunge pasărea în zbor“, „Unde soarele nu poate fi văzut“, „Unde trăiește licornul care ucide străinii“, „Ocean celest care închide animalele create de zeul Marduk“ etc. Insulele nu pot fi localizate; ele reprezintă locuri mitice sau legendare, exterioare continentului locuit de oameni, inaccesibile muritorilor.

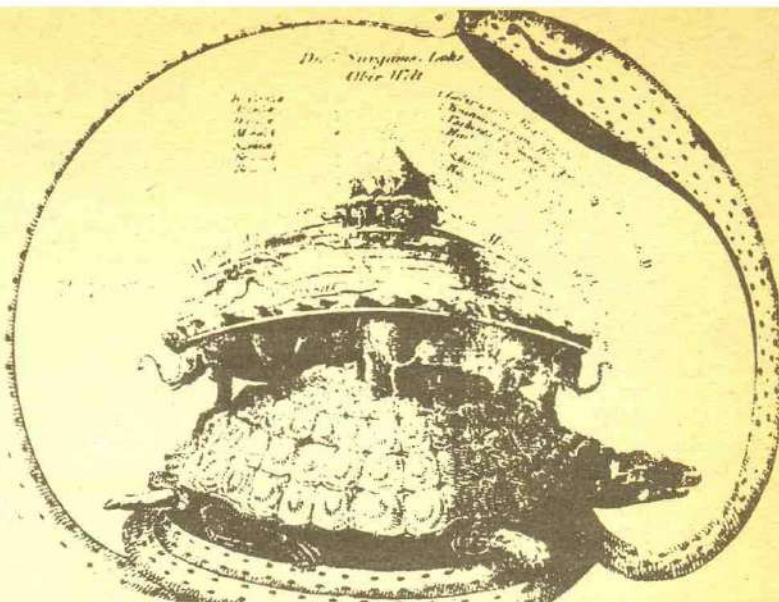
În acest chip geografia simbolică răspundea necesității inerente naturii umane de a scruta invizibilul cu ajutorul expresiilor preluate din lumea vizibilă, de a-și imagina itinerarii spirituale pornind de la itinerarii fictive, dar resimțite ca sensibile și terestre. Va fi lesne de ilustrat că, pentru om, orice călătorie concretă și profană în aparență se poate converti în călătorie mitică, în parcurs inițiativ spre cunoașterea de sine prin cunoașterea lumii, spre recuperarea armoniei primordiale, când omul și universul nu intrașeră în conflict.

DINCOLO DE LIMITE

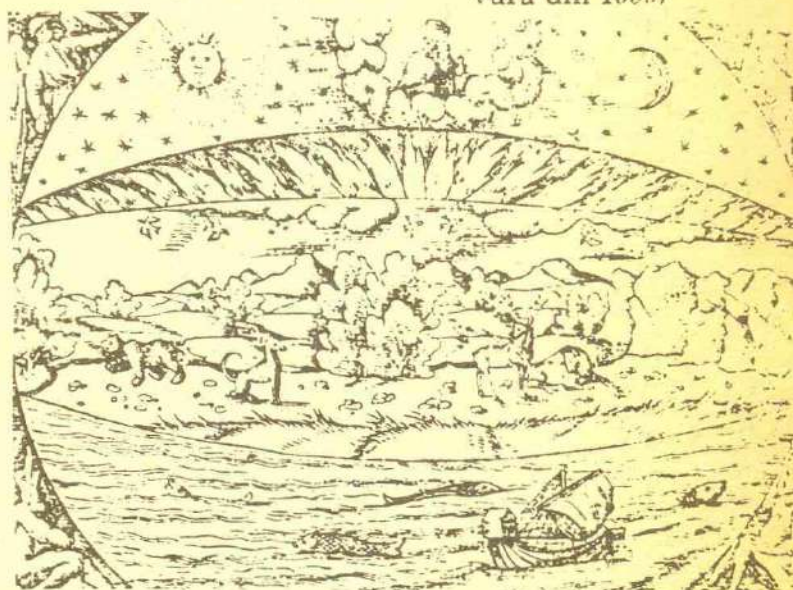
PENTRU antici, universul (realul absolut) corespunde cu teritoriul familiar inconjurător, dincolo de frontierele cunoscutului se întind zone din ce în ce mai puțin accesibile, din ce în ce mai puțin reale, până ce se pierd în umbrele haosului sau în lumea transcendentă a fabulosului. Gradul de cunoaștere a acestor ținuturi măsoară gradul lor de sacralizare.

Omul e cel care investește locul cu personalitate, conferindu-i o parte din propria-i densitate existențială. Iar omul perfect, în întregime om, nu se realizează plenar decât în centrul colectivității căreia îi aparține. Doar acest om e împodobit cu toate atribuțiile frumuseții și bunătății, tinzând spre deplinătatea omului-ideal (omul-de-aici). Tendința complementară expulzează în zonele cele mai îndepărtate și puțin cunoscute populații tot mai străni, tot mai puțin umane, tot mai monstruoase. Diformitatea fizică exprimă diformitatea morală, slutenia e atributul barbariei. La extremitatea orizontului, în virtutea unui proces de hibridare treptată, omul lasă definitiv locul demonilor și monștrilor — creaturi compozite în care se amestecă animalicul, umanul și maleficul.

Așadar teritoriile aflate la marginea lumii cunoscute erau un fel de depozite ale fabulosului și inimaginabilului... imaginat. În spații vaste, fie debordant fertile, fie aride, se iscau peisaje și fapte neverosimile, ca înșelătoare fata morgana apropiate și totuși de neatins. Situația de către europeni, a acestor țărîmuri onirice în sud, nu poate fi străină nici de halucinațiile călătorilor cu

În tradiția hindusă șarpele cosmic stabilește limitele universului, în timp ce Pământul sacru din centrul lui se sprijină pe cei patru elefanți ai punctelor cardinale și pe marea broască țestoasă. (Gravură din 1559)

Tradiția greacă, conform căreia lumea e un disc, a dominat gândirea cosmografică până în evul mediu târziu

mintea încinsă de soare și sentimentul că s-au rătăcit în nesfârșit, și nici de relatările despre ființe mitologice locale a căror semnificație simbolică a fost estompată de ignoranța cuplată cu receptarea uluită doar a înfățișării lor. Acest transplant imperfect din mitologie în geografie și invers și deplasările spațiale în funcție de centrul lumii (variabil de la popor la popor) sînt evidente în câteva cazuri pe care le vom aminti spre pildă: mitica pasăre Rok a arabilor, cu sălașul pe muntele sacru Kaf (în Caucaz), pentru europeni a ajuns pur și simplu o pasăre gigantică din sud; rinocerul cu corn tămăduitor, pentru europeni s-a metamorfozat în superbul inorog; în nordul Asiei arabii plasau muntele Kaf — pilon al cerului și sălaș al dji-nilor și al infernului (Gheena) —, iar europenii plasau cam în aceeași zonă ambiguă paradisul, după ce îl mutaseră din Mesopo-

tamia; ființele antropomorfe cu cap de cîine, urechi uriașe, gură pe burtă și ochi pe umeri etc. — pentru europeni — locuiau în India sau Africa iar pentru arabi și mai la sud, în mările unde le-a întilnit, pe felurite insule, Sindbad; aztecii își așteptau din est salvarea odată cu reîntoarcerea lui Quetzalcóatl, în vreme ce spaniolii sperau să găsească în „Indiile vestice” fabulosul El Dorado mîntuitor al mizeriei terestre ș.a.m.d.

Deplasări similare s-au petrecut și în funcție de lărgirea hotarelor lumii cunoscute: Cîmpiile Elizee ale grecilor, situate pe o insulă din Oceanul Atlantic (deci spre vest) amalgamate cu Grădina Hesperidelor (din Africa) au devenit raiul creștin din Asia (spre est). Și cum orice „terra incognita” catalizează imaginația promițînd împlinirea tuturor posibilităților, după ce Pămîntul a fost cunoscut în întregime, teritoriile cu cele mai fantastice peisaje și fapte au fost deplasate în spațiul extra-terestru. De altfel, însuși cuvîntul cosmos (lume) măsoară gradul cunoașterii umane deoarece și-a extins semnificația de la bazinul Mediteranei (în concepția grecilor) pînă la întreg universul.

La fel — după cum cunoașterea a depins de călătoria pe mare (depozitara fantasmelor pentru greci și arabi) și de călătoria pe uscat (a romanilor, constant speriați de mare), acum ea depinde de călătoria cosmică; „luarea în posesiune” a spațiului prin incursiunea orizontală fiind epuizată, urmează ascensiunea verticală. Și fiecare dintre aceste modalități de cunoaștere umană a fost facilitată (și limitată) de posibilitățile „tehnologice” de depășire a condiției (corăbii, vehicule terestre, aeronave). Dependența de tehnologie este și mai vădită în domeniul celeilalte călătorii, „interioare”; după secole de ipoteze, absurdități elaborate în jurul cauzelor și semnificațiilor proceselor psihice, abia în secolul nostru se fac primii pași spre explicarea științifică a acestora cu ajutorul celei mai sofisticate aparaturi de investigație.

HARTA POPULAȚIILOR FABULOASE DE LA MARGINEA LUMII

AȘADAR să ne reîntoarcem la viziunea antichității europene despre un sud fabulos, identificat cu India de dincolo de Gange și cu Etiopia (cum era numită zona centrală și sudică a Africii). Plinius cel Bătrîn, Iulius Solinus, Megasthenes și Pomponius Mela au lăsat în scrierile lor mărturie despre ceea ce își imaginau (cu titlu de informație certă) cei vechi despre acele părți ale lumii care adeseori se suprapuneau, nu din lipsă de fantazie, ci din incertitudine a localizării și, în fond, dintr-o anume indiferență față de teritoriul prea îndepărtat pentru a reprezenta o primejdie și, oricum, inexplorabile.

Ei spun că pe-acolo au fost văzuți: oameni cu cap de cîine și gheare, acoperiți cu piei de animale și necunoscători ai graiului articulat (India) sau oameni cu cap de cîine (*ky-*

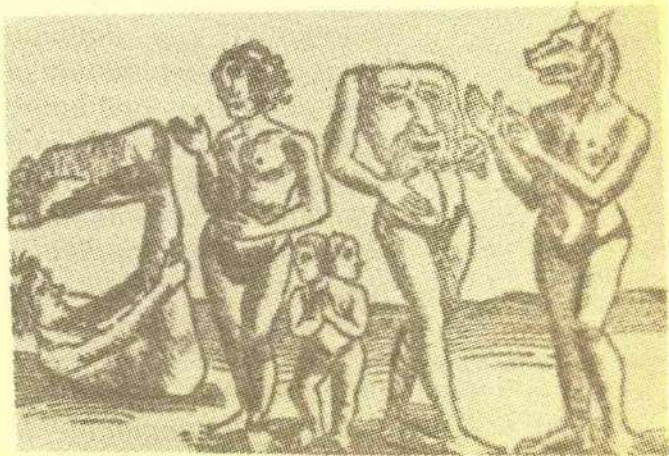
nomologi sau *kynocephali*, la români deveniți *căpcîni*) și trupul ținut de un fel de cuie care scot un zgomot înfricoșător la fiecare mișcare (Africa); oameni fără gură care trăiesc la izvoarele Gangelui și se hrănesc nu cu mîncare, ci cu parfumul unor fructe de pădure, respirat pe nas. Dacă simt un miros pestilential, mor pe loc. Acest soi de oameni au fost atestați în taberele lui Alexandru Macedon; alții, *monoculii*, au un singur ochi în frunte. Sînt pomeniți și oamenii cu extremități hipertrofiate: în India, unii cu urechi atît de mari, încît le atîrnă pînă la călcîie. Cînd vor să doarmă, se culcă într-o ureche ca într-un culcuș... Și le folosesc și la dobîrîrea copacilor, pentru că sînt tăioase și dure ca niște scoici; în Africa trăiesc alții, cu o buză atît de lungă, încît și-o pun pe creștet, ca pălărie de soare; în ambele părți sînt oameni cu un singur picior terminat cu o talpă uriașă (*sciapozi*). Nu au articulație la genunchi și cînd arșita devine insuportabilă, se răstoarnă pe spate și-și fac talpa umbrelă.

Tot în ambele părți e de găsit un popor ale cărui femei devin mame la 5 ani și mor la 8 ani. Se numesc *pygmei*, nu sînt mai înalți de un cot și sînt celebri pentru lupta lor cu cororii. Plinius îi situează în munții Indiei, iar Strabon — la hotarele extreme ale Africii.

În India mai există o rasă de oameni cu pielea albă la tinerețe și neagră la bătrînețe și o altă rasă, fără cap, cu ochii pe umeri și gura pe burtă. În Etiopia sînt pomeniți: oamenii cu patru ochi și cu patru mîini, *trogloidiții* care se deplasează rostogolindu-se, *arthapathiții* care merg pe mîini și picioare și dorm pe unde apucă, fiindcă nu au case, coloșii cavernelor și... centaurul Chiron.

ACEASTĂ imagine bizară, hibridă și bufonă despre marginea lumii terestre a tiranizat cosmografia europeană din antichitate pînă în secolul al XVI-lea, cînd s-a inaugurat epoca marilor descoperiri geografice (ultima ei atestare celebră o constituie „Cosmografia universală” a lui Sebastian Münster, publicată în 1544).

Dar asemenea fabulații trebuiau reîmprospătate cînd și cînd de persoane demne de cre-

Umanoizi din India de dincolo de Gange și din Etiopia

zare, altfel fascinația exercitată de ele s-ar fi oșilit și oamenii și-ar fi plasat fantasmale primejdios de aproape. Iar o atare imixtiune nerușinată a „necuratului“ în vecinătatea ei proximă, Biserica nu putea îngădui, așa încît mai degrabă a tolerat legenda nemuritorului *preot Ioan*, una dintre cele mai celebre superstiții din evul mediu. Cel dintîi purtător al vestii despre neasemuita țară guvernată de Ioan, rege și pontif, jumătate creștin, jumătate evreu, aflată în India sau Abisinia, a fost un episcop armean în 1145. Apoi nici unul dintre călătorii în Africa sau Asia nu a îndrăznit să o dezmință, ba chiar a adăugat fiecare amănunte fantastice despre acea țară nesfîrșită și mai presus în splendoare ca grădinile lui Mahomed. Acest papă nemuritor din Orient a tulburat de multe ori somnul papilor din Occident, ca și cum schisma trebuia să vină din exterior și de atît de departe !

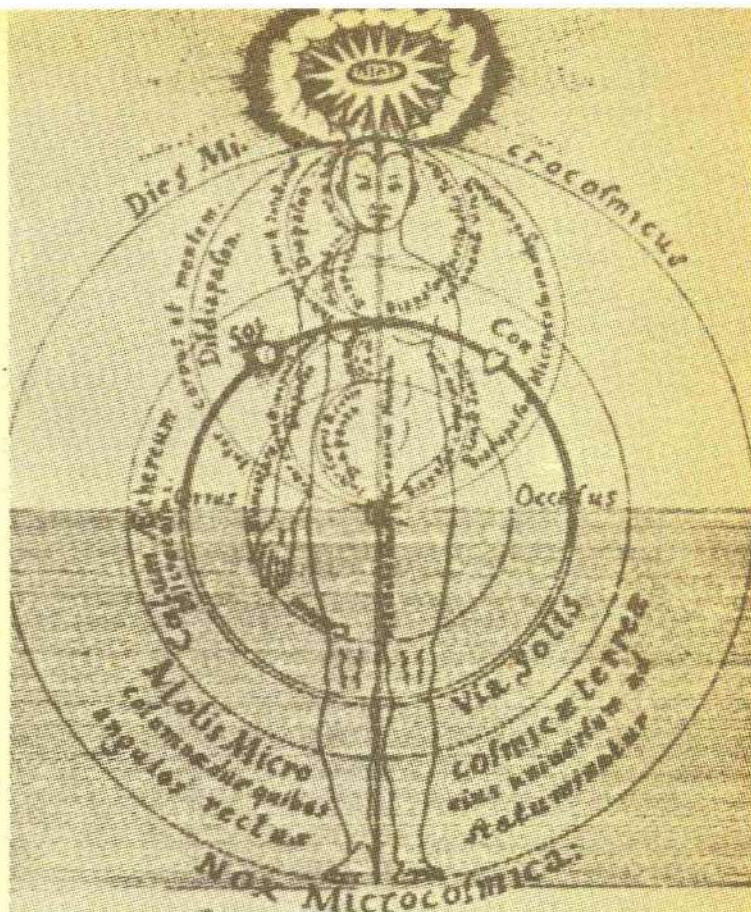
Probabil un partizan secret al Reformei le-a trimis o scrisoare, în 1507, papei de la Roma și regelui Franței, semnată „Preotul Ioan“, autointitulîndu-se „prin grația lui Dumnezeu rege atotputernic peste toți regii creștini“. El îi invita pe Iulius al II-lea și pe Ludovic al XII-lea să se mute în imperiul lui, prezentat ca fiind cel mai bogat din lume. Aici se aglomeraseră minuni pomenite doar în basme : licorni, phoenicși, grifoni, păsări Rok, boi sălbatici cu șapte coarne, lei roșii, verzi, negri și albi, centauri, oameni cu cap de ciine, pigmei care se luptă cu cocorii, dragoni cu șapte capete ; aici curgea izvorul tinereții veșnice și tot aici creștea pomul vieții. Palatele stăpînului erau din cleștar, cu acoperiș de nestemate și coloane de aur, iar în lăuntrul lor nu vedeai nici servitori, nici bucătari, nici mîncare ; cînd te așezai la masă, ajungea să-și dorești ceva și acele bucate, oricît de nemaipomenite, ți se și așterneau dinainte.

Cei doi invitați nu au plecat la drum nici odată. În schimb, regii Portugaliei, Ioan al II-lea și Emanuel, au trimis mai multe expediții spre a verifica adevărul acelor minuni. Dar nu au aflat nici măcar dacă preotul Ioan domnea în Abisinia ori în Tartaria.

HARTA INTERIOARĂ A OMULUI

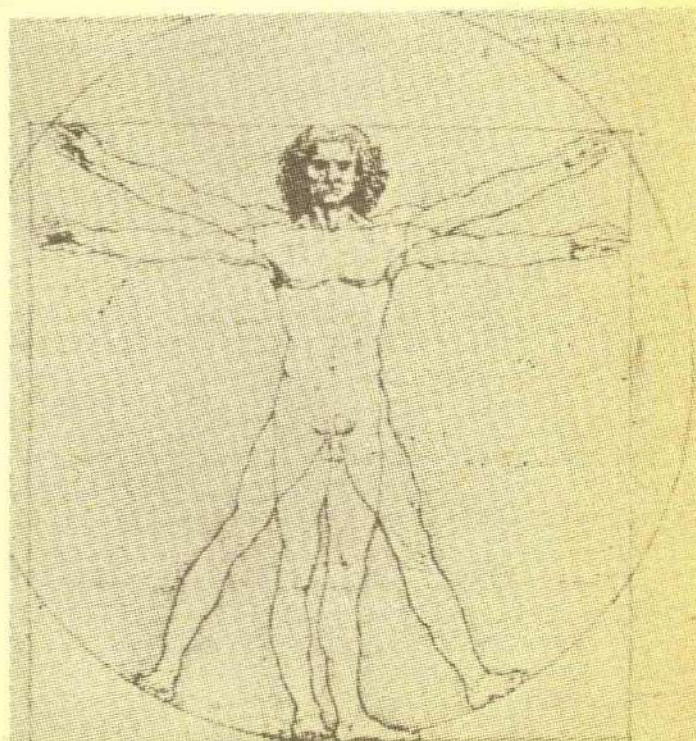
HOMO quodammodo omnia : „omul este, într-o anume măsură, toate lucrurile“ ; e sinteza lumii, miniatura universului, microcosm. Nenumărați autori, de la înțelepții Upanishadelor pînă la alchimiști, au relevat analogiile și corespondențele dintre elementele ce alcătuiesc omul și cele ce alcătuiesc universul, dintre principiile care le guvernează amîndurora mișcările.

Ființa umană e singura realitate care atinge simultan cele trei nivele cosmice : pămîntul (cu tălpile), atmosfera (cu trupul) și cerul (cu creștetul). Participă la cele trei regnuri — mineral, vegetal și animal —, iar, prin spirit, intră în contact cu divinul. În tradițiile

Microcosmul uman cu zonele de umbră și lumină. Astrobiologie.

(Din ROBERT FLUDD : *Utriusque Cosmi historia*. Oppenheim, 1619)

Canonul lui Vitruvius privind proporțiile trupului uman (1490)

vedică și buddhistă, coloana vertebrală e identificată cu axa lumii, tot astfel cum omibilicul reprezintă centrul ei. Medicii chinezi au stabilit o riguroasă corespondență a trupului uman cu cosmosul: capul = cerul, părul = stelele, ochii și urechile = soarele și luna, plămîinii = vîntul, sîngele = ploaia, vasele sanguine = fluviile, venele = riurile, corpul în totalitate = elementul pămînt, scheletul = munții, inima = Ursa Mare, cele șapte orificii ale inimii = cele șapte stele ale Ursei Mari, cele nouă orificii ale corpului = cele nouă porți ale cerului, cele patru membre = cele patru anotimpuri, cele douăsprezece articulații mari = cele douăsprezece luni, cele 360 de articulații mici = cele 360 de zile ale anului.

Conceptul de *om universal* trebuia să releve similitudinea dintre macro și microcosm, reflectarea lor reciprocă, dar și perfecțiunea umană. Așa cum omul e alcătuit din cele patru elemente fundamentale și, prin cele patru membre, desemnează direcțiile spațiale, tot așa universul e figurat ca un om gigantic. Asimilarea este simbolică, desigur, dar tocmai prin aceasta capabilă să sensibilizeze; umanizat, universul nu mai este nici străin, nici imprezvizibil, nici dezordonat. Că această antropomorfizare e simbolică (derivată din ideea Pămîntului-Mamă și Cerului-Tată), o dovedește și omul-uranic, cu trupul alcătuit din constelațiile cunoscute, ale căror deplasări guvernează mișcările și gesturile terestre adică destinul.

Nașterea fiecărui om reprezintă, pentru el, nașterea lumii, iar moartea sa — sfîrșitul lumii. Și astfel ansamblul univers-om e exprimat cel mai direct și sugestiv printr-un cerc — imagine tradițională a cosmosului — în care omul ocupă locul central. Și el și lumea se definesc nu individual, ci prin raport bilateral; omul simbolizează nodul relațiilor cosmice.

Dar, ca ființă totală, omul este inevitabil ambiguu și impur. Cum altfel să coexiste în urzeala lui elemente ireconciliabile (foc și apă, aer și pămînt), tendințe centrifuge (spre elevație spirituală și spre brutalitate animalică, spre creație și spre distrugere, spre înălțare și spre cădere), instincte antagonice (al vieții și al morții)? Doar universul însuși mai conține atîta tensiune, numai că structura lui posedă acel echilibru interior după care omul tinjește fără a-l realiza, deoarece interioritatea lui e permanent condiționată de exterior și tulburată de seisme care se numesc: afectivitate, aspirație, subiectivitate, memorie, imaginație, cultură...

Așa încît geografia interioară nu conturează „harta“ omului real, ci pe a prototipului ideal. Însă frumusețea umană constă tocmai în irepetabilitatea fiecărei ființe, și nu în capacitatea ei de a mima idealul. Orice om este un univers unic. Și atunci, doar generalizînd pînă la desubstanțializare, omul devine egal cu universul. Căci „harta interioară“ are de fapt în vedere numai o schemă anatomică

fixă, cînd cea intimă ne conferă identitate. Oricît ne-am asemui cu universul, nu putem ignora faptul că el ne conține cu imparțialitate indiferentă, în vreme ce noi îl gîndim, îl *visăm* cu pasiune.

Conglomeratul de elemente cosmice — numit omul-ideal —, încadrat de perfecțiunea cercului, cu articulațiile și punctele vitale marcate de astrele zodiacului, a dominat gîndirea antică și pe cea a începutului evului mediu. Antropocentrism însemna serenitate și împăcare cu universul ale cărui taine era posibil să fie descifrate prin mijlocirea rațiunii și folosite spre binele colectivității. Dar ofensiva Bisericii, declanșată cu brutalitate la sfîrșitul evului mediu, cînd științele începuseră să conteste (implicit ori fățiș) dogma și să-i submineze autoritatea, a redus ființa umană la dimensiunile nevolnice ale firului de praf, a terorizat-o cu viziuni apocaliptice, i-a încarcerat libertatea interioară. Relația cu universul s-a degradat; în centrul sau deasupra lui se afla Dumnezeu veșnic, opus omului obsedat și umilit de efemeritatea sa. Totul era supus voinței divine arbitrare, care se manifesta în tot ce exista. Împotriva armoniei om-univers, pe care Biserica o resimțea ca trufașă și silnică, s-a ridicat glasul înfricoșător al călugărului Odo de Cluny: „Frumusețea trupului sălășluiește numai în piele. Farmecul viețuiește în muci și în sînge, în scursoare și fiere. Dacă stă cineva să se gîndească ce se ascunde în nări și ce în gît și ce în burtă, are să găsească numai scîrnăvie.“ Din cenușa seninătății păgîne a post-antichității se năștea o nouă concepție, ostilă și crîncenă, morbidă, asupra omului. Și, în cadrul noii simbolici, contaminate de încifrări oculte, s-a ivit un nou tip de perfecțiune. În secolul al XIII-lea Reinmar von Zweter descria omul ideal cu ochi de struț, gît de cocor, urechi de porc, inimă de leu, mîini cu gheare de vultur și grifon, picioare cu labe de urs. Fiecare anomalie a acestui hibrid aiuritor evoca o virtute: dintre toate animalele, struțul are privirea cea mai ageră, cocorul — gîtul cel mai grațios, porcul — cel mai fin auz etc. Femeia ideală (vasăzică virtuoasă) avea picioare de cal cu care să-i strivească pe cei ce atentau la puritatea ei.

Dar dacă aceste portrete sînt fățiș simbolice, „Gesta Romanorum“ dădea ca autentică informația că undeva, prin nordul Europei, trăiau cei mai frumoși oameni... cu gît de cocor și cioc de pasăre.

Atari imagini halucinante străfulgerau orizontul umanității pe fundalul erupției realismului, ce revoluționa gîndirea de la artele plastice pînă la științele naturii și astronomie. Și, în bizara intersecție dintre realism, fabulos, feeric și macabru, se ivea *fantasticul* — unica modalitate de a recupera, pe atunci, coerența unei lumi sublime și în același timp înspăimîntătoare, zdruncinate din temelii de incertitudini și groază, iubite cu ardoare și renegate cu violență. Era lumea lui Dürer, H. Bosch și a fraților Van Eyck...

ADEVĂRATA ISTORISIRE A LUI LUCIAN DIN SAMOSATA

NASCUT pe la 121 e.n. în Samosata, Lucian a devenit scriitorul de limbă greacă cel mai viu și modern al epocii imperiale romane, creatorul dialogului satiric și precursorul literaturii de anticipație, înzestrat cu spirit critic virulent, vervă și, mai ales, amor — nesecate.

„În a doua jumătate a secolului al II-lea putem vedea un singur om, aflat deasupra tuturor superstițiilor, care ar avea dreptul să suridă în fața smintelii umanității, fiindu-i totodată profund milă de ea. Acest om, cel mai serios și fermecător din vremea sa, este Lucian“ (Ernest Renan).

În dialogurile, operele de ficțiune și „reportaje“ sale a creionat cu vehemență stupidaitatea și debusolarea contemporanilor săi, falșii idoli și supradimensionările provocate de confuzia valorilor.

Virtuoz în polemici, demolări de mituri și demistificări (din care pricină chiar s-a atentat la viața lui), Lucian n-a putut trece cu vederea „relatările de călătorie“ în teritorii fabuloase, începînd cu *Odiseea* și sfîrșind cu *Indica* lui Ktesias. În replică, povestește propria-i călătorie dincolo de coloanele lui Hercule (Gibraltar), atenționînd dintru început:

„Singurul meu martor e minciuna. Voi descrie locuri pe care nu le-am văzut, aventuri care nu mi s-au întîmplat și lucruri care nu există nicăieri; așadar cititorii nu trebuie să creadă nimic“.

În consecință, își intitulează scrierea *Istorie adevărată*. Din momentul apariției pînă în zilele noastre, aceasta s-a bucurat de un succes nealterat și a constituit modelul și catalizatorul a nenumărate narațiuni fantastice în notă ironică. Istorisirea este o avalanșă de fantasmagorii cuceritoare, cu nimic mai prejos — ca fervoare imaginativă și stilistică — de ilustrele lucrări parodiate. Prin aspectul satiric, deci prin detașare, constituie un pas înainte față de acestea.

Așadar, scopul călătoriei sale este de a-i cunoaște pe oamenii „care locuiesc de cealaltă parte a oceanului“ (idee, la acea dată, fie aberantă, fie revoluționară!). Însoțit pe corabie de 50 de greci tineri, pornește sub cele mai favorabile auspicii. Dar o furtună iscată din senin îi prigonește 80 de zile și îi abate spre o insulă necunoscută, unde descoperă o coloană de bronz cu o inscripție

aproape ștearsă: „Pînă aici au ajuns Hercule și Bacchus“ și o piatră pe care sînt imprimate pentru posteritate divinele tălpi ale celor doi. În imediata apropiere curge un rîu lat, ale cărui unde sînt din cel mai bun vin, ce izvorăște dintr-o podgorie bizară; partea superioară a butucilor de viță sînt femeii vii! După ce părăsesc insula, isterizați de ademenitoarele creaturi, se stîrnește un vînt teribil care ridică în văzduh corabia și o poartă prin aer vreme de 7 zile. Într-o optă acostează pe un soi de insulă sferică, scăldată într-o lumină orbitoare. „În timpul zilei n-am zărit nimic altceva; dar, îndată ce s-a lăsat negura nopții, am văzut în jur o mulțime de alte insule, mai mici sau mai mari, toate pîrînd incandescente. Iar dedesubt — un uscat cu orașe, fluvii, mări, păduri, munți. Ne-a părut că e pămîntul locuit de noi“. Pînă să se dumirească, le ies în întîrpinare, nu cu excesivă bunăvoință, *hipogypii* („călăreții-vulturilor“) și îi conduc la rege. „Străini, constată acesta. Greci, nu?“ Mulțumit de explicația modului cum au ajuns printre astre, Endymion le mărturisește că și el e pămîntean, răpit într-o noapte și înscăunat în această insulă, care nu este altceva decît „ceea ce noi, acolo jos, numim Lună“. Însă momentul vizitei e neprielnic; *seleniții* se află pe picior de război cu *helioții*, locuitorii Soarelui, din pricina colonizării ilicite a Stelei Dimineții, revendicate și de Phoebus pentru supușii lui. Grecii acceptă să se alăture armatei lunatice, alcătuite din: *hipogypii*, *kenchroboli* („aruncătorii-de-paie“), *scorodomahei* („vajnicii-căței-de-usturoi“), *seleniții* călare pe *lachanoptere* („legume-înaripate“, adică niște păsări mari cu legume în loc de pene). Din Ursa Mare au sosit *psylotoxoiții* („puricii-arcași“, călare pe ditamai puricii cît 12 elefanți la un loc) și *anemodromii* („vînturaticii“ care fiind foarte ușori își întind hainele și plutesc în aer), iar din aștrii situați deasupra Cappadociei urmează să sosească *struțobalanii* („ghindo-struții“) și *hipogeranii* („călăreții-cocorilor“). Oștirea se desfășoară gata de luptă pe o pînză țesută special de uriașii păianjeni selenari, întinsă între Lună și Steaua Dimineții.

Armata lui Phaeton este compusă din *hipomyrmehi*, călare pe furnici înaripate, mari de vreo două pogoane, *aerokonopi*

(„aero-musculițe“, călări pe musculițe cît bivoli), *kaulomykeți* („sparanghelo-ciuperce“, care folosesc ciuperce drept scut și cozi de sparanghel drept lăncii), *kynobalani* („ghindocăței“ cu cap de cîine, sosiți din Sirius) și *nefelocentauri* („noro-centauri“, jumătate oameni, jumătate cai înaripați, sub comanda Săgetătorului). Lipsesc aliații chemați din Calea Lactee.

Lupta este aprigă, curge mult sînge care împurpurează apusul și victorios iese Phaeton, așa încît eroul nostru și doi tovarăși se pomenesc printre prizonierii duși în imperiul Soarelui, unde descoperă ce pedeapsă li s-a aplicat seleniților înfrînați; nu asediarea orașului lor, ci un zid gros de nori care împiedică razele solare să lumineze Luna, lăsată în eclipsă totală. Disperat, Endymion trimite ambasadori, implorînd distrugerea zidului în schimbul unui tribut anual de 10 mii amfore cu rouă și a promisiunii de a nu mai căuta pricină de război. După semnarea păcii, prizonierii sînt eliberați, iar Endymion îi întîmpină cu șiroaie de lacrimi și cu invitația de a rămîne pe Lună. Eroul nostru îi propune să se căsătorească cu propriul lui fiu, cineste care e refuzată categoric.

IATĂ și alte detalii captivante despre Lună: acolo nu există femei și seleniții se căsătorec între ei, bărbat cu bărbat. Copiii îi poartă în pulpe, care se umflă ca pîntecele în timpul sarcinii, și cînd vine sorocul, pîntecul e extras printr-o simplă incizie. Bătrînii nu mor, ci se evaporă. Într-un mod similar se și hrănesc seleniții: cu fum de friptură de broaște zburătoare și aer „presat“ într-un vas pînă ce devine o licoare asemănătoare cu roua. Culmea frumuseții lunatice este să fii spîn; au oroare de păr (pe comete, însă, părul e la mare preț; locuitorii de acolo au bărbi pînă la genunchi și un singur deget la mîini, pe care îl țin la spate, ca o coadă, să nu-l strice. E o mare nenorocire să cadă pe spate). Din nas le curge o miere acră și cînd muncesc, transpiră lapte din care prepară brînză. Au vii întinse, dar nu de vin, ci de apă. Boabele de strugure sînt grindina care se scutură pe pămînt. Stomacul le servește drept buzunar și poartă în el fel de fel de fleacuri trebuincioase, inclusiv copiii cînd e frig. Straiele celor avuți sînt din sticlă, ale săracilor — dintr-o țesătură de aramă, toarsă ca lîna.

„Cît despre ochii lor, nici nu îndrăznesc să spun cum sînt făcuți, de teamă să nu fiu luat drept mincinos. Mă voi hazarda totuși să spun că sînt demontabili; îi scot cînd vor și-i pun alături pînă au nevoie iarăși să vadă. Atunci îi viră la loc în orbite. Dacă cineva își pierde ochii, împrumută alții și-i folosește.“ De asemenea, au urechi din frunze de platan.

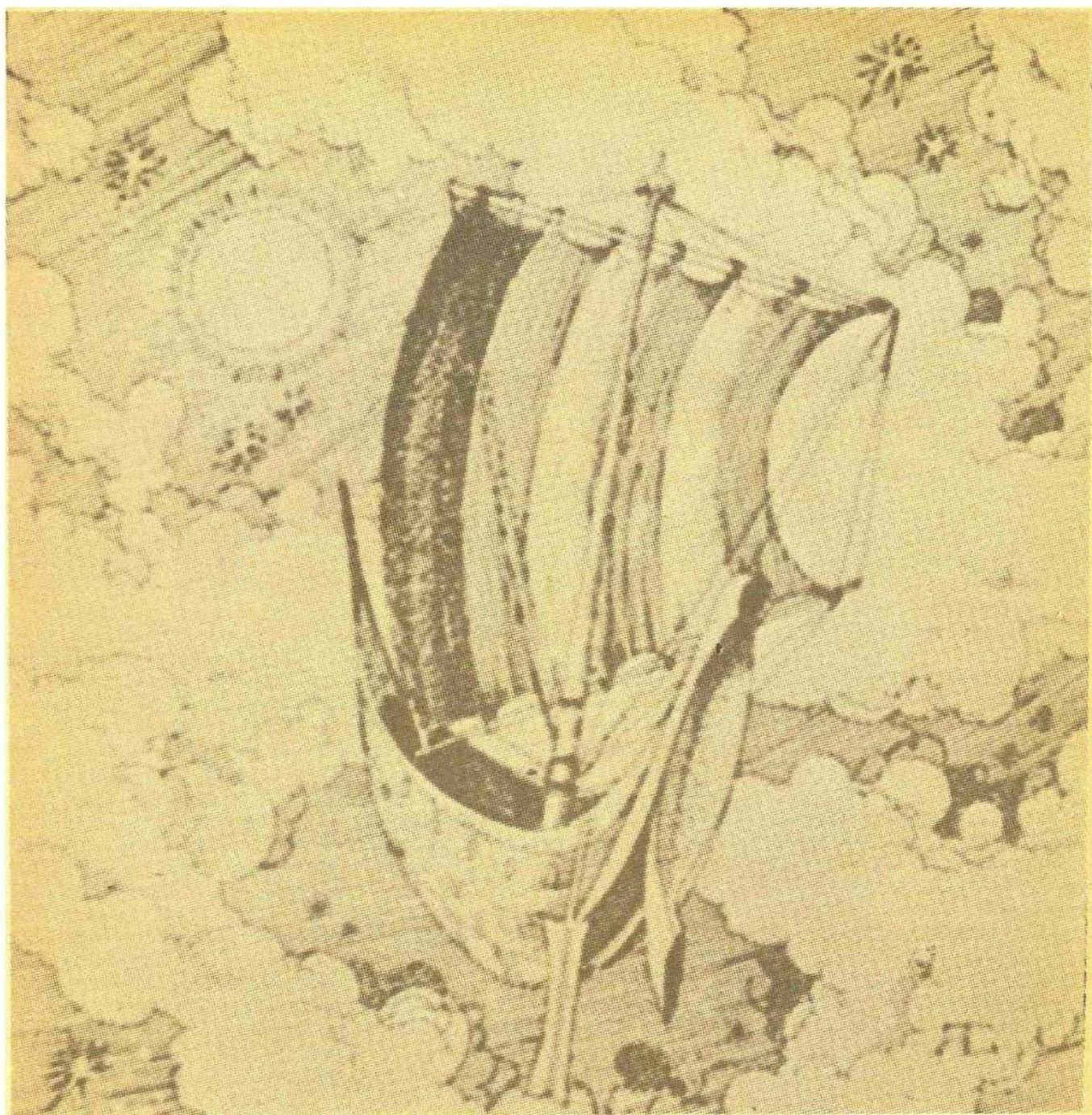
În palatul regelui există o mare oglindă atîrnată deasupra unui puț nu foarte adînc. Coborînd în puț, auzi ce se vorbește pe Pămînt și, privind în oglindă, vezi toate orașele și toți oamenii de parcă te-ai afla printre ei.

„Cine refuză să mă creadă n-are decît să se ducă și să se convingă că nu sînt un impostor!“ — preîntîmpină Lucian eventualele critici nejustificate.

După banchetul de adio, încărcăți de daruri bogate, grecii pornesc cu corabia prin aer înapoi, spre Terra, cu o scurtă escală în noua colonie de pe Steaua Dimineții (intemeiată de helioți și seleniți în bună înțelegere). Vîntul neprielnic îi poartă însă prin văzduh spre *Lychnopolis*, „orașul-luminilor“ situat între Hyade și Pleiade, și locuit nu de oameni, ci de lumini care se plimbă pe străzi. Strălucitoare sau anemice, fiecare posedă o casă (felinar) și un nume. Regele le strigă noaptea, pe rînd, și cine nu răspunde prompt e condamnat la moarte (stingere) pentru că și-a părăsit postul.

PATRU zile mai tîrziu corabia se lasă în sfîrșit pe valurile oceanului; „pămînturile“ din cer abia se mai zăresc, scaldate în flăcări. De aici încolo urmează aventurile „terestre“, în bună tradiție homerică. Corabia e înghițită de o balenă, în burta căreia se află o insulă cu munți și păduri, oameni, animale, păsări și grădini de zarzavat. După o scurtă luptă cu localnicii — *tarihanii* („sărăturile“ cu ochi de anghilă și fețe de rac), *tritonomen-deții* („tritonotații“, jumătate oameni, jumătate țapi), *carkinohirii* („mîini-de rac“), *thy-nokefalii* (cu capete de pește), *pagurazii* („coadă-scorțoși“) și *psetopozii* („picioare de pește“) — instaurează pacea în insulă și trăiesc civilizat 9 luni, răstimp în care au prilejul să vizioneze printre dinții balenei lupta dintre giganti, care foloseau drept galere niște insule lunguiețe și drept vîsle chiparoși, cu tot cu frunze. Exasperați de prizonierat, grecii hotărăsc să dea foc pădurii și să sufoce balena. Odată cu ultima ei suflare navighează printre dinții proptiți să nu se închidă peste ei și se îndepărtează grabnic de fabulosul hoit, fără să mai știe unde se află. Apoi Boreu îngheață apa în jurul corabiei preț de cîteva zile. Călătorii acostează la malul unei insule cu tauri sălbatici înzestrați cu coarne sub ochi, intră în marea de lapte și poposesc pe o insulă albă, de brînză, pătrund într-o mare azurie și amară, cu oameni care circulă pe ape ca noi pe uscat (*felopozii* — „picioare-de plută“).

Un sejur remarcabil petrec într-o insulă parfumată mirific, precum Fericita Arabie. Peisajul e paradisiac în adevăratul înțeles al cuvîntului; este Insula Preafericiților, guvernată de cretanul Rhadamanthe, un maniac al proceselor. Așa încît imediat grecii sînt conduși înaintea lui, unde își așteaptă rîndul la judecată, asistînd, printre altele, la disputa dintre Theseu și Menelau (cauza: Elena) și la cea dintre Alexandru Macedon și Hannibal (cauza: celebritatea). După ce își povestesc pătaniile, grecii sînt „condamnați“ să petreacă 7 luni printre prea fericii care o țin tot într-un festin pe Cîmpiile Elizee. Printre ei, sînt ușor de recunoscut Homer, Ulise, Cirus, tracul Zamolxis, Numa, Lycurg, Pho-

În „Vera historia“ Lucian din Samosata (sec. II e.n.) descrie drumul unei corăbii spre Lună

cion, Socrate — flecărind cu Nestor și Palamede și jurind în gura mare că nu nutrește gânduri dosnice —, Epicur, Esop și Diogene — care s-a însurat cu o curtezană și a dat în darul beției. La cea mai mare cinste sînt ținuți Achile și Theseu. Profitînd de bună-dispoziția lui Homer, eroul nostru elucidează cîteva probleme controversate de istorie literară (unde s-a născut? În Chios, Smyrna sau Colophon? În Babilon, răspunde Homer, și îl chema Tigranes!) și face critică de text pe marginea epopeilor. Interesant este că Homer beneficiază de a nefirescă acuitate vizuală, ba chiar n-a fost orb niciodată.

Curînd sosesc și Pythagora din Samos, după epuizarea celor șapte metamorfoze, și Empedocle, prăjit tot în urma incursiunii fatale în craterul vulcanului Etna, tocmai bine ca

să asiste la Jocurile Thanatice. În toiul veseliei, însă, vine vestea că păcătoșii osîndiți la cazne în Insula Nelegiuitorilor și-au sfărîmat lanțurile și vin buluc peste preafericiți. Se încinge o luptă soră cu moartea, înving cei buni, Socrate — admirabil combatant — primește drept răsplată o grădină unde înființează prompt Necracademia (Academia Morților), iar Homer compune ad hoc o epopee începută cu:

„Cîntă-mi, zeiță, -a eroilor luptă cu morții...”

În preajma plecării, încă o întîmplare vine să le confirme grecilor faptul că viața de apoi e plină de neprevăzut: Kinyros (Smiorcăilă) o răpește pe Elena, spre furia veșnic ultragiatului Menelau care, după bunul obicei, pornește o nouă expediție de recuperare a nevastei.

„Eram nenorocit și vărsam lacrimi amare — povestește Lucian — văzînd ce minunății părăseam spre a-mi reîncepe peregrinările. Preafericitii mă consolară asigurîndu-mă că mă voi reîntoarce în cîțiva ani.“ În semn de afecțiune, Rhadamanthe îi prezice viitorul pînă în momentul debarcării pe „celălalt continent“, iar Ulise, fără știrea Penelopei, îi strecoară o epistolă amoroasă pentru Calypso.

Abia ieșiți din miresmele exalate de insulă, o duhoare grea, de carne arsă și sulf, emanată de Insula Păcătoșilor, le înfioară nările. Paznicul lăcașului infernal, Timon din Athena, le permite o vizită în „muzeul“ mizerabililor, dintre care se remarcă prin chinurile îndurate ticluitoarii de minciuni Ktesias și Herodot.

Nu departe se află insula Viselor, ca o părere învăluită de umbre unduitoare. Din mrejele ei grecii se desprind anevoie pentru a debarca în insula nimfei Calypso, căreia i-o încondeiază bine pe casta Penelopa. La plecare sînt atacați de *dovleaco-pirații* îmbrăcați în jumătăți de dovleac scobite, dar nu pierd, fiindcă aceștia sînt la rîndul lor atacați de vechii lor dușmani, *nuc-nauții*, războinici neînduplecați, în jumătăți de nuci — evident mult mai solide și mai sprintene decît dovlecii. Nu apucă însă să mulțumească zeilor cînd alt soi de pirați, călare pe delfini, le înconjoară corabia și îi bombardează cu sepîi uscate și ochi de crab. Armele grecilor își dovedesc superioritatea !

Scăpați și de această agresiune, se ciocnesc de enormul cuib al unui *alcion* (pasăre mitică, fără îndoială !). Luată pe nepusă masă, zburătoare care-și clocea pașnic ouăle se ridică în văzduh, mai să-i scufunde cu uraganul iscat de filfiirea aripilor. După ce se catără în cuib și sparg un ou, cuprinși de entuziasm ornitologic, se-ndepărtează în mare grabă, dar nu cu mare folos, căci sînt siliți să urce corabia pe vîrfurile unei păduri uriașe de pini și chiparoși înfipti în apă și să navigheze pe marea de frunze. La puțină vreme după isprava cu pădurea, sînt cît pe-aci

să se prăvălească într-o prăpastie deschisă în ape ; isteți, trec cu bine pe o punte lichidă și dau de insula *bukefalilor*, oameni cu cap de bou, apoi de o insulă locuită în exclusivitate de curtezane cu picioare de măgar, o parodie a amazoanelor, și, în fine, zăresc continentul tînjit de pe cealaltă parte a oceanului (Atlantida ? America ?). Cînd să se bucure că și-au atins țelul, o furtună neașteptată le fărîmă corabia de stînci.

„IATĂ care au fost, pînă la sosirea pe acest pămînt, felurile mele pățanii... Cît despre cele ce mi s-au întîmplat aci, le voi povesti în cărțile următoare.“

Cărți care fie s-au pierdut, fie n-au fost scrise niciodată... Care era înfățișarea „noului continent“ și a locuitorilor lui este greu de imaginat. Cine ar fi acela care să modeleze, să malformeze, să hibrideze omul cu aceeași fantezie debordantă și cu tot atîta umor, să înșiruie cu dezinvoltură asemănătoare o altă serie de creaturi antropomorfe iscate din cele mai imposibile reverii sau coșmaruri ?

Dacă oceanul e spațiul fabulos care înglobează intuițiile și obsesiile contemporanilor lui — ascensiunea aeriană și pluralitatea lumilor, regresia temporală prin reîntoarcerea pe 9 luni, într-un pîntece-închisoare, accesul în „lumea cealaltă“, încremenită sub semnul de aur al lui Saturn, luarea în stăpînire a necunoscutului prin depășirea limitelor geografice și biologice (zborul) etc. — cum ar fi urmat să ni se înfățișeze teritoriul situat *dincolo* de marginea fizică a lumii, în in-finit ? Acel nou continent, imposibil în viziunea cosmografică tradițională a antichității europene, trebuie să fi fost un ținut halucinant. Și dacă aberațiile antropomorfe au fost epuizate în această primă parte a călătoriei, înseamnă că *terra incognita* ar fi putut fi ori antediluviană, ori anterioară creației lumii (cosmosului) cunoscute, ori — de ce nu ? — oglinda răsturnată a ceea ce însemna Imperiul Roman din secolul al II-lea e.n...

MITOLOGIA ESCHIMOȘILOR

DEȘI răspîndiți pe o arie geografică vastă, în jurul Polului Nord (din Alaska și Groenlanda pînă în nordul Siberiei) și diferențiați în grupe lingvistice aparte, corespunzătoare nucleelor de civilizație înfiripate de-a

lungul vremii la mari distanțe unele de altele, eschimoșii (care își spun, cu un termen generic, *inuiți*) au un patrimoniu mitic unitar și original. Puțin studiată din pricină că nu e alcătuită dintr-o narațiune coerentă,

gradată și organizată cronologic, ci dintr-un mozaic de „povestiri“ independente, mitologia eschimoșilor se remarcă printr-o concepție cosmogonică inedită în care omul ocupă locul central.

ÎN timpurile primordiale, universul era format dintr-un disc de pămînt, scăldat de apele mării și populat de animale și oameni, care însă nu erau eschimoși. De pămînt se sprijinea, pe patru coloane, bolta cerului — plină de animale aidoma celor terestre —, iar sub disc se găsea altă lume, inferi-

oară, replică a celei terestre, și ea locuită de animale. Între aceasta și lumea terestră mai exista una, atât de scundă, încît prin ea se putea umbla doar pe brînci. La un moment dat coloanele s-au clătinat și au cutremurat cerul, pămîntul și marea, provocînd potopul nimicitor.

Apoi, din două mușuroaie de țărînă s-au ivit doi oameni ce au zămislit poporul eschimos și au adus, din celelalte lumi, animalele.

În acele vremuri pretutindeni domnea întunericul nepătruns. Nu existau aștri pe cer, nici gheață pe mare, nici furtuni, fulgere sau vînturi. Eschimoșii erau sărmane făpturi neștiutoare, și vîtoarea era pentru ei o întîmplare, nu un mod de a-și dobîndi hrana. Flămînzi și săraci, mincau adeseori pămînt și-și acopereau trupul cu piei de păsări sau de vulpi albe. Lumea animală și cea umană se confundau, căci oamenii se puteau transforma în animale, iar animalele în oameni și astfel deveneau foarte apropiați, vorbind aceeași limbă, împărtășindu-și secretele, locuind alături.

Pentru că femeile erau sterile, trebuiau să-și caute „copii de pămînt“. Fete se găseau din plin și în tot locul; băieții însă „creșteau“ departe și erau foarte rari. „Născuți“ din pămînt, eschimoșii nu cunoșteau moartea.

AȘADAR, pămîntul (*nuna*) ocupa un loc privilegiat în gîndirea mitică a *inuiților*, căci el a creat specia umană, a hrănit-o și i-a dăruit copii. Acea lume însă era condamnată la stagnare și pasivitate în beznă și amenințată de suprapopulare.

ODATĂ, corbul s-a întîlnit cu vulpea albă și i-a mărturisit că ar avea nevoie de lumină pentru a-și găsi mai ușor hrana. Dar vulpea prefera întunericul, care o ajuta să adulmece fără teamă rezervele de carne ale oamenilor. Atunci corbul a strigat *qau-qau-qau*

(lumină...) și vulpea *taa-q-taaq-taaq* (întuneric...). Și, de atunci, ziua alternează cu noaptea.

Tot atunci, eschimoșii care locuiau pe insula Millijuaq au devenit atât de numeroși, încît insula s-a dezechilibrat sub povara lor. În oameni a intrat groaza, dar o bătrînă a strigat: „Fie să poată muri oamenii, că nu mai e loc pe pămînt! Fie să se risipească în lumea largă!“

Și astfel *inuiții* s-au eliberat și mai mult de tutela pămîntului, care însemna întuneric și viață veșnică. Femeia, cea care „procură“ copii, asigurînd supraviețuirea speciei, joacă rolul principal în acest proces de diferențiere cosmică.

DAR încă nu cunoșteau sania cu cîini, deoarece casele (*iglu-uri*), animate de spirite, alunecau pe pămînt, cu tot cu oamenii din ele, și împreună urmăreau vînatul sub impulsul rostirii formulei magice. Asta a durat pînă ce eschimoșii s-au plîns că prea mulți copii le-au murit în timpul călătoriilor cu casa.

Atunci iglu-urile au devenit imobile și s-au inventat săniile.

TRĂIAU odată doi copii, *Taqiq* și *Siqiniq*. Constrîns de mama lor să comită o impietate, *Taqiq* a ucis-o și a fugit în lume cu sora lui. Dar într-o noapte a comis incestul, iar *Siqiniq* a fost atât de revoltată de silnicia la care a fost supusă, încît și-a renegat fratele, și-a tăiat un sîn și l-a azvîrlit pe cer, unde s-a înălțat și ea. Refuzul maternității s-a sublimat în maternitate cosmică; *Siqiniq* a devenit Soarele, care își revărsă asupra lumii „laptele“ fertil, și totodată lumina din lampă care încălzește intimitatea familială în iglu. Fratele ei a urmat-o pe boltă, dar n-a reușit să o ajungă niciodată. El a devenit Luna.

Astrele, tunetele, fulgerele, vîntul înghețat din nord, cel cald din sud — toate erau ființe vii, oameni sau animale pedepsite să urce în

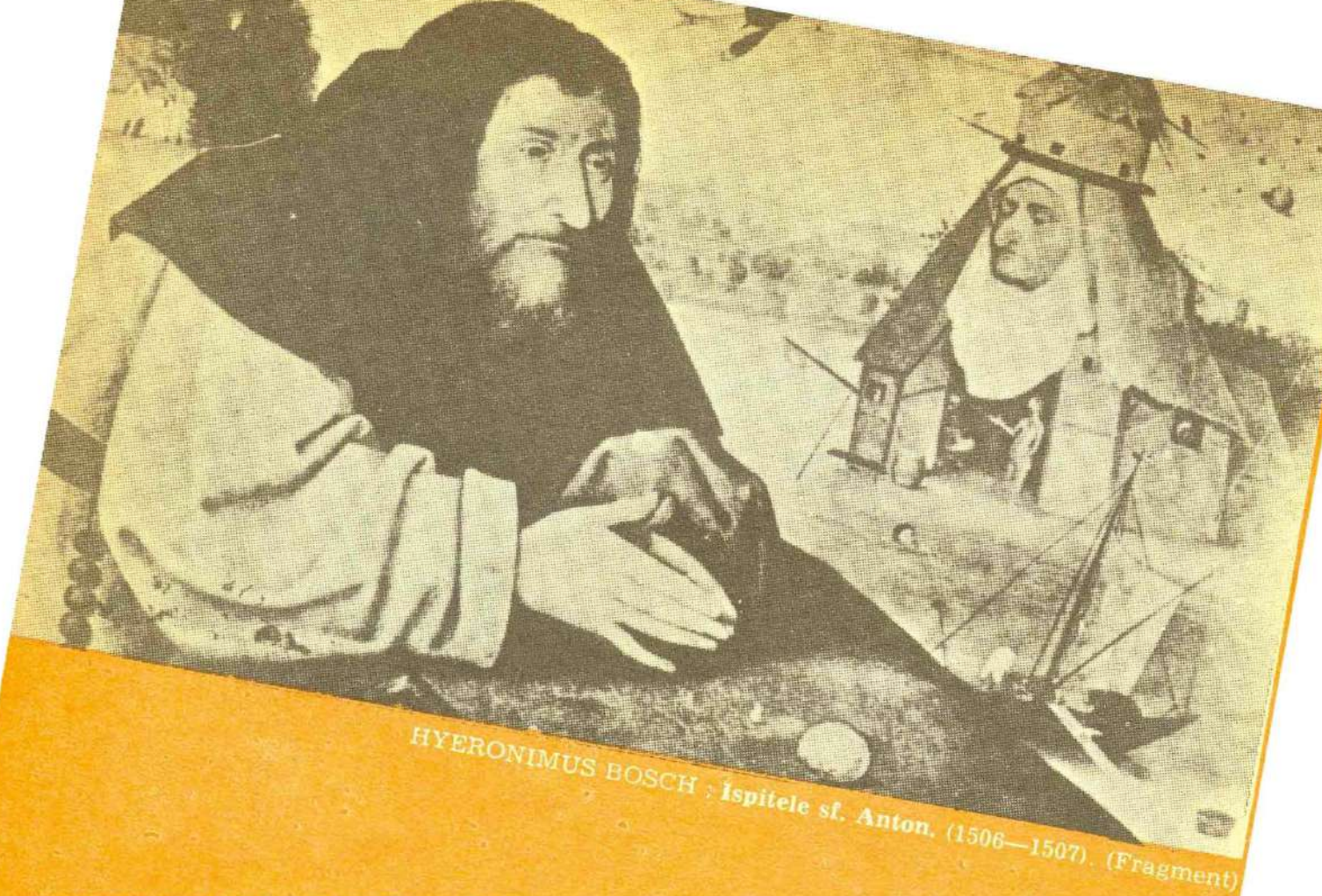

spațiu și să participe la o altă ordine a lumii, superioară: ordinea cosmică (*Sila*). *Sila* reprezintă aerul, mișcarea ordonată, periodicitatea cosmică, raționalitatea spiritului capabil să pătrundă și să înțeleagă această ordine.

O frumoasă interpretare dau eschimoșii umbrelor zărite pe zăpadă, nedezipite de oameni; ele sînt sufletele nemuritoare care, cînd se sfîrșește viața, pleacă de pe pămînt și se afundă în marea nesfîrșită și misterioasă. Astfel participă la ordinea cosmică, derulată sub oblăduirea timpului, Soarelui, Lunii și a fiicei din fundul mării (*Kanna-aluk*).

În ordinea terestră, cum metamorfozele reciproce animal-om și intruziunea spiritelor subterane creau o stare de confuzie tradusă în amestecul vinovat dintre regnuri, ravagiile bolilor (*pedepse*) și lezarea involuntară a celor sfinte, au apărut șamanii, cunoscători ai secretelor lumii și clarvăzători dincolo de aparențe.

Prin ei, civilizația *inuiților* s-a conciliat cu universul și forțele nebuloase care îl animă, de aici încolo supraviețuirea și propășirea depinzînd numai de voința și priceperea umană.

HYERONIMUS BOSCH : *Ispitele sf. Anton.* (1506—1507). (Fragment)

FISURA ÎN REAL

Orice definiție sau explicație a fantasticului l-ar anula, spune Roger Caillois. El înseamnă doar o fisură în real, în ordinea acceptată și percepută ca stabilă și obiectivă, care creează deodată un alt fel de realitate. Fantasticul face parte din aceeași familie cu metafora, care, din intersectarea a două elemente, face să se ivească un al treilea, ce desemnează altceva decît primele două, le include și în același timp le exclude, fiind unic și irepetabil.

La fel, fantasticul — a cărui naștere e plasată în evul mediu — este determinat simultan de : aprofundarea cunoașterii realității (în domeniul geografiei, astronomiei, zoologiei, botanicii, biologiei, medicinei), accesibilă însă unei categorii restrinse de erudiți, de proliferarea, în rîndul oamenilor sărmani, a unor tradiții antice ale „cunoașterii intuitive”, impregnate de felurite superstiții — în mare măsură stimulate de Biserica incapabilă să mai facă față avalanșei de dovezi că dogmele ei sînt eronate — și, în al treilea rînd, de vocația irepresibilă a omului de a-și imagina necunoscutul, de a-i da formă și înțeles.

În cele ce urmează, vom încerca să schițăm mentalitatea medievală din perspectiva ultimelor două coordonate ale fantasticului, căruia astfel îi vom putea înțelege mai exact substanța.

ORDINEA FISURATĂ

— Zorii fantasticului —

DE LA ANTICHITATE
LA EVUL MEDIU

SECOLUL I î.e.n și începutul expansiunii romane în bazinul mediteranean au adus la Roma în urma legiunilor victorioase nu numai o populație pestriță, ci și un șir de culte religioase orientale din ce în ce mai frenetice, mai îmbibate de mister, mai pitorești. Cybele a sosit cea dintâi (în 205 î.e.n.) sub forma unei „pietre negre”; *Magna Mater*, marea maică a zeilor, a cucerit iute adepți printre romanii oficial convinși de autoritatea pantheonului lor (similar în mare parte cu cel elen), dar, mai puțin oficial, superstițioși și creduli peste măsură. Cîmpiile și pădurile peninsulei respirau prin nările zecilor de divinități și spirite, îmbunate de țărani prin metode stranii, ce le dădeau sentimentul împăcării cu necunoscutele forțe care guvernau existența.

Pe terenul fertil al incapacității italicilor de a percepe transcendentul altfel decît ca pe o prezență intimă, casnică, și al gustului lor deosebit pentru pitoresc (de sorginte întîi greacă, apoi orientală) au prins rădăcini cultele debordante ale lui Attis, Isis, Mithras și nenumărate altele, cuceritoare prin cortegele lor de preoți bălțat îmbrăcați, zgomotoși, cruzi bufoni, cerșetori. Aderînd la oricare dintre religiile ce coabitau indiferente unele față de altele, cetățeanul imperiului cunoștea o singură constantă: *magia*. Alcătuită dintr-un cumul de superstiții de proveniență diversă, primitive și incitante, enigmatice și inedite, „magia pentru toți” a marcat existența obscură a generații întregi,

Viziune apocaliptică : din cer plouă cu foc, cad stelele, soarele se stinge, pămîntul crapă, iar oamenii caută să se ascundă îngroziți

deși a fost interzisă cu strășnicie încă din zorii mileniului I; ne-o dovedesc „*Măgarul de aur*” al lui Apuleius și prima ardere pe rug a unei vrăjitoare, în timpul împăratului Valens (364—378). Edictul de la Milano (313 e.n.), care a proclamat intrarea în legalitate a creștinismului, nu a echivalat cu generalizarea cultului lui Christos. Pînă tîrziu în evul mediu au supraviețuit în Europa enclave ale „păgînității” și, chiar cînd noua religie a cuprins practic întreg continentul, a făcut-o într-o formă superficială, neizbutind să „curețe” mentalitatea oamenilor de rămășițele religiilor autohtone sau orientale. Una dintre cauze a fost inconsistența consolării oferite de Biserică (răsplata în viața de apoi), de unde preferința pentru consolările păgîne, pe termen scurt (practicle magice, superstițiile) — puse pe seama sfinților, spre a masca inaderența lor substanțială la esența creștinismului.

O altă trăsătură a spiritualității evului mediu a fost supralicitarea pînă la grotesc, de către Biserică, a cîtorva

teme majore ale clasicismului antic : *fortuna labilis* (nestatornicia soartei, așadar zădărnicia vieții și egalitatea tuturor oamenilor în fața morții), *ubi sunt qui...* (Unde sînt cei care... odinioară au stăpînit pămîntul ? Unde e frumusețea trupului ?) și *memento mori* (amintește-ți de moarte). Prezența tiranică a morții a sensibilizat excesiv oamenii și a făcut ca realitatea să le pară mult mai colorată, mai virulentă decît înainte. „Formele cronice pe care le lua de obicei războiul, permanenta stare de alarmă la orașe și sate pricinuită de tot felul de derbedei, veșnica amenințare a unei justiții aspre și dubioase și pe deasupra și apăsătoarea stare de spirit produsă de frica de iad, de diavol, de vrăjitoare, țineau treaz un sentiment de nesiguranță generală, foarte nimerit pentru a colora în negru fondul tabloului vieții.” (J. Huizinga).

Pe acest teren labil au prins rădăcini superstițiile oficializate de Biserică (și foarte utile ei), privitoare la „sfîrșitul lumii”, anunțat de venirea lui „Antichrist”, și la *Infern*.

„SFÎRȘITUL LUMII”

CEA mai teribilă superstiție a evului mediu, alimentată de Biserică cu un entuziasm sinistru, a fost cea privitoare la sfîrșitul lumii și la iminenta venire a lui Antichrist. Acest personaj, chintesență a Răului, urma să domine lumea înainte de declanșarea Apocalipsului (a cărui figură centrală era Christosul justițiar, de unde numele Antechrist). Chiar figurarea lui ca balaur sau „fiară” cu 7 capete reproducea — la încheierea ciclului cosmic — lupta primordială dintre divinitate și balaur. Acum, dimpotrivă, el ar fi venit cu îngăduința Domnului scîrbit de păcatele, neascultarea și desfrîul umanității și ar fi răsturnat defintiv toate valorile religioase, morale și sociale, cu complicitatea omenirii vinovate. Apoi lumea s-ar fi întors la haos...

Primul avertisment în legătură cu venirea lui l-a lansat în secolul IV e.n. sf. Augustin, care lăsa un răgaz de numai cîțiva ani pînă la „sfîrșitul lumii”.

Impactul spuselor sale, în condițiile creștinismului timpuriu, a fost minor. Așa încît scadența s-a mutat din secol în secol pînă la fatidicul an 1000, considerat neîndoielnic al Apocalipsului, conform prezicerii sf. Ioan.

Anul 999 a cutremurat Europa din temelii ; în fața înfricoșătoarei alternative, oamenii au încercat să intre în voia lui Dumnezeu. Și-au donat averea bisericilor și mînăstirilor, și-au părăsit casele și ogoarele și s-au strîns în jurul altarelor. Cîmpurile au rămas necultivate, vitele au murit ori s-au sălbăticit, prăvăliile s-au închis. Teroarea a crescut și datorită evenimentelor ieșite din comun, socotite semne prevestitoare: eclipse, comete, meteoriți, inundații, furtuni, epidemii, sterilitate sau nașteri monstruoase. În ziua dinaintea anului 1000, mulțimea scaldată în lacrimi a luat cu asalt bisericile, unde a așteptat tremurînd sunetul celor șapte trîmbițe și apariția lui Antichrist. Dar soarele nu s-a întunecat, stelele n-au căzut. „E doar un scurt răgaz !”, s-a spus și oamenii au început să numere neliniștiți zilele, săptămînile, lunile. Teama li s-a potolit abia după cîțiva ani.

Și totuși sfîrșitul lumii a continuat să fie anunțat la diferite date, destul de hazardat alese (în funcție de „revelațiile” și socotelile sofisticate ale călugărilor) : 1250, 1258, 1260 (cînd prediciile lui Giocchino da Fiore au avut un succes răsunător), 1300, 1316, 1325, 1335, 1340, 1365, 1367, 1395 (o altă dată celebră, fixată de Arnault de Villeneuve), 1403, 1415, 1494 („*Corabia nebunilor*”, a lui Sébastien Brant). La începutul secolului al XVI-lea, lutheranilor le-a venit ideea că Antichrist e papa de la Roma și numai așa l-au numit. În Germania protestantă, Johann Stöffler a anunțat un sinistru cataclism cosmic, al doilea potop, pentru 1521 ; impresionat, un teolog din Toulouse s-a grăbit să-și construiască o arcă masivă pe un vîrf de munte. „Zvonurile despre sfîrșitul lumii — scria un istoric breton, canonicul Moreau — ajunseseră atît de departe, încît a fost nevoie ca regele Henric al IV-lea să dea un edict expres ce interzicea să se vorbească despre acest lucru.”

Oamenii erau preocupați și de biografia lui Antichrist ; unii susțineau că s-a născut în Babilon, alții — la Paris, în 1600, și a fost botezat la sabbat. Iar o vrăjitoare a mărturisit în fața inchiziției că a legănat copilul diabolic, care avea gheare de pasăre în loc de picioare și vorbea toate limbile pământului. Dar Sigebert de Gemblours (sec. XI) povestește cu toată seriozitatea că un papă, numit Ioan, succesor al lui Leon al IV-lea în 885, a fost femeie și nu și-a trădat sexul decât printr-o naștere ce i-a pus capăt și pontificatului și vieții. Jean Bouchet afirmă că „papesa“, după o legătură cu unul dintre valeții ei (încarnare a diavolului, fără îndoială) a născut în mijlocul unei procesiuni lângă Coliseum. Acest copil nu era altul decât Antichrist, și el urma să aibă, în anul 1000, 143 de ani. În orice caz, când copilul a ieșit din pîntecele mamei, sub ochii îngroziți ai mulțimii, în văzduh a răsunat „glasul diavolului“ care certifica nașterea precursorului infernal al lui Christos. Un papă născînd în straie pontificale era cel mai nimerit semn care să prevestească prăbușirea definitivă a cosmosului creștin.

CHIAR dacă nu a putut fi identificat cu certitudine, de-a lungul istoriei, Antichrist a fost recunoscut în mai toate personalitățile malefice. Dar mai ales s-au înregistrat cu minuție și groază *semnele* care îi anunțau sosirea printre oameni.

O primă serie e constituită din apariții și nașteri monstruoase, de mare efect, ce supralicitau bestiarul legendar. Prin viteza cu care s-au derulat, acestea parcă revelau asaltul universal al diavolului prin alterarea biologică. Iată un șir de asemenea nașteri : un copil cu două piepturi și două capete (în 1004 la Besançon și în 1253 la Esslingen) ; un pui de găină cu patru picioare (1111) ; în timpul eclipsei din 1114, o femeie a născut o creatură cu două capete, jumătate om, jumătate cîine ; un nou-născut înzestrat cu întreaga dantură (1456) ; în 1491, aproape de Constantinopol, a fost zărită o sirenă-pasăre cu labe de leu și coadă de șarpe, ținută în mîini de un cavaler cu cap triplu : soare, lună,

stea ; în 1495 s-au născut la Worms doi gemeni cu capetele lipite, iar la Gugenheim o oaie cu două capete ; o scroafă cu două trupuri (1496) ; un cornut înaripat, fără membre, cu un singur picior de pasăre (la Ravenna în 1512) ; un copil fără cap (1525) ; un monstru cu

Ilustrația unei cărți francezești din secolul al XVI-lea, care arată aspectele demonice ale unui locuitor al Infernului

trompă în loc de nas, capete de cîini la coate, genunchi și piept (Cracovia, 1543) ; o pisică triplă (1554) ; o oaie cu trei capete (1555) ; o vacă bipedă (1556) ; un patruped, jumătate om, jumătate porc (1564, la Bruxelles) ; un cîine cu cap de pasăre (Anvers, 1571) etc.

A doua serie de semne miraculoase se ridică la nivel cosmic : multiplicarea Soarelui și a Lunii, ploii de capete, stele, cruci, păsări, pești ; monștri înaripați, lupte aeriene și corăbii plutind pe nori. Toate erau reprezentări ale naturii răvășite și toate au traversat cerul Europei purtînd amprenta obsesiilor, spai-meii de necunoscut și simbolismului specifice evului mediu ; în 1500 s-a văzut în aer un cap de taur gigantic purtînd o stea între coarne (Alsacia) și tot în ace-

lași an orașul Lucerna a fost amenințat de un balaur de foc, oribil la vedere, care zbura spre sud ; în 1520, deasupra Vienei s-au triplat Soarele și Luna ; în 1530, au apărut în văzduh o ceată de cavaleri și țărani înarmați, o fîntînă, un balaur ; în 1532, deasupra Germaniei au zburat „stoluri“ de dragoni înaripați, cu capete de porci și coroane regale ; în 1534, pe cerul Suediei s-a derulat ziua în amiaza mare o suită de tablouri alegorice pline de învățăminte ; în 1538, pe cerul Bavariei s-au luptat cu furie oameni în flăcări, în timp ce spre est se ridica lent o uriașă stea înșîngerată de care spînzura un stindard ; în 1545, Silezia a urmărit un strălucitor spectacol aerian : lupta a două armate conduse de un leu și un vultur ; pe 8 septembrie 1623 a fost pescuit în Vistula un pește masiv ce purta pe capul de om o diademă și trei cruci triple. A patra cruce, înșîngerată, îi ieșea din gură. Avea două picioare (unul de vultur, altul de leu) și purta pe spinare o piesă de artilerie și provizii de ghiulele și lăncii. Tot corpul îi era imprimat cu embleme : chei pontificale, capete de mort, spade și pistoale.

INFERNUL

CONTINUÎND tradițiile antice și orientale despre pedeapsa veșnică, viziunea medievală a Infernului dinamitează imaginația ; teritoriul damnațiunii nu se mai afla în pîntecele pămîntului, unde se împlinea justiția divină. El reprezenta ultimul act, în ordine cronologică absolută, al dramei umanității, iar protagoniști erau cei încă vii. Infernul răbufnise în lume...

Halucinațiile călugărilor extatici, ale călugărilor după post și penitențe erau înțelese de oamenii sărmani *ad litteram*, fără acea zonă complementară de adîncimi și umbre, specifică metaforei. Consistența picturală a imaginilor de orice fel a transferat supranaturalul în miezul realului, le-a confundat, le-a identificat. Orice lucru căpătase un corespondent supranatural și orice fantasmă — palpabilitate ; în acest fel deveniseră egale. Gratuitatea nu era luată

în considerație, profunzimile se aplauzaseră, jocul estetic era socotit „lucrare a diavolului“ ; lumea nu mai avea dimensiuni cosmice (cosmosul aparținea lui Dumnezeu), ci se întindea doar pînă la marginea orizontului vizibil, al curții, satului, ogorului, cetății, „învelea“ omul ca o haină și-i îngăduia să „o pipăie“, oferindu-i astfel o minisculă consolare pentru efemeritatea și zădărnicia amintite obsesiv de Biserică. Real și suprareal se amestecau în carnea aceluiași fruct devorat cu nestăpînită poftă și numit *univers fantastic*.

Cînd zilnic te împiedicai de cele mai incredibile bestialități și mizerii, cînd leproșii îți călcau pe urme, cînd foamea, războiul, moartea te pîndeau din fiecă crăpătură a timpului, cînd puritatea și perfecțiunea se mutaseră în transcendent, lăsînd Pămîntului doar lacrimi, osîndă și un rîs isteric, viața devenea un film de groază urmărit de cel ce știa că totul nu e decît o iluzie, un vis trăit cu frenezie, după care urma veșnicia morții. Deasupra lumii medievale răsuna : *memento mori*. Sensibilitatea nu mai reacționa decît la imagini extreme ale oribilului (torturi, execuții publice, arderi pe rug) sau ale sublimului (tot ce avea legătură cu sfinții, și ei în general uciși în chinuri înfricoșătoare). Doar urletele schingiuiților și rugăciunile se făceau auzite pe fundalul corului unei umanități ce se autocompătinea fiindcă „îi era dat“ să se găsească în pragul catastrofei cosmice : Apocalipsul. Și în această psihoză universală, numai fisurarea ordinii mai înfiora, deturnînd imaginația spre zone ambigue, fecunde, unde lucrurile nu puteau fi subsumate unei categorii, nici catalogate, nici golate de mister. Acolo unde ele fluctuau între supranatural și real, fără a se lăsa înțelese pînă la capăt, zona fantasticului, noua *terra incognita*, în care totul era posibil și în același timp imposibil, a fost apa vie a evului mediu tîrziu.

Firescul fusese răsturnat de însăși Biserica — teribila acuzatoare a depravării generale. Tot ce era frumos și plăcut în ordinea materială, pentru ecleziști purta stigmatul păcatului, era o poartă spre osînda veșnică. Nu ajungea

că oamenii erau îngroziți de viziuni infernale, asediați de superstiții, amenințați de vrăjitori, cohorte de diavoli și fantome, aiuriți de fantasmagoriile erudiților, dezorientați de pedepsele arbitrare și disproportionale și obsedați de Moartea care dănuia la fiecare răscruce; mai rămăsese ca frumusețea să se convertească în ispită. În spatele ei asceții vigilenți depistaseră tentațiile diavolului. Cîmpiile Elizee ale grecilor, (grădina deliciilor unde sfinții sînt ispitiți) au devenit Infernul ce a cuprins întreg Pămîntul.

Aceasta însă e viziunea lui H. Bosch. Altfel, Infernul era cel mai des figurat ca o gură uriașă de căpcăun în intestinalele căruia se prăvălesc oamenii. El aglomera într-o învălmășeală de trupuri goale, chinuite, toate supliciile imaginabile și toate aberațiile naturii pe care vizionarii medievali le construiseră cu o patimă morbidă a desfigurării. Oameni mutilați, rupți, sfîrtecați, arși, cu chipuri schimonosite de groază erau tîrîți spre adîncurile invizibile ale torturii de către reptile scîrboase și insecte colosale: dragoni cu aripi de fluturi, șerpi cu labe și piele vîscoasă, lăcuste cu chip de om, viermi mari, batracieni hidoși, demoni. În prim plan apare un uluitor bestiar omenesc: oameni-melc, -broască, -libelulă, -elefant; oameni-turn, -tobă, -butoi; oameni cu capete de animale, femei-clopot, bătrîni descărnați, trupuri încă vii și totuși pe jumătate putrezite. Și, deasupra vieții colcăitoare și pline de detalii exacte, palpitau aripile merr branoase de liliac, se ridicau duhoarea pestilențială și flăcările remușcării.

Anticosmosul atacă lumea într-o ultimă zvîcnire disperată. Reprezentările și simbolurile enigmatice care umplu Infernul ispititor „nu mai constituie un joc sau poem al minciunii — spune J. Baltrušaitis — ci o puternică orchestrare a lumii depravate, ale cărei delicii și impurități țin de o dezordine superioară“. Pentru evul mediu tîrziu, Infernul a devenit terestru, familiar aproape; a devenit însăși lumea.

Aici începe fantasticul, în această invazie; de aici își extrag seva viziunile contorsionate, feerice sau sinistre, întot-

GOYA : Vrăjitoare. (Fragment din Capriccio. 1799)

MARTIN SCHONGAUER : Ispitirea sf. Anton. sec. XV)

deauna uluitoare și de un realism minuțios, ale artiștilor Jan și Hubert Van Eyck, Hieronymus Bosch, Albrecht Dürer și Pieter Brueghel cel Tânăr, supranumit și „Brueghel al Infernului“.

Arcană majoră fără nume
(Moartea), cu numărul 13

Lumea. Arcană majoră cu
numărul 21.

Spinzuratul. Arcană majoră
cu numărul 12.

ALINA TEODORESCU

TAROT — JOCUL DE-A UNIVERSUL

TAROTUL este unul dintre cele mai vechi jocuri de cărți practicate în Europa, din care descind jocurile noastre actuale. Complex și încifrat, el manevrează infinite combinații de figuri și cifre; alcătuiește „un microcosm, un alfabet de simboluri capabil să mimeze universul” (R. Caillois). A-i descifra combinațiile, înseamnă a-ți folosi toate resursele imaginației, dar întotdeauna va rămâne o parte de mister, o îndoială și posibilitatea de a o lua de la început, pe alt drum.

Ceea ce a fascinat în acest joc, a fost extraordinara concentrare de simboluri și deschiderea lui simultană către divinație, astrologie, arhetipologie, istorie a religiilor, ocultism, alchimie, psihologie, filosofie, poezie. Așa încât a apărut întrebarea: cine și când l-a inventat?

Court de Gébelin susține, în **Monde Primitif** (1781), că Tarotul este cea mai veche „carte” din lume, opera personală a lui Thot-Hermes

Trismegistul, consultată pentru a prevedea revărsările Nilului. După opinia lui Christian (**Histoire de la magie**, 1854), ceremoniile inițiatice de la Memphis erau prezidate de cele 22 de cărți cu figuri (arcalele majore), fiecare echivalând cu o cheie a revelației. Apoi „jocul” a fost preluat de pitagoreici și gnostici, care l-au lăsat moștenire alchimistilor. Și unii și alții au adăugat noi elemente la configurația lui anterioară. Eliphas Lévi (**Dogme et rituel de la haute magie**, 1856) merge mai departe, atribuind Tarotul fie lui Enoch, fie lui Cadmos al grecilor.

R. Caillois, în prefața sa la volumul lui Oswald Wirth, **Le Tarot des imagiers du Moyen Age** (1966), consideră că derivă din jocul de cărți chinezesc sau din cel islamic, adus în Europa de călători italieni, în vreme ce O. Wirth îl atribuie geniului colectiv al pictorilor medievali care i-a conferit acea simbolică densă, proprie Tarotului din Mar-

șilia — forma cea mai răspândită a jocului.

Cele dintîi atestări sigure datează din 1377 (raportul părintelui Johann despre „un anume joc de cărți care a apărut pe la noi — în Germania — anul acesta. El descrie perfect înfățișarea actuală a lumii“) și 1392 (în registrul trezoreriei curții franceze e notată plata făcută către Jacquemin Gringonneur, care a pictat jocul de cărți pentru Charles al VI-lea).

Oricare i-ar fi originea, iconografia Tarotului este specific medievală. El se constituie ca un limbaj universal, impregnat de simboluri păgine și creștine, erudite sau populare, și capabil să exprime lumea (cosmosul) în totalitatea aspectelor sale, inclusiv relația ci cu omul și relația omului cu sine însuși.

SIMBOLURI FUNDAMENTALE

CULORILE

Jocul se compune din 78 de cărți (56 arcane minore și 22 arcane majore) în care predomină patru culori simbolice: ocrul, albastrul, roșul, galbenul.

Ocrul, cu tenta lui roz, evocă nuanța pielii și indică aspectul uman sau tot ce se referă la om.

Albastrul, cea mai profundă și imaterială, rece și pură culoare, desemnează cerul adînc și marea, dar și drumul spre infinit, unde realul se convertește în imaginar. Este culoarea nocturnă, pasivă, lunară, a transparenței și vidului, și totodată culoarea secretului, a sensibilității și a valorilor feminine prin excelență.

Roșul e culoarea singelui, a principiului vieții. Simbolizează virilitatea, forța interioară, sufletul și inima. Roșul e focul central al omului și al pămîntului, ascuns în adîncul materiei și al tenebrelor.

Galbenul este cea mai expansivă și ardentă dintre culori. E ambivalentă, aparținînd și pămîntului și soarelui, și mierii și recoltei. Galbenă e pielea pămîntului toamna și tot așa pielea omului în pragul morții. Galbenă e culoarea aurului și a eternității.

ARCANELE MINORE

Cuprind patru serii: Baston, Cupă, Spadă, Dinar, cu 14 cărți fiecare: Rege, Damă, Cavalier, Valet și 10 cărți numerotate de la 1 la 10. Cele patru serii corespund celor patru componente fundamentale ale vieții, celor patru elemente.

Semnificativ este faptul că Gilbert Durand și-a conceput volumul *Structurile antropologice ale imaginarului* (apărut în traducere românească la Editura Univers, 1977) în funcție de aceste patru simboluri, considerate de el punctele cardinale ale universului antropologic. „Direcțiile calitative ale Spațiului și structurile arhetipale — scrie Durand — sînt unul și același lucru și constituie categoriile fundamentale ale imaginarului.“

Bastonul („caduceus“, trifoiul, bagheta, sceptrul, floarea) este focul acțiunii, punctul de

pornire a oricărei evoluții. Bastonul înmugurit evocă pomul și întregul complex simbolic al acestuia: verticalitate, ascensiune, sens unic al timpului și istoriei. Uneori se convertește în baghetă magică sau sceptru al dominației virile. Dintre anotimpuri reprezintă toamna, iar dintre spiritele elementare — gnomii. În ordine umană e simbolul forței.

Cupa (inima, amfora) este apa, matricea vieții și imaterialitatea fluctuantă a psihicului. Coincide cu Vestul, locul misterului și al declinului, al cufundării în beznă. Capacitatea Cupei de a primi și conține fluidul evocă receptivitatea feminină. Dintre anotimpuri este iarna, și dintre spiritele elementare — ondina și sirena. Pe plan uman simbolizează sensibilitatea, dragostea, idealul, creația artistică.

Spada („gladius“, pica) este aerul care pătrunde materia și modelează cea alcătuită de Om. Totodată este verbul care străbate conștiința, lumina triumfătoare a rațiunii. C.G. Jung o relaționează atît de puterea de penetrație a intelectului, cît și de moartea provocată din exces. Conformarea Spadei și mînerului ei (în cruce) amintește de intersecția și fuziunea contrariilor, a principiului masculin și feminin. Dintre anotimpuri simbolizează primăvara, dintre spiritele elementare — silfii, iar în ordine umană e maturitatea, echilibrul.

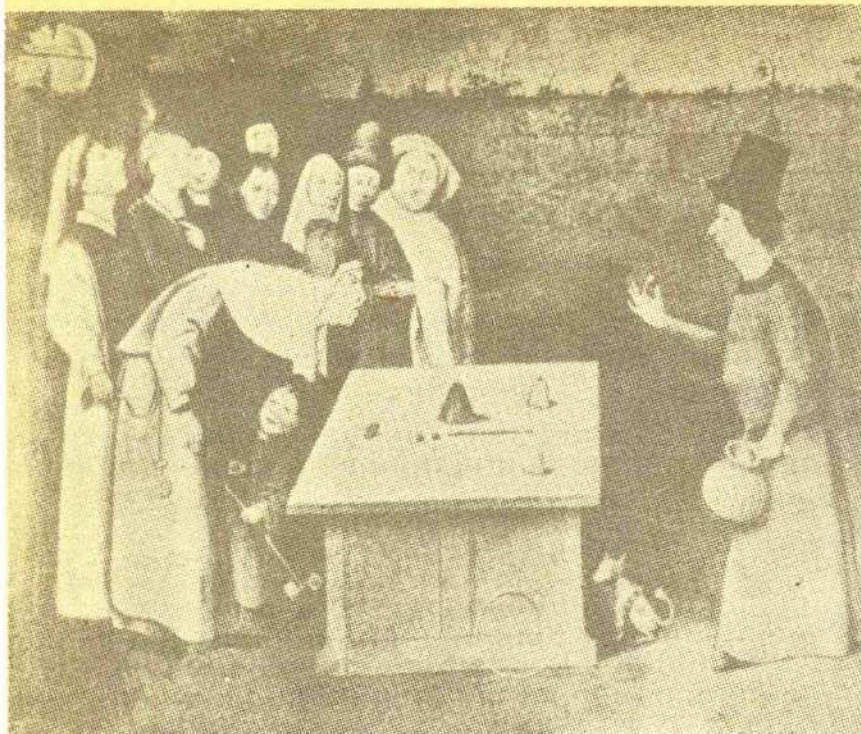
Dinarul („moneta“, aurul, roata, steaua) este elementul pămînt; orice inițiere începe prin coborîrea în pîntecele lui (cavernă, peșteră, grotă) și abia această experiență îi conferă omului înțelegerea locului său în lume. Dar e și un semn al materiei ce condensează acțiunile spirituale. Forma rotundă a Dinarului ne introduce în imaginile ciclului și ale diviziunilor circulare ale timpului: este un simbol al eternei întoarceri. Dinarul mai evocă: vara, salamandra și, pe plan uman, inteligența.

ARCANELE MAJORE

Sînt cele 22 de figuri care, datorită concentrației lor simbolice și faptului că reprezintă arhetipuri ale umanului — în bună măsură databile (evul mediu) — nu s-au transmis nicicum în jocul de cărți actual. La început doar ele singure au alcătuit Tarotul și au fost concepute ca drumuri inițiatice. Cîțiva călători francezi scriau în 1227 că „italienii își instruiau copiii într-ale vieții cu ajutorul acestor cărți de joc, numite de ei *carticelle*“.

Iată care sînt arcanele majore: 1. Scamatorul, 2. Papesa (sau Zeița-Mamă), 3. Împărăteasa, 4. Împăratul, 5. Pontiful, 6. Îndrăgostitul, 7. Carul-de-război, 8. Justiția, 9. Ermitul, 10. Roata-norocului, 11. Forța, 12. Spînzuratul, 13. Arcană fără nume (Moartea), 14. Cumpătarea, 15. Diavolul, 16. Turnul-lovit-de-trăsnet, 17. Steaua, 18. Luna, 19. Soarele, 20. Judecata, 21. Lumea și, fără număr, Matul (Nebunul).

Arcanele numerotate se pot grupa cîte 7 sau cîte trei (în ordinea spirit, suflet, trup,

Hieronimus Bosch : Scamatorul. (1475—1480).

Scamatorul. Prima arcană majoră.

sau : activ, mediu, pasiv), dar pot avea și semnificații ambigui, în funcție de așezare, de propriul conținut simbolic și de presiunea celor patru culori. Nici o arcană nu posedă un sens absolut și definitiv, deoarece permanent intră într-un sistem de relații mobil și „există” în funcție de acesta.

Dincolo de utilizările lui divinătorii (în epoca noastră deja perimate), Tarotul constituie un univers în sine, similar cu macrocosmosul. Astfel încât el poate dezvălui omului aflat singur în fața lumii așternute pe o masă calea înțelepciunii cucerite odată cu realizarea echilibrului dintre exterior și interior. Fiecare arcană reprezintă o etapă a acestui drum complicat, care are la un capăt **Scamatorul** și la celălalt — **Nebunul** ; un drum ascendent, când începe cu **Scamatorul**, ce are la îndemână toate elementele pentru a începe crearea lumii după fantezia sa, și se sfârșește cu acapărarea **Forței** ; un drum descendent, când pleacă de la **Spînzurat** și ne conduce la **Nebunul**. Acesta din urmă, după ce a obținut tot ce i-a putut oferi lumea, recunoaște că nu posedă de fapt nimic valoros și se întoarce cu spatele, cufundîndu-se în necunoscutul ce precede și urmează viața. Un drum în cerc, dacă începe cu **Scamatorul** — gata să creeze iluzia unei lumi fastuoase — și se încheie cu **Nebunul**, care spulberă iluzia. (De fapt, chiar numele jocului, Tarot, provine din ROTA — „roată” — simbol universal al lumii, al perfecțiunii și al eternei întoarceri. Așezate în cerc, literele se rotesc și pot fi citite și T-A-R-O-T-A-R-O-T ș.a.m.d.)

În orice cheie ar fi descifrat, Tarotul rămîne însă fundamental antropocentric. Toate figurile ce îl compun au o semnificație psihologică, ele privesc relația omului cu sine și cu lumea. Dispuse în cerc, cele 22 de arcanе majore sînt străbătute de o axă ce leagă **Îndră-**

gostitul și **Steaua** (afectivitatea și speranța), ca și cum aceste valori ar fi pivotul în jurul căruia gravitează toate celelalte.

Natura delicată, vag optimistă a Tarotului, se vădește și în aceea că lumea lui nu se sfîrșește cu **Moartea**. Risipite în fața ochilor, cărțile îți spun că sînt doar un joc, un joc de-a universul, pe care îl poți oricînd recrea împreună cu **Scamatorul** și spulbera împreună cu **Nebunul**. Doar acesta din urmă nu-și află locul printre celelalte ; privește cu nostalgie ironică peste umăr și pare a zîmbi : „lumea e vis !”.

SCAMATORUL

Printr-un straniu paradox, jocul este deschis de un jongleur, un prestidigitator, creatorul unei lumi artificiale, prin gesturile și cuvîntul său.

Personajul stă singur în mijlocul unei cîmpii aride, pe care cresc doar trei smocuri de iarbă. La orizont, pe cerul incolor, se profilează un arbore. Cîmpia are culoarea pielii de om. Haina lui, în care alternează riguros albastrul și roșul, e prinsă în talie cu o cingătoare galbenă. Un ciorap albastru acoperă piciorul stîng iar pantoful e roșu ; cel drept are ciorap roșu și pantof albastru. Picioarele sînt dispuse în echer. Mîna care ține o baghetă magică iese din mîneca albastră și e ridicată spre cer, ceea ce indică evoluția necesară a materiei, în vreme ce mîna cealaltă, care ține un dinar (unii spun că o sferă, adică un mic univers) și iese din mîneca roșie, e îndreptată spre pămînt ; acesta e spiritul care penetrează materia. Aparențele subliniază diviziunea ființei sale (produsă egal de două principii opuse) și dominarea dualității prin echilibru și supremație a rațiunii. Pălăria **Sca-**

matorului, pe fond galben, bordisită cu verde și cercuri roșii, evocă forma semnului algebric al infinitului. Ea încoronează simbolic tot ceea ce poate reprezenta **Scamatorul**.

În fața lui se află o masă de culoarea pielii (acest lucru subliniază caracterul ei uman), din care nu vedem decât trei picioare, ce ar putea evoca sulful, sarea și mercurul, cei trei piloni ai lumii obiective. Pe ea sînt risipite diferite obiecte, corespunzînd celor patru serii de arcanе minore (dinari, cupe, spade, bastoane); masa marchează legătura care unește cele 78 de cărți ale Tarotului.

În sens general, **Scamatorul** e simbolul activității originare și al puterii creatoare a omului. Pentru alchimişti el reprezenta materia primordială, Mercurul; bagheta din mîna ridicată n-ar fi decât o formă simplificată a caduceului lui Hermes.

Deschizător al jocului, nu este el oare doar un iluzionist care se joacă cu noi sau care ascunde sub părul alb, terminat cu bucle blonde (ca și cum s-ar afla în afara timpului) profunda înțelepciune a magului și cunoașterea secretelor esențiale? În aceeași măsură el poate indica voința, abilitatea și inițiativa, dar și impostura și minciuna. „Scamatorul” lui H. Bosch, aflat sub semnul Lunii ca orice magician și simbolizînd artificiiile iluziei, a devenit saltimbancul lui Satan.

Dacă lumea vizibilă e doar o iluzie, înseamnă că creatorul ei este un iluzionist prin excelență... Acum poate să înceapă jocul omului cu lumea: Tarotul. Scamatorul a făcut primul gest.

NEBŪNUL

Numit și **Mat** și **Crocodil**, el poate fi plasat — neavînd număr — fie la începutul seriei, fie la sfîrșit, fie între **Judecată** (20) și **Lume** (al cărei număr e cînd 21, cînd 22).

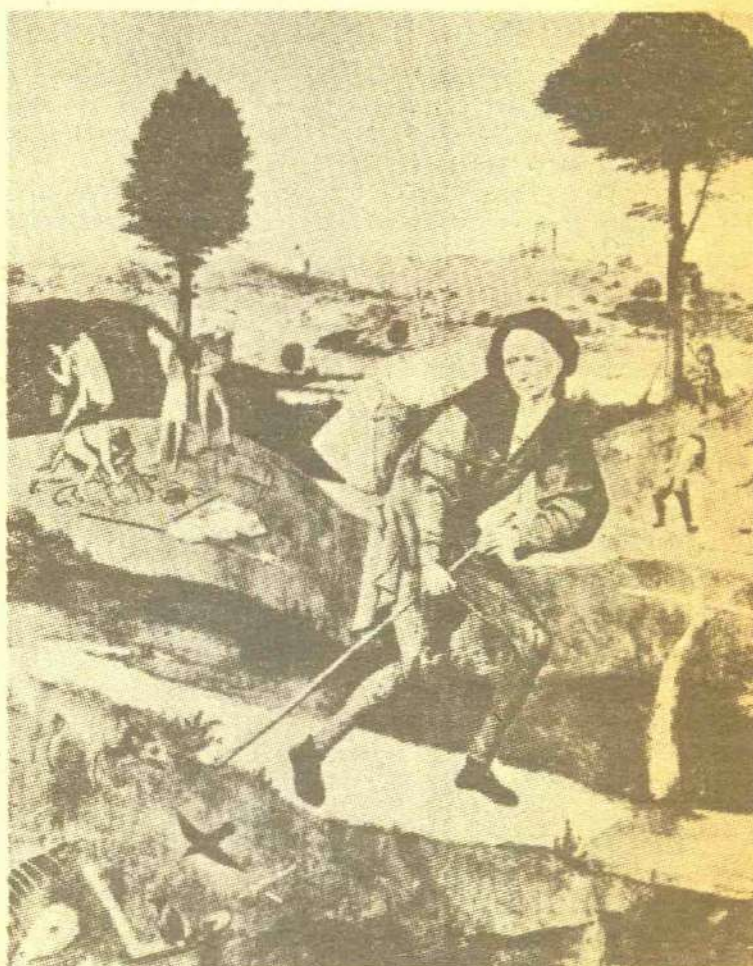
Tarotul din Marsilia îl numește **Mat**. Etimologia acestui cuvînt a ridicat întrebări: vine din persanul **mat** (moarte) sau din italianul **matto** (nebun)? În orice caz, costumul pe care-l poartă amintește mai degrabă de bufonii medievali, căci zurgălăii albi din jurul gulerului albastru sînt aceiași cu zurgălăii nebunilor. Discuții a iscat și absența cifrei; este a 22-a arcană sau valoarea ei simbolică echivalează cu zero, deoarece el este personajul care nu contează, e inexistentul pe plan intelectual și moral, e caricatura regelui și cel ce spune cele mai profunde și tragice adevăruri în hohotele de rîs ale asistenței? Dar dacă nu înseamnă nimic prin el însuși, poate afecta totuși, ca zero, toate valorile și toate numerele.

Ca umbră sau antiteză a **Ermitului**, **Matul** simbolizează în genere: ispășirea greșelilor, stupiditatea care provoacă cele mai agresive nerozii, inconștiența, iresponsabilitatea, extravaganța, persistența în greșeală, edificiul care se prăbușește din pricina unei erori de construcție a fundației.

Nebunul e filosoful cerșetor al antichității, cavalerul rătăcitor sau vagabondul care

Nebunul. Arcană majoră fără număr.

HYERONIMUS BOSCH: Drumul vieții sau Nebunul (1500—1502)

pleacă cu un toiag în mână și ochii ațintiți spre depărtări (el și **Moartea** sînt singurele personaje în mișcare ale Tarotului). Solul pe care merge, galben, încins, accidentat, e unul din cele mai fertile : pe el cresc două plante albe, două verzi și una cu frunze galbene și albe. Se îndepărtează de noi purtînd pe umăr, la capătul unui băț alb și noduros o traistă ce pare goală și nu-i pasă de pisica ce i-a sfișiat încălțările și i-a zgîriat coapsa pînă la sînge. Traista, pisica și coapsa, mîinile și fața au toate aceeași culoare ocru-roz, de carne, și simbolizează încărcătura umană a **Nebunului**, sentimentele, ideile, îndoielile, deci bogățiile interioare pe care încă le mai posedă. Dar oare o traistă goală și straiile sfișiate sînt tot ce a acumulat în lumea care acum îl alungă ? El e țăpul ispășitor al umanității ? Ce duce cu el e atît de puțin, dar a ales.

Totul, la **Nebun**, e dezordine, incoerență, negare a ordinii. Costumul are toate culorile, iar picioarele îi sînt roșii — semn de forță și acțiune — spre deosebire de ale **Spinzuratului**, care erau albastre, și de ale **Scamatorului** — unul roșu, altul albastru. Barba sa ascuțită, ocru-rozalie, o amintește pe a **Ermitului**, dar acesta din urmă are capul gol și o glugă roșie, terminată cu un ciucure galben. **Nebunul** are deasupra pletelor blonde, pieptănate ciudat, un mic disc roșu. Oare acesta simbolizează ultima scînteie de spirit care i-a rămas, averea de pe urmă, sau e doar amintirea dinarului galben, de aceeași dimensiune, din mîna **Scamatorului**, înția lui avere ?

Să fie **Matul** doar un nebun ? Și dacă e o prejudecată a noastră, a celor păcăliți de iluzia lumii **Scamatorului**, a celor ce credem în aparențe, că e nebun ?

În această lentă călătorie, care ne-a condus de la marele iluzionist la **Lume**, de-a lun-

gul vicisitudinilor **Roșii-norocului** și **Turnului-lovit-de-trăznet**, traversînd dubla moarte, a **Spinzuratului** și a arcaniei cu numărul 13, ar fi straniu, ca **Matul** să nu fie decît o ființă pasivă și să se afle acolo fără rost. El ne întoarce spatele. Pleacă. Renunță. (Sau dimpotrivă ?). Din toate puterile am încercat să unificăm și să înțelegem universul ; și iată, **Matul** sugerează că mai e o cale, că trebuie să căutăm în continuare, că tot ce am crezut că am cucerit sau construit e doar o variantă ce nu atîrnă prea greu în traista lui. Pentru acest vagabond nimic nu e stabil, nimic nu e cucerit. El, singurul, poate contesta totul pentru că se află în afara regulilor sociale, nu are număr.

Slav al drumului său neînterupt, nu se știe de unde vine și nici încotro se îndreaptă. El amintește de creatorul fără creație, condamnat să aibă o esență indefinită, fiindcă i-a fost frică să se desprindă de haos, l-au înspăimîntat durerile creării. Absența cifrei ar putea avea valoare totalizatoare ; ea ar conține suma simbolică a celor 56 de arcanе minore. Fără îndoială, aceasta reprezintă o metaforă a haosului în care realitatea este deja prefigurată, dar cuvîntul care i-ar da sens rămîne nerostit.

Neavînd număr, **Nebunul** poate afecta toate arcanele — toate articulațiile lumii — ca o permanentă amenințare a eșecului, dar și ca o invitație la vigilență și la călătorie inițiativă perpetuă. Astfel simbolizează iraționalul inerent oricărei ființe și înțelepciunea supremă a aceluia care, după o îndelungată căutare, a aflat că „a părea nebun e secretul înțeleptului“ (Eschil).

Iată dar, prin abia cîteva considerații fugitive și două exemple, cum Tarotul poate constitui o posibilă sinteză a Imaginarului.

● REPERE ALE LUMII FANTASTICE

Fișe de dicționar : păsări, animale, ființe fabuloase

Garuda. Artă tibetană

GARUDA

În religia hindusă este „vehicolul“ divin al lui Vishnu și al soției sale, închipuită ca o pasăre de pradă, uneori cu trup de om, întotdeauna cu chip de om, trei ochi și cioc de vultur, aripi roșii și picioare terminate cu gheare. Ea este rudă și totodată dușman neîmpăcat al șerpilor *naga*, cei ce încarnau răul și puterile chtonice. Și aceștia erau prezențați cu bust și cap de om.

Pentru tibetani, garuda este feroce și supusă regelui Infernului. Lupta dintre pasăre și șerpi, des întilnită în iconografia asiatică, simbolizează lupta vieții cu moartea, a binelui cu răul, a puterilor uraniene cu cele chtonice.

O pictură tantristă o arată ca simbol al universului. Garuda este un epitet al lui Shiva și al lui Vishnu. Stă cu ghearele înfipite în demonul Hiranjakasipu și poartă pe aripile desfăcute și pe piept imaginea celor

ADOLFO ALBERTAZZI

DIAVOLUL DIN STICLĂ

ADOLFO ALBERTAZZI • Născut la Bologna, A. Albertazzi (1865—1924) a fost unul dintre discipolii lui Carducci. De formație clasică, a scris o proză vie, inteligentă, inspirată din viață. În romane a descris societatea intelectuală a timpului, cuprinsă de criza sfârșitului de secol : *L'avo* (Strămoșul ; 1896), *Ora e sempre* (Acum și întotdeauna ; 1899), *In faccia al destino* (În fața destinului ; 1906). Opera sa capitală o constituie însă culegerile de nuvele, în care verva umoristică a autorului își găsește elementul cel mai propice de manifestare : *Novelle umoristiche* (Nuvele umoristice ; 1900), *Lo zucchetto rosso e storie d'altri colori* (Tichia de cardinal și povestiri de alt soi ; 1910), *Il diavolo nell'ampola* (Diavolul din sticlă ; 1918).

Proza sa „rămîne un model de limbă adevărată și sigură, expusă într-un stil bine gândit“ (Francesco Flora).

ÎN PREANOBILUL oraș Burgfarrubach un mic diavol năstrușnic se apucase de la o vreme să facă o glumă bizară : îndată ce preotul chemat să-l alunge din casa pe care o întorsese cu susu-n jos începea să-l afurisească, o ștergea fără să mai aștepte finalul și-l lăsa pe cuvios cu gura căscată. Și, cum ajungea în altă parte și iar începeau binecuvîntările, blestemele și descîntecele, fst ! repeta figura.

Astfel încît nimeni nu reușise să-l trimită definitiv în iad.

Destinul însă are puteri superioare chiar și capriciilor demonilor și, dacă nu l-a pedepsit cum se cuvine, a izbutit cel puțin să-l oprească pe nestatornicul drăcușor din Burgfarrubach.

Unde ? Cum ?

În acel oraș locuia un avocat extrem de iscusit în a-și trage pe sfoară semenii

● REPERE ALE LUMII FANTASTICE

trei emanații ale lui Shakti, divinitate reprezentînd viața, moartea și renașterea. În mijloc se află figura demiurgului Brahma.

ÎN tradițiile brahmanice, la început și elefanții aveau aripi ; masivitatea lor cenușie amintea plutirea lentă a norilor de ploaie. Chiar Indra călătorea pe spinarea lui Airāvāta, elefantul gigantic (norul musonului aducător de ploaie).

La începutul timpurilor, Brahma a spart oul din care a ieșit auria garuda, pasărea solară. Apoi din coji au ieșit 16 elefanți — cariatidele universului. Fiii acestor elefanți zburau asemeni norilor. Dar într-o zi s-au așezat pe crengile unui copac și au prins să se hîrjonească. Dedesubt, un ascet ținea o lecție elevilor săi. Crengile s-au rupt și elefanții au căzut peste copii, ucigîndu-i pe cîțiva dintre ei, iar ascetul, infuriat, a blestemat elefanții să nu mai poată zbura niciodată.

SIMURGH

Este o pasăre nemuritoare din mitologia persană, care își are cuibul pe fabulosul munte Kaf, unde sălășluiesc și djinii și demonii. Ea cunoaște graiul oamenilor și le slujește drept mesager și confident ; transportă eroii la mari distanțe, adesea între cele două lumi, iar o pană a ei arșă o cheamă în ajutor sau vindecă miraculos.

În epoca post-islamică, poetul Attar (secolul al XIII-lea) vorbește în *Colocviul păsărilor* despre Simurgh ca despre un simbol al căutării de sine ; toate păsările lumii au plecat odată să-și caute regele și doar 30 dintre ele au ajuns pe muntele Kaf, spre a înțelege aici că Simurgh sînt ele însele (și = 30, mîorgh = pasăre), fiecare în parte și toate la un loc.

și în a înșela justiția. Odată, cînd stătea în cabinet cercetînd o afacere încurcată căreia nu-i dădea de capăt în propriul folos, ca de obicei, și se frămînta, și blestema de mama focului, iată că pe ușa deschisă pătrunse o flăcăruie strălucitoare. O flăcăruie fosforescentă ce se rotea în văzduh și se îndrepta spre el ca o săgeată. Voind să se apere, avocatul înșfăcă de pe birou ce-i căzu sub mîină, și anume carafa de apă cu ajutorul căreia prelungea conversațiile menite să-i zăpăcească pe clienți. Din întîmplare se nimeri ca gura carafei să corespundă întocmai traiectoriei oblice a bilei de foc ce se strecură imediat înăuntru, în virtutea inerției. Sfirîi, zvîcni... Zadar-nic ! Rămase înăuntru, căci avocatul, mai iute decît diavolul, îi pusese dopul și-l înfipsese bine de tot. Apoi, fără pic de teamă, stătu să o contemple. Și ce mai rîse...

Strașnică lovitură ! O pradă minunată, o cucerire extraordinară ! Nu că i-ar fi ars vicleanului sforar să admire ca pe o minune flăcăruia care, palpitînd și cli-pind aproape înfiorată, nu se îneca, ci reînvia și mai lucitoare ! Dar jubila în-țelegînd că era un oarece duh necurat și că astfel pusese mîina pe o forță de pe urma căreia putea trage inestimabile profituri. Și rîdea... Iar în timp ce studia carafa și lumina care sclipea din apă prin transparența sticlei, simți limpezin-du-i-se mințile ca niciodată ; găsi cu ușurință soluția încurcatei afaceri la care meditase atîtea ceasuri.

Din acea zi nu mai pierdu nici un proces. Îi dovedi pe toți judecătorii, îi întrecu pe toți avocații din Burgfarrubach. Desigur, nici nu se mai despărți de unealta averii sale și reuși să preschimbe în sunătoare monezi de aur chi-tibușurile, capcanele și tertipurile legii.

Să nu credeți că împielîțatul, deși aștepta ziua izbăvirii, se simțea prea rău la răcoare în carafă, de unde avea prilejul să vadă și să audă mereu lucruri extrem de interesante.

Dar în avocați nu trebuie să ai nici-odată încredere ! Cel din Burgfarrubach îmbătrîni și el. Într-o zi se întîlni pe drum cu starețul mînăstirii de pe un munte aflat nu departe de oraș. Cînd călugărul îl salută cu surîsul celui cu

conștiința neîntinată, îi răspunse mo-rocănos, cu puțin amabilul :

— Du-té dracului !

Ajuns acasă își aminti de întîlnire și-i îngheță singele în vine. Spre a se con-sola, luă din casa de bani un săculeț burdușit cu monezi de aur. Și — vai ! — la vederea lor își dădu seama că multe se pot face cu aurul, un singur lucru ba : să învingi moartea. Și i se făcu frică să nu moară. Se temu să nu ajungă el în locul călugărului, unde-l trimisese, să se zvîrcolească în ghearele Tălpiei Iadu-lui. Cutremurat de frisoane se vîrî sub plapumă.

Pătimi mai abitir decît în iad pînă cînd hotărî să trimită după acel călugăr și pînă ce îl văzu la căpătîi, gata să-i primească confesiunea.

E de prisos să spunem cît de lungă și conștiincioasă a fost confesiunea. De ajuns să se știe că la urmă păcătosul zise :

GIOVANNI BATTISTA NAZARI :
Mercurul filosofic sau dragonul alchimic.
(1589)

— Sfinte părinte, întru salvarea sufletului meu las mînăstirii rodul tuturor cîştigurilor mele cinstite sau mai puțin. Cu o condiție...

— Ce condiție ?, fu nedumerit călugărul.

— Să păstrați carafa de colo, de pe birou. E înăuntru...

— Ce e ?, se interesă călugărul.

— Cel mai afurisit diavol din cei care au bîntuit vreodată orașul Burgfarrubach !

BUNUL stareț își aminti de drăcurșorul care, cu cîțiva ani înainte, dăduse de lucru atîtor exorcizatori și se bucură nevoie mare la gîndul că el va fi acela care să sufle foc și să-l prăjească în carafă. Nu stătu mult la îndoială ; cercețînd și meditînd asupra vieții sfîntului Ilarie Taumaturgul, învăță o afurisenie căreia nu i-ar fi rezistat nici diavolul cel mai împielit, nici chiar Lucifer însuși. Ca om prevăzător, se simți dator să consulte toți călugării din mînăstire, pe care îi spovedea el însuși, deoarece îi erau unanim recunoscute harul și mintea luminată. Oare să primească moștenirea ? Și carafa ? Nu dăuna ea bunului renume al mînăstirii ?

Nu. Toți fură de părere că moștenirea trebuia primită. Aveau mare nevoie de ea. În ce privește carafa... se bizuiau pe înțelepciunea starețului și pe mila cerului.

Și astfel, după moartea avocatului, sosiră în lăcașul preacinstiților robi ai lui Dumnezeu săculeții cu bani, iar carafa poposi în chilia starețului. Acesta, făcînd nițel haz de înfricoșarea fraților mai naivi la vederea Necuratului, chibzui : „Nu a putut fi niciodată alungat în iad pentru că nu a fost posibil să fie reținut pînă la încheierea afuriseniilor. Acum însă e aici, înăuntru și stă cuminte. Și, cu toată cazna, va trebui să asculte pînă la capăt ceea ce am învățat de la sfîntul Ilarie Taumaturgul. Iar cînd voi socoti de cuviință, am să-l slobozesc în iad fie scoțînd dopul, fie dînd cu carafa de pămînt“. Și, de probă, începu să rostească afurisenia pe care o credea infailibilă.

Dar abia zise : „Ieși, blestematule, din acest trup ! Părăsește...“, că fu nevoit să

● REPERE ALE LUMII FANTASTICE

GRIFONUL

Pasăre fabuloasă cu cioc și aripi de vultur și trup de leu, reunind în plan simbolic puterea terestră a leului și energia celestă a vulturului. Grecii l-au asimilat cu monștrii-paznici : grifonii păzesc comorile din țara hiperboreenilor, supraveghează craterul cu vin al lui Dionysos, se opun căutătorilor de aur din munți. Tot un grifon îl poartă în aer pe Apollo.

În heraldică grifonii au devenit păsări cumplite, cu patru picioare, mari cît un lup, cu pene roșii pe piept și negre pe restul trupului.

La noi grifonul a fost confundat — din pricina aspectului său malefic și înfățișării compozite — cu zmeul, balaurul sau diavolul. „Zgripturoiul înaripat“ arăta ca un zmeu cu corp de pasăre, coadă de șarpe și cap de om, o întruchipare a forțelor răului. E dificil de înțeles de ce s-a alterat simbolică lui ascensională, mai ales că *Fiziologul*, cu largă răspîndire pe teritoriul românesc, îl prezenta astfel : „Gripsorul iaste mai mare decît toate păsările cîte zboară și lăcuiește în pămîntul lui Ioan, lingă Marea Ochiiianului. Deci, cînd va să răsae soarele și-ș revarsă razele sale, iar gripsorul își întinde arepile sale și acopere razele soarelui. Și viind și alt gripsor, stă lingă dînsul și strigă amîndoi deodată, zicînd :

— Vîno, dătătoriule de lumină, și luminează lumea !“

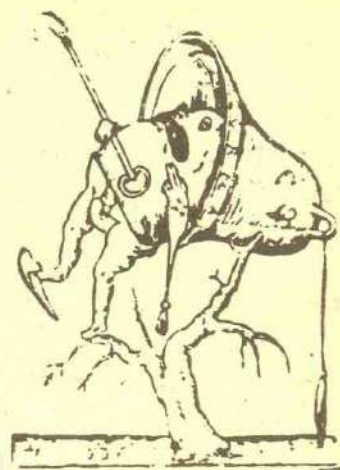
Grifon. Gravură din secolul al XVI-lea

Om-broască.

Om butoi

Om-clopot.

(Din FRANÇOIS DESPREZ : *Închipuiri năstrușnice*. Paris. 1565)

se oprească ; carafa, așezată pe banca de lemn, păru să se aprindă de bucurie și se auzi un hohot atît de vesel, atît de ascuțit, încît pe bietul stareț îl potopi deznădejdea. Rămase consternat. Nu se gîndise, sărmanul, că afurisenia sfîntului Ilarie era îndreptată împotriva demonilor aflați în corpuri creștinești — „părăsește acest suflet“ — și nu într-o carafă cu apă chioară. Așa că în suflet i se strecură îndoiala cu privire la virtuțile leacului universal.

Să mai țină atunci carafa în chilie ?

Ce pericol ! Ce oroare ! Nu mai avu parte de o noapte liniștită ; flăcări îi jucau dinaintea ochilor, rîsete batjocritoare îl asurzeau și, cel mai rău din toate, îl bîntuiau ispite cu duiumul.

Neapărat trebuia să scape de apăsătoare moștenire. Dar în ce chip ? Să spargă carafa în mînăstire ? Și dacă diavolul își relua vechiul nărav de a se cuibări cînd ici, cînd colo, infectînd chilie după chilie, fără a putea fi izgonit cu ajutorul unui blestem eficient ? Să spargă carafa sub cerul liber ? Legende povesteau despre groaznicele răzbunări ale duhurilor negre eliberate în locuri pustii : ascensiuni fulgerătoare în văzduh din pricina căror sfinții părinți rămăseseră paralizați ori trăsniți ; vîrtejuri din senin care răpiseră făpturi nevinovate ce n-au mai fost regăsite ; farmece în urma cărora, de groază, călugări respectabili ajunseseră infirmi pentru tot restul vieții.

Frămîntat de atari îndoieli, starețul plîngea și se lupta zi și noapte cu ispitele, înălțînd rugi fierbinți și implorînd ajutorul cerului.

Pînă la urmă se mai liniști ; în sfințele scripturi citi că și diavolii cei mai înverșunați pot fi uneori înșelați. Așadar drăcușorul cel mărunțel, dar încă păținat și fioros trebuia să rabde o afurisenie completă pentru a fi izgonit în iad. Dacă cea mai eficace afurisenie era aceea a sfîntului Ilarie, atunci șiretlicul consta în găsirea persoanei în care, odată ieșit din carafă, să se instaleze diavolul și să sălășluiască acolo de bunăvoie. Numai că, spre a preveni orice scandal în jurul moștenirii avocatului, nu putea fi căutată în afara mînăstirii conștiința neagră și păcătoasă care să-i convină Necuratului.

Așadar... un călugăr ? Să închidă diavolul într-un frate păcătos ? Desigur ! Împielîțatul i-ar fi sărit bucuros în spinare să se zbenguie în voie ! Și fără îndoială s-ar fi încăpăținat să rămînă în noua reședință insolită (un călugăr !!!) chiar și în timpul afuriseniei. Și atunci... bătălia era cîștigată. În iad, în vecii vecilor ! Și gata cu necazurile pentru moștenire !

Era un gînd necurat ? O povață a lui Lucifer ? Pentru că, vă dați seama, era nevoie ca unul dintre acei călugări smeriți și evlavioși să cadă în păcat, iar starețul să-l dibuiască în urma confesiunii și să nu-l izgonească înainte de a rosti

afurisenia cu pricina și de a sparge carafa... Trebuia deci găsită o ispită irezistibilă pentru vreunul dintre scumpii lui călugări, mai slab de înger !

Ei bine, viețile sfinților părinți nu demonstrau oare că și ispitele sînt de folos la încercarea virtuții ? Nu era ispită binevenită cînd și cînd pentru salvarea mînăstirii ? Iar, datorită slăbiciunii omenești, nu ar fi fost posibilă căderea în greșeală chiar și a unui călugăr mintos și cuvios ? Se cerea totuși mare prudență spre a păstra neîntinată reputația sfintului lăcaș ! Așa că starețul le vorbi fraților cu maximă prudență. Le arătă cît de lesnicioasă ar fi calea izbăvirii de n-ar fi presărată de lingușiri lumești. Și că nu s-a pomenit izbîndă fără luptă. Să meargă așadar sfinții lor puțin prin lumea largă. În straie de oraș și cu banii avocatului să înfrunte, anonimi dar puternici, vremurile. Și dacă vreunul dintre ei avea să cadă răpus în luptă, cei biruitori trebuiau să-l ajute să se ridice.

CERULE preamilosiv ! Ce mai prăpastie ! Ce salturi mortale ! Cînd călugărașii se întoarseră acasă și se mărturisiră, starețul nu mai știu pe care să-l aleagă pentru blestemata de carafă. Toți păcătuiseră și încă cum ! Ah, slăbiciune omenească ! Ah, putere a demonului ! Toți se prăbușiseră, toți ! Și fiecare răspundea muștrărilor invariabil : „Frații biruitori mă vor ajuta să mă ridic !”

Deși își cam pierduse cumpătul, starețul mai spera totuși că sacrificiul unuia dintre păcătoși avea să grăbească vindecarea celorlalți și, totodată, eliberarea așteptată cu înfrigurare. Copleșit de emoția apropiatului eveniment, nerăbdător să pună capăt tensiunii atît de mult prelungite, dădu fuga să ia carafa și, adunîndu-i dinaintea sa pe toți călugării (diavolului nu-i rămînea decît să aleagă !), îi dădu drumul...

Atunci... zăngănitul a sute de sticle fărimate laolaltă, o vîlvătaie, un strigăt cumplit ieșind din fum, duhoare de pucioasă și gemete ce se preschimbară în chicoteli nebunești... Groaznic ! Cînd fumul se mai risipi, călugării îl zăriră cutremurați pe stareț zvîrcolindu-se pe jos cu ochii ieșiți din orbite, cu spume la gură, bîntuit de diavol ! Cer milostiv ! Starețul — bîntuit de diavol !

● REPERE ALE LUMII FANTASTICE

GORGONELE

În mitologia greacă, Gorgonele sînt trei surori (Medusa, Euryale și Sthenno), monștri cu chip de femeie frumoasă, plete din șerpi întăritați, colți de mistreț, brațe de bronz și aripi de aur. Dintre ele, doar Medusa era vulnerabilă, celelalte bucurîndu-se de nemurire ; ea simboliza elanul spiritual pervertit în stagnare vanitoasă. Cine îi zărea chipul împietrea, poate pentru că în ochii ei se oglindea propria imagine alterată despre sine.

A fost ucisă în vreme ce dormea de către Perseu cu sabia primită de la Hermes și scutul de la Athena, folosit drept oglindă, pentru a nu o privi direct, iar Hefaistos i-a prins capul pe scutul înțeleptei războinice Athena.

În *Fiziologul*, Gorgona nu este o făptură a cărei putere stă doar în privire, ci și în glasul ademenitor, ca al sirenelor : „Gorgonia iaste la chip ca o muiare frumoasă. Perii capului ei sînt șerpi, iar căutătura ei iaste moartea. Și joacă și ride în toate zilele ei și petrece în Munții Apusului. Deci, cînd îi vine vremea ca să să gonească, începe a striga de la om pîn' la dobitoc, pre lei și pre paseri și pre alte fieri, zicînd :

— Veniți cătră mine !”.

Gorgona. Ornament pe o amforă de lut ars.
Artă attică. Sec. al VII-lea î.e.n.

Copleșiți de această necruțătoare pedeapsă, chinuiți de remușcări, unii îl ajutau pe nenorocit, iar ceilalți se aruncaseră în genunchi să implore iertarea divină. Plîngeau ! Și totuși cumplita tortură nu încetă. Cei mai vîrstnici dădură exemplul: prinseră să-și mărturisească în gura mare păcatele, să se pocăiască, să se mustre reciproc spre a merita iertarea pe care și-o acordau reciproc. Odată iertați, ar fi încercat să rostească sumedenie de afurisenii.

Încercară. Unii, cu mîinile pe capul bolnavului, invocau ajutorul sfinților, îngerilor, arhanghelilor, patriarhilor, profeților, apostolilor, martirilor și confesorilor ; alții îi atîrnau la gît talismane înscrise cu numele atotputernicului : Hel Heloym, Sother, Emmanuel, Sabaoth, Agia, Tetragrammaton, Otheos, Athanatos, Yehova, Saday, Adonay, Homusion, și-l amenințau pe diavol cu ditamai crucile, strigînd în cor :

— Ieși, spurcăciune ! Piei, aspidă ! Vasiliscule ! Scorpion și duh ticălos, ieși afară ! Afară !

Dar nu ; duhul ticălos nu ieșea. Posedatul cînd rînjea, cînd mormăia cuvinte într-o limbă ciudată, tremura, scuipa și scrișnea din dinți sau blestema ca un păgîn.

Îl acoperiră cu patrafirul și cîntară psalmul : „Vicit leo de tribu Iuda“. Îl

unseră cu seu de la lumînările de Paști și recitară versete și rugăciuni.

Zadarnic, totul era zadarnic !

Unii citeau din Scriptură paragraful cu Isus izgonindu-i pe demoni, alții îl stropeau abundent sau, mai degrabă, îl inundau cu aghiasmă pe bietul rătăcit.

Zadarnic ! Însă, cum unirea face puterea, sărmanii călugări se străduiau să acționeze împreună. Dar diavolul invadator părea mai strașnic decît acela al faimosului Simon-magul.

Făcură de toate. Noaptea se biciuiau pe spinările goale, iar ziua posteau în rugăciuni neîntrerupte, se duceau în oraș și prin satele dimprejur să dea de pomană banii avocatului...

Zadarnic. Nu foloseau la nimic nici penitențele, nici priveghiurile, nici posturile negre, rugăciunile ori pomenile ; absolut la nimic ! Ce diavol ! Ce diavol îndrăcit !

SITUAȚIA se complicase mult peste prevederile starețului. Drăcușorul, înzestrat cu o energie uriașă și o rezistență pe care orice diavol mai acătării i-ar fi invidiat-o, rămînea cu îndărătnicie în sălașul plăcerilor sale — trupul vinovatului între vinovați, cel care-i trimisese pe alții să păcătuiască. Călugării nu mai știau cărui sfînt să i se adreseze, dar unii încă sperau cu tărie

● REPERE ALE LUMII FANTASTICE

SIRENA

Creatură fabuloasă a mării, cu cap și piept de femeie și restul trupului de pasăre (la greci) sau de pește (conform legendei mai tîrzii, de origine nordică). Sirenele adevinateau navigatorii cu frumusețea chipului și a cîntecului lor și apoi îi omorau. Ulise a trebuit să fie legat de catarg, iar tovarășilor lui le-a astupat urechile cu ceară pentru a nu cădea în mrejele sirenelor, socotite la fel de răufăcătoare ca Harpiile și Eriniile. Sub influența Egiptului, unde sufletul defuncților era reprezentat ca o pasăre cu chip de om, sirenele au fost considerate suflete ale morților care nu și-au aflat odihna veșnică și au devenit un fel de vampiri. Și totuși, ca divinități ale lumii-celeilalte, îi încîntau prin melodiile lor pe Preafericiții din Cîmpile Elizee. În imaginația tradițională a prevalat totuși simbolismul seducției mortale.

Sirenă. (Din : Conrad de Megenberg, Buch der Natur. Augsburg, 1475)

Pentru scandinavi, sirenele sînt spirite ale apei — fete frumoase ce plutesc sau se așează pe o stîncă și își piaptănă părul blond cu un pieptene de aur. Cînd aud un zgomot, se spe-

ca dintr-un moment într-altul să se petreacă o minune, adică intervenția unui trimis al Domnului.

...Cînd, într-o dimineață, după o lună de chin, țăranul care săpa grădina zări suind către minăstire un bărbat cu înfățișare venerabilă în spinarea unui catir nu mai puțin venerabil. După ce ajunse și priponi catirul de un țăruș, falnicul pelerin se îndreptă spre căsuța portarului.

— Sînt, spuse el, doctorul Papenwasser, profesor la Universitatea din Königsberg, și am venit să studiez la voi, călugării, „elasticitatea facultății de abstracție“.

Ce elasticitate !

Grădinarul și portarul începură să se agite de zor :

— Trimisul Domnului ! A sosit trimisul Domnului !

Călugării alerгарă din toate părțile și îl întîmpinară cu plecăciuni și binecuvîntări. Nu-și pierdură speranța nici auzind — cei mai învățați dintre ei — cine era străinul, ci-și întăriră convingerea că era un veritabil trimis al providenței. Era doctor, și încă doctor la Universitate, ba mai mult, profesor la Universitatea din Königsberg ! Nu existau așadar destule motive să-l considere atoateștiutor ?

Într-adevăr, de cum îi aduseră la cunoștință, umili și sfioși, necazul lor, le spuse :

— Am înțeles. Sînt expert în materie.

Și cu ochiul ager al minții își scotoci repede prețiosul depozit al memoriei; în compartimentul „demonologie“ găsi elemente suficiente pentru o prelegere erudită, așa încît adăugă :

— Sînt al dumneavoastră. Să procedăm cu metodă.

Călugării considerară că a „proceda cu metodă“ însemna înainte de toate să-l ducă în încăperea unde îl legaseră fedeleș în pat pe nenorocitul bolnav.

Da' de unde ! În fața aceluia spectacol înfricoșător, care ar fi muiat și pietrele, eruditul doctor nu se pierdu cîtuși de puțin. Ca și cum nu i-ar fi auzit strigătele, ca și cum nu i-ar fi văzut convulsiile, accesele de furie și rînjete deșuchete, își pregăti calm și sever subiectul prelegerii :

— Demoni și duhuri au fost în Egipt, Asiria, Chaldeea, Persia ; în Frigia, la Colhida ; în Tracia, la greci și la romani... (Oh, ce minunată prelegere !) Magia activă și magia prezicerilor... ritualurile ispășirii... formulele, ierburile și pietrele magice... (Oh, ce profundă prelegere !) Necromanția, lampadomanția, dactilomanția, lecanomanția... (Oh,

● REPERE ALE LUMII FANTASTICE

rie și se cufundă în adînc. Uneori își pierde pieptenul. Dacă cineva vede sirene dansînd, știe că îi e scris să se înece, iar finlandezii cred că cei înecați devin ei înșiși spirite ale apei. Lorelei era o asemenea sirenă înzestrată cu harul de a cînta minunat. Putea fi ascultată în nopțile de vară.

La noi, **femeile-pește** sau **știmatele apelor**, de o frumusețe răpitoare, trăiesc pe fundul mării. Doar noaptea ies la suprafață și cîntă vrăjindu-i pe corăbierii și pescarii care pornesc în căutarea lor și se îneacă. Cînd îi strigă pe nume, ei știu că le-a venit ceasul să moară. Știmatele sînt adeseori malefice ; înfrățite cu vînturile, rup zăgazul apelor și podurile și poartă viiturile pe ogoare. Și să nu omitem că Cezar Petrescu e autorul unei nuvele fantastice cu titlul **Aranca, știma lacului**.

În iunie 1983 J. Richard Greenwell, editor al revistei americane **Cryptozoology**, a organizat o expediție în Noua Guinee, în căutarea unor animale fascinante — mamifere care respiră aer, cu cap și trup de om și coadă de pește (fără solzi) în loc de picioare.

Băstinașii le numeau **ri**. După cîteva săptămîni de cercetări zadarnice, expediția și-a mutat sediul în altă zonă, unde aceste animale erau numite **ilkai** și toți cei ce le văzuseră insistau asupra faptului că sînt altceva decît vacile-de-mare, despre care s-a socotit multă vreme că ar constitui modelul sirenelor. Membrii expediției au văzut o asemenea făptură, care însă apărea cînd și cînd la suprafața apei și doar preț de cîteva secunde. Dar au fost atît de uluiți, încît nu au apucat să îi facă decît două fotografii. Era subțire, cu pielea arămie, fără solzi și se mișca asemeni unei torpile. Se putea inclina pe spate ușor, ceea ce e rar la animalele marine. Cercetările ulterioare au demonstrat că **ri** nu poate fi confundat nici cu delfinij (care au aripioară dorsală), nici cu focile (care nu trăiesc în acea zonă), nici cu dugongul — care nu poate sta sub apă peste un minut, e vegetarian și mult mai puțin flexibil.

Este probabil vorba despre o specie necunoscută de mamifer marin, care ar putea elucida în parte și misterul sirenelor.

ce colosală prelegere !) Ragolomanția, palomanția, petchimanția, partenomanția, pegomanția...

Apoi, adunându-i împrejur pe călugări, doctorul începu :

— Herodot din Halicarnas, supranumit de nedrept de către latini „părintele istoriei“, povestește că vechii egipteni...

Călugării încremeniră. Nu pricepeau unde bate o asemenea cuvîntare. Li se părea mai importantă eliberarea nefericitului. Nu știau, bieții de ei, că țelul erudiților este de a-și demonstra erudiția. Nici nu-și închipuiau ce eficace este erudiția cînd se apropie de sferele realității !

Doctorul din Königsberg vorbea abia de jumătate de ceas și deja călugării, pe scăunașele lor, își lăsaseră capetele în piept și se odihneau cu ochii închiși într-o plăcută uitare a învelișului trupesc și a tuturor necazurilor. Iar bolnavul începuse și el să caște cu gura larg deschisă și plin de jale, în vreme ce privirile-i rătăcite căutau conștiința pierdută. Apoi, puțin cîte puțin, îl cuprinse o toropeală, o binefăcătoare moleșală.

Pînă ce, pe la mijlocul prelegerii, starețul scoase un oftat zgomotos și un chiot de bucurie.

Treziți din somn, călugării săriră în picioare. Priviră, văzură. Minunea ! Minunea trimisului ceresc ! „Laus Deo ! Osanna !“ și alergară să-l dezlege pe cel mîntuit. Și din nou : „Laus Deo !

Monstrum satyricum, capturat în 1531 în pădurea de lingă Salzburg (Din : Conrad Gesner - *Historiae animalium* 1551)

Laus Deo !“ Ingenuncheară cu toții și ridicară brațele și glasurile în semn de slavă pentru ziditor.

Salvat ! Starețul era salvat ! „Te-deum !“

DAR, după ce sfîrșiră de cîntat „Te-deum !“, se petrecu ceva mult mai bizar decît însăși minunea de adineauri, care ușurase atîtea suflete apăsate : savantul, devotat metodei sale de a nu părăsi un subiect înainte de a-l fi epuizat fără cruțare, reluă discursul din locul unde fusese întrerupt. De parcă nimic nu s-ar fi întîmplat ! De parcă nici nu se sinchisea de euforia ce cuprinsese mînăstirea, de entuziasmul cu care călugării simțeau că reînvie !

Și atunci, mînioși, nu mai văzură în doctorul din Königsberg „îngerul salvator“, ci o unealtă involuntară, inconștientă, nedemnă de providență ; cu atîta rîvnă își continua plicticoasa expunere, încît bănuiră că duhul cel rău se strămutase din stareț în el. Spre a nu mai fi supuși unor cazne diavolești, înșfăcăară scăunașele și se năpustiră asupra-i :

— Afară ! Piei de-aici ! Afară, îndrăcitule ! În iad cu tine !

Oh, inocenți călugări, cu escapadele lor lumești !

Diavolul, care rezistase atîția ani într-o carafă cu apă, adică în element potrivit ; el, care ținuse piept atîtor blesteme, descîntece și afurisenii, nu putuse, nu, nu putuse rezista unei întregi lecții rostite de un savant german !

Imaginați-vă cum s-ar fi simțit în trupul acestuia ! Nu, nu, prefera...

— Piei, scorpionule ! Piei, vasilis-cule !

Prefera, preferase...

— Piei, balaure ! În iad cu tine !, urlau călugării.

Și astfel, doctorul Papenwasser fu nevoit — pentru prima oară în cariera lui de profesor la Königsberg ! — să se abată de la metoda aplicată cu strășnicie.

Ieși în grabă în căutarea catîrului.

Dar catîrul nu mai era. Iar căpăstrul cu care fusese priponit de țărui încă mai fumega...

În românește de Andrei NICULESCU

FRITT-FLACC

FRRITT !... e vîntul care se dezlănțuie.

Flacc !... e ploaia ce cade în torente.

Rafala vuieste îndoinind arborii de pe coasta Volsiniei și se sfărîmă de piscurile munților Crimma. De-a lungul litoralului stîncile înalte sînt roase de valurile vastei mări Megalocride.

Frritt !... Flacc !...

În fundul portului se ascunde orașul Luktrop. Cîteva sute de case cu balcoane pline de mușchi verzui, care le apără de bine de rău împotriva vîntului din larg. Patru sau cinci străduțe în pantă, mai mult rîpe decît străzi, pavate cu pietre, murdare de zgura aruncată de conurile eruptive din fundal. Vulcanul nu e departe — bătrînul Vanglor. În timpul zilei presiunea internă se risipește sub formă de vapori sulfuroși. Noaptea, cînd și cînd se revarsă cascade de flăcări. Asemeni unui far cu raza de 150 de kertse, vulcanul Vanglor semnalizează portul Luktrop cabotierelor, felucilor, velierelor sau balansierelor, a căror etravă spintecă apele mării Megalocride.

În cealaltă parte a orașului se înalță cîteva ruine din epoca crimeriană. Apoi, un cartier cu aspect arab, un casbah cu ziduri albe, acoperișuri rotunde și terase de soare. O îngîrmădire de cuburi din piatră aruncate la întîmplare. Un adevărat joc de zaruri ale căror puncte s-au șters sub patina timpului.

Se remarcă printre altele Șase-Patru, nume dat unei clădiri bizare, cu acoperiș pătrat, avînd șase ferestre pe o fațadă și patru pe cealaltă.

O clopotniță domină orașul, clopotnița pătrată de la Sainte-Philfilène, cu clopotele atîrnate în dreptul ferestruicilor și pe care uraganul le pune uneori în mișcare. Semn rău. Atunci spaima

se lasă peste ținut.

Acesta este Luktrop. Periferia e alcătuită din cocioabe dărăpănate, răs-pîndite în cîmpie printre grozame și arbuști, la fel ca în Bretania. Dar nu sîntem în Bretania. Ne aflăm în Franța ? Nu știu. În Europa ? Habar n-am.

În orice caz, să nu căutați orașelul Luktrop pe hartă, nici chiar în atlasul Stieler.

II

FROC!... O ciocănitură discretă la ușa îngustă a clădirii Șase-Patru, situată la colțul din stînga al străzii Messaglière. Este o casă dintre cele mai confortabile, dacă totuși acest termen se potrivește orașului Luktrop — una dintre cele mai bogate, dacă a cîștiga în fiecare an cîteva mii de fretzeri înseamnă o avere.

Ciocăniturii îi răspunse un lătrat sălbatic, mai mult urlet, cum ar fi lătratul unui lup. Apoi o fereastră cu jaluzele se deschise deasupra intrării.

— La dracu cu toți nepoftiții !, se răsti o voce plină de răutate și asprime.

O tînară, tremurînd în ploaie, înfășurată într-o manta jerpelită, întrebă dacă doctorul Trifulgas e acasă.

— Este sau nu este ! Depinde !

— Vin pentru tatăl meu ; e pe moarte.

— Și unde moare, mă rog ?

— Înspre Val Karniou, la patru kertse de aici.

— Și îl cheamă ?...

— Vort Kartif.

III

UN om dur, acest doctor Trifulgas. Prea puțin înțelegător și care nu acorda îngrijiri decît cu plata înainte. Bătrînul său dulău Hurzof — o corcitură de bul-

dog cu prepelicar — avea mai mult suflet decît el. Casa doctorului, nepri-mitoare cu cei săraci, nu-și deschidea porțile decît pentru cei avuți. De altfel, totul era tarifat : atîta pentru o febră tifoidă, atîta pentru o congestie, atîta pentru o pericardită sau alte maladii pe care medicii le inventează cu duzina. Or, covrigarul Vort Kartif era un om sărman, dintr-o familie amărîtă. Pen-tru ce să se deranjeze doctorul Triful-gas și încă într-o astfel de noapte !

— Numai pentru că am fost trezit din somn, mormăi culcîndu-se la loc, ar costa zece fretzeri !

De-abia trecură douăzeci de minute și ciocanul de fier lovi din nou în poarta clădirii Șase-Patru.

Bombănind, doctorul își părăsi culcușul și strigă, aplecat peste pervazul ferestrei :

- Cine-i acolo ?
- Sînt nevasta lui Vort Kartif.
- Covrigarul din Val Karniou ?
- Da, și dacă refuzați să veniți, o să moară.
- Ei bine, ai să fii văduvă !
- Iată douăzeci de fretzeri...
- Douăzeci de fretzeri ca să merg pînă la Val Karniou, la patru kertse de aici ?
- Fie-vă milă !

— La dracu !

Și fereastra se închise iarăși. Două-zeci de fretzeri ! Halal chilipir ! Să riște un guturai sau o durere de șale pentru douăzeci de fretzeri tocmai acum, cînd a doua zi era așteptat la Kiltreno de bogătașul Edzingov, din a cărui gută scotea cîte cincizeci de fretzeri pe vizită !

Cu această îmbietoare perspectivă, doctorul Trifulgas adormi și mai virtos decît înainte.

IV

FRRITT !... Flacc !... Și froc !... froc !... froc !...

Pe lîngă rafale se auziră de astă dată și trei lovituri de ciocan, date de o mină mai hotărîtă. Doctorul dormea. Se trezi, dar în ce stare ! prin fereastra deschisă uraganul se năpusti cu furie.

— Am venit pentru covrigar...

— Iar nenorocitul ăla ?

— Sînt mama lui !

— Să crape odată cu maică-sa, cu ne-vastă-sa și cu fiică-sa laolaltă !

— A avut un atac de apoplexie !

— Eh ! Să se ferească !

— Am primit niște bani, zise bătrîna, un scont pentru casa vîndută negustorului de cărbuni, Dontrup, de pe strada Messaglière. Dacă nu veniți, nepoțica mea nu o să mai aibă tată, noră-mea o să rămînă văduvă, iar eu am să fiu lip-sită de fiul meu !...

Era sfîșietor, era cumplit să auzi gla-sul bătrînei, să te gîndești că vîntul îi îngheață sîngele în vine și ploaia îi udă oscioarele uscate.

— Un atac de apoplexie costă două sute de fretzeri, răspunse cîinosul Tri-fulgas.

— N-avem decît o sută douăzeci !

— Noapte bună !

Și fereastra se închise.

Dar, după o scurtă chibzuire, cei o sută douăzeci de fretzeri pentru un drum de o oră și jumătate, plus o jumătate de oră vizita, însemnau totuși șaiszeci de fretzeri pe oră — un fretzer pe minut. Un venit modest, dar care nu merita neglijat.

În loc să se culce din nou, doctorul își puse repede haina de catifea, își trase cizmele pentru noroi, se încotoșmănă în blana de lutru și, cu pălăria de ploaie

în cap, cu mânușile în mîini, lăsă lampa aprinsă lingă registrul său medical deschis la pagina 197. Apoi, împingînd ușa de la intrare, se opri în prag.

Bătrîna era acolo, sprijinită în baston, descărnată de cei optzeci de ani de miserie !

— Unde sînt cei o sută douăzeci de fretzeri ?

— Iată-i și deie Domnul să-i recăpătați însutit !

— Domnul ! Bani Domnului ! L-a văzut careva vreodată ?

Doctorul îl fluieră pe Hurzof, îi puse un felinar în bot și o porni înspre țărîmul mării.

Bătrîna îl urma.

V

CE mai vreme cu vînt și ploaie ! Se auzea în furtună dangătul clopotelor de la Sainte-Philibène. Semn rău ! Da' de unde ! doctorul Trifulgas nu era superstițios. Nu credea în nimic, nici măcar în știință — afară doar de profiturile pe care i le aducea.

Ce mai vreme, dar și ce drum ! Numai pietroaie și zgură vulcanică ; bolovanii acoperiți de mușchi lunecos, zgura sfîrîind ca într-un cazan. Nici o lumină în afară de cea a felinarului cîinelui Hurzof, palidă și tremurătoare. Uneori se zăreau izbucnirile incandescente ale vulcanului Vanglor, în miezul căroră se agitau umbre fantomatice. Nimeni nu știa încă ce ascundeau adîncurile uriașelor cratere. Poate duhurile lumii subterane, ce se risipeau în văzduh.

Doctorul și bătrîna urmăreau conturul micilor golfuri de pe litoral. Marea era lividă — un alb de lințoliu. De-a lungul liniei fosforescente a resacului, scînteia pîrînd să arunce pe plajă mii de țipari scilpitori.

Suiră amîndoi pînă la cotitura drumului, între dunele vîlurite, unde arbuștii și trestiele se loveau cu sunet metalic, de baionete.

Cîinele se apropie de stăpîn și păru să-i spună : „Ei ! O sută douăzeci de fretzeri de pus în casa de bani ! Așa se face averea ! Un hectar de vie în plus ! Un fel de mîncare la cină în plus ! O strachină pentru credinciosul Hurzof în plus ! Să-i îngrijim pe bolnavii avuți

Androginul aflat în centrul universului. În spate : mandragora și pelicanul care își hrănește puii cu propriul singe. Jos : dragonul cu trei capete. (Din „Rosarium philosophorum“, Frankfurt, 1550)

● REPERE ALE LUMII FANTASTICE

ROK

Pasăre din 1001 de nopți, celebră și în literatura europeană a evului mediu datorită poveștilor aduse de cruciați. Și Marco Polo spune că locuitorii din Madagascar i-au descris-o ca pe o pasăre cu aripi de 30 de pași și penele de 12 pași ; e atît de mare, încît poate ridica în gheare un elefant (în 1001 de nopți ridică în gheare un elefant și un inorog încheștați în luptă). Kurzii o socotesc o pasăre albă, lungă de 18 metri, care locuiește în Marea Muhît (Mediterană), iar arabii o plasează în Marea Chinei.

Sindbad-marinarul, părăsit pe o insulă pustie în a doua călătorie a sa, zărește la orizont „o închipuire albă și uriașă“. „Cînd nu mai rămase decît o depărtare mică între mine și albeața aceea, pricepui că era o boltă grozav de mare, orbitor de albă, largă la poale și tare înaltă... Pe cînd chibzuiam în ce chip să dau de vreo ușa de intrare în bolta aceea, luai seama că deodată soarele pieri și ziua se preschimbă într-o noapte întunecată. Ridicai capul ca să mă uit la noul celăceala ce mă minuna și văzui o pasăre nemăsurată, cu niște aripi năprasnice, care zbura prin dreptul ochiului soarelui, pe care astfel îl acoperea cu totul.“ Bolta uriașă era oul păsării Rok.

Comentatorii au emis variate teorii privitoare la identitatea ei : un descendent întîrziat al pterodactililor sau un struț gigantic (Aepiornis) ; un fenomen natural (taifunul) ; o aeronavă extraterestră sau aparținînd unei civilizații dispărute (faimosului continent Mu).

și să le luăm sînge... după punga fiecăruia !"

În acel loc bătrîna se opri. Cu degetul tremurător arată în întuneric o lumină roșiatică. Era casa lui Vort Kartif, covrigarul.

— Acolo ?, întrebă doctorul.

— Da, răspunse bătrîna.

— Harrauah !, lătră cîinele Hurzof.

Deodată vulcanul Vanglor bubui, scuturat pînă în temelii. O vîlvătaie funinginoasă se ridică în văzduh, străpungînd norii. Doctorul Trifulgas fu aruncat la pămînt.

Se ridică blestemînd și privi împrejur.

Bătrîna nu se mai afla în spatele lui. Dispăruse în vreo crevasă sau pierise printre norii cețoși ?

Dar cîinele rămăsese acolo, așezat în coadă, cu botul căscat și felinarul stins.

— Să mergem mai departe, murmură doctorul Trifulgas.

Preacinstitul zgîrcit primise cei o sută douăzeci de fretzeri. Acum trebuia să-și facă meseria.

VI

DOAR un punct luminos, la o jumătate de kertsă depărtare. Era lampa muribundului — sau poate a mortului. Într-adevăr, era locuința covrigarului.

Bătrîna i-o arătase cu degetul. Nu mai încăpea îndoială.

Printre vîjfielile vîntului și răpăielile ploii, în vacarmul furtunii, doctorul Trifulgas înainta cu pași grăbiți.

Pe măsură ce se apropia, casa izolată în mijlocul pustietății se contura tot mai limpede.

Era ciudat să observi cît semăna cu locuința doctorului din Luktrop. Aceeași așezare a ferestrelor, aceeași intrare îngustă cu portal arcuit.

Doctorul Trifulgas înainta cît putea de repede în furtuna dezlănțuită. Ușa era întredeschisă, n-avea decît s-o împingă, o împinse, intră, iar vîntul o trînti cu violență în urmă-i.

Afară, cîinele Hurzof urla, oprindu-se uneori, asemenea cîntăreților de strană, între două versete de psalm.

Ce ciudat ! S-ar fi zis că doctorul Trifulgas se întorsese în propria casă. Cu toate acestea nu se rătăcise. Nu făcuse nici un ocol. Se afla la Val Karniou și nu la Luktrop. Și totuși recunoștea același coridor scund și boltit, aceeași scară de lemn în spirală, cu balustrada roasă de mîinile clienților.

Urcă. Ajunse pe palier. Pe sub ușă se zărea o lumină palidă, întocmai ca acasă.

● REPERE ALE LUMII FANTASTICE

PITICII

În țările din nordul Europei, dealurile, dîmburile și locurile stîncoase se spunea că ar fi populate de niște omuleți cărora li se spune pe alocuri *trol*i („spirite rele”), dar cel mai des *pitici*. Sînt bondoci, uneori micuți ca Tom Degețelul, palizi, gheboși, au bărbi lungi albe și cîteodată picioare de capră sau gîscă. *Gnomii*, paznici ai minelor și carierelor, sînt rude cu ei.

Sub pămînt au un regat mirific și comori neasemuite, peste care domnește Alberich. Ies la suprafață doar noaptea, pentru că razele soarelui îi preschimbă în stană de piatră. Muncesc fără odihnă și sînt respectați ca mari meșteri în prelucrarea lemnului și metalului. Piticul Sindri a făcut odinioară pentru Thor ciocanul fermecat Mjöltnir (simbolul fulgerului și trăznetului), cel care se întorcea în mîna stăpînului ca un bumerang, după ce era aruncat. Ciocanul însă le-a adus piticilor necazuri, căci zeul furios l-a azvîrlit după ei și de atunci nu mai pot suferi zgomotele.

Tot Sindri a construit, pentru Freyr, corabia Skidbladnir, atît de mare, încît încăpeau în ea toți zeii cu însemnele lor, dar și „plăbilă”; împăturită, încăpea într-un buzunar. Iar lui Odhin i-a confecționat lancea care nu greșește ținta niciodată. Mai neinspirat a fost piticul Regin; el i-a făcut lui Sigurd sabia Gram, cu care acesta l-a ucis pe balaurul Fafnir și chiar și pe piticul Regin.

Dacă oamenii pun bucăți de metal sau butuci de lemn și un ban la gura vîgăunilor piticilor, a doua zi dimineată găsesc obiectele de care au nevoie gata făcute. Căci piticii nu sînt numai harnici, dar și năzdrăvani și știu o mulțime de secrete și vrăji. Uneori îi ajută pe muritori și pe gratis, dar cel mai des li se arată ostili; le fură femeile și fetele să și le facă neveste ori înlocuiesc copiii frumoși cu odraslele lor pocite.

În *Albă ca Zăpada* piticii sînt inzestrați numai cu calități: făurari iscusiți, devotați, animați de bune intenții.

La noi, în lumea subterană — pe „tărîmul celălalt” — trăiește Piticot, regele piticilor.

Era un coșmar ? În lumina difuză își își recunosc odaia, canapeaua galbenă, în dreapta — cufărul din lemn de păr, în stînga — casa de bani blindată, unde urma să pună cei o sută douăzeci de fretzeri. Iată și fotoliul cu spetează de piele, masa cu picioarele răsucite, iar pe ea, lîngă lampa ce abia mai pîlpîia, registrul deschis la pagina 197.

— Ce-i cu mine ?, șopti.

Ce avea ? Îi era frică. Pupilele i se dilataseră. Trupul parcă i se micșorase, se chircise. Îl trecură sudori reci și simți cum îl cuprind frisoane de spaimă.

Dar trebuia să se grăbească ! Lampa fără ulei avea să se stingă și muribundul odată cu ea !

Da, patul era acolo — patul lui pătrat, cu coloane, cu baldachin, apărat de perdelele împodobite cu înflorituri luxoase. Era oare acesta culcușul unui biet covrigar ?

Cu mîna tremurîndă, doctorul Trifulgas apucă perdelele. Le deschise și privi.

Muribundul, cu capul afară din plapumă, stătea nemișcat, gata să-și dea duhul.

Doctorul se aplecă asupra-i...

Ah ! Ce strigăt, căruia îi răspunse, de afară, urletul sinistru al unui cîine !

Muribundul nu era covrigarul Vort Kartif !... Era doctorul Trifulgas !... Pe el îl lovise damblaua — pe el însuși ! O apoplexie cerebrală provocase o bruscă acumulare a serozităților în creier, paralizîndu-i întregul corp !

Da !, pentru el venise cineva să-l caute, pentru el se plătiseră cei o sută douăzeci de fretzeri ! El, care, lipsit de inimă, refuzase să-l îngrijească pe covrigarul cel sărac ! El avea să moară !

Doctorul Trifulgas parcă înnebunise. Se simțea pierdut. Accesele creșteau din clipă în clipă. Nu numai că toate funcțiile se redusese, dar pînă și bătăile inimii și respirația erau tot mai rare. Și totuși încă nu-și pierduse cunoștința pe de-a-ntregul !

Ce era de făcut ? Să micșoreze masa sanguină printr-o extracție de sînge ? Dacă șovăia, doctorul Trifulgas era mort...

Pe atunci încă se mai lua sînge și, ca și astăzi, medicii îi vindeau de apoplexie pe toți cei care aveau zile.

● REPERE ALE LUMII FANTASTICE

SALAMANDRA

Babilonienii și vechii egipteni au socotit că Salamandra, care se încălzea la soare pe pietre încinse, trăiește în foc fără să ardă. Astfel, au identificat-o cu focul, a cărui manifestare vie era. De asemenea, din pricina incredibilei răceli a pielii ei, i s-a atribuit și puterea de a stinge focul. La egipteni, reprezenta hieroglifa omului mort de frig.

În „Scara numerelor și cuvintelor streine tilcuitoare“, ce precede narațiunea din *Istoria ieroglică*, D. Cantemir o definește : „un fel de jiganie, pentru carea băsnuiesc poeticii că lăcuiește în foc“, iar în visul Hamelonului apare ca o șopîrlă groaznică ce „fără sațiu jărătecul păștea și de mare lăcomie și spudza o înghițiia, nemică cevași de atîta înfocată văpaie betejindu-să.“

Doctorul Trifulgas înșfăcă trusa, scoase brațul dublului său : sîngele nu apăru. Îi fricționă energic pieptul ; simți că-și pierde răsufierea. Îi încălzi picioarele cu pietre fierbinți ; dar ale sale se răciră.

Atunci dublul său se ridică, se zbatu, scoase un ultim horcăit...

Și doctorul Trifulgas, cu toate ajutoarele științei, „muri în propriile sale brațe“.

Frritt !... Flacc !

VII

DIMINEAȚA următoare, în casa Șase-Patru fu găsit un singur cadavru, cel al doctorului Trifulgas. Îl așezară în coșciug și fu condus cu mare pompă la cimitirul din Luktrop, după atîția alții pe care el îi trimisese acolo — conform rețetei.

Cît despre bătrînul Hurzof, se spune că, din acea zi, aleargă prin mlaștini cu felinarul aprins și urlă a pustiu.

Nu știi dacă o fi așa, dar se întîmplă atîtea lucruri ciudate în această țară a Volsiniei, mai exact în împrejurimile orașelului Luktrop.

De altfel, repet, nu căutați acest oraș pe hartă. Cei mai buni geografi nu s-au putut pune încă de acord asupra latitudinii — și nici măcar a longitudinii sale.

În românește de Andrei NICULESCU

HENRI TROYAT

STRANIA PĂȚANIE A LUI MR. BREADBOROUGH

HENRY TROYAT • Romancier, eseist și autor dramatic francez, H. Troyat (pe adevăratul nume Lev Tarassov) s-a născut în 1911 la Moscova. E licențiat al Facultății de Drept din Paris și, din 1959, membru al Academiei Franceze. A debutat în literatură cu *Faux jour* (Ziua falsă) în 1934, pentru care a primit premiul „Populiste”. A urmat volumul *L'araignée* (Păianjenul; 1938), distins cu premiul Goncourt, ceea ce l-a impus definitiv în spațiul literaturii franceze. Povestirile din culegerea *La fosse commune* (Groapa comună; 1939) sînt plasate sub semnul unui fantastic sumbru, ulterior abandonat. *La neige en deuil* (Zăpada îndoliată) i-a adus în 1952 „Marele Premiu” al statului Monaco.

Specifice creației sale sînt romanele-fluviu, care urmăresc destinul unei familii de-a lungul vicisitudinilor istoriei, romane de mare succes la public; *Tant que la terre durera*, în 3 volume (Cît va dura pămîntul; 1947—1950), *Les semailles et les moissons*, 5 volume (Semănațul și seceratul; 1953—1958), *La lumière des justes*, 5 volume (Lumina dreptilor; 1955—1962), *Anne Predaille* (1973) ș.a.

A publicat de asemenea o serie de monografii și studii critice asupra unor scriitori clasici, mai ales aparținînd literaturii ruse.

Deși mai puțin prolific în domeniul literaturii în ultima vreme, H. Troyat continuă să se bucure de o largă audiență în rîndul cititorilor din toată lumea.

MR. OLIVER BREADBOROUGH locuia într-o pensiune de familie de pe Court Field Gardens, cu o fațadă alb-gălbuie flancată de două coloane. Zidurile intrării erau de o albeață lipsită de orice mister. Scara mirosea a bucătărie și a ceară de par-

chet. Pardoseala culoarului nu scîrția sub pași. Iar din plafoniera dreptunghiulară cădea o lumină ca aceea a vitrinei unui mare magazin.

Fusesem trimis de direcția ziarului „Branle-bas féminin” spre a-l intervieva pe Mr. Oliver Breadborough despre recente dispute cu „Societatea studiilor psihice din Londra” și demisia sa de la președinția „Cercului vîntătorilor de fantome”. Nu-l cunoșteam pe Mr. Breadborough decît din lectura numeroaselor sale tratate de ocultism. De aceea, în ardoarea mea de neofit, îmi închipuisem o vizită într-o casă ciudată, cu perdele grele, ziduri împodobite cu capete de cerb, cu pardoseală acoperită cu blănuri de urs și un cămin în forma unui cavou de familie, în care ar arde bușteni groși ca labele unui rinocer. Într-adevăr, am fost foarte mirat. În mod evident, articolul meu va suferi din cauza acestei decepții. Afară de cazul că odaia lui Mr. Breadborough n-ar fi fost decorată abracadabrant, așa cum o visasem eu. Dar nu îndrăzneam să cred. Am bătut la ușă.

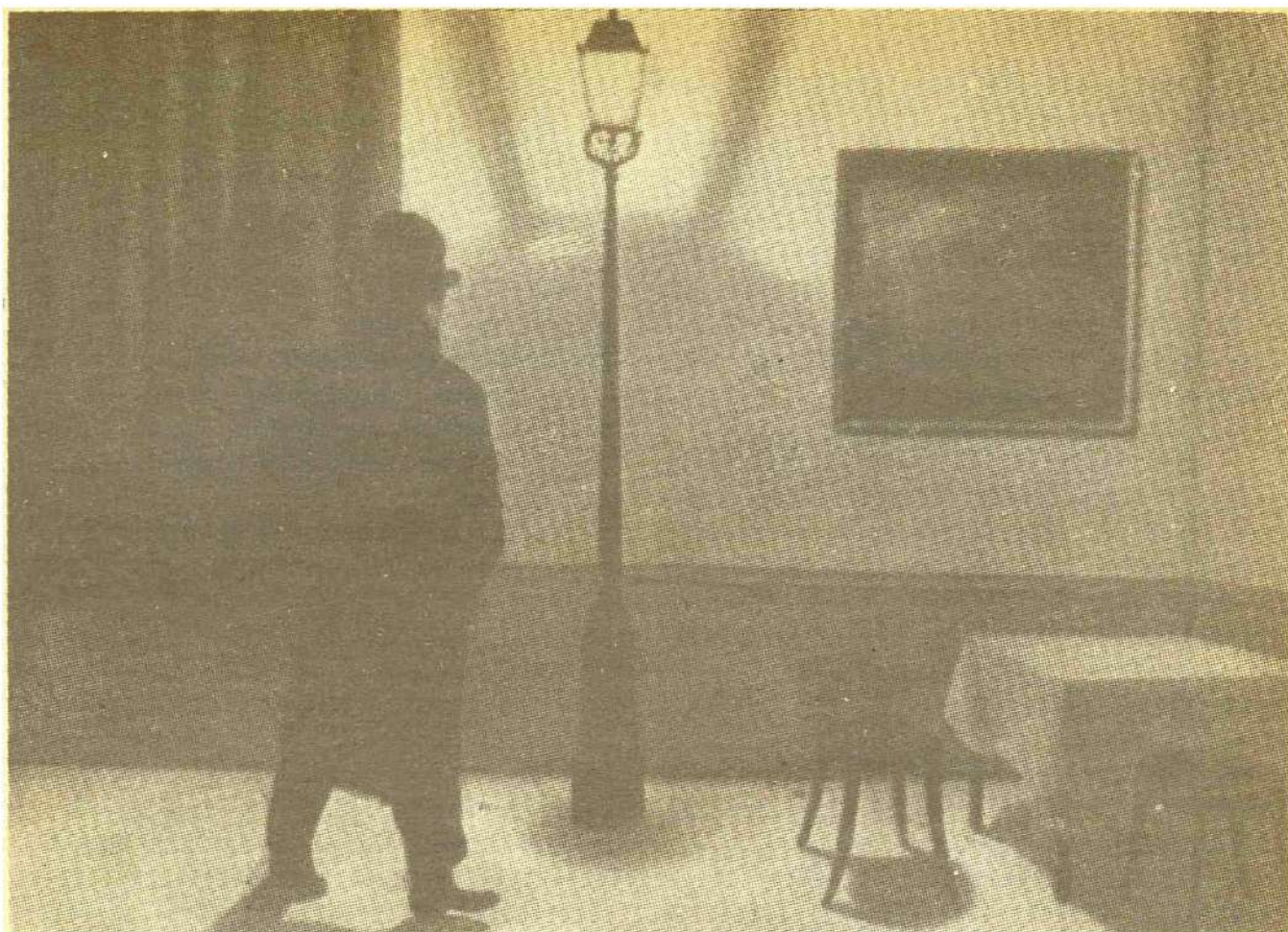
— Come in !

Mizericordie ! Ziduri cenușii și albe. Un pat-canapea acoperit cîu o cuvertură de creton înflorat. Flacăra gazului ardea, roșiatică, în cămin. Eram prădat ! Eram pierdut ! Dar un bărbat se și îndreptă spre mine, cu pași înceți și greoi. Am spus :

— Mister Breadborough ?

— Chiar el.

Era un om voinic, puțin încovoiat, cu fața arămie a vîntătorului, așa cum ni-l prezintă almanahurile, cu părul cărunțuns ca o perie, mustața zbîrlită ca a unui cotoi, iar ochii — cerești, albaștri ca floarea de cicoare. Ziarul îl înștiin-

RENÉ MAGRITTE : Noctambulul

țase despre vizita mea. Mi s-a părut destul de încântat de interesul pe care i-l manifesta publicul nostru feminin.

— Nu bănuiam, îmi spuse el, că probleme atât de grave pot preocupa pe cititoarele dumneavoastră.

Mr. Breadborough se exprima într-o franceză corectă și chiar pedantă, rostogolind cuvintele ca niște pietricele. Privirea nu i se dezlipea de a mea. I-am răspuns nu știu ce despre nivelul ridicat al abonatelor noastre, iar el rîse cu mare poftă.

— Luați loc, mă invită el. Whisky ? Îmi sînteți simpatic. De fapt, ce doriți să aflați de la mine ?

Eram foarte impresionat. Și totuși, Mr. Breadborough mă decepționa, ca și camera sa. Avea înfățișarea unui om foarte sănătos, căruia îi plac fripturile în sînge, dușurile reci și plimbările igienice în aer liber. Nimic din el nu trăda pe acel intim al stafiilor, pe acel călător al lumii astrale, pe acel îmblînzitor al măsuțelor rotunde, despre care mi se vorbise atât de mult.

— Ca toată lumea, i-am răspuns eu, am aflat, cu uimire, de demisia dum-

nevoastră de la președinția „Cercului vînătorilor de fantome“, care a stîrnit atîta vîlvă și aș vrea să știu...

— De ce am părăsit această asociație ?

— Da.

Se adînci în fotoliul său și-și încreți ușor ochii.

— Dragul meu, dumneata ești exact al cincisprezecelea ziarist care îmi pune întrebarea asta. Am răspuns confrăților dumitale și am să-ți răspund și dumitale, dar ca și confrății care te-au precedat, n-ai să ai curajul să publici ce ai să auzi.

— Vă asigur...

— Nu mă asigura : eu știu ce spun.

— E deci o întîmplare atît de teribilă ?

— Teribilă ? Nu... stranie... da... grozav de stranie ! Dar, mai întîi, să te întreb ceva : crezi în fantome ?

— Da, am bîlbîit eu.

— Nu-i adevărat. Dar, în curînd, ai să crezi.

Nu mă simțeam deloc la largul meu.

— În curînd ?

— ...Da, după ce ai să auzi ce am să-ți spun. Pînă nu demult, împărțăseam

și eu, din toate punctele de vedere, păreri prietenilor mei din Cerc despre natura și existența stafiilor. Sufletele perceptibile celor care au darul de a pătrunde, de a vedea lucruri inaccesibile celorlalți, imateriale, nemuritoare... Dar, în urma evenimentelor pe care am să ți le povestesc, convingerile mele au fost atât de zdruncinate, încât am fost obligat să demisionez.

— Dar ce anume ați aflat ?

— Am aflat, reține bine cuvintele mele, că fantomele sînt *muritoare*. Trăiesc ca și noi, dar într-o lume deosebită de a noastră, mor ca și noi, de bătrînețe, de boală sau de accident, și se reîncarnează *imediat*. Nimic nu se pierde, *nimic* nu se creează...

— Metempsihoză ?

— Aproape.

— Dar fantoma lui Napoleon sau a lui Iulius Cezar, care sînt evocate în jurul meselor de spiritism ?

— Glume ale celor din lumea cealaltă !... E multă vreme de cînd fantomele lui Napoleon și Iulius Cezar sînt moarte. Ele umblă undeva, în circuitul

universal. Numai că duhurilor le place să facă farse, iar spiritiștii sînt creduli.

— Sînt uluit...

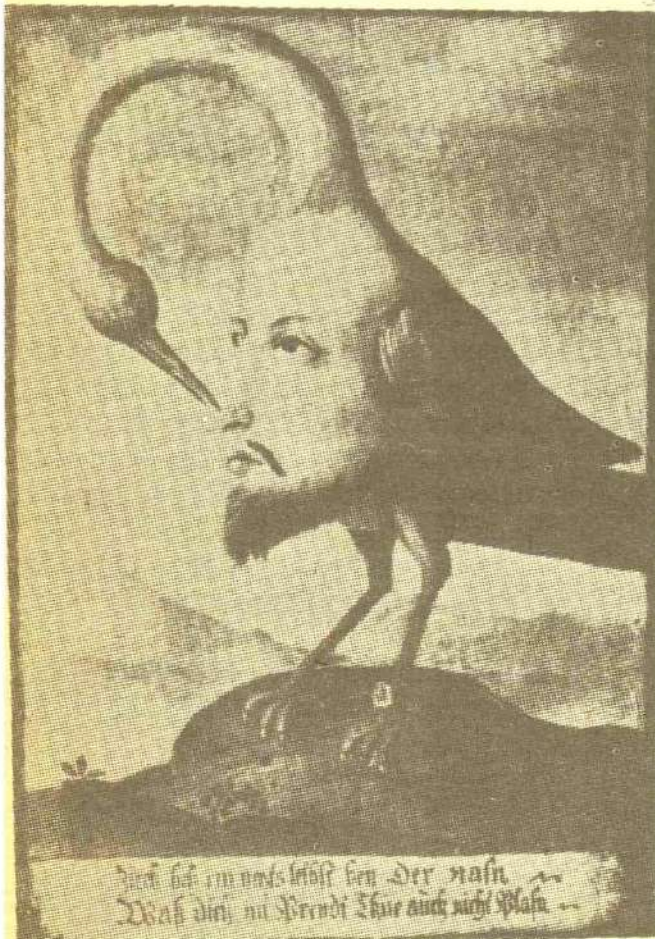
— Și eu am fost cînd am crezut că înțeleg. Mai bine ascultă...

MR. BREADBOROUGH își coborî glasul, iar privirea lui îmi părăsi chipul, fixîndu-se pe peretele cenușiu din față.

— Acum două luni, soții Willcox, niște prieteni de-ai mei, m-au invitat să-mi petrec week-end-ul la castelul lor din Scoția.

Mi-am scos carnetul și creionul.

— Nu scrie, spuse el : povestirea acestei aventuri te va impresiona atât de mult, încît îți vei aminti de ea fără să ai nevoie s-o notezi. Castelul Willcoxilor străjuiește o colină golașă, pietroasă, învăluită de ceață. Nu fusese restaurat în secolul al optsprezecelea, ca majoritatea castelurilor din Highlands, și își înalță fațada lui cu tencuiala căzută și bastioane masive, cu ferestre înguste și creneluri acoperite cu iederă. Prietenii mei locuiesc în aripa din sud, pe care au amenajat-o după gustul lor. Lumină indirectă. Uși glisante. Mobile moderne. Camerele invitaților se aflau în aripa nordică. Și erau rareori deschise. În ziua sosirii mele, gazdele m-au prevenit de prezența, puțin cam stîngenitoare, a unei fantome în odaia ce-mi fusese rezervată și m-au întrebat dacă n-aș prefera să dorm în salon. Am refuzat categoric, zîmbind, ceea ce i-a liniștit. Ziua ne-am petrecut-o plimbîndu-ne și discutînd lucruri exclusiv terestre. La unsprezece seara, John Willcox s-a oferit să mă conducă în aripa castelului unde se afla camera mea, dîndu-mi în prealabil o cutie de chibrituri și trei lumînări, deoarece în partea aceea instalația electrică era defectă. Apoi, înarmat cu o făclie, am pornit, unul în spatele altuia, pe un interminabil coridor cu dale sonore și cu pereții acoperiți cu tablouri și panoplii. Lumina slabă a făcliei ne preceda, descoperind, din cînd în cînd, cîte un chip livid, aplecat deasupra unei cărți de rugăciuni sau lama de oțel a unei săbii. Iar ecoul părea că pășește în întîmpinarea noastră. Ajuns în fața ușii mele, John Willcox mi-a urat noapte bună și s-a îndepărtat, tîrînd în urma lui

Caricatură foarte populară, lansată de Reformă. (Tyrol, secolul al XVII-lea).

aureola gălbuie a luminii. Am rămas singur.

— Trebuie să fi fost foarte impresionant.

Mr. Oliver Breadborough bău o înghițitură de whisky și clătină din cap.

— Nu văd de ce, spuse el. Eram obișnuit de multă vreme cu singurătatea și cu aparițiile. Greșeala pe care o comiteți toți e că vă e frică de fantome. Trebuie să te deprinzi cu aceste fenomene naturale, așa cum ești deprins cu fulgerele, cu licuricii și cu răceala. O chestiune de bun simț! Dar să-mi reiau povestirea. Am intrat deci în camera mea. Era o încăpere înaltă, avînd un pat cu baldachin, mobile din lemn masiv, și în ea plutea un miros de mere putrede.

Fereastra dădea spre niște șanțuri cufundate în beznă. Pereții erau împodobiți cu blănuri țintuite în cuie și cu fișii de stofă deșirate, pe care le-am recunoscut a fi flamuri. Tăcerea era apăsătoare. Din cînd în cînd se auzea ronțăitul unui șoarece sau țipătul unei păsări de pradă în noapte. Mi-am înfipt lumînarea într-un candelabru și am început să mă dezbrac. Pe un scaun, de lîngă păt, mi-am pus revolverul și, de asemeni, un pistol cu celulă fotoelectrică, inventat de mine, pe care nu-l experimentasem încă, dar datorită căruia speram să pot descoperi prezența fantomelor în plină zi; nu bănuisem, în momentul acela, că ar putea avea alte proprietăți, despre care am să-ți vorbesc mai tîrziu. După vreo zece minute, mă învelisem în cearceafurile umede și, din cauza oboselii, am adormit imediat. Cît timp să fi durat somnul? N-aș ști să-ți spun. Am fost trezit de zgomotul ploii care lovea în geamuri și al furtunii care se dezlănțuise. M-am sculat. Afară fulgera și prin fereastra fără obloane pătrundea din cînd în cînd o lumină sulfuroasă. Dar camera era cufundată într-un întuneric atît de adînc, încît zidurile, tavanul, parchetul păreau că au pierit în noapte. În vuietul ploii torențiale și al vîntului desluseam un alt zgomot, ca un pocnet al degetelor sau ciocănitul unui plisc în geam: tip-tap... tip-tap... Apoi un miorlăit ascuțit, tînguitor, prelungit, sfîșietor: s-ar fi spus o pisică gata să fete. Și, în același timp,

● REPERE ALE LUMII FANTASTICE

QUETZALCÔATL

Șarpele cu pene aztec înglobează o simbolică subtilă și complexă. Spre deosebire de păsările divine orientale, care ucid șerpilor, el reprezintă o simbioză între simbolurile ascensionale luminoase și cele primare, ale tenebrelor, Șarpele, cel mai orizontal dintre animale, simbol pregnant al materiei, al pămîntului, al toropelii inerte, se ridică pe coadă și astfel sugerează verticalitatea specific umană. Iar șarpele cu pene reprezintă hibridarea a două specii aparent ireconciliabile: unirea tîrîtoarei cu substanța întraripată. Nu numai reptila încearcă astfel să ajungă la cer, ci și pasărea aspiră să coboare spre pămînt. În clipa acestei comuniuni verticale, reptila și pasărea nu se mai diferențiază, fiind absorbite în simbolul lui Quetzalcôatl (omul perfect), care acționează în virtutea unei realități superioare, invizibile printre aparențele lumești. Penele lui (deci aripile) simbolizează cerul, soarele. El este zeul vieții și al morții, al luminii și întunericului. E asociat umidității și apei. Nu e numai Șarpele-cu-pene-verzi și Șarpele-nor-cu-barba-de-ploaie, ci și fiul șarpelui și stăpînul zorilor. Dar, mai ales, e norul aducător de ploaie, cumulus-ul cu reflexe argintii din miezul verii (de aici numele lui: Zeul Alb), din al cărui pîtec negru cad picăturile de ploaie. E zeul care s-a încarnat și s-a sacrificat pentru oameni, promițînd că se va reîntoarce. Ca soarele, s-a dus să moară la apus și va reveni dinspre răsărit.

mi s-a părut că lumina slabă a fereastrei pălea, tremura, se deforma, se forma iarăși, după o imagine nouă. O siluetă lungă, albă și translucidă se afla în fața mea. De pe chip nu-i distingeam decît fosforescența privirii și scobiturile adînci ale nărilor. Picioarele îi erau moi, iar din mîini i se desprindeau două degete, un fel de mînușă de abur lăptos învăluindu-le pe celelalte.

MR. BREADBOROUGH se opri, spre a se bucura de uimirea mea. Nu mă gîndeam, desigur, să iau note; cu respirația tăiată, simțeam în jurul meu înnodîndu-se și deznodîndu-se ciudate acorduri.

— Ce-ați făcut atunci?

— Ce-ar fi făcut oricare în locul meu: am așteptat. Fantoma plutea nepăsă-

toare de la un zid la altul. Apoi își pocni degetele rămase libere : tip-tap... tip-tap... își înalță umerii de ceață și, apropiindu-se de ușă, trecu prin ea, așa cum o sugativă absoarbe o pată de cerneală. Îmboldit de curiozitate, am sărit jos din pat, am luat, la întâmplare, revolverul și pistolul cu celulă fotoelectrică și m-am repezit pe urmele stafiei. Pe culoar, doar forma vag fluorescentă mă călăuzea. Am alergat în vârful picioarelor goale. Mă simțeam ușor și bine dispus, ca într-un vis. Mă gîndeam să ajung apariția, s-o chestionez, s-o sfătuiesc poate să părăsească imediat castelul, deoarece prietenii mei erau afectați de vizita ei. Îndărătul fugii ei tăcute, un aer proaspăt de munte îmi lovea fața. Eram aproape gata s-o ajung din urmă. Strigam cît mă ținea gura : „Stai ! Stai !” În clipa aceea s-a întîmplat un lucru groaznic. Fantoma s-a întors și am văzut mînia lucind ca niște stele verzi în jurul ei. Și-a ridicat deasupra capului brațele lungi și moi și, deodată, o sabie, desprinsă din zid, căzu cu mare zgomot la picioarele mele. Un scut masiv îmi atinse umărul, înainte de a se rostogoli pe lespezi cu zgomotul unui tunet. M-am lipit de perete. „Ce faci ? Nu-ți vreau răul !” am urlat eu. Drept răspuns, o săgeată suieră și se înfipse, vibrînd, în zid, la cîțiva centimetri de obrazul meu. Cuprins de panică, am întins revolverul și am tras. Împușcătura răsună sec și un rîs puternic o prelungi. Fantoma sălta, în palma deschisă și luminoasă, un mic obiect negru : glonțul. Și, imediat, o nouă săgeată îmi sfișie mîneca hainei. Atunci — de ce n-aș spune-o — am apăsât pe pistolul cu celulă fotoelectrică. Un declic răsună. O lumină vie tăie noaptea culoarului. Apoi se așternu tăcerea. Dar am observat că apariția își îndoiaie genunchii ei de fum, se apleacă, se prăbușește pe podea, rămînînd întinsă acolo. Am auzit o voce omenească, dar îndepărtată, cu respirația tăiată, ca și cum ar fi străbătut imense spații moarte înainte de a ajunge la mine : „M-ai omorît”. Dintr-un salt, am fost lîngă victima mea. „M-ai omorît !” a repetat vocea.. „Instrumentul ăla pe care îl deții... e... e ucigător...” „Nu știam”, am bîlbîit eu. „Eu, eu știam... sau, mai de-

grabă, presimțeam. De aceea am fugit, atunci cînd am zărit pistolul dumitale pe scaun. Din această cauză am vrut să mă apăr, cînd am văzut că mă urmărești cu pistolul în mînă. Acum e prea tîrziu...” „Dar o fantomă nu poate muri”, am spus eu.

Năluca a clătinat fața ei tulbure, în care nările deveniseră și mai largi, iar pupilele de sticlă palpitau încet : „Sîntem tot atît de muritori ca și voi”, gemu ea. Și atunci am asistat la acest spectacol uluitor, halucinant : agonia unei fantome. Ea își încrucișase mîinile incomplete pe piept. Din gura pe care nu i-o vedeam, ci o presupuneam doar, ieșea o respirație grea. Într-unele clipe, o tresărire oribilă îi zgîlția forma palidă, lungită pe jos, ca un abur purtat de vînt. „Sufăr îngrozitor... Nu, dumneata nu ești vinovat !. Nu știi !. N-aveai de unde să știi ! Sufăr... Și mi-e teamă, mi-e teamă de ce-i dincolo... Nu știu ce mă așteaptă în lumea voastră... În ce corp am să mă regăsesc oare ? Dă-mi mîna”.

În palma întinsă, ea și-a lăsat lumina impalpabilă a degetelor. „Dar cine ești dumneata ?”, am întrebat eu. „N-are nici o importanță cine sînt... o fantomă ca atîtea altele!...” „Nu pot face nimic pentru dumneata ?” „Ba da : rămîi lîngă mine în ultimele clipe. Simt că mă duc... simt, e cumplit, căldura vieții care mă pătrunde... devin cald încetul cu încetul... Sufletul se împreună cu un corp ce mi-e încă străin... Sînt suspendat între două lumi. Dar sînt tînăr... Nu vreau să dispar... vreau să mă bucur de tot ce n-am cunoscut... vreau.” Între timp, vedeam fantoma resorbindu-și lumina, șovăind, pîlînd, pîlpîind, gata-gata să se stingă. Vocea abia i se mai auzea : „Și apoi, nu, continuă ea, doresc mai bine să dispar ! M-am săturat de lupte și de oboseli !... În sfîrșit, voi putea renunța la această tristă aparență !... Voi cunoaște în sfîrșit pacea !... În fine, voi afla tot ce nu știam pînă acum !... Adio.”

Pe cînd fantoma bolborosea aceste cuvinte, fu scuturată de un ultim sughiț. M-am aplecat asupra ei și, deodată, sub ochii mei nu se mai afla decît bezna înghețată a podelelor. În mîna mea, mîna ei se topise ca un fulg de zăpadă. Se

sfirşise. Am rămas o clipă, stupefiat şi grav, pe culoar. Apoi m-am înapoiat în camera mea şi am aruncat în şanţ revolverul şi pistolul. Curînd, am auzit un mieunat într-un colţ al odăii. O pisică născuse cîţiva pui negri, care se agita, mieunînd subţirel. Ploaia stătuse. De asemeni şi vîntul. Se auzea doar picurînd fără întrerupere apa de pe copaci. A doua zi dimineată am părăsit castelul. Şi, peste două zile, demisionam de la preşedinţia Clubului.

S-A oprit. Încîntat şi neliniştit totodată, l-am privit insistent pe Mr. Breadborough, care revenea de pe lu-

mea cealaltă, cu faţa colorată şi privirea liniştită a unui om care iese din baie.

— Ce interviu extraordinar ! am murmurat eu prosteste.

Dar un miorlăit jalnic m-a făcut să tresar. Am întors capul. O pisică neagră, cu spinarea bandajată, cu ghearele încheştate, cu ochi de smaralde translucide se îndrepta spre mine cu paşi moi.

— Am luat una cu mine, îmi explică Mr. Breadborough. Nu se ştie niciodată, nu-i aşa ? Am botezat-o Tip-Tap.

Prezentare şi traducere de
Paul B. MARIAN

● REPERE ALE LUMII FANTASTICE

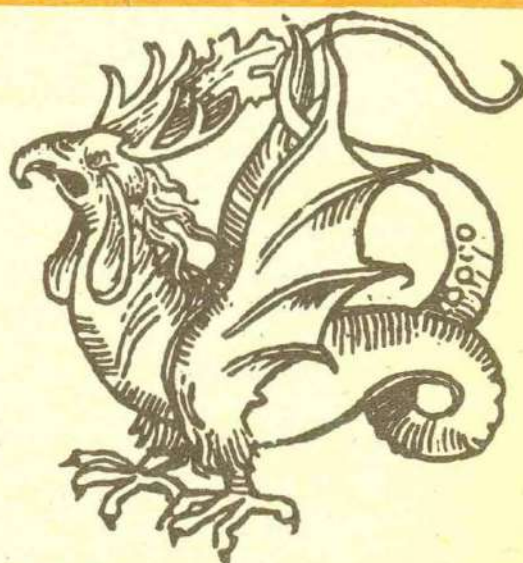
VASILISCU

Împărat al tîrîtoarelor (basiliskos = mic rege), vasiliscul era înfăţişat ca o reptilă ce nu se tîra precum şerpii, ci înainta cu capul în sus. Purta coroană şi provoca moartea atît prin uitătură, cît şi prin respiraţie. Plinius cel Bătrîn susţinea că trăia într-un deşert, fiindcă totul în jur era otrăvit. Modelul acestui monstru cu privire ucigaşă e posibil să fi fost ori vipera cu coarne din Egipt (corniţele par de la distanţă zîmţii unei coroane), ori zeiţacobra Uraeus, care personifica ochiul arzător al lui Ra şi împodobeia fruntea faraonilor căci conţinea esenţa proprietăţilor Soarelui, fertilizant şi în acelaşi timp capabil să usuce şi să ardă.

Faptul că ucidea cu privirea pe oricine se apropia, fără să-l bage de seamă şi fără să-l privească el cel dintîi, l-a făcut să simbolizeze puterea regală care îi fulgeră pe cei ce nu-i acordă respectul cuvenit, dar şi, în sens mai larg, primejdiile mortale ce pîndesc existenţa umană dacă nu sînt „zărite” la vreme. Vasiliscul nu putea fi ucis decît punîndu-i-se în faţă o oglindă în care să-şi reflecte privirea.

Cu timpul, monstrul şi-a adăugat noi elemente fabuloase : se naştea în zodia ciinelui dintr-un ou de cocoş bătrîn de şapte sau paisprezece ani, ou perfect rotund şi acoperit cu o piele aspră, ascuns în bălegar şi clocit 40 de zile de o broască rîioasă. (În 1474, la Basel, a fost ars pe rug un cocoş-vrăjitor acuzat de a fi ouat vasilisci). Datorită naşterii, a luat înfăţişarea unui cocoş cu coadă de dragon sau a unui şarpe cu aripi de cocoş ; în ambele cazuri purta coroană. Apoi a devenit un cocoş galben încoronat, cu două perechi de picioare, aripi mari şi coadă de şarpe.

În 1202, la Viena, un brutar a fost acuzat că a cobit apariţia unui vasilisc într-o fîntînă ; pe fundul ei se zărea ceva strălucind, miasme insuportabile se ridicau la suprafaţă. Ucenii-

Vasilisc. Gravură din secolul al XVI-lea

Vasilisc. (Din : Conrad de Megenberg, *Büch der Natur*, Augsburg, 1475)

cul coborît în fîntînă şi cu greu readus, a mărturisit că a văzut un monstru teribil jumătate cocoş, jumătate şarpe, cu ochi şi piele strălucitoare. Un erudit aflat în apropiere a recomandat folosirea oglinzii şi monstrul şi-a dat sufletul îndată ce şi-a zărit propriul chip. Gravura înfăţişîndu-l pe acest vasilisc s-a bucurat de mare succes. El avea acum cap de cocoş şi coroană, patru picioare şi trup solzos de şarpe.

În alchimie, vasiliscul simboliza focul devastator, preludiu al transmutaţiei metalelor.

H.P. LOVECRAFT

MUZICA LUI ERICH ZANN

HOWARD PHILLIPS LOVECRAFT ●

Una dintre figurile marcante ale literaturii fantastice a secolului XX, americanul H. Ph. Lovecraft a inițiat un stil imitat ulterior pe scară largă de admiratorii săi. S-a născut în orașul Providence, în 1890, unde a trăit retras aproape toată viața — lăsînd în urmă o corespondență bogată — și unde a și murit în 1937. A debutat în 1922 cu ciclul de povestiri intitulat *Herbert West — Reanimator* (Herbert West — însuflețitorul).

„Nimic nu m-a fascinat mai mult ca ideea intervenției ciudate în legile prozaice ale naturii sau a intruziunii monstruoase în lumea noastră familiară a unor lucruri necunoscute, aparținînd universului nelimitat din afară“, mărturisește într-o schiță autobiografică. Această idee și, în speță, variantele ei morbide, au constituit sursa de inspirație a scrierilor sale, dintre care cele mai multe au apărut în cunoscuta revistă *Weird Tales* (Povestiri stranii).

Ciclul de povestiri care l-a făcut celebru formează așa-zisul „mit al lui Cthulhu“, care îmbină arsenalul tradițional al supranaturalului cu elemente s.f. (de pildă : multiplicarea dimensiunilor sau invaziile extraterestre), dînd naștere unui univers ostil, înspăimîntător și esențialmente nepămîntesc. Ciclul, deschis de *The Nameless City* (Orașul fără nume ; 1922), mai cuprinde printre altele : *The Colour Out of Space* (Culoarea căzută din spațiu ; 1927) și *The Shadow over Innsmouth* (Umbra peste Innsmouth ; 1936).

Cele mai izbutite proze ale sale, pe lîngă *The Colour out of Space* sînt : *The Shadow out of Time* (Umbra ieșită din timp ; 1936) și *At the Mountains of Madness* (La Munții Nebuniei ; 1936).

AM CERCETAT hărțile orașului cu cea mai mare grijă, dar niciodată n-am mai reușit să dau de Rue d'Auseil. Și nu vorbesc doar despre planurile moderne ale străzilor — știu și eu cît de des li se schimbă numele. M-am adîncit, dimpotrivă, în toate hîrtoagele vechi ce descriu cetatea și am explorat personal toate cartierele — indiferent de nume — în care s-ar fi putut afla strada cunoscută mie drept Rue d'Auseil. În ciuda tuturor eforturilor, însă, mărturisesc, umilit, că n-am fost în stare să redescopăr casa, strada sau măcar zona unde, în ultimele luni ale sărmanei mele vieți de student la metafizică, auzisem muzica lui Erich Zann.

Nu mă mir că memoria mi-e la pămînt ; sănătatea, fizică dar și mentală, mi-a fost grav tulburată în timpul șederii mele în Rue d'Auseil și-mi amintesc bine că niciodată nu mi-am invitat vreuna din puținele cunoștințe să mă viziteze acolo. E, însă, ciudat și enervant că nu mai izbutesc să găsesc locul. Se afla la o jumătate de oră de mers de Universitate și se distingea prin anumite particularități imposibil de uitat de cel ce fusese vreodată acolo. Dar niciodată n-am întîlnit vreo persoană care să fi văzut Rue d'Auseil.

Strada se găsea dincolo de un rîu negru străjuit de pereții abrupti de cărămidă, cu ochiuri de fereastră cenușii, ai unor magazine și traversat de un pod masiv de piatră veche. Umbra nu se împrăstia niciodată din preajma rîului, ca și cum fumul fabricilor din apropiere ar fi șters definitiv soarele de pe cer. Deasupra apei pluteau miasme sinistre, nemirosite de mine în nici o altă parte —

s-ar putea ca mirosurile astea să mă ajute într-o bună zi să redescopăr strada, fiindcă le-aș identifica imediat. De cealaltă parte a podului se aflau străzi pietruite, cu balustrade; pe urmă începea urcușul, la început lin, apoi incredibil de abrupt, la începutul străzii Auseil.

Nu mi-a fost dat să mai văd vreodată o uliță atât de îngustă și de povîrnită ca Rue d'Auseil. Aproape o stîncă, închisă circulației vehiculelor, constînd pe alocuri din șiruri de trepte și terminîndu-se, sus, cu un zid înalt, năpădit de iederă. Pavajul era neregulat: ici dale de piatră, colo piatră lustruită, uneori pămînt gol cu o vegetație agonică, gri-verzuie. Clădirile erau înalte și cu acoperișuri țuguiate, incredibil de vechi și înclinate nebunește în față, în spate sau într-o parte. Cîteodată o pereche de case aflate față în față și aplecate amîndouă înainte se întîlneau în mijloc, formînd un fel de arcadă. Se-nțelege că împiedicau lumina să cadă pe pămînt. Mai erau cîteva poduri aeriene ce traversau strada de la o casă la alta.

În mod deosebit m-au impresionat locuitorii uliței. La început am pus-o pe seama faptului că erau, toți, tăcuți și rezervați, apoi însă mi-am dat seama că mă impresionau fiind extrem de bătrîni. Nu-mi amintesc cum ajunsesem să locuiesc pe o asemenea stradă, dar nu fusesem în apele mele cînd mă mutasem acolo. Îmi dusesem traiul în cotloane sărmane, mereu alungat din lipsă de bani, pînă cînd am ajuns în cele din urmă la șubreda clădire de pe Rue d'Auseil, stăpînită de paralticul Blandot. Era a treia casă, numărînd de sus, și de departe cea mai înaltă dintre toate.

ODAIA MEA se afla la al cincilea cat — singura în care locuia cineva la acel etaj, casa fiind, de fapt, aproape goală. În noaptea sosirii am auzit o muzică stranie izvorînd din mansarda de deasupra mea și a doua zi l-am întrebat pe bătrînul Blandot ce era. Mi-a răspuns că acolo stătea un neamț bătrîn și mut, cîntăreț la violă, care-și semna numele Erich Zann și seara cînta în orchestra unui teatru ieftin. Mai adăugă că, din pricina dorinței lui de a repeta

seara, după întoarcerea de la teatru, Zann își alesese înalta și izolată odăiță de la mansardă, a cărei unică fereastră de fronton era singurul loc de pe întreaga stradă de unde se putea arunca o privire peste zidul terminal, la priveștiștea de dincolo.

De atunci începînd, l-am auzit pe Zann în fiecare seară și, deși mă împiedica să dorm, eram obsedat de bizara lui muzică. Nu aveam prea multe cunoștințe despre această artă, dar eram sigur că armoniile ei n-aveau absolut nici o legătură cu muzica auzită de mine înainte. Am ajuns la concluzia că era un compozitor înzestrat cu un talent extrem de original. Cu cît ascultam mai mult, fascinația îmi sporea și după aproximativ o săptămînă m-am hotărît să leg cunoștință cu bătrînul.

Într-o seară, cînd se întorcea de la lucru, l-am interceptat pe Zann în hol și i-am spus că aș dori să-l cunosc și să fiu în apropierea lui atunci cînd cîntă. Era o persoană mărunță, slabă, cocîrjată, cu haine ponosite, ochi albaștri, o față de satir și creștetul aproape pleșuv. Primele mele cuvinte părăură că-l înfurie și îl sperie totodată. Evidenta-mi amabilitate îl îmblînzî, însă, în cele din urmă și-mi făcu fără chef semn din cap să-l urmez pe scările putrede și scîrțîitoare ce duceau la mansardă. Odaia lui — una din cele două aflate sub acoperișul puternic înclinat — era pe latura de vest a clădirii, înspre înaltul zid ce constituia capătul de sus al uliței. Era deosebit de spațioasă și părea și mai mare datorită extraordinarei ei goliciuni și neorînduieli. Toată mobila consta dintr-un pat îngust de fier, un lavabou înnegrit, o măsuță, un dulap mare de cărți, un portativ de metal și trei scaune bătrîne. Podeaua era acoperită de teancuri de note muzicale în neorînduială. Pereții din scînduri goale nu cunoscuseră, cred, niciodată tencuiala, iar abundența de praf și de pînze de păianjen făcea ca odaia să pară mai degrabă pustie decît locuită. Era clar că lumea de frumuseți a lui Erich Zann se afla undeva într-un cosmos îndepărtat al imaginației.

Făcîndu-mi semn să mă așez, omul lipsit de grai închise ușa, trase zăvorul lung de lemn și aprinse o nouă lumî-

nare, pentru a spori lumina celei aduse cu el. Apoi își scoase viola din husa mîncată de molii și se așază pe scaunul cel mai inconfortabil. Nu folosi portativul, ci, nedîndu-mi posibilitatea să aleg și cîntînd din memorie, mă delectă mai bine de o oră cu acorduri niciodată auzite, probabil inventate de el însuși. Unui necunosător într-ale muzicii, ca mine, i-ar fi cu neputință să le descrie exact. Era un fel de fugă, cu pasaje ce se repetau, extrem de captivante — pentru mine, însă, se distingea prin absența totală a notelor nepămîntene ascultate în alte dăți din camera mea de dedesubt.

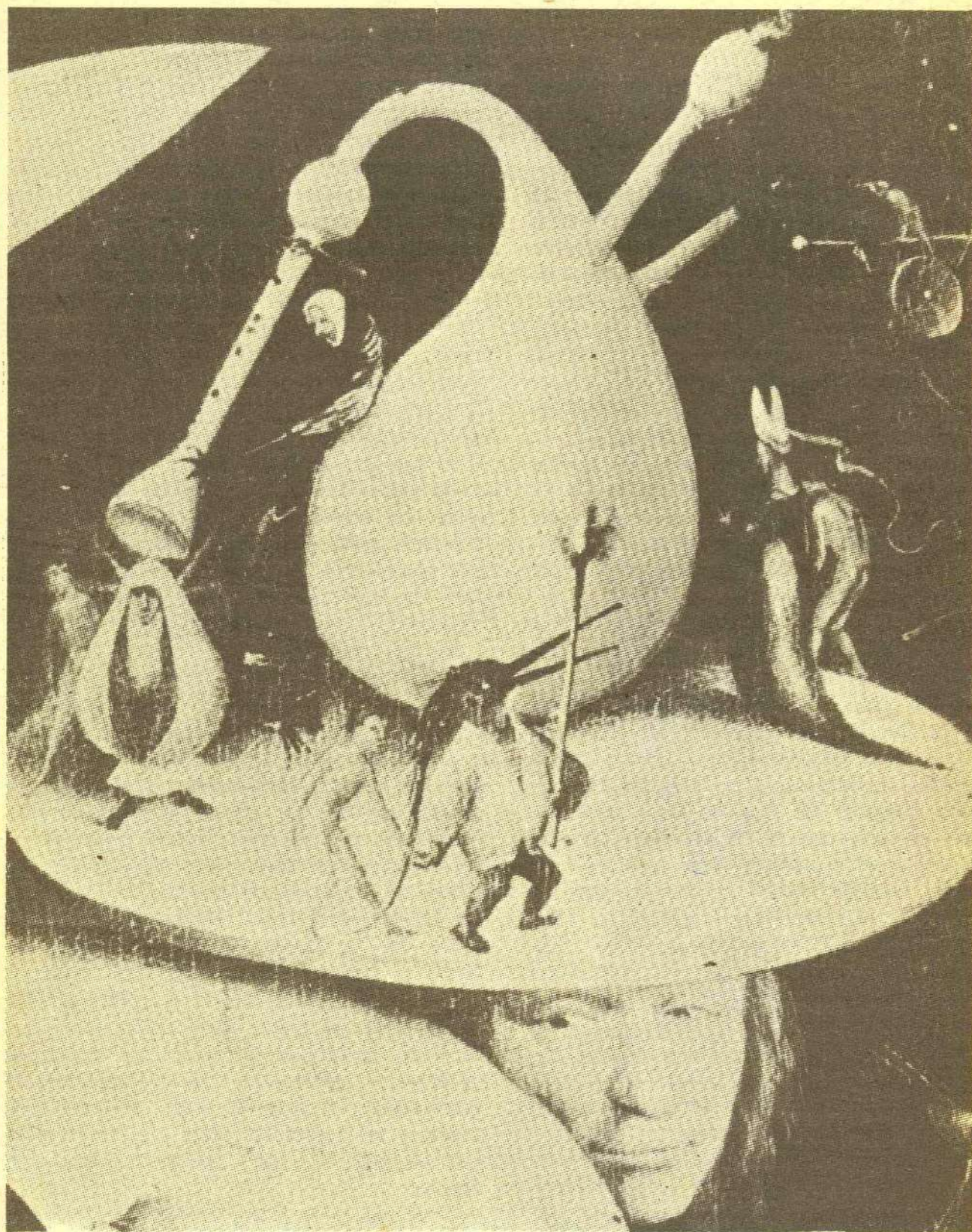
Nu uitasem notele acelea obsedante ; adeseori le murmurasem sau le fluierasem fals, pentru mine însumi, așa că în momentul cînd și-a pus jos arcușul l-am rugat să-mi cînte cîteva. De cum am început să-mi formulez rugămintea, fața lui boțită, ca de satir, lepădă placiditatea plictisită pe care o arborase cît timp cîntase și mi se păru că trădează același amestec furios de teamă și minie pe care-l observasem prima oară, cînd îl abordasem pe bătrîn. Am fost tentat o clipă să-mi încerc puterea de persuasiune, nedînd prea multă importanță capriciilor bătrîneții ; am încercat, chiar, să trezesc la viață dispoziția spre straniețate a gazdei, fluierînd cîteva din acordurile auzite în seara precedentă. N-am persistat, însă, mai mult de o clipă : cînd muzicantul mut recunoscu aria, chipul i se strîmbă dintr-o dată, luînd o înfățișare de nedescris, iar mîna-i bătrînă, osoasă și prelungă, se-n-tinse pentru a-mi închide gura și a pune capăt îngrozitoarei imitații. Făcînd asta, își demonstrează și mai mult excentricitatea, aruncînd o privire speriată spre unica fereastră, cu perdeaua trasă, ca și cînd s-ar fi temut de un nechemat — privire de două ori absurdă, deoarece mansarda era foarte înaltă, inaccesibilă de pe acoperișurile vecine, fiind totodată unicul punct de pe ulița povîrnită de unde, așa cum îmi spusese proprietarul, puteai privi peste zidul de sus.

Căutătura furișă a bătrînului îmi aduse aminte de cuvintele lui Blandot și am simțit dorința vie de a contempla largă și ametitoare panoramă de aco-

perișuri luminate de lună și lămpi de stradă ce se întindea sub creasta dealului, scenă pe care, dintre toți locuitorii din Rue d'Auseil, n-o putea vedea decît stafiditul muzicant. M-am îndreptat spre geam și aș fi tras de-o parte perdeaua ponosită, dacă mutul chiriaș nu s-ar fi repezit la mine cu o furie înspăimîntată, și mai mare decît înainte, arătîndu-mi, de data asta, ușa cu capul în timp ce încerca, nervos, să mă tragă într-acolo cu ambele mîini. Fiîndcă acum nu-mi mai inspira decît dezgust, i-am poruncit să-mi dea drumul, asigurîndu-l că voi pleca de bună voie. Strîsoarea mîinilor slăbi imediat și minia i se potoli, parcă, la vederea supărării mele. Mă strînse din nou de braț, de data asta, însă, prietenește, silîndu-mă să mă așez, după care, cu tristețe pe față, păși pînă la măsuță și scrisese multe cuvinte cu un creion, în franceza elaborată folosită de străini.

Biletul pe care mi-l înmînă în cele din urmă era un apel la îngăduință și iertare. Zann scria că e bătrîn, singur și suferind de temeri ciudate și tulburări nervoase, legate de muzica sa și de alte lucruri. Se bucura că-l ascultasem și dorea să mai vin și să nu mă supăr pe bizareriile sale. Nu putea, însă, interpreta pentru altul straniile lui acorduri, nici nu putea suporta să le audă venind de la altcineva, sau ca vreun lucru din camera lui să fie atins de o mînă străină. Pînă la conversația noastră din hol nu-și dăduse seama că-l puteam auzi din camera mea și mă întrebă dacă n-aș putea aranja cu Blandot să-mi dea o odaie undeva mai jos, ca să nu-l mai aud noaptea. Era gata, scria, să suporte diferența de chirie.

În vreme ce descifram execrabila franceză, începea să-mi fie milă de bătrîn. Era victima unor suferințe fizice și nervoase, la fel ca și mine, iar studiile de metafizică mă învățaseră să fiu bun. În tăcerea camerei se auzi un zgomot ușor dinspre fereastră — probabil că oblonul se zgîlția în vîntul noptatec și, nu știu din ce cauză, am tresărit la fel de violent ca și Erich Zann. Cînd am terminat de citit biletul, am strîns mîna gazdei și m-am despărțit de el ca de un prieten.

HYERONIMUS BOSCH : Grădina deliciilor. Infernul muzical.

A doua zi, Blandot mi-a dat o cameră mai scumpă la etajul al treilea, aflată între apartamentul unui cămătar bătrîn și odaia unui tapițer respectabil. La etajul patru nu locuia nimeni.

NU MI-A TREBUIT multă vreme să-mi dau seama că dorința lui Zann de a mă avea aproape nu era chiar atît de mare pe cît îmi păruse a fi în momentele cînd încerca să mă convingă să mă mut de la etajul cinci. Nu mi-a mai cerut să-l vizitez, iar cînd mergeam la el părea stînjedit și cînta neatent. Asta se întîmpla întotdeauna noaptea — ziua se odihnea și nu primea pe nimeni. Nu-mi devenea mai simpatic, deși odaia de la mansardă și muzica stranie exercitau asupra mea o ciudată fascinație. Mă stăpînea inexplicabila dorință de a arunca o privire pe fereastra lui, peste zid și în josul pantei nevăzute, la acoperișurile și turlele lucitoare ce trebuiau să se înalțe acolo. O dată m-am urcat pînă în pod, în orele de spectacol, dar ușa era încuiată.

Singurul lucru care mi-a reușit a fost să mai trag cu urechea la muzica bătrînului. La început, urcam în vîrfurile picioarelor pînă la vechiul meu etaj cinci; mai tîrziu am devenit suficient de îndrăzneț ca să pășesc și pe ultimele trepte subrede ce duceau la mansardă. Pe coridorul îngust de acolo, lîngă ușa zăvorîtă și cu gaura cheii astupată, ascultam adeseori sunete ce mă umpleau de teroare nedefinită — teama minunilor vagi și a misterelor nedesluite. Nu vreau să spun că sunetele ar fi fost hidezoase — nu erau — ci că vibrațiile lor sugerau ceva neomenesc, nepămîntean și că la anumite intervale primeau o amploare de simfonie, pe care nu înțelegeam cum o putea produce un singur instrumentist. Nu încăpea nici o îndoială — Erich Zann era un geniu cu puteri supranaturale. Pe măsură ce treceau săptămîinile, muzica devenea tot mai sălbatică, iar bătrînul muzicant slăbea tot mai mult și încerca să se furișeze neobservat, încît ți se făcea milă să-l vezi.

Și-apoi, într-o noapte cînd ascultam la ușa, am auzit cum tînguirea violei se umflă, devenind o babilonie haotică de

sunete, un pandemoniu ce nu mi-ar mai fi lăsat nici o iluzie privitoare la răstăcirea propriei mele minți, dacă din dosul intrării zăvorîte n-ar fi venit o groaznică dovadă că oroarea era reală : tipătul înfiorător, nearticulat, pe care-l poate scoate numai un mut și care e slobozit numai în cele mai teribile momente de teroare sau suferință. Am ciocănit insistent în ușă, dar nu mi s-a deschis. După aceea am așteptat în holul întunecat, tremurînd de frig și de frică, pînă cînd am auzit efortul debîl al bătrînului muzicant de a se ridica de pe podea cu ajutorul unui scaun. Socotind că abia-și recăpătase cunoștința după leșin, mi-am reînnoit bătăile, strigîndu-i de data asta și numele, cu o voce liniștitoare. L-am auzit pe Zann mergînd împleticit spre fereastră și închizînd atît geamul, cît și oblonul, apoi venind împiedicat spre ușă, pe care o deschise cu opinteli ca să-mi dea drumul. Da astă dată plăcerea de a mă revedea era adevărată : fața-i distorsionată străluci de ușurare cînd mă prinse de reverele hainei, așa cum apucă un copil fusta mamei.

Tremurînd patetic, bătrînul m-a împins pe un scaun, iar el s-a prăbușit pe un altul, lîngă care, pe podea, stăteau aruncate neglijent viola și arcușul. Rămase o vreme nemișcat, clătînîndu-și ciudat capul, dar dînd paradoxala impresie că ascultă încordat și înspăimîntat. După o vreme păru satisfăcut ; se ridică și, ducîndu-se la măsuță, întocmi un bilet scurt, mi-l înmînă și, reîntorcîndu-se la masă, începu să scrie repede și neîntrerupt. Nota mă implora — în numele Domnului și spre satisfacerea propriei mele curiozități — să aștept cu răbdare acolo unde eram pînă va așterne pe hîrtie un raport complet, în germană, privitor la toate minunile și terorile ce-l asediau. Am rămas nemișcat pe scaun, iar creionul mutului zbura.

Trecuse deja cam o oră de cînd așteptam și foile scrise febril de bătrînul muzician continuau să sporească, cînd deodată l-am văzut pe Zann tresărind ca și cînd ar fi suferit un șoc invizibil. Nu-ncăpea îndoială : se uita la geamul acoperit de perdea și asculta, străbătut

de fiori. Apoi mi se păru că aud și eu un zgomot, dar nu unul oribil ci o notă muzicală extrem de joasă și venind de la mare distanță, scoasă poate de un muzicant dintr-o casă învecinată, sau dintr-o locuință aflată dincolo de zidul înalt peste care nu-mi aruncasem ochii nici odată. Asupra lui Zann, efectul a fost îngrozitor. Scăpînd creionul din mînă, sări brusc în picioare, înhăță viola și începu să sfîșie noaptea cu cele mai stranii sunete pe care le auzisem vreodată ieșind de sub arcușul său, în afara clipeilor cînd ascultasem în fața ușii.

Ar fi lipsit de sens să încerc să descriu modul cum a cîntat Erich Zann în noaptea aceea de spaimă. Era cu mult mai înfricoșător decît tot ce auzisem pe furis, pentru că de data asta-i vedeam expresia feței și-mi dădeam seama că sursa ce-l inspira era teroarea. Încearca să producă zgomot, să se ferească de ceva sau să înece un anumit lucru — nu-mi dădeam seama ce, dar simțeam că trebuie să fie ceva teribil. Melodia deveni fantastică, delirantă, isterică — dar păstră pînă la capăt trăsăturile imprimată de geniul suprem pe care știam că-l posedă straniul bătrîn. Am recunoscut aria — un sălbatic dans popular maghiar, foarte apreciat prin teatre — și am făcut scurta constatare că-l auzeam pentru prima oară pe Zann cîntînd o lucrare de alt compozitor.

Tot mai neîmblînzite, tot mai isterice deveneau tînguierile și plînsurile disperatei viole. Instrumentistul era scaldat în sudoare bolnavă și se zvîrcolea ca o maimuță, privind mereu înspre fereastra mascată. Aproape că puteam să văd, în freneticele-i mișcări, satiri și bacante dansînd și făcînd piruete nebunești pe marginea unor genuni spumegînde formate din nori, fum și fulgere. Pe urmă mi s-a părut că aud o notă mai pătrunzătoare și mai fermă, ce nu provenea de la violă; o notă calmă, plină de tîlc și batjocoritoare, venind de undeva dinspre soare apune.

Exact atunci oblonul fu zgîlțit de vîntul ce vuia în noapte, parcă stîrnit afară ca răspuns la muzica nebună din odaie. Viola țipătoare a lui Zann se întrecu pe sine, scoțînd sunete pe care nu credeam că le poate emite un asemenea instrument. Oblonul zdrăgăni

● REPERE ALE LUMII FANTASTICE

VULTURUL

Pasăre universal considerată simbol celest, solar și regal (la amerindieni, în Siberia, la azteci, japonezi și în India). Ca „rege al zburătoarelor“ are acces în zonele spirituale superioare. În antichitatea clasică e pasărea lui Zeus și a lui Iuppiter, cu care a fost ades identificat.

Uneori însă are și un aspect malefic, căci vulturul e un răpitor feroce. Astfel a ajuns să simbolizeze orgoliul și opresiunea, mai ales că figura pe emblemele multor regi și seniori.

În *Fiziologul*, vulturul e descris într-un mod cu totul neașteptat: în fața morții. „Vulturul trăiește 100 de ani și-i crește vârful nasului lung în jos și nu poate vîna. Și, după ce orbește și nu poate vedea, el zboară în sus și lăsîndu-se repede în jos să lovește cu nasul de o piatră și așa își frînge botul lui. După aceea să scaldă în izvorul aurului și zboară împotriva soarelui. Și deaca să încălzește de soare, atunci cade de la dînsul materia bătrînețelor și să întinerește.“

DJINNII

Spirite din mitologia arabă, vlăstare ale focului create cu 2000 de ani înainte de Adam. Li se spune și *ginni* (din latinescul „genius“). Unul din regii lor, Suleiman, a construit piramidele. Lăcașul și-l aveau pe muntele sacru Kaf, unde stă și pasărea Rok, aflat la marginea Lumii (alții cred că muntele reprezintă axa lumii) și li se arătau muritorilor sub înfățișare de șarpe, cîine, pisică, monstru sau chiar de om. În acest caz însă nu se deosebeau prin nimic de ceilalți oameni. Cînd voiau, puteau deveni invizibili și numai cu o alifie magică aplicată pe pleoape puteau fi văzuți. Alifia folosea și spre a zări comori ascunse.

Djinnii buni erau neîncăpuit de frumoși, iar cei răi — hidoși (aceștia erau numiți eufemistic „cei răniți“, *mubarakim*). Îndeobște ostili oamenilor, erau uneori constrînși să-l slujească pe cel ce intra în posesia vreunui obiect căruia i se supunea un djinn (inel, lampă etc.). Deși înzestrați cu puteri miraculoase, aproape întotdeauna refuzau să îndeplinească ultima poruncă, cea mai grozavă. recunoscîndu-și neputința de a îndeplini ceva ce i-ar fi adus în conflict cu un djinn mai puternic sau cu spirite superioare. O spaimă deosebită nutreau față de Iblis, marele „diavol“ (Lucifer-ul arabilor), care și el locuia pe Kaf.

și mai tare, se dezăvori și porni să se bată de geam. Sticla se sparse, clinchenind, în urma repetatelor lovituri și suflarea înghețată a vântului pătrunse înăuntru, făcând să sfîrșie lumînările și involburînd foile de hîrtie de pe masa unde Zann începuse să-și formuleze în scris groaznicul secret. M-am uitat la el și am văzut că trecuse de pragul acțiunilor conștiente. Ochii-i albaștri erau holbați, sticloși.

O rafală bruscă, mai puternică decît celelalte, ridică manuscrisul de pe masă și-l purtă spre fereastră. Disperat, m-am aruncat după foile zburînde, dar duse au fost înainte să ajung la geamurile sparte. Mi-am amintit, deodată, vechea-mi dorință de a arunca o privire de la această fereastră, singura de pe Rue d'Auseil de unde se putea vedea panta din spatele zidului și orașul întins la picioarele ei. Era întuneric beznă, dar luminile orașului nu conteneau să ardă și mă așteptam să le pot vedea, cu toată ploaia și vîntul. Totuși, cînd am privit de la ferestruica cea mai înaltă, în timp ce lumînările sfîrșiau, iar viola dementă se tînguia odată cu vîntul nocturn, n-am văzut acolo jos nici un fel de oraș, nici o lumină prietenoasă licărind pe străzi cunoscută, ci numai negrul de smoală al spațiului nesfîrșit; spațiu inimaginabil, agitat de mișcare și muzică, neavînd în el nimic pămîntesc. Cum stăteam acolo, privind îngrozit, vîntul stinse ambele lumînări din străvechea mansardă, lăsîndu-mă în întunecimea sălbatică și impenetrabilă, în față cu haosul și zarva infernală, în spate cu demența violentă a violei ce se tînguia în noapte.

Am făcut, împleticindu-mă, cîțiva pași înapoi, fără a putea să aprind vreo lumină, izbindu-mă de masă, răsturnînd un scaun și reușind în cele din urmă să ajung în punctul unde spațiul pulsa de țipetele instrumentului. Puteam încerca, cel puțin, să ne salvez, pe mine și pe Erich Zann, oricare-ar fi fost puterile ce mi se-mpotriveau. Am avut la un moment dat impresia că se freacă de mine un lucru rece ca gheața și am țipat, dar strigătul nu-mi fu auzit din pricina hidoasei viole. Brusc,

mă lovi din întuneric arcușul ce fierăstruia nebunește și atunci am știut că sînt aproape de muzicant. Am întins o mîna, am dat de speteaza scaunului lui Zann, apoi i-am găsit și i-am scuturat umărul, încercînd să-l fac să-și vină în fire.

Nu avu nici o reacție, dar viola continuă să țipe fără răgaz. Mi-am mișcat mîna spre capul omului, reușind să-i opresc bițîiala mecanică și i-am zbierat în ureche că trebuie să fugim amîndoi de grozăviile necunoscute ale nopții. El, însă, nici nu-mi răspunse, nici nu-și domoli frenezia cu care producea indescritibila-i muzică, iar prin mansardă se părea că dansează în întuneric ciudați curenți de aer. Cînd i-am atins urechea cu mîna, m-am cutremurat, deși nu știu de ce — n-am știut de ce pînă n-am pipăit fața încremenită, fața rece ca de gheață, țeapănă, fără suflare, ai cărei ochi sticloși, se holbau inutil în întuneric. Apoi, găsind că prin miracol ușă și zăvorul mare de lemn, am fugit disperat departe de lucrul acela cu ochi sticloși ce stătea în întuneric, de urletul nepămîntean al blestematei viole ce-și sporea furia în urma mea.

Sărind, plutind, zburînd peste nesfîrșitele scări din casa cufundată în beznă; aruncîndu-mă fără să gîndesc în strada veche, cu trepte și case înclinate; tropotind pe dale și pe scări pînă la ulițele de jos și la riul putred, aflat între pereți drepti, ca un canion; traversînd, gîfîind, podul mare pînă la străzile mai largi și mai sănătoase pe care le știu cu toții, am cules și păstrat în suflet impresii teribile, ce nu mă mai părăsesc. Îmi amintesc că nu era pic de vînt, răsărise luna și orașul strălucea cu toate luminile aprinse.

ÎN ciuda celor mai insistente investigații și căutări, n-am mai reușit să dau niciodată de Rue d'Auseil. Nu-mi pare, însă, cu adevărat rău, nici de asta, nici de pierderea în nevisatele genuni a colilor acoperite cu un scris mărunt care, singure, ar fi putut explica muzica lui Erich Zann.

În românește de Virgil STANCIU

ANDRÉ CARPENTIER

LA FLORĂREASA VICTORINE

 DOI BĂRBAȚI coborau strada Saint-Denis într-o limuzină neagră, unul ședea în față și avea caschetă și haină bleumarin cu nasturi aurii, celălalt ședea în spate, avea țigară de foi și geantă diplomat.

Acum, după ce a ieșit din bulevardul Métropolitain, prin care a străbătut în mare viteză insula de la vest la est, șoferul avea impresia că stă pe loc, atât de lent era ritmul circulației. Și încetini mai mult la sud de Rosemont și de tunel. Acolo, mașinile se înșiruiău asemeni unui enorm boa zgomotos care se lungea la semaforul verde și se strângea la cel roșu.

Bărbatul cu caschetă turba de furie de fiecare dată când o rablă se apropia prea tare de limuzina lui de un negru lucios, subliniat de linii subțiri, cromate, ca niște săgeți metalice gata să străpungă aerul încărcat al acelei după-amiezi umede de sfârșit de iulie.

Bărbatul cu țigara își termină lectura ziarului și, fiindcă ținea la șoferul lui, după mai bine de cincisprezece ani de serviciu, începu o conversație cu el fără un subiect anume. De altfel, ori de câte ori se ivea prilejul, bărbatul în costum din tweed englezesc profita pentru a-și „trage de limbă” personalul și a sonda opinia unui consumator model, discutând vrute și nevrute cu cel pe care îl considera ca și un prieten.

— Unde sîntem exact...

— Pe Saint-Denis, domnule, lîngă Sherbrooke.

Și răspunsul acesta laconic îi aminti de ceva care l-a obsedat în ultimele luni.

— Ia te uită ! Lîngă florăria nebunei aceleia care a murit de curînd...

Șoferul aprobă, dar nu se putu stă-

RALLE : Chip de femeie

pîni să nu adauge, oarecum pe un ton de reproș :

— Și de data aceasta ați cîștigat, domnule.

Bărbatul care își ținea cu grijă pe genunchi geanta diplomat sesiză tonul de reproș al șoferului ; de aceea încercă să-și apere cauza, pretextînd că avea nevoie urgentă de clădire pentru a porni construcția unui mare restaurant.

— Casele dimprejur erau ale mele

deja de trei ani, iar aceea de aproape doi ani. Și în doi ani nu am reușit nici-cum să-mi pun în aplicare proiectul din cauza ei, a unei vrăjitoare bătrine și scrîntite ! De fiecare dată, cînd acționam ca să o depozedez, mi-o lua înainte, contracarînd acțiunea mea.

La asta, bărbatul cu caschetă ce ședea în față se înroși, iar celălalt, din spate, povestea cum a trimis niște lăudaroși la fața locului și cum i-a găsit în stradă mai mult morți decît vii ; sau cum s-a prezentat avocatul lui, în fața Curții, în pantaloni scurți, cu o pungă de bomboane în mînă, evident mai degrabă copil decît om matur ; și cum a încercat, în disperare de cauză, să dea foc prăvăliei nebunei și cum incendiatorul profesionist, angajat pentru această misiune, s-a întors ca scăpat de la înec !

Pe cînd povestea toate astea bunului său prieten cu caschetă, pentru a zecea oară poate, zări în stînga lui faimoasa prăvălie cu firma din fier forjat și lemn :

LA FLORĂREASA VICTORINE

Văzu și el vitrina mînjită cu bidineaua și scindurile bătute în cuie de-a latul ușii. Așa își aminti că visa de multă vreme să dezvăluie misterul care domnea asupra lăcașului vrăjitoarei. Îi porunci șoferului, pe un ton ce nu suferea nici o replică, să parcheze mașina cît mai aproape, ceea ce el și făcu atît de rapid, că bărbatul cu geanta diplomat se întrebă dacă nu era ceva necurat la mijloc.

Apoi, după ce ieșiră nu prea ușor din mașină, cei doi bărbați se îndreptară încet spre florărie.

Și, în timp ce trecătorii, simulînd nepăsarea, trăgeau cu coada ochiului la bărbatul cu geantă diplomat care examina vitrina prăvăliei și ușa, omul cu caschetă, parcă încremenit și cîntărind pîinea și dragostea, se întreba dacă situația materială pe care i-o asigura slujba lui de șofer valora mai puțin decît fidelitatea lui oarbă, de atîția ani, față de vrăjitoare : se mai întreba dacă nu a fost decît un instrument naiv, un braț în slujba fabricantei de poțiuni. Se mai gîndi și la acei nenumărați dispăruți, infirmi, șchiopi, și nebuni care au

încercat să se împotrivească puterii malefice a tinerei și totuși bătrînei Victorine.

Nemișcat, ca o umbră în spatele șefului, cu cascheta sub braț, își întrerupse firul gîndurilor, cînd un vecin, vînzător la o librărie, păru că-l recunoaște :

— Dumneata ești bărbatul cu cămașă roșie ! Cel care o slujea dintotdeauna pe Victorine, care se strecura adeseori în umbra zidurilor pe străduța noastră, noaptea, ducînd pachete ciudate, care îi lua apărarea cînd voiam să-i spunem adevărul de la obraz...

Bărbatul cu caschetă sub braț nu se clinti. Nici nu roși, înfruntînd cu calm acuzațiile omulețului ce fierbea de mînie și de dorința de răzbunare !

Bărbatul cu geantă diplomat fu primul care voi să apere sau poate numai să se informeze despre integritatea șoferului său.

— Ei ! Ce tot îndrugi acolo, domnule. Amicul meu este un om de treabă, care nu ar omorî nici o muscă !

Atunci omulețul, roșu ca para focului, cu căutătura provocatoare, se ridică puțin pe vîrfuri și îi aruncă în față bărbatului cu geantă diplomat :

— Nu este vorba de o muscă, domnule, ci de bărbați, femei și copii care au fost torturați, zdrobiți, nimiciți de vrăji, poțiuni și infuzii... Și vă asigur că omul ăsta face parte din complot.

Tăcu un moment, în așteptarea efectului vorbelor sale, apoi, întorcîndu-se spre bărbatul cu caschetă sub braț, deja înconjurat de cîțiva gură-cască, îi spuse pe un ton calm și totodată dramatic — ca un librar care, dintr-un colț al prăvăliei, ar surprinde un licean furînd de pe raft :

— Domnule, dacă nu te temi de justiție, lasă-te să te percheziționăm !

Abia rosti cuvintele, că doi oameni din cartier îl și înșfăcărară pe șofer, iar vînzătorul îl invită pe bărbatul cu geantă diplomat să-i facă percheziție chiar el, lucru pe care acesta îl făcu, după o scurtă ezitare și după ce-și așeză cu băgare de seamă valijoara lîngă el.

Se scuză mai întîi față de prietenul lui că trebuie să facă un gest foarte jenant pentru amîndoi, apoi îl percheziționă începînd cu buzunarele vestonului, în-

trebîndu-se în sinea lui dacă, prin acest gest, îl inculpa sau disculpa pe bărbatul cu haină bleumarin.

Găsi o legătură de chei ; și strigăte se înălțară din mulțimea care creștea :

— Sînt cheile de la prăvălia vrăjitoarei !

Cineva puse imediat mîna pe ele și se duse să le încerce la cele două uși ale prăvăliei, din față și din spate.

Iar cînd individul se întoarse cu dovada insuccesului acțiunii sale, spre marea dezamăgire a mulțimii, ceilalți îi scoaseră vestonul șoferului scotocindu-i în buzunarele pantalonilor. Și, pe măsură ce percheziția înainta, bărbatul cu haină bleumarin simțea cum se apropie momentul fatidic al descoperirii probei culpabilității sale. Se simțea deja demascat și recunoscut drept unul dintre nenumărații și misterioșii complici ai Victorinei ! Și, în situația aceea de învins, cînd fu întrebat dacă cheile din legătură nu erau cumva ale unui alt loc secret de întîlnire sau ale apartamentului vrăjitoarei, el lăsă să-i scape, cu ochii întorși spre prăvălie :

— Victorine trăia numai aici. Nu părăsea niciodată acest loc...

Într-o clipită, murmurul mulțimii se preschimbă într-un vuiet de insulte și amenințări. Mai mulți chiar, conștienți de mărturisirea pe care o ascundeau aceste cuvinte, se repeziră la el. Îl loveau cu picioarele, îi dădeau pumni în cap... îi smulgeau cămașa ! Și dovezile ieșeau la iveală tot mai numeroase...

Mai întîi apăru cicatricea pe brațul stîng, care o scoase din minți de furie pe bătrîna locatară din colț, cînd recunoscuse urma loviturii de vătrai încins pe care o articulase unui bărbat de aceeași talie, cu o cămașă roșie, largă, cu chipul schimonosit de un ciorap de nylon ce îi servea drept mască, și care venise să ia corpul bietului ei soț, mort pe neașteptate după ce băuse o tizănă de la vrăjitoare !

Apoi, înainte ca mulțimea să reacționeze la această poveste teribilă, plin de minie ca atîtea alte victime și cuprins de o nestăpînită dorință de răzbunare în urma dispariției frumoasei domnișoare Gertrude (casierită în aceeași librărie cu el pînă anul trecut), micul

LEONOR FINI : Capătul lumii.

vînzător, desfăcînd cămașa albă a complicelui vrăjitoarei, dezvălui un săculeț minuscul cu ierburi atîrnat la gîtul lui și care acoperea un semn alchimic, bine conturat pe piept, ce reprezenta un creuzet cu ierburi rare și deasupra cu nume latinești.

Din nou, strigătele izbucniră din mulțime în mod spontan, ca un duruit de tobe.

— Să-l punem să-și înghită ierburile !...

Se striga din toate părțile și pe un ton care nu mai necesita alte explicații pentru un nou sosît !

— Să fie spînzurat de firma prăvăliei !...

Și apoi lucrurile se precipitară.

ÎN CLIPA în care cîțiva bărbați începură să smulgă scîndurile ce baricadau ușa de la intrare, se auziră sirenele. Fiecare înțelese atunci că era prea tîrziu ca să-l judece pe acest bărbat. Și instinctiv, fiecare mai înțelese că li se va ierta ura nestăpînită și dorința de a nimici prin foc oficina vrăjitoarei.

În învălmășeala care urmă, usa și vitrina fură repede sparte, scoțind la iveală o îngrămădire inextricabilă de filodendroni, asparaguși, paianjeni, begonii, cactuși... de o aparență sălbatică și nestăvilită, care făcu mulțimea să se dea înapoi cu câțiva pași.

Atunci bărbatul cu valijoara, care între timp se retrăsese cu prudență din grupul celor mai agitați, se avîntă spre prăvălie îndemnîndu-i și pe ceilalți să o distrugă. Înfierbîntați de strigătele lui și de urletele mulțimii care împiedica circulația mașinilor pe strada Saint-Denis, precum și de zgomotul asurzitor al sirenelor ce se apropiau, cei mai îndrăzneți se avîntară în interiorul prăvăliei strigînd : „Să-i dăm foc !“

Apoi năvăliră în prăvălie, unii cu brichete, alții cu hîrtii gata aprinse...

Mulțimea se năpusti spre ușă și vitrină. Dar, cînd cei dintîi ajunseră în dreptul intrării, printr-un gest colectiv violent se dădură înapoi, destul ca să-și țină pe ceilalți curioși la o distanță rezonabilă de locul dramei ! Căci avusese loc o dramă...

Prin vitrină și ușă, fiecare putea să vadă corpurile perfect albe și înțepenite ale celor câțiva curajoși care au încercat să dea foc lăcașului vrăjitoarei. Toate corpurile astea, înlănțuite de numeroasele tije ale plantelor și parțial acoperite de frunze, arătau ca niște semne de amenințare, aidoma spînzuraților ce atîrnau la intrarea în primele orașe ale Vestului american !

Tăcerea căzu grea peste mulțimea înmărmurită. Nimănui nu-i venea să-și creadă ochilor : să fie într-adevăr puterea stranie a acelor plante ? Să fi fost o intervenție magică ?

În clipa aceea, mulțimea, uluită dar și dornică de răzbunare, își îndreptă ura împotriva credinciosului vrăjitoarei. Or, acesta era prins, ținut la pămînt de micul vînzător și de bărbatul cu valijoară. Și, bineînțeles, zelul lor nu trecu neobservat.

În timp ce primii polițai soseau la fața locului alergînd, mulțimea ațîțată striga împotriva complicelui nebunei vrăjitoare, dar și a librarului care a provocat agitația și a bărbatului cu geantă diplomat care a întreținut atîta vreme — deși fără să știe — pe complicii vrăjitoarei. Mulțimea se dezlănțui cu rapiditate, înghesuindu-i pe cei trei bărbați și împingîndu-i cu forța în prăvălia întunecoasă cu plante încîlcite.

Apoi, în îmbulzeală, un polițai și un gură-cască puțin cherchelit fură și ei proiectați în interior.

Unii aruncau hîrtii și cartoane aprinse pe fereastră. Altul, mai curajos, scoase firma din lemn și fier forjat, îi dădu foc și o azvîrli prin vitrina al cărei geam spart încadra încîlcirea de plante și trupuri ale primilor îndrăzneți și dădea impresia unui ecran de cinema pe care s-ar proiecta o veche aventură de-a lui Tarzan...

Urmă un strigăt puternic, ca un vaiet prelung și sfîșietor, care îi pironi locului. Acum, nimeni nu mișca nici nu vorbea. Iar focul se întindea fără ca vreunul să îndrăznească să se apropie, de-a dreptul năuciți de acest urlet prelung !

Prăvălia arse așa — numai prăvălia — ore în șir ! Spre marea uimire a tuturor celor care se adunaseră la locul dezastului, focul nu s-a întins nici la casele vecine, nici chiar la restul clădirii ! Incendiul a ținut toată noaptea, fără ca jeturile de apă ale pompierilor să fi servit la ceva.

Și, în tot acest răstimp, un geamăt prelung și strident continuă să răsune, pînă dimineața, cînd se stinse, odată cu focul.

Iar cînd primii polițai se încumetară să intre, la ora la care circulația pe strada Saint-Denis devine intensă, din Florăria Victorinei lipsea un corp : cel al bărbatului cu haină bleumarin și cu nasturi aurii...

În românește de Rodica LASCU-POP

THOMAS OWEN

INIMA DE JAD

THOMAS OWEN ● Este scriitorul care, după Jean Ray, demonstrează vivacitatea școlii fantastice belgiene contemporane. Născut în 1910, are studii de istoria artei și a devenit un stimat critic de artă, sub pseudonimul Stéphane Rey. A debutat cu volumul de povestiri *La cave aux crapauds* (Pivnița cu broaște rîioase), dar s-a impus cu *Cérémonial nocturne* (Ceremonial nocturn ; 1966). Din bogata sa creație, mai amintim : *La truie et autres histoires secrètes* (Scroafa și alte povestiri secrete ; 1972), *Pitié pour les ombres* (Milă pentru umbre ; 1973) *Le rat Kavar et autres histoires de vie et de mort* (Șobolanul Kavar și alte povestiri despre viață și moarte ; 1975), *Bogaert et les maisons suspectes* (Bogaert și casele suspecte ; 1976). Remarcabil în proza scurtă, Th. Owen începe prin a crea un univers cotidian, banal și tern, în care înseamnă cu subtilitate elementele cele mai tradiționale ale fantasticului, în așa fel încît, brusc, acel univers familiar devine straniu, amenințător și adeseori oribil. Este un maestru al incertitudinii specifice fantasticului pur.

LEONOR FINI : Femeia cu oul roșu

Ce altceva am căutat decît să mă întorc de unde am venit...?

SUZANNE LILAR

CU PĂRUL de un roșu stins, cu fața unsă și pămîntie, cu un surîs de mască, cu ochii neliniștiți și, la drept vorbind, absenți, îmbrăcată într-o rochie lungă de mătase exotică, foarte frumoasă, în tonuri de smarald, de ametist și de rubin, această femeie bătrînă, mai mult chiar, în afara timpului, în afara vieții, pătrunse în sala de expoziție ca o somnambulă cu o expresie înghețată.

Privirile noastre se încrucișară și, în ciuda ridicolului și a pateticului ei, această femeie care-mi păru însăși imaginea morții mă tulbură.

În momentul intrării, ea provocă printre invitații la acest vernisaj monden o oarecare senzație. Fetele de protocol se priveau reciproc cu un surîs reprimat, garderobierele șusoteau și mai mulți vizitatori au întors capul după ea.

De unde oare ieșise această creatură prea țipătoare, dacă nu dintr-o pictură de Ensor, dintr-un film de Fellini, din vreo frescă grotescă din antichitate ?

Mergea greu, cu pași mărunți, forțându-și articulațiile pe care parcă le și auzeai trosnind.

Era o expoziție de artă a Americii Centrale care reunea, în holul de marmură neagră al unei bănci importante, piese uimitoare din civilizațiile precolumbiene, provenind în special din Mexic și Guatemala.

Această bătrână doamnă stranie și gătită în mod atât de ciudat avea totuși o strălucire inexplicabilă. Mi-am dat seama când am ajuns alături de ea, din întâmplare, în fața unei nișe misterios iluminate în care trona o figurină din pământ ars ce evoca un dansator.

— Este o piesă foarte rară, îmi spuse ea, preocupată să-mi transmită entuziasmul. Vedeți aceste aripi ce se desfac parcă în spatele personajului... Și această culoare extraordinară de argilă proaspătă...

Eu încuviințai în tăcere, gata să mă îndepărtez, nu prea dornic să mă las acostat de această originală cu voce răgușită, cu fața rozalie și spoită, cu o coamă de culoarea aramei coclite.

— Veniți pe aici, spuse ea, o să vedeți ceva cu totul deosebit.

În ochii ei stinși apărură o licărire neașteptată, o văpaie de plăcere sau de sfidare. Mă prinse de mîneacă. Mă conduse în fața unui grup de statuete ce țineau mai degrabă de folclor decît de creație originală.

— Uitați-vă bine, făcu ea. În acest lot de mărunțișuri fără pretenție, există o statueta în care mă veți putea recunoaște. (Zîmbea într-un fel amuzant). Da, într-adevăr, este vorba despre mine. E o uimitoare întîlnire dincolo de veacuri...

Erau acolo femei mărunte ce zdrobeau grăunțe sau purtau greutate, muzicieni, războinici adăpostiți în spatele unui scut imens.

— Nu-mi dau seama, zisei eu.

— Nu căutați unde trebuie. Veți vedea, veți fi stupefiat !

Am fost într-adevăr. Printre statuete, era una ce reprezenta doi cîini cam grosolani, împerecheați în chip ciudat. Iar femela, căreia nu-i văzusem capul, era chiar portretul interlocutoarei mele — ușor deformat de animalitate.

— Ei bine ! Ce ziceți de asta ?

— Este extraordinar !

— Expresia acestui animal este cu

● REPERE ALE LUMII FANTASTICE

INOROGUL

Este o făptură fabuloasă și multiformă ; există unicorni cai, măgari, pești, dragoni, scarabei etc. Prima oară a fost atestat în lucrarea *Indica* a lui Ktesias, medicul grec al împăratului Persiei Artaxerxes al II-lea (sec. IV î.e.n.), care scria că inorogii (monokeros, în greacă) sînt un fel de măgari sălbatici mai mari decît caii, cu trup alb, cap roșu-închis, ochi albaștri și un corn ascuțit în frunte. „Baza cornului este albă ca zăpada, virful — galben-aprins iar mijlocul — negru.“ Plinius cel Bătrîn îl descrie ca pe „cel mai fioros animal, care seamănă la trup cu un cal, la cap cu un cerb, la picioare cu un elefant, la coadă cu un porc“. Are un singur corn, negru și lung de trei picioare, în mijlocul frunții. „Se spune că această fiară nu poate fi prinsă vie.“

Marco Polo pretinde a-l fi văzut : „picioarele inorogului sînt ca ale elefantului, iar capul ca de mistreț. Fiarei îi place să se tăvălească prin noroi și nu este un animal frumos ; nu seamănă deloc cu inorogul pe care ni-l imaginăm în țările noastre.“ Asemănarea cu rinocerul, al cărui corn era prețuit în

Orient din timpurile cele mai vechi pentru virtuțile lui tămăduitoare, este evidentă. Metamorfoza fizică se datorează faptului că Europa medievală nu putea concilia o ființă respingătoare cu atributele ei binefăcătoare.

Și în *Fiziologul* el este un animal grotesc și înspăimîntător, a cărui existență emană tristețe, căci harul lui, cornul, a devenit o absurdă și nefolositoare forță, o povară ; „inorogul iaste o hiară foarte mare și cu nas de os, care nas trece prin gură și spînzură pe supt barbă. Și nu poate ca să ia cu gura nimic, făr' numai unde se află iarbă mare, scoțînd limba pe de o parte de nas, paște. Iar cînd vede vreo hiară de orice feliu, o prinde și o trîntește în cornul său. Și, după ce să junghe acea hiară în cornul lui, atunci să scură sîngele ei și pică pre limba inorogului ; și cu acel sînge se adapă.“

În China este unul dintre cele patru animale de bun augur (alături de phoenix, broasca țestoasă și dragon — cu care uneori se confundă ca stăpîn al ploii) și concurează justiția regală, ucigîndu-i pe păcătoși. Socotit panaceu universal, cornul de inorog avea mare căutare în Orient și Occident, mai ales ca antidot împotriva otrăvurilor. Obiectele

adevărat umană, și am regăsit-o în multe alte piese expuse aici. Apare frecvent în argila și ceramica epocii protoclasică. Am acasă unele și mai surprinzătoare decât cele pe care le puteți vedea aici. Le-am adus de la Veracruz cu mulți ani în urmă, pe vremea când soțul meu era diplomat în Mexic.

Eram de-a dreptul captivat. Mi-am dat seama în clipa în care m-a invitat să-i vizitez colecția.

Nu se putea stăpîni să nu rîdă de uimirea mea, și rîsul ei avea ceva tînr și neașteptat.

— Domnii în vîrstă le invită pe tinerele doamne să le vadă stampele japoneze !

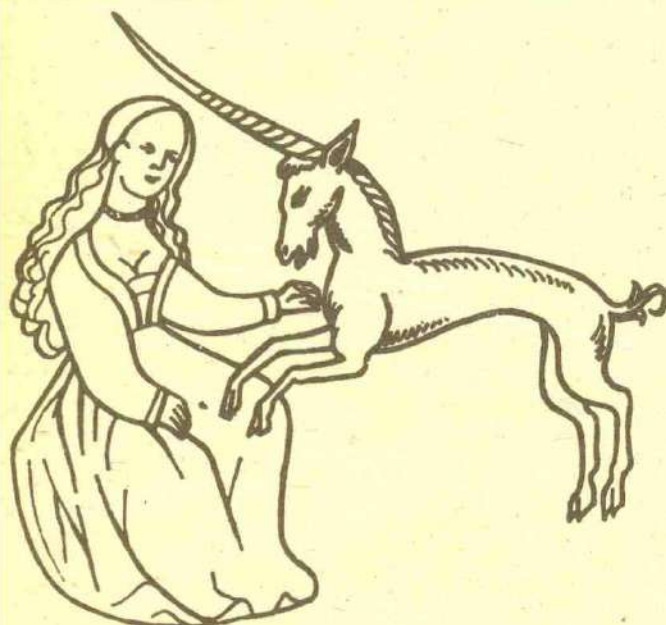
NE-AM PREZENTAT, conform bunelor maniere, și am vizitat cu atenție galeria, vizită pe care erudiția și buna dispoziție a ghidului meu benevol o făceau și mai plăcută.

Am ieșit împreună. În vestiar, garderobierele, care mă cunoșteau din vedere, mă priviră cu groază. Mărturisesc că mă simțeam destul de stîngenit să

mă afixez cu această persoană în veșminte de împărăteasă olmecă și cu înfățișare de mumie. M-a luat de braț fără să se formalizeze și se sprijinea de el, căci vizita o cam obosise. Mașina mea nu era departe. S-a urcat cu chiu, cu vai. Săraca de ea avea încheieturile anchilozate, și trosnea toată. Dar a avut prezența de spirit să se privească în retrovizor și să-și înfoaie coama stacojie. Locuia într-un cartier ce-și pierduse vaza, dar în care mai dăinuiau frumoase locuințe patriciene, adeseori închiriate, ale căror porți și ferestre aveau nevoie de un strat gros de vopsea. Pe întregul parcurs, tovarășa mea a rămas tăcută. Mă gîndeam că a ațipit, ba chiar, în unele momente, credeam că e moartă, căci nu auzeam nici o răsuflare printre buzele ei.

M-am oprit la adresa pe care mi-a indicat-o și ea a ieșit destul de sprintenă din mașină. Eram în fața unei case impunătoare din piatră albastră, pătată de vreme, cu trei ferestre la fațadă și o ușă mare din fier forjat dublată de un geam mat.

● REPERE ALE LUMII FANTASTICE

Fecioară cu licorn. Manuscris flamand din secolul al XVI-lea

din „corn de inorog” erau făcute din corn de rinocer și mai tîrziu, din „corn” de narval (balenă din mările nordului, cu un singur

dinte răsucit, lung și ascuțit, care atîrnă din cerul gurii și poate atinge trei metri).

Dintr-o făptură hibridă, cu cornul pe bot crescut în sus sau în jos, inorogul a devenit în lirica medievală o creatură feerică, încă neîmblînzită, singuratică și androgină, al cărei trup alb, asemănător unui cal, dar mult mai grațios, mai suplu, răspîndea lumină în timp ce de sub copite îi săreau nori de scînteii. Cornul răsucit ca o coloană maură, drept și vertical, răsărit în mijlocul frunții, simboliza flacăra spirituală, raza solară, penetrația purității în impur, invincibilitatea, Duhul Sfînt. Trăia în păduri tainice și prezența lui beneficia alunga duhurile rele. Motivul „La Dame à la licorne” este dintre cele mai răspîndite în vremea castelor iubiri cavalești : cînd întîlnește o fecioară, licornul înspăimîntător prin neprihană, adoarme cu capul în poala ei. Atunci vin vînătorii și îlucid.

În alchimie simboliza mercurul, substanța transformantă prin excelență, și era totodată „salvator” și „eliberator”.

Ca „spiritus vitae”, a fost socotit un simbol al blîndeții, nobleții, puterii și înțelepciunii. Pe de altă parte, violența sa era îndreptată numai împotriva răului. A fost

Tovarăşa mea îşi căută cheia în poşetă, o găsi imediat şi-mi deschise larg uşa...

Un miros straniu de muzeu, de praf, de covoare vechi, de ţesături roase de vreme mă izbi în faţă.

— Este parfumul exilaţilor, îmi spuse rîzînd gazda. Al trecutului. Trecutul este bunul suprem al celor care au fost siliţi să fugă din patria lor. Este singurul lucru de care nu pot fi deposezaţi. Mulţumesc lui Dumnezeu, mai sînt şi altele de care nu a trebuit încă să mă despart. O să vedeţi.

Mă conduse la etaj cu pas vioi, care contrasta cu oboseala de moarte din minutele precedente.

Mă pofti să mă așez într-o cameră aproape goală, ce nu avea drept mobilă decît o canapea mare din piele, de culoarea argilei, în faţa unei mese joase din piatră neagră. Îmi puse înaintea un coş rotund cu diverse flăcoane cu băuturi tari şi un pahar.

— Serviţi-vă, îmi spuse. Mă întorc imediat.

Am ales pe îndelete, şi mi-am turnat de două ori, întrebîndu-mă cum se vor sfîrşi toate astea.

Gazda reapăru curînd, cu surîsul pe buze. Îşi schimbase toaleta şi acum purta o rochie amplă de casă de culoarea jadului. Şi-a scos pantofii negri cu tocuri aurite şi a încălţat nişte sandale foarte simple, doar cu o cureluşă între degete. Surprinzător, avea picioare de femeie tînără, fără nici o urmă de oboseală sau deformare.

— Trăiesc într-un curios „pămînt al nimănui“, spuse ea așezîndu-se lîngă mine. Într-un trecut foarte îndepărtat şi totodată în prezentul care fuge şi pe care nu-l poţi opri. Şi nu ştiu niciodată exact unde mă aflu. Mi se întîmplă să mă cred în afara regulilor jocului vieţii şi al morţii. Atunci totul mi se pare permis şi promis. Dar, în alte momente, o angoasă mai teribilă decît un val enorm de adîncime mă ia, mă răstoarnă, mă înecă... Nu ştiţi ce înseamnă groaza de neant şi cît de mic te simţi, de dezarmat, cînd scapi de ea, cu preţul cîtor suferinţe şi al cîtor temeri că vei avea de retrăit astfel de lucruri.

Pe măsură ce vorbea, interlocutoarea mea îşi recăpăta culoarea, se destindea. Se petrecea în ea un curios fenomen de revitalizare.

● REPERE ALE LUMII FANTASTICE

adoptat de heraldică şi a figurat şi pe blazonul lui Nicolaus Olachus. În diploma lui de înnobilare, Ferdinand de Habsburg, menţiona : „Se spune că unicornul e cea mai sălbatică fiară, dar şi cea mai nobilă. Toate neamurile nobile care au stăpînit cîndva pămîntul au fost viteze şi nobile ca unicornul. Iar printre acestea, românii cei de un neam cu tine nu au de fel obîrşia cea din urmă. Unicornul înseamnă nobleţe, dar totodată isteţime a spiritului. Căci ceea ce la fiară este asprime, la om este tărie, înzestrare prin care neamul tău, care a dat naştere multor căpitani vestiţi, este binecunoscut.“

În romanul alegoric *Istoria ieroglifică*, Dimitrie Cantemir alege Inorogul ca personaj sub a cărui înfăţişare se ascunde însuşi autorul. Cornul lui aduce „atîta binefacere, încît fără el viaţa ni s-ar fi curmat“.

O foarte frumoasă descriere a acestui animal fantastic aflăm în *Ultima licornă*, a lui Peter Beagle : trupul bătrîn „nu-i mai era de culoarea nestatornică a spumei de mare, ci părea mai mult ca zăpada ningînd noaptea în bătaia Lunii. Însă avea ochii limpezi, netulburaţi de oboseală şi se mişca precum umbrele, alunecînd peste mare. Nu arăta ci-

tuşi de puţin ca un cal cu corn, cum sînt adesea zugrăviţi unicornii ; era mai mică şi avea copitele despicate şi în toate mişcările ei se simţea o graţie străveche şi sălbatecă, graţia din care căprioarele arată doar o asemuire timidă. /.../ Gîtul îi era prelung şi zvelt şi de aceea capul părea mai mic decît era în realitate, iar coama îi cădea pînă aproape de mijlocul spinării, moale ca puful de pădăie şi spumoasă ca un nor în destrămare. Urechile le avea ascuţite şi picioarele subţiri la glesne cu smocuri de blană albă ; cornul cel lung de deasupra ochilor îi scînteia tremurător într-o luminescenţă de scoică de mare, chiar şi în cel mai adînc miez de noapte. Cu el omorîse odinioară dragoni şi vindecase un rege, a cărui plagă otrăvită nu voia să se închidă...“

Licornele sînt nemuritoare. E în firea lor să trăiască singuratece, de obicei în cîte o pădure unde e şi un iaz de ajuns de limpede să-şi poată vedea răsfrîngerea — căci puţin tot sînt vanitoase, ştiindu-se cele mai frumoase din lume şi, pe lîngă asta, şi vrăjite... În pădurea ei era primăvară veşnică pentru că trăia ea acolo...”

— Salvarea, spuse ea atunci rîzînd, este sã iei viața pe dos.

Îmi atinse ușor mîna și acest gest, care m-ar fi înfricoșat cu cîteva clipe mai înainte, mă tulbură profund. Îndrăzneala unor anume gînduri te face să roșești. Literalmente, îmi ardeau obraji.

Ne-am ridicat atunci și ne-am dus agale într-o cameră pe care artificul unui ecleraj abil aranjat o făcea luminoasă fără să se poată distinge nici lămpile, nici proiectoarele. Încăperea era tapisată cu mătase grej și cu vitrine din metal brun, ce conțineau statuete antice și se înșirau de-a lungul peretilor.

Erau acolo îndrăgostiți înlănțuiți, animale, dansatori cu măști, omuleți ce păreau artizani din timpuri străvechi, demoni amenințatori și personaje fantastice. În pofida originalității și rarității tuturor acestor obiecte de înaltă calitate, atenția mea era deturnată și se îndrepta fără încetare spre mijlocul încăperii-muzeu. Trona acolo, de parcă ar fi fost vorba de o zeiță în centrul unui sanctuar secret, o statuie feminină, mai mică decît în natură, cam de talia unei fete. Dar era o femeie, admirabil proporționată. În picioare, alături de ea, noi ne aflăm exact la înălțimea chipului ei. Era dintr-o argilă arsă fin, a cărei angobă evoca reflexul lacului. Nimic nu putea fi mai emoționant, mai viu și, lucru extraordinar, mai aproape de trăsăturile gazdei mele.

Căci era frapantă asemănarea acestei efigii ideale a frumuseții formale, născută, cu secole în urmă, din mîinile unui ceramist necunoscut, cu femeia ce se afla alături de mine, care încetase de a mai fi bătrînă și își dezgolea în tăcere pieptul pentru a-mi arăta similitudinea dintre bustul ei și cel al tinerei zeițe — căci era o zeiță cu siguranță — răspîndind în jur o tulburare magică în care mi-am pierdut orice simț critic și orice noțiune a realității.

Alături de mine, femeia pe care am văzut-o bătrînă, descărnată, deformată, putea rivaliza prin frumusețea proporțiilor sale și prin prospețimea cîrnii cu

această adolescentă adorabilă care a supraviețuit vitregiei secolelor.

Se petrecu atunci un lucru de neînțeles, a cărui succesiune exactă nu mai reușesc să o reconstitui astăzi. Mi se părea că statuia care-mi încînta sufletul se substituia, progresiv, gazdei mele, sau poate că aceasta din urmă se încorpora, se identifica printr-o vrăjitorie cu frumoasa imagine din lut ars. Noua figurină ce se afla în fața mea acum, a cărei talie o cuprindeam tandru cu brațele, nu mai păstra din masca ensoriană de la începutul serii decît părul roșcat. Dar acum era un păr viu și sănătos și părea că freamătă așa cum se întîmplă cu blana pisicilor înainte de furtună.

CE-AM FĂCUT atunci, ce-a făcut ea? Ce mi-o fi dat să beau? Nu îndrăznesc să-mi amintesc, dar cred că o dorință de sacrilegiu și în același timp disperată m-a înfierbîntat și am dat frîu unei pasiuni pe care ea a știut cum să o aprindă. Îmi amintesc de curiozitatea mea triumfătoare, așa cum se întîmplă în relațiile întîmplătoare, dar și de acel scurt moment de frumusețe interioară, de acea văpaie de spiritualitate care face să se nască ideea iubirii chiar atunci cînd nu este vorba decît de plăcere.

Mi-am revenit mult timp după aceea. Minunata statuie nu mai era pe soclu. Tovarășa mea dispăruse și ea. Dar erau sub mine și în jurul meu, pe covorul gros pe care eram întins, cioburi de lut ars, de praf, mai multe grămăjoare de cioburi neînsemnate, o mînă de păr roșcat și, în mijlocul acestor urme jalnice, singurele vestigii ale unei duble și misterioase apariții, un sîmbure de jad albastru-cenușiu, în formă de inimă, miraculos de neted și de intact, pe care l-am luat la început drept un ou de nagîț. Dar era chiar o inimă, netedă și grea în căușul palmei.

— De altfel, iat-o...

În românește de Rodica POP

PTERODACTILII PURPURII

LYON SPRAGUE DE CAMP • S-a născut în 1907 în SUA și a studiat ingineria aeronautică la California Institute of Technology. A debutat în 1937 cu povestirea *The Isolinguals*. La începutul anilor '40 scrie împreună cu P. Schuyler Miller romanul *Genus Homo*, publicat întâi ca foileton și în volum abia în 1950, iar împreună cu Fletcher Pratt scrie un foarte popular serial intitulat *Harold Shea* — un șir de fantezii umoristice despre călătorii în universuri paralele, alcătuit din proze scurte și romane. În 1942 e mobilizat pe șantierele navale din Philadelphia, unde lucrează alături de Isaac Asimov și Robert Heinlein.

După război publică altă serie de povestiri, a căror acțiune se petrece pe planeta Krishna. Din 1950 interesul îi este acaparat de romanele istorice și lucrările de popularizare a științei, literatură s.f. fiind lăsată pe un plan secund.

Întreaga operă i-a fost încununată de două prestigioase distincții: *Grand Master* (acordat în 1978 de Asociația Scriitorilor Americani de SF) și *World Fantasy*, în 1984.

de lemn chiar lângă plajă. Asta se petrecea înainte ca toată coasta să fi fost acoperită de o sumedenie de imense condominii, ca roasă de ciuperci de beton. Se putea încă merge pe nisip fără să te împiedici de careva.

Înotam, zăceam la soare, ne plimbam de-a lungul plajei. În cursul celei de a doua după-amiezi, Denise îmi zise: „Willy, prietene, de ce n-am coborî pînă la parcul de distracții?”

Ea îmi zise asta în franceză, căci o vorbeam adesea „în familie”. E limba ei maternă și încerc să-mi conserv nivelul prin practică. Am încercat să creștem copiii învățîndu-i cele două limbi, dar asta n-a mers decît cu unul dintre ei.

Parcurserăm un kilometru întreg înainte de a ajunge la diguri și la parc. Erau acolo obișnuitele manejuri, „montagne russe” și standul de tir. Și un ghițor care se numea SWami Krishna. Se aflau standuri unde se lansau săgeți spre baloane, altele unde se trăgea cu mingi în pisici de carton, altele unde se arunca în coșuri. Acestea erau concepute în așa fel, încît, adesea, cînd mingea pătrundea în ele, sărea înapoi și lovitura nu conta. Dacă toate eforturile nu vă erau în zadar, puteați cîștiga urși de pluș, pitoni de cauciuc sau orice marafet de același gen.

Sînt în mod normal insensibil la atracția unor asemenea jocuri. Unul dintre acestea totuși releva mai multă originalitate.

Se cumpărau cu o jumătate de dolar trei inele de cauciuc cu diametru de la opt la zece centimetri. Trebuiau aruncate peste trei mici stîlpi de cincizeci de centimetri înălțime, plasați la un metru de jucător. Acești stîlpi erau grupați

 SÎNT tipul cel mai reprezentativ al muritorilor de rînd pe care l-ați putea întîlni: talie medie, clasă socială medie, între două vîrste, inginer prin educație, bancher prin concurs de împerejurări; am o soție frumoasă, copii frumoși, o casă frumoasă, o mașină frumoasă. Dar mi se întîmplă lucrurile cele mai incredibile.

Cînd copiii ajunseră destul de mari ca să rămînă singuri vara, Denise și cu mine am plecat în vacanță la mare. Verișoara mea Linda, care avea acolo o casă, era nebună după Ocean-Bay. Închiriasem deci un apartament într-o clădire

cîte trei, constituind cele trei vîrfuri ale unui triunghi.

Partea superioară a fiecărui stîlp era conică și nu era prea dificil să trimiți inelul pe vîrfurile conului. Pentru a cîștiga, totuși, inelul trebuia să coboare pînă-n josul stîlpului, a cărui secțiune transversală era pătrată și foarte puțin mai mică decît diametrul interior al inelului. Aproape întotdeauna inelul rămînea agățat la partea superioară a secțiunii pătrate. Trebuia să nimerești inelul pe fiecare stîlp dintr-o singură încercare pentru a cîștiga un premiu.

Premiile erau și mai originale: o turmă de pterodactili de pluș. Erau diferite modele și diverse mărimi, unele cu coadă lungă, altele cu coadă scurtă, unele cu dinți, altele cu cioc. Cele mai mari aveau mai mult de un metru anvergură. Erau concepute în așa fel, încît puteai să le agăți de tavan. Dacă vîntul sufla tare, era posibil să blocheze aripile și să le facă să zboare ca un zmeu. Erau unii micuți, în nuanțe de purpuriu:

— Pterodactili purpurii! strigai eu. Dragă, îmi trebuie unul.

— Oh, mon Dieu! zise Denise. Ce dracu să faci cu el?

— Îl voi agăța în biroul meu, presupun.

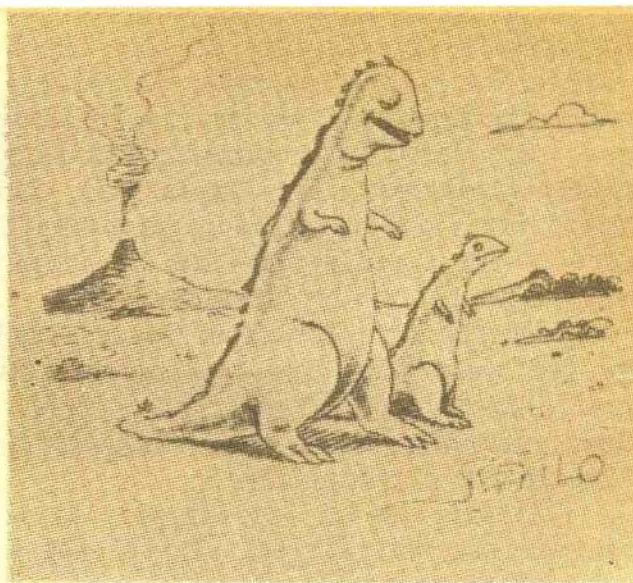
— Ai face mai bine să nu îl atîrni într-un loc unde oamenii pot să-l observe. Ce-ți place atîta la acești monștri?

— Cred că este aliterația numelui. Dar nu este o veritabilă aliterație, deoarece în engleză nu se pronunță p-ul de la pterodactil. Este doar o rimă vizuală; pot să zic o aliterație vizuală.

— În engleză, poate. Dar în franceză se pronunță p-ul: P-te-ro-dac-tyle. Ceea ce este supărător la engleză: nu se știe niciodată dacă o literă se pronunță sau nu, la începutul unui cuvînt.

— Ca pentru knife, care se pronunță naif, vrei să zici? Ei bine, în franceză, nu se știe niciodată cînd o literă se pronunță la sfîrșitul unui cuvînt. Lasă-mă să încerc acest joc.

Omul care ținea standul era mic și chel, gras, cam de vîrsta mea, cu o mustață neagră, ale cărei extremități erau cosmetice și răsucite în sus, ca „Schnurrbart” pe care o purta împăratul Wilhelm II.

— Dacă nu stai cu spatele drept, ai să ajungi o fosilă urită!

Omul îmi vîndu un set de inele, iar eu le aruncau... Zece dolari și șaiszeci de inele mai tîrziu, eu tot nu eram în stare să-mi cîștig pterodactilul purpuriu.

— Mi-ați vinde unul? întrebai eu pe proprietar. La ce preț?

Omul înclină ușor capul.

— Sînt dezolat, domnule, zise el cu un ușor accent. Dar nu sînt de vînzare. Sau îi cîștigați cu inele, sau n-aveți deloc.

O privire a Denisei mă făcu să înțeleg că era preferabil să nu ruinez pentru moment averea familiei Newbury pe reptile mezozoice. Îndepărtîndu-mă, mormăii ceva ca: „Voi avea una din aceste chestii, chiar dacă trebuie să...”

— Zici că nu ai posibilitatea să cumperi un Mercedes, zise ea, dar toci banii pe aceste oribile...

— Bine. Oricum, spusei eu pentru a schimba vorba, dacă ne întoarcem direct acasă, mai putem să facem baie înainte de masă.

— Willy! zise ea. Ai înotat deja de dimineață. Valurile sînt puternice și o să faci insolatie. Nu te omori încercînd să-ți dovedești puterea. Uiți că nu mai sîntem foarte tineri.

— Nu mai sînt poate foarte tînăr, spusei aruncîndu-i o privire ștrengară, dar încă pot face lucruri pe care le fac tinerii.

A DOUA zi de dimineață ieșeam ca să facem baie de mare și de soare. Acolo,

pe plajă, amicul pterodactililor purpurii își făcea și el plinul de raze ultraviolete. În costum de baie, cu rotunjimea sa și jungla de peri cărunți pe piept, era un veritabil argument ambulant contra nudismului. Fusesse la baie, căci apa îi dizolvase briantina de pe mustață, care atârna în stil Fumanchu. Se acoperea cu nisip cu o lopătică de copil.

— Bună ziua ! spusei la noroc, căci nu știi niciodată când persoanele cele mai neașteptate vor avea chef să trateze afaceri cu banca ta. Cum merge afacerea cu pterodactili ?

— Merge, zise el. Trei din pterosaurii mei au fost cîștigați ieri. Vedeți bine că oamenii cîștigă uneori. Îmi pare rău că nu a fost cazul dumneavoastră. Trebuie să mai încercați o dată.

— Voi reveni, spusei. Veniți aici în fiecare zi înainte de deschidere ?

— Da, este momentul meu liber, pentru că sînt ocupat de la amiază la miezul nopții. Nu e o treabă ușoară.

Ca răspuns la întrebările mele, mă întreținut despre problemele economice ale concesiunilor parcului.

— Scuzați-mă, zise el. Permiteți-mi să mă prezint. Sînt Jon Mannu. Regret că nu pot să vă dau cartea mea de vizită.

— Eu sînt Wilson Newbury, zisei eu.

El îmi repetă numele încet, ca și cum ar fi însemnat într-adevăr ceva pentru el.

— Mai aveți un prenume ?

— Woodrow Wilson Newbury, dacă vreți să știți totul, îi spusei eu, dar am renunțat la Woodrow de ani. Cînd vă voi vedea, după masă, vom putea schimba între noi cărțile de vizită.

Găseam manierele domnului Mannu puțin stranii, dar nu aveam intenția să-l las să mă domine.

DUPĂ MASĂ, verișoara mea Linda îi propuse Denisei să o însoțească pentru curse fără scop, pe care le fac femeile, privind sute de raioane în zeci de magazine fără să cumpere probabil nimic. În aceste safariuri, după o oră, genunchii mei nu mai puteau, ca ai unui bătrîn boxer profesionist.

Declinai invitația și o întinsei la standul lui Mannu, unde nu făcui nimic altceva decît să arunc alți cinci dolari pe fereastră.

Trebuia să mă întîlnesc cu femeile la prăvălia de amintiri, care era, de asemenea, și mercerie și birou de poștă, pe bulevardul Atlanticului. În așteptare, cotrobăii într-o cutie plină de inele de ocazie cu douăzeci și cinci de cenți bucata. Erau cioburi de sticlă colorată montate pe mici inele de aramă, care făceau bucuria copiilor în vacanță. Unele erau destul de elaborate, cu șerpi încolăciți sau cranii și oase în cruce. Priveam aceste inele, fără să am intenția să cumpăr — propriii mei copii erau mult prea mari — doar pentru a petrece timpul gîndindu-mă la costul și la beneficiul din vînzarea de asemenea obiecte. Găsii atunci unul care era diferit de celelalte. Îl încercai : mi se potrivea.

La fel de spălăcit și de murdar ca celelalte, era totuși mai masiv. Greutatea lui era superioară celei de așteptat pentru un inel de această talie. Dar asta nu dovedea nimic ; putea să fie de plumb patinat sau vopsit. Părea să fi arborat odinioară motive complicate, dar scobiturile și reliefurile erau așa de uzate că abia erau vizibile.

Piatra era o bucată mare de sticlă verde, șlefuită, dar nu tăiată ; adînciturile și umflăturile inițiale erau asemănătoare celor ale unui galet rostogolit de curent.

Dădui douăzeci și cinci de cenți omului, pusei inelul în deget și regăsii fețele. Linda începu să-mi vorbească despre reuniunea clubului feminin la care mă convinsese să particip, argumentînd că eram vărul ei. Apoi Denise remarcă inelul.

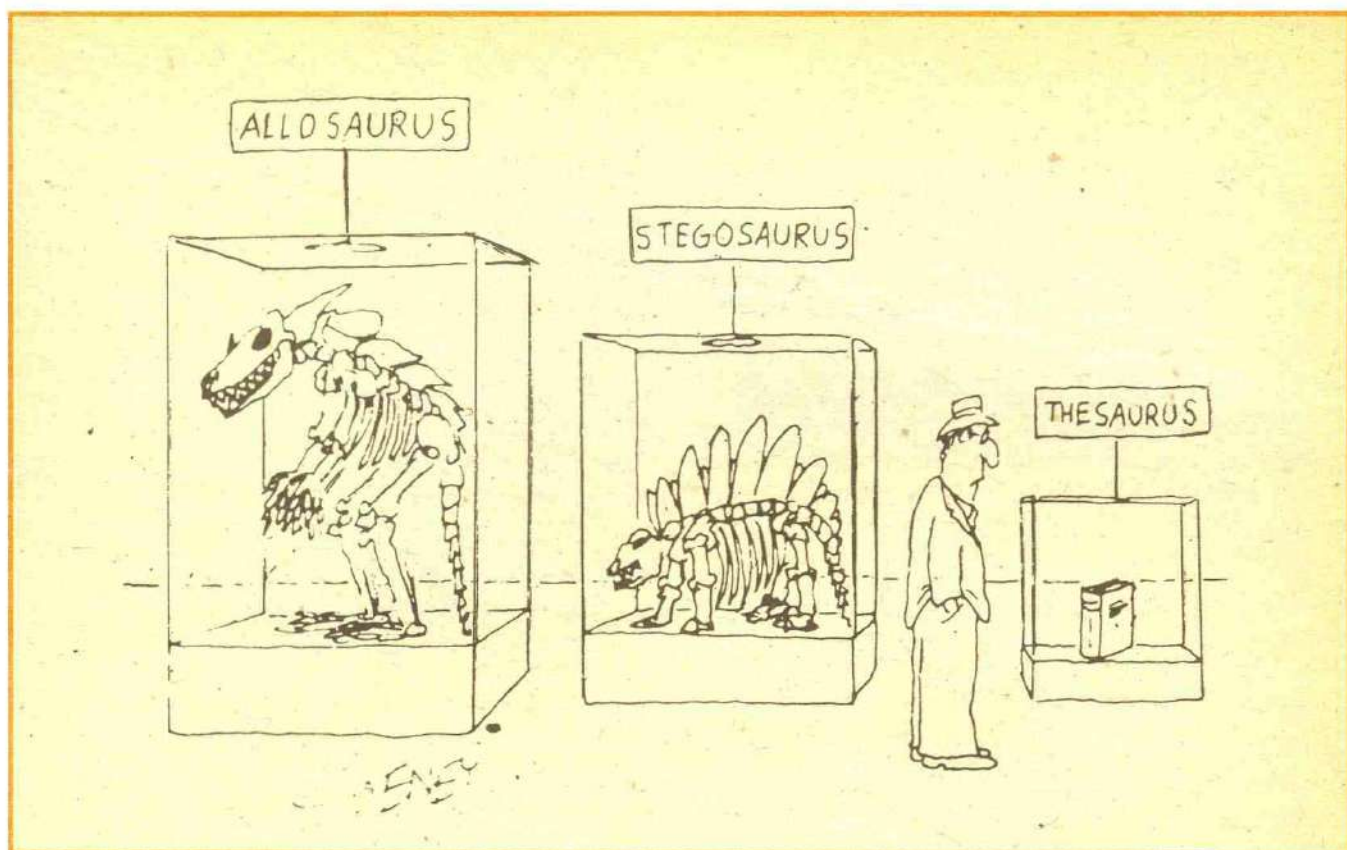
— Willy !, exclamă ea, Ce ai făcut iar ?

— Este pur și simplu un inel de fier pe care l-am găsit într-o ladă, dar mi-a plăcut. Pentru douăzeci și cinci de cenți, ce aveam de pierdut ?

— Dă să văd ! zise Denise. Nu are chiar aerul a ceea ce tu numești un obiect de fierărie. Iată, tocmai ieșim de la Hagopian, bijutierul. Să ne întoarcem și să-l întrebăm ce este ?

— Haide, femeie ! zisei eu. Fără idioții ! Nu se găsește un diamant magic într-o ladă de fleacuri ca ăsta !

— Cum zici așa de bine, continuă ea,

ce avem de pierdut ? Haideți, vino, este chiar alături !

Hagopian examinează inelul cu lupa sa.

— Nu garantez nimic, zise el, dar s-ar zice aur, iar piatra seamănă cu un smalt netăiat. În acest caz, face câteva mii de dolari. Ar trebui să-l examinez mai îndeaproape ca să fiu sigur, dar... Unde l-ați găsit ?

— Într-un loc puțin verosimil, spusei.

— Ceea ce țin eu este la fel de puțin verosimil. De patru sau cinci secole, practic, toate pietrele prețioase sînt tăiate. Înainte se mulțumeau să le șlefuiască, încercînd să facă să dispară cele mai mari defecte, pentru a pierde cît mai puțin posibil din piatră. Și acest gen de sertisaj este mult mai vechi. Doar dacă cineva nu a făcut o excelentă imitație a unui veritabil inel antic. Puteți să mi-l lăsați cîteva zile ?...

— Să mă mai gîndesc, spusei luînd inelul înapoi. Hagopian era poate cinstit (în fapt, cred că era), dar înainte de a-i lăsa, orice ar fi, trebuia să iau informații despre el.

A DOUA ZI dimineată cerul era acoperit. Cînd ieșirăm să ne scaldăm, domnul Mannu era acolo, pe jumătate în-

gropat în nisip. Era pe cale să-și acopere torsul cu nisip. Îl întrebai :

— Domnule Mannu, dacă vrei să stai la soare, de ce vă-ngropați ? Soarele nu trece prin nisip.

— Am o teorie, domnule Newbury, răspunse el. Membrele se îmbibă de esențele vitale ale pămîntului. Ar trebui să-ncercați, vibrațiile v-ar întineri. Vă voi vedea la standul meu astăzi, domnule Newbury ?

Îmi surîse cu o stranie grimasă și mă întrebai dacă nu dormea într-un coșciug.

— Dacă nu plouă, poate, zisei.

Plouă și nu ne-am dus în parc. Denise scrisese scrisori în salon în timp ce eu, după ce mi-am scos încălțările, m-am întins pe unul din paturi pentru o mică siestă.

Atunci un scîrțîit ritmat mă trezi în mai multe rînduri. După ce am tresărit de trei ori, mă apuca să caut originea zgomotului. El provenea de la un fotoliu basculant de plastic și aluminiu care se găsea pe mica terasă a apartamentului. Terasa era muiată de burniță. Nimeni nu era așezat în fotoliu, dar el se balansa totuși.

Gîndind că vîntul îl făcea să se miște.

il trăsei pînă la un loc mai adăpostit de pe terasă și mă întorsei să mă culc.

Scîrțitul mă trezi din nou. Mă repezii iar pe terasă.

Fotoliul se balansa încă, deși nu era propriu-zis vînt. Adresai cerului acoperit cîteva înjurături bine simțite, pusei fotoliul cu susul în jos și mă culcai iar.

Mi se pare că m-am trezit atunci încă o dată, pentru a descoperi un om străniu așezat pe celălalt pat geamăn și care mă privea.

Era un om de talie medie, cu ten foarte tuciu, purtînd o mustață neagră foarte bine tăiată. Ținuta sa era cert la modă, dar aș califica-o ȕpătoare și ieftină : un pantalon cu reiuri, o cravată grea cu un ac și mai multe inele. (Evident, Denise mă hărtuiește ȕa să port veșminte mai colorate. Ea zice că un banher nu este obligat să se îmbrace ca un antreprenor de pompe funebre.) Remarca de asemenea că omul purta o panama largă înșurubată pe cap.

Ceea ce îmi dă certitudinea că era un vis, este că în loc să sar din pat și să întreb „Cine dracu sînteți și ce faceți aici ?” am rămas întins și cu un slab surîs am articulat : „Bună ziua !”

— Ah, domnul Newbury ! făcu omul. Ca și dl. Mannu, avea un accent, diferit totuși.

— Pacea fie cu dumneavoastră ! Sînt în slujba dumneavoastră.

Bîguui :

— Dar cine sînteți deci ?

— Habib Al Lajashi.

— Hm ? Dar cine... ce... ce vreți să spuneți ?

— Este inelul, domnule. Acest smarald din a doua dinastie Kish. Sînt sclavul acestui inel. Cînd îl răsuciți de trei ori pe deget, apar pentru a vă îndeplini dorințele.

Clipii din ochi.

— Vreți să spuneți că sînteți un fel de geniu din o mie și una de nopți ?

— Un ginn, domnule. Oh, văd, desigur ! Vă așteptați să apar în costum medieval, cu un turban și o robă. Vă asigur, domnule, noi, ginnii, ne menținem la zi la fel ca muritorii.

Ați fi putut să vă așteptați ca, un tip ca mine, neîncrezător și cu capul pe umeri, să izbucnească în rîs și să-i or-

done omului să iasă.

Totuși, am întîlnit atîtea lucruri strănii încît nu-l dădui afară pe dl. Al Lajashi. Îl întrebai :

— În ce constau serviciile dumneavoastră ?

— Pot să vă fac să beneficiați de mici favoruri. De exemplu, să veghez ca să aveți cele mai bune bucăți de steak într-un restaurant sau să aveți toate atuu- rile de partea dumneavoastră cînd tratați un contract.

— Nu tinerețe veșnică pentru mine și pentru soția mea ?

— Vai, nu, domnule. Eu nu sînt decît un ginn mic, și nu pot să fac decît lucruri mici. Cei mai puternici sînt toți în slujba magnaților petrolului și marilor companii.

— Hm ! făcu eu. Dacă aș ști care super-ginn este în serviciul cutărei companii, aș aduce la cunoștința consiliului de securitate al acestei...

— Ah, nu, domnule ! Sînt dezolat, dar aceste informații sînt secrete.

— Cît timp durează serviciul dumneavoastră ? Trei mici dorințe împlinite și gata ?

— Nu, domnule. Veți fi stăpînul meu cîtă vreme veți fi în posesia inelului. Dacă el trece în mîinile altuia, plec cu el.

— Munca aceasta vă place, Habib ?

Al Lajashi făcu o mutră.

— Asta depinde de stăpîn, ca pentru oricare alt sclav. Există o mișcare de eliberare a ginnilor... Dar puțin contează asta, domnule.

— Există un mijloc de a pune capăt stării dumneavoastră de servitute ?

— Da, domnule. Dacă se întîmplă ca unul din stăpînii mei să fie atît de satisfăcut de serviciile făcute, încît să-mi dea inelul de bună voie, aș fi liber. Dar asta nu s-a întîmplat de trei mii de ani. Voi, muritorii, știți să vedeți unde rezidă avantajul vostru. Ne păstrați în serviciul vostru chiar cînd ne-ați promis libertatea.

— Să venim la fapte, zisei. Există un anume Jon Mannu... Și îi vorbii lui Habib de pterodactilii purpurii. Data viitoare cînd îmi încerc norocul cu inelele d-lui Mannu, vreau să cîștig unul din acele lucruri.

Al Lajashi își scoase pălăria pentru a se scărpină pe craniu.

— Cred că este posibil, domnule. Lăsați pe mine !

— Faceți în așa fel încît hocus-pocus să nu fie prea evident, altfel va avea bănuiele.

— Înțeleg. Acum, domnule, întindeți-vă și reluați-vă siesta !

Făcui ce îmi spusese și mă deșteptai normal. Nu văzui pe patul Denisei nici o urmă în locul unde așa-zisul ginn se așezase. Nu socotii rezonabil să-m împărtășesc experiența mea Denisei. Îmi redactai discursul pentru clubul feminin al Lindei.

A DOUA ZI era frumos și vîntul sufla. Mannu era pe plajă, complet îngropat, în afară de brațe și de cap.

— Bună ziua, domnule Mannu, îi zisei. Iertați-mi expresia, dar oferiți un spectacol un pic macabru.

— În ce fel, domnule Newbury ?

— S-ar zice că cineva a pus capul dumneavoastră tăiat pe o grămadă de nisip.

Mannu se strîmbă.

— Veniți la mine după-amiază și veți vedea că am capul bine atașat la restul persoanei !

Ceea ce făcui. Primele mele trei inele rămaseră agățate pe partea pătrată a stîlpilor. Unul din următoarele alunecă pînă-n partea de jos a stîlpului. La a treia încercare, reușeam două lovituri. A patra oară, cele trei inele coborîră pînă la baza stîlpului.

Mannu căscă ochii.

— Dumnezeule, domnule Newbury, evident, ați făcut progrese rapide ! Ce pterosaur doriți ?

— Acela, zisei, indicîndu-i un pteronodon cu cioc lung.

Mannu luă premiul din cui, plîă aripile și-mi arată cum să le depliez.

— Reveniți deci mîine, zise el. Nu veți reface niciodată ce ați făcut ; ha... ha... ha !

— Mai vedem noi, spusei.

Îmi luai premiul acasă, ceea ce nu-i plăcu deloc Denisei. Ea nu aprecia privirile pe care ni le atrăgeam pe promenadă cu acest obiect în mînă.

A doua zi, eram din nou la stand, în ciuda protestelor Denisei :

— Willy, tăntălăule, unde ai să mai pui încă unul din acești monștri ?

— Voi găsi eu un locșor, zisei eu. Acest tip mi-a lansat o provocare și-i voia arăta de ce sînt capabil.

Și este ceea ce am făcut, revenind cu un dimetrodon cu colți.

A doua zi, Mannu nu era la locul său obișnuit pe plajă. Îmi făcui siesta după-masă și mă trezii pentru a-l găsi pe Al Lajashi în cameră.

— Domnule Newbury, zise el, veți face o altă încercare la standul domnului Mannu ?

— Aveam intenția. De ce ?

— S-ar putea să fie unele dificultăți, domnule. Domnul Mannu este foarte montat împotriva dumneavoastră pentru că ați cîștigat una dintre reptilele sale zburătoare. Nu le dă decît foarte rar.

— Ce tip meschin ! Mi-a zis că trei dintre ele fuseseră cîștigate acum cîteva zile.

— Minte ! Mă îndoiesc să fi dat unul singur tot sezonul.

— Și atunci ?

— A închiriat serviciile unuia dintre confrății mei pentru a-l proteja.

— Asta înseamnă că nu veți mai putea pune inelele pe stîlpi ?

— Oh, cred că pot încă, dar nu la fel de ușor totuși. Celălalt ginn vă poate crea probleme.

— De ce fel ?

— Nu știu. Dar Ibn-Musa poate sigur să vă pricinuiască necazuri.

— De ce nu puteți să mă protejați așa cum celălalt îl protejează pe Mannu ?

— Nu pot fi pretutindeni în același timp. Dacă el utilizează un fenomen din planul material, asupra căruia nu am nici un control, nu pot să-l opresc.

— Unde a găsit Mannu spiritul său ? Un alt inel ?

— Nu, domnule. L-a închiriat de la astrolog, Swami Krishna. Numele său adevărat este Carlos Jimenes, dar puțin contează. El se servește de ginn pentru a realiza cîteva din prezicerile sale astrologice. Aveți încă ferma intenție de a pune la încercare așa-zisa dumneavoastră șansă ?

— Desigur, zisei eu.

CÎND mă dusei la Mannu și re-
începui să joc, inelele nu zburară la fel
de sigur. Ele zigzagă prin aer înainte
de a se așeza cu șovăială pe stâlpi. Chel-
tuii mai mulți dolari înainte de a plasa
cele trei inele pe cei trei stâlpi. Când un
inel cobora pe stîlp, se oprea la mijloc,
începea să urce, apoi cobora iar, sălta,
de mai multe ori la rînd, înainte de a
ajunge la baza stîlpului.

Mannu privea mușcîndu-și buza infe-
rioară. Puteam să-mi imaginez două en-
tități invizibile, luptînd cu inelul, una
încercînd să-l facă să coboare, cealaltă
să-l facă să urce.

Plecai cu un frumos rhamphorhynchus,
cel care are ca o cîrmă mică la capătul
cozii. Virfurile mustăților lui Mannu
tremurau ca ale unui motan.

VOIAM să fac iahting. Era a doua zi
după ce cîștigasem al treilea premiu,
cînd găsii vasul pe care-l doream, un
sloop de cinci metri, Psyche, pe care-l
închiria clubul de vele din Ramoth Bay.
Ocean Bay se găsea pe o lungă fișie de
pămînt, cu Oceanul Atlantic de o parte
și puțin adîncul Ramoth Bay de cea-
laltă.

În ziua aceea, totuși, domnea un calm
plat. Vasul, neavînd motor, nu era nici
un motiv să-l scot. Mă întorsei deci la
parcul de distracții și cîștigai un alt
pterodactil. Mannu țopăia de iritare.

— Nu s-a mai văzut așa ceva ! zise el.
Trebuie că aveți puteri supranaturale !

— Nu mai vrei să joc ? întrebai eu
inocent. El știa perfect că eram ajutat
de ginnul meu — Ibn-Musa trebuie să-i
fi spus — și eu știam că el știa.

Pentru a spune adevărul, îmi pierdu-
sem din entuziasmul pentru aceste pre-
mii incomode. Presupun că un pueril
spirit de competiție mă împingea să în-
cerc să-l înving pe acest escroc.

Ghiceam că Mannu, deși detesta să
piardă pterodactilii, nu dorea să piardă
și banii pe care-i aduceau vizitele mele,
fără a mai vorbi de publicitate. Premiile
nu-l costau probabil mai mult decît
ceea ce plăteam eu pentru a juca.

Cu fața stacojie, Mannu își domină
sentimentele.

— Nu, nu, deloc, zise el. Veniți ori de
cîte ori doriți. Eu sînt un om loial.

Chiar în acea seară se ținea reuniunea
clubului feminin. Ne îmbrăcărăm și ne
duserăm să cinăm la Linda și la soțul
ei. Ajunserăm să vorbim de birfele re-
giunii : unul din consilieri, care fusese

● REPERE ALE LUMII FANTASTICE

Phoenix. Gravură din secolul al XV-lea.

PHOENIX

După mărturiile lui Herodot, Plinius cel
Bătrîn, Tacitus ș.a. phoenixul este o pasăre
mitică de origine etiopiană, de o frumusețe
inegalabilă și înzestrată cu darul de a re-
naște din propria-i cenușă. În Egiptul antic
era adorată la Heliopolis (Cetatea Soare-
lui) și asociată ciclului cotidian al soarelui
și ciclului anual al revărsărilor Nilului — de
unde raportul ei cu regenerarea și viața.
Arabii susțineau că nu se poate așeza decît
pe muntele sfînt Kaf. Taoiștii o numeau „pa-
sărea de cinabru“ (tan-niao), cinabru fiind
sulfura roșie de mercur. Ea corespunde, em-
blematic, Sudului, verii, focului, culorii roșii.
Phoenixul chinezilor e androgin, mascul și
femelă în același timp (fong-hoang). Al-Jîli
face din phoenix simbolul a ceea ce își ex-
trage existența doar din propriul nume ; în-
seamnă : „ceea ce scapă inteligenței și gîn-
dirii“.

Această pasăre minunată și fabuloasă se

prins cu mîna în casa de bani municipală, și banda de motarzi bănuită de furțișaguri. Apoi meraserăm la micul auditorium.

Nu sînt dotat pentru discursuri. Nu mă descurc prea rău cu un text scris, privind hîrtia din timp în timp și străduindu-mă să nu vorbesc pe un ton monoton sau între dinți.

Dar fără manuscris, teoretic vorbind, sînt incapabil de orice ar fi. De data asta, aveam în buzunarul vestei discursul scris.

Cînd femeile se adunară, se scurse obișnuita oră plicticoasă a lecturii proceselor verbale, a raportului casierului, a cotizațiilor reclamate anumitor membri, a raportului comitetelor etc.

În sfîrșit, președintele mă chemă și-mi făcu o prezentare înflorită : „...astfel, domnul Wilson Newbury, prim vice-președinte al lui Harrison Trust Company, vă va vorbi despre importanța trusturilor, pentru femei.“

Înaintai, îmi pusei ochelarii și etalai paginile manuscrisului pe pupitru.

Erau albe.

Căscai ochii privindu-le cîteva secunde care îmi părură ore. Mă gîndii îndată că era un truc al lui Ibn-Musa.

O asemenea constatare nu mi-era de mare ajutor. Nu exista altă soluție decît să improvizez. Mă aruncau în apă. A fost un discurs destul de rău, deși subiectul mi-era familiar. Chiar Denise, care este sinceră cît se poate, făcu aluzie la el mai tîrziu. Menționai totuși principalele puncte :

„Acum — eh — dați-mi voie să vă vorbesc — eh — despre trusturile reversibile. Hm — eh. Ele prezintă anumite trăsături — eh — ale trusturilor revocabile și — hm — irevocabile. Este vorba — eh hm — eh — de un trust temporar, adesea numit „Clifford Trust“, după un contribuabil care — eh — hm — eh — în 1934 a ținut piept la IRS. Un astfel de trust, eh...“

A doua zi mă dusei la standul lui Mannu să-mi iau revanșa. Mă întorsei de acolo cu doi pterodactili purpurii, lăsîndu-l pe Mannu să spumege de minie greu stăpînită.

Ziua următoare, cum timpul părea convenabil, telefonai la clubul de iahting din Ramoth Bay, pentru a confirma rezervarea lui Psyche. Pe drumul de întoarcere, Denise mă tachină din nou apropo de fanteziile englezei care pronunță „psyche“ : SI-KE, în locul pronunției mai logice din franceză.

● REPERE ALE LUMII FANTASTICE

ridica deasupra apelor Nilului odată cu aurora purpurie, ca un soare, și ardea, se consuma și se stîngea ca soarele în tenebrele nopții, pentru ca apoi să renască din cenușa ei. Ea evocă focul creator și distrugător, care reprezintă originea și sfîrșitul lumii ; este un substitut al lui Shiva și al lui Orpheu. Adeseori phoenixul poartă o stea ca semn al naturii ei celeste.

Grecii sînt cei ce au numit Phoenix bîtlanul purpuriu (bennu al egiptenilor). Acesta apare desenat pe prova multor bărci sacre care „se pierd în imensa îmbrățișare a luminii, simbol al sufletului universal al lui Osiris, care se va crea veșnic din sine.“

În *Fiziologul*, („carte populară“ de mare succes în Europa evului mediu ; atribuită lui Aristotel, inițial ea era un tratat de zoologie, căruia ulterior i s-au adăugat pilde religioase — la noi în țară, prima traducere e atestată la începutul secolului al XVIII-lea) „finizul“ este pasărea roșcat-aurie care își întinde aripile ca să se oglindească în ele ra-

zele soarelui ce răsare și să o incinereze. Locul arderii e Heliopolis, iar traiul și-l duce în Arabia : „finizul iaste o pasăre foarte frumoasă, mai frumoasă decît păunele. Că păunele are chip de aur și de argint, iar finizul are chip împărătesc și poartă pre capul ei cunună de aur împodobită cu pietri scumpe ; și călțunii în picioarele ei sînt ca de împărat. Și iaste lăcuitoare aproape de Cetatea Soarelui...“

Și spun unii că iaste singuratec, adecă n-are soție, ca cum ar fi un călugăr. Și trăiaște 500 de ani. Iar cînd îi vine vremea să moară, își cunoaște ea moartea mai înainte. Și merge la răsăritul soarelui, ducînd cu sine mulțime de miroseale bune de scortîșoare și de cuișoare, din copacii Valasamului. Și, suindu-se într-un loc înalt, aproape de răsărit, stă cu aripile întinse ca să ardă de tot de razele soarelui și să face prah. După aceia, dintru aceea cenușă să naște un viiarme ; și dintru acel viiarme să face pasăre, ca și mai nainte, și iar zboară la Aravia...“

— Sînt sigur că în ambele cazuri Socrate n-ar fi știut de cine voiai să vorbești, zisei eu.

— Willy, dragul meu, zise Denise, dintr-o dată serioasă. Crezi că ar trebui să scoatem vasul ? Vîntul este destul de violent.

— Abia zece la cincisprezece noduri, zisei. Ai mai navigat cu mine, nu-i așa ?

— Da, dar simt că se va petrece ceva. Nu dădui nici o atenție intuiției feminine, care este cel mai adesea falsă.

Îi găsirăm pe cei doi îngrijitori de vase pe cale să instaleze velele, ramele, vestele de salvare, extinctoarele de incendiu și celelalte accesorii impuse de codul de navigație. După o jumătate de oră, pluteam rapid pe Ramoth Bay, împinși de o briză violentă, dar regulată, visul marinarilor.

— Soarele este deasupra vergii ; dacă am mîncă ceva ? zisei.

Aveam sandvișuri, fructe și destul whisky pentru a înfrumuseța lumea, dar nu deajuns pentru a stăpîni vasul. Denise despacheta, tria, și turna. Înălțai paharul din carton și zisei : „În sănătatea celei pe care o iubesc !“

Atunci briza de douăsprezece noduri se transformă în tornadă ; un uragan, care sosi fără să dea de veste, biciui crestele micilor valuri și izbi pînzele în curmeziș.

Cu două secunde nu fui destul de rapid ca să eliberez vela mare. Denise urlă și ne răsturnarăm. Masa, whiskyul și restul căzură în apă, urmate îndeaproape de Dl. și Dna. Newbury.

Din fericire, ne regăsirăm pe velă și nu dedesubt. Îndată ce putui să mă degajez de parîme și de pînze și scuipai afară toată apa pe care o înghițisem, agățai ramele și vestele de salvare care se îndepărtau duse de vînt.

Rafala căzuse la fel de repede pe cît se iscase. Ne zbăturăm în apă, adunînd materialul care plutea încă și ne agățarăm de carenă, care plutea calm pe o parte.

Se întîmpla că experiența mea de navigație se limita la vasele cu chilă. Astfel de vase nu se pot răsturna, deoarece geutatea chilei le redresează imediat. Dar un vas cu derivor se răstoarnă ușor, cînd îl lovește o pală de vînt, doar dacă

nu ești destul de iute pentru a lăsa liberă vela mare. Dar este imposibil să redresezi vasul cînd te bălăcești în apă.

Toate vasele din Ramoth Bay sînt cu derivor, pentru că golful nu este destul de adînc pentru cele cu chilă. Locul unde navigam era totuși prea adînc ca să punem piciorul. Nu era nimic altceva de făcut decît să ne agățăm, să agităm brațele, să chemăm și să așteptăm ajutor.

Curînd, cei doi băieți de la club sosiră cu o șalupă și ne săltară la bordul lor. Ei aruncară o parîmă în jurul catargului lui Psyche și-l îndreptară cît ai clipi din ochi. Unul dintre ei urcă la bord și scoase cea mai mare parte a apeii.

Asta dură aproape o oră, în timp ce Denise și cu mine ne strîngeam unul într-altul, tremurînd, în vasul cu motor. Nu cred că tinerii aveau multă simpatie pentru noi. În fine, ne întoarserăm la cheu, remorcînd Psyche.

CÎND ajunserăm uscați, schimbați și sătui, nu era decît începutul după-amiezei. Îmi făcui siesta și, așa cum mă așteptam mai mult sau mai puțin, primii o altă vizită a lui Habib Al Lajashi. Ginnul avea un aer foarte serios.

— Domnule Newbury, zise el, știu că ați avut necazuri cu vasul.

— O festă a lui Ibn-Musa ?

— Bineînțeles. Acum, trebuie să vă spun că domnul Mannu i-a dat ordin lui Ibn-Musa să vă distrugă cu orice preț.

— Vreți să spuneți să mă ucidă ? Să mă asasineze ?

— Este ceea ce se înțelege prin a distruge.

— Dar pentru ce ? Dacă el vrea să las liniștit jocul său murdar, de ce nu o spune ? Am destui pterodactili purpurii.

— Nu înțelegeți psihologia domnului Mannu. El are multe idei care vă vor părea bizare. Eu înțeleg mai bine decît dumneavoastră, deoarece numeroși muritori au astfel de idei în partea mea de lume. Pentru el, este în chestiune ceea ce el numește onoarea sa. I-ați rănit... cum ziceți ?... soția dumneavoastră ar cunoaște expresia franțuzească...

— Amour propre ?

— Asta e. Cînd cineva îi face asta, nu îl iartă niciodată. Este inutil să-i înapoiați premiile sau să-l lăsați să le recîș-

tige sau să aruncați inelele timp de o lună fără să marcați o lovitură. El are o... Care este cuvîntul italianesc ?

— O vendetta ?

— Mulțumesc, domnule ; da, o vendetta împotriva dumneavoastră.

— Ghicesc că Ibn-Musa a încercat într-adevăr să ne înece de dimineată. Din fericire, sîntem amîndoi buni înotători. Ei bine, Habib, ce puteți face pentru mine ?

— Nu mare lucru, mă tem. Ibn-Musa poate, printr-o ușoară ajustare a factorilor materiali din spațiul său, să vă atragă tot felul de nenorociri. Faceți un pas în stradă, o singură dată, fără să remarcați automobilul care vine cu toată viteza sau neglijați o mică tăietură și muriți de o otrăvire a sîngelui.

— Vă revine sarcina să mă scoateți din asta, spusei eu. La urma urmei, este puțin și din vina dumneavoastră.

Al Lajashi dădu din umeri.

— Voi face ce pot, pentru că mi-o ordonați. Dar nu promit nimic.

— Bun, zisei eu, să presupunem că promit să vă dau inelul, o dată ce sînt bine-sănătos și acasă la mine. Asta ar constitui o diferență ?

Al Lajashi reflectă la chestiune și-și ridică pălăria ca să se scarpine între coarne.

— Dacă mi-o promiteți solemn, cunosc o metodă care ar putea să meargă. Există riscuri, nu numai pentru dumneavoastră, ci și pentru mine. Totuși, dacă sînteți gata, sînt și eu.

— Nu prea am de ales, zisei. Haideți ! Trebuie să vă acord încredere, doar mi-ați dat impresia de a fi un ginn onest.

Al Lajashi surise.

— Sînteți un fin psiholog, domnule Newbury, dar trebuie să fiți pentru afacerile dumneavoastră. Foarte bine ; îmi pun proiectul în aplicare imediat. Nu pot să-mi explic metoda, dar să nu fiți surprins de nimic !

— De acord, zisei eu.

Totuși, nu mă așteptam la oribilul urlet care se ridică de pe plajă în noaptea aceea, între orele trei și patru dinspre dimineată. Se trezise și Denise. Nu puturăm vedea nimic de pe terasă.

Ne întoarserăm să ne culcăm. Nu mi-amintesc de visele mele, decît că

erau mult mai puțin plăcute decît o mică întrevvedere cu Al Lajashi.

A DOUA ZI dimineata, evenimentele nopții nu mai erau decît vaga amintire a unui vis urît. După micul dejun, ne puserăm costumele de baie pentru plaja de dimineată.

Mannu era acolo, întins sub o grămadă de nisip. Părea să doarmă. Se îngropase la limita mării înalte și valurile agitate aveau să măture curînd grămada sa de nisip.

— Ar trebui să-l trezim înainte să-și umple plămîinii cu Oceanul Atlantic.

— Ce palid este ! zise Denise. Cu toate băile de soare pe care le-a luat, s-ar putea crede că este...

Ea scoase un strigăt ce destrămă aerul. Privirea mi se prinse pe un grup de copii care se jucau cu zmee. Cînd mă uitai din nou la el, capul lui Mannu se rostogolea încet de pe grămada de nisip.

Capul său fusese pus pe grămăjoara care acoperea restul corpului ca un mor-mînt. Un val care urcase, făcuse capul să se rostogolească.

Nu se stabili niciodată cum se întîmplase asta. Poliția interogă banda de motarzi. Se găsiseră urme de motociclete pe plajă. Mai erau dovezi împotriva lor, dar nu suficiente pentru a-i inculpa.

Nu-l văzui pe Al Lajashi timp de mai multe zile. Cînd reveni să mă vadă, nu așteptai să mi-l ceară ca să-i dau inelul. Mi-l smulsei din deget și i-l aruncai înainte ca el să deschidă gura.

— Luați-l și dispăreți cu el ! zisei eu.

— Oh, mulțumesc, domnule ! Kattar Khayrak ! Sînteți eliberatorul meu ! În numele marelui Profet, pacea fie cu el, vă iubesc ! Vă...

— Sînt foarte măgulit. Dar, dacă vreți cu adevărat să vă exprimați recunoștința, cărați-vă ! Nu mai vreau să am nimic de a face cu ginnii.

Atunci mă trezii. Nu era nici un ginn ; doar soția mea iubită. Inelul totuși dispăruse. Respirai adînc. Denise se mișcă. Bine, mă gîndii, este momentul ideal să-mi dovedesc virilitatea încă o dată. La vîrsta mea nu trebuie să lași să treacă nici o ocazie.

In românește de Cornel STERIAN

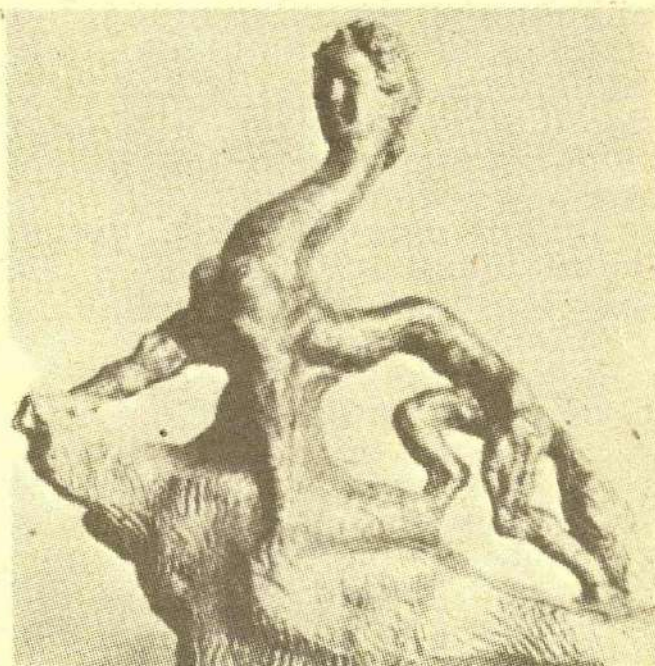
HIDRA

SCRIAM ultimele pagini ale romanului. Acțiunea mă absorbise, nu mai simțeam oboseala, reușeam să mă concentrez excelent în liniștea nopții. Creasem o lume stranie, populată de ființe sofisticate și, într-un fel, îmi părea rău că trebuie să-l sacrific pe Cryden, eroul cărții. Era cel mai reușit personaj al meu. Îl gândisem atent, îl înzestrasem cu vaste posibilități fizice și psihice, cu o inteligență extraordinară, creasem o ființă ce tindea spre perfecțiune. Totuși hotărâsem să-l ucid...

„...Materia gelatinoasă, indefinită, învăluită de o aură cu străluciri verzui, pulsa apropiindu-se inexorabil, înconjurându-l. Doar un petec de cer violet se mai zărea undeva sus, îndepărtat și rece. Cryden se ghemuise într-o conca-vitate a stîncii. Simțea presiunea psihică a hidrei anihilîndu-l, era incapabil s-o domine, incapabil să reacționeze. Încercă iarăși, pentru ultima dată, o dematerializare, dar, încă înainte de a se concentra, știu că nu mai este posibilă. Hidra ajunsese la numai cîțiva metri și se apropia lent, strivindu-i creierul cu forța ei brută, sălbatică.

Atunci, deodată, fără să se mai gîndească la consecințele posibile ale acțiunii lui, Cryden se hotărî să ignore ordinea cosmică și să-și forțeze destinul. Era unica lui șansă...”

Am privit cu uimire ultimul paragraf. Nu-l gândisem, nu știam de ce l-am scris, alta era desfășurarea acțiunii pe care o imaginasem. N-am avut timp să mai raționez. O ameteală stranie m-a toropit și totul a început să se învîrtă în jurul meu. Mă domina o voință străină. Brusc, m-a cuprins întunericul...

DIMITRIE PACIUREA : Himeră

Cînd mi-am revenit, doi ochi oblici, tăioși, mă priveau din spatele vizorului. Erau ochii lui Cryden. În spate, peretele de stîncă. Nu știam ce să cred și în mine apăruse teama. Mă afluam în grotă unde se ascunsese el înconjurat de brîul strălucitor de gelatină. M-am uitat scurt în spate și am văzut cu oroare hidra înaintînd la mai puțin de trei metri. L-am privit iarăși, febril, pe Cryden și, intrigat de costumele lui spațiale, m-am examinat atent. Eram doar un corp de ceață cu contururi estompate.

Deodată am sesizat un mesaj telepatic.

„Nu vreau să mor atît de stupid. Distruge hidra !”

Eram total derutat. Ochii lui Cryden străluceau aspru.

„Am încălcat grav legile Universului contactîndu-te. M-ai înzestrat cu puteri

extraordinaire și le-am folosit. Nu te mira. Lumile pe care le-ai creat au și ele anumite legi intrinseci de evoluție, care chiar ție îți rămân indescifrabile. Tu ești Creatorul, zeul nostru suprem, dar ești un zeu crud și capricios. Ne torturezi prea mult.“

Mă simțeam năucit. Am articulat cu greu două cuvinte :

— Exiști, Cryden ?

„Exist. A existat și Villard, pe care l-ai ucis în explozia de pe asteroid, Ramon și Alore, cărora le-ai dat un destin la fel de atroce, și ceilalți, cu care te joci fără să-ți pese de nimic. Nu uita de legea universală a compensației.“

— Ce vrei să spui ?

„N-am timp să-ți explic. Periculozitatea breșei pe care am creat-o între lumile noastre, pentru a te contacta, crește exponențial cu durata ei de existență. Grăbește-te și distruge hidra !“

— Ce voiai să spui ? ! — am urlat fără să iau în seamă avertismentul lui. Înțelese că trebuie să-mi explice. Mesajul era mult atenuat. Se simțea influența crescândă a hidrei.

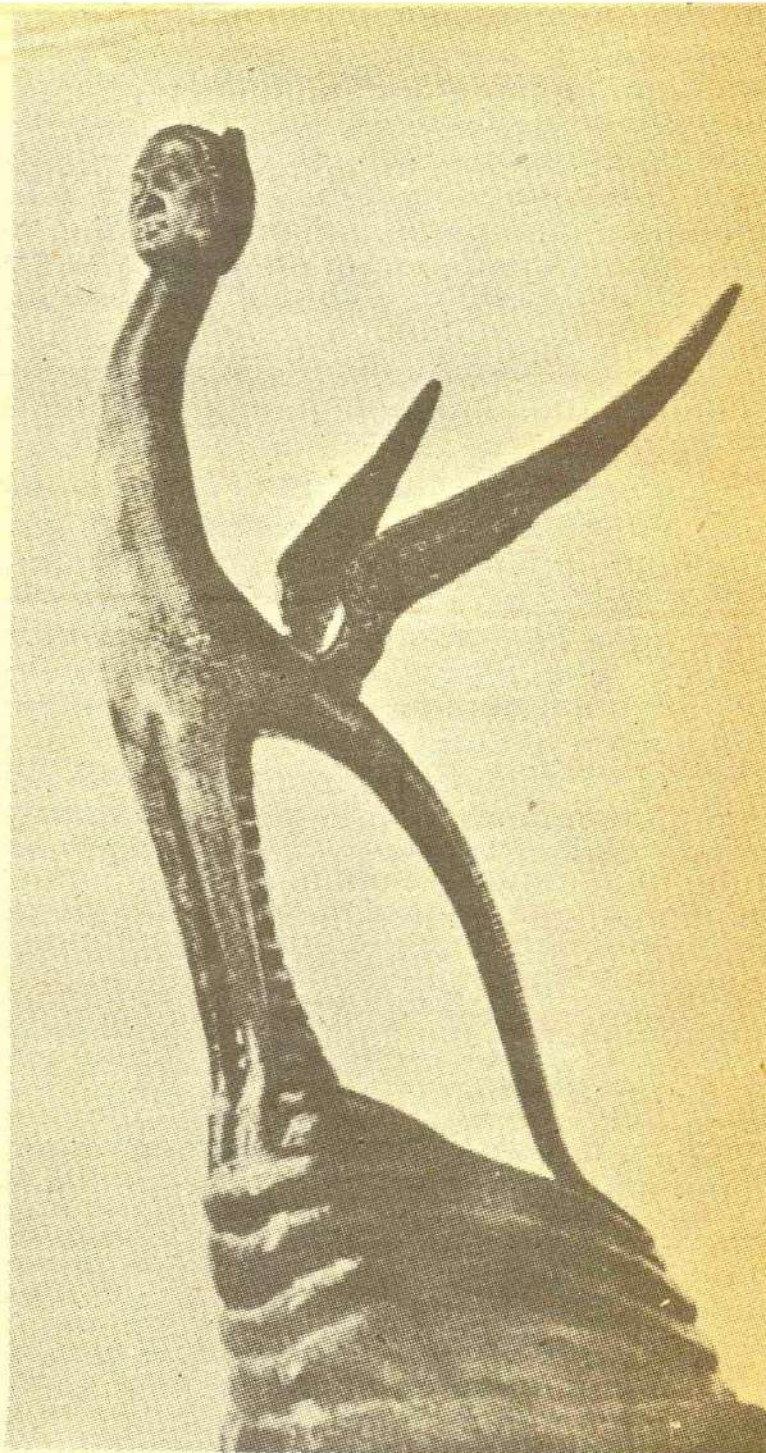
„Evenimentele dintr-o anumită zonă spațio-temporală pot genera fenomene în oricare altă lume în sensul pozitiv sau negativ al axei timpului. Iar destinele pe care ni le-ai hărăzit nouă probabil se vor răsfrînge cîndva și asupra ta. Oricum, anihilează hidra !...“

Ultimele lui cuvinte mă loviră necrutător.

„...aș vrea să reușești... dar... poate și tu, la rîndul tău, ești creația altcuiva...“

N-am apucat să-i pun ultima întrebare și nici nu știu dacă ar fi putut să-mi răspundă. Amețeala m-a cuprins din nou și mi-am pierdut cunoștința...

M-am trezit acum cîteva clipe cu capul pe birou, amorțit. Sînt în camera mea, luna strălucește pe fereastră și în mașina de scris ultima pagină este bătută pînă la jumătate. Totul pare neschimbat și totuși am o vagă senzație de neliniște. Probabil urmare a coșmarului. Căci ce altceva ar putea fi întîlnirea mea cu Cryden ? Recitesc ultimele fraze și din nou simt uimirea în fața celui din urmă paragraf ; acum știu că nu este al meu.

DIMITRIE PACIUREA : Himeră

Nu pot să mai continui restul capitolului. Sînt foarte obosit și nu reușesc să mă concentrez suficient. Mă ridic de la birou. Trebuie să deschid fereastra. Aerul răcoros, de noapte, mai mult ca sigur mă va înviora. Trag perdeaua și, deodată, îmi simt genunchii moi. O groază imensă, indescritibilă, mă paralizază în fața geamului.

În grădină, la numai cîteva metri de zidul casei, o masă gelatinoasă, gigantică, strălucind verzui, se apropie lent, din toate părțile, imposibil de oprit...

ATENȚIE, FOLOSIȚI SCĂRILE!...

AM AJUNS... Cîteva trepte, ușa care se deschide scîrîind, un hol larg și jos, prost luminat, altă ușa — ciudat ! asta nu mai scîrîtie ? ! — apoi pași, șase la număr, șovăitori și cumva speriați, pentru ca dintr-o dată să-mi dau seama că, în sfîrșit, AM AJUNS !...

Din cauza emoției, mîinile îmi sînt transpirate, iar respirația șuierătoare, cred că aș tremura, dar nu îndrăznesc

REPERE ALE LUMII FANTASTICE

STRUȚUL

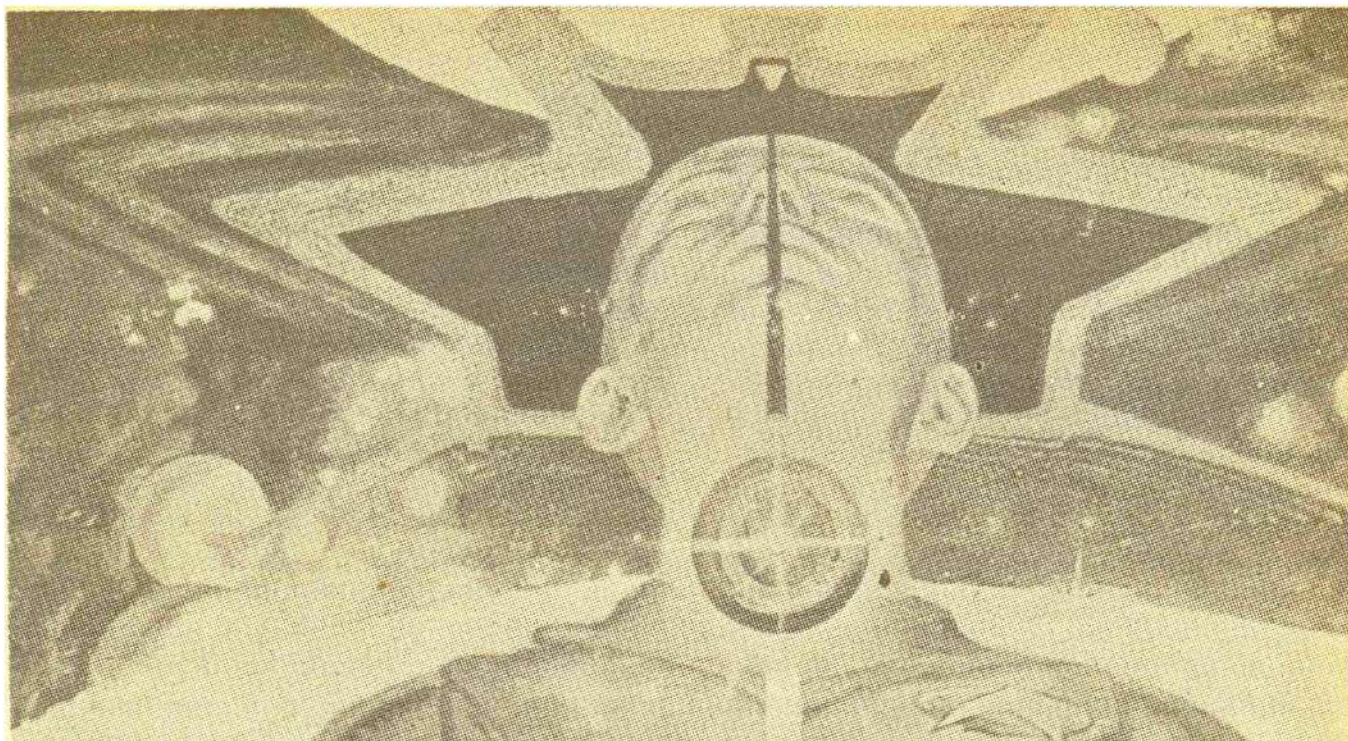
În antichitate, struțul nu a incitat imaginația oamenilor prea mult. De o frumoasă descriere beneficiază în *Fiziologul*, care îi păstrează numele grecesc (struthiocamelos) : „stratocamilul iaste o pasăre mare. Și deaca naște oaole, le bagă în apă și șade acoloa, lingă apă, căutînd cu ochii la oaole sale, că, cum îș va întoarce ochii într-altă parte, îndată să stîrlesc oaole. Și cînd va să doarmă, numai cu un ochiu doarme, iar cu altul tot acolo privește. Că iaste o fiară asemenea șarpelui, ce să cheamă aspidă, carea iaste lungă de 50 de coți ; și deaca vede că naște stratocamilul oaole, iar ea vine și să uită, că au doară ș-ar întoarce stratocamilul ochii încătroova, ca să sufle aspida spre oao și să le stîrpească. Și tot acolo stă aspida 40 de zile și nu să duce nicăiri pînă scoate stratocamilul puii.“

În evul mediu însă, rigoarea erudiților i-a descompus înfățișarea conform numelui, în pasăre și animal. Dimitrie Cantemir își numește un personaj din *Istoria ieroglifică* Struțocamilă cu intenția vădită de a-i satiriza ezitarea între țara păsărilor și cea a patru-pedelor, știind fără îndoială că în bestiariile occidentale era înfățișat ca o cămilă înaripată, care sîmăna a măgar.

să mă mișc, stau și ascult numai, e liniște, doar larma unor voci de copii jucîndu-se pe scări se aude atenuată de undeva, de la etajele superioare. Prin ferestrele murdare ale casei scărilor, lumina se strecoară cu greu, filtrată în nenumărate tonuri de gri, acoperind ca o apă stătută vopseaua scorjită a pereților.

Întorc privirea. În fața mea e liftul — amortit, etalîndu-și nepăsător ușa metalică, masivă, cu contururile mușcate din loc în loc de pete de var întărit, rămase de la ultima curățenie generală. O bucată de hîrtie lipită cu scotch anunță cu litere de-o șchioapă, inegale și strîmbe : DEFECT. Și mai jos : FOLOSIȚI SCĂRILE.

Ezit o clipă, apoi mă decid. Cu un fel de furie rece, deschid ușa liftului și intru. În bezna profundă, lumina năvălită de afară decupează o suprafață cu margini neregulate, licărind stins și aproape instantaneu risipită, după închiderea panourilor glisante în urma mea. Liniștea rămîne dincolo de ele, înlocuită de un sunet ciudat și profund, imposibil de localizat, ai spune că un motor uriaș toarce lent la turația minimă, așteptîndu-și rîndul pentru a fi folosit din plin. De sus curge niște apă, o aud cum picură, rar, sonor — apă într-un lift ? de unde ? e o greșeală, probabil vreo infiltrație prin pereți de la vreo țevă spartă. Sub greutatea trupului meu, cabina liftului vibrează ușor, reverberînd neauzit, ca o coardă abia atinsă în ființa unui pantagruelic instrument muzical. Fric ! fric ! fric ! — susură apa, de unde oare ? Mă foiesc nemulțumit, ciocnindu-mă de pereții rigizi. Dezorientate de întuneric, simțu-

ROBERT McCALL : Viziune asupra viitorului

rile mele își pierd acuitatea, senzațiile se suprapun, se substituie, deformându-mi percepția, dându-mi iluzia unei diminuări succesive a spațiului în care mă aflu. Acum mă învîrt ca o sălbăticiune zăvorîtă în cușca ei de fier, drang ! drang ! face cușca la fiecare desprindere a piciorului de pe podeaua acoperită cu un covor de cauciuc, pe care-l simt vălurit și ușor umflat pe alocuri, ca o cameră de bicicletă incomplet golită de gaze. În fine, cred că am ajuns cu fața spre peretele adăpostind butoanele ce pun în mișcare cabina ascensorului, un oftat zbuciumat își face loc pe buzele mele și mă rezem o clipă de panoul din dreapta, ascultînd scîrțîitul hainelor frecate de suprafața lucioasă a oglinzii, pe care-o intuiesc mai curînd, fixată undeva, în imediata mea apropiere. De sus, apa curge neîncetat : fric ! fric ! fric ! afurisită țeavă, mă pomenesc zicînd cu voce tare, în vreme ce un curent de aer mirosind neplăcut a ceva ars îmi mîngîie obrajii și fruntea brobonite de sudoare, într-o relativă senzație de răceală.

Tremurătoare, mîna răscolește prin buzunare, în căutarea unui chibrit sau a brichetei, sînt fumător și de obicei am asupra mea măcar una dintre ele, dar uite că astăzi le-am uitat acasă, idiot ce sînt ! tocmai acum, cînd trebuie să

aflu adevărul cu orice preț, să verific, să mă conving, să știu... Înjur furios, pipăind ezitant peretele din față, pînă găsesc tabloul de comandă, o mîngiere fugară, de recunoaștere, după care încep să număr cu precauție, pe șoptite, plecînd de la ultimul buton de jos : parter, etajul întîi, doi, trei, patru — aici ar trebui să mă opresc, să ies din lift și să pătrund în apartamentul insipid în care-mi duc existența zilnică, banală și nepericuloasă, dar n-o fac, număr doar etajele — cinci, șase, șapte, apoi opt, nouă, zece și în final cele două butoane speciale, „oprire” și „alarmă”. Deci, în total, treisprezece, nimic neobișnuit așa-dar. Și totuși... Deasupra se mai află încă un buton, *al paisprezecelea ! ! !* Un buton care nu pare să folosească nici unui scop evident, deduc asta pipăind cu buricele degetelor ebonita lucioasă și dură, lipsită de orice fel de semn gravat pe ea ; n-ar trebui să fie acolo, dar cu toate acestea este... Există într-un mod pe care rațiunea mea nu-l poate momentan explica... Iată-l ! butonul *în plus...*

Un fior de gheață îmi contractă mușchii deveniți rigizi, în timp ce spaima ca o hîrcă deșucheată se amuză să mă zgîlție zdravăn, cum naiba ar putea fi altfel, cînd... Dar nu, îmi spun, nuuu, stai așa, ce-i cu tine, te-ai prostit ? mai nu-

măra o dată, încă o dată, îmi spun, *trebuie* să mai numeri ca să te convingi că n-ai greșit, că nu ești nebun, că azi-dimineață, când te-ai trezit cu ideea foarte clară și neliniștitoare că la întoarcere vei găsi liftul *defect*, iar înăuntru un buton mai înainte *inexistent*, erai fără îndoială adormit, daa, nu te sculaseși încă, visai și n-ai reținut bine ce anume, e și normal, ce e de fapt un vis? Cîți dintre noi sînt capabili să-și amintească dimineața, când se trezesc, visele din timpul nopții? O fi vorba despre altceva, probabil sub influența filmului S.F. văzut aseară la televizor ai început să ai tot soiul de viziuni anticipative, periculoasă chestie! pe cuvînt! ți-o fi plăcînd ție genul, dar nici chiar așa, în viață ca-n cărți, ai să intri la balamuc, zău! Ia mai numără afurisitele alea de butoane, poate-ai greșit și sînt totuși cîte trebuie, în bezna de aici nici nu e prea greu s-o iei razna... Atenție, număr: parter, etajul întâi, doi, trei, patru — locul unde ar trebui să ies și să... — cinci, șase, șapte, opt, nouă, zece și cele două butoane speciale, iar deasupra... Deci nu sînt nebun, aproape că strig, sînt paisprezece butoane în liftul ăsta de coșmar, *paisprezece*, totuși cum se poate? asta era valabil în vis, acolo orice e posibil, dar nu și-n realitate, înseamnă că încă mai visez, totul e aiurea și de neînțeles ca și azi-noapte, un vis, atîta doar, un vis, cum se face că nu mai știu însă cînd a început și cînd s-a terminat?! Ori poate că mai visez încă, poate nici nu s-a terminat?! Ce altceva este Realitatea decît partea materializată, palpabilă, a unui Vis infinit? Există ceva anume care să

ne îndreptățească să fim atît de siguri că lumile pe care le întîlnim în vis nu sînt reale? Că nu constituie, toate la un loc, o altă Realitate, inaccesibilă nouă, guvernată de cu totul alte legi decît cele pe care le cunoaștem și cu care sîntem obișnuiți, într-o trecere prin lumea desemnată drept *singura* efectivă și reală?...

Poftim, am început să vorbesc aiurea, e clar, mai am puțin și-o iau razna. Și totuși, noaptea trecută...

Ridic mîna. Trebuie să aflu, să mă conving... Scurtă orbecăială, butonul, un moment de ezitare și, în cele din urmă, apăsarea fatidică... O explozie de lumină orbitoare îmi traversează brusc ochii, privirea-mi e ucisă și simt, strecurîndu-se prin fibrele nervilor cu iuțeala unui fulger, durerea, apoi presiunea insuportabilă, a unui vuiet asurzitor, forțîndu-mi timpanele pînă aproape de limita maximei rezistențe și senzația extraordinară că fiecare celulă a corpului meu se detașează de celelalte trecînd, într-un complicat proces de osmoză, prin membrana unui obstacol imaterial, sesizabil doar la nivelul subconștientului, pentru a se recompune — în același echilibru dinamic — *dincolo*. Acolo unde totul e numai plutire eterică, dezorganizată, deasupra unor rădăcini rămase undeva, în urmă, implantate într-o realitate (imaginară?) devenită inutilă.

Deschid ochii sau poate i-am avut deschiși încă de la început, impresia de zbor se năruie și imaginile revin, tremurînd concentric, unde ale unui lac de culori, forme și volume stabilizîndu-se treptat, într-o priveliște incredibilă: mă aflu în mijlocul unei cabine spațioase, scaldate în efluviile palpitînde ale unui albastru deosebit de pur, simțind sub picioare vibrația intensă dată de un mecanism în funcțiune, pe care mi-l imaginez acționînd implacabil, conform unor reguli stricte, bine stabilite. Prin semiobscuritatea deformantă, zăresc închizîndu-se în sine, aidoma unui cerc, peretele din fața mea, pe care ciudate aparate strălucitoare își expun privirii miriadele de cadrane și semnalizatoare colorate, licurici jucăuși, însoțiți într-o horă mută, dar nu mai

Ichtyocentaurus, pictat la Anvers „după natură“ (Din: Conrad Gesner, *Historiae animalium*, 1551)

puțin violentă, de nuanțe interferate. În spate, un instrument de-a dreptul halucinant, cu o uriașă claviatură în trepte, scoate un șir de sunete grotești, ori mai curînd nepămîntene, un fel de muzică a sferelor, acompaniată de străfulgerările reci, oțelite, născute de carcasa metalizată a aparatului.

O mișcare brutală, o răsucire pe călcie și privirea mi se izbește parcă de cele două panouri glisante care închid intrarea, sînt altele, *cu totul altele*, și nu e nevoie să verific pentru a-mi da seama că dincolo de ele în nici un caz nu se mai află holul blocului în care locuiesc. Locuiam? Voi locui? Greu de spus, cine mai știe pe ce coordonate ale Timpului și ale Spațiului mă aflu?!

Cîteva secunde — zeci de secunde? — de întepeneală a creierului, cineva îl ia parcă și-l învelește într-o vată pufoasă, împiedicîndu-l să raționeze, apoi, zbaterea necontrolată a nervilor, adevărată transmisie Morse a stării de tensiune, sufocarea și teama organică, instinctivă, împingîndu-mă brusc spre ușa care *știi* că va rămîne închisă, transformîndu-mă fără putință de scăpare în prizonierul pentru eternitate al acestui cavou ultrasofisticat și, în final, lumina care se stinge ca frîntă, în vreme ce eu lovesc zadarnic cu pumnii în panourile metalice, însîngerîndu-mi mîinile, toate mi se îngrămădesc în minte cu forța de șoc a unui bombardament...

Acum am realizat, în toată cruzimea lui, teribilul adevăr: locul e același, numai universul e altul, diferit de cel de plecare, straniu, dar mai ales străin. Iar lucrul cel mai rău abia acum urmează: dacă și în continuare totul se va petrece aidoma visului meu nebunesc din noaptea precedentă, înseamnă că sînt pierdut, iremediabil pierdut. Căci, în clipa următoare, cabina ascensorului trebuie să țîșnească din loc, într-un vuiet de motoare amplificat de accelerația progresivă și s-o pornească nu *în sus*, ca orice ascensor obișnuit, ci spre stînga sau spre dreapta, unde în mod normal s-ar găsi zidul blocului, dar atunci șocul? lovitura? totul e o iluzie, ultima speranță se stinge, nu se întîmplă nimic și nici n-ar avea cum, la stînga (la dreapta?) *nu se află nimic!!* Doar în-

Om-clopot. (Din FRANÇOIS DESPREZ :
Inchipuiri năstrușnice, Paris, 1565)

tunericul și viteza mereu sporită, întocmai ca a unei astronave cuprinse de dorul de casă, asta va fi tot ce-mi va rămîne: viteza amețitoare, sporind, amplificîndu-se la nesfîrșit, pînă cînd? pînă unde? pentru ce? Nimeni nu va ști... Poate doar Timpul, poate doar Spațiul, pe care le voi străbate într-un fior, alergînd veșnic pe una dintre dimensiunile cunoscute sau necunoscute, una dintre cele „n” dimensiuni ale lor, îndreptîndu-mă spre un alt univers, cu alte „n” dimensiuni, în plasa cărora un om înnebunit de groază, într-o cabină despre care nu știe nimic, nici măcar la ce folosește, alunecă neputincios către un al treilea univers, cu încă „n” dimensiuni, pe ale căror trasee spațio-temporale un al treilea om, prizonier nefericit al unei cabine diabolice, se rostogolește ca pe un tobogan spre capcanele unui al patrulea univers, și el „n”-dimensional, și el diferit de toate celelalte, în spațiul și timpul căruia un om cu pumnii zdrobiți de lovituri...

Și tot așa, la infinit, în cele „n” universuri, cu „n” dimensiuni ale Realității, în care visul acela, *absolut adevărat*, îmi dau prea tîrziu seama, constituia în mod firesc una sau mai multe dimensiuni posibile, ale unuia sau mai multor universuri probabile...

Spre care liftul o pornește brusc, într-un vuiet de motoare amplificat de accelerația progresivă, dar nu în sus, cum ar fi normal, ci spre stînga sau spre dreapta, unde...

FLUVIUL FĂRĂ ÎNTOARCERE

 CABRAL izbea cu nădejde încâlceala de liane, frunze și ramuri mlădioase, croind un tunel îngust, prin care ceilalți se strecurau în urma lui, purtându-și cu greu armele și poverile. Cizmele portughezului se încurcau în șerpii cafenii ai rădăcinilor, cîrceii uriași se întindeau să-i înlănțuie pieptul în îmbrățișarea morții, iar marile orhidee își aplecau spre el cupele de petale cărnoase, ca niște guri flămînde. Maceta se ridica și cobora cu regularitatea unui pendul și totuși, în locul trosnetului lemnului despicîndu-se sub tăiș, nu se auzeau decît icniturele furioase ale celui care lovea. Cabral simțea cum îl părăsesc puterile, dar ceea ce îl înnebunea era mai ales vederea fierului ascuțit afundîndu-se în masa vegetală ca într-o mlaștină viscoasă. A mai izbit o vreme, apoi, covîrșit de sentimentul umilitor al inutilității gestului, s-a dat la o parte, lipindu-se de trunchiul unui copac pentru ca Diaz să-i poată lua locul. Coloana a început să înainteze mai repede, căci brațele tuciiurii ale fostului marinăr secerau neobosite păienjeniișul plantelor pînă ce s-a poticnit în fața unui desîș crescut în jurul unui arbore prăbușit, ca un zid de netrecut. Au trebuit să-l ocolească, intrînd pînă la genunchi într-o baltă a cărei duhoare de putreziune sufoca văzduhul.

Șirul soldaților deschizîndu-și anevoie drum prin junglă semăna cu o omidă avînd spatele acoperit de solzii metalici ai armurilor și înghimpat de vîrfurile lăncilor. În urmă, pădurea își vindeca repede rănilile, tăindu-le calea de întoarcere : nici nu trecea bine ultimul portughez că lianele se grăbeau să țeară

din nou plasa lor formidabilă, prin care abia izbuteau să pătrundă razele soarelui.

Coloana urma cursul marelui fluviu, dar apropierea apei, clipocind molcom, nu aducea vreo alinare în căldura aceea infernală, atrăgînd în schimb legiuni de insecte, lipitori și viermi. Aerul însuși era atît de plin de miasme și umezeală, încît părea un lac tulbure, ale cărui unde scaldau trupurile, pătrunzînd în piele și molipsind gîndurile de boala ne-ființei, ce plutea ca un abur verzui deasupra smîrcurilor.

Pe acest pămînt al făgăduinței nimic nu era așa cum ar fi trebuit să fie. Pentru soldații înghesuiți în calele întunecate, mișunînd de șobolani, călătoria pe mare nu păstrase aura de aventură și măreție pe care plecarea caravelor, cu pînzele înălțate trufaș în vînt și arborînd pe cel mai înalt catarg flamura regelui, o avea în ochii miilor de săraci ai Lisabonei, adunați pe țarm să privească flota într-o tăcere aproape evlavioasă. Lui Cabral îi venea să rîdă cînd se gîndea la mulțimea răbdătoare — hrănindu-se cu te miri ce și locuind în cocioabele din preajma portului — care aștepta cu încredere întoarcerea corăbiilor purtînd în pîntece bogățiile continentului de peste ocean. Dar veselia sa era amară, iar rîsul semăna cu un scrișnet de dinți. Cei dinaintea lor găsiseră ceva aur — repede înghițit de visteria goală ca buzunarele unui soldat după o noapte de chef — însă adevăratele comori se aflau încă acolo, în Eldorado, orașul aurului, ascuns în inima junglei, așa li se spusese la plecare. Dar, după săptămîni în care hrana proastă, răul de mare și murdăria din cală îi adu-

seseră într-o stare de plîns, cei aproape o mie de aventurieri rămași în viață au fost mulțumiți să simtă iarăși pămîntul sub picioare. În portul ce abia se construia, au fost încartiruiți în barăci lungi, cu pereții din trunchiuri de copaci cioplite grosolan, cu nimic mai arătoase decît șoproanele de alături în care erau ținuți caii costelivi ai cavaleriei, inutilă în acest iad vegetal.

Cît timp a rămas în garnizoană, Cabral n-a văzut nici măcar o uncie de aur în afara soldei mizere pe care o primea în fiecare lună ; doar o dată a zărit o ciudată brățară de aramă, aruncată de un soldat pe masa de joc. În schimb, portul vuia de zvonuri despre comorile fabuloase ce așteptau în orașele din junglă, doar să fie destule spinări zdrene ca să poată căra bogățiile pînă la corăbii. Mai mulți necugetați s-au afundat în pădure în căutarea cetății Eldorado, dar, cum nici unul nu s-a întors, oamenii s-au resemnat să asculte sfaturile veteranilor și să aștepte momentul cînd guvernatorul se va hotărî să trimită o expediție mare și bine echipată, care să exploreze cursul Amazonului în sus, spre izvoare.

Acum însă, vedeau că în locul unei campanii glorioase aveau de înfruntat hățișurile presărate cu capcane mortale, asaltul sîcîitor și dureros al insectelor, atacurile perfide ale șerpilor, teroarea nopților răsunînd de urletele atîțate ale fiarelor și, mai ales, crizele din ce în ce mai dese de friguri, măcinîndu-le trupurile slăbite de marșul prelungit... Cîrînd au început să-i hărțuiască și indienii : se furișau pe înserat, ascunși în umbrele pădurii, azvîrlind o ploaie de săgeți și sulițe otrăvite asupra portughezilor, după care se retrăgeau la fel de brusc cum apăruseră, fără să se angajeze într-o luptă deschisă. Războinicii despuiați, iuți și agili ca niște diavoli, aveau fețele oribil vopsite în negru și verde și nu semănau deloc cu puținii prinși pe care Cabral îi văzuse în cuștile de lemn din curtea garnizoanei. Acolo, bărbații — duși imediat la execuție — aveau ochii atît de goi și lipsiți de voință, încît era de mirare că încercaseră măcar să se împotrivească soldaților îmbrăcați în fier. Ca și ei, femeile

RALLE : Chip de femeie

nu purtau veșminte, ci doar colane de pene frumos colorate și brățări din colți de jaguar la glezne sau la încheieturile mîinilor. Cabral și camarazii săi le găseau atrăgătoare în ciuda pielii roșcate și a ochilor oblici, îngustîndu-se spre temple ; într-o zi însă, corăbii venite din patrie au adus — pe lîngă arme, provizii și recruți — un nou guvernator. Acesta a grăbit lucrările la fortificații și i-a obligat pe soldați să facă zilnic instrucție, punînd capăt puținelor distracții din tabără : a interzis jocurile de noroc, a închis tavernele, iar pe indience le-a îngrămădit într-un ȋarc, unde au fost date pradă ogarilor dresați să vîneze oameni...

Deși se împuțina vîzînd cu ochii, coloana răzbătea tot mai departe în junglă, urmînd apele leneșe ale fluviului. Un al șaselea simț le vestea soldaților apropierea de ținta mult rîvnită, iar atacurile indienilor deveneau tot mai dese și mai violente, ca și cum aceștia ar fi avut

de apărat un ținut sacru, pe care nici un străin nu trebuia să-l pîngărească. Îndrăzneala lor era atît de mare, încît năvăleau acum în plină zi, înfruntînd lăncile, archebuzele și săbiile mînuite de portughezi, cărora nu le puteau sta împotrivă.

Într-o dimineată, oprindu-se să bea apă din fluviu, Cabral a fost mușcat de un caiman. Nu i-a luat decît o clipă ca să omoare reptila, dar a trebuit să rămînă ultimul din șir, abia tîrîndu-și piciorul rănit. Deodată, urletele cumplite ale vrăjmașilor apăruti de nicăieri i-au înghețat sîngele în vine și, pînă să apuce ceilalți să-i vină în ajutor, o lovitură teribilă în ceafă l-a făcut să se prăbușească în genunchi, scăpînd sabia din mînă. Coiful îi zburase cît colo și, înainte să-și poată ridica scutul, o măciucă l-a izbit în creștet, cufundîndu-l într-o prăpastie de întuneric.

LINIȘTEA ȘI ÎMPĂCAREA de care se simțea cuprins nu puteau veni decît de dincolo de moarte ; de aceea nu s-a mirat prea mult cînd, deschizînd ochii, l-a văzut pe îngerul ce aștepta lîngă pat, cu lancea în mîna dreaptă și chipul ascuns de o ceață aurie. Dar heruvimul acesta nu avea aripi, iar trupul său de fecioară l-a făcut pe Cabral să simtă porniri cît se poate de lumești. Cînd arătarea s-a mișcat pentru prima oară, portughezul a tresărit, căci nimbul de lumină nu era altceva decît părul mătăsos, în care razele soarelui, strecurîndu-se printr-o deschizătură îngustă, aprindeau nenumărate scînteii. Îndoiala îi pătrunsese în suflet : dacă acesta era într-adevăr raiul, de ce rana de la picior îl ardea la fel de nemilos ? Înainte de a avea răgazul să se dumirească pe deplin, lancea s-a aplecat spre el, silindu-l să se ridice mai repede decît s-ar fi crezut în stare.

Afară, orbit de strălucirea văzduhului, abătută asupra lui după semiîntinericul din peștera unde zăcuse, Cabral s-a rezemat de o stîncă, sorbind cu lăcomie aerul tare al înălțimilor. Se afla pe o platformă scobită în coasta muntelui, de la care cobora o scară săpată în piatră, pînă jos, în valea rotundă, adăpos-tind o cetate cum portughezului nu-i

mai fusese dat să vadă. Jur împrejur pereții unui vulcan stins de mult înclăștau orizontul, ridicîndu-se spre tării, dar Cabral n-avea ochi decît pentru cetatea cu ziduri mai înalte decît turnurile palatelor din Lisabona. Lespezile gigantice, pe care numai puterea unor uriași le putuse urni din loc, se îmbinau atît de bine, încît între ele nu încăpea nici măcar lama unui cuțit. Dincolo de brîul fortificațiilor, construcții monumentale creșteau una dintr-alta ca un labirint vertical, cu nenumărate intrări, terase suprapuse, punți, creneluri, și ruri de coloane și statui. Măreția palatelor, îndrăzneala arcadelor avîntîndu-se peste străzile pavate cu dale ruginii, uriașele apeducte, scările în spirală, bastioanele, turnurile și porțile grele de aramă, toate îl făceau pe Cabral să se cutremure, căci o astfel de citadelă era de necucerit.

De-abia tîrziu și-a dat seama că, în cetatea ce putea cuprinde între ziduri întreaga Lisabonă, nu se zăreau bărbați, ci doar femei tinere, înarmate cu lănci, arcuri și tolbe de săgeți. Cele pe lîngă care trecea păreau nepăsătoare, nici măcar curioase, însă Cabral și-a amintit fără să vrea de chinurile la care erau supuși indienii prinși de portughezi.

De cînd se afla pe pămîntul acela blestemat, văzuse destule băștinașe, ba chiar cîștigase una la zaruri, dar se plictisise repede de ea, găsind-o prea blîndă și supusă. O vînduse în cele din

DI MACCIA : Nenumăratele fețe ale lui Adam

urmă unui marinar, nemaiputînd suporta privirea ochilor negri, în care stăruia o nesfîrșită tristețe. Femeile din cetate însă, mîndre ca niște regine, aveau pielea mai albă decît a lui, părul de culoarea dublonilor abia ieșiți din visterie și ochii ca lamele săbiilor de Toledo. Nu-și vopseau trupul cum făceau indienii și nu purtau nici un fel de veșminte sau podoabe care să le ascundă frumusețea...

O lovitură în coaste l-a trezit din visare; și-a încheștat pumnii, aruncînd o privire întunecată însoțitoarei sale. Aceasta nu părea să se sinchisească de furia portughezului și, înaintea albastrelui înghețat al ochilor ei, Cabral și-a plecat capul, blestemînd soarta care-l făcuse să cadă prins. O clipă și-o închipui pe diavolița aceea tîrîndu-se la picioarele sale, în timp ce el își ridica încet sabia, rîzînd de groaza care o făcea să tremure ca scuturată de friguri. În jurul lor cetatea ardea, iar apărătoarele erau tîrîte de plete spre căruțele încărcate cu pradă, în chiotele de bucurie ale soldaților îmbătați de victorie...

Mînia îi înăbușea teama și Cabral începu să chibzuiască la o cale de scăpare. Însă, chiar dacă reușea să smulgă arma din mîna celei care îl păzea, n-ar fi făcut nici zece pași înainte ca femeile ce nu păreau a cunoaște frica să-l doboare ca pe un lup hăituit. I se părea ciudat să vadă pretutindeni arme: ce taină ascundea cetatea, de vreme ce locuitoarele ei nu se încredeau îndeajuns în tăria zidurilor?!

Cufundat în gînduri, n-a băgat de seamă cînd au ajuns înaintea primei trepte a scării ce se cățara pe una din pantele unui adevărat deal de granit roșu. Virful fusese retezat și, în locul lui, pe platforma mărginită de un șir de coloane cioplite din piatră verde, se înălța un templu, ale cărui ziduri străluceau ca zăpada în bătaia soarelui. La gestul poruncitor al însoțitoarei sale, portughezul a început să urce, strîngînd din dinți ca să nu geamă de cîte ori durerea din picior îl săgeta asemeni unui fier înroșit. Nu ajunseseră nici la jumătatea drumului și gîfîia, iar genunchii i se înmuiaseră, pe cînd fata îl urma sprintenă, picioarele-i goale abia atin-

gînd dalele lustruite. Ghicindu-i disprețul, o furie oarbă a făcut să clocotească sîngele soldatului, dîndu-i noi puteri și ultimele trepte le-a suit aproape în fugă.

Platforma era mult mai mare decît crezuse și părea pustie. Întredeschisă, poarta templului îi așternea înaintea un dreptunghi neliniștitor de beznă și, întrebîndu-se dacă ajunsesese la locul supliciului, Cabral s-a întors brusc, însă în spatele lui nu se mai afla nimeni. Atunci, s-a lăsat încet pe lespezile albe, sprijinindu-se de o coloană, mulțumit să se poată odihni, cu mintea golită de orice gînd. Ca și cum odată cu ochii tăioși ca niște pumnale dispăruse și puterea sa de a se împotrivi, soldatul s-a ridicat apoi cu mișcări lente, iar pașii l-au purtat singuri spre intrarea de care-i era groază.

La început l-au călăuzit razele strecurîndu-se printre canaturile de aramă, dar, cu cît înainta în coridorul strîmt, lumina se împutîna, devenind o palidă fluturare și, curînd, întunericul s-a instăpînit între pereții reci. Deodată, a zărit în depărtare o licărire slabă și a pornit într-acolo. S-a oprit într-o încăpere atît de mare, încît sunetul pașilor săi se pierdea în noaptea dintre ziduri, a cărei unică stea rămînea flacăra unei torțe aflate la o înălțime amețitoare. După o clipă, două blocuri de piatră s-au urnit cu un huruit aspru și, prin deschizătura apărută în tavan, soarele a pătruns înăuntru, coborînd un stîlp de lumină în jurul căruia umbrele dădeau înapoi, lăsînd să se vadă un bazin, oglindă netulburată de vrea undă. Ivindu-se pe neașteptate din bezna în care era cufundat restul sălii, o femeie a coborît încet treptele, spre apa ce a învăluit-o ca o hlamidă. Cînd a ieșit afară, pășind în coloana de raze, un strigăt de uimire i-a scăpat fără voie portughezului: trupul gol sclișea asemeni unei statui, căci pielea și părul fuseseră acoperite cu un strat subțire de aur. Cu ochii ieșiți din orbite și degetele rășchirate ca niște gheare, Cabral a făcut un salt spre femeie, dar, fără veste, încăperea s-a umplut de o strălucire orbi-toare. Pereții erau din plăci groase de aur și peste tot zăceau bucăți de aur

H. R. GIGER : Suniya

masiv, părînd insule pierdute într-o mare de pietre prețioase, căci pe jos se revărsau în cascade rubine, diamante și safire mari cît oul de porumbel, iar bogățiile acelea de neînchipuit l-au făcut pe Cabral să se teamă că ar putea înnebuni de fericire. Uitase cu totul de indieni, de cetatea femeilor înarmate și chiar de frumoasa ce se scăldase în aur: nu vedea decît nestematele în care își afunda brațele pînă la umeri, globurile poleite săltînd pe valuri de rubine, topaze și smaralde. S-a tîrît pînă la bazinele cu apă de aur, cufundîndu-și minile înăuntru și a început să stropească împrejur, bîiguind cuvinte fără șir...

SUTE DE BRAȚE izbeau în zidul de tulpini, deschizînd un tunel larg pentru soldații ce înaintau fără să le pese de păienjenişul pe care jungla se grăbea să-l țeară în urma lor. În zadar marile orhidee își aplecau spre ei petalele cărnoase ca niște guri flămînde, șerpii cafenii ai rădăcinilor le încolăceau cizmele și lianele se întindeau încercînd să-i sugrume. La trecerea coloanei mai-muțele își încetau joaca, păsările se înălțau în văzduh cu țipete ascuțite, iar

micile jivine se ascundeau prin cele mai întunecate cotloane. Pînă și jaguarii se fereau să dea tîrcoale, deși portughezilor li se părea că zăresc mereu ochii aprinși ai fiarelor, pîndindu-i din bezna desigurilor de nepătruns.

De cînd porniseră spre ocean apele marelui fluviu, pădurea de pe malurile sale nu mai pomenise atîția oameni înarmați trecînd pe sub bătrînii arbori. Armuri lucitoare, săbii, muschete, tunuri cărora nu le putea rezista nimic, soldați ce se scurgeau în șiruri lungi, încrezători în steaua lor norocoasă... Oare nu era cu ei Don Cabral, cel care văzuse cu ochii săi Cetatea Aurului și izbutise să se întoarcă ?!

Purtînd veșminte scumpe și strălucitorul colan dăruit de guvernator cînd îl înnobilase, Cabral mergea în mijlocul coloanei, înconjurat de căpitani și cavalerii care, pînă nu demult, nu-l învredniceau nici măcar cu o privire. Uitase lunile cînd, istovit și înfometat, străbătuse jungla, hrănindu-se cu fructe sau carne crudă, hăituit de sălbăticiuni și indieni. Ajuns în tabără, a zăcut săptămîni întregi între viață și moarte, cu somnul bîntuit de vise în care șerpi uriași, îngeri cu trup de fecioară, războinici vopsiți în culori sumbre și femei de aur se amestecau într-un vîrtej nebunesc. Într-un tîrziu a început să se întremeze și, amintindu-și de cele întîmplate, îi venea să turbeze de furie la gîndul că fusese înșelat de fata cu părul de raze.

Nimeni nu-i pusese la îndoială spusele, căci un om abia scăpat din ghearele morții nu și-ar fi încărcat sufletul cu o minciună, iar povestea lui se potrivea atît de bine cu legenda despre Eldorado, paradisul aurului, încît trebuia să fie adevărată. Soldați de rînd sau nobili porniseră fără șovăire și s-ar fi luptat cu toți sălbăticii sau demonii din lume dacă le-ar fi stat în cale. Dar soarta îi ocrotea, iar indienii nu cutezau să se arate, fugind asemeni jaguarilor dinaintea lor. Cînd au ajuns la poalele muntelui, erau osteniți și sătui de miasmele junglei, însă nu pierduseră un singur om. În fața lor, dincolo de ultimii copaci, se ridica o pantă abruptă, acoperită cu tufe joase și por-

tughezii au trebuit să rămână ascunși în pădure, așteptând întunericul pentru a se năpusti asupra cetății.

...Cabral se furișa cu pumnalul în mână, oprindu-se la fiecare adiere de vînt care făcea frunzele și iarba să foșnească. O ramură i-a atins obrazul, învăluindu-l în mireasma unor flori necunoscute și portughezul s-a înfiorat, amintindu-și de fata cu părul de soare. A pornit mai departe, umbră printre neguri, la fel de neauzit ca o pasăre în zbor. Își lăsase în tabără coiful, sabia și scutul, iar acum urcă spre peștera numai de el știută, în timp ce jos, în pădure, ceilalți așteptau semnalul său pentru a-l urma. Dar asta numai după ce straja de la intrarea în munte va fi trimisă în neființă de ascuțișul armei care lucea slab, asemeni unui colț de șarpe.

Deodată, Cabral s-a aruncat la pămînt, sub crengile țepoase ale unui tufiș de agave. Dînd la o parte lianele ce acopereau gura peșterii, o siluetă poleită de lumina lunii se ivise pe neașteptate și portughezul a tresărit recunoscînd-o pe frumoasa cu părul auriu. Fata făcu cîțiva pași prin iarba care îi ajungea pînă la genunchi; privea atentă în jur, iar Cabral abia mai cuteza să răsufle de teamă că va fi descoperit și totul se va duce de rîpă. Dar ea nu se uita într-un loc anume și, neputîndu-și lua ochii de pe trupul diafan, aproape străveziu, Cabral a simțit o strîngere de inimă, căci fătura aceea ciudată ar fi putut să-l omoare și totuși n-o făcuse. Apoi furia a erupt din nou, mai cumplită decît ori cînd: își bătuse joc de el, îl înșelase, îl înjosise ca pe un sclav nemernic, ea, o sălbatică din inima junglei. Și ochii aceia albaștri, înghețați în dispreț lor mut... Și-a băgat pumnalul în teacă. N-o va uide: va fi sclava lui, iar atunci va ști cum să-i ingenuncheze mîndria. O va face să se tîrască la picioarele sale, să cheme moartea pentru a o izbăvi de umilințe, șă... Fata s-a întors, intrînd în peșteră și razele lunii i-au aprins flăcări în părul de aur. *Aur.* Cabral s-a scuturat, dezmeticindu-se parcă dintr-un vis. Din cîteva salturi a fost în fața perdelei de liane dincolo de care se zăreau frînturi de lumină. S-a năpus- tit înăuntru, cu arma înainte; lovitura

ar fi putut să străpungă un urs, dar în locul trupului alb n-a întîlnit decît vîzduhul și, purtat de avînt, portughezul s-a pomenit îmbrățișînd pămîntul. A sărit imediat în picioare, însă locul era pustiu. O torță înfiptă în zid ardea cu trosnete puternice, aruncînd o ploaie de scînteii, iar pe jos zăcea o lance lungă, cu vîrful de aramă. La cîțiva pași, o stîncă închidea nu îndeajuns de bine intrarea într-un tunel întunecat. Blestemînd cumplit, Cabral a smuls torța și, din pragul peșterii a început să facă semne disperate celor ascunși în pădure.

...Torentul de lavă pornit odinioară din măruntaiele pămîntului săpase o galerie largă, cu pereții șlefuiți asemeni unor oglinzi de onix. Strălucirea torțelor se istovea în apele lor negre, lumina strîngîndu-se temătoare în jurul soldaților gata să tragă în orice ar fi mișcat în fața lor. Urcaseră gîfîind, întîi pedestrimea cu arme de foc, apoi călăreții țînîndu-și caii de căpăstru și la urmă arbaletierii, ajutîndu-i pe tunari să împingă roțile monștrilor de fier. Coloana se lungise atît de mult, încît purtătorii de muschete ajunseseră la capătul celălalt al tunelului, în vreme ce tunurile abia fuseseră suite la jumătatea povîrnișului. Zoreau înfrigurați, dar, ieșind pe mica platformă din conul vulcanului, în locul ploii de lănci și săgeți la care se așteptau, au fost întîmpinați doar de tăcerea netulburată a nopții. Luna era acoperită de un nor plutind pe cerul altminteri senin, iar cetatea, care abia se ghicea în întuneric, părea cufundată într-un somn adînc. Nici o lumină, nici un zgomot nu răzbăteau din uriașele bastioane, înălțîndu-se ca niște coline în depărtare. Cu siguranță că, alergînd în bezna aceea, fata se prăbușise de pe scara abruptă, zdrobindu-se printre stîncile ascuțite de la gura văii.

Pedestrimea a început să coboare încet, căci, fără torțe, soldații dibuiau anevoie treptele; între timp ceilalți așezau și întăreau birnele cu scripeți, înțelegînd în sfîrșit de ce îi pusese Don Cabral să le care cu ei prin junglă. A durat mult pînă cînd tunurile și caii au ajuns cu bine pe fundul craterului și

trecuse de miezul nopții când portughezii au pornit din nou. Deși copitele armăsarilor și roțile afeturilor fuseseră înfășurate în cîrpe, iar soldații încercau să nu-și lovească armele de platoșe, zgomotele marșului creșteau precum vuietul râurilor ieșite din matcă. Toți se grăbeau din răsuputeri, căci soarta le fusese pînă atunci prielnică, dar, dacă străjile cetății îi descopereau prea devreme, puțini dintre ei ar mai fi apucat să vadă zorii.

Citadelele îngemănate care străjuiau intrarea erau pe jumătate ruinate, iar porțile grele se prăbușiseră, lăsînd să se vadă drumul ce ducea spre inima cetății. Nenumărate veacuri trecuseră pe deasupra zidurilor groase, năruind fațade, terase sau acoperișuri, retezînd coloane, punți și scări avîntate spre cer, deschizînd ferestre care nu duceau ni căieri... Multe străzi erau blocate de sfărîmături, fîntînile și havuzurile secaseră, marile fortificații aveau atîtea spărturi, încît aduceau cu niște faguri monstruoși, iar dalele ruginii ale pavajului crăpaseră. Colții timpului mușcaseră nemilos și nicăieri nu se zărea vreo urmă de viață; nici un fir de iarbă nu creștea peste dărîmături, nici o vietate cît de mică nu alerga, se tîra sau zbura printre zidurile rămase în picioare.

Cetatea era învăluită într-o tăcere apăsătoare și, fără să-și dea seama, oamenii vorbeau în șoaptă, strîngîndu-se unii în alții, ca și cum ar fi vrut să simtă că nu sînt singuri în pustiul acela de piatră. Cabral călărea în fruntea coloanei, privind în jurul său ca un om care nu se trezise încă din somn. Înfiorați de o spaimă fără nume, ceilalți erau prea uluiți ca să-și mai amintească pentru ce se aflau acolo. Cînd au ajuns la piramida pe care se înălța Templul Aurului, Cabral a descălecat și, urmărit de privirile tuturor, a început să suie scara ale cărei trepte rămăseseră neatîns de aripa vremii. În lumina roșie, tremurătoare, a torțelor, peretele de granit lucea ca scaldat în sînge și umbra portughezului urca înaintea sa, întinzîndu-se tot mai mult, de parcă ar fi vrut să acopere întreaga scară. Cabral suia încet, cu solemnitate aproape, și celor de jos

li se părea că statura lui crește odată cu umbra-i însoțitoare, gata să zdrobească sub apăsarea lor templul ce se profila pe cerul plin de stele. Abia sus, printre coloanele ce vegheau neclintite ruina cetății, om și umbră s-au contopit într-un singur trup.

În fața porților deschise, Cabral și-a scos sabia din teacă; pereții coridorului erau învăluiți într-o lumină aurie, ieșind din piatră ca un abur subțire. Pașii săi trezeau ecouri ciudate: scrișnetul sabiei oprită de scut, tunetul călăreților galopînd printr-o grindină de săgeți, urletul ghiulelelor, trosnetul lăncilor frîngîndu-se ca o pădure uscată. Apoi, răcnete de răniți, strigătele luptătorilor înfierbîntați, nechezatul cailor înnebuniți de groază, zgomotul apocaliptic al bastioanelor prăbușindu-se sub focul tunurilor, pîrîitul caselor cuprinse de flăcări... Dar portughezul nu auzea nimic și vedea totul ca printr-o ceață roșie. Degetele i se albiseră încleștînd mînerul armei; mergea tot mai repede, pînă ce a început să alerge ca un nebun, lovindu-se de ziduri, urlînd și spintecînd văzduhul cu sabia.

S-a oprit abia în sala odinioară scaldată în strălucirea comorilor de neînchipuit, acum pustie, luminată doar de razele lunii pătrunzînd prin acoperișul spart. În fața bazinului gol, învăluită în pletele-i de aur, lucind stins în semi-întuneric, fata privea spre cer. Întorcîndu-se, a întins mîinile, într-o chemare de eternă duioșie. Blîndețea din ochii albaștri nu a dispărut cînd Cabral s-a apropiat cu pași grei, nici cînd a înșfăcat-o de păr silind-o să îngenuncheze înaintea lui și a ridicat sabia.

Bărbatul căuta cu lăcomie o urmă de spaimă pe chipul ei minunat, însă fata îl privea liniștită, cu același zîmbet de nepătruns. Deodată Cabral a scos un urlat de furie trăgîndu-se înapoi și implîntînd fierul în pieptul alb: ochii adînci erau plini de o milă care-i ardea cumplit sufletul și sîngele.

...Cînd portughezii au pătruns în templul ruinat, au găsit printre grămezile de sfărîmături un schelet în armură, strîngînd între falangele descărnate mînerul unei săbii ruginite.

EUGEN URICARU

CONVERSAȚIE ÎN ÎNTUNERIC

IN ACEL loc descoperisem că din neglijență, din neatenție, ori din nepăsare îmi pierdusem umbra.

Stăteam în fața podului ascultînd apa. Un vuiet inconfundabil acoperea zgomotul orașului, lîngă mine, la o întindere de braț, zidul și în întuneric, de partea cealaltă, lumini rare ale mașinilor de noapte. M-am apropiat de zid căuțînd un semn oarecare : era rece, era aspru la pipăit, palma aluneca peste excrescențele tencuielii, părea că mîngîi trunchiul lung al unui coral, la fel simțeam dorința de a percepe undeva în profunzimea lui, în alveole secrete, ocrotite de calcar, pulsația lentă dar sigură a plasmei. Alunecam cu mîna peste zid și sîngele meu zvicnea în vîrfurile degetelor.

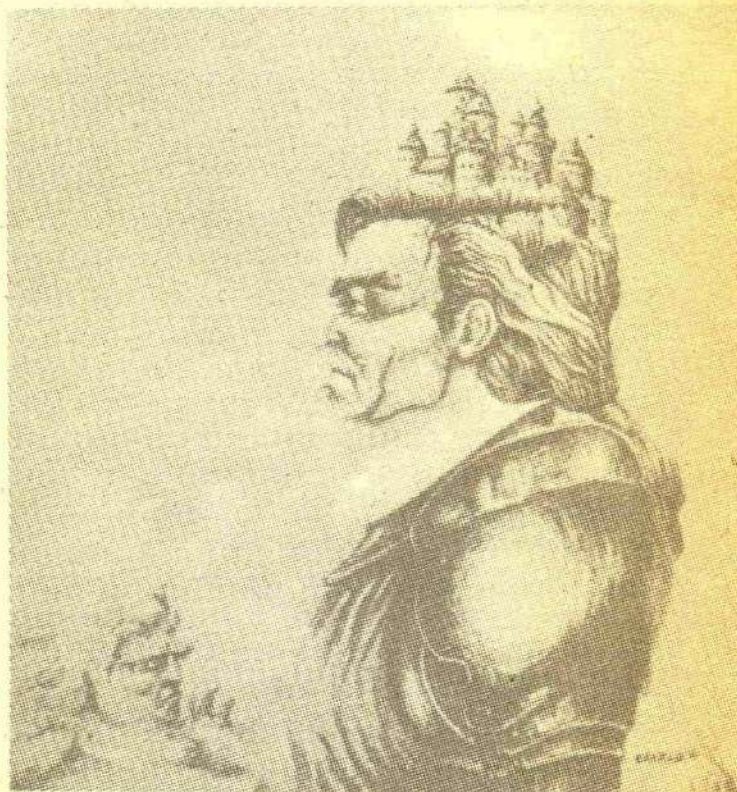
Mașinile de noapte se vedeau de partea cealaltă a rîului, rămînînd pentru mine doar ochi împăienjeniți de ceață ce își măreau dimensiunile pînă la a ajunge stele duble și reci, din altă lume.

M-am simțit privit, am căutat îndelung înspre pod, ceața plutea pînă aproape de înălțimea balustradei și am văzut o siluetă retezată aproape de la jumătate. Venea încet, parcă plutind, semăna atît de mult a vis, încît am avut o clipă dorința să mă trezesc. S-a oprit în fața mea, era îmbrăcat în negru, o pată imensă, la butonieră, am crezut că e o floare obișnuită, mai degrabă o crizantemă. Priveam fix la pata aceea, căuțînd să deslușesc în amănunt forma petalelor și atunci a vorbit :

— Cel mai bun lucru ar fi să nu te apropii.

Ceața înaintase odată cu el, părea că îi aparține și se opri în așa fel încît

între noi doi se afla o țară a nimănui ce era luminată, fără de umbre, lăsînd să se vadă muchiile ascuțite ale pietrelor, metalul înnegrit al plăcilor de canal. Îl priveam în continuare, atras de floarea albă ce o purta la piept și el începu să rîdă, se auzea un gîlgiit interior venind spre mine ca o undă acvatică — „M-am pregătit îndelung și am fost atît de sigur că o să cîștig, încît am început deja să sărbătoresc. O, nu, nu șampanie, ci, așa cum facem noi, cu vin, și cînd sîntem nerăbdători, cu vin prost, ca acum !” Făcu o mișcare și ceața îi urmări gestul, lumina dintre noi venea de nicăieri și nu se vedea nici o umbră. M-am lipit

CIARLO : Ilustrație la eseuul lui Cino Castelli „A inventa viitorul”. (În revista „Pianeta”, 1973)

instinctiv de zid, el observă și spuse cu ton superior : „Cît mai strîns, cît mai strîns, e singura ta certitudine și fără asta, fiu, pocni din degete, fiu, totul devine foarte complicat și primejdios“.

Am încercat să mă desprind, crestele ascuțite ale porozităților intrau adînc în carne și doream să fac asta pe nesimțite, dar el mă privea atent, fiecare gest al meu era cenzurat, devenind, așa, simbolic și ridicol.

— O, să nu încerci, să nu încerci cumva, e foarte greu să rămîi fără nici un sprijin, voi aștia, ridică un braț împungînd aerul cu degetul, voi aștia, gînditorii, vă temeți de multe, de nespuse de multe lucruri. Mai ales vă e frică să rămîneți singuri. Ai lîngă tine zidul și n-o să renunți ușor la el, sînt sigur, de aceea am și început să beau înainte de a te întîlni, pentru victoria mea. Tăcu lăsînd să se audă vuietul rîului și apoi, distinct : definitivă.

Acoperi cu palma floarea din piept și deveni o umbră neagră, alungită, fără o dimensiune precisă, era acum umbra mea, aruncată dincolo de coridorul luminos ce ne despărțea și atunci am avut curajul să mă desprind de zid, stăteam singur ca un stîlp de sare în lumină, știam prea bine că trebuia să mi-o recapăt, dar l-am auzit rîzînd, „E numai o glumă, domnul meu, uită-te în jur și înțelege cît ești de singur“, am privit și înțelegeam nemaipomenit de simplu și profund cît eram de singur.

— Spune drept, vreau să văd dacă ai curajul să spui adevărul, ai crezut măcar o clipă că vei reuși să mă recapeți ? Nu înțelegeam de ce spunea — să mă recapeți, în adevăr, *eu îi aparțineam lui*.

I-am spus că nu, am încercat doar să mă desprind, am tot dreptul să-mi dovedesc că nu depind de nimeni și nimic și cînd vorbeam eram convins că știe cum mint, dar continuam. Doream atunci să-i spun că seamănă prea mult cu altcineva, literatură poate, dar el mi-o luă înainte, „Vom vorbi despre Schlemihl care și-a vîndut umbra, dar pe Schlemihl umbra sa l-a făcut cel puțin o dată fericit, înțelege, cel puțin o clipă și așa avea curajul să te întreb dacă știi cînd ?“ I-am răspuns că este prea mult pentru mine și el aprobă, „Desi-

gur, este mult prea mult, apoi spuse rar și distinct — Schlemihl a semnat un pact cu celălalt și așa a fost cel puțin o clipă egalul lui, dacă nu și mai mult, doar *cel care dă* este stăpînul ! atunci a fost fericit, ceea ce nu se poate vorbi despre tine“. Tăcu aici și reluă cu o voce scăzută, „Tu ai pierdut, ai renunțat la șansa de a cîștiga de la bun început.

O să-ți aduc aminte un lucru pe care toată lumea îl știe. Înțeleptul Herodot, începu să rîdă, e o confuzie la mijloc, nîciodată n-a fost prea înțelept grecul ăsta, dar acum să trecem cu vederea, Herodot scria despre un faraon ce a îndrăznit să lovească Nilul cu lancea. Iar faraonul și-a pierdut vederea. Pedepsa zeilor. Magii și vrăjitorii i-au destăinuit că salvarea va veni peste nouăzeci de zile de la femeia care s-a iubit în viața ei numai cu bărbatul său legiuit. Să aibă dorința și scîrba de a-și spăla orbitele sale divine cu urina acestei femei și lumina soarelui îl va bucura. În cea de a nouăzeci și una zi faraonul s-a spălat cu udul soției sale și soarele a rămas pe mai departe în întuneric.

Stau și te întreb, unde este sfîrșitul acestei pilde ?“

TĂCEAM și priveam la ceața lăptoasă, nesigură, conturul umbrei mele — și oare mai era umbra mea cea cunoscută ? — căpăta linii neștiute, pe potrivea gesturilor lor, trăiam sentimentul straniu al dilatării momentului, nici un semn exterior nu venea spre mine, singură apa în monotonia vuietului ei dovedea ființa mea și a lui.

Așteptă răspunsul meu și pentru mine nici un semn nu venea dinspre el, am spus încet, aproape șoptit, — dar începutul ei ?

Întrebarea mea venise pe neașteptate, nici eu nu eram prea convins că trebuia să vină chiar în acel moment, dar el se arătă mulțumit — „La întrebare nu se răspunde cu întrebare, dar așa sînteți voi, și asta fără să știți că și atunci cînd vă eschivați, tot răspundeți într-un fel. Schlemihl în orașul său hanseatic n-a mai întîlnit pe nimeni care să fie aidoma lui, fără umbră, deși se vorbea că nu era primul și poate acesta a fost faptul hotărîtor care l-a împins

să semneze pactul. Primul sau ultimul, nu are importanță, el era omul fără umbră, *acolo*, avea această distincție. Apoi s-a temut, mai mult ca de moarte, s-a temut că e singurul. Că nu e la fel ca alții. Dar asta *apoi*“. Începu să rîdă, „dar domnul meu, nu există nici o paralelă între tine și el, Schlemihl a avut o clipă curaj, o singură clipă, și asta e de ajuns. Și, la urma urmei, nu te-am părăsit — sînt aici, te întreb și, după cîte vād, nu ți se pare nimic curios, înspăimîntător. Pot fi două sfîrșituri la pilda ce ți-am spus-o. Cineva trebuie să moară. Soția sau magii. Alege“.

Apoi se depărtă și îmi făcu semn cu mîna, descoperindu-și butoniera, floarea era o flacără de magneziu, orbitoare, semnul existenței sale materiale, acolo, la cîtiva pași. Priveam dincolo de el podul, și mă chema insistent cu vocea cunoscută — Hai, vino ! L-am urmat, ceața se îndepărta la fiecare pas, dezgolindu-i silueta dreaptă, oscilînd ușor în jurul unui punct imaginar și asta la fiecare pas. „Sînt beat, sînt mai mult decît beat și am făcut asta în cinstea victoriei mele. E victoria mea împotriva ființei tale. Sînt generos, am simțit o intonație neobișnuită în glas, era momentul în care se părea că ceva depinde numai de mine, hai, spune că sînt generos, nu ai nici un motiv să mă refuzi“ și eram nevoit să pierd și de această dată.

TOTUL era simplu, nemaipomenit de simplu și simplitatea mă tulbura, priveam dincolo de el, podul se pierdea în întuneric și nu știam ce avea să urmeze, dar nu mai puteam să cred în voința mea. Am rămas cîteva clipe descumpănit, îl priveam și mă convinsesem că nu era într-adevăr decît o obișnuită crizantemă înfiptă neîndemînatec în butoniera hainei „așteptai un răspuns, nu ?“. El încuviință „un răspuns e întotdeauna bine venit“ și atunci i-am spus că soția faraonului nu trebuie să moară, fiind chiar dovada integrității regale. Sau cel puțin așa s-ar cuveni. Fiind vinovată, faraonul nu va mai putea fi faraon, va fi doar un bărbat ca toți ceilalți, iar ei aveau nevoie de un faraon. „Deci trebuie pedepsiți magii“.

Se depărtă de mine și începu să rîdă, întii încet, aproape neauzit și apoi mai tare „Desigur, oh, desigur, iar faraonul să rămînă pînă la capăt un om care nu va mai vedea niciodată Soarele. Tocmai el care, se spune, era fiul Soarelui. Știi ce se va întîmpla cu el, stimate domn, se va stinge, va muri sau poate se va sinucide, tot una. Și știi de ce, să-ți spun eu de ce : de prost, domnule, de mare prost. Poate încă nu știai, dar acum află, doar magii, magii pe care ești gata să-i omori îl pot ține în viață, oferindu-i *cîndva* recăpătarea vederii sau, dacă nu, cel puțin iluzia ei“.

Mai făcu cîtiva pași și-mi strigă batjocoritor, „rămîi aici și meditează, meditează pentru că asta ți-e menirea“.

● REPERE ALE LUMII FANTASTICE

ȚAPUL ISPĂȘITOR

Este un animal eminemente tragic, obiect al ritualului de purificare. Între tragedie (= „cîntecul țapului“) și acest animal există un raport cert : inițial tragedia era cîntecul religios care acompania sacrificarea țapului în cinstea lui Dionysos, zeu căruia îi era consacrat și cu care se identifica. Animalul era venerat și în persoana zeului-țap Pan, una dintre forțele regeneratoare ale naturii, iar Afroditei îi era consacrat ca animal ardent și prolific.

Cu timpul, simbolul s-a pervertit și a devenit imaginea lascivității („libidinosus“, îl caracterizează Horațiu în „Epode“). În evul mediu primează imaginea unui animal impur, obsedat de necesitatea procreării, semn malefic. În iconografia creștină, Satan prezidează Sabbatul ca țap ori avînd cap de țap.

În Irlanda o seamă de făpturi inferioare, diforme și slute, au capete de țap. La baza acestei viziuni stă partea negativă a simbolismului animalului, depravat, respingător și urît mirositor.

În India însă e divinizat. El e animalul sacrificiului vedic, identificat cu zeul focului. Agni : „Țapul e Agni, țapul e splendoarea /.../ Țapul alungă întunericul“. Deci un simbol al focului generator de viață sfîntă, un animal solar.

În Biblie, un țap îi e trimis în deșert ca

FÎNTÎNI CU CUMPĂNĂ ȘI PTERODACTILI

ÎN ACESTE condiții, domnilor, procesul nu poate fi judecat, procurorul e nervos, pentru că nu i-a născut încă nevasta, vede urme de sânge, doamnelor și domnilor, pe toți pereții, inculpații vor să-l mituiască pe judecător cu o tabachere de aur, iar de cinci minute tribunalul e invadat de pterodactili astenici.

Nu îmi încep încă pledoaria, dar acetilena de la far se terminase, fiica amiralului tocmai murise, marea azvîrlise peste noapte un delfin pe țărm, din surse demne de încredere știu că l-au ucis contratorpiloarele, mă întorc spre dumneata, domnișoară, și îți dau un ultim avertisment, uită-te la mine ce alb sînt, nemernicii m-au luat drept zid, au și adus în dreptul meu condamnatul, s-ar putea să-ți pară rău, nu știu dacă

te-a durut vreodată o măsea, dar are să fie și mai rău.

Stăteau, erau șase la număr, în umbra fîntînii cu cumpănă, ultima cît vedeai cu ochii. „Povestește, hai povestește!”. „V-am povestit, nu vă mai povestesc”. Dar pînă la urmă povestea. „De cînd mă știu, m-am uitat la ceas din sfert în sfert de oră. Dacă nu mă uitam simțeam un șarpe în inimă. Chiar cînd am lucrat ca scafandru mă uitam. Era pneumatic. În acea zi am vorbit cu ea opt ore și n-am mai simțit nici un șarpe. Asta e tot”. „Cine era? Hai, spune! Cine era?”. „Nu vă spun!”. Dar pînă la urmă le-a spus. Din acea zi, de cîte ori îl întâlneau își scoteau de departe pălăria. Dacă erau călări coborau de pe cal.

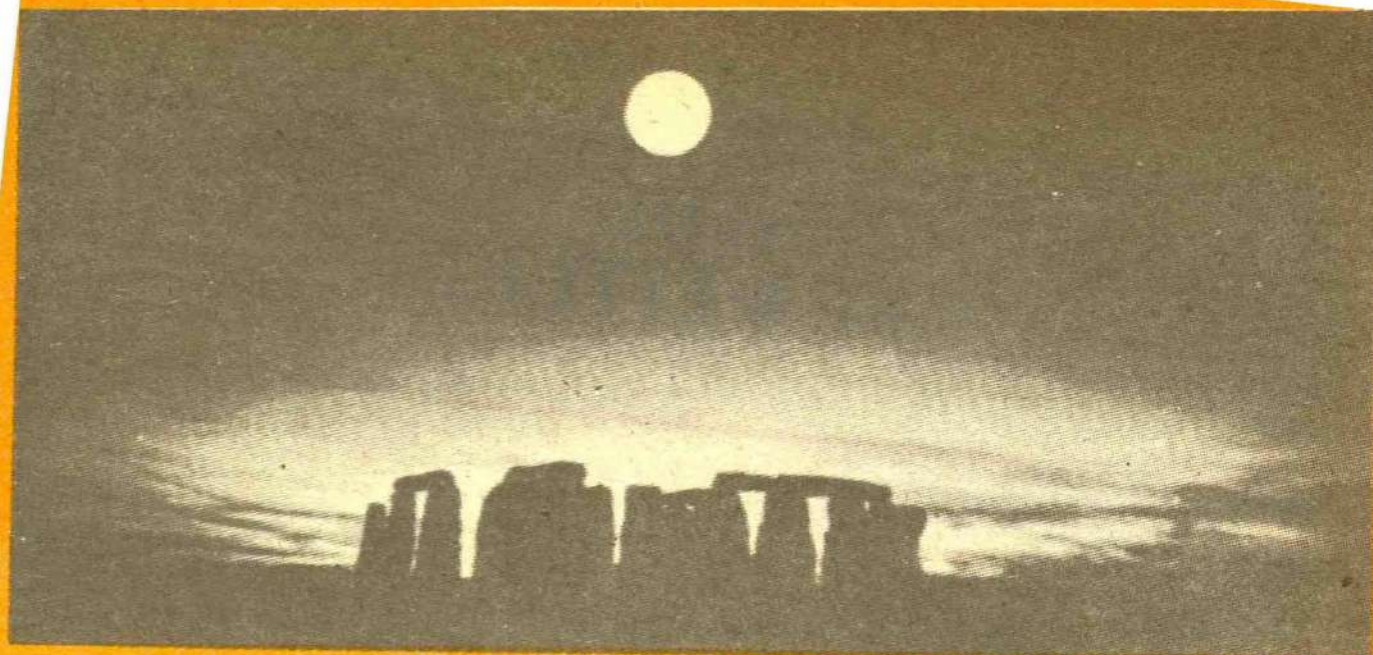
● REPERE ALE LUMII FANTASTICE

ofrandă demonului Azazel. El reprezintă partea demoniacă a poporului care îl izgonește spre a fi pedepsit (prin asta absolvind poporul de păcate), în vreme ce un alt țăp îi e sacrificat lui Yahve. Plecarea țăpului emisar e fără întoarcere.

Sfînt și divin pentru unii, satanic pentru alții, țăpul simbolizează forța elanului vital, în același timp generos și lesne de corupt.

În sens mai larg, țăpul ispășitor e victima sacrificată de colectivitate pentru a-i consolida acesteia puterea, cu convingerea că el e recipientul simbolic al tuturor păcatelor de care astfel ceilalți, adevărații lor posesori, sînt ispășiți. Și în comedii există cîte un personaj încărcat cu felurite vicii care e pedepsit în cele din urmă (în comedia antică și renașcentistă — chiar ciomăgit) spre deliciul spectatorilor. În acest mod ei se eliberează

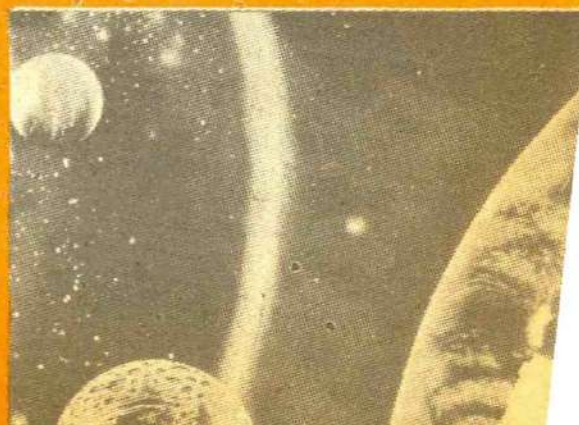
de propriile metehne; întîi prin întruparea acestora de către un *altul* și apoi prin drastica pedeapsă care semnifică victoria asupra sinelui deformat și totodată regăsirea armoniei morale. Răzbunarea socială exagerată împotriva unui astfel de personaj, oricît ar fi el de corupt, tinde să-l facă mai puțin vinovat și transferă vina asupra societății. Personajul e vinovat și nevinovat în același timp; e nevinovat pentru că pedeapsa depășește cu mult consecințele posibile ale faptelor lui și pentru că e ales de destin (colectivitate) la împlinire, și e vinovat deoarece face parte dintr-o societate vinovată. Astfel, prin artă, țăpul ispășitor, ca personaj simbolic, își recuperează statutul inițial, îmbogățit prin inevitabila meditație existențială pe care postura paradoxală și sacrificarea lui o generează.

NU SÎNTEM SINGURI

dimensiune constantă a imaginarului este întuirea, „presimțirea” în cosmos și a altor prezențe decît cele umane. Mitul ascensiunii (Icar), prezent în toate culturile, a fost transformat de literatura s.f. într-o temă predilectă, strîns legată de antîca idee a pluralității lumilor. Dezvoltarea explozivă a astronomiei și eliberarea de teroarea religioasă emanată de o divinitate care a creat Pămîntul unic și l-a plasat în centrul universului au deschis larg porțile fanteziei. Fie că în aceste călătorii spațiale oamenii întîlnesc planete populate, fie că extraterestrii poposesc pe Terra, contactul dintre două tipuri diferite de civilizație a catalizat imaginația cu neașteptată fervoare, mai ales după ce H.G. Wells, în Războiul lumilor, a pus capăt tradiției reprezentării antropomorfe a extraterestrilor și a creat fapte de coșmar. De atunci, în literatura de anticipație a prins viață o faună extraterestră cu psihologie și comportament inedite, variabile și incitante. În ultimă instanță, literatura contactului cu alte civilizații reprezintă o meditație asupra locului și rostului omului în univers și, mai ales, asupra resorturilor intime care îl îndeamnă spre agresiune și spaimă ori, dimpotrivă, spre comunicare și cooperare. Se poate spune că aceasta este o altă fațetă, parabolică și fantastică, a uneia dintre problemele fundamentale ale secolului nostru : necesitatea contactului și solidarității umane la dimensiunile planetei.

BRIAN ALDISS

UN INCENDIU ÎN PĂDUREA LITERELOR

BRIAN W. ALDISS ● Scriitor, antologator și critic literar britanic, Brian Wilson Aldiss s-a născut în 1925 și și-a făcut studiile în școli și colegii particulare, iar serviciul militar în India. Întors în patrie, a devenit vânzător la o librărie și apoi redactor literar al ziarului „The Oxford Mail”. A debutat în 1954 cu povestirea *Criminal Record* (Dosar penal) și cîțiva ani a rămas credincios prozei scurte, caracterizate prin ingeniozitate, lirism și o atmosferă sumbră. În 1959 i s-a decernat premiul „Hugo” pentru „cel mai promițător talent”.

Primul său roman, *Non-Stop* (1958) a avut un succes deosebit și a fost urmat de nu mai puțin elogiatul *Hothouse* (Sera ; 1962). *Greybeard* (Barbă-Sură ; 1964), considerat cel mai bun roman al său, îi ilustrează calitățile de portretist și profundul respect pentru om ; într-un viitor în care omenirea a devenit sterilă din pricina unui accident provocat de armele biologice, lumea e alcătuită numai din bătrîni care asistă la moartea propriei specii.

Au urmat o serie de volume care depășesc convenția s.f. : *Report on Probability A* (Raport asupra probabilității A ; 1968) și culegerea *Barefoot in the Head* (Cu capul descălțat ; 1969). Mai amintim : *Frankenstein Unbound* (Frankenstein eliberat ; 1973), *The Malacia Tapestry* (Tapiseria Malaciei ; 1976) și trilogia *Helliconia* (1982—1985), amplă frescă a unui mediu extraterestru.

Între 1961 și 1985 a alcătuit peste 25 de antologii s.f. și o pasionantă istorie a s.f.-ului, premiată de British SF Association, intitulată *Billion Year Spree* (O petrecere de un miliard de ani ; 1973). De asemenea, articolele sale de critică literară i-au adus premiile „James Blish 1977” și „Pilgrim 1978”.

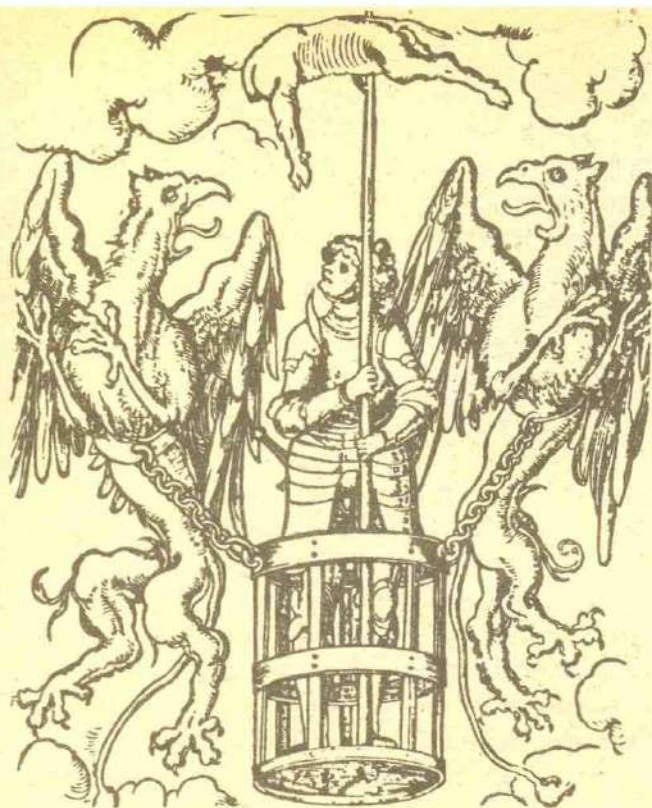
 TENTATIVĂ nouă în lunga istorie a literaturii, Science-Fiction înseamnă totodată și o expresie ce își merită locul între cuvintele cele mai fascinante, în orice limbă a planetei noastre.

Cu mulți ani înainte mi s-a întîmplat odată să fiu surprins de un incendiu într-o pădure. A fost unul din momentele cele mai semnificative și mai stimulatoare din viața mea. Mă aflam în Birmania, constrîns să mai rămîn două zile într-un mic cîmp de aterizare din mijlocul junglei, în așteptarea unui aeroplan care trebuia să mă conducă spre locuri mai civilizate. Aveam cu mine provizii puține, dintre cele mai frugale, o ploscă și o pușcă, foarte necesare în acele locuri sălbatice. Altă alternativă nu aveam decît să am răbdare și să aștept.

La început n-am dat prea mare atenție incendiului. Începuse la mulți kilometri depărtare. Apoi fumul a început să mă sîcîie. Trosnetele pîrjolului mă înconjurau, flăcările se apropiau din ce în ce mai mult, împinse de o briză ușoară. Mi-am dat seama curînd că e vorba de un lucru serios. Nu arbori, întreaga pădure ceda furiei flăcărilor.

Pentru moment mă simțeam încă în siguranță. În noaptea aceea am reușit să dorm la marginea cîmpului ; era plăcut să zaci sub stele, din cînd în cînd învăluite de fum.

A doua zi, dimineța, incendiul era atît de aproape, încît m-a cuprins îngrijorarea. Pista de aterizare, ceva mai mare decît un luminiș ierbos din junglă, oferea un adăpost destul de precar. În orice parte priveam, era vizibilă strălucirea focului izbucnind din trunchiurile uriașe. Căldura creștea, în timp ce

Alexandru cel Mare încercînd să zboare într-o nacelă la care a înhămat doi grifoni. În virful sulitei, carnea îi ademeneste pe grifoni să se înalțe

arborii erau pîrjoliți pe neașteptate cu frenezie. M-am așezat în mijlocul cîmpului, cu bagajul alături, în așteptarea inevitabilului. Cum prevăzusem, incendiul a atins repede cele două laturi ale fișiei ierboase. Nu aveam în jur decît circa 200 de metri de spațiu liber. Zgomotul asurzitor și fierbințeala deveniseră alarmante. Atunci cînd iarba, din fericire foarte scurtă, s-a aprins, mi-am calculat mișcările cu notabilă luciditate și am reușit să mă plasez pe suprafața înnegrită peste care incendiul deja trecuse. Frîntul de flăcări mă ocilise, lăsînd în preajma mea grămezi de vegetație încă arzîndă și coloane dese de fum.

Am evocat această experiență pentru că îmi sugerează o comparație pe care n-o găsesc deloc deplasată. Destul de asemănător cu înaintarea aceluia incendiu îmi pare a fi progresul genului science-fiction care — de la publicarea lui în primele reviste ale anilor 20 — a fost irezistibil. Și, în vreme ce noi așteptăm pe aeroportul Pămînt visatele nave ale spațiului care ar urma să ne conducă în locuri încă logic de neconceput, marele incendiu al literaturii științifico-fan-

PLURALITATEA LUMILOR ȘI CĂLĂTORIA COSMICĂ

● Odată cu cele dintîi observații asupra universului s-a născut în mintea filosofilor antici ideea pluralității lumilor, a posibilității ca și celelalte planete să fie asemănătoare Pămîntului și locuite de ființe inzestrate cu rațiune. Începutul l-a făcut Democrit (460—370 î.e.n.), urmat de Epicur (341—270 î.e.n.). Acesta notează în *Scrisoare către Herodot*: Deoarece atomii sînt în număr infinit și pot oriunde, în spațiu, crea alte lumi, înseamnă că „există nenumărate lumi, asemănătoare și totodată deosebite de a noastră”. Și în toate „există viețuitoare, plante și tot ce mai vedem pe Pămînt”.

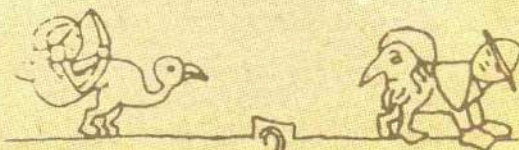
Tot atunci însă Aristotel (384—322 î.e.n.), în lucrarea sa *De caelo* (Despre cer), rostește categoric: „Nu pot exista mai multe lumi!...A noastră este unică în univers.”

Ambele opinii au străbătut istoria filosofiei și a științei pînă în zilele noastre, în permanent conflict — una militînd pentru depășirea barierelor necunoscutului, fie și prin speculație filosofică ori ficțiune, din dorința luminoasă de fraternizare universală; cealaltă postulînd perfecțiunea omului și universului său, pînă cînd Biserica a impus cu vehemență dogma unicității lumii terestre.

În cele ce urmează, vom prezenta o CRONOLOGIE a ideii pluralității lumilor, strîns legată de o altă idee: a călătoriei cosmice. Amîndouă sînt o dovadă a aspirației neînfîrte a omului de a-și depăși mereu limitele.

● **PLATON** (427—347 î.e.n.) socotește că doar trîndăvia împiedică oamenii să-și meșterească aripi ca Dedal cu care să zboare și, „la fel cum peștii sar din mare și spionează uscatul”, să afle în sfîrșit „adevărul despre cer, lumină și Pămînt.”

● **LUCRETIUS** (99—55 î.e.n.), în poemul filosofic *De rerum natura* (Despre natura lucrurilor) afirmă că „nici Pămîntul, nici Soarele, nici Luna și nimic din ceea ce alcătuiește lumea noastră nu sînt unice, ci nenumărate”. „Există și alte lumi, în alte părți ale universului, populate de rase de oameni și specii felurite de animale sălbatice”.

tastice a crescut nemăsurat în jurul nostru. N-aş vrea să împing prea departe asemănarea, adăugînd că lasă în urmă o civilizație înnegrită și fume-gîndă ; se pare însă că această avansare impetuoasă e de nestăvilit. Am convingerea că SF-ul aparține de drept forțelor naturii, iar răspîndirea sa cu atîta vigoare nu e decît tributul plătit nevoii de insolit, proprie naturii umane. Căci omul resimte o atavică necesitate de a povesti și de a-și auzi povestite visele sale. Nu voi fi eu cel care să critice amestecul științei în SF, e clar că, dacă n-ar fi, nu s-ar povesti. Dar consider că știința servește aici drept trambulină pentru cele mai misterioase explorări ale minții. Fără imaginație, gîndul rămîne un lucru banal. Fără ea nu am fi în măsură să clarificăm în individ cascadele și vîrtejurile cu căderi abisale în interiorul eului, fugi vertiginoase înapoi sau înainte de-a lungul coridoarelor timpului și spațiului, pînă la dedublarea și multiplicarea personalității. Fără ea nu am putea sonda tulburătorul raport între creator și creatură și amenințarea incertă a monștrilor genetici ori a unor automate descinzînd dintr-un Frankenstein al erei romantice — amenințarea ca plămuirea artificială să nu devină cumva autonomă... Ca nu cumva robotul, creierul electronic trezit de o scînteie tainică să nu se revolte spre a deveni stăpînul celui ce l-a construit.

Pe de altă parte, înregistrăm inițiativa anevoioasă de a localiza granițele exacte ale acestui gen multiform, care se poate spațializa în zone imense ale cunoașterii, cuprinzînd nuclee culturale foarte îndepărtate între ele.

De la „Micromegas“ de Voltaire, la labirinturile și oglinzile multiple ale prozei lui Borges, de la ipoteze astro-nautice despre big-bang, pînă la amețitoarele ecuații relativiste ale lui Einstein, SF-ul semnifică modalități de a revedea de aproape oceanul gînditor din „Solaris“ de Lem, lumile paradoxale ale lui Van Vogt, omul dezintegrat al lui Bester și surprinzătoarele fructe ale fanteziei lui Lovecraft, Asimov, Efremov, Clarke, pentru a cita primele nume care-mi vin în minte și opere ale celor mai fantastice imaginații, despre infini-

tele lumi ale posibilului, fiecare avînd în centrul ei omul.

Omul. De ce, oricare fiind dimensiunea spațială sau temporală în care se petrec faptele literaturii SF, oricît ar părea de stranie această lume care ne primește sau ne e potrivnică, oricît de monstruoasă ar fi creaturile ce o locuiesc, oricît de strîmb, schilodit, răsucit, ar fi acolo modul nostru obișnuit de viață, totuși numai omul dă măsura și semnificația evenimentelor fabuloase ce se derulează în paginile acestor cărți. În penumbra cabinei de comandă a celei mai sofisticate astronave, în zumzetul continuu al instrumentelor de bord, în halucinantele ploi de meteoriți ce lunecă dincolo de hublouri, în echipajul care trăiește momente de tensiune, din orice planetă ar fi el, pulsează mereu un nucleu de căldură umană, făcîndu-i pe cititori să se identifice cu protagoniștii. Cu cei care tocmai călătoresc, trepidînd, jubilînd, fugind, explorînd cele mai insolite ascunzișuri pierdute în imensitatea spațiului cosmic. Căci tocmai raportarea la modul uman de a simți, rațiune, instincte și sentimente, orgoliu, teamă, ură, dragoste, dă sens celei mai rafinate invenții tehnice, umanizează corpurile celeste și vidul spațiului interstelar.

Dincolo, în afara edificiului alcătuit din formule sau invenții ale cunoașterii noastre, se află extensiunea infinită a incognoscibilului, eternul mister. Se naște atunci bănuiala că motivul profund, care mișcă inconstient autorul și cititorul de SF, e un impuls asemănător celui ce îi împingea pe îndepărtații noștri strămoși să unească din privire stelele în constelații. Proiectînd acolo figuri ale lumii naturale și mitice, mai familiare lor. Adică impulsul de a traduce universul în sens omenesc.

Și, deci, cele mai riscante, mai îndrăznețe ipoteze despre infinit, multiplicîndu-se din posibil, nu sînt altceva decît tentative ale omului, în fața misterului lumii, de a sonda, de a extinde, de a aprofunda cunoașterea noastră, de a aduna mereu mai multe date, în eterna căutare a cheii care să ne deschidă porțile inexplicabilei enigme a ființării noastre în univers.

În românește de Constantin COZMIUC

AMIT GOSWAMI

ȘTIINȚĂ ȘI ȘTIINȚIFICO-FANTASTIC — O DUBLĂ EXPLORARE A REALITĂȚII

AMIT GOSWAMI, din Bangladesh, este profesor de fizică la Universitatea din Oregon, S.U.A. Este autorul a numeroase cercetări asupra fizicii nucleare. Cartea sa *Dansatorii cosmici: fizica în science-fiction* a apărut în 1983.

CE INSEAMNĂ science-fiction ? În practică, termenul acoperă toate producțiile apărute sub acest nume ; dar, pentru mai multă precizie, aș dori să extrag din cartea mea *Dansatorii cosmici* o definiție mai adaptată scopurilor acestui articol.

„Science-ficțiune reprezintă acel tip de ficțiune care integrează forțele ce antrenează schimbările pe planul științific și al societății. Nimic nu îi este străin în critica, lărgirea, revizuirea și schimbarea deliberată, în opoziție cu orice concepție statică despre rolul științei. Obiectivul său este de a accelera mișcarea spre o nouă viziune asupra lumii, mai fidelă realității și mai aproape de natura lucrurilor“.

Reiese din această definiție că acest tip de literatură capătă importanța sa deosebită din legătura pe care o facilitează imaginației între știință și realitate ; s-ar putea spune că cele mai bune lucrări ale genului nu încetează să „împungă“ domeniul științei ca pentru a-i spune : „Nu adormi pe laurii gloriei ; principiile tale actuale și viziunea ta despre lume sînt un produs al trecutului care are valoare pentru trecut ; trebuie să deschidem drumuri noi pentru a explora un prezent în

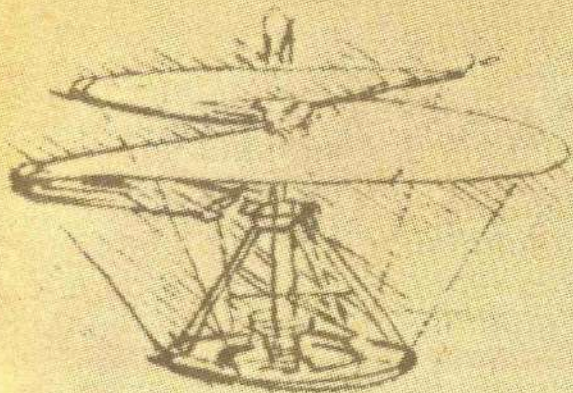
continuă devenire, ca să nu mai vorbim de viitor“.

Autorii contemporani de science-fiction concep un viitor în care zborurile intergalactice, spre exemplu, vor fi un lucru obișnuit, vorbind despre un univers în care se va ști că există viață și în alte galaxii, culturi în care telepatia va permite comunicarea în afara oricărei manifestări senzoriale. Aceste proiecții în viitor sînt, de fapt, adevărate provocări lansate sistemului actual de cunoștințe științifice, sau, poate, nu sînt altceva decît o simplă fantezie ? Este clar că structura romanească a acestor povestiri implică elemente fanteziste, dar ele pun, în același timp, și niște probleme foarte serioase, cum arată convingător, sper, exemplele ce urmează.

Eroul romanului *Deposedații* semnat de Ursula Le Guin este un savant care caută să amelioreze comunicațiile între planeta sa și cea învecinată. Va rezolva problema inventînd comunicația absolută prin intermediul unei mașini în stare să comunice instantaneu și fără semnale nu numai cu vecinii apropiați, ci și cu întreaga galaxie.

Personajul principal din romanul *Vizitatorii miracolului* de Ian Watson realizează o anchetă privind mărturiile asupra OZN-urilor. Explicația cu totul neașteptată pe care o propune acestui fenomen este rezultatul unor cercetări aprofundate asupra naturii conștiinței umane.

Romanul lui Robert Silverberg, *Drumul spațiului*, are ca protagoniști profeții unei noi „religii“, hotărîta să determine științific prioritățile ce le vor permite să abordeze cu succes viitorul.

Helicopter cu elice elicoidală imaginat de Leonardo da Vinci (în 1486—1490). Dacă acest model a fost construit și a zburat, el ar fi primul aparat de zbor care s-a ridicat în aer avînd propria sursă de energie incorporată în structura sa

Care sînt aceste priorități? Să fie deschise, totodată, drumurile spațiului și ale minții omenesci către o lume de pace.

În *Întîlnire cu Rama*, Arthur C. Clarke a realizat un excelent portret al unei colonii spațiale locuită de extraterestri. Acest roman pune, implicit, o problemă: poate oare omenirea să se lase depășită într-o asemenea extraordinară competiție?

În *Norul negru*, eminentul savant și literat Fred Hoyle ne descrie viața unor extraterestri în termeni atît de fantastici, încît ne obligă să luăm în considerare toate posibilitățile de viață în univers dar, în plus, lucrul cel mai important, să ne punem, într-o perspectivă nouă, problema fundamentală a originii și sensului vieții.

În romanul său *La răscruce stelară*, Clifford Simak ne înfățișează omenirea cuprinsă de amenințarea unui holocaust declanșat de frica pe care oamenii o poartă ascunsă în ei. Dezastrul va fi evitat prin intervenția unui consiliu al înțelepților galaxiilor. Conchidem că omul poartă în sine spaima, dar și înțelepciunea de care depinde evoluția pe mai departe a lumilor.

Asemenea scenarii solicită știința în cele mai diferite domenii, fie că este

vorba despre explorarea colțurilor celor mai îndepărtate ale galaxiei, sau despre străfundurile spiritului și conștiinței umane. Exemplu? Profesor la Princeton, Gerard O'Neill i-a rugat într-o zi pe studenții săi în primul an la Fizică să se apuce de conceput un proiect de colonie spațială. Primele rezultate ale acestui exercițiu de science-fiction i s-au părut atît de promițătoare, încît s-a hotărît să înceapă niște savante calcule de probabilitate. Mulțumită acestora, dispunem astăzi de calcule teoretice și de baza de lucru pentru a realiza în spațiu aceste colonii — materializate în proiecte și încercări ale NASA. Succesele stațiilor orbitale sovietice și lucrările efectuate în spațiu de navele americane sînt poate primele etape al construcției aceluia *Rama* imaginat de Arthur C. Clarke. [...]

AM convingerea că literatura de science-fiction oferă educatorilor posibilități nebănuite nu numai pentru a suscita în rîndul elevilor un interes entuziast pentru știință, ci și pentru a-i încuraja să încerce să armonizeze prezentarea pe care o fac lumii cu adevărurile științei și perspectivele ficțiunii. Căci, pentru a fi la înălțimea realității a ce va fi secolul XXI vom avea nevoie atît de artă cît și de știință.

Nu voi uita niciodată spusele unui student aflat în perioada absolvirii unui curs obișnuit de fizică destinat nespecialiștilor în care tocmai prezentasem influența teoriei relativității și mecanicii cuantice. „Domnule profesor, mi-a spus, aceste teorii sînt fascinante. Dar am impresia că fizica de tip nou nu se aplică decît particulelor elementare. Cu ce mă poate implica așa ceva pe mine?“. Asta s-a întîmplat acum mult timp și atunci nu i-am putut răspunde. După aceea am conceput, la Universitatea din Oregon, un curs special, al cărui titlu este acesta: „Fizica în literatura de science-fiction“. Folosesc extrase din aproximativ 50 de romane ale genului pentru a-i face pe nespecialiști să înțeleagă principiile, consecințele și implicațiile noilor teorii ale fizicii.

O astfel de concepție asupra prezentării fizicii îi va face pe nespecialiști să înțeleagă cît de implicați sînt, de fapt,

prin aceste noi teorii care pot contribui la o nouă perspectivă asupra universului.

Un alt motiv care justifică introducerea literaturii de science-fiction în predarea științei ține de importanța din ce în ce mai mare pe care o are viitorologia în viziunea noastră asupra societății. În ceea ce mă privește, eu consider viitorologia ca parte integrantă a domeniului science-fiction. Din 1934 încă, H.G. Wells, unul dintre părinții fondatori ai genului literar analizat, nu propunea oare ca disciplina Ecologie umană să fie înscrisă în programul universităților? Iar unii dintre autorii de science-fiction examinează câteodată probleme ale lumii de mâine așa cum ar fi suprapopularea, inteligențele artificiale sau războiul nuclear cu o asemenea perspicacitate și o precizie atât de mare, încât și viitorologii și educatorii ar trebui să considere cu atenție ce spun. În plus, acest mesaj este prezentat sub o formă atrăgătoare, care le poate permite educatorilor să-i sensibilizeze mai ușor pe tineri față de problemele stringente ale unui viitor care le aparține.

ÎN ultimă analiză, principalul punct comun între știință și science-fiction — cel care îi transformă în parteneri atât de armonizați în dansul cosmic — este imaginația. Imaginația și deschiderea de conștiință pe care aceasta o prilejuește nu sînt nicăieri mai necesare decît atunci cînd este nevoie de explorarea naturii, structurii și dimensiunilor viitorului. Atît știința, cît și s.f.-ul se preocupă de explorarea spațiului cosmic, de timp, de viață, de univers, de locul omului în univers; ambele se achită de sarcina ce le revine cu atenție, respect și un spirit de întrajutorare reciprocă. Și, dacă este adevărat că imaginația este o calitate esențială în pedagogie, mi se pare că ar fi poate necesar ca educatorii, în școli și licee, în universități, să prezinte cîteva dintre aspectele științifice esențiale desprinse din literatura s.f., lucru justificat, totodată, atît de calitatea acestei viziuni științifice, cît și de forma ei deosebit de dinamică și atractivă.

În românește de **ANDREI UDREANU**

PLURALITATEA LUMILOR

● **PLUTARH** (46—120 e.n.), în *De facie orbe lunae* (Despre înfățișarea discului Lunii), spune că: „Luna e pămîntoasă și locuită ca și Pămîntul nostru. Ea are animale mai mari și plante de o frumusețe mai rară decît își poate îngădui globul nostru. Animalele sînt de 15 ori mai iscusite și mai pline de energie decît cele de la noi, iar zilele acolo sînt de 15 ori mai lungi“.

● Probabil prima ficțiune care descrie o călătorie spațială aparține lui **LUCIAN DIN SAMOSATA** (cca 121—185 e.n.). În *Vera historia* (Adevărata istorisire) o corabie e ridicată de pe mare de un vînt puternic și dusă spre Lună. În *Ikaromenippos* eroul, Menippos, își face aripi, ca Ikar, din pene de vultur și de pajură, dar de data aceasta Luna nu e „o insulă“ populată cu fapte incredibile, ci o sferă care prinde grai și pe care nu trăiesc decît spirite (de pildă, al lui Empedocle).

● Abia în 1010 e atestată o altă călătorie cosmică în poemul lui **FIRDOUSI Shâh-Nâme** (Cartea regilor). Kai-Kâ'us, regele Persiei, crește patru pui de vultur cu carne crudă pînă devin „puternici ca lei“ și îi înhamă la un tron de care leagă patru sulite cu bucăți de miel în vîrf, iar vulturii, încercînd să ajungă la carne, înalță în văzduh tronul în care șade regele. Dar atelajul se prăbușește și eșecul e interpretat ca o pedeapsă a divinității.

Kai-Ka'us eroul lui FIRDOUSI (1010) a fost ridicat în văzduh de vulturii înhamăți la un tron

CUM ÎMI SCRIB CĂRȚILE

DE UNDE inventezi toate „astea”? Asta este, după părerea mea, întrebarea pe care o aude cel mai des un scriitor cu imaginație. Iar dacă ești, așa cum sînt eu, creator de science-fiction, întrebarea sună cam așa: „De unde scoți toate bazaconiile astea?”

Răspunsul este în general destul de simplu. Gîndesc, reflectez, meditez pînă cînd ideile încep să sosească. Să nu credeți că e ușor; cînd scumpa mea soție, Janet, mă găsește în starea asta, prima ei impresie (cu toate că mă cunoaște de niște ani buni) este întotdeauna că sufăr de ceva teribil de dureros.

— Ce s-a întîmplat? întrebă ea îngrozită.

— Gîndesc, îi trag eu un mormăit în chip de răspuns.

Și totuși sînt obligat să recunosc că uneori ideile îmi sînt impuse din exterior. Astfel, la 21 ianuarie 1971, urmăream lucrările unui congres de science-fiction și mă găseam în public cînd doi maestri ai genului au început o discuție asupra metodelor de a scrie. Unul dintre ei susținea că reacțiile personajelor sînt mai importante decît detaliile tehnice, chiar și în literatura de science-fiction (părere pe care o împărtășesc pe deplin). „Dacă motivațiile personajelor sînt clare — spunea el — cui îi va mai păsa de... să zicem de Plutoniul 186?”

Replica a avut darul să mă înveselească, pentru că autorul ei dovedea o regretabilă lipsă de memorie. Plutoniul 186 nu există — este o imposibilitate. Dar brusc mi-a venit o idee: de ce să nu scriu o povestire în care Plutoniul 186 să existe cu adevărat? Ar veni, desi-

gur, dintr-un alt univers, în care legile naturii ar fi cu totul diferite. La noi, această substanță s-ar adapta progresiv condițiilor fizice, ceea ce ar face-o din ce în ce mai instabilă. Dacă am putea obține cantități nelimitate, am dispune de cantități enorme de energie foarte ieftină. Bineînțeles, va trebui să imaginez și o problemă majoră, care ar expune planeta noastră, întregul univers, la o primejdie îngrozitoare. În acest caz, s-ar accepta ideea renunțării la această nouă sursă de energie? Din această expresie deci, Plutoniul 186, s-au născut numeroase idei care au alcătuit în final un roman, *Zei înșiși*, apărut în 1972.

Într-o zi, mi s-a întîmplat chiar să visez o carte. La 3 aprilie 1973, m-am trezit cu amintirea unui vis straniu, pe care m-am grăbit să i-l povestesc lui Janet care, ca psihiatru, are față de toată problema un interes cu totul profesional.

— Am visat că pregăteam o antologie cu vechi nuvele de science-fiction care mi-au fermecat adolescența. Le reciteam în somn și mă delectam. Ce păcat că m-am trezit!

— Ei bine, de ce n-ai face o asemenea antologie? m-a întrebat Janet.

Și asta am făcut. Am recitat vechile povestiri și antologia a fost publicată la 3 aprilie 1974, exact la un an după visul respectiv, cu titlul *Înainte de aur*.

Anul trecut, am trăit în vis o adevărată aventură. Urmăream într-un restaurant un om care, deodată, dispărea. Era în restaurant o canapea, al cărei spătar era întors spre mine, disimulînd o persoană ascunsă sau culcată pe ea. Și, într-adevăr, dîndu-i ocol, l-am gă-

sit pe cel pe care-l urmăream întins pe canapea. Și mi-am spus, în somn, ce bun subiect de nuvelă ar fi aceasta — ceva în stilul poveștilor misterioase pe care le tot scriam de vreo zece ani în cadrul unui serial intitulat *The black widower*. Cum m-am trezit, am scris o nuvelă pe tema propusă de vis, am publicat-o imediat sub titlul *The Redhead*, la data de 18 octombrie 1984 în *Ellery Queen's Mystery Magazine*.

Se întâmplă câteodată ca un editor să-mi lanseze o adevărată provocare. La 17 martie 1941, John W. Campbell, redactorul șef al revistei „Astounding Science Fiction” mi-a arătat într-o zi acest citat din Ralph Waldo Emerson : „Dacă stelele nu s-ar arăta decât o dată la un mileniu, ce venerație le-ar acorda oamenii ! Generații și generații ar duce mai departe amintirea cetății zeilor...”

— Vreau să-mi scrii pe chestia asta o nuvelă — mi-a zis Campbell. Să explici cum stelele apar rar, din timp în timp și ce efect ar avea asta asupra unei specii dotată cu inteligență.

Am scris această nuvelă pe care am intitulat-o *Atunci când va veni întunericul* și care a apărut în numărul din septembrie al revistei respective. N-aveam decât 21 de ani, dar, din toate scrierile mele, aceasta a rămas cea mai cunoscută.

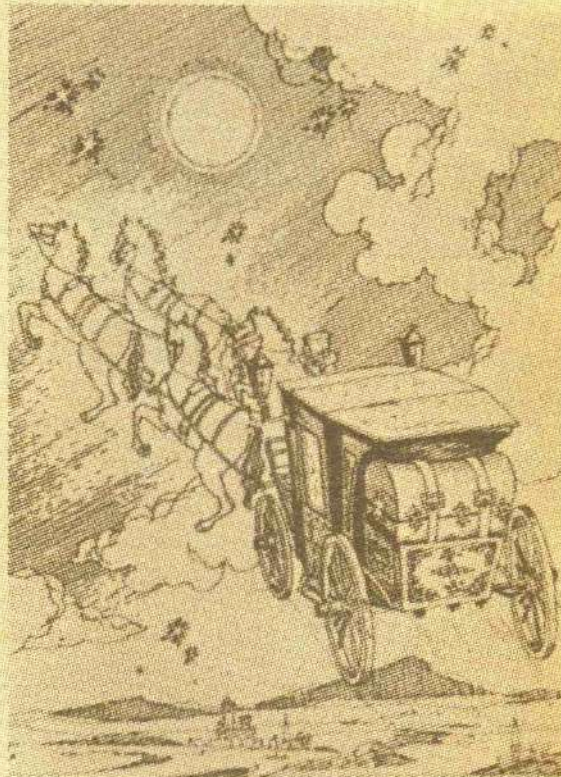
ACESTE cazuri sînt, totuși, excepționale. Dintre sutele de romane și nuvele pe care le-am scris, foarte rare sînt cele care au la bază un comentariu întâmplător, un vis sau o sugestie a unuia dintre editorii mei. În principal, totul este rodul propriei mele meditații. Aud, spre exemplu, de o mare descoperire științifică. Atunci mă întreb : „dar dacă ?...”

În 1956, ordinatoarele erau foarte la modă. Comparate cu generațiile actuale, erau foarte primare, dar se putea deja specula asupra viitorului. Pînă unde vor putea merge ordinatoarele, ce vor putea face, vor depăși rezultatele omului ? Am ajuns la ceea ce mi s-a părut atunci singura soluție ideatică logic posibilă. Am scris repede *Ultima întrebare* care a apărut în noiembrie 1956 în periodicul „Science Fiction Quarterly”.

PLURALITATEA LUMILOR

● Umanistul german **NICHOLAS DE CUSA** (1401—1464), în lucrarea sa *De docta ignorantia* (Despre ignoranța doctă) presupune că „pe Soare există ființe solare care au mințile strălucitoare și sînt mult mai spiritualizate decât ființele care trăiesc pe Lună — și care sînt probabil lunatice —, în vreme ce oamenii de pe Pămînt sînt mai «concreți» și mai legați de cele materiale. Se poate presupune că acele inteligențe solare sînt foarte practice, dar au puteri reduse, în timp ce locuitorii Pămîntului sînt mult mai puternici fizic, dar lipsiți de simț practic, iar cei ce trăiesc pe Lună sînt și așa și așa, undeva pe la mijloc”.

● În 1516 **LODOVICO ARIOSTO** publică poemul epic *Orlando Furioso* în care descrie călătoria lui Astolpho, într-un car tras de patru cai roșii, ple-

cat spre Lună în căutarea minților pierdute ale lui Orlando. Luna arată ca Pămîntul, e locuită și are chiar și castele și orașe.

● În *Essai* (Eseu ; 1576), **MONTAIGNE** se întreabă „de unde știm noi că regulile lumii noastre se aplică și celorlalte lumi ? Poate că ele au altă înfățișare și reguli cu totul diferite”.

Din tot ce am scris, aceasta consider că am realizat-o cel mai bine.

Mi se întâmplă să acord o mai mare importanță problemelor umane decât celor tehnice. Mă întreb atunci ce s-ar întâmpla dacă ordinatele ar avea o asemenea importanță în viața oamenilor, încât aceștia ar uita tot ce știu — din comoditate — lăsându-se doar în voia mașinilor. Am scris pe tema asta o nuvelă umoristică, *De șapte ori nouă*, publicată în revista „If” în ianuarie 1958.

Vedeți bine, pentru mine o povestire se naște dintr-un cuvânt, dintr-o frază, dintr-un gând, dintr-o întrebare. Sînt, dacă vreți, grăuntele de nisip în jurul căruia se formează perla.

Foarte adesea nucleul în jurul căruia trebuie să-mi construiesc povestirea îmi servește și drept concluzie. Mare parte din scrierile mele sînt, într-un fel sau altul, nuvele „misterioase”, urmărind cu docilitate toate regulile genului. Cîteva dintre romanele mele de pur science-fiction sînt și povestiri de aventuri și așa da aici exemplul *Cavernelor de oțel* — 1954, *Înfruntînd soarele* — 1957, sau *Roboții soarelui-răsare* — 1983. Chiar și atunci cînd nu au o intrigă polițistă propriu-zisă, romanele mele de science-fiction conțin întotdeauna un element de mister. Ceva sau cineva de găsit, un personaj, un loc, un mobil, ceva ce trebuie cu tot dinadinsul găsit.

De fiecare dată trebuie să imaginez un deznodămînt care îl va surprinde și deruta pe cititor. Cînd l-am găsit, mă liniștesc. Nu-mi mai rămîne decît să găsesc un punct de plecare. În sensul acesta, îmi amintesc întotdeauna de spusele lui Campbell: „Dacă începi o povestire și te împotmolești, înseamnă că ai început prea devreme. Ia-o de mai departe”. O iau deci cît pot de departe, dintr-un punct pe care-l determin în general destul de repede.

Odată ce am sfîrșitul și începutul, încep să scriu. Desigur, nu dispun de nici un fel de element intermediar, poate numai niște fragmente de conversație ce mi se plimbă prin minte. Dar asta nu înseamnă nimic: povestea în sine, în cazul cînd este așa de complicată, ca

în *Roboți*, se construiește în etape, pe măsură ce scriu. Gîndesc întotdeauna în avans cu o scenă și, pe măsură ce progrez, ultimele episoade se revelează de la sine, ceea ce de altfel este și semnul care îmi indică apropierea punctului final.

Dar ce se întâmplă, mă veți întreba, dacă te găsești oprit la jumătate de drum? Vă răspund că e un lucru foarte puțin probabil. Atît timp cît știu sfîrșitul, știu și încotro mă îndrept, fie că scriu o nuvelă sau un roman. Deci nu mă pot pierde absolut complet.

Din acel moment, scrisul în sine devine un exercițiu foarte simplu. Scriu atît de repede cît îmi permite talentul meu în materie de dactilografie și nu mai operez ulterior decît cîteva corecturi neînsemnate.

Nu îmi „vizualizez” cu adevărat povestirile pentru că nu prea am talent pentru așa ceva. Nu prea îmi imaginez realitatea personajelor și nici cea a aventurilor lor, precum evit și descrierile care nu sînt neapărat necesare. În schimb, cînd mă găsesc în fața mașinii de scris, acțiunea pare să se desfășoare în așa fel, încît *aud* dialogurile.

Iată de ce, în opera mea, dialogurile au preponderență față de narațiune. Asta mă face să fiu criticat de unii — cu o mai bună pregătire literară decît mine — care au deci dreptul să acuze lipsa de acțiune, de descrieri și caracterizări din opera mea.

Dar ce pot face? Așa știu eu să scriu și nu oblig pe nimeni să mă imite.

Și, fiindcă veni vorba, asta-i motivul pentru care îmi repugnă să scriu articole cum este acesta. N-am învățat nici odată să scriu și nici n-am citit nimic asupra acestui subiect. Am studiat chimia, nu literatura.

Deci, evident, nu constitui deloc o autoritate în materie. Nu pretind că știu să scriu și nici nu încurajez adepții să mă ia drept model. De fapt, cred că așa fi un foarte prost exemplu, iar cei care ar merge pe drumul meu ar provoca o catastrofă.

Încă o dată vă spun, dacă fac așa cum fac, este pentru că nu știu să fac altcumva.

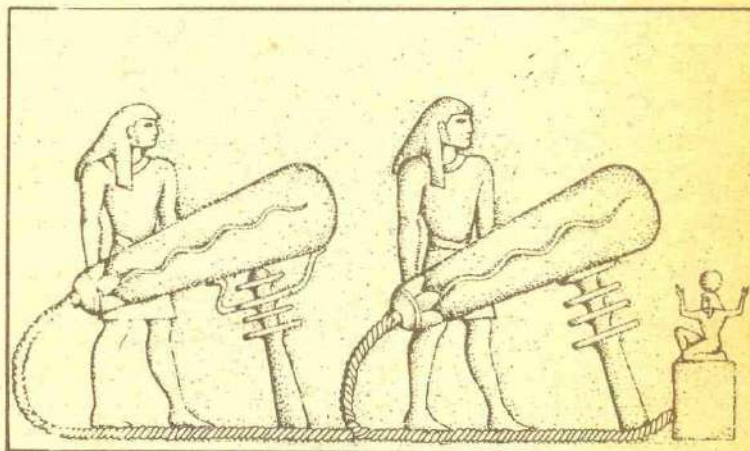
În românește de Cristian UNTEANU

ÎNCĂ ENIGME...

„FULGERE PRIN TIMP“

ÎN TEMPLUL zeiței Hathor din Dendera (Egipt) există o frescă înfățișând doi oameni care poartă obiecte asemănătoare unor uriașe becuri electrice cu filament, conectate prin cabluri groase la o cutie cubică (foto 1). Cînd a fost descoperită pictura, savanții au declarat că nu pot identifica aceste obiecte, considerate ca aparținînd cultului zeiței Hathor. În ultimii ani însă, dovezile în sprijinul ipotezei că egiptenii cunoșteau electricitatea s-au înmulțit considerabil. Astfel, în seriarele de televiziune consacrate istoriei folosirii metalelor pe planeta noastră, cercetătorii britanici James Burke și Michael Charton au prezentat cîteva instalații descoperite în Orientul Mijlociu (Egipt, Israel, Irak) și care serveau probabil ca „băi de electroliză“, precum și numeroase obiecte metalice realizate prin acest procedeu. Papirusuri din timpul dinastiei a douăsprezecea (Regatul Mijlociu) și numeroase referiri ale unor istorici antici, printre care și Herodot, afirmă că marii preoți egipteni reușeau adesea — în timpul unor ceremonii religioase sau atunci cînd poporul se răscula — să producă un fel de efecte speciale, adevărate spectacole de sunet și lumină, care îi înspăimîntau pe credincioși. După cum se relatează, statuile zeilor erau luminate de fulgere orbitoare care țîșneau din tavan sau anumite obiecte metalice ascunse în socluri, iar în unele temple ofrandele erau carbonizate de trăsnete ivite din senin. În sfîrșit, electricitatea folosită ca sursă de lumină ar explica una dintre cele mai remarcabile enigme ale piramidelor egiptene. După cum se știe, în coridoarele, camerele tezaurului și sălile mortuare din interiorul multor piramide, tavanele și pereții sînt acoperiți cu picturi și hieroglifice. Însă nu s-a descoperit nici o urmă de fum de la torțe, opaite cu grăsimi sau alte mijloace de iluminat antice

Frescă din templul zeiței Hathor (Dendera, Egipt)

și problema modului în care a fost obținută lumina nu a putut fi soluționată. În anii '60 a cunoscut o mare vogă ipoteza conform căreia coridoarele erau luminate cu ajutorul unui sistem de oglinzi de bronz ce reflectau înăuntru razele soarelui. Neexistînd nici o mențiune documentară despre existența unui astfel de sistem — la egipteni ca și la istoricii antici europeni — s-a presupus că procedeul constituia un secret al preoților și faraonilor. Deși astfel de informații ar fi trebuit să fie descoperite în arhivele secrete din temple și palate, destui egiptologi au preferat să considere că ele s-au pierdut, iar soluția oferită trebuie acceptată ca singura veridică. După 1981 însă, numeroși cercetători britanici, francezi și egipteni au combătut această ipoteză, demonstrînd experimental nu numai că oglinzile de bronz nu erau capabile să reflecte o lumină destul de intensă pentru a pătrunde în locurile unde se găsesc picturile, dar sistemul coridoarelor este atît de complex și atît de întortochiat încît nici măcar oglinzile de oțel cromat, folosite în timpul demonstrațiilor practice, nu au putut permite explorarea interiorului piramidelor fără surse portabile de lumină.

Fapt remarcabil, nici în peșterile din Franța și Spania, unde oamenii de Cro-Mag-

non au creat acum aproape 30.000 de ani frescele considerate astăzi — alături de cele din Tassili — cele mai frumoase opere de artă ale preistoriei, nu au fost descoperite urme de fum provenit de la arderea unor materii organice sau anorganice. Or, ar fi greu de presupus că oamenii din Magdalenian și Aurignacian cunoșteau altă sursă de lumină decât cea provenită din combustie. În peștera de la Lascaux (Franța) au fost însă descoperite câteva obiecte ciudate, asemănătoare unor lămpi, dar al căror principiu de funcționare n-a putut fi înțeles încă. Nu sînt opaițe cu grăsimi animală sau ulei vegetal, nici felinare cu luminări așa cum se foloseau în Evul Mediu; se aseamănă mai curînd unor primitive proiectoare cu arc electric, dar sînt atît de deteriorate de timp, încît nu se mai pot reconstitui cu exactitate. În schimb, la Muzeul Național din Bagdad (Irak) precum și în numeroase muzee egiptene și israeliene pot fi văzute adevărate baterii galvanice, precum și unele elemente electrice cu electrozi de cupru, „acumulatoare” și „băi de electroliză” care au fost identificate fără mare greutate.

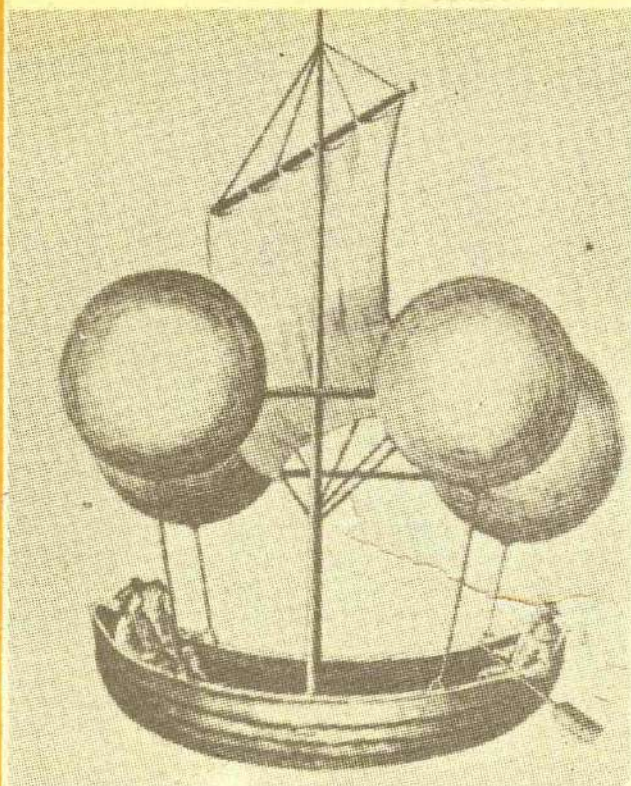
NUMEROASE documente medievale relatează despre fenomene și obiecte stranii, al căror mister n-a putut fi elucidat nici pînă astăzi. Cronicari și învățați europeni (ca englezul Roger Bacon și francezul Geoffroy de Villehardouin) sau orientali (ca bizantinii Laonikos Chalchochodylas, Ioannes Kinnamos și Georgios Akropolites sau arabii Abul Feda și Abul Faragius) descriu cu evidentă uimire minunatele „lămpi fără moarte” pe care niște ființe venite din cer le dăruiseră unor cetăți, eroi sau înțelepți din Europa, Asia și Africa. Aceste surse de lumină erau făcute dintr-un material necunoscut („nici piatră, nici sticlă, nici metal, ci asemenea tuturor acestor materii moarte la un loc”, după cum scria Abul Feda) și aveau de obicei formă de sferă. Marile globuri se aprindeau singure și nu foloseau drept combustibil cărbunele, lemnul, uleiul, petrolul sau lemnul îmbibat în rășină. Ele nu aveau în interior ceva care să ardă și să se consume, nu produceau fum sau miros și dădeau o lumină și o căldură foarte puternice, pîrînd a funcționa asemenea becurilor electrice. Cronicile susțin că, atinse în timp ce funcționau, sferele declanșau explozii atît de violente încît puteau distruge cetăți întregi.

Mențiuni asemănătoare se întîlnesc și în arhivele secrete ale Cavalerilor Templieri (printre altele în „**Botezul focului**”, statutul secret întocmit de magistrul Roncelinus și păstrat parțial într-un pergament din 1240, aflat astăzi la Vatican): în campaniile lor din Orientul Mijlociu și bazinul mediteranean, aceștia întîlniseră orașe care posedau sfere metalice foarte mari, furnizoare de lumină și căldură. În jurul obiectelor respective se manifestau însă fenomene care astăzi ar putea fi asimilate radioactivității. În insula Cipru, cîteva fortărețe și palate din

Famagusta și Nicosia au fost distruse prin explozia accidentală sau voită a unor astfel de sfere, după cum consemnau nu numai cronicile Ordinului, dar și cancelarul Ciprului, Philippe de Mezières, și învățatul Guillaume de Machaut în secolul al XIV-lea. Cînd Templierii au cucerit o cetate de pe coasta siriană, în secolul al XII-lea, și au descoperit „un glob care lumina fără încetare”, Marele Maestru a poruncit ca obiectul să fie aruncat în mare căci, fără îndoială, „era o lucrătură diavolească”. Rezultatul „experienței” (o furtună pornită din senin și moartea tuturor peștilor din zonă) nu a făcut decât să întărească presupunerea cucernicului războinic, care, deși ironizat de propriii săi cavaleri, a trecut la o metodică dezinfectare a locurilor, folosind în acest scop... apă sfințită!

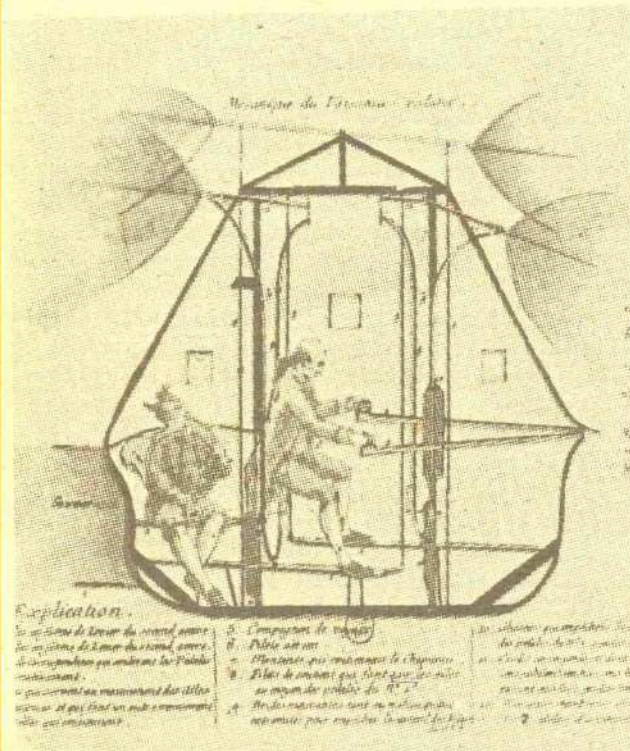
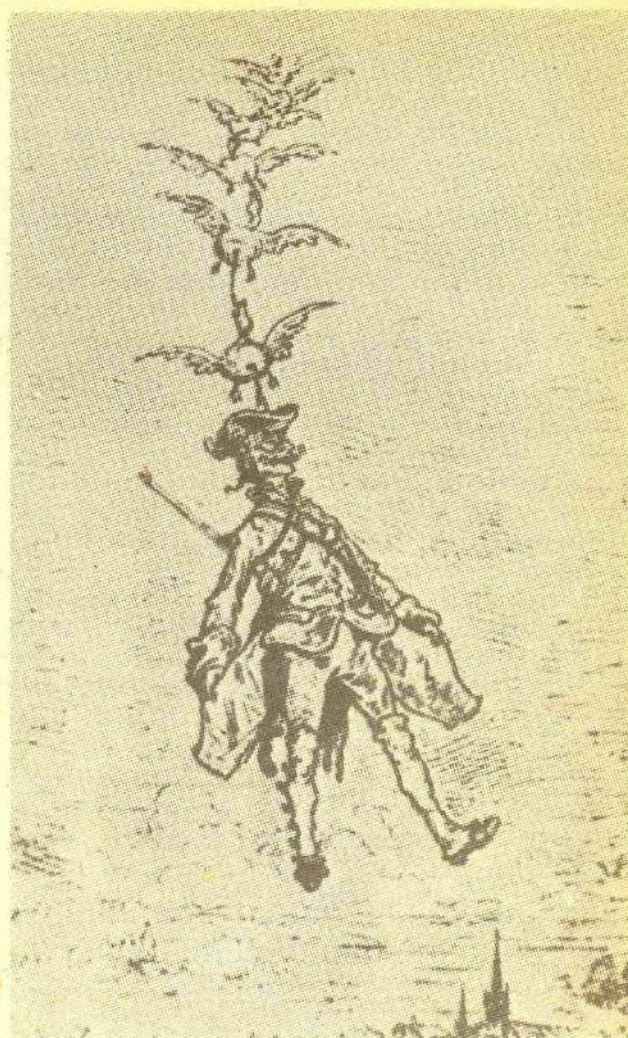
Învățați din perioada renescentistă (ca englezul William Gilbert sau germanii Konrad Peutinger și Johannes Jäger) amintesc și ei despre lămpile care ardeau zi și noapte, găsite în cripte și cavouri subpămîntene din Anglia și Germania. Din nefericire, astfel de vestigii neprețuite erau repede distruse, fie de autoritățile religioase, care le considerau „necurate” pentru că nu aveau un combustibil identificabil, fie în cursul nesfîrșitelor războaie ce bîntuiau nefericita Europă.

ÎN America de Sud, conquistadorii ajunși în orașul botezat de ei Gran Marco, situat la izvoarele Paraguayului (Matto Grosso) au găsit, în mijlocul fortificațiilor, un stîlp înalt de opt metri, în vîrfurile cărui se afla o „lună mare”, luminînd toată cetatea și alungînd întinericul pe o distanță de sute de metri în jurul ei. În incendiul care a urmat jefuirii orașului, ciudatul obiect a dispărut, nemaiîntîlnind găsit printre ruine, după cum consemna cronicarul Barco Centenera. Soldații lui Orellana, trimis de Pizarro în căutarea legendarului Eldorado, au întîlnit un fluviu măreț, pe ale cărui maluri, printre numeroasele populații indiene, trăia și un trib de femei albe, atît de războinice, încît spaniolii au preferat să le evite după primele ciocniri. Indienii din selvă, care se temeau mai mult de aceste arcașe neîntrecute decât de soldații îmbrăcați în fier și înarmați cu arme de foc, le-au povestit conquistadorilor că misterioasele luptătoare veneau din orașe bogate în aur, puternic fortificate și luminate de „sori mai mici” care răsăreau noaptea pe bastioane, făcînd imposibil un atac prin surprindere. Spaniolii au botezat fluviul pe care îl descoperiseră **Amazon**, în amintirea femeilor războinice descrise de Homer, și au pornit în căutarea misterioaselor orașe ale aurului. Nu s-au întors decât prea puțini, fără a fi găsit nimic. Mai tîrziu, portughezii și mulți alți exploratori europeni vor auzi aceleași legende. Mult timp s-a crezut că misterioșii albi ai pădurilor amazoniene nu trăiesc decât în fantezia populară, la fel ca și orașele secrete. De-abia în secolul nostru a fost des-

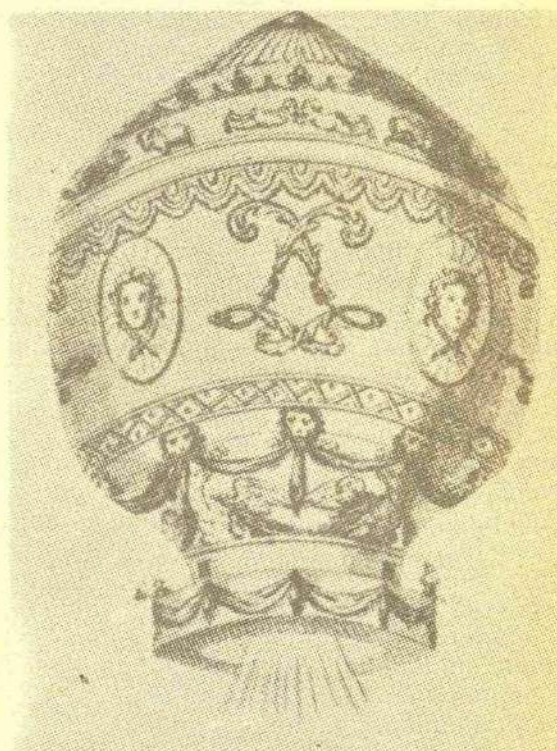

În 1670 Francesco Lana a propus să se utilizeze forța ascensională a vidului obținut în niște sfere confectionate din foaie de cupru

Un zbor al baronului Münchhausen, eroul lui Rudolf Erich Raspe (sfârșitul secolului al XVIII-lea).

Mașina cu aripi batante a lui J. P. Blanchard a fost experimentată între 1781 și 1783. Apoi a fost atașată unui balon, cu speranța de a-l putea dirija

La 21 noiembrie 1783 primii aeronauți, Pilâtre de Rosier și marchizul d'Arlandes, s-au înălțat cu un balon plin cu aer cald și au plutit 25 de minute

coperit în Peru, Machu-Pichu, oraș sacru al incașilor, locuit numai de femei și căruia spaniolii nici nu i-au bănuit existența. Tot în ultimele decenii au fost semnalate contacte sporadice cu două triburi de indieni albi și blonzi din Matto Grosso (**acurinis** și **pixuma**), la care luptă atît bărbații, cît și femeile.

Dar Eldorado și globurile sale luminoase nu au fost găsite, deși continuă să facă victime și în secolul XX. Una dintre cele mai ilustre, colonelul Fawcett, exploratorul despre care se spunea că are ciudata capacitate de a reuși imposibilul, îi scria unui prieten, cu puțin înainte de tragicul său sfîrșit (1927), că misterioasele orașe pierdute în junglă, despre care i se povestiseră atîtea și spre care se îndrepta în ultima sa expediție, erau luminate cu sfere strălucitoare ce nu se încălzeau niciodată. „Oamenii aceia au o sursă de lumină rece, necunoscută nouă [...]. Sînt descendenții unei mari civilizații dispărute și au păstrat probabil unele din vechile descoperiri și realizări ale strămoșilor lor”. (Fragmente reproduse de revista „Nature” în 1929).

DOVEZI privind existența unor mijloace de iluminat mai puțin obișnuite au fost descoperite și în insulele Oceanului Pacific. Astfel, scriitorul și exploratorul australian Ian Idriss care, înaintea primului război mondial a trăit cîțiva ani printre băștinașii din strîmtoarea Torres, povestește în cartea sa „**The drums of the Meri**” („**Tobeile Merilor**”) despre așa-numitele **buia**, un fel de „sceptre cu puteri magice” ale căpeteniilor Merilor. Fiecare dintre cele trei **buia** ale tribului care-l găzduia era compusă din mai multe pietre ovale — de structură necunoscută exploratorului — introduse într-o trestie groasă de bambus. La anumite ceremonii, cînd căpeteniile îndreptau aceste obiecte spre cer, din vârful lor țîșnea — în special înaintea furtunilor — o lumină orbitoare, albastră-verzuie, un adevărat fulger, de o intensitate superioară oricărui „blitz” fotografic.

În 1963, la Pretoria (Republica Sud-Africană), în cadrul unei conferințe consacrate iluminării orașelor, cercetătorul C. S. Downyx i-a uluit pe participanți, afirmînd că edilii marilor metropole ar trebui să viziteze un sat aflat la poalele muntelui Wilhelmina, în junga Noii Guinee. Așezarea, ai cărei locuitori trăiau la nivelul paleoliticului timpuriu, era prevăzută cu mai mulți stîlpi înalți, pe care fuseseră așezate mari bile de piatră. La căderea nopții, sferele începeau să lumineze singure, strălucind foarte puternic, albe, asemeni tuburilor de neon. Fotografiiile și mărturiile exploratorilor, pe care se baza comunicarea făcută, au fost reluate pe larg de ziarele „**Times**” (Anglia) și „**New York Times**” (S.U.A.) în același an, dovedind că la baza legendelor despre „electricitatea primitivă” stă o realitate enigmatică pe care oamenii de știință nu au reușit s-o descifreze nici pînă astăzi.

MONȘTRII ADÎNCURILOR

IN VARA anului 1849, căpitanul de marină Hope a văzut, într-o zi senină, cînd oceanul părea de cleștar, un animal uriaș, deplasîndu-se încet pe fundul nisipos al golfului California. Ciudata creatură, avînd aproximativ 20 m lungime, se-măna cu un crocodil, dar avea un gît lung și înotătoare în formă de lopată în locul labelor obișnuite, cu gheare, ale reptilelor. Capul era triunghiular, cu fălci lungi și puternice, labelle anterioare erau mai lungi decît cele posterioare, iar coada, groasă și turtită lateral. După ce s-a tîrît pe nisipul auriu cîțva timp, ajungînd la ape mai adînci, animalul a început să înoate în felul broaștei țestoase, adică lopătînd pe laterală.

Relatarea căpitanului Hope (publicată în ziarul britanic „**Times**” în iunie 1850) este

PLURALITATEA LUMILOR

● În 1612, în fața înaltului tribunal ecleziastic, **GALILEO GALILEI** rostește amarele cuvinte: „Sînt de acord să consider falsă și damnable concepția celor care socotesc că pe Jupiter, Venus, Saturn și pe Lună ar exista animale ca ale noastre și mai ales oameni.”

● Într-o scrisoarea către Bernegger, astronomul **JOHANNES KEPLER** (1571—1630) spunea: „Nu numai nefecitul de Giordano Bruno (1548—1600), ars pe cărbuni încinși la Roma, ci și iubitul meu Tycho Brahe (1541—1601) a susținut ideea că există locuitori pe stele. Eu însumi ader la această opinie”. Dar, pentru a înșela vigilența cenzurii ecleziastice, Kepler scrie o povestire fantastică, intitulată **Somnium** (Visul) și publicată postum, în 1634, în care este descrisă o altă călătorie de la Pămînt (numit Volva) la Lună (Levania). Pentru că între cele două sfere cerești nu există atmosferă, Kepler nu apelează nici la aripi, nici la animale, ci la ajutorul supranatural al unor demoni care îl poartă pe Dura-coto prin aer, anesteziat cu o anume licoare, pentru a-l feri de șocul vitezei și de aerul rarefiat. Luna e descrisă în termenii celor mai noi cuceriri ale astronomiei epocii, la care Kepler adaugă forme bizare de viață: „orice se naște sau se mișcă pe Lună atinge forme monstruoase”.

extrem de interesantă, el fiind probabil primul om care a reușit să vadă un „crocodil de mare”. Unii zoologi au încercat să explice publicului că, în mod sigur, căpitanul se înșelase, luînd o banală broască țestoasă piełoasă drept crocodil. Dar **Luthul**, campionul broaștelor țestoase marine piełoase, nu atinge decît cel mult 2,5 m lungime, iar forma oval aplatizată a trupului său, oricît ar fi părut de alungită (deformată) sub apă, nu putea da naștere la asemenea confuzii. Capul broaștelor țestoase marine este aproape rotund, avînd un bot cornos ca un cioc arcuit, iar coada lor este scurtă și relativ subțire. Se poate cu greu presupune că un marinăr experimentat ar fi luat o broască țestoasă drept crocodil, cu atît mai mult cu cît știa că nici o specie de șopîrlă de pe Terra nu atinge asemenea dimensiuni.

Un animal asemănător a fost „vînat” printr-o întîmplare de submarinul german U-28 în primul război mondial. Iată ce consemna căpitanul Forstner în jurnalul de bord: „La 30 iulie 1915 submarinul nostru U-28 a torpilat în Atlanticul de Nord vaporul britanic **Iberia**. Vasul, lung de circa 180 m, s-a dus repede la fund, cu pupa înainte. Adîncimea atîngea în acele locuri cîteva mii de metri. La 25 de secunde după scufundare, nava a explodat la o adîncime pe care am apreciat-o la aproximativ 1 000 m. Puțin după aceea, din valuri a țîșnit o coloană de apă conținînd sfîrîmăturile vaporului și, printre ele, un animal marin uriaș.

U-28 staționa la suprafață și pe puntea de comandă eram șase oameni: eu, doi dintre ofițerii de gardă, șeful mecanicilor, secundul și timonierul. Am privit uluiți ciudățenia, dar n-am avut timp să o fotografiem, căci după 10—15 secunde a căzut înapoi, făcîndu-se nevăzută sub apă. Animalul, lung de peste 20 m., semăna cu un crocodil gigantic, avînd patru labe înotătoare puternice și un cap lung, ascuțit”. („**Der Krieg zur See 1914—1918**”, Berlin, Kriegsmarine Archiv., Mittler, 1928).

Un crocodil în Atlanticul de Nord? Avînd asemenea dimensiuni? „Fusesse desigur un rechin mare, un pește spadă sau o orca (balena ucigașă — n.a.)”, au explicat naturaliștii germani. „Îmbătat de victorie, echipajul a avut halucinații”, au adăugat zoologii americani (revista „**Nature**”, septembrie 1922).

Nici una dintre ipoteze nu rezistă însă unei analize logice:

1) rechinii albaștri, peștii spadă și orcile au o formă total diferită de cea a unei șopîrle și nu ating decît jumătate din lungimea animalului vînat de U-28;

2) o halucinație colectivă este ultimul lucru de care poate fi suspectat echipajul unui submarin, ce nu ar supraviețui unui fenomen de acest gen. Submersibilele sînt nave pretențioase și sensibile: orice manevră greșită le poate distruge cu o iuțeală fatală pentru cei de la bord și nici un om serios nu poate admite viziunea unui submarin condus de

ofițeri cărora li se năzăresc crocodili sau șerpi marini în plin război mondial;

3) este puțin probabil ca un căpitan din Kriegsmarine să fi scris o minciună sfruntată în jurnalul de bord al navei sale, cu riscul de a ajunge într-un batalion de marș, unde avea toate șansele să înceteze de a mai exista după o săptămînă de front. De altfel, fără pedanta minuțiozitate germană este mai mult ca sigur că incidentul ar fi fost trecut sub tăcere.

Dar atunci CE erau oare cei doi monștri zăriți în 1849 și 1915? Acum aproape 160 milioane de ani, în mezozoic, trăiau în oceanele planetei noastre uriașii Tylozauri (**Tylosaurus**). Semănau cu niște crocodili obișnuiți, dar atingeau 20 m lungime, aveau labe înotătoare ca ale broaștei țestoase, iar de-a lungul șirei spinării, pînă în vîrfurile cozii, li se întindea o creastă dințată ca a tritonului. Colecția de colți de pe fălcile lor ar face crocodilul cu creste (cel mai mare de pe Terra) să apară prin comparație ca un pui lipsit de apărare.

Ar fi posibil ca această specie sau una asemănătoare să supraviețuiască pînă astăzi în adîncurile oceanului? Desigur, faptul este neobișnuit, dar nu improbabil.

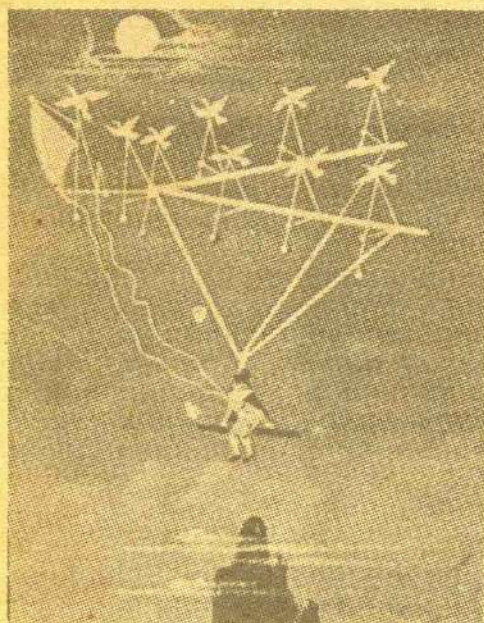
Povestea faimoșilor celacanți (**Latimeria chalumnae**) considerați dispăruți acum 70 milioane de ani și „redescoperiți” în 1938 este prea cunoscută pentru a mai insista asupra ei. Pînă astăzi au fost pescuiți sau capturați vii aproape 50 de celacanți, după ce între 1938 și 1954 majoritatea oamenilor de știință refuzaseră să admită ca veridică descoperirea ihtiologului J.L.B. Smith și a etnografei Courtenay-Latimer. De altfel, au existat zoologi care nu au fost dispuși să se deplaseze nici măcar pentru a vedea primele exemplare vii de celacanți, prinse în 1954, afirmînd că, în mod sigur, era vorba de o farsă...

INTRUȘI PE CERUL TERREI

UN OBIECT ZBURĂTOR NE-IDENTIFICAT se poate defini ca o observatie vizuală sau radar, în spațiul cosmic, în atmosferă, la suprafața uscatului sau a mării, care a fost satisfăcător descrisă și rămîne inexplicabilă prin mijloace convenționale, chiar și după ce a fost examinată de către persoane competente. Această definiție dată de astronomul dr. J. Allan Hynek în 1967 este considerată de revista franceză „**Le Gépán**” („**Note D'Information**”, nr. 2/2 aprilie 1981) drept cea mai precisă care se poate aplica fenomenului O.Z.N. Revista „**Le Gépán**”, o prestigioasă publicație de specialitate, este editată de G.E.P.A.N. (Groupe D'Etudes des Phénomènes Aérospatiaux Non

PLURALITATEA LUMILOR

● În vreme ce în Europa continentală — și catolică — Biserica îi persecută pe cei ce susțin ideea pluralității lumilor, în Anglia, episcopul **FRANCIS GODWIN** publică în 1638 o foarte populară scriere intitulată **The Man in the Moon or a Discourse of Voyage Thither** (Omul pe Lună sau Discurs despre o călătorie acolo). Cartea este semnată de Domingo Gonsales, chiar personajul ei principal. Acesta, la întoarcerea din Indiile de Est, cade bolnav și e debarcat pe Insula Sf. Elena. Pentru a scăpa din nedorita captivitate, dresază 25 de găște sălbatice să ridice în aer un fel de scaun. Nu apucă să folosească atelajul decât experimental, când o corabie îl găsește și îl duce cu găște cu tot în Insulele Canare. Aici însă localnicii i se arată atât de ostili,

incît evadează cu ajutorul găștelor care urcă vertiginos în văzduh și, după 11 zile, ajunge pe Lună, bun prilej pentru a o descrie. Ea „seamănă cu Pămîntul” și e acoperită în bună parte de o mare foarte întinsă. „Copacii sînt de trei ori mai înalți decît ai noștri și cu coroana de cinci ori mai întinsă și mai rămu-roasă”. Există și ierburi și animale și păsări, numai că total diferite de speciile de pe Pămînt. Locuitorii inteligenți ai Lunii sînt „foarte deosebiți; de două ori mai înalți decît oamenii, au o culoare imposibil de descris”. Deși petrece momente plăcute și instructive, dorul lui de Spania natală și instinctul de a migra al găștelor îl urcă iarăși în atelajul zburător și aterizează în China după nici nouă zile. Faptul că drumul înapoi este mai scurt se datorează atracției gravitaționale a Terrei.

Identifiés) organism al CNES (Centre National D'Etudes Spatiales).

În cele ce urmează vor fi expuse trei cazuri care se pot încadra în această definiție.

LA 13 MAI 1967, operatorii de la două stații radar ale aeroportului din Colorado Springs (Statul Colorado—S.U.A.) au semnalat alarmați că un impuls, echivalent celui al unui avion mare, apăruse pe ecranele lor, imediat în urma celui emis de un avion comercial identificat, care se pregătea să aterizeze. Apelurile radio ale turnului de control către aeronava necunoscută au rămas fără răspuns. Echipajul avionului comercial și controlorii de zbor de la sol nu puteau zări obiectul din cauza vizibilității foarte reduse. După cîteva minute de emoție în așteptarea unei coliziuni, operatorii au constatat că aeronava străină a trecut pe lîngă avionul comercial american și, mărindu-și viteza la peste 200 de noduri, a ieșit din cîmpul de observație radar al stațiilor aeroportului.

Analizînd acest caz în mod foarte sumar, „Raportul Condon” („Condon Report”, pag. 310—316) conchidea că fusese vorba de un efect de reflexie pe ecranele radarelor, datorat condițiilor meteorologice proaste. Dar Roy Craig (doctor în Științe fizico-chimice) și Gordon Thayer (fizician), care au colaborat la realizarea „Raportului Condon”, au dezvăluit faptul că această explicație era nefondată și lipsită de orice argumente științifice. În articolul său, „UFO Encounter no 2: Sample Case Selected by the UFO Subcommittee of the A.I.A.A.”, apărut în revista „Aeronautics and Astronautics” (vol. 9, nr. 9, pag. 60—64), Gordon Thayer aprecia afirmația comisiei Condon ca fiind „în contradicție cu declarațiile martorilor, cu înregistrările meteorologice și cu fenomenele fizice cunoscute”. Precizînd că la una dintre stații fusese prezent chiar ofițerul instructor al tuturor operatorilor de pe aeroport și că aparatele fuseseră recent verificate, Craig sesiza și o altă tentativă de disimulare, consemnînd-o pentru studiul lui P. A. Sturrock („Evaluation of the Condon Report on the Colorado UFO Project”, S.U.I.P.R. Report no. 599) publicat în octombrie 1974 de Institutul de Cercetări în Domeniul Plasmei al Universității Stanford din California (S.U.A.) și reluat de revista „Le Gépant” („Note D'Information”, nr. 4/29, septembrie 1981): „Concluzia care sugerează un efect de reflexie se încheie cu mențiunea «vezi Secțiunea III a Raportului, capitolul 6». Or, capitolul 6 al secțiunii III nu conține nimic referitor la acest caz, fiind consacrat observațiilor vizuale făcute de astronauții americani”. În final, cazul Colorado Springs a rămas inexplicabil și este considerat atît de cercetătorii francezi de la G.E.P.A.N. cît și de cei americani de la C.U.F.O.S. ca fiind printre cele mai interesante observații O.Z.N.

LA 18 OCTOMBRIE 1973, în apropierea orașului Mansfield (statul Ohio—S.U.A.), cei patru membri ai echipajului unui elicopter aparținînd U. S. Army au văzut o lumină

roșie strălucitoare, care se apropia cu mare viteză de aeronava lor. Temându-se de o coliziune, comandantul elicopterului a intrat în picaj, coborînd la altitudinea de 1700 picioare (510 m) într-un unghi de 20° și avînd o viteză de coborîre de 2000 picioare pe minut (600 m/min). Cel puțin așa arătau aparatele de bord în momentul începerii picajului. Obiectul zburător necunoscut a însoțit aparatul american cîteva clipe, după care a proiectat spre carlinga acestuia o lumină de culoare verde-smarald, deosebit de intensă. După alte cîteva secunde, O.Z.N.-ul a virat pe neașteptate, dispărînd în depărtare. Cînd piloții și-au verificat instrumentele de bord din nou, au fost uluiți să vadă că se aflau la altitudine de 3500 picioare (1050 m) și continuau să urce, cu o viteză ascensională de 1000 picioare pe minut (300 m/min). Echipamentul radio era defect și operatorul nu a putut stabili legătura cu solul pînă la aterizare.

În volumul „UFO's Explained“ (New York, Random House, 1974), Philip Klass, unul dintre cei mai acerbi critici ai fenomenului O.Z.N., afirma (la pag. 333—347) că :

- 1) echipajul văzuse un meteorit ;
- 2) temîndu-se că elicopterul s-ar putea zdrobi de sol dacă va continua picajul, pilotul a tras în mod reflex de manșă și aparatul a început să urce ;
- 3) legătura radio cu solul nu s-a putut restabili, fie pentru că operatorul din turnul aeroportului nu a răspuns apelurilor, fie datorită faptului că, emoționat, operatorul de bord nu s-a oprit la fiecare frecvență un timp suficient pentru a stabili un contact.

Însă, după cum consemna studiul G.E.P.A.N. („Note D'Information“, nr. 2/2 aprilie 1981) „explicațiile“ lui Klass erau cel puțin puerile din următoarele motive :

- 1) un meteorit nu își schimbă culoarea de la roșu la verde și apoi iar la roșu în mai puțin de un minut ; nu execută picaje sau viraje pentru a însoți aparatele militare și nu își poate mări brusc viteza ;

- 2) un elicopter nu poate ieși din picaj în unghi drept și cu o promptitudine de o secundă, aparatul răspunzînd relativ lent comenzilor manșei și fiind periculos solicitat la astfel de manevre, iar viteza sa nepermițîndu-i o ascensiune de cîteva sute de metri în mai puțin de 10 secunde ;

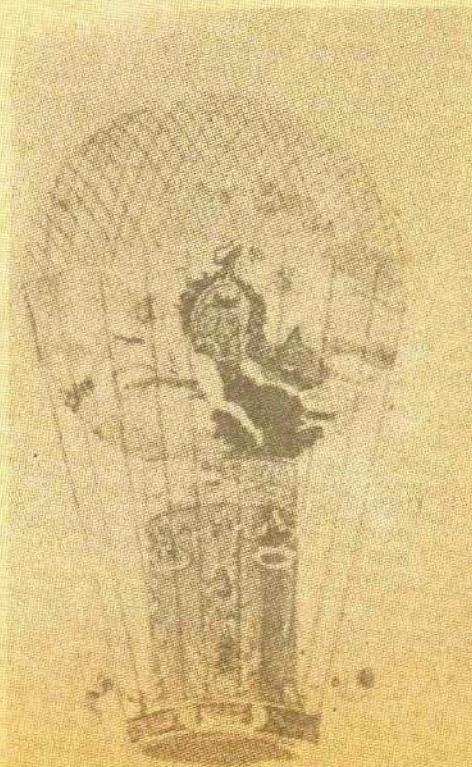
- 3) stația radio de bord a rămas defectă și după aterizare, iar stația de la sol a încercat zadarnic să ia legătura cu elicopterul timp de aproape 30 minute, cît acesta s-a aflat în misiune.

La aceste constatări se adaugă cea a dr.-ului Hynek care, cercetînd raportul întocmit de comandantul de bord, a fost impresionat de detaliile tehnice prezentate cu multă minuțiozitate (atît cele ale zborului elicopterului cît și cele perceptibile la aparatul necunoscut) concluzionînd, că membrii echipajului nu intraseră în panică, făcîndu-și observațiile cu multă competență și sînge rece.

PLURALITATEA LUMILOR

● Și eroul lui **SAVINIEN DE CYRANO DE BERGERAC** (om de spirit, dramaturg, prozator, filosof, satiric și spadasin celebru) încearcă să zboare în spațiu în *Voyage dans la Lune* (Călătorie în Lună ; 1649) și *Histoire des États et Empires du Soleil* (Istoria statelor și imperiilor Soarelui ; 1652). Pornind de la ideea că Luna este „o lume ca a noastră, căreia lumea noastră îi slujește drept Lună“, eroul imaginează cele mai incredibile mijloace de locomoție cosmică : întii își leagă de-a lungul corpului o mulțime de sticle pline cu rouă. Cînd soarele le încălzește, roua se evaporă și ele sînt brusc atrase în sus „ca norii cei groși“. Din păcate aterizează în Canada. Aici încearcă să se înalțe spre Lună de pe vîrfurile unei stînci cu ajutorul unei „mașini zburătoare“, dar cade în vale. Apoi îi atașează o serie de pocnitori care, cu fiecare explozie, îi dau un impuls vertical suplimentar. Ajunge pe Lună abia datorită măduvei de bou cu care se mînjise tot, iar Luna, se știe, „absoarbe grăsimile din măduva animalelor“. Dru-mul înapoi îl face... sub formă de spirit. Nemulțumit însă de voiajul spre Lună, imaginează o mașinărie și mai sofisticată, cu care să zboare în Soare : o cutie plină de găuri în care se afla un icosaedru de cristal.

Acest balon cu hidrogen a pricinuit în 1785 moartea primului aeronaut, Pilâtre de Rosier, luînd foc la o tentativă de traversare a Canalului Minecii.

De altfel, cu numai trei zile înainte, în noaptea de 15 octombrie 1973, John Gilligan (guvernatorul statului Ohio) și soția sa se aflau în mașină, îndreptându-se spre orașul Ann Arbor (Michigan—S.U.A.) și au putut observa mai bine de 30 minute „un obiect de formă cilindrică, verticală și de culoare chihlimbarie, care evolua pe cerul senin”. Guvernatorul Gilligan a afirmat că nu a putut identifica obiectul zburător, dar era sigur că nu văzuse o pasăre sau un avion (cotidianul „The Washington Post” din 18 octombrie 1973).

Philip Klass susținea (de acord cu US Air Force) că familia Gilligan văzuse „planeta Marte, care era în poziția sa cea mai apropiată și mai strălucitoare [...] și se găsea pe cer la E-SE, în apropierea direcției în care se afla O.Z.N.-ul raportat de Gilligan” („UFO's Explained”, pag. 288).

Dar specialiștii G.E.P.A.N. observau că planeta Marte nu se deplasează vizibil în 30 de minute și nu are formă cilindrică verticală, iar mărimea sa aparentă nu atinge nici o zecime din cea a obiectului văzut de guvernator. Studiul din „Le Gepan” (nr. 2/1981) menționa și un fapt grăitor: nu este prea obișnuit ca un om politic american să facă declarații sau rapoarte despre O.Z.N.-uri, acțiunile de acest gen aducându-i o publicitate defavorabilă, de care se folosesc din plin adversarii săi, precum și pierderea unui considerabil număr de voturi. „Este probabil că guvernatorul Gilligan a văzut ceva care l-a impresionat puternic, de vreme ce nu s-a temut să-și facă raportul public” conchidea și ziarul „The Washington Post”.

ÎN NOPTILE dintre 17 și 31 martie 1983, sute de martori din orașul Westchester County (statul New York—S.U.A.) și împrejurimile sale, au raportat un obiect în formă de bumerang care zbura silențios și proiecta fascicule de lumină spre sol.

Primul care a semnalat această apariție a fost meteorologul Bill Hele care, la 17 martie, traversa aleea principală a Parcului Național Taconic din Westchester. El a văzut un obiect în formă de V, cu șase lumini prismatice pe aripi. Obiectul zbura la aproximativ 300 m înălțime și părea foarte mare. După 2—3 minute s-a pierdut în zbor silențios spre nord, fără să lase vreo urmă.

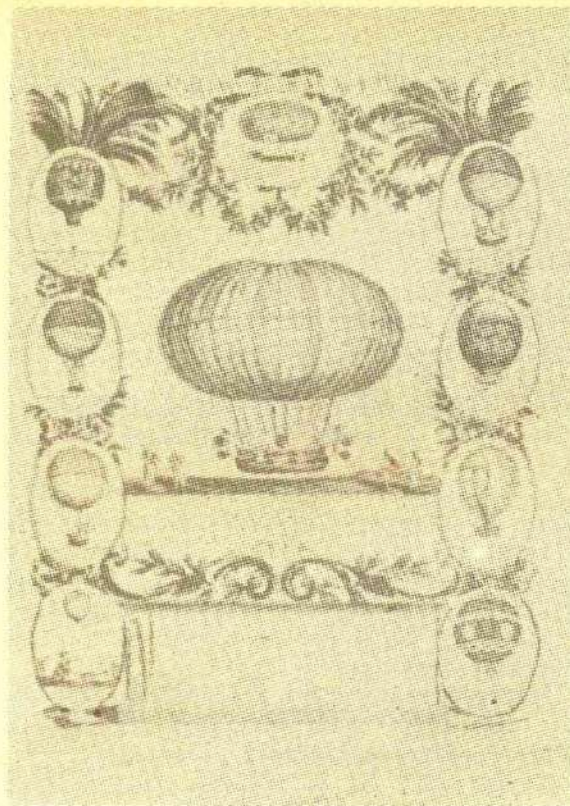
Așa a început, după cum consemna revista „Omni” în septembrie 1983, „cea mai spectaculoasă apariție de O.Z.N.-uri din istoria statului New York și, poate, a teritoriului nord-american”.

La câteva zile de la prima apariție, știrile, rapoartele și declarațiile martorilor au „invadat” ziarele și posturile de radio locale. Specialiștii US Air Force au declarat că, probabil, era vorba de meteoriți. Dar, întrucât meteoriții nu zboară în formație timp de 15 nopți la rînd, ipoteza a căzut de la sine. Valul crescînd de rapoarte a alertat Centrul de Studii O.Z.N. (C.U.F.O.S.) din Evanston

(statul Illinois — S.U.A.) condus de dr. J. Allen Hynek. O echipă de specialiști, printre care dr. Hynek, cercetătorul George Lesnik și prof. Phil Imbrogno (colaboratorul C.U.F.O.S. din Westchester) a început o vastă anchetă, investigînd martorii și autoritățile și folosind pentru controlul și compararea datelor un computer de tip Apple II (unul dintre cele mai perfecționate calculatoare transportabile, disponibile în S.U.A.). Cercetătorii C.U.F.O.S. au avut de analizat sute de declarații, chiar după triajul inițial, în cursul căruia fuseseră eliminate cele trimise de persoane care nu prezentau garanții de credibilitate. Au rămas însă rapoarte semnate de polițiști, doctori, directori de corporații, avocați, infirmiere, gospodine, studenți... Pînă și un grup de greviști de la compania feroviară Metro-North au declarat că au fost uluiți să vadă obiectul luminos zburînd deasupra pichetelor din orașul Brewster.

Existau și unele contradicții bizare: apariții aproape simultane în orașe aflate la mile depărtare păreau să indice prezența mai multor obiecte similare sau a unei viteze de deplasare incredibile. Situația s-a complicat cînd, o lună după rapoartele inițiale din Westchester, cinci orașele din statul Connecticut au semnalat apariții similare. De data aceasta însă, martorii declarau că auziseră zgomote de motoare, iar luminile de pe laturile obiectului în formă de V se mișcau uneori independent una de alta, ceea ce indica faptul că o formație de avioane mici încercase să mimeze obiectul văzut la Westchester. Scopul acestei simulări a reieșit clar cînd reprezentantul local al Administrației Aviației Federale (F.A.A.) a declarat că „așa-numitele apariții O.Z.N. au fost opera unui grup de piloți de înaltă clasă, specializați în zboruri de noapte, care au decolat de pe micul aeroport Stormville din orașul Dutchess County, statul New York”. Într-o conferință de presă, echipa C.U.F.O.S. a răspuns că nu încăpea nici o îndoială asupra adevărului acestei declarații, dacă ea se referea la evenimentele din aprilie 1983 din statul Connecticut. Dacă afirmația F.A.A. se extindea însă asupra aparițiilor de la Westchester (din martie 1983), devenea o simplă încercare de a induce în eroare opinia publică, pentru că, așa cum spunea prof. Imbrogno: „Avioanele nu pot zbura silențios, coti în unghi drept sau proiecta fascicule atît de intense de lumină asupra solului”.

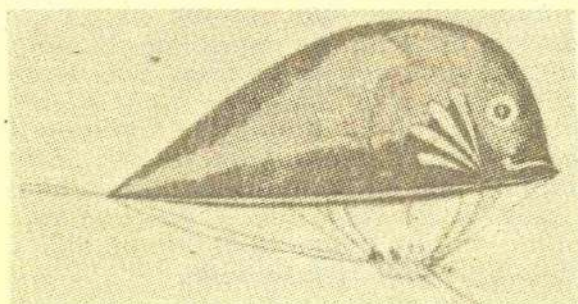
Dr. Hynek a insistat asupra ciudățeniei cazului, cu atît mai mult cu cît obiectul a apărut numeroase nopți la rînd, survolînd o zonă dens populată și fiind văzut de numeroși martori, de toate condițiile sociale și de cele mai diverse grade de instruire. Posibilitatea unei halucinații colective fiind exclusă datorită repetării aparițiilor, iar încercările de a asimila O.Z.N.-ul unor fenomene atmosferice, fizice sau astronomice cunoscute eșuînd, cazul Westchester rămîne în continuare inexplicabil.

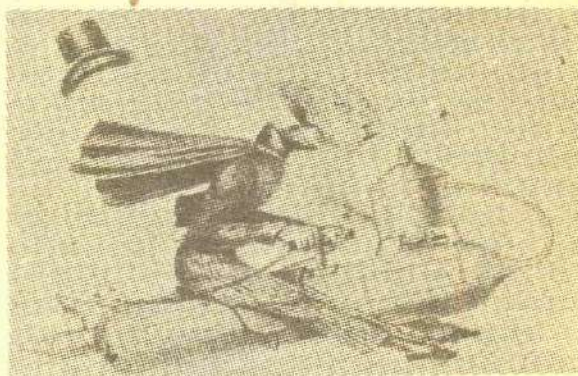
Un almanah din 1785 prezintă primele baloane și, în centru, aerostatul cu hidrogen al lui Charles Robert

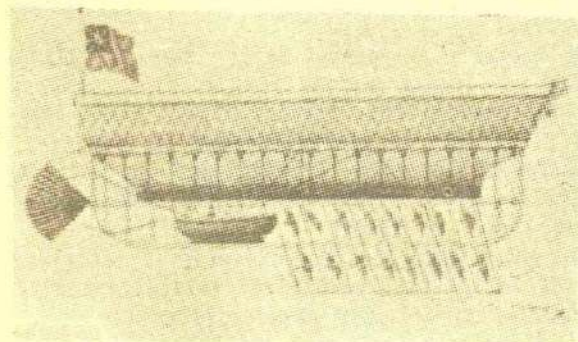
În 1798 a urcat cu balonul, la Paris, un cavalerist. Exhițiile aeronautice intrau în vogă

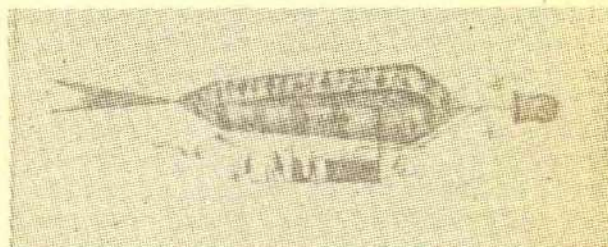
Dirijabil pisciform construit la Londra în 1815 de doi armurieri elvețieni, Egg și Pauly

În 1841 Charles Gollightly a imaginat o mașină zburătoare propulsată de o rachetă cu aburi. Se pare că nu a construit-o niciodată, dar ideea a stîrnit mare vîlvă... satirică.

Proiect englez din 1835 pentru o „corabie aeriană” trasă de vulturi, șoimi și porumbei

Acest dirijabil — expres Paris—Londra, datorat lui Cornu Ainé utiliza un reactor cu vapori

RADU PRODAN

OAMENII DE PE LUNĂ, VĂZUȚI ÎN 1835

GEOANA după senzațional, obsesia extraterestrilor și concurența dintre ziare pentru atragerea cititorilor s-au întâlnit acum 150 de ani și au adus în prim-planul publicității americane una dintre cele mai incredibile păcăleli reportericești — pentru că nimeni nu s-a îndoit de autenticitatea celor relatate. Autorul păcălelii, R. A. Locke, ar fi fost încântat să afle că și după decenii foștii lui cititori erau convinși de seriozitatea articolelor sale și nu acceptau să creadă că totul nu fusese decât o farsă menită să umple buzunarele patronului ziarului. Dar despre ce a fost vorba ?

Într-un limbaj doct, spiritual, alert și competent, Locke prezenta în numerele 615—619 din 1835 ale ziarului new-yorkez „Sun” o „senzațională descoperire astronomică”. Deși marele astronom Herschel, trimis de guvern în Sudul Africii pentru cercetări, nu a întocmit încă un raport oficial — scria „Sun” —, reporterul nostru a reușit să obțină notițele colaboratorului său apropiat, savantul Grant. Și iată conținutul notițelor, presărat cu „comentariile” lui Locke :

Herschel a reușit să construiască cel mai perfecționat telescop din lume (știre pe gustul americanilor), care „reducea distanța dintre Pământ și Lună la numai 100 de yarzi” (91,5 metri). Telescopul era realizat prin iscusita îmbinare a unei lentile care mărea de 42 de mii de ori și a unui microscop, conectat la un aparat de proiecție, în așa fel încât imaginea în mișcare obținută se putea proiecta direct pe o pânză albă, întinsă pe perete. (Aici trebuie să remarcăm fantezia lui Locke care și-a imaginat ceva asemănător cinematografului cu mult înainte ca oricine altcineva să se fi gândit la el.)

Luna a început să fie observată în seara zilei de 10 ianuarie 1835. Din primul moment

s-au proiectat pe pânză imagini incredibile : munți de bazalt, văi, păduri și poienițe smălțuite cu flori. Așadar, Luna era înconjurată de o atmosferă comparabilă cu cea terestră ! Privitorii uluiți au fost cuprinși de emoție : pe satelitul Pământului, considerat până atunci inadecvat vieții, mort, trebuiau să existe și viețuitoare ! În continuare s-au văzut munți de ametist, sclipind în focuri violete și, în sfârșit, o turmă de bivoli pașnici. Împrejur zburdau niște animale drăgălașe, cam ca și caprele noastre, doar că aveau un singur corn în frunte, cam ca licornii noștri. Herschel a botezat regiunea respectivă „Valea Licornului”.

În noaptea de 11 spre 12 ianuarie nu s-au putut face observații astronomice din pricina norilor.

În noaptea următoare însă a fost din nou senin și pe pânză au început să se perinde imaginile selenare : într-o vale înconjurată de stînci abrupte pășteau, ca în Arcadia, sute de oi grase și mițoase. Privitorii erau tot mai surescitați ; dacă există turmă de oi, trebuie să apară și ciobanii !

După puțină vreme, într-adevăr, pe creștetul munților s-au profilat câteva siluete umane, selenare, primite cu un oftat de asistență terestră. Și, în uluirea ajunsă la paroxism, seleniții și-au desfăcut niște aripi enorme și au plutit încet spre valea înțesată de mioare. Aici au putut fi studiați mai îndepărate. Întraripații nu erau deosebit de arătoși ; depășind cu puțin un metru înălțime, aveau trupul acoperit de o blană roșcată și fețe asemănătoare mai degrabă cu ale uran-gutanilor, decât cu ale oamenilor. În schimb erau fascinante aripile de liliac care le creșteau în spate și le ajungeau pînă la glezne. Herschel i-a botezat *Vespertilio-homines*, „oamenii-liliac”. O vreme s-au învîrtit încoace și încolo, s-au îmbăiat în iaz lăsînd impresia celor mai nevinovate și fericite făpturi. Apoi au zburat înapoi spre munți și... aici notițele lui Grant s-au încheiat.

RELATAREA a avut un succes remarcabil ; ziarul fiind epuizat, s-au tipărit broșuri separate cuprinzînd seria de articole din „Sun”. Americanii erau fascinați de gloria de a fi putut dovedi cei dintîi existența extraterestrilor.

În zadar a protestat Edgar Allan Poe, susținînd că ideea a fost furată din povestirea sa, *Călătoria lui Hans Pfaal spre Lună*, care începuse să fie publicată în foileton de „Southern Literary Messenger” cu trei săptămîni înainte, și că totul nu e decât o farsă. Nimeni nu l-a crezut.

Un secol mai tîrziu, milioane de americani intrau în panică ascultînd adaptarea radiofonică pe care Orson Welles (celebru mai tîrziu ca actor și regizor de film) o realizase după romanul *Războiul lumilor* de H. G. Wells.

CELE mai multe cazuri de OZN-uri au fost semnalate deasupra continentului nord-american.

RAȚELE STELARE

ÎNDATĂ CE ZĂRI bătrîna fermă, nasul iscoditor al lui Ward Rafferty, de as al reportajului, adulmecă o cacialma. Nici tu îmbulzeală de țărani mînați de curiozitate, nici tu ambulanță.

Lăsă mașina presei pe alee, sub un alun, și rămase un moment nemișcat, atent la cele mai neînsemnate detalii, cu acea putere de observație celebră, ce făcuse din el reporterul numărul unu al ziarului *Times*.

Ferma Alsop era o clădire cu două etaje, odată cafenie, acum spălăcită de ploi, cu ferestrele încadrate de un firicel de vopsea crem. În față se întindea o pajiște cotropită de buruieni, iar în spate se zăreau șura, cotețul, gardul cîrpit cu bucăți de placaj și niște capete de burlan.

Bariera de la intrare spînzura pe o singură balama, dar o puteai deschide ridicînd-o. Rafferty sări peste ea lejer și urcă pe verandă cu ochii la treptele ruinate.

D-l Alsop îi ieși în întîmpinare :

— Bună ziua.

Rafferty dădu un bobîrnac pălăriei pe ceafă, cum obișnuia să facă înainte de a anunța : „Sînt Rafferty, de la *Times* !” Majoritatea oamenilor îi citiseră articolele și-i era drag să tragă cu ochiul la expresia lor cînd pronunța cuvintele magice.

— Rafferty ?, se miră blajin d-l Alsop. Și Rafferty fu silit să admită că nu citea *Times*.

— Sînt reporter, reluă Rafferty. Ni s-a telefonat că pe-aici pe undeva s-a prăbușit un avion.

D-l Alsop reflectă apoi dădu din cap:

— În nici un caz!

Rafferty pricepuse de la cea dintîi privire că d-l Alsop nu se remarcă printr-un spirit excesiv de vivace, așa că-i dău timp de gîndire, etichetîndu-l în sine : „Yankeu greu de cap”. D-l Alsop reînnoi grav răspunsul : „Nuuuuuuuuuuuuu”.

Ușa de plasă — contra muștelor — scîrțîi și-și făcu apariția și d-na Alsop. D-l Alsop fiind în continuare cufundat într-un abis de reflecții, Rafferty, care o evaluă ca ceva mai sprintenă la minte decît soțul ei, îi repetă micul discurs. Iar ea emise un „Nuuuuuuuuuuuuuu” cu exact aceeași intonație ca soțul ei.

Rafferty se răsuci, cu mîna pe balustradă, gata să coboare.

— Evident, un banc ! E foarte frecvent ! Un necunoscut a telefonat la ziar că un aeroplan, cu o trenă de flăcări, s-a prăbușit direct pe pajiștea de-aici, azi-dimineață.

Figura d-nei Alsop se lumineă :

— Ohhhhhhhhhh ! Daaaaaaa ! Dar n-a fost un accident. Și-apoi, nici nu-i avion. Vreau să zic că n-are aripi.

Rafferty încremeni pe prima treaptă cu un picior în aer.

— Ce spuneți ? A ajuns aici un avion ? Fără aripi ?

— Ei, da, încuviință d-l Alsop. Acu' e acolo, în șură. E al tipilor care izbesc fierul cu un ciocan.

„I-auzi, i-auzi, gîndi Rafferty, s-ar zice că tot e ceva !“

— Oh, făcu, înțeleg ; un elicopter.

D-na Alsop schiță un gest negativ, deosebit de expresiv :

— Nu, nu cred că e un... cum zici. N-are foraibăre din alea deasupra. Dar n-ai decît să mergi în șură să-l vezi. Condu-l tu, Alfred ! Spune-i să calce pe nisip, că-i noroi.

— Hai, vino, spuse d-l Alsop bine-dispus foc. Nu mă supăr să mă uit iar la mașinăria aia.

Rafferty ocoli casa pe urmele d-lui Alsop. „Am văzut, își spunea, destui tipi bizari : am văzut țicniți și zurlii, scrîntiți și imbecili, dar perechea Alsop e pe culmile îndobitocirii !“

— Așa da, an bun pentru puii de găină !, pălăvrăgea d-l Alsop. Numai rasă a-ntîia ! Minorca. Am adus cocoși tineri și uite ce coteț fain am ! Crezi că găinile prosperă pe-o stea, d-le Rafferty ?

Rafferty ridică involuntar ochii spre cer și instantaneu alunecă în mocirlă.

— Pe o ce ?

— Pe o stea, am zis.

D-l Alsop ajunsese la ușa șurei și se căznea s-o tragă.

— A-nțepenit !, constată. Rafferty o împinse cu umărul și ușa lunecă pe ga-leți. De cum se deschise de-o palmă, Rafferty aruncă o privire înăuntru și avu convingerea că are articolul în buzunar.

Obiectul așezat în interior aducea a balon gigantic, de plastic, umflat doar pe jumătate, încît vîrful semăna a cupolă, iar baza, turtită, se odihnea pe paiele risipite pe jos. Era taman pe măsura ușii. Evident, reprezenta ideea unui ins abracadabrant despre un aparat de zburat în spațiile interstelare. Un titlu îi traversă mintea (de cules cu *Bodoni* 36) : „Un fermier de la noi construiește o fuzee ca să meargă în Lună“.

— D-le Alsop, întrebă plin de speranțe, doar n-ai construit singur chestia asta, nu ?

D-l Alsop pufni în rîs :

— O, nu, n-am meșterit-o eu. N-aș ști să meșteresc asemenea mașinărie, înțelegi ? Au făcut-o niște prieteni de-ai noștri, ei au și venit cu ea. Auzi colo ! Eu nici măcar nu știu să-i dau drumul !

Rafferty îi scrută intens chipul cumsecade și se convinse că era de-a dreptul sincer.

— Prietenii ăștia, încep prudent, cine sînt... de fapt ?

— Ei, o să ți se pară caraghios, dar nu-s prea dumirit nici eu. Nu discută normal, ca noi, ba chiar nu discută deloc. Tot ce-am putut storce de la ei e că se numesc ca atunci cînd lovești fierul cu un ciocan.

PE Rafferty îl străfulgeră ideea de a da un tur obiectului necunoscut, și se apropie treptat de el. Deodată se pocni de un obstacol invizibil, zbieră : „Au!“ și-și fricționează energic glezna.

— Vai, am uitat să-ți spun : au pus o chestie care nu dă voie să te apropii, un soi de zid nevăzut. Ca să împiedice puștii să...

— Și prietenii ăștia unde sînt acum ?

— Unde sînt ? În casă, unde să fie ? Hai să-i vezi, dacă vrei. Deși mi-e teamă să nu iasă rău.

— Hai să-i vedem, murmură Rafferty și se-ndreptă spre casă de-a curmezișul mocirlei din curte.

— Prima oară au venit acu'... ia să vedem... vreo șase ani, perora d-l Alsop. Voiau ouă. Se gîndiseră să crească găini de-ale noastre acolo sus, unde au casa. Trei ani le-au trebuit să se întoarcă la ei. Și ouăle s-au stricat pe drum, normal ! Atunci ce-au făcut tipii ăștia ? Hai-napoi ! Și s-au întors. Da' de data asta taica Alsop le-a făcut o mini-clocitoare ca să-și crească puii pe drumul spre casă.

Rîse iarăși, bonom :

— Parcă-mi văd mini-clocitoarea în cer, colcăind de pușori pufoși !

Rafferty intră primul pe ușa din spate, direct în bucătărie. D-l Alsop îl opri înaintea să pătrundă în casă.

— Stai să vezi, d-le Rafferty. Nevas-tă-mea știe mai bine decît mine să dis-

cute cu ei. Așa că întreab-o pe ea ce vrei să afli. Doamna și cu nevastă-mea nu se-nțeleg rău deloc.

— O.K., zise Rafferty. Îl împinse ușor pe d-l Alsop în față, spunându-și că o să le facă jocul și o să fie luat drept idiot.

D-na Alsop ședea în fotoliu, lângă o sobă mobilă. Rafferty îi zări pe cei doi oaspeți așezați alături, pe canapea. Îi văzu agitându-și cu gingășie prelungile antene flexibile, le văzu fețele albastru-levănțică, la fel de puțin expresive ca obiectele de sticlă, le văzu ochii rotunzi ce păreau pictați.

Se agăță de clanță și holbă și el doi ochi rotunzi.

D-na Alsop se-ntoarse radioasă :

— Iată, d-le Rafferty, persoanele care au venit să ne vadă în acel faimos avion.

Ridică un deget și cele două „persoane” înclinară antenele în direcția ei.

— El e d-l Rafferty, urmă d-na Alsop. Scrie la ziar. A vrut să vă vadă aeroplanul.

Rafferty izbuti să schițeze un gest cu capul ; oaspeții își răsuciră antenele și se înclinară politicoș. Femeia se scărpină pe coaste cu una din gheare.

În creierul lui Rafferty se învârteja obsesiv : „Nu ești idiot, Rafferty, nu ești idiot și ăștia nu-și bat joc de tine. Cineva e pe punctul de a da o lovitură publicistică, o lovitură subtilă, o lovitură fenomenală... Cineva chemat că să i se facă un banc. Și tu... sau ești nebun sau beat sau visezi...”

Cu toate acestea se strădui să-și păstreze tonul firesc :

— Cum spuneți că-i cheamă ?

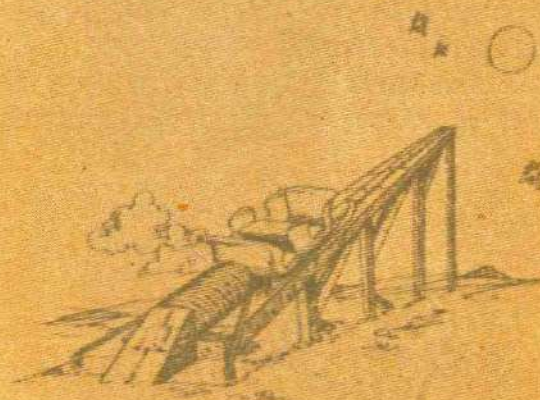
— Nu prea se știe. Vezi, ei nu se pricep decât să ne facă ceva în cap, ca niște desene. Îndreaptă spre tine coarneaua asta caraghioasă care se mișcă și pur și simplu gîndesc. Dar te fac și pe tine să gîndești. Și gîndești același lucru ca ei. Prima oară i-am întrebat cum îi cheamă și i-am lăsat să gîndească. Tot ce-am văzut a fost o imagine, ca un bărbat care bate fierul pe o nicovală. Așa încît cred că-i cheamă cumva în genul Bărbatul-care-bate-fierul. Seamănă a nume de piele-roșie.

PLURALITATEA LUMILOR

● **JOHN WILKINS**, în *The Discovery of a New World* (Descoperirea unei lumi noi ; 1638), aplică procedee patentate în antichitate : aripi fixate de trup (ca Dedal) sau îmblinzirea păsării Rok (cam ca Sindbad-marinarul).

● În 1686 **BERNARD DE FONTENELLE** publică la Paris o carte de popularizare a astronomiei, intitulată *Entretiens sur la pluralité des mondes* (Discurs asupra pluralității lumilor). Lucrarea are un succes amețitor în întreaga Europă. Autorul consideră că „fiecare planetă cunoscută e locuită de propria rasă de ființe inteligente” și prezintă detalii asupra înfățișării, obiceiurilor și civilizației acestora.

● **DAVID RUSSEN**, în *Iter Lunare* (Drum spre Lună ; 1703), introduce ideea

folosirii unui arc-catapultă care să propulseze omul în spațiu de pe vârful unui munte foarte înalt.

● După doar doi ani (1705), **DANIEL DEFOE** imaginează, în *The Consolidator*, o mașinărie în formă de car, fixată pe spatele a două „obiecte” alun-gite, înzestrate cu aripi largi de 50 de yarzi (45,5 metri), alcătuite din pene atît de compacte, încît nu lasă aerul să le străbată. „Obiectele” sînt făcute din „pămînt lunar” (care suportă temperaturile înalte) și sînt propulsate de o flacără continuă, din cavitățile posterioare, care imprimă aripilor o mișcare ascendentă regulată. *The Consolidator* este mașina de zburat cea mai apropiată de rachetă din toate cele imaginate pînă acum.

Rafferty îi examinează malițios pe cei ce bat fierul și pe d-na Alsop.

— Crezi, zise cu un aer inocent, că ar vrea să vorbească și cu mine... sau să gîndească cu mine ?

D-na Alsop se foi stînjinită :

— Nici nu doresc altceva, d-le Rafferty. Numai că... uite, e greu, cel puțin la început. Greu pentru matală, adică.

— N-are importanță, am să încerc, declară Rafferty. Scoase o țigară și o aprinse. Rămase cu chibritul între degete pînă se fripse.

— Aruncă-l în găleata cu cărbuni, îl sfătui d-l Alsop.

Docil, Rafferty azvîrli chibritul în găleată.

— Întreabă... mașinile astea... mă rog, oamenii ăștia... în fine... De unde vin ?

— Nu-i o întrebare ușoară, explică d-na Alsop, mereu surîzătoare. I-am întrebat deja și n-a ieșit mare scofală în capul meu... ca desen, vreau să zic. În fine, putem să-i întrebăm iar.

Ridică degetul, iar cele două antene se înclinară în direcția ei și i se pironiră direct pe frunte.

— Acest tînăr domn, articulă ea deslușit și tare, de parcă s-ar fi adresat

unor surzi, ar vrea să știe de unde veniți voi doi.

Și îi administră un cot reporterului :

— Ridică-ți degetul, să-ți răspundă !

Rafferty se simți complet imbecil, dar ridică degetul. Femeia al cărei bărbat bătea fierul își îndoi antena și i-o puse între ochi. Involuntar, el se propti de ușorul ușii. Deodată avu senzația că i se transformă creierul în cauciuc, că cineva i-l sucește, i-l frămîntă, i-l bate pînă își pierde forma dintotdeauna, apoi i-l remodelează altfel, într-un chip inedit. Terorizat, simți că orbește. Zbură prin spațiu, printr-un imens vid alb. Stele, meteoriți se prelingeau cu viteză în jur. După aceea o stea gigant, cu sclipiri intense i se întipări în minte și... dispăru. Creierul lui Rafferty fu eliberat. Își dădu seama că tremura, agățat de clanță. Țigara ardea singură pe parchet. D-l Alsop se aplecă s-o ridice.

— Uite-ți țigara. Ei ? Ți-au răspuns ? Rafferty era palid.

— D-le Alsop ! D-nă Alsop ! E adevărat ! Creaturile astea chiar vin de-acolo... din infinit !

— Fără îndoială, își dădu cu părerea d-l Alsop. Vin de departe.

— Dar... Pricepeți ce-nseamnă asta ?

Simți că vocea îi deraiază și făcu un efort să-și păstreze calmul.

— Pricepeți că e cel mai senzațional lucru din istoria Universului ? Realizați că e... da, desigur... e cea mai formidabilă afacere ! Și mi se întîmplă tocmai mie, Rafferty !...

Încercase din răputeri să se stăpînească ; urlă :

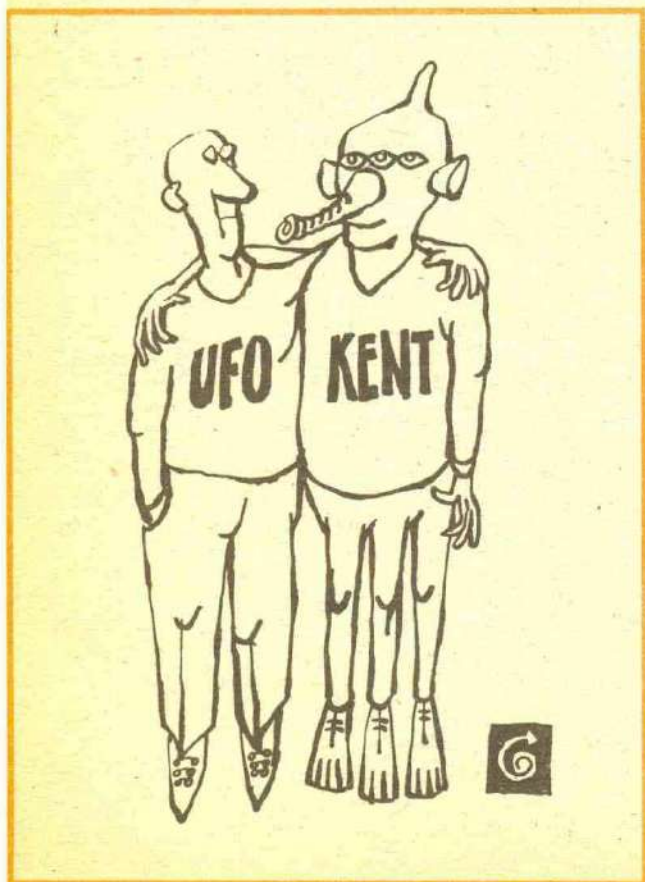
— Telefonul ! Unde vă e telefonul ?

— Telefonul ? N-avem telefon. E unul, de exemplu, la stația de benzină. Dar ei au de gînd să plece imediat. Rămîi să-i vezi cum decolează. Ouăle, clocitoarea, boabele, totul e deja îmbarcat în mașinăria lor.

— Nu !, zbieră Rafferty sufocat. Nu pot să plece *imediat* ! Ascultați-mă, trebuie să telefonez, îmi trebuie un fotograf !

D-na Alsop zîmbi molcom :

— D-le Rafferty, am încercat și noi să-i reținem la cină, dar trebuie să plece la o anumită oră. Cum s-ar zice, trebuie să profite de maree.

— E vorba despre Lună, explică doct d-l Alsop. Plecarea e în funcție de Lună, care trebuie să se găsească într-un anume loc.

Oaspeții din infinit ședeau discreți cu ghearele încrucișate pe ceea ce le slujea drept genunchi, cu antenele frumos rulate pentru a arăta că nu-și permit să citească gândurile altora.

Rafferty plimbă o privire angoasată în încăpere, căutînd telefonul despre care știa că nu există. Joe Pegley, la secretariatul redacției! Să ia legătura cu Joe Pegley, cu orice preț. Ba nu! Nu, Joe Pegley i-ar spune pur și simplu: „Ești criță, bătrîne!”

„Bine, dar e cea mai formidabilă afacere din lume și tu stai înțepenit acolo, tu stai înțe...”

Asemenea vorbe se învîrteau în capul lui Rafferty, care izbucni:

— Alsop, fii atent! Ai un aparat de fotografiat? Nu contează marca! Îmi trebuie un aparat de fotografiat!

— Un aparat de fotografiat?, repetă d-l Alsop plin de solitudine. Asta da, un aparat de fotografiat am. Și-ncă unul bun. O cutiuță doar, dar face poze grozave. Stai puțin să-ți arăt ce poze am făcut găinilor.

— Nu, nu, nu! Nu vreau să văd poze cu găini! Vreau *aparatul*!

D-l Alsop se îndreaptă spre salon și Rafferty îl văzu cotrobăind neconvins pe sub dulap.

— D-nă Alsop!, răcni Rafferty. Trebuie să le pun o grămadă de întrebări!

— Pune-le, pune-le, făcu d-na Alsop binedispusă. Nu-i deranjează.

Dar ce poți întreba niște ființe venite de la capătul universului stelar? Are numele lor. Bun. Știe ce au venit să caute pe Pămînt: ouă de găină. Știe de unde vin...

Din fundul salonului răsună plîngăreț glasul d-lui Alsop:

— Ethel! N-ai văzut aparatul de fotografiat?

D-na Alsop suspină:

— Nu! Nu l-am văzut. Doar știi că l-ai pus bine.

— Singurul necaz, observă d-l Alsop căutînd în continuare, e că n-are film.

Deodată oaspeții dir infinit își întoarseră preț de-o secundă unul spre

PLURALITATEA LUMILOR

● În 1730 eroul lui **SAMUEL BRUNT** din opera satirică **A Voyage to Cacklogallinia** (O călătorie spre Cacklogallinia), ajuns în țara păsărilor, pleacă spre Lună într-un fel de lectică aerodinamică trasă de păsări, pentru a aduce aur pe Pămînt. Călătoria durează peste 30 de zile, iar scopul expediției nu e atins; deși umbre pașnice, locuitorii Lunii nu permit să li se ia aurul.

● În 1751 — **RALPH MORRIS** descrie în romanul **A Narrative of the Life and Astonishing Adventures of John Daniel** (Povestea vieții și uimitoarelor aventuri ale lui John Daniel) cum eroul și fiul său, naufragiați pe o insulă pustie, construiesc din resturi de corabie un aparat cu aripi de pînză, întinse pe rame de metal și mișcate cu ajutorul unor pompe. Aparatul lor e atît de eficient, încît nu ajung într-o țară civilizată, ci, bineînțeles, pe Lună.

● În 1752 pentru prima oară Pămîntul e, dacă nu vizitat, măcar observat de extrateresți, în **Micromégas** al lui **VOLTAIRE**. Giganticul locuitor din Sirius, exilat din pricina ideilor lui eretice (că ar exista viață și pe alți astri), explorează universul călare pe comete pînă ajunge la Saturn — o planetă neînsemnată față de Sirius, ai cărei locuitori trăiesc numai 1500 de ani! Împreună cu noul lui prieten, secretarul Marii Academii saturniene, zboară prin sistemul solar și descoperă uluiți că pînă și Pămîntul e locuit de ființe raționale.

● **EMANUEL SWEDENBORG** călătorește în cosmos — în **Earth In Our Solar System and Earth In the Starry Heavens** (Pămîntul în sistemul nostru solar și Pămîntul în cerul înstelat; 1758) — numai cu sufletul, ocazie fericită să se convingă că în jurul miriadelor de stele sînt „zeci de mii de Pămînturi, toate pline de locuitori”.

● Al doilea extraterestru venit pe Pămînt — de data aceasta de pe Mercur —, Ormisais, își deapănă viața la urechile unui oriental, Nadir, în lucrarea lui **LOUIS GUILLAUME DE LA FOLIE: Le philosophe sans prétention** (Filosoful fără pretenții; 1775). Mercurianul a sosit aici întîmplător, experimentînd „carul zburător electric” al lui Scintilla, mare inventator de pe Mercur.

celălalt antenele apoi, după ce aparent se puseră de acord, se ridicară și plutiră de-a curmezișul camerei cu viteză de licurici. Se deplasaseră atât de repede, încît Rafferty abia îi văzu. Trecură brusc pragul și se îndreptară spre șură. Tot ce mai reuși să articuleze, consternat, a fost :

— Doamne dumnezeule ! Sînt jumate insecte !

Și totuși se năpusti după ei, galopînd prin mocirlă spre șură și urlă :

— Stați ! Stați așa !

Însă n-ajunsese nici la jumătatea drumului cînd balonul lucios de plastic se strecură afară. Se auzi un şuierat ușor și dispăru în norii joși.

Rafferty fu constrîns să-și satisfacă avida curiozitate cu un cerc pîrlit, pe pămînt, și un abur subțiratic ce se înălța din mocirlă. Se așează istovit, cu senzația dureroasă de gaură, de vid, la nivelul epigastriului și, în minte, cu ideea că cea mai senzațională afacere din lume i-a scăpat printre degete și s-a topit în aer. Nici tu fotografii, nici tu dovezi, nici tu articol... Neant... Recapitulă abătut elementele pe care le adunase : „D-na și d-l Bărbatul-care-bate fierul...”

Își dădu brusc seama ce-nsemna asta. Smith *, fir-ar să fie ! Smith, bărbatul-care-bate-fierul-pe-o-nicovală. Smith, evident !

„D-na și d-l Smith au revenit duminică la ferma lui Alfred Alsop. Apoi s-au întors la domiciliul lor din sistemul Alpha Centauri cu două coșnițe de ouă pentru clocit...”

SE ridică încet și-și scutură capul. Rămase nemișcat, cu picioarele în mocirlă, și, deodată, mijii ochii. Se putu astfel constata că faimosul creier al lui Rafferty funcționa : creierul lui Rafferty de unde țîșnea „manuscrisul”.

Se avîntă spre casă și năvăli pe ușa din spate.

— Alsop !, zbieră ca din gură de șarpe. Alsop ! Tipii ăștia ți-au plătit ouăle ?

D-l Alsop se cățărare pe-un scaun în fața dulapului în care d-na Alsop rîn-

* Smith (= fierar) este în țările anglo-saxone un nume la fel de răspîndit ca Popescu sau Ionescu la noi.

duia porțelanurile. Își căuta în continuare aparatul de fotografiat.

— Ei, da... într-un fel... au plătit.

— Arată-mi banii lor, îl imploră Rafferty.

— A, păi nu mi-au dat bani. Ei nici n-au bani, pricepi cum vine treaba ? Dar cînd au venit prima oară, acu' șase ani, ne-au adus ouă din părțile lor, să facem schimb.

— Șase ani !, gemu Rafferty. Apoi tresări: Ouă ? Ce fel de ouă ?

D-l Alsop cotcodăci a rîs :

— Știu eu ? Ne-au zis că sînt ouă de rațe stelare. Aveau formă de stea, în orice caz, ouăle alea. În sfîrșit, le-am pus sub o cloșcă. Îți închipui ce-au mai sîciit-o colțurile lor pe sărmana cloșcă ! Era o chestie !

D-l Alsop coborî legănat de pe scaun :

— Între noi fie zis, rațele stelare nu-s mare scofală. Seamănă puțin cu un hipopotam micuț și-n același timp și cu o rîndunică. Numai că au șase labe. Au trăit doar două din ele. Le-am mîncat de sărbători.

Creierul lui Rafferty lucra pe brînci, căutînd disperat un indiciu, un capăt de dovadă care să-l convingă pe redactorul-șef... Care să convingă lumea...

Se aplecă deasupra fermierului și șopti cu voce cavernoasă :

— D-le Alsop... Nu știi, din întîmplare, unde sînt scheletele rațelor ălor stelare ?

D-l Alsop rămase perplex :

— Sche... A, vrei să zici oasele ? Le-am mîncat cîinele. Să tot fie cinci ani de-a-tunci. Da, din păcate, și cîinele a murit. Însă știu, de pildă, unde sînt oasele cîinelui...

Rafferty își luă pălăria ca în transă.

— Mulțumesc, d-le Alsop, rosti absent. Mulțumesc mult.

Ieși pe verandă și-și puse pălăria. O împinse pe ceafă. Ridică ochii spre cer. Fixă norii pînă simți că ametește, de parcă s-ar fi scufundat ca un sfredel în masa lor inconsistentă...

D-l Alsop deschise ușa. Cu mîneca ștergea de praf un mic obiect pătrat.

— Țsta-i, d-le Rafferty, zise. Aparatul de fotografiat... l-am găsit !

În românește de Liana MIHAILOVICI

OMUL DIN MARTE

— UCRAM în birou, cînd servitorul anunță :

— Vrea să vă vorbească cineva, domnule.

— Poștește-l înăuntru.

Un omuleț intră și salută cu aerul unui biet profesoraș cu ochelari, al cărui trup firav plutea în hainele prea largi.

— Vă cer scuze, mii de scuze pentru deranj, biigui.

— Luați loc.

Se așeză și începu :

— Trebuia neapărat să văd pe cineva și numai dumneavoastră... În sfîrșit... Ceea ce vă voi spune e atît de straniu, încît vă rog să mă credeți pe cuvînt că nu sînt nebun, tocmai pentru că îmi dau seama de ciudățenia mărturisirii mele.

— Vă ascult.

— Nu, domnule, nu sînt nebun, dar am aerul rătăcit al celor care au meditat mai mult decît ceilalți și au depășit puțin (oh, atît de puțin !) limitele gîndirii obișnuite. Pe lumea asta nimeni nu se gîndește decît la treburile lui, la averea, plăcerile, viața lui, adică. [...] Dar cine gîndește cu adevărat ? Nimeni ! Oh, scuzați-mă ! Revin la subiectul meu.

Sînt aici de cinci ani. Dumneavoastră nu mă cunoașteți, eu însă vă cunosc prea bine... N-am fost niciodată pe plaja dumneavoastră sau la cazinoul unde vă petreceți atîta timp. Eu îmi petrec vremea pe faleze, sînt îndrăgostit de falezele de la Étretat. Nu știu altele mai frumoase, mai aducătoare de sănătate. De sănătate spirituală, vreau să spun. Un zid măreț de stîncă pe care se așterne, între cer și ape, o întindere de

iarbă proaspătă, la marginea uscatului, dominînd oceanul ! Cele mai minunate zile le-am trăit lungit în plin soare, vișînd la o sută de metri deasupra valurilor. Mă înțelegeți ?

— Sigur.

— Atunci pot să vă pun o întrebare ?

— Vă rog.

— Credeți că celelalte planete sînt locuite ?

Nu am ezitat :

— Desigur, sînt convins.

Îl cuprinse o bucurie neobișnuită, se ridică, se așeză și abia se stăpîni să nu mă strîngă în brațe.

— Ah ! Ah, ce noroc ! Ce fericire ! Cum m-am putut îndoi de dumneavoastră ? Un om care nu crede în pluralitatea lumilor locuite nu poate fi inteligent. Trebuie să fii un cretin, o brută ca să-ți închipui că miliardele de universuri înstelate strălucesc și se rotesc numai spre a-l distra pe om — această gîză stupidă —, ca să nu pricepi că pămîntul e doar pulbere invizibilă în pulberea lumilor, că sistemul nostru solar se reduce la cîteva molecule de viață siderală ce se vor spulbera curînd. Priviți Calea Lactee, acel fluviu de stele, și gîndiți-vă că nu e decît o pată pe întinderea infinită ! Reflectați la aceasta numai zece minute și veți înțelege că nu știm nimic, nu pricepem nimic... Nu cunoaștem decît o părticică infimezimală și nimic dincolo de ea, dar ne închipuim și afirmăm atîtea ! Ha, ha, ha ! Dacă ni s-ar dezvălui dintr-o dată marele mister al vieții extraterestre... ce uimire !

În continuare, straniul vizitator îi face gazdei sale o expunere bogată despre planetele sistemului nostru solar și în special despre Marte.

IMI ARUNCA cifrele cu asemenea siguranță, cu atîta încredere de comerciant care cunoaște valoarea numărului, încît nu m-am putut abține să nu pufnesc în rîs și îmi veni să-l întreb cît cîntăresc pe Marte zahărul și untul.

— Rîdeți, domnule, clătină el capul. Mă luați drept idiot după ce m-ați considerat nebun ! Dar cifrele pe care vi le citez sînt cele pe care le veți găsi în toate tratatele de astronomie. Diametrul lui Marte este aproape jumătate din cel terestru ; suprafața sa reprezintă 26% din cea a globului nostru. Volumul său e de 6 ori și jumătate mai mic decît al Pămîntului, iar viteza celor doi sateliți ai săi arată că are o greutate de 10 ori mai mică. Or, intensitatea greutății depinzînd de masă și volum, adică de greutatea și de distanța dintre suprafață și centru, rezultă în mod indiscutabil că pe această planetă există o stare de imponderabilitate ce face viața cu totul diferită, reglează — inexplicabil pentru noi — acțiunile mecanice și face să predominie speciile înaripate. Da, domnule, ființa de pe Marte poartă aripi.

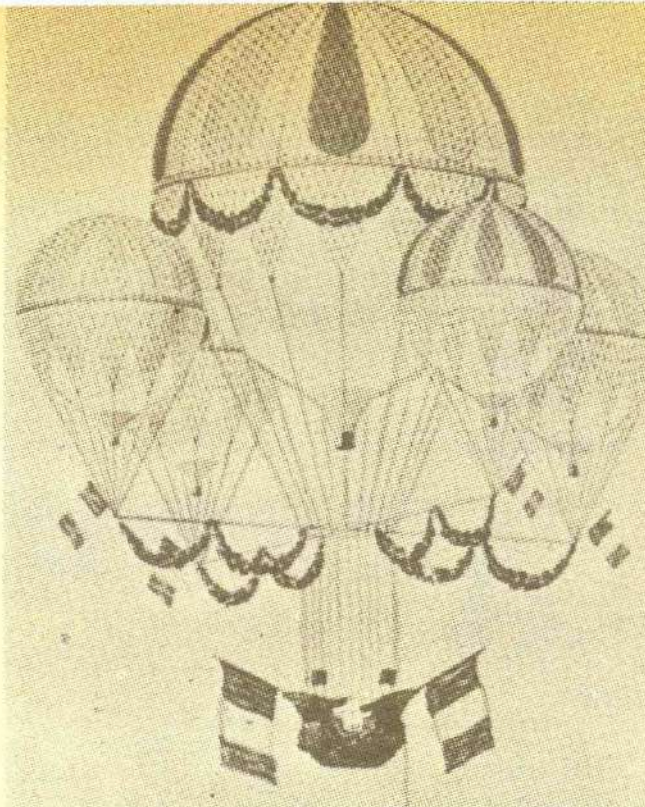
Ea zboară de la un continent la altu se plimbă, asemenea unui duh, în jurul universului său de care, însă, o leagă atmosfera pe care nu o poate depăși, cu toate că...

În sfîrșit, închipuiți-vă planeta aceasta acoperită de plante, arbori și animale, ale căror forme nici nu le hănuim, și locuită de făpturi înaripate, așa cum au fost descriși îngerii ! Eu le văd zburînd deasupra cîmpiilor și orașelor în văzduhul auriu de acolo. Fiindcă s-a crezut cîndva că atmosfera de pe Marte e roșie, după cum a noastră e albastră, dar ea e galbenă, domnule, de un galben auriu minunat.

Vă mai mirați atunci că astfel de făpturi au putut săpa canale largi de 100 de km ? Și, pe urmă, gîndiți-vă numai la ceea ce a realizat știința la noi de un secol încoace... doar un secol... și vă veți da seama că marțienii ne sînt probabil superiori...

Tăcu brusc, plecă ochii, apoi murmură cu voce joasă :

— Mă veți lua drept nebun... dacă vă voi spune că... era să-i văd... chiar

În 1850 pe Hipodromul din Paris s-a înălțat Eugène Godard cu cinci baloane

eu... seara trecută... Știți poate că ne aflăm în anotimpul stelelor căzătoare. Mai ales în noaptea de 18 către 19 se văd asemenea stele ; probabil în acest moment planeta noastră străbate resturile unei comete.

ȘEDEAM pe stîncă Mane-Porte, acel enorm picior de faleză care înaintea în mare, și priveam ploaia de mici universuri de deasupra mea. E un spectacol mult mai vesel și mai încîntător decît focurile de artificii. Deodată am zărit deasupra mea, în imediata apropiere, un glob luminos, transparent, înconjurat de aripi uriașe și fremătătoare sau cel puțin așa mi-au părut în penumbrele nopții. Sălta asemenea unei păsări rănite, se rotea ca un titirez scoțînd un vuiet misterios și părea lipsit de suflare, muribund, pierdut. A trecut pe dinaintea mea. Aducea cu o enormă sferă de cristal, plină de ființe îngrozite, abia vizibile, care se agitau ca echipajul unei nave în pierzanie ce nu mai poate fi stăpînită și se rostogolește din val în val. Și globul acesta straniu, descriind o imensă curbă, s-a prăbușit departe în mare, de unde a răzbătut zgomotul cumplitei sale căderi, asemenea unei lovituri de tun.

De altfel, toți oamenii din regiune au auzit bubuitura extraordinară, dar au

luat-o drept tunet. Eu singur am văzut... Dacă ar fi căzut pe uscat, lângă mine, i-am fi cunoscut pe marțieni. Să nu spunei nici un cuvânt, domnule, gîndiți-vă, gîndiți-vă multă vreme, și povestiți întîmplarea aceasta într-o bună zi, dacă veți voi. Da, am văzut... prima navă aeriană, prima navă astrală lansată în infinit de ființe gînditoare... Numai dacă nu cumva am asistat doar la sfîrșitul unei stele căzătoare atrase de Pămînt. Fiindcă trebuie să știți că planetele vînează universurile rătăcitoare ale spațiului, așa cum îi urmărim noi pe vagabonzi. Pămîntul, care este ușor și lipsit de putere, nu poate opri din calea lor decît pe mărunții trecători ai imensității.

Se ridicase exaltat și delira deschizînd brațele spre a imita mersul aștrilor :

— Cometele care bîntuie la granițele marii nebuloase din care ne-am născut, cometele, păsări libere și luminoase, vin către soare din adîncurile infinitului. Vin către astrul strălucitor, tîrînd în urma lor o imensă coadă luminoasă ; și vin cu o repeziciune atît de mare în cursa lor nebună, încît nu pot atinge soarele ; după ce trec pe lângă el, sînt aruncate din nou în spațiu de însăși viteza căderii lor.

Dacă totuși, de-a lungul călătoriilor lor extraordinare, trec prin preajma vreunei planete puternice și dacă, deviate din calea lor, simt influența irezistibilă a acesteia, rămîn atunci captivatele noului stăpîn. Parabola lor nemăsurată se transformă într-o curbă închisă și astfel putem calcula întoarcerea cometelor periodice. Jupiter are opt slave, Saturn numai una, Neptun tot una plus o armată de stele căzătoare... Atunci... Atunci... am văzut doar cum Pămîntul a oprit din zborul său un mic univers rătăcitor...

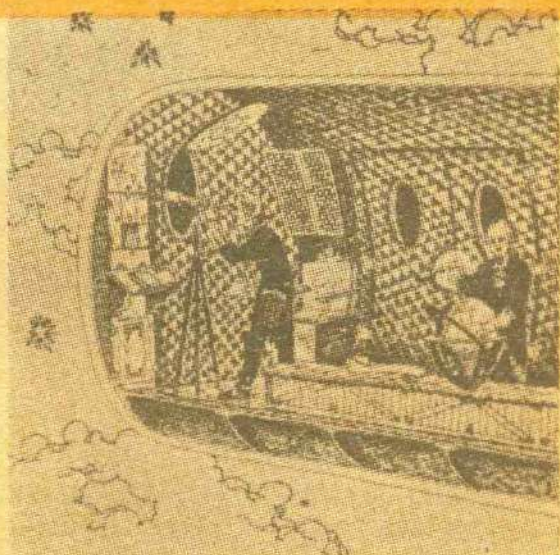
La revedere, domnul meu, nu-mi spuneți nimic, reflectați și povestiți toate acestea într-o zi, dacă veți considera că merită...

Așa am și făcut. Fiindcă smintitul acesta mi-a părut mai puțin stupid decît un simplu rentier.

10 octombrie 1889

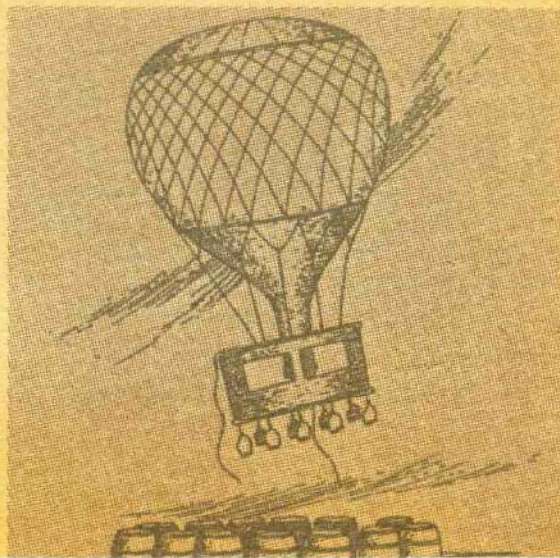
In românește de Andrei NICULESCU

PLURALITATEA LUMILOR

● În 1827, **JOSEPH ATTERLAY** (pe numele adevărat George Tucker) publică *A Voyage to the Moon with Some Account of the Manners and Customs, Science and Philosophy of the People of Morosofia and Other Lunarians* (O călătorie spre Lună, însoțită de o relatare despre moravurile și obiceiurile, știința și filosofia locuitorilor din Morosofia și ale altor lunarieni). Autorul descrie mașina zburătoare ca pe „un vas de cupru în formă de cub, cu colțurile rotunjite. În partea superioară are o deschizătură — suficient de largă pentru a ne strecura înăuntru — care se închide cu două panouri glisante”. Deplasarea se face pe baza unui metal antigravitațional numit „lunarium”.

● În 1835 **EDGAR ALLAN POE** începe publicarea în serial a nuvelei privind extraordinara călătorie aeriană a baronului **Hans Pfaall** care, copleșit de datorii pe pămînt, se decide să-l părăsească cu ajutorul unui balon confecționat din pînză cauciucată. După 17 zile de ascensiune cu o viteză amețitoare, de o mie de mile pe zi, balonul se sparge și Hans Pfaal se prăbușește pe Lună, drept în mijlocul unui oraș plin de omuleți extrem de urîți.

MONSTRUL

GÉRARD KLEIN • Este considerat personalitatea numărul unu a anticipației franceze contemporane. Născut în 1937, a devenit expert al UNESCO în probleme de viitorologie și, din 1975, redactor al editurii pariziene Robert Laffont. Printre volumele care i-au adus celebritatea amintim: *Le gambit des étoiles* (Gambitul stelelor) și culegerea *Les perles du temps* (Perlele timpului), ambele apărute în 1958, *Le temps n'a pas d'odeur* (Timpul n-are miros; 1963), care i-a adus premiul *Jules Verne*, volumul de proză scurtă *Un chant de pierre* (Un cântec de piatră; 1966), *Les seigneurs de la guerre* (Seniorii războiului; 1971), *La loi de Talion* (Legea Talionului; 1973) — culegere din care face parte și nuvela *Réhabilitation* (Reabilitare), încununată cu premiul „Apollo” — și *Histoires comme si* (Istории ca și cum; 1975), tot o culegere de proză scurtă. Coordonatele majore ale universului său sînt: timpul, nemurierea, destinul omenirii.

Din 1975, împreună cu Jacques Gaimard și D. Joakimidis, a început să editeze prestigioasa și populara serie de antologii s.f. *Histoires de...* (Povestiri despre...), apărute în colecția „Livre de Poché”. Dintre aceste antologii menționăm: *Histoires d'extraterrestres* (Povestiri despre extraterestri), *Histoires de cosmonautes* (Povestiri despre cosmonauți), *Histoires de robots* (Povestiri despre roboți), *Histoires de mutants* (Povestiri despre mutanți), *Histoires de fins du monde* (Povestiri despre sfîrșitul lumii), *Histoires de Planètes* (Povestiri despre planete), *Histoires de voyages dans le temps* (Povestiri despre călătorii în timp), *Histoires de voyages dans l'espace* (Povestiri despre călătorii în spațiu), *Histoires d'immortels* (Povestiri despre nemuritori).

NOAPTEA își așternuse vălurile sale de umbră cufundînd, încetul cu încetul, orașul în întuneric. Obloanele metalice coborîseră deasupra vitrinelor ca niște pleoape. Pe asfaltul prăfuit al străzilor se auzeau pașii celor grăbiți să se întoarcă acasă. Atunci se răspîndi vestea prin oraș, împrăștiindu-se în toate părțile, stîrnind spaima oamenilor și făcînd să zbîrnie firele telefonice.

„Repetăm că nu există nici un pericol”, spunea difuzorul lui Marion, care sta în bucătărie, cu mîinile pe genunchi, privind prin fereastră iarba proaspăt tunsă, gardul alb al grădinii și strada.

„Rugăm doar pe locuitorii din cartierele situate în preajma parcului să nu-și părăsească locuințele spre a nu stînjiți acțiunea specialiștilor. Ființa apărută dintr-altă lume nu-i deloc ostilă oamenilor. Ziua pe care o trăim azi e una istorică, deoarece noi putem primi o ființă dintr-o altă planetă născută, după părerea eminentului profesor care se află lîngă mine în acest moment, sub lumina altui soare”.

Marion se ridică și deschise fereastra. Aspiră aerul încărcat de mireasma ierbii și-și aținti privirea pe locul întunecos și îndepărtat care se detașa de falezele înalte ale imobilelor orașului, întinzîndu-se între casele de cărămidă și peluze. Pe fațada fiecăreia din aceste case strălucea o fereastră solitară, iar în spatele fiecăreia din aceste ferestre, sau aproape, Marion putea distinge umbra cuiva care aștepta. Iar umbrele sprijinite de barele ferestrelor dispăreau una cîte una, în timp ce pași omenești răsunau pe stradă, chei alunecau în broaște bine unse iar ușile trîntite se închideau

acum, cînd se înnoptase de-a binelea.

„N-o să i se întîmple nimic“, își spuse Marion, gîndindu-se la Bernard, care trebuia să treacă prin parc, dacă se înapoia, ca de obicei, pe drumul cel mai scurt și mai liniștit. Ea aruncă o privire în oglindă, trecîndu-și ușor mîna peste părul ei negru. Era micuță de statură, rotunjoară și foarte calmă.

„N-o să i se întîmple nimic“, își spuse Marion privind spre parc, între fațadele înalte și luminate ale clădirilor, detașate din masa compactă și întunecată a copacilor care nu se puteau zări decît în treacăt, atunci cînd lumina de la farurile mașinilor se abătea asupra lor. „Sînt sigură că a luat-o pe alt drum“, dar, fără să vrea, și-l închipui pe Bernard mergînd pe aleile presărate cu nisip cu pași nepăsători, între umbrele tiselor bătrîne și tremurul ușor al plo-pilor, sub lumina difuză a lunii, evitînd grilajele de fier ale peluzelor, ținînd un ziar în mînă și fluierînd poate sau fumînd dintr-o pipă pe jumătate stinsă, cu alura ușor insolentă, ca și cum ar fi trebuit să înfrunte întreaga lume. Și un clește mare, negru, se agita în tufiș, sau o tentaculă lungă se învoldura într-o groapă, gata să plesnească în aer ca șfichiul unui bici și să înșface, și ea le vedea, cu ochii închiși, și-i venea să țipe de spaimă, dar nu scoase nici un sunet, deoarece totul nu era decît o iluzie, în care cuvintele de îmbărbătare ale postului de radio o făceau să creadă.

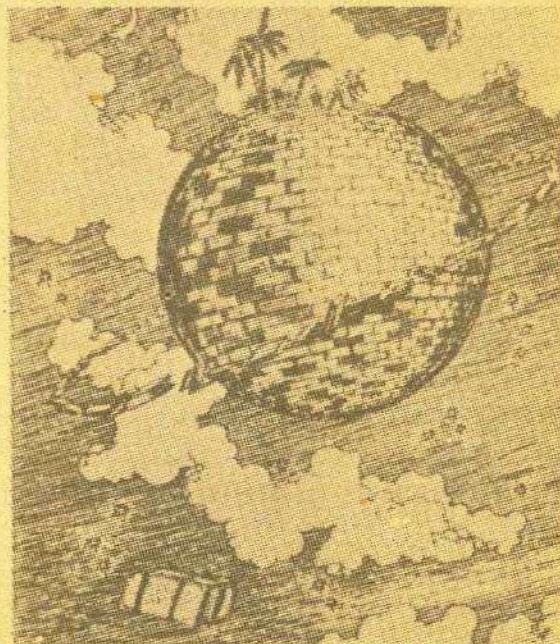
„S-au luat toate măsurile de precauție necesare. Intrările din parc sînt supravegheate. Ultimii oameni care se plimbau pe alei au fost escortați individual pînă la porțile parcului. Vă rugăm doar să evitați orice zgomot și mai ales orice lumină în apropierea parcului, astfel încît să nu-l speriem pe oaspetele nostru apărut din altă lume. Contactul cu această ființă din altă planetă n-a fost încă efectuat. Nimeni nu poate spune ce formă are, nici cîți ochi are. Dar noi ne aflăm chiar la intrarea parcului și vă vom ține la curent cu desfășurarea evenimentelor. Lîngă mine se află profesorul Hermant de la Institutul de cercetări spațiale, care vă va comunica rezultatul primelor sale observații. Domnule profesor, vă trec microfonul...”

PLURALITATEA LUMILOR

● În 1863 **ACHILE EYRAND** descrie în *Voyage à Venus* (Călătorie spre Venus) o navă spațială cu reacție...

● **JULES VERNE** în *De la Terre à la Lune* (De la Pămînt la Lună; 1865) rămîne prizonier ideii de proiectil catapultat.

● În 1869, **EDWARD EVERETT HALE** lansează ideea unui satelit artificial al Pămîntului — viitor popas pentru navigatorii spațiali — în *The Brick Moon* (Luna de cărămidă). Satelitul, plasat pe o orbită circumpolară, are un

Satelitul artificial al lui Edward Everett Hale, pe care locuiesc 37 de oameni și spre care pămîntenii aruncă diferite obiecte, inclusiv cărți. Unele nu ajung la Luna de cărămidă și se înscriu pe orbită în jurul ei

diametru de 61 metri și poate fi văzut de la o distanță de 6.500 km. Pe el locuiesc 37 de oameni, mulțumiți de clima tropicală și vegetația abundentă, care semnalizează cu pămîntenii în codul Morse prin salturi mai înalte sau mai joase.

● Sfîrșitul secolului al XIX-lea este marcat de lucrările de popularizare a științei și de ficțiunile astronomului **CAMILLE FLAMMARION** care, în *Terres du ciel* (Pămînturi în cer) prezintă locuitorii fiecărei planete-surori. Tot acum, odată cu acumularea descoperirilor și cunoștințelor despre Marte, interesul oamenilor se deplasează spre „planeta roșie“, mai ales că se acreditasese deja ideea că Luna e un teritoriu lipsit de viață.

MARION se gîndi la făptura aceea solitară, venită din spațiu, tupilată într-un colț al parcului, lungită pe pămîntul umed, tremurînd de frig, privind cerul printr-o spărtură a tufișului și stelele acelea noi și necunoscute, percepînd în trepidația solului pașii oamenilor care o încercuiau, duduitorul motoarelor și vuietul înfundat al orașului. „Ce aş face în locul ei?” se întrebă Marion, și ea știa că totul se va aranja, deoarece vocea postului de radio era gravă și calmă, ca aceea a unui predicator, ale cărui cuvinte, rostite duminică din amvon, abia dacă străbat tăcerea. Ea înțelese că oamenii vor înainta spre acea făptură tremurînd în lumina farurilor, care va aștepta, liniștită și încrezătoare, ca ei să întindă mîinile și să vorbească și apoi se va îndrepta spre ei, cu oarecare teamă în suflet și, tot auzindu-le vocile enigmatice, le va prinde deodată mîinile.

„Aparatele noastre abia au atins imensele spații care ne înconjoară”, spunea vocea profesorului.

„Gîndiți-vă că, tocmai în clipa cînd vă vorbesc, noi plutim prin întinderile cosmice, printre stele și nori de hidrogen...”

Tăcu o clipă și, reluîndu-și respirația, continuă :

„...Ni se poate întîmpla orice de cealaltă parte a acestei porți a misterului care e vidul. Și iată că ea a fost trecută de o ființă venită din altă lume. Acum o oră și patruzeci și șapte de minute, o navă spațială a aterizat liniștită în parcul acestui oraș. Detectorii noștri au înregistrat-o cu o oră și jumătate înainte, pe cînd ea străbătea straturile superioare ale atmosferei. Se pare că nava e de proporții mici. E încă prea devreme spre a emite supoziții în ce privește sursa de energie care o propulsează. Distinsul meu coleg, profesorul Li, consideră că nava ar putea fi acționată datorită unui efect de asimetrie spațială, dar cercetările întreprinse în această direcție...”

— Domnule profesor, întrerupe vocea comentatorului, s-a emis ipoteza că n-ar fi vorba de o navă, ci doar de o făptură capabilă să se deplaseze printre stele. Ce credeți despre această idee ?

Otto Lilienthal și planorul său biplan. A făcut peste 2.000 de zboruri, începînd din 1890, mai ales cu planorul monoplan, lansîndu-se de pe coline și case, pînă în 1896, cînd a murit încercînd un biplan

— Ei bine, nu putem emite încă o opinie definitivă. Nimeni n-a văzut pînă acum vehicolul și noi nu știm decît că pare capabil să-și dirijeze și să-și încetinească treptat căderea. Nu știm nici măcar dacă în el se află într-adevăr o ființă vie. S-ar putea să nu fie vorba decît de o mașină, un fel de robot, dacă vreți. Dar el conține în orice caz un mesaj de cel mai mare interes științific. Acesta e cel mai important eveniment științific de la descoperirea focului de către îndepărtații noștri strămoși. Știm de acum înainte că nu mai sîntem singuri în imensitatea înstelată. Ca să răspund la întrebarea dumitale, în mod sincer, eu nu cred că o ființă vie, în sensul în care înțelegem noi, poate rezista singură în condițiile spațiului, ale lipsei de atmosferă, căldurii, gravitației, radiațiilor distrugătoare.

— Domnule profesor, credeți că există cel mai mic pericol ?

— Sincer vorbind, nu. Această ființă n-a manifestat nici o intenție ostilă. S-a

mărginit doar să rămână ascunsă într-un colț al parcului. Sînt încîntat de promptitudinea cu care s-au luat precauțiunile necesare, dar nu cred că vor servi la ceva. Mai degrabă sînt îngrijorat de reacțiile pe care le pot avea oamenii în fața unei făpturi absolut stranii. De aceea cer fiecăruia să-și păstreze calmul, orice s-ar întîmpla. Autoritățile științifice stăpînesc acum situația. Nu se va putea întîmpla nimic neplăcut.“

MARION luă o țigară dintr-o cutie și o aprinse cu stîngăcie. Era un gest pe care nu-l mai făcuse de multă vreme, poate de cînd împlinise cincisprezece ani. Aspiră fumul și tuși. Degetele îi tremurau. Scutură puțin scrumul, care căzu pe rochie.

„Ce o să mîncăm astă-seară?“ se întrebă ea, dojenindu-se pentru nervozitatea ei. Dar n-avu curajul să scoată o tigaie dintr-un dulap, nici să deschidă frigiderul.

Stinse lumina, apoi se întoarse la fereastră, trăgînd din țigară ca o fetiță, încercînd s-audă zgomotul unor pași pe stradă. Dar nu se auzeau decît glasurile din locuințele liniștite, o arie de muzică înăbușită ca bîzîitul albinelor într-un stup și zumzetul cuvintelor în difuzor.

— Stai liniștită, își spuse ea cu glas tare, mișcîndu-și buzele. Mii de oameni au trecut prin parc și nu li s-a întîmplat nimic. N-o să i se întîmple nici lui.

Orologiul băut ora opt. „Poate că aș putea telefona la birou“, se gîndi Marion. „S-ar putea să-l fi reținut acolo pînă la miezul nopții“. Dar, cum n-aveau telefon, ar fi trebuit să se îmbrace, să coboare în întunericul de afară și să alerge în frig, să intre într-o cafenea plină de oameni curioși, să ridice receptorul telefonului și să cheme, cu un glas schimbat, metalic, mototolindu-și nervos batista din buzunar. Asta ar fi trebuit să facă. Asta ar fi făcut o femeie independentă și curajoasă. „Ea însă nu era“, se gîndea acum Marion rușinată, „nici independentă, nici curajoasă. Ea nu știa decît să aștepte și să privească orașul scînteietor cu ochi străbătuți de coșmar“.

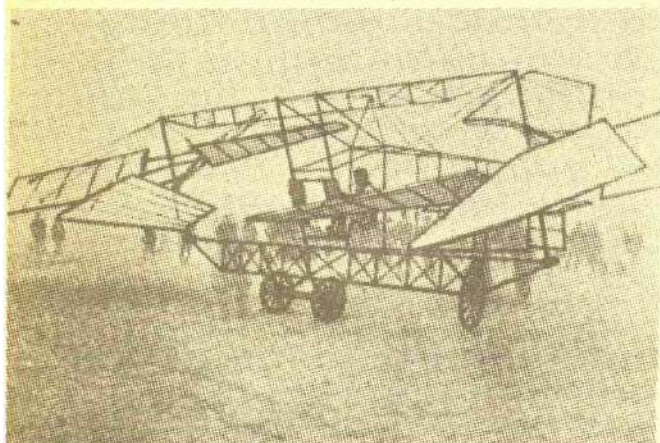
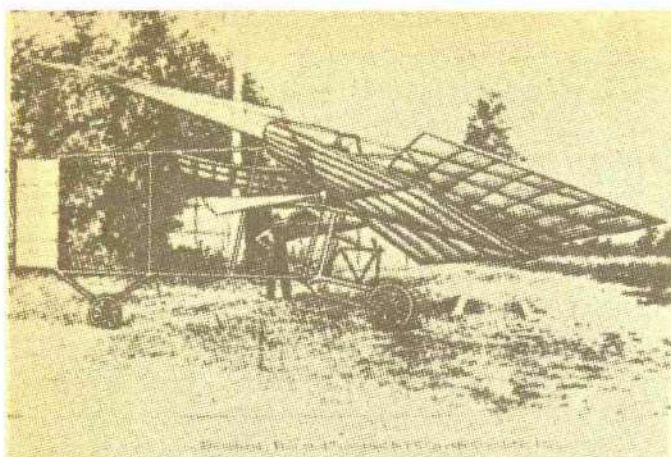
— Vă mulțumesc, domnule profesor,

se auzi la postul de radio. Ne aflăm acum la patru sute de metri de locul unde apariția această neașteptată stă ascunsă. Oamenii din brigăzile speciale înaintează încet, examinînd fiecare centimetru pătrat al terenului. Nu disting încă nimic, a, ba da, o formă neagră, ce pare sferică, de cealaltă parte a bazinului, ceva mai înaltă poate decît un om. Mesagerul stelelor este deci acum singur, dar nu vă fie teamă, veți avea în curînd ocazia să-l cunoașteți.

Marion lăsă să-i cadă țigara și o privi consumîndu-se pe pardoseala curată. Bernard nu era în parc. Se apropia poate cu pași mari sau dădea poate tîrcoale grilajului parcului, încercînd să-l zărească pe vizitatorul stelelor. Peste un sfert de oră va fi aici, zîmbind, cu părul scînteind de picăturile microscopice ale ceții.

APOI, aceeași impresie de teamă o cuprinse iar. „Dar de ce nu înaintează mai repede“, se îngrijoră ea, gîndindu-se la oamenii care lucrau în întuneric, măsurînd, cîntărind, analizînd, mergînd fără zgomot în beznă ca niște cîrțițe ziua în amiaza mare, de ce nu înaintează mai repede dacă nu există nici un pericol?“ Și îi trecu prin minte că în spatele ecranului calm al difuzorului se ascunde ceva. Se gîndi deodată că ei tremurau poate vorbind, că mîinile lor se strîngeau poate convulsiv pe microfon, în timp ce afectau că sînt siguri pe ei, că fețele lor erau îngrozitor de palide în ciuda luminii roșii a lanternelor. Își spuse că ei nu știau mai mult decît ea despre ființa aceea nevăzută, coborîită din atmosfera de dincolo de Pămînt. Și se gîndi că ei n-o să întreprindă nimic pentru Bernard, că doar ea putea face un gest, cu toate că nu știa care, poate să alerge înaintea lui și, aruncîndu-se la gîtul lui, să-l strîngă la piept, poate să-l ducă departe de acea ființă oribilă a stelelor, sau poate pur și simplu să plîngă pe un scaun din bucătărie și să aștepte, nemișcată, ca o siluetă decupată în hîrtie neagră.

NU era în stare să se gîndească la altceva. Nu mai voia să audă vocea care ieșea din radio, dar nu îndrăznea să-l

Elicopterul „Vuia nr. 1” construit în 1918 și experimentat în 1920

închidă, de teamă să nu fie și mai singură. Luă o revistă și o deschise la întâmplare, dar ei nu-i plăcuse niciodată cu adevărat să citească și acum ar fi fost silită să silabisească, literă de literă, atît îi erau de încetoșați ochii și, oricum, cuvintele nu mai aveau în momentul acela nici un sens pentru ea. Încercă să privească imaginile, dar le vedea ca printr-o picătură de apă sau printr-o prismă, transparente, ciudat de dislocate și sfărîmate parcă în niște linii imposibile.

Apoi auzi un pas, se sculă și, alergînd la ușă, o deschise, se aplecă în întinericul de afară, spre iarba jilavă și crepusculară, ascultă, dar pasul slăbi deodată, se opri, se îndepărtă și apoi nu se mai auzi deloc.

Se înapoie în bucătărie și zumzetul radioului i se păru insuportabil. Îl încetini, își lipi urechea de difuzor și, în timp ce părul i se răsfirase pe umeri, ascultă vocea aceea slabă, ca bîzîitul unei musculițe.

„Atenție, spuse glasul de la radio, s-a produs ceva. Cred că făptura e pe cale

să se miște. Specialiștii sînt poate la cel mult două sute de metri de ea. Aud un fel de strigăt. Făptura din altă lume vrea poate să vorbească... strigă... vocea pare aproape omenească... așa cum ar fi o răsuflare lungă... am să vă fac s-o auziți”.

Marion își turti urechea de aparat, părul răspîndindu-i-se pe față. Se auziră mai multe declicuri, un murmur înfundat, un șuierat ascuțit, urmat de o tăcere, după care, din difuzor, se auzi un glas profund, ca respirația adîncă a unui om adormit.

— *Ma-ri-On*, spunea vocea, din fundul aparatului, ascuns într-un colț întunecos al parcului.

Era vocea lui Bernard.

EA se sculă brusc, scaunul alunecă și căzu, stîrnind un mare zgomot.

— *Ma-ri-On*, murmură vocea străină și cunoscută, imperceptibilă. Dar ea n-o mai asculta, alerga pe stradă, lăsînd în urmă ușa larg deschisă și spaima ce o stăpînise tot timpul. Alergă de-a lungul a două grădini, apoi se opri o clipă, gîfiind, tremurînd de frig. Jur împrejur era întuneric beznă. Obloanele de la ferestrele caselor erau închise, lăsînd să se filtreze doar o dîră ușoară de lumină. Felinarele erau stinse. Alerga prin mijlocul drumului, acolo unde nu risca să se poticnească de vreo piatră sau să cadă în vreo băltoacă.

În cartierele pe care le străbătea domnea o liniște neobișnuită, întreruptă din cînd în cînd de cîte un lătrat îndepărtat sau de huruitul stins al unui tren. Se încrucișă cu un bărbat care mergea cîntînd, negru ca o statuie cioplită într-un bloc de antracit. Voi să-l oprească și să-l roage s-o însoțească, dar, apropiindu-se, văzu că-i beat și se întoarce brusc.

Avea impresia că s-a pierdut într-un oraș ostil, cu toate că nu era casă pe care să n-o cunoască și criticase de o sută de ori, plimbîndu-se ziua cu Bernard, perdelele de la fiecare din acele ferestre. Alergă printre clădirile mari, întocmai ca printre zidurile de copaci care mărginesc poteca unei păduri. Era sigură că aude în spatele ei respirația unui animal feroce. Trecu printr-o piață

pustie, un luminiș de ciment, pe care noaptea o acoperea cu o prelată străpunsă cu vîrfuri de ace în locul stelelor. Ajunse la marginea parcului și începu să alerge de-a lungul grilajului, numărînd barele.

Tocurile loveau asfaltul cu zgomotul unui ciocan căzînd pe clapele unui xilofon. Teama o făcea să simtă cum broboane de sudoare înghețată îi alunecă de-a lungul șirei spinării, ca o armată de furnici. Își reținu răsufierea. Luna așternea în fața ei o umbră ușoară, impalpabilă.

Se întoarse, făcînd să-i filfiie rochia. În spatele ei nu se afla nimic altceva decît șirul zidurilor nocturne, fără relief, nici nuanțe, asemeni unor straturi de lavă mistuind orice lumină și orice culoare, transformînd noaptea într-un abis iar marginea trotuarului într-o frînghie rigidă pe care ea alergase, ușoară și stăpînită de-o frică fantastică și de frig. Era singură în bezna de afară.

O mîna i se așeză pe braț și o făcu să se întoarcă brusc. Țipă. Mîna îi dădu drumul și ea se trase înapoi pînă la zidul parcului, sprijinindu-și umerii de barele grilajului, punîndu-și mîinile în față, ca spre a se apăra.

— Iertați-mă, doamnă, spuse agentul cu un glas gros și tremurat, dar nespun de liniștitor. Toată lumea a fost îndemnată să nu-și părăsească locuințele. N-ați ascultat emisiunea radiofonică ?

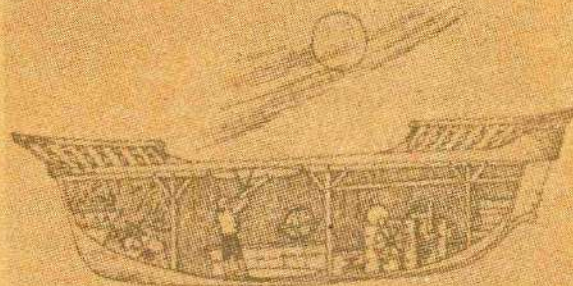
— Ba da, șopti Marion, cu multă greutate, fără să se miște, fără să respire, fără să-și deslipească aproape buzele.

— Vreți să vă însoțesc pînă acasă ? Nu există nici un pericol aici, dar... șovăi el. În întuneric fața îi era palidă. Un tic nervos făcea să-i tresară mereu obraji... Un om a fost prins adineauri, așa că ar fi mai bine...

— Bernard, spuse Marion, cu degetele rășchirate și apăsate pe cutele rochiei.

— A fost un lucru destul de neplăcut, murmură agentul. Așa că ar fi mai bine să veniți cu mine. Acum, ființa aceea a început să strige. Să ne grăbim, doamnă ! Trebuie să-mi termin rondul. Sper că nu locuiți prea departe. Trebuie să-mi fac neapărat rondul... E un

PLURALITATEA LUMILOR

● În 1880, **PERCY GREG** descrie în romanul **Across the Zodiac** (Traversînd Zodiacul) un misterios dispozitiv anti-gravitațional, numit „apergy”, care propulsează nava spațială a eroului, asemănătoare cu o veche corabie olandeză. Marte îi pare un Pămînt mai bătrîn care adăpostește ființe mai inteligente și mai avansate decît pămîntenii. Peisajul marțian e feeric : mări cenușiu-argintii, lumină portocalie, cer verde-palid, poalele munților acoperite de frunziș galben și roșcat.

rond cu totul neobișnuit. Și, știți, eu nu sînt deloc deprins să merg singur. Dar astă-seară ducem lipsă de oameni.

ÎȘI stinse țigara, pe jumătate fumată, cu vîrfurile încălțăminte, și foița se rupse, tutunul împrăștiindu-se pe jos.

— Soțul meu, spuse Marion.

— Haideți, veniți cu mine. Soțul dumneavoastră vă așteaptă acasă.

— Nu, spuse Marion, clătînd din cap, și părul i se răspîndi pe față ca o plasă cu ochiuri mărunte. E în parc. L-am auzit.

— Nu-i nimeni în parc. Ticul nervos reapăru și-i strîmbă fața. Marion văzu că maxilarul îi tremură ușor. Mîna stîngă mîngîia centironul de piele, iar dreapta atinse ușor tocul revolverului. Îi era mai frică decît ei.

— N-auzi ? strigă ea. Nu înțelegi ? Se repezi spre el și îi luă brațul. Ar fi dorit să-i zgîrie fața aceea lividă, tot

atît de albă pe cît erau de întunecate faţadele caselor din oraş.

— Soţul meu e acolo şi mă cheamă. I-am auzit vocea la radio. De ce nu mă laşi în pace ?

Fără să-şi dea seama, lacrimile începură să-i alunece pe faţă.

— O, lasă-mă să mă duc, gemu ea.

El se legănă o clipă pe vârful pantofilor lui negri şi atît de bine lustruiţi, încît străluceau.

— Poate, spuse el, ezitînd, poate. Nu ştiu. Apoi, mai blînd : Iertaţi-mă, doamnă. Veniţi cu mine.

MERSERĂ de-a lungul grilajului. Ea alerga înaintea lui în vârful picioarelor şi la fiecare patru sau cinci paşi se oprea ca să-l aştepte.

— Grăbeşte-te, îi spuse ea, pentru Dumnezeu, grăbeşte-te !

— Nu faceţi prea mult zgomot, doamnă, făptura aceea nu-i prea departe şi se pare că are auzul bun. O să ne audă curînd.

— Ştiu, spuse ea, e glasul soţului meu.

El o privi ţintă, tăcut.

— L-a devorat, mai spuse ea. Ştiu. Am văzut-o. Are dinţi mari, ascuţiţi şi toţi de oţel. I-am auzit trosnind. E îngrozitor.

Deodată nu se mai putut reţine : izbucni iar într-un plîns zbuciumat, cu sughiţuri, care îi zgîlţii umerii.

— Liniştiţi-vă, vă rog ! Nu vi se poate întîmpla nimic.

— Nu, admise ea, nu. Acum nu.

Dar, în timp ce alerga, hohotele de plîns îi înăbuşeau glasul iar lacrimile îi întunecau vederea. Alunecă şi unul din pantofi zbură în aer. Şi-l descălţă pe celălalt cu un gest pripit al piciorului, continuînd să alerge în ciorapi.

Auzi deodată vocea monstrului şi văzu mişcîndu-se buzele lui Bernard. Era un sunet prelung şi liniştit, deloc înfricoşător, dar atît de slab, încît ar fi vrut să-l strîngă în mînă spre a-l apăra de vînt.

Văzu oamenii îmbrăcaţi în costume bleumarin care păzeau intrarea parcului. Aşteptă, nemişcată, ascultînd întrebările şi răspunsurile pe care le schimbau între ei în şoaptă, cu buzele strînse.

Intră în parc. Văzu pînza din fire metalice pe care o împletiseră, înconjurînd făptura aceea străină care vorbea cu glasul lui Bernard. Simţi umezeala ierbii sub picioare.

— Cine eşti ? şopti o voce.

— Am venit pentru... începu ea, dar asculta vocea îndepărtată.

— Ma-ri-On. Ma-ri-On.

— N-o auzi ? spuse ea.

— E o oră de cînd o tot aud, spuse agentul.

Îşi plimbă fascicolul de lumină al lanternei sale asupra lui Marion. Butonii uniformei şi dinţii străluceau. Mustaţa scurtă dădea impresia că zîmbeşte mereu, dar ochii, acum, păreau disperaţi.

— Rosteşte sunete ca noi, cei de aici, cuvinte de-ale noastre, ale pămîntenilor, pe care le-a găsit în nenorocitul ăla de om pe care l-a înhăţat. Cuvinte fără şir, cuvinte fără rost. La început, am crezut că-i un om care strigă. Apoi am înţeles că gura nici unui om nu poate avea vocea asta.

— E vocea lui Bernard, spuse ea. Bernard e soţul meu. Se împlineşte peste o lună un an de cînd m-am măritat cu el.

— Cine sînteţi dumneavoastră ? Cum vă cheamă ?

Ea se prăvăli pe iarbă şi-şi prinse capul în mîini, ca să nu mai audă vocea.

— Marion, repeta vocea, insistent. Nu putea fi vocea unui om, era prea pătrunzătoare. Părea că vine din fundul unui puţ sau din fundul unui cuptor. Se strecura pe suprafaţa solului şi părea că iese din pămînt, ca şuiatul unui şarpe alunecînd prin iarba umedă.

— S-ar crede că aşteaptă pe cineva, spuse agentul care se aşeză lîngă ea : Spuneţi-mi cum vă cheamă.

— Pe mine mă strigă, spuse ea, trebuie să mă duc acolo.

— Nu vă mişcaţi ! Cum vă cheamă ? Ce căutaţi aici, în rochia asta, pe noaptea asta friguroasă ?

— Marion, şopti ea, Marion Laharje. Asta-i numele meu.

Se gîndi la numele ei, bula aceea atît de fragilă, dispărută în clipa cînd i s-a trecut verigheta pe deget, şi că acum nu-i mai rămînea altceva de făcut decît

să alerge spre un parc învăluit în beznă.

— Soțul meu a fost... — ea ezită, apoi se hotărăște — devorat de făptura aceea și mă cheamă, iar eu trebuie să mă duc acolo.

— Stați liniștită, spuse agentul. Sub mustăcioara care-i tremura, buzele i se mișcau monoton.

— Nimeni n-a fost devorat. Și, chiar dacă ar fi fost, de unde puteți fi sigură că-i vorba de soțul dumneavoastră ?

Dar glasul îi tremura, se fisura ca un perete gata să se prăbușească, iar pe ea începu s-o chinuie nesiguranța și s-o cuprindă teama și mila împletite cu mînia.

— Nu minți ! spuse Marion. Îi recunosc glasul și chiar dumneata mi-ai spus că un om care trebuia să treacă prin parc, dar nu s-a întors acasă, a fost omorît și am auzit adineauri glasul, la radio, cum mă striga. Un milion de persoane au auzit glasul ăsta. Nu poți să spui că nu-i așa.

— Nu, spuse el, vă cred. Glasul se stinse în timp ce abia vorbea, cu respirația tăiată, silabele părînd că dăntuiesc și ies cu greu de pe buze.

— N-am putut face nimic. Am închis prea tîrziu porțile. Am văzut făptura aceea sau ce o fi fost ea ieșind de pe o alee și, într-o clipită, era deasupra lui, îl acoperise complet. Totul s-a petrecut atît de repede, că nici n-am putut să ne dăm seama. Vă cer iertare ! Dacă v-aș putea ajuta...

Apoi glasul se înăspri.

— O să-l omorîm. Știu că soțul dumneavoastră nu se va mai întoarce totuși, dar am ținut să vă spun. Nu vrem să ne asumăm riscuri suplimentare. Priviți !

Tuburile lungi ale aruncătoarelor de flăcări luceau ca niște limbi pe iarbă. Erau așezate pe peluză, de cealaltă parte a rețelei strălucitoare a firelor electrice. Și, lîngă fiecare din ele, un om părea că doarme, dar o tresărire îi străbătea din cînd în cînd spatele, iar capul se clătina, în timp ce privirea se străduia să pătrundă printre ierburile înalte și frunzele tufișurilor, spre a-și da seama ce se ascunde în regiunea aceea dușmănoasă și plină de curse ce se întindea înaintea lui.

PLURALITATEA LUMILOR

● În *Auf zwei Planeten* (Pe două planete ; 1897) a lui **KURD LASSEWITZ**, de pe Marte pornește o expediție spațială spre Pămînt — firesc, din moment ce marțienii sînt mai evoluți decît pămîntenii — și își plasează baza la Polul Nord.

● În 1898 apare *War of the Worlds* (Războiul lumilor) al lui **H.G. WELLS**, în care invadatorii marțieni, plecați de pe planeta lor care se răcește, îi înving pe oameni, dar în final sînt ei înșiși învinși de... microbii terestri. Marțienii lui Wells arată îngrozitor ; au ochi enormi, cioc și tentacule și se hrănesc cu sînge de om. Acum se sfîrșește epoca extraterestrilor antropomorfi...

● În 1909 astronomul american **PERCIVAL LOWELL** popularizează în *Mars as the Abode of Life* (Marte — sălaș al vieții) ideea unei planete locuite de o rasă mult mai civilizată decît cea a pămîntenilor și angajată într-o luptă eroică pentru supraviețuire în mediu secetos ; canalele văzute pe Marte servesc tocmai acestei ultime irigații a planetei muribunde.

PE MĂSURĂ ce observațiile astronomice au demonstrat că nu există viață pe celelalte planete din sistemul nostru solar, autorii de literatură științifico-fantastică și-au purtat eroii în zone tot mai îndepărtate ale universului în căutarea vieții ; biologia a dovedit că apariția vieții este un fenomen natural căruia îi este însă necesar un complex de condiții fizice. Și nu e de crezut că Pămîntul ar fi unica planetă care a întrunit în mod fericit toate aceste condiții și nici că formele de viață cunoscute de noi pînă acum ar fi unice.

Aici se deschide vastul teritoriu al imaginației despre necunoscutul univers...

Grupaj de I. NICOLAE

— Nu, spuse Marion cu glas tare. Nu vă atingeți de făptura aceea ! Sînt sigură că-i Bernard.

Omul clătină din cap.

— E mort, doamnă. Doar am văzut cum s-au petrecut lucrurile. Poate că monstrul repetă la nesfîrșit ultimul lui cuvînt, în mod mecanic. Soțul dumneavoastră a murit, gîndindu-se la dumneavoastră. Profesorul o să vă explice toate astea mai bine decît mine.

— Profesorul ! exclamă Marion. L-am auzit. Spunea că nu există nici un pericol, că trebuie să stăm liniștiți, că știe ce are de făcut și că-i un mare eveniment și...

— El e ca și noi. A urlat cînd monstrul l-a atacat pe soțul dumneavoastră. A spus că nu mai înțelege nimic. Zicea că a așteptat toată viața lui pe prietenul coborît din stele. Spunea că ar fi preferat să-l fi devorat pe el decît să vadă ce-a văzut.

— A tăcut, spuse Marion cu amărăciune. Spunea că totul se desfășoară bine. Spunea că nu trebuie să ne speriem, deși știa că Bernard...

— A procedat cum a crezut că-i mai bine. Acum, spune că trebuie să izgonim vîrmina asta de pe suprafața Pămîntului și s-o trimitem în iad. Pregătește acum un gaz.

— Marion, chemă cu blîndețe glasul fără buze, glasul fără dinți de fildeș,

nici limbă de carne, ce se auzea venind de dincolo de tuburile strălucitoare de aramă.

— Vreau să-i vorbesc, spuse ea, după ce se așternu din nou tăcerea. Sînt sigură că-i Bernard și că o să mă înțeleagă.

— Fie. Și noi am încercat s-o facem, însă n-am reușit. Nu ne-a răspuns nimic.

Ea strînse microfonul între degete, ca o piatră curios lustruită de mare.

— Bernard, șopti ea, Bernard, sînt aici.

Glasul țîșni din difuzor ca apa unui izvor, ciudat de alterată. El se repercută printre arbori, se fărîmiță între frunze, se prelinse de-a lungul tulpinilor ca și seva, se strecură printre firele de iarbă. Inundă peluza, umplu aleile, tulbură suprafața bazinului cu o undă ușoară.

— Bernard, m-auzi ? Vreau să te ajut.

Iar glasul răspunse :

— Marion. Te aștept. Te-am așteptat atîta vreme. Marion.

— Uite-mă, Bernard, spuse ea, am venit, și glasul ei era slab și proaspăt, plutea deasupra grămezilor de nisip părăsite ziua de gălețelele copiilor, aluneca între leagăne, manej, bascule, între inelele și trapezele agățate de un portic.

— Mă cheamă. Trebuie să mă duc la el, zise ea.

— E o cursă, rostiră mai multe glasuri în spatele ei. Rămîneți aici. Nu există nici un om acolo.

— Ce importanță are ? E glasul lui Bernard.

— Uitați-vă, spuse cineva.

Un far se aprinse așa cum se deschide un ochi și străpunse ca o bară tangibilă de lumină aerul negru. Și ea văzu o masă de întunecime clocotitoare, spumoasă, formată din bășici mari, care spărgeau suprafața unei sfere de cărbune vîscos și moale. Era un burete viu de catran, care aspira și absorbea.

— Un scuipat al spațiului, spuse vocea solemnă a profesorului, în spatele ei.

— Vin, Bernard, zise Marion, și, lăsînd să-i cadă microfonul din mînă, se repezi înainte. Evită mîinile care în-

— Încă nu ne-am lămurit ce relații avea cu celelalte animale.

cercau s-o rețină și începu să alerge pe aleea presărată cu nisip. Sări pe deasupra pinzei de păianjen a plasei metalice și trecu printre țevile strălucitoare ale aruncătoarelor de flăcări.

— E o cursă! strigă o voce gravă îndărătul ei. Întoarceți-vă. Monstrul a asimilat unele din cunoștințele soțului dumneavoastră și le folosește acum ca momeală. Întoarceți-vă! Glasul nu-i omenesc. Monstrul n-are chip.

Dar nimeni n-o urmă. Când întoarse capul, îi văzu pe oameni ridicându-se și luându-și aruncătoarele de flăcări, o priveau îngroziți, ochii și dinții lor strălucind cu același luciu metalic ca și butonii uniformelor lor.

Înconjură bazinul. Picioarele loveau cu un zgomot suplu și înăbușit pardo-seala de ciment, apoi regăsiră contactul mîngietor și răcoros al ierbii.

Se întreba, în timp ce alerga, ce se va întîmpla cu ea, dar își spuse că Bernard știa asta, că o știuse întotdeauna și că era bine așa. Îl auzea de cealaltă parte a acelei porți negre pe care glasul lui o depășea atît de greu. Era tocmai pe punctul de a-l ajunge.

O amintire îi trecu brusc prin minte. O frază citită, o frază auzită cîndva, undeva. Era ceva cam în felul ăsta: oamenii nu sînt decît niște învelișuri goale, uneori reci și pustii ca și casele părăsite, uneori locuite, vizitate de ființe, al căror nume e viața, gelozia, bucuria, teama, speranța și atîtea altele. Atunci se termină solitudinea. Și ea începu să se gîndească, în timp ce continua să alerge gîfiind și să privească fețele palide și contractate ale soldaților care se micșorau cu fiecă pas, că făptura aceea coborîta din stele străbătuse spațiul și căutase o nouă lume fiindcă se simțise inutilă între ai lui, pentru că nici una din acele ființe insesizabile nu voise s-o viziteze.

Ea tremură și rîse.

„Ce impresie îți poate face să fii mîncat?” se întreba ea.

Încercă să-și închipuie o înghețată topindu-se între buze, alunecînd răco-roasă pe gîtlej și ajungînd apoi în căldura stomacului ei.

— Bernard! strigă ea. Am venit. Îi auzi pe oameni urlînd în spatele ei.

— Și acum ascultați partea bestială a ști-rilor

— Marion, spuse monstrul cu glasul lui Bernard, ți-a trebuit atît de mult timp.

Ea închise ochii și se repezi înainte. Simți frigul strecurîndu-i-se sub piele. Simți că se transformă. Corpul i se dizolva, degetele se destrămau, ea se împrăstia în acea mare sferă jilavă și caldută.

— Bernard, spuse ea, ei ne caută ca să ne omoare.

— Știu, răspunse glasul foarte apropiat acum și liniștitor.

— Nu putem face nimic să fugim?

— Numai el poate hotărî asta, spuse Bernard. Nu știu exact ce vrea să facă. Poate să se înapoieze în spațiu? Ascultă.

Și, cuibăriți unul într-altul, înlăuntrul unei caverne de piele, avînd în jurul lor toți acei copaci, toate acele ierburi ciudate și lumina aceea ostilă, explorînd ca un scalpel pasta aceea palpitîndă de catran, auziră apropiindu-se pașii preciși, tiptili ai ucigașilor, cu degetele crispate pe aruncătoarele lor de flăcări, cu fețele acoperite de mască, gata să împrăstie o ceață mortală și cenușie, înconjurîndu-i. O creangă ruptă, un fișuit ușor, o înjurătură înăbușită, un declic.

În românește de Paul B. MARIAN

DINCOLO

WALTER KUBILIUS ● S-a născut în 1918 în S.U.A. A debutat în 1941 cu povestirea „Trail's End” (Capătul potecii). A continuat să publice cu mari intermitențe povestiri în revistele de gen americane, dovedind inventivitate și siguranță în conturarea situațiilor și personajelor — în general oameni obișnuiți a căror viață e tulburată de intervenția brutală sau perfidă a unor extratereștri. Nu a publicat încă nici un volum.

 JIM CARRINGTON se bălăcea în undele singurului rîu din Hillsboro, la cîțiva metri de Zid, și îi tot ademenea pe tovarășii lui de joacă. Nici unul nu știa să înoate, așa încît atunci cînd vru să-i dea brînci lui Jack Barker, acesta se crispă, cuprins de o spaimă puternică.

— Adunătură de fricoși !, urlă Jim. Zări un păstrăv punctat și sări în apă să-l prindă. Se lovi de pietrele de pe fundul rîului și, în vreme ce urca la suprafață, lovi cu palma baza Zidului. *Atinsese cu palma baza Zidului !* Nu mai rămăsese decît un pic și, dacă ar fi avut chef, ar fi putut trece înot pe dedesubt și ar fi pătruns în Exteriorul interzis.

— Știi că n-ai voie să te apropii de Zid, observă Barker. Radiațiile pot să te omoare.

— Pe dracu !, azvîrli Jim, cățărîndu-se pe malul așternut cu iarbă. Dacă ar fi radiații... să nu mai vorbim!... Cît pe-acîi să spună că, dacă ar fi fost într-adevăr radiații atomice în Exterior,

apele ar fi trebuit să fie otrăvite și peștii contaminați, așadar toxici. Și totuși el bea din apa aceasta și mîncă din acest pește de cînd se știa. Alți pești în afară de cei veniți din Exteriorul interzis nu existau. Deci : toate manualele greșeau.

Se îmbracă în viteză, își adună cărțile de școală și alergă împreună cu ceilalți pînă la Hillsboro. Tata era la volanul tractorului, ca de obicei, cu ochiul său de fermier fixat asupra aceluia soare ca o bucată de hîrtie aprinsă, lipită de Zid. Soarele se afla la 150 de milioane de km distanță, afirmau cărțile, dar pentru Jim părușe dintotdeauna că făcea parte din alcătuirea Zidului.

— Te-ai distrat bine ?, întrebă tata. Punea invariabil aceeași întrebare, în același fel, exact ca mama, care păstra mîncarea caldă în același chip.

— Ei, destul, răspunse Jim. Sper că Barker o să-și rupă gîtul într-o bună zi. Mă calcă pe nervi.

Își puse cărțile în șură și îndeplini stoic cele cîteva corvezi ce-i reveneau, ca de pildă hrănitul porcilor, găinilor, vacilor și cailor.

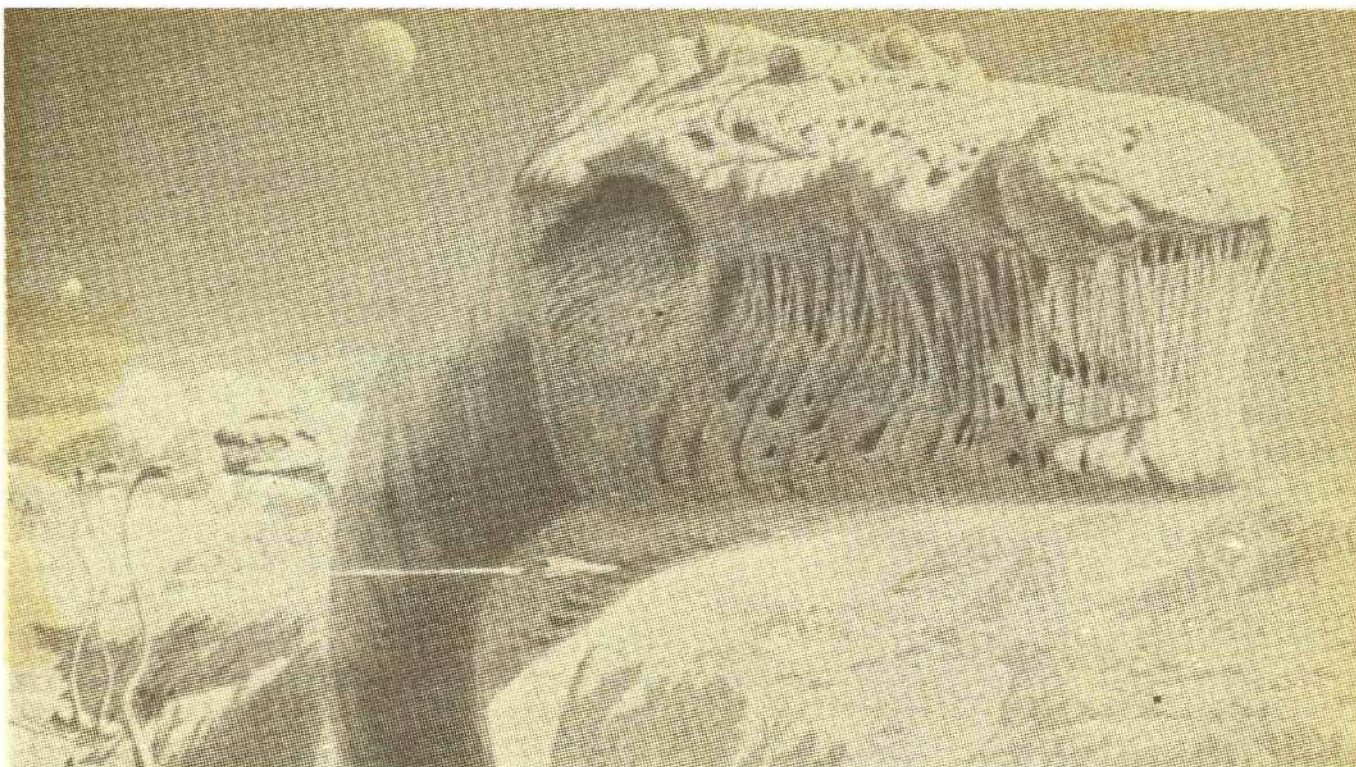
— Tată, se interesă cînd acesta se întoarce de la cîmp, de ce ținem cai, dacă nu-i folosim ? Mai bine i-ai vinde.

Tata reflectă o vreme.

— Nu știu exact, dar noi, fermierii, am avut dintotdeauna cai. Te supără ?

— Nu, tată.

BĂTRÎNUL doctor Barnes, singurul medic din Hillsboro, sosi a doua zi în amurg la fermă și îl consultă pe Jim cu meticulozitate. Îi ascultă inima, îi luă probe de sînge și transpirație, le studie sub un microscop portativ și apoi făcu niște însemnări într-o uriașă carte cu

Robert Holdstock și Malcom Edwards : Carnivor gigantic de pe Delta III, Orion.

coperti negre, pe care scria numele lui Jim.

— Sănătate excelentă, zise Doc Barnes, împachetînd instrumentele în cele trei sacoșe. La fel de solid ca programul electoral al lui Robinson. Și n-ai nimio care să nu se vindece cu o friptură.

Jim se îmbrăca.

— De ce mă consultați așa des ?

Doc Barnes îl privi uimit :

— Bine, dar medicina a devenit o afacere socială de cînd cu alegerea lui Robinson. E lege. Încă n-ai învățat asta la școală ?

— Ba da. Dar de ce nu-l examinați niciodată pe tata ? Și el e cetățean și totuși nu vă ocupați decît de mine.

O expresie fugară de nesiguranță străfulgeră ochii medicului, care reluă cu același glas moale și vesel :

— Ei, mă ocup și de el. Însă n-ai fost niciodată acasă cînd i-am consultat pe părinții tăi. Oricum, bine că mi-ai amintit. E cazul să le fac un examen fizic complex. Avem nevoie lunar de cîte unul, știi, nu ?

— Bineînțeles, confirmă Jim. Cînd medicul intră în camera tatălui, băiatului îi veni o idee. Era o indiscreție, în oarecare măsură, dar de mult ghicise

ceva nefiresc în prietenia lui Barnes. Nu era ceva pe care să poată pune degetul. Avea Jim vreo boală secretă din pricina căreia medicul să-i poarte de grijă într-atît ? Pierdea două sau trei ore cu examinarea lui lunară. În ritmul acesta putea consulta maximum cinci persoane pe zi, deci 150 pe lună. 150 pe lună ! Hillsboro avea vreo 10 000 de locuitori și Doc Barnes era unicul medic despre care auzise vorbindu-se vreo dată.

Urcă pe furiș în pod și mișcă din loc o mică bibliotecă ce ascundea o crăpătură în podea. Aplecîndu-se, izbuti să distingă interiorul camerei de dedesubt și să audă discuția.

— Băiatul m-a întrebat de ce nu vă consult, rostea Barnes cu voce incoloră, monotonă. O să rămînem aici o vreme ca să-i facem pe plac.

Și rămaseră așezați în fotolii ca niște statui de piatră... mama, tata și Doc Barnes.

Jim coborî tiptil pînă pe verandă și așteptă cuminte să iasă din casă Doc Barnes.

— Mi-ați consultat părinții ?

— Desigur ! I-am supus celui mai atent examen. Fii liniștit, fiule, nu su-

feră de nimic. Îl bătu ușor pe umăr și urcă la volan, îndreptându-se spre oraș. Jim îl urmări cu privirea. Doc Barnes nu se opri în fața nici unei alte ferme de pe drum.

— UITE ziarul de azi, fiule, îi spuse tata întinzându-i un exemplar din „Hillsboro Daily Chronicle“. Nimic nou pe plan mondial, iar președintele Robinson și vicepreședintele Koshbino își petrecuseră ziua comunicând rapoarte anoste asupra programului de redresare economică. Citirea știrilor locale îl izbi pe Jim ca și cum cineva i-ar fi azvîrlit o cărămidă în față : Jack Barker murise. Căzuse dintr-un pom și-și rupsesse gîtul. Lui Jim i se făcu greață.

— Am vîndut azi caii, anunță tata. Am luat un preț bunicel.

— Groaznic !, murmură Jim, dar cuvintele aveau gust de cenușă. I se învîrtea capul. Nu mai izbuti să-și concentreze privirea asupra literelor din ziar și nedeslușita bănuială care-l rodea de mult se limpezise într-o fracțiune de secundă. Știa că Jack Barker nu înota niciodată și, mai mult, nu se cățara niciodată în copaci ; amintirea că-i dorise moartea îi dădea senzația că e un uci-gaș. Ca un mîrîit ivit dintr-un abis volburos, vocea tatălui său se făcu auzită :

— Și la școală cum merge ?

— Oribil, răspunse Jim, simțind cum tensiunea interioară slăbea în timp ce i se întăreau bănuielile. Din cauza celorlalți băieți, care... Nu știu cum să-ți explic ; ori știu prea multe, ori nimic. Cred că mai degrabă aș învăța singur, la bibliotecă.

Odată exteriorizată, furia i se potoli și curînd uită întîmplarea. Își îndeplini sarcinile la fermă și-și petrecu timpul liber înotînd în rîu, într-un loc unde malurile se apropiau de zid. Nu se bălăci de-a lungul Zidului și nu încercă să treacă pe dedesubt pentru a ajunge în Exteriorul în care aburii otrăviți și gazele toxice jupuiau pămîntul și făceau ca o gură de aer să echivaleze cu o condamnare la moarte. Și totuși apa era limpede și bună...

După cîteva zile tata îi dădu o scrisoare de la Biroul instrucțiunii din Hillsboro. Era un comunicat succint : dato-

rită creșterii contribuțiilor la programul național de redresare, Hillsboro se vedea obligat să reducă subvențiile acordate instruirii publice. În consecință școala se închidea, iar elevii care doreau să-și continue studiile puteau beneficia de aceleași avantaje ca adulții la Biblioteca municipală, unde va avea plăcerea să-i primească Miss Wilson.

Era un privilegiu la care Jim visase dintotdeauna. Adeseori privirile înfometate i se umpluseră de spectacolul nesfîrșitelor șiruri de rafturi îngreunate de straturi groase de colb, ca și cum toate cunoștințele terestre ar fi fost adunate aici și apoi uitate. În paginile acestor cărți va găsi explicația morții lui Barker, a minciunilor lui Barnes și poate explicația misterului Zidului și a ceea ce se afla cu adevărat dincolo.

Miss Wilson, bibliotecara șefă a secției pentru adulți, era o femeie cu fața îngustă și albă, cu un surîs mecanic, în genul celui arborat de Doc Barnes. Ședea cocoțată pe un taburet înalt în dosul biroului de la intrare.

— Ce-ai vrea să citești ? Am aici un excelent tratat de istorie naturală care ți-ar plăcea.. sau preferi un roman pentru adulți ? Iată o splendidă...

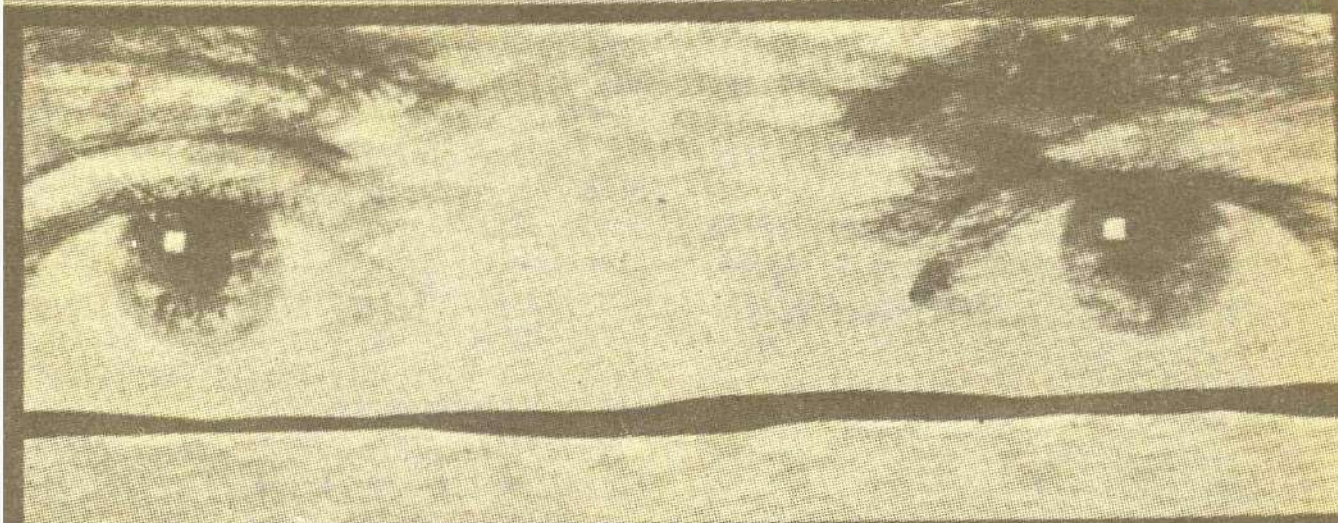
— Dacă nu vă deranjează, aș vrea să arunc o privire.

— ...istorie despre viața la țară și despre un tînr care a inventat un mijloc de a dubla randamentul culturilor.

— Pot să intru ?, întrebă Jim, exasperat de discursul debitat monoton de buzele lui Miss Wilson. Aceasta se întrerupse brusc, privind prin el ca și cum ar fi ascultat pe altcineva, apoi surîse :

— Sigur ! Poți lua ce cărți vrei. Știi să utilizezi catalogul ?

— Da, da, se grăbi Jim intrînd iute în biblioteca pustie. Lungile rafturi cu cărți înghesuite se întindeau cît vedeai cu ochii în uriașa sală boltită. Mirosul de mucegai și vechime degajat de legăturile în pînză și piele îi gîdilau nările. Cercetă cîteva titluri, trase cărțile din raft și suflă praful de pe multe înainte de a le răsfoi. Beletristica, ce ocupa mai mult de jumătate din etajere, nu-l interesa. Se plimbă prin secția științifică și mai ales în dreptul numerelor 900, unde se găseau cărțile de istorie. Spre deosebire

Ochi deasupra ta. (Colaj. In : Omni, 1983)

de romane, aproape neatînse, aici văzu pe rafturi mari spații în care metalul lucea gol acolo unde dintr-o singură mișcare fusese luat câte un braț de volume. Pe copertile prăfuite ale unor cărți se zăreau stranii zgîrieturi, ca și cum mâini bizar alcătuite le-ar fi atins, apoi le-ar fi pus la loc. „Poate lucrările referitoare la Zid au fost clasificate separat”, reflectă Jim. Se duse la nenumăratele sertare ale catalogului din mijlocul sălii și-l trase pe cel cu eticheta Wo-Zy. Nu figurau cărți anume despre Zid și foarte puține cu informații asupra acestui subiect. Mai multe cuprindeau cuvîntul *Exterior*, dar nici una nu vorbea despre ceea ce se înțelegea la Hillsboro prin *Exterior*. Își zise că exista poate un alt termen, necunoscut, pentru a desemna „Zidul” și începu să scotocească sub rubricile „Ecran”, „Plafon”, „Barieră”, „Baricadă” și așa mai departe — toate cuvintele care îi veniră în minte sau pe care le găsi în dicționare. Catalogul părea bine ținut la zi, atît de bine, încît mai multe fișe fuseseră smulse — lucru dovedit de bucățelele de carton rupte, rămase pe fundul sertarelor. Dar nimic despre Zid, nicăieri.

Contrariat, fu nevoit să se mulțumească cu cîteva cărți de istorie pe care le duse la Miss Wilson să le înregistreze. Aceasta citi titlurile, zîmbi și notă pe fișă data restituirii.

— Ai găsit ce căutai ?

— Nu, răspunse iritat, strecurîndu-și cărțile sub braț. N-am găsit nimic despre Zid.

Zîmbetul lui Miss Wilson îngheță :

— Despre Zid ?

— Da, strigă el furios în fața acestei noi tentative de a-i ascunde adevărul. Zidul, Plafonul, Bolta, numiți-l cum vreți, chestia aia care împrejmuiește Hillsboro. De ce nimeni nu-l pomenește? Nici măcar n-aș fi știut că există dacă n-aș fi înnotat în apropierea lui. Nu e nici o lucrare despre el în toată biblioteca !

Miss Wilson își recăpătase calmul :

— Bineînțeles că există, rosti împăciuitoare, de parcă s-ar fi adresat unui copil îndărătnic. Ai consultat catalogul ?

— Da, și nu sînt fișe la cuvîntul ăsta.

— Precis te înșeli. Am să te ajut eu să cauți săptămîna viitoare, cînd aduci cărțile înapoi.

— De acord, făcu Jim, deși era convins că și atunci se va găsi o scuză. Intuia o ciudată conspirație. Ce era de ascuns ?

— TATĂ, întrebă cînd, după ce-și terminase corvoada de fiecă seară, se instalară pe verandă să asculte greierii și să privească norii ce se rostogoleau în fața lunii. De fapt ce e Zidul ?

Tata lăsă ziarul și privi gînditor spre orizont, unde Zidul transparent se în-

funda în pământ dincolo de linia colinelor :

— Era deja acolo mult înainte de a te naște. E un... mijloc de apărare împotriva Exteriorului, dacă-mi amintesc bine.

— Ce e Exteriorul ?, nu-l slăbi Jim, calm.

Tata începu să citească ziarul pentru a-i demonstra că nu are chef de vorbă.

— Ei ! Toată lumea știe ! Gaze otrăvitoare, raze gamma, chestii de felul ăsta. Ne-ar ucide pe toți dacă ar pătrunde înăuntru.

Jim se gândi la apa limpede și proaspătă și la peștii buni care veneau pe sub Zid. I-ar fi plăcut să-l întrebe pe tatăl lui despre asta, însă ziarul se așezase între ei ca o barieră.

Nu mai era lumină pentru citit, așa că Jim contemplă cîmpia pînă la Bolta prin care se vedeau stelele. În Exterior părea să domnească pacea și mulțumirea, iar nu moartea și oroarea la care făcuse aluzie tatăl său. Cînd acesta plecă de pe verandă, Jim îi luă locul sub lampă și începu să răsfoiască cărțile de istorie. Cele mai multe erau vechi, pînă la 1970. Cum nu erau menționate nici Zidul, nici războaiele atomice care au făcut Zidul indispensabil, Jim conchise că Zidul fusese construit între 1970 și 1975, anul nașterii sale.

Luă altă carte, „Istoria Națiunilor Unite“, publicată în 1992. Nu apăruse decît de un an și totuși lăsa impresia de vetust, cu paginile pătate și șifonate. Cercetă cu atenție foaia de titlu și descifra minusculele litere care-i făcură inima să bată : „Ediția a noua“, spuneau acestea. „Revăzută și corectată de autor, ianuarie 2039“.

E o impresie falsă, se strădui Jim să se stăpînească, pentru că nu sîntem decît în 1993. Căută totuși cu înfrigurare ultimele pagini și citi :

„F.M. Robinson, președinte într-o perioadă de pace durabilă grație activității Națiunilor Unite, a murit în 2001, cînd racheta care-l transporta s-a sfărîmat la aterizare. Koshbino a preluat funcția de președinte pînă la expirarea mandatului, în 2002 ; în anul următor a fost ales Ghafa Benjamin.

În decursul administrației Ghafa Benjamin, Comisia planetară a continuat eforturile în vederea construirii unei nave extra-galactice, dar fără rezultat pînă în 2038.

Eliminarea progresivă a comunităților agricole, începută în timpul lui Robinson, a continuat și sub noua administrație. Fabricarea pe cale artificială a alimentelor, prin recuperarea și refolosirea deșeurilor industriale, a provocat o revoluție în obișnuințele sociale, mai ales prin frecvențele și dezastruoasele deplasări economice...”

Jim Carrington puse cartea alături, năucit de această expunere istorică încărcată de evenimente ce urmau să se întîmple. Președintele Robinson încă trăia, doar îi văzuse adeseori la televizor figura liniștită și demnă. Cît despre faptul că fabricarea artificială a alimentelor a răvășit economia țării, la Hillsboro nu exista nici cel mai mic semn ! Tata își lucra pămîntul cu tractorul și trimitea grîu, ovăz și secară în oraș, unde se înmagazinau în silozuri, fără îndoială în vederea expedierii ulterioare spre alte orașe înconjurate de cîte un Zid. Dacă era posibil să manufacturezi hrana, atunci era inutil să o scoți din pământ. Dacă era imposibil să o fabrici, atunci toată această lucrare de istorie nu era decît o mistificare, o farsă.

Citi paginile în diagonală, căutînd vreo explicație rațională. Cu cît citea mai mult, cu atît mai mult se zăpăcea. Nu se pomenea despre nici o conflagrație atomică mondială în 1970 și nu era nici cel mai mic indiciu că existau orașe închise în spatele unui Zid, nici măcar că s-ar fi avut în vedere o asemenea soluție.

Jim auzi scrișnetul pietrișului pe alee, înălță capul și văzu oprindu-se mașina cea veche a lui Barnes. Medicul îi făcu semn cu mîna, apoi urcă treptele verandei gîfîind.

— Bună seara. Mi-am zis să trec să vă văd.

— Tata și mama sînt în salon, dacă vreți să vorbiți cu ei.

Doc Barnes oftă, se lăsă să cadă în balansoar și-și șterse fruntea cu o batistă mototolită.

— Nu-i nimic important. Treceam pe-aici și m-am hotărât să mă destind un pic. Privi împrejur și zări lângă Jim, pe jos, cărțile. Citești mult, fiule ?

— Da, confirmă acesta circumspect. Ceva cărți de istorie.

— Mie niciodată nu mi-a plăcut istoria. Am avut mereu impresia că științele fizice sînt mult mai interesante. Ce-i mai pasionant decît să studiezi o insectă la microscop ? Treci să mă vezi la laborator și am să-ți destăinui cîteva lucruri pasionante despre cercetarea științifică.

Doc Barnes continua să pălăvrăgească și Jim simți cum încet-încet i se risipesc și prudența și neîncrederea. Abia dacă înțelegea jumătate din cuvintele folosite de medic pentru a-i explica structura atomilor sau modul de a măsura viteza moleculelor.

— Istoria e total lipsită de semnificație și în ea n-ai să afli niciodată adevărul. Studiază științele, unde totul se poate cîntări și măsura ! E unicul drum către adevăr.

— Ce e Zidul ?, azvîrli deodată Jim.

— Materie degenerată, răspunse medicul fără să ezite. Un amestec de nucleee dezgolate și electroni liberi. În mod normal, un asemenea gaz electronic ar trebui să se risipească dacă n-ar fi straturile de materie transparentă care să îl mențină în limitele fixate. Zidul e deci total impenetrabil la orice, în afară de lumina inofensivă a soarelui și stelelor. Îl putem atinge fără teamă. A fost construit în 1975, în timpul războiului mondial care a făcut ca o mare parte a pămîntului să devină periculoasă prin radioactivitate.

— Dacă e așa, interveni Jim, știind că a sosit momentul decisiv, de ce nu e menționat Zidul și nici măcar războiul în cartea asta de istorie ?

Cu un gest de triumf, o deschise și i-o întinse medicului. Nu-i era clar în ce consta conspirația, dar era sigur că Doc Barnes făcea parte din ea. Zidul era un element foarte însemnat în viața lor și cu toate acestea nu apărea nicăieri în Biblioteca ce ar fi trebuit să cuprindă suma cunoștințelor umanității. Fața lui Doc Barnes se înăspri și se crispă pe măsură ce citea paginile vîrîte sub ochi

de Jim. Răsfoi cartea privind anii indicați în susul paginilor : 1970, 1980, 1990, 2000, 2035. Nu era doar istoria trecutului, ci și a viitorului, însă nicăieri nu apărea o cît de mică aluzie la Zid.

— În ce an sîntem ? întrebă Jim. În sfîrșit, avea prilejul să atace misterul vieții lui. Cine era ? Ce era ? Din copilărie nu-și amintea decît de tata, mama și ferma din Hillsboro, dar, crescînd, începuse să descopere tot felul de contradicții. Cele mai vagi dorințe ale sale păreau să se metamorfozeze automat în legi. De pildă, Doc Barnes părea că trăiește doar pentru a se ocupa de el și că tot orașul se unise într-o conspirație urmărind să-i ascundă anumite lucruri. Poate își închipuia toate astea... dar întîmplările deveniseră prea frecvente ! Cartea era prima bază serioasă a bănuielilor lui. Demonstra nu numai că nu fusese un război atomic și, deci, nu era nevoie de Zid, dar și că data actuală era o mistificare.

— În ce an sîntem ?, insistă.

— În 1993, bineînțeles, răspunse Doc Barnes stingherit.

— Atunci ce-i cu cartea asta ?, se repezi violent. E posibil să prevezi viitorul ?

— Sigur că nu, viitorul e închis pentru noi. Cît privește cartea asta, îmi pare rău că te-a întors pe dos, pentru că nu este, evident, decît o farsă. A fost, fără îndoială, publicată ca teză universitară în domeniul istoriei ipotetice. În unele universități e un obicei ; candidatul e supus unei probe pentru a se verifica dacă a asimilat cum se cuvine diferitele teorii privitoare la istoria socială. Unele facultăți consideră că factorii economici și antropologici sînt determinanți în desfășurarea istoriei. De fapt, ți-ar plăcea să mergi la universitate într-un an sau doi ? Am niște prieteni la Harvard, care te-ar primi...

Jim smulse cartea din mîinile lui Barnes :

— Nu-mi spuneți adevărul !, se mînie. Nu e o teză filosofică și nici o încercare de mistificare. E pur și simplu un manual, dar unul venit din viitor și care nu pomenește nici războiul atomic, nici Zidul din jurul orașului Hillsboro sau al oricărei alte localități. De ce nică-

ieri nu e pomenit Zidul ? M-am uitat pe toate cărțile de istorie de la bibliotecă și n-am descoperit nimic despre Zid. De ce ?

— Haide, haide, zise Doc Barnes, scotocind în trusă. Sigur te înșeli. Când ai să te întorci la bibliotecă, roagă un bibliotecar să te ajute.

Jim se uită la mîna medicului, care ieșea din sacul negru ; între arătător și degetul mijlociu, sprijinit de degetul mare, strîngea corpul transparent al unei seringi.

— Ce vrei să faci ? , se alarmă Jim.

— Nimic grav, îl asigură Barnes. Vitamine. Ca să-ți crească pofta de mîncare.

— Am poftă de mîncare, protestă Jim și se ridică încet, dîndu-se înapoi spre peretele verandei. Doc Barnes se ridică și el și se apropie.

— Nu-ți fie teamă, n-o să-ți faci nici cel mai mic rău.

Jim se aruncă pe sub brațul ridicat amenințător și sări peste cărți. Dar nu destul de iute ; brațul lui Barnes căzu și acul îi pătrunse în umăr.

— Tată ! Mamă ! , strigă Jim. Apoi totul se făcu negru...

A DOUA zi se trezi în zori să mănînce împreună cu tatăl său și se întrebă dacă întîmplările din seara trecută nu fuseseră un vis.

— Institutul de Cercetări Fizice ? Al doilea bloc pe dreapta !

— Doc Barnes a trecut pe-aici aseară.

— Da ? , se miră tata. Nu l-am auzit.

— Am vorbit o grămadă, continuă nesigur Jim. Cred... cred că am leșinat.

— Citești prea mult. Mie mi s-a părut că erai bine cînd te-ai dus să te culci.

Jim mestecă în tăcere. Luă de pe verandă patru cărți — a cincea lipsea — și se duse la Bibliotecă. În locul lui Miss Wilson, la biroul de înscrieri ședea un tînar cu fața rotundă, îmbrăcat în gri. Trase spre el cărțile și puse ștampila pe fișa de abonat al lui Jim.

— Nu mai e aici, îi răspunse la întrebare. Biroul a transferat-o la altă bibliotecă. Pentru incompetență, dacă am înțeles eu bine ! De fapt, o serie de cărți nu erau la locul lor pe rafturi și nici nu figurau în catalog.

Jim își luă fișa și cercetă coloana „restituiri“.

— Mai am o carte.

Bibliotecarul scutură capul.

— Pesemne te înșeli. Ai adus toate cărțile trecute pe fișă. Ce titlu avea ?

— „Istoria Națiunilor Unite“.

Tînarul consultă o listă aflată în fața lui :

— Îmi pare rău, nu văd titlul acesta. Știi cumva cînd a apărut ?

Jim își mușcă buza :

— În 2038.

Bibliotecarul surîse :

— Glumești, nu ?

Pricepînd că nu slujește la nimic continuarea discuției, Jim intră în sală. N-o să regăsească niciodată cartea aceea, era sigur, fiindcă o luase Doc Barnes. Injecția cu „vitamine“ nu fusese decît un sedativ care-i permisesse medicului să pună mîna pe ea în liniște, lăsîndu-i impresia că totul n-a fost decît un vis. Noul bibliotecar făcea și el parte din conspirația care se urzea în jurul lui, la fel ca Miss Wilson. Dacă aflase ceva din discuția cu Doc Barnes, atunci asta era că nu trebuia să aibă încredere în nimeni. Toți bărbații și toate femeile din Hillsboro, inclusiv propriii părinți, făceau parte dintr-o misterioasă ligă ce îl împiedica să afle adevărul... oricare ar fi fost acesta.

Se apropie de sertarele catalogului, hotărît să caute pentru ultima oară o carte cu referințe despre Zid sau războ-

îul atomic din pricina căruia devenise necesară construirea lui. Observația întâmplătoare a noului bibliotecar despre incompetența lui Miss Wilson îl pregătise pentru surprize. Într-adevăr; o treime din sertarul Wo-Zy era ticsit cu fișele unor cărți referitoare la Zid.

Se duse să cerceteze secția „Istorie” și spațiile mai înainte goale erau acum pline de cărți noi, cu coperti strălucitoare, tipărite pe hîrtie satinată. Pe toate foile de titlu scria: „Copyright 1993”. Pe cărțile astea nu era praf. Înainte de a deschide una singură, avu certitudinea că nu cuprindeau decît genul de lămuriri pe care *era de dorit* să le accepte. Citi:

„În 1970, după începerea dezastruului război atomic intercontinental, care a depopulat lumea, s-a trecut la construirea orașelor împrejmuite cu Ziduri. Mulțumită Zidului, impenetrabil la atacuri sau radiații atomice, civilizația a fost în măsură să supraviețuiască. Astăzi, în 1993, mai există doar cîteva orașe împrejmuite de Ziduri, în care omul continuă lupta pentru conservare pe o planetă bîntuită fără încetare de furtuni atomice, ai căror vapori otrăvitori sînt stăviliți numai de Zid.”

Jim medită la apa limpede și proaspătă care curgea pe sub Zid și puse cartea la loc. Doar prima carte spusese adevărul. N-a fost război atomic și Zidul nu a fost construit pentru a împiedica vaporii toxici să pătrundă, ci *pentru a-l închide pe el în Hillsboro*.

De ce? Nu putea întreba pe nimeni, căci toți făceau parte din acea conspirație nedefinită și tainică, impersonală. Care le era scopul? Cine era Jim Carrington, de ce se depuneau atîtea eforturi de a-l menține în ignoranță? Adu-nase destule indicii din acea carte pentru a le pretinde o explicație, dar Doc Barnes i-o luase. Foarte bine. În acest caz va găsi dovezi în plus și, cînd îi va pune în fața minciunilor lor, vor fi siliți să recunoască adevărul.

CHIAR în aceeași seară Doc Barnes veni iar în vizită.

— Sînt în trecere, zise medicul, instalîndu-se în balansoar. Nu te-am văzut de mult. Merge bine totul?

Jim aprobă din cap.

— Ciudat. V-am visat azi-noapte.

Doc Barnes își făcea vînt.

— Visele nu prea au semnificație. În locul tău nu m-aș mai gîndi.

— Doc, reluă Jim cu voce înceată, dacă v-aș pune o întrebare serioasă, mi-ai răspunde cinstit? Știi că nu e vorba despre un simplu vis și o știu și eu.

Medicul continuă să-și facă vînt, rămînînd cu ochii fixați dincolo de cîmpie, unde licăreau stelele prin Zidul invizibil.

— Să auzim, rosti fără să se întoarcă spre a-l privi în față.

— Spuneți-mi, sînt eu... sînt *diferit de toți ceilalți*?

Aurora boreală părea o draperie tremurătoare ale cărei culori lucioase spînzurau deasupra orașului. Medicul și băiatul o contemplau.

— De ce mă întrebi?

— Pentru că am impresia asta.

Doc Barnes căzu pe gînduri și, cu o neașteptată nuanță de regret în glas, întrebă:

— Nu ești fericit aici?

Jim scutură capul, neîndrăznind să scoată o vorbă.

— Atunci ce dorințe te macină?

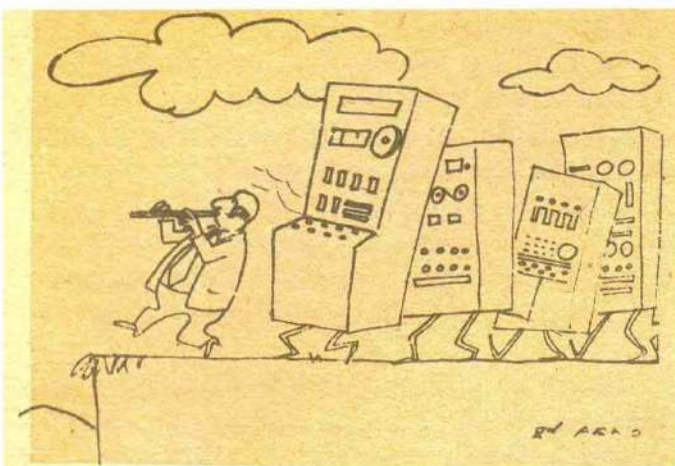
Jim îi arată aurora boreală, ale cărei culori vii păreau să-și unduiască faldu-rile între orizont și bolta nicicînd percepută, dar permanent simțită a Zidului.

— Vreau să merg în Exterior, rosti el, formulînd dintr-o dată ceea ce îl chinuise atîția ani. Vreau să văd ce e dincolo de Zid.

Pe chipul lui Doc Barnes se întipări o expresie de mîhnire, de parcă ar fi știut ce era dincolo, însă nu ar fi putut să exteriorizeze această cunoaștere. Nu era ceva care să inspire groază sau oroare — cum ar fi făcut-o o lume îmbîcșită de otrăvuri atomice —, ci un lucru trist, dezolant.

— Îmi pare rău, zise Barnes. Nu mai rămăsese nimic de adăugat; Jim ghicise în tonul medicului refuzul la cererea sa de a părăsi Hillsboro.

— Foarte bine, spuse Jim, cu toate că nu avea de gînd să se resemneze în fața refuzului celui alt de a-i destăinui ade-

vărul. Înțelese că, dacă va fi să descopere vreodată motivul acestui secret, acestei înșelătorii, îl va descoperi numai în Exterior... dincolo de Zid.

După ce Doc Barnes plecă și el se duse la culcare, în minte i se înfiripă un plan. Casa lor se înălța la marginea orașului, doar la câțiva kilometri de Zid. Aurora boreală dispăruse și luna era acoperită de nori. Ar ajunge la Zid în câteva ceasuri...

Se strecură din așternut, se îmbracă iute și se cățăără pe pervazul ferestrei, pășind apoi prudent pe acoperișul verandei. Sări pe pământul afinat și se îndreptă spre râu. În ciuda întunericii, mersă repede și după trei ore sosi în locul unde râul intra pe sub Zid.

Se opri un moment să calculeze riscurile, apoi se aruncă în apă. Își ținu respirația când alunecă de-a lungul substanței Zidului, asemănătoare sticlei, pipăind cu degetele să-i găsească marginea. O atinse, se prinse temeinic și-și făcu vînt pe dedesubt, luptînd împotriva curențului puternic. Ceva îi plesni obrazul și, îngrozit, zvîrli cu piciorul spre umbra nedeslușită, însă își dădu seama că trebuie să fi fost un pește. Cu puțin aer în piept, începu să urce spre suprafață. Dacă Doc Barnes și manualele aveau dreptate, va muri la cea dintîi inspirație, imediat ce va țîșni din apă, și peste câteva zile îi vor descoperi trupul descompus în albia râului.

Continuă să urce și, îndată ce capul străpunse suprafața apei, plămîinii i se umplură de aer curat, proaspăt. Gîfîind, se odihni lipit de Zid cu spatele, ținînd piept curențului descendent, care amenința să-l ducă înapoi în Hillsboro. Nu distingea nimic în beznă. După ce își

trase sufletul, își făcu vînt departe de Zid și înotă spre locul unde bănuia că se afla malul. Se agăță de el cu mîini ostentive și se tîrî afară din apă. Se lungi în iarba umedă.

În timp ce respira adînc așteptînd să i se potolească bătăile inimii, știu că a trecut cu bine primul obstacol din calea cunoașterii adevărului. Exteriorul nu era ucigător. Aerul mirosea a proaspăt și nicăieri în jur nu zărea vulcani atomici, care, se zicea, improșcau Zidul cu emanații toxice. N-avea instrumente de măsurat radiațiile, dar din moment ce nu existau aburi otrăvitori — ca dovadă că el încă trăia — putea presupune că toată povestea asta fusese inventată și că aici nu era nici cea mai neînsemnată radiație primejdioasă.

Era prea întuneric pentru a distinge măcar o umbră în zare. Cîteva raze de lună străpunseră norii și, preț de o clipă, avu impresia că vede un șir de bolți imense în depărtare. Luna se ascunse iarăși și rămase lungit în beznă. Pipăind Zidul cu degetele, înaintă precaut și-și dădu seama că se afla pe un soi de pantă care se undula urcînd de-a lungul Zidului. În loc de trepte, simți sub picioare o serie de scobituri adînci prin care pășea cu greu. Descoperi lîngă Zid, la înălțimea ochilor, o rampă care probabil slujea drept ghid. O folosi pentru a urca panta.

CÎND luna străpunse iarăși norii, încremeni uluit să vadă întregul Hillsboro întins la picioarele lui ca o imensă dioramă. Distingea limpede fiecă stradă, fiecă casă și păduricea unde se jucase în copilărie.

Drumul pe care pășea urca tot mai sus, mereu lipit de Zid, și Jim realiză că, dacă vedea orașul prin Zid, vederea nu era posibilă decît din această direcție. De atîtea ori înlemnise în fața aceleiași porțiuni a Zidului, scrutîndu-l fără a zări nimic decît o vagă translucitate despre care toți îl asigurau că e ceață.

De la acea înălțime Hillsboro nu semăna nici cu New York, nici cu Moscova, cu nici unul dintre orașele cu adevărat mari ale Pămîntului, pe care le văzuse fotografiate în cele mai vechi

cărți de istorie. Hillsboro avea un pic din toate ; atunci înțelese cine era el și de ce avea atîta însemnătate.

Acest adevăr deveni evident cînd ajunse aproape la un sfert din înălțimea pantei și atinse cu mîna prima din cele trei protuberanțe de sub rampa-ghid.

În aceeași clipă, un gînd clar și deslușit i se formulă în minte :

— *Specia : umană.*

Se uită în jur, crezînd că vorbise cineva. Atinse iar prima manetă. Și de astă dată gîndul îi răsună în creier :

Specia : umană.

Pricepu că era vorba despre un fel de comunicare telepatică.

Habitat : A treia planetă, Soare. Regiune agricolă în zona temperată a emisferei nordice.

A treia manetă :

Remarcă particulară : Trăsătura notabilă a acestui spectacol unic e prezența reală a unui Om viu, cu sînge cald, care respiră oxigen, printre roboții-imitație. De-a lungul secolelor, Muzeul a depus eforturi să păstreze exemplare vii, dar toate experiențele au eșuat. Cînd a Treia Planetă a fost populată de coloniști veniți din..., a devenit tot mai di-

ficil să se procure specimene umane. Se crede că Jim Carrington — cum se numește specimenul uman pe care îl vedeți aici — este ultimul din specia lui, micul său trib preferînd să moară mai degrabă decît să se supună dresajului savanților din... Jim Carrington a fost adus la... și această machetă a fost construită de directorii Muzeului. E completă și are roboți care reproduc exact toate tipurile umane cunoscute. Grija extraordinară, dovedită cu prilejul reconstituirii, e atestată prin faptul că în chiar acest moment Jim Carrington nu cunoaște situația reală. Macheta pe care o vedeți este a unei comunități terestre tipice, așa cum a existat acum 200 de ani.

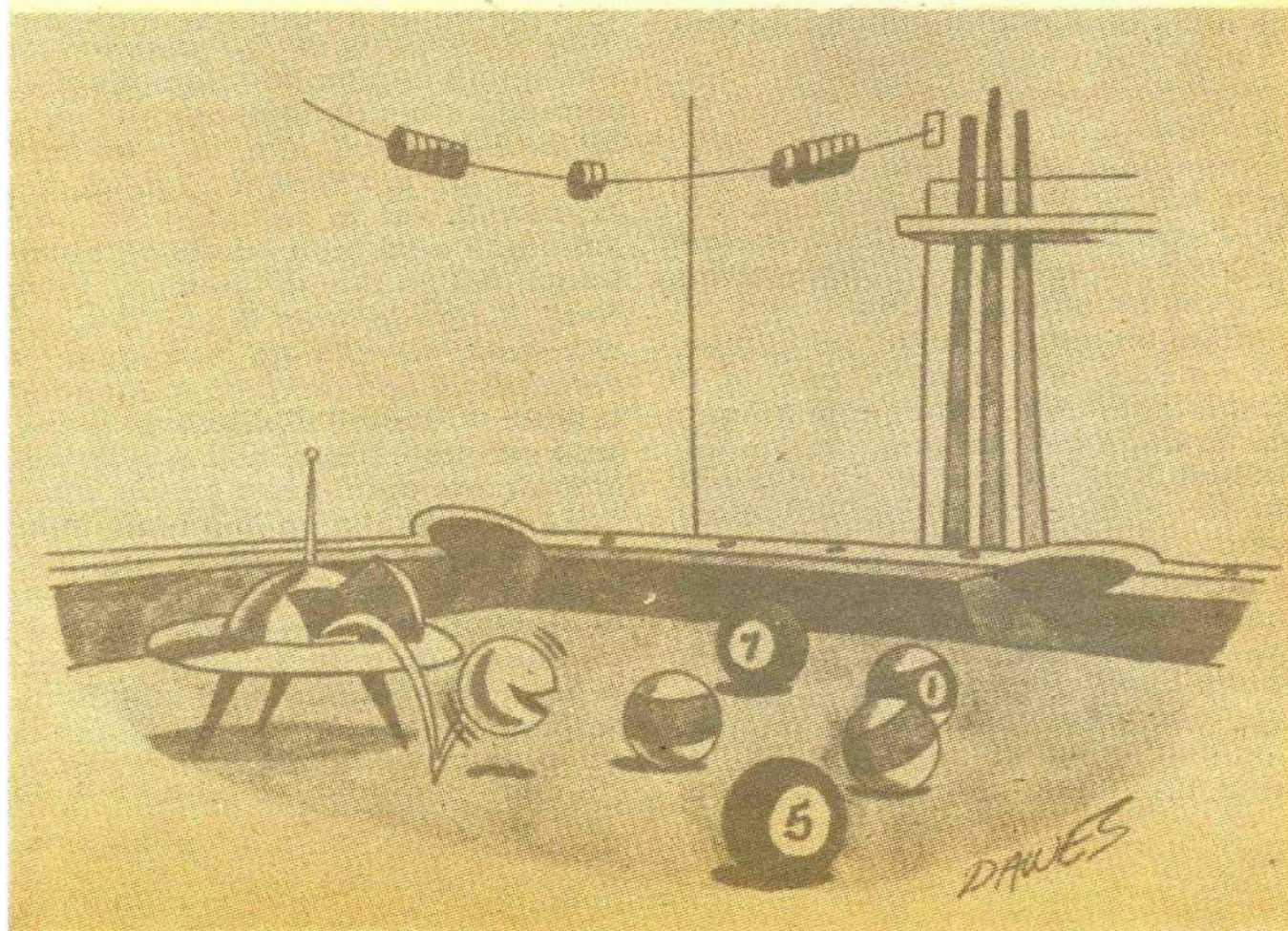
Jim Carrington știa în sfîrșit cine e. Auzi un fișit ca o lunecare pe rampă, se întoarse și se pomeni în fața gardianului acestei „Grădini zoologice în habitat natural“.

Însă chiar înainte de a distinge făptura venită din altă lume, un ultim și ascuns gînd-mesaj i se întipări în minte:

Atenție ! Nu hrăniți și nu păstrați speci-menele care au evadat. Predați-le imediat sălilor de disecție.

În românește de Lucian HANU

— Ființele inteligente de pe Pămînt !

PRINTRE ALTE DIMINEȚI

MI-E BINE. Mai întâi simt că mi-e bine, un bine nesfârșit, fără de cauză. Nimic nu există în afara lui, ca la începuturi de lume. Nu-mi pot aminti de altceva, nici măcar de vreun cuvânt.

Apoi, acest bine primordial se întrupează încet, încet într-o căldură plăcută ce mă-nconjoară matern, relevându-mi ideea de ocrotire. Nu există nici o amenințare, nu-mi este teamă, sînt în siguranță — de-ar ține așa o veșnicie !

Mă aflu într-un loc fără de nimeni, stau întins și simt că plutesc ușor. E ca vara, cînd mă-ntorc pe spate și, închizînd ochii, mă las dus de riul curgînd într-o doară, toropit și el de căldura fără de opreliști a cîmpiei prăfuite. Verdele e stins, pierdut, doar albastrul cerului ce mai biruie. Mă cufund, nasul îmi rămîne afară, ca un aisberg. Apa mă întoarce, mă răsuțește fără chef într-un dans lent.

Ceva se-ntîmplă, căldura se scurge prin orificii nevăzute, dezvelindu-mă. N-aș vrea încă să mă trezesc ! O lume se desprinde, se depărtează și nu înțeleg de ce nu mă pot însoți cu ea...

Acum știu unde sînt : coapsa Mărioarei s-a lipit de mine. Este fierbinte. O simt ca altădată ; o fierbințeală plăcută, dar în alt fel, îmi primenește trupul. Răsuflarea ei mi se așterne în auz și asta mă face puternic, important... Doamne, cît pot încă s-o mai iubesc !

Lucrurile din jurul nostru încep să prindă formă și substanță : mîna care stă cu palma lipită de cutele cearșafului, pătura ce mă acoperă moale, cu o greutate neînsemnată, tic-tac-ul ceasului deșteptător și lumina aceea glacială, iritantă, care mi se strecoară cu ușurință

prin pleoapele închise — o recunosc de îndată.

Aș vrea, ar vrea personajul să mai doarmă, dar s-a trezit și nu mai e nimic de făcut. Își amintește visul și nu înțelege mare lucru din el, se bucură totuși că nu l-a uitat : va avea ce să-i povestească soției ; îi place să asculte cum, duminica la micul dejun (numai duminica, pentru că în restul săptămîinii nu au timp, se grăbesc să nu întîrzie la serviciu), ea îi desface cu abilitate și tandrețe ghețele încîlcite în timpul nopții.

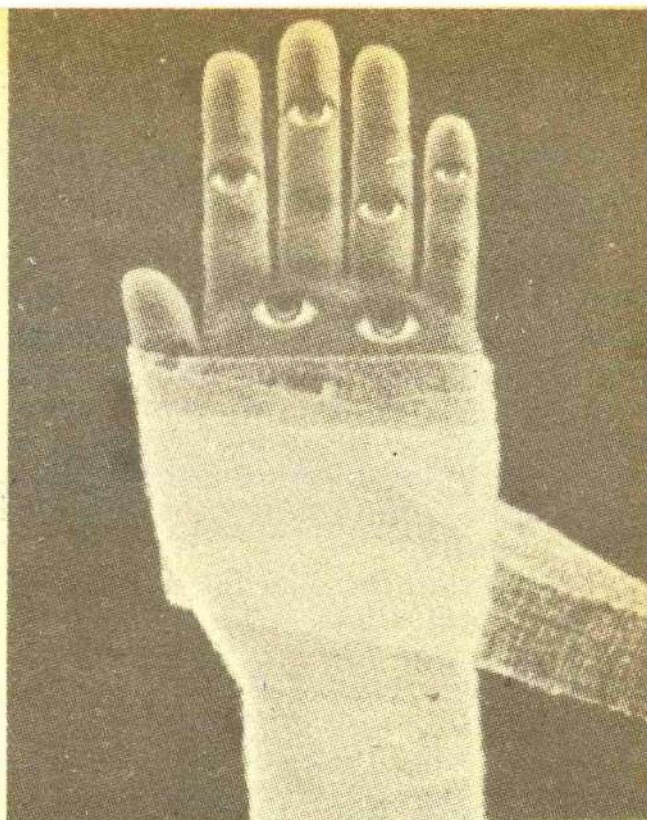
Se întoarce încet, mă întorc încet, doar-doar voi scăpa de strălucirea aceea fosforescentă. Un ochi regăsește liniștea întunericului ascunzîndu-se în moliciunea pernei. Peste celălalt ochi nu-mi rămîne decît să pun, ca din întîmplare mîna. Sper să nu-mi fi fost remarcată stratagema. Întredeschid pleoapele și, cu precauție, arunc o privire printre degete. Mi se oferă două zone de observare, într-una ușa și o parte din oglindă, neinteresantă, iar în cealaltă, ei da, aici pot vedea nestînjedit *imagea* luminescentă. Stă în dreptul geamului avînd creștetul lipit de tavan. Bine că draperia este trasă, dar nici așa nu-i sigur că vecinii din blocul de vizavi nu au intrat la bănuiele, în două săptămîni ar fi avut timp suficient. Dar, nimeni n-a zis încă nimic, poate avem noroc pînă la urmă.

Nu pare să știe că îl privesc, altfel n-ar sta așa. Capul și-l ține proptit în piept, lăsînd impresia că moșăie răpus de oboseală. Știu, nu-i decît o aparență, înșelătoare ca orice aparență. E suficient să fac o mișcare ca el să-și ridice deîndată bărbia și să mă privească atent, apoi să-și noteze ceva în carnet. Ce-o fi avînd atîta de notat ? ! Ia să

facem o micuță încercare ! Îmi strâng picioarele, apoi le întind brusc. Mărioara nu se trezește, doar își schimbă poziția și se întoarce cu fața spre mine. El a tresărit, așa cum mă așteptam, și ne cercetează plin de o curiozitate atât de proaspătă, atât de sinceră, fir-ar să fie, de parcă ne-ar vedea acum pentru prima oară, mai că-mi vine să-l cred !

Doamne, ce spaimă am mai tras când l-am descoperit în casă. Am deschis ușa și l-am văzut în sufragerie. Am avut impresia că era chiar un om, din moment ce arăta ca toți oamenii, și că venise să fure sau cam așa ceva, dar oricine știe că un hoț nu stă pe scaun suspendat în aer, la un metru și mai bine, atingând tavanul cu târtăcuța lui cam lunguiață și roșcată, bălăbănindu-și picioarele ca un puști așezat într-un leagăn și nu radiază lumină asemeni ecranului unui televizor. Să găsești în casă un astfel de străin... Ei, o băgasem pe mîneacă urît de tot atunci, în primele zile ! Nu știu, zău, ce-am fi făcut pînă la urmă dacă n-ar fi fost atât de plăcut la înfățișare, dacă n-ar fi avut un chip atât de nevinovat și o privire plină de blîndețe.

Blînd, blînd, dar uite că nici pînă azi n-am avut curajul să-l întrebăm ceva, așa, măcar cine sau ce ești, din ce fel de lume ai venit, ce dorești de la noi, oameni în pragul pensiei, de ce nu te duci la alții mai tineri, ai putea vedea și copii, ar fi, oricum, mai interesant. „De ce nu-i zici nimic ? Zi-i, gata, dom'le, m-am săturat, mi-a ajuns pînă peste cap, du-te de-acuma ! Ce treabă ai cu noi ? Zi-i ceva, bărbate, că ești bărbat, ce dracu, nu sta ca mut, că ne-ar rîde și copiii ăi mici de-ar ști !” Astfel mă ceartă Mărioara, nu cu gînd rău, cînd ieșim din casă și scăpăm un timp de omul nostru și răsuflăm ușurați că nu ne mai urmărește nimeni. El rămîne acasă și ne așteaptă răbdător. Lucrurile le găsim neclintite, am pus și niște semne, dar el nu umblă la nimic, stă și ne așteaptă. Știe probabil că ne vom întoarce, în altă parte n-avem unde să mergem. Nu putem apela la rude sau la prieteni, ce motiv să invocăm pentru a le cere găzduire, doar nu le poți spune adevărul ! Nici în concediu nu putem

DON BRAUTIGAM : Schimbul de noapte.
Hotarele închipuirii (Colaj. În **Omni**,
1981)

pleca, tocmai ne-am întors de la băi, iar pînă la anul mai este. Ne întoarcem, deci, în fiecare zi acasă cu speranța să nu-l mai găsim ; poate se va duce așa cum a și venit.

Continui să mă uit la el printre degete. Și-a părăsit locul și acum se îndreaptă către mine punînd în mișcare umbrele din încăpere. Înaintează cu atenție, de parcă s-ar feri să ne tulbure somnul. De cînd o fi devenit așa de grijuliu ? ! Închid imediat ochiul, pînă nu prinde de veste. Îmi controlez și respirația ca nu cumva să mă trădeze, aștept. Nu știu ce face, nu-mi pot da seama. Aerul nu se clintește la trecerea lui, nu e nici cald, nu e nici rece. E doar o imagine, de încerci să o atingi sau, mai mult, de te încumeți să o străbați, se întunecă puțin iar pe chipul său se vede o nemăsurată tulburare. Mai ales ochii, privirea...

Stau cu ochii închiși și aștept în continuare. Stă cu pleoapele strînse și așteaptă temător. Împotriva voinței sale inima îi bate cu putere. Ființa extraordinară, luminiscentă, s-a apropiat mult de eroul nostru și-l cercetează cu vădit interes. Nimic n-ar vrea să-i scape, privește chiar și printre degetele ușor răs-firate, acoperind destul de convingător

o parte a feței. Probabil că a descoperit ceva din moment ce-și îndreaptă hotărît spatele și scrie ținînd carnetul foarte aproape de ochi.

Bărbatul culcat continuă a se preface că doarme. După un timp chiar adoarme și începe să sforăie încetinel. S-a întors liniștit cu fața în sus, mîna nu-l mai camuflează. Prin somn, nevastă-sa îl scutură cu un gest reflex și el se trezește din nou. Ființa extraordinară s-a îndepărtat deja și și-a reluat locul de lângă fereastră.

Mă trezește mîna Mărioarei, probabil că am sforăit. Iată, cu necunoscutul acesta pare a se fi obișnuit, doarme netulburată, dar cu sforăitul meu, nu. Îmi aduc aminte de ce s-a întîmplat înainte de a ațipi, repet figura cu mîna dusă la ochi. Mi se pare destul de ingenioasă și mă-ntreb de ce n-am folosit-o pînă acum. Voi putea astfel să-l cercetez și altă dată în mod discret, fără să mă observe, pe cel ce ne umilește printr-o continuă și de neînțeles supraveghere în apartamentul nostru. Ar fi mica și neînsemnata mea răzbunare.

(FRAGMENT din relatarea ulterioară a bărbatului. „Mă obseda acest timp viitor, în care mă gîndeam că va trebui să depun mărturie și să spun tot, așa cum a fost, fără a încerca să modific faptele spre binele meu. Repetam în gînd, stînd în tramvai sau pe stradă, ce aveam să povestesc, dar fiecare zi îmi prilejuia o nouă înțelegere a lucrurilor și o luam de la capăt. M-am întrebat dacă nu eram cumva vreun nehotărît, ori, cine știe, poate mai rău...”

„La început i-am acordat toată atenția ce i se cuvenea, l-am înconjurat cu cea mai mare afecțiune, ne-am purtat mai atent decît cu un musafir. Nu mai mîncam în bucătărie, ci în camera de zi, devenită astfel sufragerie, puneam cea mai bună față de masă, pînă s-a pătat iremediabil, paharele de cristal, farfuriile cele fine, din serviciul primit cadou la nunta noastră și rămas ca prin minune intact — azi nu se mai fac asemenea lucruri. El s-a mulțumit să ne observe...”

„Într-o zi ne-am convins că era doar o imagine. Lucrul acesta s-a petrecut în

felul următor : mă pregăteam să citesc ziarul, tocmai le scosesem din geantă și le așezasem pe genunchi. El și-a părăsit locul unde stătea de obicei, în dreptul geamului, și a dat să se apropie de mine. Din neatenție, probabil, a trecut printr-un scaun ce-i era în drum și printr-un colț al mesei. Urmele se mai văd și acum : în locurile atinse luciul mobilei a dispărut, iar fața de masă s-a îngălbenit puțin. Apoi, asemenea treceri prin obiecte au devenit tot mai frecvente. A învățat să le facă din ce în ce mai bine și nu mai lăsa urme. Cred că îi și plăcea, avea o preferință deosebită pentru cartonul presat al ușilor...”

„Ne urmărea cu insistență, chiar și în cele mai intime momente, nu mai spun cît de jenant era. Ne-am fi revoltat, dar ce puteam face? E adevărat, am încercat să-l ignorăm, să nu-i dăm nici o atenție, doar doar va pleca. Apoi, am trecut în extrema cealaltă și am devenit oarecum bizari, extravagandanți... Mă tulbură și acum cît de bine m-am potrivit și în asta cu Mărioara... Toate au mers ca de la sine, de parcă totdeauna ar fi fost astfel...”

AȘTEPT un picuț, cît ai număra pînă la zece, și întredeschid prudent pleoapele. Ca să-l văd în întregime mișc puțin un deget. El mă privește ținînd, semn că m-a descoperit. Ce să fac ? Să renunț să mă întorc și să-mi trag pătura peste ochi, ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic ? Un alt gînd mi s-a ivit, ademenitor ca un risc. Aș vrea să mai cumpănesc dacă-i bine sau nu, dar ideea de a mă înfrunta cu *musafirul* nostru ciudat, măcar în priviri, a devenit o adevărată dorință. S-ar putea, în sfîrșit, să se supere, chiar să se înfurie și cine știe ce-o să se mai întîmple, dar nu-mi pasă. Îmi adun tot curajul, toată forța, îmi dau hotărît mîna la o parte și-l fixează în albul ochilor. Cine va pleca primul privirea, va pierde ! El... sau eu voi fi cel care...?

Ochii îi sînt ca întotdeauna (ca întotdeauna ? !), citesc în ei aceeași și aceeași blîndețe amestecată cu o bunăvoință monotonă, plină de înțelegere, peste care se aprinde din cînd în cînd cîte o lumină de curiozitate. Deși ne urmă-

S-ar putea să te umfle risul dacă îți mărturisesc că scriu literatură s.f. !

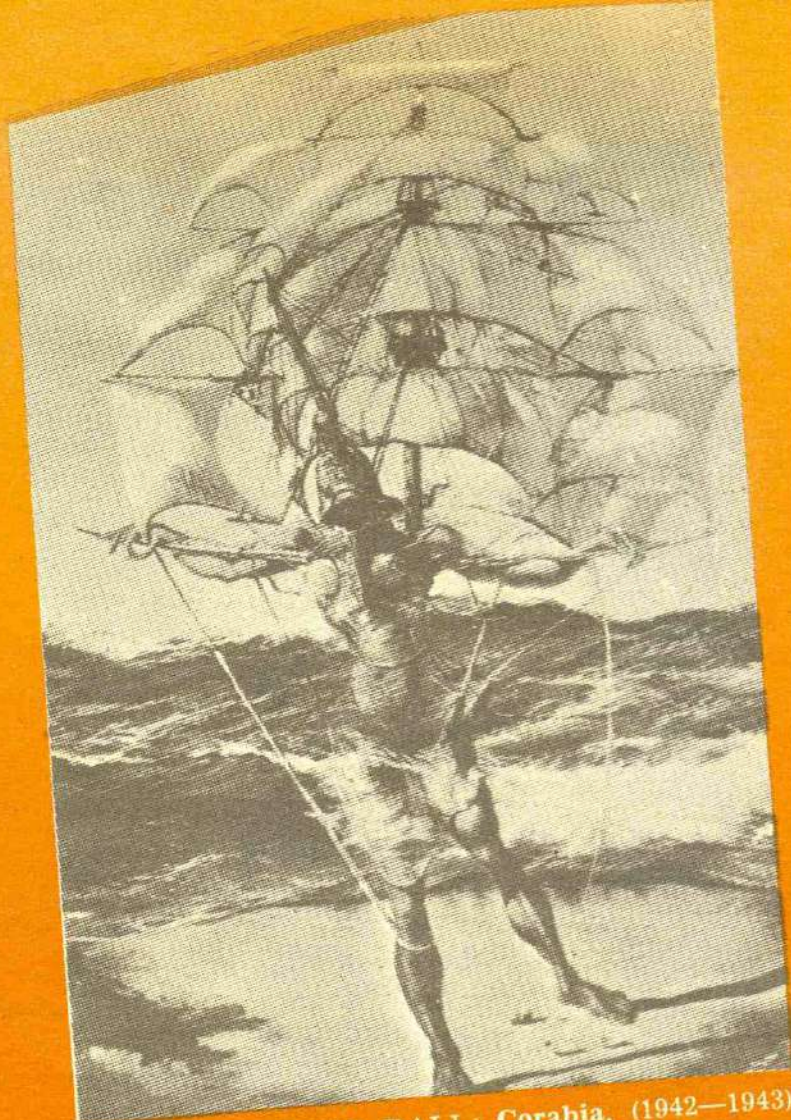
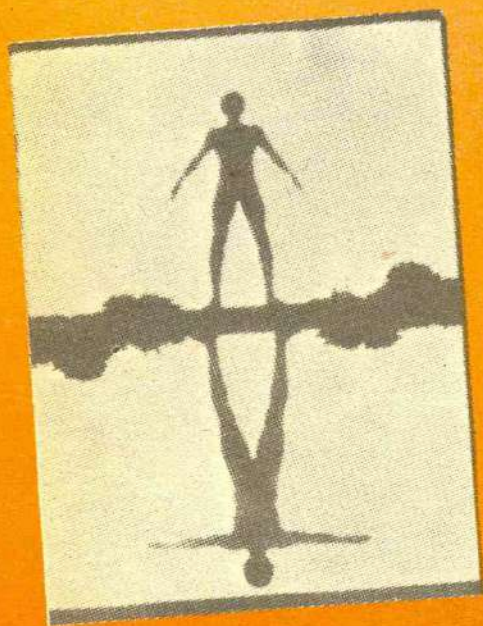
rește clipă de clipă, am sentimentul paradoxal că nu ne ia totuși în seamă. De ce n-o fi răspuns în nici un fel gesturilor de bunăvoință, nici chiar atunci când i-am pus și lui o farfurie și l-am îmbiat să stea cu noi la masă ? E adevărat, știam că nu avea cum să mănince, dar, firesc ar fi fost să dea un cîț de mic semn că a înțeles intenția noastră — s-a mulțumit însă să noteze ceva în afurisitul ăla de carnet maroniu.

Ochii au început să mă doară, îi simt grei și reci ca două pietre ovale de rîu. El pare de neclintit. Primul semn al izbînzii ar veni în clipa în care aș începe să-l simt ; un fior, o tulburare uscată, o îndoială, o speranță banală, o amintire zglobie... Să am totuși vreo șansă ? Poate am avut-o și ea a trecut ? De-aș mai rezista puțin, acum ochii mă ustură... Poate va înțelege cît de mult înseamnă pentru mine această înfruntare și va

ceda... Încă puțin, doar încă puțin... aș vrea să mai rezist, dar simt că nu mai pot, îmi pare nespun de rău... O, blajinul nostru vizitator, va trebui să mă-nclin, înfrîngerea-i pe-aproape, am pierdut... Dar am încercat...

Chipul lui pașnic a rămas imobil. Nu se bucură, nu triumfă. Oare a înțeles ce s-a întîmplat ? A înțeles ce-am vrut ? Ciudat, nici eu nu mă simt înfrînt, dimpotrivă, mă simt împăcat și liniștit, de parcă aș fi împlinit o datorie.

Aș vrea să-l pot atinge, să-l mîngîi ; să am o certitudine. Nu înțeleg de unde vine această dorință. Cobor din pat și mă apropiu de el ; nu pare să mă ia în seamă, nu se ferește. Mîna mea întîlnește cu surprindere moliciunea mătăsoasă a părului ; și hainele sale există, le pipăi stofa cu buricele degetelor, îi ating fața, e caldă — mai adevărat decît atît nu se poate.

SALVADOR DALI : Corabia. (1942—1943)

LUMI PARALELE

FĂRĂ încetare, omul asediază Necunoscutul, impingindu-i tot mai departe limitele. Dar există și un alt fel de Necunoscut care, de astă dată, asediază el ființa umană ; e prezența impalpabilă și informă, ghicită în universul cel mai familiar, mai banal, teama difuză, fără nume și obiect, care infioară omul la ideea că există simultan în două lumi dintre care e capabil să perceapă doar una. Cealaltă se supune unor legi misterioase și incontrolabile, asemeni coșmarului.

Existența lumilor paralele constituie o coordonată fundamentală a fantasticului, ba chiar condiția lui de a fi ; dar dacă o „făptură” din „cealaltă lume” poate uneori năvăli în universul real, într-o formă mai mult sau mai puțin concretă (vampiri, oameni-lup, monstruoase animale hibride, fantome, părți ale trupului uman, obiecte malefice care se insuflețesc brusc, indivizi cu personalitate dublă de care sint sau nu conștienți etc.), alteori „intrusul” este o prezență invizibilă și neidentificabilă ce amenință să surpe realitatea, să o transforme în haos sub privirile îngrozite și neputincioase ale omului, paralizat de spaima de a nu ști cu cine (sau cu ce) să lupte. Ai crede că acea prezență este emanată chiar de victima ei ; coșmarul s-a „obiectivat” și este trăit în stare de veghe!?

CHEPENGUL

RAY BRADBURY ● S-a născut în 1920 în Wankegan, statul Illinois (SUA), iar în 1934 s-a mutat cu familia la Los Angeles. În 1939 a editat propriul fanzin (revistă s.f. de amatori), intitulat *Futura Fantasia*, iar în 1941 a debutat cu povestirea *Pendulum* (Pendulul), scrisă în colaborare cu Henry Hasse. Doi ani mai târziu își conturase stilul — poetic, evocativ, voit simbolic, cu puternică tentă nostalgică, dar și cu înclinație spre macabru în proze care îmbină fantasticul și s.f.-ul. A scris puține romane (cel mai cunoscut fiind *Fahrenheit 451*, apărut în 1953), distinguindu-se ca maestru al genului scurt. Dintre culegerile care i-au adus faima amintim: *The Golden Apples of the Sun* (Merele de aur ale soarelui; 1953), *The October Country* (Țara lui octombrie; 1955 — povestiri macabre, plasate într-o țară unde e mereu toamnă), *A Medicine for Melancholy* (Un leac pentru melancolie; 1959), *Sing the Body Electric* (Cânt corpul electric; 1969); *Dinosaur Tales* (Poveștile dinozaurului; 1983). Ultima sa carte, romanul polițist cu tentă fantastică *Death Is a Lonely Business* (Moartea e o afacere de unul singur; 1985), s-a bucurat de elogiile unanime ale criticii literare.

Figurează în peste 800 de antologii de proză scurtă.

ZECE ANI a locuit Clara Peck în casa aceea veche pînă să facă strania descoperire: la jumătatea scărilor către etajul doi, pe palier, în tavan... chepengul!

— Ia te uită!

Rămasă pe trepte, îl cercetă încercînd să se dumirească și să înfrunte adevărul.

— Nu se poate! Să fi fost atît de oarbă?... Doamne, e un pod în casa mea!

Urcase și coborîse scările de mii de ori în mii de zile și nu-l văzuse nici-odată.

— Nebună bătrînă ce sînt!

Și se răsuci pe vîrfuri, uitînd de ce urcase.

Înainte de prînz nimeri iarăși sub chepeng; îl privi fix ca un copil înalt, subțiratic, emotiv, cu obraz palid și ochi peste măsură de strălucitori și rotunzi.

— Și acum, că am descoperit drăcia asta, ce-am să fac acolo? Cămară, poate. Ei...

Și plecă, nedeslușit tulburată, cu senzația că mintea îi alunecă într-o zonă de umbră.

— Dă-o-ncolo de treabă, Clara Peck, își zise în timp ce făcea curat în salon. Ai abia 57 de ani, nu te-ai senilizat încă!

Și totuși de ce nu îl observase?

De vină era liniștea din casă, precis. Acoperișul nu se stricase niciodată, așa că nici apa nu picurase din tavan, vîntul nu clintise birnele înalte și nu avea nici șoareci. Dacă ploaia ar fi susurat ori birnele ar fi mormăit ori șoarecii s-ar fi zbenguit în pod, atunci și-ar fi ridicat privirea și ar fi văzut chepengul.

Dar casa rămăsese tăcută, iar ea — oarbă.

— Fleacuri!, se răsti, la cină. Spală vasele, citi pînă la zece și se duse la culcare devreme.

În acea noapte auzi primele bătăi ușoare, un fel de Morse, și cele dintîi zgîrieturi deasupra, de parcă cineva scrijelea pe partea cealaltă, nevăzută, fața ca o lună palidă a tavanului pleșuv.

Aproape adormită, buzele ei îngînară: „Un șoarece?”

Și apoi o cotropi somnul.

COBORÎND să-și pregătească micul dejun, își aținti spre chepeng ochii de fetiță și-și simți degetele numai piele și os crispându-se pe scara pliantă.

— La dracu !, bolborosi. De ce atita osteneală să te uiți într-un pod gol ? Săptămîna viitoare, poate.

Cam după trei zile chepengul dispăru.

Asta era ; uitase să-l privească. Deși, tot așa de bine, poate că nici nu fusese acolo.

Dar în miezul celei de-a treia nopți auzi zgomote de șoarece sau cine-știe-ce-altceva lunecînd de la un capăt la altul pe tavanul dormitorului precum stafiile lăptoase ce ating suprafața ascunsă a lunii.

De la acest gînd bizar sări în imaginație la puful de păpădie ori pur și simplu la firele de praf scuturate de pe un pervaz al podului.

Hotărî să adoarmă, însă numai hotărîrea nu-i fu de ajuns. Întinsă în pat, scruta tavanul cu o asemenea intensitate, încît trăi sentimentul că ar fi putut să sfredească mortarul cu privirile, ca razele x; și să vadă ce se mișcă dincolo de el.

Un circ de purici ? Un trib de șoarecynomazi în exod de la vreo casă din vecini ? Nu demult cîteva case au fost înfășurate în pînze ca niște corturi de circ masive și întunecate, iar oamenii de la deparazitare și-au aruncat înăuntru bombele ucigașe, lăsînd viața secretă din acele locuri să sucombe.

Cînd colo, viața secretă și-o fi împachetat blănița și-a șters-o. Podul Clarei Peck, cu masă gratuită, devenise noul lor cămin. Și totuși...

În timp ce ochii îi pironeau tavanul, sunetele reîncepură. În forme stranii se urzeau pe suprafața largă a tavanului ; unghii ascuțite cotrobăiau scurmînd ici și colo, în colțurile încăperii închise de deasupra.

Clara Peck își ținu respirația.

Urzeala zgomotelor creștea. În tîrcoale moi prinseră a se înmănunchea deasupra și dincolo de ușa dormitorului. Ca și cum creaturi în filigran, orice vor fi fost, săpau sus încă o ușa secretă, cu gînd să iasă afară. Încet, Clara Peck se ridică și tot atît de încet puse un picior pe podea, dorind din suflet să nu scîr-

ție. Încet, întredeschise ușa. Cercetă holul invadat de lumina glacială a lunii pline ce se revărsa pe fereastra palierului spre a-i arăta...

Chepengul.

Imediat, ca ademenite de căldura trupului ei, zgomotele vagi ale inefabilelor picioare fantomatice de sus se adunară în grabă, agitate, chiar la rama chepengului.

„Doamne !, se înfioră Clara Peck. Mă aud. Vor ca eu să...”

Chepengul vibra ușor sub legănarea greutății minuscule a ce-vor-fi-fiind cele ce foșgăiau deasupra-i.

Și tot mai multe și mai multe picioare invizibile de păianjen sau de rozătoare sau poate cîrlionții zbîrliți ai vechilor ziare îngălbenite foșneau atin-gînd rama de lemn.

Mai tare, și mai tare.

Clara începu să țipe : Zît !

Atunci sună telefonul.

— Oh !, icni Clara Peck.

O tonă de sînge i se prăvăli prin oase, mai să-i zdrobească degetele de la picioare.

— Oh !

Alergă să apuce receptorul, se-m-piedică și-l înhăță :

— Cine-i ?, strigă.

— Clara ! Sînt Emma Crowley. Ce se întîmplă ?

— Doamne !, țipă Clara. M-ai speriat ca dracu ! Emma, de ce dai telefon așa tîrziu ?

În tăcerea lungă ce urmă femeia de la celălalt capăt al orașului își veni în fire.

— E o prostie, n-am putut să dorm. Am avut o presimțire...

— Emma...

— Nu, lasă-mă să termin ! M-am gîndit deodată : Cu Clara se-ntîmplă ceva sau Clarei i-e rău sau...

Clara Peck se prăbuși pe marginea patului, îmbrîncită de greutatea vocii Emmei. Cu pleoapele închise, dădu din cap.

— Clara, zise Emma de la o mie de mile depărtare, ești... bine ?

— Bine, răspunse în fine Clara.

— Nu ești bolnavă ? Nu ți-a luat foc casa ?

— Nu, nu. Nu.

— Slavă Domnului ! Proastă mai sînt ! Mă ierți ?

— Te-am iertat.

— Bine, atunci... noapte bună.

Și Emma Crowley închise telefonul.

Clara Peck rămase uitîndu-se la receptor, ascultînd tonul care spunea că cineva a plecat și într-un tîrziu îl puse la loc în furcă, pe pipăite. Se întoarse să privească chepengul.

Era liniște. Doar umbra frunzelor pîlpîia și tremura în chenarul de lemn al ferestrei.

Clara clipi spre tavan :

— Te crezi isteț, da ?

Pînă în zori nu s-au mai auzit nici foșgăieli, nici murmure sau dansuri șoricești.

ZGOMOTELE au revenit după trei nopți, și mai intense.

— Nu-s șoareci, își zise Clara Peck. Șobolani zdraveni, nu ?

Drept răspuns, tavanul execută fără muzică un balet vijelios, întortocheat. Straniul dans nu se potoli pînă la apusul lunii.

Abia cînd prinse să se întrezărească o geană de lumină, în casă se așternu liniștea, întreruptă doar de respirația Clarei Peck, care parcă acum înviase.

Către sfîrșitul săptămînii urzeala zgomotelor deveni mai geometrică. Răsunau în toate camerele de sus : în cea de lucru, în vechiul dormitor și în bibliotecă unde vreun locatar de altădată răsfoise cîndva paginile și rătăcise cu privirea asupra mării de castani.

Într-a zecea noapte, cînd zgomotele o ajungeau ca o darabană îndrăcită cu sincope îngrozitoare, pe la trei dimineața, toată numai ochi, Clara Peck își năpusti mîna asudată spre telefon și formă numărul Emmei Crowley.

— Clara ! Știam c-ai să mă suni !

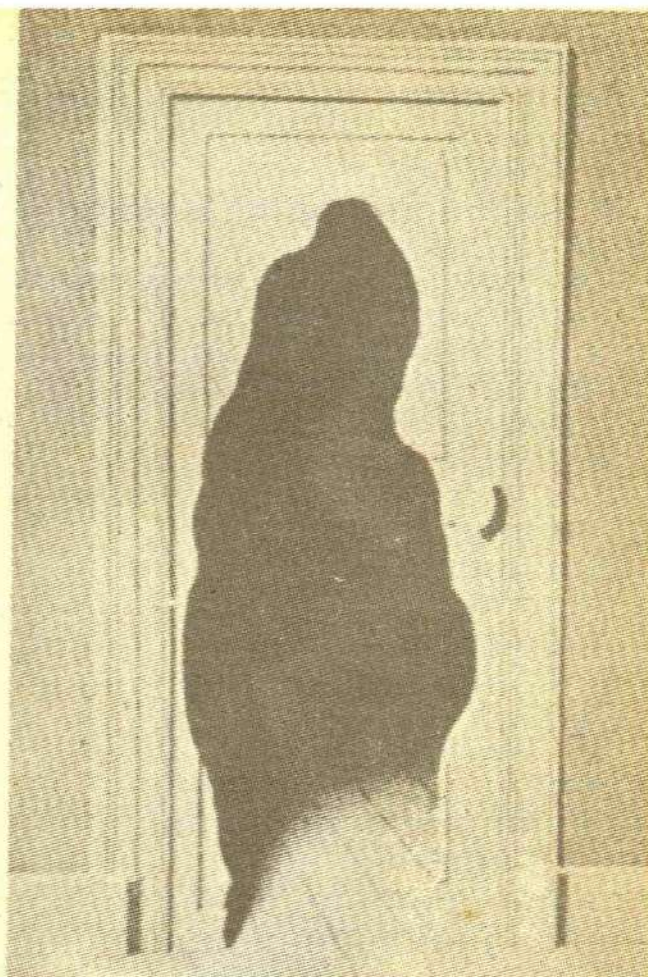
— E trei dimineața ! Nu te miri ?

— Nu, stăteam aici culcată și mă gîndeam la tine. Aș fi vrut și eu să te sun, dar aș fi părut nebună. Ceva *nu* e în ordine, așa-i ?

— Emma, răspunde-mi : dacă o casă are un pod gol de ani de zile și deodată podul e *plin*, cum vine chestia asta ?

— N-am știut că *ai* pod...

— Cine a știut ? Ascultă, ce s-a auzit

RENÉ MAGRITTE : Răspunsul neașteptat

la început ca niște șoareci, după aia ca niște șobolani, se aude acum ca o droaie de pisici care se fugăresc. Ce să fac ?

— Telefonul Echipei de deparazitare Ratzaway de pe Main Street e... Așteaptă. Uite : Main-77799. Ești *sigură* că e ceva în pod ?

— Toată echipa aia împielită de atletism a liceului.

— Cine a mai locuit în casa ta, Clara ?

— Cine... ?

— Vreau să spun că... la tine mereu a fost curat, nu-i așa ?, și acum, uite, e *infestat*. A... *murit* cineva vreodată acolo ?

— Să moară ?

— Normal ! Dacă a murit cineva acolo, poate nu ai *cîtuși de puțin* șoareci !

— Vrei să spui... stafii ?

— Nu crezi în...

— Stafii sau așa-zii prieteni care vor să mă bage în sperieți ? Să nu mai suni, Emma !

— Tu m-ai sunat !

— Închide, Emma !

Emma Crowley închise.

La trei și un sfert, în răcoarea dimineții, Clara Peck se furișă în hol, rămase o clipă pe gânduri, apoi privi provocator spre tavan :

— Stafii ?

Balamalele chepengului, învăluite în beznă, scînciră ușor.

Clara Peck se întoarse încet în cameră și, atentă la orice mișcare, se vîrî în pat.

Se trezi brusc la patru douăzeci, cînd o rafală de vînt scutură casa.

Ar putea fi ceva afară, pe hol ?

Se încordă cu urechile ciulite.

Ca-n șoaptă, aproape neauzit chepengul din tavan se tînguie.

Și se deschise larg.

„Imposibil !“, înlemni Clara.

Chepengul se trînti, iarăși se ridică și iar se trînti, bufnind sec.

„Ba da !“

„Mă duc să mă conving.“

„Nu !“

Sări din pat, încuie ușa și se aruncă înapoi în așternut.

— Alo, Ratzaway !, își auzi vocea înfundată cerînd la telefon, cu pătura în cap.

Coborînd scările la șase dimineața, își pironi privirile înainte, dinadins ca să nu zărească, acel înfiorător tavan.

La jumătatea scărilor aruncă totuși o otheadă și o pufni rîsul.

— Caraghioaso !, se burzului.

Căci chepengul nu era deschis.

— Ratzaway ?, întrebă la telefon pe la șapte și jumătate într-o sclipitoare dimineață.

SE APROPIA prînzul cînd camioneta Echipei Ratzaway frînă în dreptul casei Clarei Peck. Din stilul în care d-l Timmons, tînărul „inspector“, tîndălea cu dispreț insolent pe alea dinspre stradă, Clara pricepu că știa totul despre șoareci, termite, fete bătrîne și zgomote bizare auzite în miez de noapte. Unduindu-se, el azvîrli lumii o privire cu acea rafinată superioritate masculină a toreadorului din arenă ori a cufundarului abia țîșnit în văzduh ori a craiului care-și aprinde țigara cu spatele la biata creatură lungită în pat. Apăsînd butonul soneriei, părea mesagerul divinității. Cînd Clara Peck deschise, fu cît pe-acî să-i trîntească ușa în nas, într-a-

tît ochii lui o dezbrăcară de rochie, de carne, de gânduri. O învălui cu un zîmbet de alcoolic ; era beat criță. Exista o singură soluție :

— Nu sta, se răsti Clara. Fă ceva !

Se răsuci apoi pe călcîie și se depărtă de figura lui năucită, întorcîndu-se doar cît să constate dacă a obținut efectul dorit. Foarte puține femei i se adresaseră vreodată în halul ăsta ! D-l Timmons studie ușa, după care, curios, păși înăuntru.

— Aici sus, indică ea și defilă prin hol spre palierul unde pregătise scara pliantă.

— Aici e podul, arată cu mîna. Vezi dacă dai de capăt afurisitelor ălora de zgomote. Și să nu mă încarci la socoteală cînd termini ! Să te ștergi pe picioare după ce cobori ! Eu mă duc după cumpărături. Pot să am încredere că n-ai să furi nimic cît lipsesc ?

Îl urmărea cum se clatină la fiecare respirație, mai să cadă ; din fața ca sfecla ochii o străfulgerară. Însă, pînă să apuce să zică ceva, ea coborîse scările și-și îmbrăca pardesiul.

— Știi cum se aud în casă șoarecii dintr-un pod ?, îl întrebă peste umăr.

— Al dracului să fiu dacă nu știu, cucoană.

— Vorbește frumos !... Dar la șobolani te pricepi ? S-ar putea să fie șobolani sau chiar ceva și mai mare. Ce poate fi mai mare într-un pod ?

— Aveți ceva ratoni prin jur ?

— Și cum să între acolo ?

— Pe mine mă întrebați ? Nu vă cunoașteți propria casă ? Credeam că...

Aici însă se opriră amîndoi.

Pentru că de sus se auzi un zgomot.

Întîi un soi de gîfîit, apoi niște bufnituri înfundate ca ale unei inimi uriașe. Ceva se mișcă în pod.

Timmons se uită la chepeng și se rătoi : Hei !

Mulțumită, Clara Peck încuviință din cap, își puse mînușile și își aranjă pălăria, pîndind.

— Seamănă a..., trăgăună vorbele d-l Timmons.

— Da ?

— A locuit aici vreodată un căpitan de marină ?

Zgomotul se auzi iar, și mai clar. În-
treaga casă părea că geme purtată de
valuri, în timp ce o mare greutate se
legăna deasupra.

— Seamănă a... încărcătură... Tim-
mons închise ochii și ascultă. Încărcă-
tura de pe o corabie ; alunecă în cală
când corabia își schimbă cursul... Iz-
bucni în hohote și deschise ochii.

— Doamne dumnezeule !, bolborosi
Clara străduindu-se să-și imagineze cum
vine asta.

— Pe de altă parte, reluă d-l Tim-
mons și zîmbi mînzește spre tavan,
aveți sus vreo seră sau ceva de genul
ăsta ? Seamănă cu zgomotul făcut de
plante când cresc sau poate cu zgomotul
mucegaiului, cît un coteț, care se
umflă de nu-l mai poți opri. Am auzit
de-un tip care cultiva mucegai în piv-
niță. Era...

Ușa de plasă de la intrare se trînti.

Clara Peck, de afară, privi fioros că-
tre bancurile lui nesărate :

— Mă-ntorc într-o oră. La treabă !

Risul bărbatului o urmări de-a lun-
gul aleii. O singură dată nu se mai stă-
pîni și se-ntoarse. Afurisitul stătea în
capul scării uitîndu-se în sus. Apoi dădu
din umeri a lehamite și...

Se cățăără pe scara pliantă cu gesturile
unui marinar.

CÎND Clara Peck se întoarse, după
un ceas, mărșăluind ca la paradă, ca-
mioneta Ratzaway încă mai stătea la
curba din dreptul casei ei.

— Drace ! Credeam c-a terminat
deja. Năstrușnic om ! Pesemne se fiție
prin-năuntru și-njură...

Se opri să asculte.

Liniște.

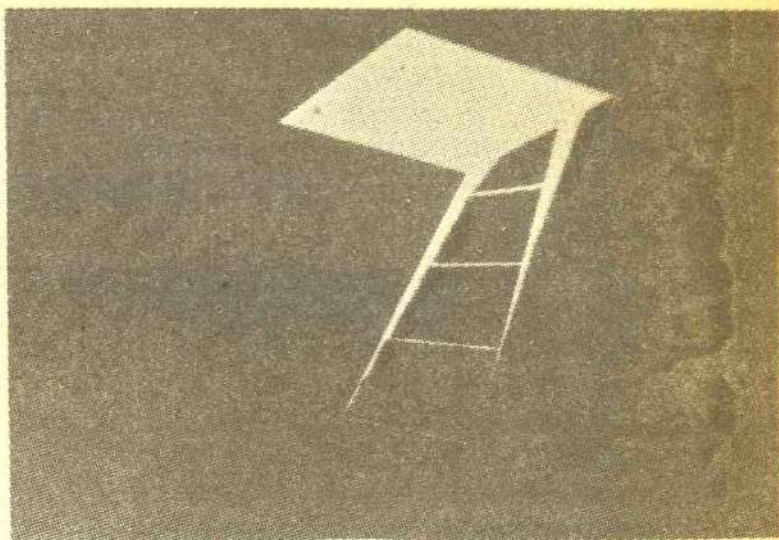
— Ciudat, murmură.

— D-le Timmons, strigă.

Și, dîndu-și seama că încă era la vreo
douăzeci de pași de ușa deschisă, se
apropie să strige prin ușa de plasă.

— E cineva acasă ?

Păși într-o liniște ca aceea de demult,
dinainte ca șoarecii să se fi metamorfo-
zat în șobolani iar șobolanii în acele
creaturi și mai mari, și mai neguroase,
care se zbîntuiau în pod. O liniște atît
de densă, încît, dacă ai fi respirat-o,
te-ar fi asfixiat.

JUDITH HOOPER : Noaptea

În capul scărilor șovăi neîncrezătoare,
cu plasa strînsă la piept ca un copil
mort.

— D-le Timmons... ?

Dar casa încremenise.

Scara pliantă încă aștepta pe palier.
Însă chepengul era închis.

„Drace ! E clar că nu e sus ! Nu s-ar
fi închis înăuntru. Pur și simplu a
șters-o, nemernicul !”

Se-ntoarse și privi lung camioneta
părăsită în scînteietoarea lumină a
amiezii.

„S-a stricat probabil. S-o fi dus după
ajutor.”

Descărcă cele cumpărate în bucătă-
rie și, pentru întîia oară după ani de
zile, neștiind de ce, aprinse o țigară, o
fumă, aprinse alta și-și încropi un prînz
fistichiu, izbind farfuriile și uitînd în
funcțiune deschizătorul electric pentru
conserve.

Casa o asculta fără să-i răspundă.

Pe la două, liniștea îi dădea tîrcoale
ca un nor.

— Ratzaway, rosti după ce formase
numărul de telefon.

Proprietarul companiei de deparazi-
tare sosi cu motocicletă într-o jumătate
de oră să ia camioneta abandonată.
Dădu un bobîrnac șepcii în semn de sa-
lut și intră să tăifăsuiască un pic cu
Clara Peck, cercetînd între timp încă-
perile pustii și cîntărind liniștea.

— Nici o supărare, conită. Charlie s-a mai cherchelit în ultima vreme. O să-și arate el nasul mâine, să-l concediez... Ce treabă avea aici ? Privirea îi fugi spre scara pliantă.

— Oh, se precipită Clara Peck, venise să controleze... în general...

— Am să vin eu mâine, hotărî proprietarul.

În vreme ce se îndepărta în amiază, Clara Peck urca scările încet, iscodind chepengul.

— *Nici el nu te-a văzut.*

Nici o bîrnă nu tresări, nici un șoa-rece nu se zbugui în pod.

Încremeni ca o statuie ; prin ușa din față, rămasă deschisă, razele soarelui lunecau, coborînd imperceptibil spre apus.

„De ce ?, se mira. De ce l-am mințit?“

„Ei bine, pentru un singur motiv ; chepengul e închis, nu ? Și nu știu de ce, dar vreau ca nimeni să nu se mai urce vreodată aici. Nu-i caraghios ? Nu-i *straniu* ?“

Mîncă de seară devreme, trăgînd cu urechea.

Spălă vasele atent.

Se urcă în pat la ora zece, însă în vechiul dormitor al servitoarei, de la parter, nefolosit de ani de zile. Nu-și explica de ce alesese camera de la parter ; pur și simplu o făcuse și acum zăcea lungită, cu urechile ciulite și pulsul palpitîndu-i în gît și în tîmple.

Împietrită ca o statuie tombală învelită în lînțoliu, aștepta.

În miez de noapte o pală de vînt înfioră desenul frunzelor de pe pătură. Ochii i se deschiseră brusc, așa cum plesnesc mugurii.

Bîrnele casei tremurau.

Săltă capul.

Ceva șoptea aproape neauzit în pod. Se sculă.

Sunetul se întee, era mai greoi, asemeni unui animal uriaș dar inform, care se tăvălea în bezna podului. Puse tălpile pe podea și încremeni cu ochii la ele. Zgomotul reveni, de și mai sus, ici o zdupăială forfotitoare ca a pieioarelor de iepuri, colo ca ticăitul înfundat al unei inimi enorme.

Ieși în holul de la parter și înlemni scăldată în lumina lunii, rece și pură ca zorii de zi, revărsată prin geamuri.

Cu mîna încheștată de balustradă urcă pe furiș. Ajunsă pe palier, atinse scara pliantă și ridică privirea.

Pleoapele i se închiseră o clipă. Inima-i zvîcni și imediat îngheță. Fiindcă sub ochii ei, extrem de încet, chepengul se ridică. Se deschisese să-i arate un pătrat jinduitor de bezna, ca un puț de mină vertical, nesfîrșit.

— M-am săturat !, tipă Clara Peck și se repezi jos în bucătărie, de unde veni ca o vijelie cu un ciocan și cuie și urcă în salturi.

— Nu mai cred nimic din toate astea !, tipă. Nu mai cred, auzi ? Potolește-te !

În vîrful scării pliante fu nevoită să întindă o mînă în întunericul compact, astfel încît și capul pătrunse pe jumătate înăuntru.

— *Acum !*, strigă.

În aceeași clipă, cînd capul împungea bezna și degetele orbecăiau să găsească marginea chepengului, se întîmplă un lucru senzațional. Ca și cum ceva i-ar fi apucat capul, ca și cum ea ar fi fost dopul smuls dintr-o sticlă, întregul trup, brațele, picioarele drepte îi fură supte în pod.

Dispăru precum batista unui iluzionist. Fu absorbită în sus ca o marionetă cu sforile înșfăcate de o forță nevăzută. Atît de rapidă a fost mișcarea, încît papucii n-au apucat să cadă de pe stîngiile scării pliante.

După asta nu s-a auzit nici un geamăt, nici un strigăt. Numai lunga respirație a tăcerii, preț de vreo zece secunde. Apoi, fără o cauză aparentă, chepengul se trînti cu un sunet înfundat.

UN an mai tîrziu, o altă familie a cumpărat casa cea liniștită și s-a mutat în ea.

Descoperind chepengul, copiii s-au cățarat chiuind să deschidă larg lucarnele podului ca să intre vîntul fierbinte de vară și să-i răscolească toate cotloanele.

După aceea, cu țipete și chicoteli, au coborît la o gustare strașnică : sandvișuri cu șuncă și supă.

În românește de D. RODINA

LINO ALDANI

UN TREN NUMIT EVAZIUNE

LINO ALDANI • Este socotit de critica italiană printre cei mai buni scriitori s.f. din țara sa. Născut la San Cipriano Po (Pavia) în 1926, a devenit profesor de filosofie și matematică și a debutat în literatură în 1960. După doi ani a publicat un substanțial eseu de istorie literară, intitulat *La Fantascienza* (Literatura științifico-fantastică), iar în 1963 a întemeiat împreună cu Massimo Lo Jacomo revista „Futuro” (Viitor), dedicată integral anticipației italiene.

Din 1968 s-a întors în localitatea natală și s-a dedicat exclusiv scrisului. Volumele sale mai importante sînt: culegerile de proză scurtă *Quarta dimensione* (A patra dimensiune; 1963) și *Buonanotte, Sofia* (Noapte bună, Sofia; 1964) și romanele: *Quando le radici* (Cînd rădăcinile; 1976) și *Eclessi 2000* (Eclipsă 2000; 1979).

 NUL DIN LUCRURILE care-l enervau cumplit pe René Lafitte era zbîrnfîitul telefonului cînd își făcea siesta de după-amiază. Iar în momentul acela, fără îndoială, telefonul suna. René își reproșă că nu luase receptorul din furcă înainte de a se întinde în pat; ori să fi acoperit aparatul cu o pernă grea.

Rămase să-și privească degetele mari de la picioare, care se agitau caraghios prin ciorapi. Trebuia să se hotărască. Aruncă pe noptieră cartea și se ridică să răspundă. Era șeful.

— Bine, zise Lafitte. Vin imediat. Da, imediat. Doar mă îmbrac și vin.

Puse din nou receptorul în furcă și înjură fără nici o reținere. Apoi, puffăind zgomotos, își trase pantofii și dădu fuga la baie să-și învioneze gîtul transpirat.

Se îmbracă în cîteva clipe.

„Ușurel, își zise, cine mă pune să alerg așa?” Își aprinse o țigară și se privi în oglindă. Apoi privirea îi alunecă spre noptieră, unde pusese cartea. O luă, răsfoi în grabă filele, cu o senzație de oboseală, de deprimare. În cele din urmă o închise furios. Titlul era destul de sugestiv: *Universuri paralele*, tratînd foarte limpede despre posibila existență a unor lumi aflate pe alte planuri dimensionale.

Nu-i venea să iasă pe căldura aceea, dar comisarul Laforgue nu era omul dispus să respecte somnul sau siesta subalternilor săi.

Trebuia să plece și gata. Chiar și numai pentru a da de urma vreunui mucos fugit de acasă ori a veșnicei bogătașe adultere, dispărută cu amantul. Cel puțin acestea erau sarcinile pe care i le încredința șeful. René Lafitte se specializase în arta de a găsi.

Pînza de păianjen a vieții îi apărură în toată dezgustătoare și inacceptabilă ei realitate. Se văzu din nou întins pe pat, cu cartea în mînă, imaginîndu-și concentrat lumi perfecte și intangibile. Un fel de evadare, de acord, dar fără nimic copilăresc sau egocentric. Apoi a zbîrnfîit telefonul: o trezire bruscă și dureroasă, o revenire rapidă la realitatea cenușie și banală de zi cu zi.

Strivi țigara în ceșcuța de cafea și ieși.

Afară, simți parcă o lovitură puternică în ceafă: albeața îngrozitoare și orbitoare a zidurilor bătute de soare îi tortura pupilele, aerul încins se ridica deasupra asfaltului, mișcîndu-se într-un haotic furnicar de vibrații moleculare. Își simțea cămașa lipită de spate și de piept, cravata îi strîngea gîtul ca un

laț. Toată îmbrăcămintea îi părea o menghină, un fel de corset metalic. Mai ales ciorapii. Și-i simțea deja uzi learcă și mototoliți sub tălpile picioarelor umflate.

Mergea și înjura. „Să mă facă să ies pe căldura asta, să mă smulgă din pat la două după-amiază...” Dorința de a face o baie în mare îl asaltă pe neașteptate și cu violență. Să înoate în larg, asta ar fi vrut. O scufundare în spuma apei, mângierea prelungă și ezitantă a valurilor legănătoare, iar apoi... beția aerului sărat, pe când stai întins în barca pneumatică.

Intră într-un bar. Colțul era răcoros, în penumbră, iar berea de la gheață. „Doar mă îmbrac și vin”, îi spusese comisarului Laforgue. „N-are decît să crape!” murmură ca pentru sine. Bău jumătate din bere dintr-o suflare, iar restul îl sorbi pe îndelete, înghițind puțin cîte puțin, fumînd și căscînd.

Ajunse la birou cu o întîrziere de trei sferturi de oră față de timpul prevăzut. Laforgue își pierduse răbdarea.

— Șezi, îl pofti cu o voce aproape aspră.

— Ei, cui i-a venit rîndul să dispară? întrebă Lafitte, așezîndu-se.

Comisarul își vîrî creionul în ureche și începu să-l răsucescă de parcă ar fi fost mînerul unei rîșnițe de măcinat cafea.

— De data asta e vorba de ceva important, spuse.

— Un ministru ?

— Nu, nu.

— Atunci un miliardar.

— Nu, Lafitte. E vorba de un tren.

— Un... ce ?

— Un tren ! scandă Laforgue, arătîndu-și dinții de aur.

Lafitte holbă ochii.

— Ascultă, șefule. Înainte de a urca, am intrat într-un bar și am băut o bere. Una singură.

— În regulă, Lafitte, nu ești beat. Numai că trenul 102, plecat din Orléans azi-dimineață la 7,15 cu destinația Nantes, a dispărut.

Lafitte începu să rîdă.

— Termină ! porunci Laforgue cu un glas răgușit. Îți spun că a dispărut. Cel puțin aici, la Nantes, n-a ajuns.

— S-o fi oprit pe traseu.

— Nici vorbă. Calea ferată e liberă.

— Șefule, zise Lafitte, controlîndu-și vocea. Nu dezlegăm șarade, nu-i așa ? Spui că trenul n-a ajuns aici, la Nantes. Pe de altă parte, susții că pe traseu nu s-a oprit. Există o singură explicație : trenul acela n-a mai plecat din Orléans.

Roger Laforgue își descheie cămașa și își șterse gîtul cu batista.

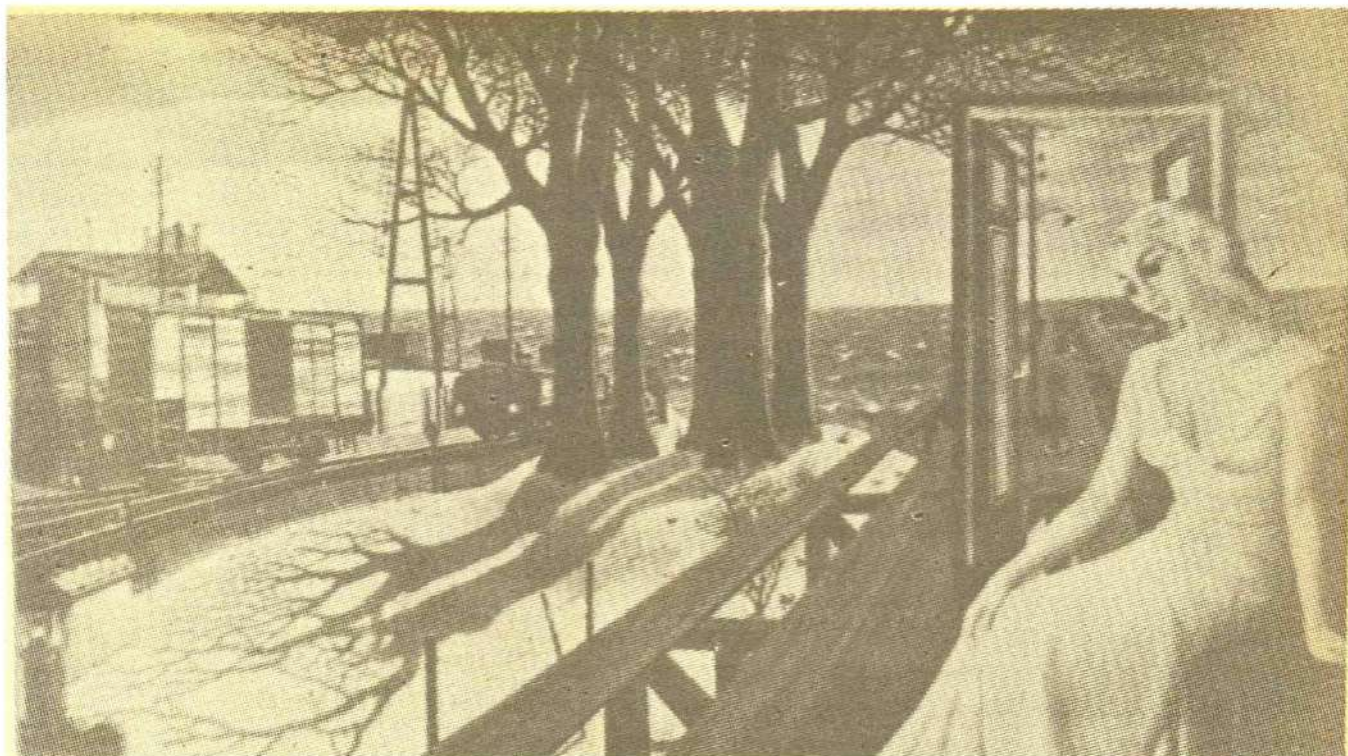
— Nici vorbă, repetă. A plecat la 7,15 ca în toate diminețile. La 9,30 s-a oprit în Tours, a lăsat acolo două vagoane și a pornit spre Angers la 10,50 fix. A fost văzut trecînd prin fața cantonului de la kilometrul 137, pe lângă St. Georges, apoi a dispărut.

Lafitte nu spuse nimic. Aprinse o țigară cu gesturi încete, studiate, și așteptă ca șeful să continue.

— Aici a dispărut, între kilometrul 137 și 140. Cantonierul de la 140 spune că nu l-a văzut trecînd. Prin urmare, cercetările trebuie făcute de-a lungul celor trei kilometri de cale ferată...

— Cercetări ? Vorbești despre un tren de parcă ar fi o cutie de chibrituri. Îți dai seama ? N-o să mă trimiți să caut un tren prin tufișuri ori pe sub traversele șinelor !

— De acord, Lafitte. Cazul e aberrant și ține de noi numai în sensul unei prime investigații. Ai să faci o constatare la fața locului, apoi vom redacta raportul obișnuit. Bătaia de cap e pentru cei de la Ministerul de Interne,

PAUL DELVAUX : Umbrele

sau pentru Inspectoratul Căilor Ferate. Pe noi ne privește doar pînă la un punct.

DUPĂ o jumătate de oră, însoțit de sergentul Close, René Lafitte pleca în direcția St. Georges la bordul unei mașini de mare viteză.

Close se lamentă :

— De ce nu au de gînd să facă cercetările cei din Angers ? Mi se pare că St. Georges e în departamentul Maine-et-Loire... Ce legătură avem noi, de lîngă Atlantic !...

— Trenul era așteptat la Nantes, explică Lafitte. Și, din păcate, primele cercetări trebuie să le facem noi.

Drumul se desfășura albastrui, în lungul Loirei, printre culturi bogate de viță-de-vie și porumb. Soarele ardea necruțător, geamurile mașinii erau coborîte, iar aerul încins intra înăuntru sporindu-le mai degrabă indispoziția în loc să-i răcorească.

— Domnule locotenent, horcăi Close descheindu-și cămașa la gît, de ce nu coborîm să bem ceva ?

Se opri răspîntia din Ancenis, sub un umbrar.

— Era un tren de persoane ? întrebă Close, afundîndu-și mustățile în spuma de bere.

— În parte. Trenul 102 avea doar două vagoane de călători. Restul era marfar.

— Ce transporta ?

— Nimic important. Șeful mi-a dat toate amănuntele : un vagon de țigări străine, biblioteca unui marchiz care pleacă în vilegiatură pe Belle-Île și piersici, zece vagoane de piersici.

— Și a dispărut ! făcu Close, vizibil neîncrezător. La naiba, pare o poveste de groază, ba chiar un roman științifico-fantastic...

Close nu citise niciodată asemenea cărți. Era un gen pe care nu-l prețuia deloc, însă știa că Lafitte se dădea în vînt după el. Ca să se pună bine cu șeful lui, Close se prefăcea că-l interesează și aducea vorba ori de cîte ori se ivea ocazia. Numai că întotdeauna se dovedea inoportun și o făcea cu atîta incompetență, încît îl enerva pe Lafitte în loc să-i facă plăcere.

— Dar dacă l-au dezintegrat martienii ?

Lafitte îl fulgeră cu o privire lungă și piezișă. Close înțelesese imediat că spusese o prostie.

— Lăsînd deoparte gluma, continuă el, străduindu-se s-o dreagă, dumneavoastră ce credeți, domnule locotenent ?

— Ascultă, Close, nu știu mai mult decât tine. Și acum să mergem acolo. Lăsăm mașina la canton și facem o plimbărică de trei kilometri pe calea ferată. Apoi mai bem o bere și ne întoarcem. Ce-ai vrea să facem? Dacă trenul nu-i, nu-i! O să scriem în raport că linia e liberă, și pentru noi afacerea s-a încheiat.

Cantonierul de la 137 era un bătrânel uscățiv, ca o scoabă, cu favoriți cărunți pînă la mijlocul obrazilor. Îl chema Jean Duguerre și se jură pe toți sfinții că văzuse trenul trecînd la timp, ca de obicei.

Urcară din nou în mașină. Peste trei minute erau la kilometrul 140. Găinile se împrăștiară bătînd din aripi la intrarea mașinii în curte. Le ieși înainte o femeie scundă, cu părul de culoarea cînepei.

— Paul! strigă ea. A venit poliția!

Paul Delorme, cantonierul, era bun de gură.

— Pe aici n-a trecut! dădu asigurări înainte de a fi întrebat.

Sub șopron era o masă țărănească, avînd picioarele înfipite în pămînt. Lafitte se așază, ștergîndu-și sudoarea. Paul se întoarse spre soție:

— Trimite-o pe Claudine să aducă de băut pentru domni.

— Claudine nu-i aici, răspunse femeia. A luat bicicleta acum o oră și s-a dus la plimbare.

— Pe căldura asta? Fiică-mea a înnebunit!

Femeia dădu din umeri și se îndepărtă, ca să se întoarcă în scurtă vreme cu o cană plină de vin rece.

— Sînt în pragul pensiei, zise Paul Delorme. Treizeci și nouă de ani de serviciu. O grămadă, nu-i așa? Ei bine, nu mi s-a mai întîmplat niciodată una ca asta.

Lafitte i-o tăie scurt.

— Cantonierul de la 137 susține că a văzut trenul trecînd la ora obișnuită.

— Știu, făcu Paul trăgîndu-se de ureche. Dacă vreți să aflați una bună, v-o spun eu: am auzit zgomotul, clar, nu putea fi confundat. Iar apoi, liniște. Mi-am zis: s-o fi oprit, cineva o fi tras semnalul de alarmă și tre-

nul s-a oprit. A trecut o jumătate de oră: nimic. Atunci m-am hotărît să ies, căci la barieră patru sau cinci șoferi apăsau pe claxoane ca nebunii. Ei, trece sau nu trece? m-a întrebat unul din ei, un înfumurat. Altul s-a luat de mine, de parcă eu aș fi fost șeful căilor ferate. În sfîrșit, a fost zarvă mare, urlau cu toții să ridic bariera. Am luat bicicleta fetei și am dat o fugă pînă la celălalt canton, la Jean Duguerre. Nici urmă de tren! Ce puteam face? Mă întorc înapoi și găsesc un șir de mașini care te înspăimînta...

— Spune-mi, îl întrerupse Lafitte, nu se putea întîmpla ca trenul să fi trecut și dumneata să nu fi băgat de seamă?

Paul înălță capul, indignat.

— Ascultă, spuse. În dimineața asta Jean și cu mine am telefonat la Angers ca să vedem cum facem. S-au pus pe rîs. Știi ce mi-au spus? Să-mi cumpăr alți ochelari. A trebuit să spun da, domnule, pentru că șefilor așa le spui, chiar și atunci cînd te insultă. Dar de voi, polițaii, puțin îmi pasă. Nu vă permit să vă închipuiți asemenea lucruri! Un tren nu-i o muscă, nu-mi putea trece neobservat pe sub nas. Și mai erau și șoferii... Au văzut și ei că trenul n-a trecut.

Lafitte își apucă rădăcina nasului, pufnind nemulțumit.

— Să mergem, Close, zise și se ridică. Povestea asta cu trenul dispărut pare o glumă bună.

Urcară iarăși în mașină.

— Ce facem? întreabă șoferul după vreo doi kilometri. Ne întoarcem acasă?

Lafitte înjură.

— Cum îl văd pe șef, îi și spun vreo două! declară el. Să mă smulgă din pat pentru o tîmpenie ca asta...

— Domnule locotenent, insistă Close. N-ar fi mai bine să aruncăm o privire?

— Unde s-o aruncăm?

— Păi... În lungul căii ferate, așa, din conștiință.

Lafitte opri mașina și se sprijini de volan, pufnind:

— Tu crezi în povestea asta cu trenul?

— Nu, spuse Close. Cineva a urzit scenariul ăsta ca să se distreze pe seama poliției.

— Exact, conveni Lafitte. Nu există altă explicație. Oricum, hai să aruncăm o privire, așa, din conștiință.

Coborîră panta și traversară șinele. De-a lungul căii ferate era o potecă mărginită de o fișie semănată cu porumb des. Dincolo de fișie se întindeau, cît vedeai cu ochii, vii și pomi fructiferi.

O vreme meraseră pe potecă. Soarele era încă sus, plantele și pietrele păreau scufundate într-o atmosferă somnolentă.

— Gata ! exclamă Lafitte, oprindu-se la umbra unui salcîm. Începem să fim caraghioși.

Se așezară pe o grămadă de balustre albe din beton armat și își aprinseră țigările. Dincolo de îngrăditură, la vreo treizeci de metri, un țăran și un cal care trăgea grapa.

— Încercăm ? întrebă Close.

— Încearcă.

Close fluieră. Țăranul întoarse capul, iar Close îi făcu semn. Omul veni în fugă, tîrîndu-și picioarele prin pămîntul moale. Era cam tembel, fără îndoială. Stătea acolo, nemișcat, cu mîinile sprijinite de îngrăditură, cu ochii mijiți și gura băloasă.

— Erai pe aici azi-dimineață ?

— Eram, eram ! răspunse țăranul și se puse pe rîs.

— Lasă-l în pace, zise Lafitte. Pierzi vremea degeaba.

— Umblați după tren, nu-i așa ?

Lafitte sări în picioare și se repezi la îngrăditură.

— Tu ce știi despre tren ? L-ai văzut cumva trecînd ?

— A pierit chiar cînd trecea pe-aci, prin fața mea.

Close și Lafitte se priviră o clipă, deconcertați.

— Așa-i trebuie, chiar așa ! bombănea țăranul. Nu pot să sufăr mașinile, motoarele... Niște drăcovenii. Vedeti cîmpul ăsta ? Nici urmă de tractor ! Cu mîna mea îl sap.

Își strînse pumnul și își îndoi brațul, să i se vadă mușchii.

— Vorbește-ne despre tren, spuse Lafitte.

— A pierit, repetă țăranul, rînjind. Și bine a făcut ! Întîi a pierit locomotiva, uite-așa ! și făcu un gest de parcă ar fi palmuit aerul. După aceea primul

vagon, apoi al doilea... A pierit tot, vagon după vagon.

— Cum adică a pierit ?

— Cum v-am spus. Trenul mergea și aerul înghițea vagoanele unul după altul.

— Hm ! bombăni Close.

— Acu' am treabă, zise prostănacul. Și se îndepărtă în fugă, tîrîndu-și picioarele.

Close și Lafitte își continuară mersul pe potecă. La vreo sută de metri mai încolo, calea ferată o cotea spre stînga. Văzură bicicleta imediat după curbă. Era proptită de un tufiș, înclinată la patruzeci și cinci de grade. O bicicletă de damă.

— Trebuie să fie bicicleta fetei lui Paul Delorme, cantonierul, spuse Close. Pariez pe o bere că fetișcana e cu vreun flăcău pe aici pe undeva.

Lîngă bicicletă gardul era distrus, parcă lovit de niște pietroaie. O spărțură, iar dincolo de ea piersicii încărcate cu fructe galbene, coapte.

Close dădu la o parte porumbul zdrobit și trecu dincolo.

— Close, strigă Lafitte venind lîngă îngrăditură. Unde ești, Close ?

Tăcere. Mireasmă pătrunzătoare de fructe, de iarbă strivită. Zumzet de insecte în zăpușala năucitoare de iulie.

— Close ! chemă din nou Lafitte.

CLOSE DISPĂRUSE. Lafitte simți cum în clipa aceea se condensau toate absurditățile zilei. Înțelese că explicația se afla acolo, imediat după îngrăditura prin care trecuse Close și care... Simți un gol în stomac pe cînd trecea și el, un vuiet în timpane ca atunci cînd o sută de clopote sună toate odată, o zguduitură în tot corpul, violentă și copleșitoare.

Close era acolo, pe brînci. Dar calea ferată nu mai era. Nu era nici îngrăditura, nici pomii fructiferi. Cîmpia netedă și însoțită din St. Georges dispăruse. Jur împrejur, peisajul avea o frumusețe primordială și sălbatică. Piscuri foarte înalte, chei abrupte și adînci, despîcînd pereții de stîncă albăstruie, povîrnișuri care-ți tăiau respirația. Jos, în vale, se întindea cîmpia verde și rodi-

toare, cu lungi pete de verdeață mai întunecată.

— Dumnezeule ! exclamă Close, ridicându-se. Unde ne aflăm, domnule locotenent ?

Lafitte privea năuc în jur, fără să poată scoate o vorbă. Se aflau pe o fișie de pământ stîncos, compactă și netedă, largă abia de cîțiva metri, însă foarte lungă, un fel de limbă de lavă gri-argintie, înconjurați de stînci ascuțite și sticloase, aproape translucide. Mai ales cerul îi inspira groază : roșu-sîngeriu de la un orizont la altul, presărat cu puncte scăpărătoare și multicolore, ca niște pînze ale pictorilor moderniști.

Înaintară cîțiva pași, dînd ocol unui enorm bloc de piatră.

— Privește ! strigă Close.

Dincolo de cîmpia verde se zărea un oraș de o frumusețe nemaivăzută. Unele clădiri păreau din sticlă, erau strălucitoare, cu linii arhitectonice foarte îndrăznețe ; altele aveau opalescența ambrei ori a perlei. Erau palate de un roșu-rubiniu, turnuri de culoarea malahitului și cupole, cupole enorme de cobalt, de smarald viu, de peruzea ; și jasp, și porfir ; și pereți ciclopici din safir, ocră violent, tonalități aproape muzicale. O imagine de vis, înspăimîntătoare și odihnitoare în același timp.

În centrul orașului se înălța o construcție extrem de înaltă, cilindrică, avînd o largă platformă deasupra. De-a lungul pereților netezi se desfășura o spirală de geamuri portocalii. Părea un șurub, un șurub gigantic și superb. Cercul era brăzdat de săgeți argintii, rapide și silențioase. Din cînd în cînd cobora pe platformă cîte o navă, altele se desprindeau și urcau în mare viteză, pierzîndu-se curînd în roiul din înălțimi.

Era o liniște vătuită, aproape palpabilă.

Un ris strident, de femeie, rupse pe neașteptate tăcerea. O găsiră pe fată după o stîncă albăstruie, stînd așezată pe marginea prăpastiei. Privea înainte și rîdea, rîdea în prostie, pradă unei necontrolate crize de isterie.

Lafitte se lăsă în genunchi lîngă ea. Fata nu părea să-și fi dat seama de prezența lor, continua să rîdă privind în

gol, cu o expresie de absolută inconștientă.

Lafitte îi trase o palmă. Fata încetă să rîdă și se uită la el.

— Te cheamă Claudine, nu-i așa ?

Claudine aruncă în jur priviri îngrozite.

— Cum ai ajuns aici ? întrebă Lafitte.

Claudine nu putea să explice. Mergea cu bicicleta pe lîngă calea ferată, văzuse o ramură cu piersici coapte, atîrînd dincolo de îngrăditură, și se oprise.

— M-am sprijinit de îngrăditură, zise, și am întins mîna. Apoi nu știu, gardul a făcut *pîrr* și am căzut în livadă. Cînd m-am ridicat, eram aici, în locul ăsta înfiorător, pe care nu l-am mai văzut niciodată...

Între timp Close, mergînd de-a bușilea, ajunsese pe buza prăpastiei. Privi în jos, apoi îi făcu semn lui Lafitte.

— Trenul, spuse. Uite-l acolo, jos.

Văzu și Lafitte trenul, la vreo două sute de metri sub ei, strivit, cu vagoanele răsucite de parcă ar fi fost din staniol. „Ce dezastru !“ gîndi, acoperindu-și ochii. „Au murit cu toții pe loc.“

— Unde sîntem, domnule locotenent ? smiorcăi Close.

Repetă întrebarea de nenumărate ori. Claudine plîngea acum înăbușit, pe cînd Lafitte își strîngea nervos bărbia între degete, fără să scoată un cuvînt. Trecură cîteva minute. Apoi Lafitte vorbi :

— Chiar în aceste zile citeam o carte, o carte ciudată și fascinantă despre universurile paralele, care există în același timp cu al nostru. Ascultați aici, o să spuneți că am înnebunit, dar nu-i decît o singură explicație...

— Unde sîntem, domnule locotenent ? continua Close, de data asta îngrozit de-a binelea.

— Nu știu, spuse Lafitte cît se poate de calm. Poate în viitor, ori poate într-un trecut din cale-afară de îndepărtat. Sau poate nimic din toate acestea. După datele experienței, există un singur univers, cel în care ne-am născut și am crescut, cel cunoscut de noi toți. Dar cine spune că nu mai sînt și altele ? Mii, milioane de alte universuri ! Cel pe care îl vedeți în jur ar putea fi unul din atîtea altele posibile.

PAUL DELVAUX : Tren de seară

— Și cum am ajuns aici ? De ce nu mai există calea ferată, îngrăditura, câmpia și toate celelalte ?

— Nu știi, Close. Lasă-mă să mă gîndesc. S-o fi întîmplat vreun accident, ceva neobișnuit, ceva ce se întîmplă foarte rar. Cartea vorbea de niște distorsiuni posibile în continuitatea spațio-temporală. Între lumea asta și a noastră s-a deschis o spărtură, trenul a trecut prin spărtura aceea și a ajuns... acolo jos. Apoi calea de comunicare s-a mutat pe potecă, în apropierea gardului. Noi trei am trecut prin ea și...

— Ce tot vorbești, domnule locotenent !

— Pur și simplu încerc să găsesc o explicație. Cum explici tu faptul că trenul e acolo ?

Close ridică din umeri.

— Vreau să mă întorc înapoi, zise.

— Și eu, spuse fata. Dacă am ajuns aici trecînd printr-o spărtură, ar trebui să ne putem și întoarce...

— De ce nu ? observă Lafitte. Trebuie doar să găsim spărtura. Nu-i ceva ce se vede.

— O s-o găsim, dădu Close asigurări.

Cu brațele întinse, începu să umble prin jur, urmînd un drum în spirală. Claudine îl ajuta să caute. Lafitte rămase însă așezat, cu umerii sprijiniți de stîncă. Se uita la cei doi care se mișcau cînd bijbîind, cînd cu brațele țepene și întinse, ca niște somnambuli. Îi veni să rîdă. Aruncă o privire în fundul văii, unde orașul strălucea într-un incendiu de culori halucinante, apoi, captivat, rămase să urmărească evoluțiile aparatelor care săgetau sclipind în lumina orbitoare a cerului.

Deodată, Claudine călcă greșit și se prăvăli într-o surpătură. Lafitte apărui pe margine și văzu corpul fetei, nemișcat, întins într-un cotlon. Doar o clipă îi trebui pînă să ajungă acolo. În lungă ei alunecare, Claudine se lovise la cap și zăcea fără cunoștință.

— Hei, Close ! strigă. Coboară și ajută-mă.

— Nu mă bateți la cap, domnule locotenent, bombăni Close. Eu am altă treabă !

Lafitte o luă pe fată în spinare și urcă chinuit. Ajunse sus gîfîind, cu mîna dreaptă și genunchii juliți.

Close își ieșise din minți. Rătăcea ca un nebun în stînga și-n dreapta, căutarea lui nu mai avea nimic metodic. Ocupat cum era s-o îngrijească pe fată, Lafitte nu-l învrednicea nici măcar cu o privire.

— Uite-o! strigă deodată Close, cu vocea de nerecunoscut. **Veniți, domnule locotenent, e aici!**

Lafitte abia își ridică ochii. Îl văzu pe Close din spate, dispărînd și reapărînd apoi, întors cu fața, în intervalul unei singure secunde.

— E aici, domnule locotenent. Am văzut calea ferată, și viile, și îngrăditura!

Lafitte privea fix pletele blonde ale fetei. Glasul lui Close i se părea obositor, insuportabil.

— Priviți! strigă Close. Acum spărătura se vede.

Într-adevăr. Pe sol se ivise un semicerc subțire, verzui, nu mai larg de patru metri; abia se distingea. Ba chiar erau momente cînd nu se observa deloc, dispărea și reapărea ca o imagine neîncadrată perfect în obiectiv.

— Cerule! exclamă Close. Trecerea se micșorează!

Close nu se înșela, haloul verzui se restrîngea mereu. Începu să strige din toate puterile:

— Repede, domnule locotenent! Să plecăm odată, mai înainte ca spărătura să se închidă de tot.

Lafitte zîmbea. Ținea capul Claudinei pe genunchi și din cînd în cînd arunca o privire spre orizont. Vocea lui Close părea că ajunge la el din depărtări imense.

— Veniți încoace, repeta el mereu. Grăbiți-vă pînă nu-i prea tîrziu...

— Nu vin, Close.

— Ați înnebunit?

— Da, Close, am înnebunit. Prefer să rămîn aici.

Close îl privi speriat.

— M-am săturat de viața stupidă pe care am dus-o pînă acum. Am stricat un chintal de pantofi tot urmărind pe unii și pe alții. M-am săturat de Nantes, de

putoarea sardelor și a peștelui uscat. M-am săturat de șef, de toți, chiar și de tine, Close, de vorbăria ta prostescă... Cineva a scris că lumea noastră e cea mai bună dintre toate lumile posibile. Eu nu cred asta, Close. Cea pe care o vezi în jurul nostru e, fără îndoială, mai frumoasă și mai bună...

— Mai bună? De unde știți? Poate că-i plină de monștri, neprimitoare și imposibilă.

Arată spre orașul de dincolo de pădurile din vale.

— Au să vă ucidă imediat ce cădeți în mîinile lor...

— Se poate, dar eu sînt de altă părere. Cine a construit un oraș atît de frumos și de armonios nu poate fi mînat de instincte rele... Rămîn, Close. Iar fata rămîne cu mine!

— Dar fata nu vrea. Vrea să se întoarcă acasă. N-o poți obliga.

— Va rămîne aici, spuse Lafitte. Am s-o rețin lîngă mine. Și în mod sigur n-o să fii tu cel care mă împiedică.

— Nebunile! îl ocări Close. Nebun și orb ce ești!

Îi întoarse spatele.

— Adio, zise și dispăru.

Dacă ar mai fi zăbovit o clipă, Close n-ar fi reușit să treacă dincolo. Lafitte văzu calea de comunicație micșorîndu-se rapid, semicercul adunîndu-se într-o palidă flăcăruie verde care se stinse brusc, cu un pocnet sec, asemănător cu o bătaie din palme.

Lafitte suspină. Adînc. Se gîndi la viața ce-l aștepta, la necunoscutul aflat în față, gata să-l nimicească ori să-l înalțe, și simți un lung fior de emoție străbătîndu-i corpul.

Îi mîngîie Claudinei părul. Fata își reveni, se uită în jur și tresări cînd se văzu în brațele bărbatului.

— Vino, spuse Lafitte. Să coborîm. Ai vrut o piersică, de asta ești aici, nu-i așa?

Claudine încuviință.

— Atunci haide, repetă Lafitte. E un tren plin cu piersici, acolo, jos.

În românește de Doina OPRÎȚĂ

SALVATORII

HARLAN ELLISON ● Este unul dintre cei mai interesanți scriitori de s.f. contemporani. S-a născut în 1934 în Ohio, unde și-a început și studiile universitare, abandonate după 18 luni. A debutat în 1965 cu povestirea *Glow-worm* (Licuriciul) și a continuat cu romane ce nu aparțin genului s.f. Din 1962 se stabilește la Los Angeles și colaborează la scenariile mai multor seriale t.v., unele încununate cu premii. Tot acum publică o serie de culegeri de proză scurtă s.f., din care alcătuiește în 1971 o selecție cu titlul *Alone Against Tomorrow: Stories of Alienation in Speculative Fiction* (Singur împotriva zilei de mâine: proză speculativă despre alienare). Multora dintre aceste povestiri, precum și din cele publicate ulterior, li s-au decernat premii.

Specifică pentru H. Ellison este parabola violentă despre ipocrizia organizată, neîncrederea și alienarea care afectează ființa umană a acestui sfârșit de veac, dar și refuzul omului de a se supune.

Tot o selecție din cele mai impresionante povestiri ale sale cuprinde și volumul *Deathbird Stories: A Pantheon of Modern Gods* (Povestirile Păsării morții: un panteon al zeilor moderni; 1975). Mai amintim culegerile: *Strange Wine* (Vin straniu; 1978), *All the Lies That Are My Life* (Toate minciunile care fac viața mea; 1980) și *Stalking the Nightmare* (Pîndind coșmarul; 1982).

 LA 18 METRI desupra suprafeței mătăsoase a Atlanticului de nord, în dreptul balustradei din față a punții principale a vasului „Titanic” se desfăcu, în întunericul nopții, o fantă unduioasă. Prin ea se involbură o scînteietoare ceață portocalie, cu mișcări circulare, iar cei trei membri

ai Comandoului Timpului pășiră din ea direct pe puntea luxosului transatlantic.

Încă înainte de a ieși complet la iveală din falia temporală, sergentul Ratliff începuse să se vaite:

— De ce eu? Iar eu! Numai pe mine pică beleaua! De ce dracu' nici unul din voi, deșteptilor, nu se oferă voluntar niciodată? Măcar o singură dată! De ce numai eu să mă bag în spanac?

Era 11.27 seara, pe 4 aprilie 1912. Fanta absorbi ceața portocalie, ieșirea din falia temporală pieri, și patrula sosită din viitorul îndepărtat rămase în beznă.

„Titanicul” înainta pe ape de un calm angelic. Șeful comandoului din acel mileniu, „Ciomăgarul” Alec de la Ree, scotoci în cartușieră și scoase un ciot scîrbos de țigară, pe care îl umezi și-l îndesă în colțul stîng al gurii.

— Fiindcă, scumpul meu Ratlips*, zise el făcîndu-l pe Ratliff să scrișnească la auzul poreclei pe care o ura de moarte, știi foarte bine că, din toată echipa, tu ai cel mai mare coeficient de distribuție a probabilității.

Cuvintele „coeficient”, „distribuție” și „probabilitate” se stîlciseră în jurul mucusului de țigară. Și-l aprinse cu un chibrit de bucătărie din lemn, de-a dreptul endemic pentru anul fenomenologic în care se desfășura acest raid.

— Unde nu e norocu' ăla să încropim o patrulă fără tine, cioflingarule! Sergent, încearcă să vîri în creieru-ăla de bibilică ce-ți zic: sîntem aici ca să facem un serviciu umanității! Pe tine te-au ales ecuațiile lui Bernoulli, amice,

* Ratlips =, buze de șobolan

— Pe asta trebuia să-l lăsăm să treacă

nu pe noi. Tu ești cel ce-o să rămână la coadă, în vreme ce noi o să ne întoarcem prin falia temporală. În fond, pentru asta ești plătit, nu ?

Al treilea membru al Comandoului Timpului, caporalul Cicero, era de aceeași părere, iritat de faptul că Ratliff iar făcea o criză *Sturm und Drang* :

— Băi, fii atent, că ne cam calci pe nervi !

— Biiine !, zise Ratliff. Las' că fac eu o plîngere cînd ne-om întoarce la Chronobază.

— Pînă una-alta, hai să punem la punct chestiunea asta din Feno Flux, să mai salvăm o dată viitorul și să ne întoarcem acasă, rosti Alec de la Ree. Pe urmă n-ai decît să schelălăi cît ai chef !

Își privi unghia de la degetul mare, unde putea citi în cifre purpurii ora subiectivă a acestui an din Feno Flux. Tocmai traversau Marile Banchize.

— E unsprezece patruzeci, ora lor. Scrută întunericul de dincolo de provă.

— Uite-l !

Un gigantic morman de gheață se ivi amenințător la 15 metri deasupra mărilor netede.

— Mișcați-vă rapid !, șuieră de la Ree. Comandoul se grăbi să-și îndeplinească misiunea. În mai puțin de două minute erau înapoi lângă balustrada provei.

— Ați pregătit totul ?, întrebă de la Ree. Țigara i se stinsese ; îi ieșise sufletul de atîta alergătură. Ratliff și Cicero încuviințară că totul era gata. De la Ree zîmbi :

— În 30 de secunde viitorul o să fie aranjat, omenirea o să fie în siguranță încă o mie de ani, iar noi o să ne odihnim încă o bucată de vreme.

Deschise fereastra care dădea spre falia temporală, îi dădu brînci lui Cicero în ceața portocalie ce pulsa și făcu un pas spre intrare :

— Da' să știi că tot nu-mi place chestia asta, răbufni Ratliff. Dacă rămîn prins în Flux ?

Aprinzîndu-și țigara, de la Ree îi aruncă o privire de dispreț. Apoi îi suflă un nor de fum toxic în nas și-i zise :

— Mă doare-n cot, Ratlips ! Tu salvează omenirea, că om trăi și-om vedea la Chronobază !

Cu un picior în ceață se întoarse și adăugă :

— Și ai grijă să nu cari după tine vreo decadă, auzi ce-ți spun ?

Și se făcu nevăzut.

În acel moment, pe cînd înainta cu 22 de mile pe oră, marele transatlantic prinse să se încline spre pupa babord. Primul ofițer urlă la timonier că un iceberg plutea în derivă spre prova vasului. Timonierul reacționează prompt. Vasul lunecă încet spre ape sigure.

Așa că Ratliff asigură viitorul omenirii, declanșînd cartușele în timp ce sărea în ceața portocalie din falia temporală, și scufundă „Titanicul“.

Și medită idiot : Desigur, există și alt mod, mai simplu, de a cîștiga o pîine. Dintr-o chestie ca asta poți s-o pățești !

În românește de Vladimir RODINA

DISPARIȚIA UNUI VÎNZĂTOR DE LOZURI

ERA ÎNALT și voinic, măsliniu, purta o șapcă portocalie, cu cozoroc transparent, și îi lipsea degetul mare de la mîna dreaptă. „L-am prins în roata betonierei, uite-așa mi l-a apucat între dinți și mi l-a sfărîmat. Oho, ce-am mai țipat... mamă, mamă !...” povestea el oricui se întîmpla să-l întrebe cum și-a pierdut degetul. „He, he, ce credeai, că la lozuri mi-am rupt degetul, he, he, eu am lucrat pe schele toată viața... Uite, și muzeul din față este construit de mine... dar nu aici mi-am lăsat degetul, în altă parte...”

O chestie curioasă muzeul ăsta. Lucrase la el, știa cum arată, știa că are o singură intrare. O singură ieșire deci. Și știa și cît e de mare. Cel mult două sute de vizitatori ar fi încăput în el și aceia călcîndu-se pe picioare totuși. Cel mult două sute. Iar azi intraseră pe puțin trei sute de oameni. Nu-i numărase de la început, cîteva ore nu remarcase ce se întîmplă aici, abia mai tîrziu a început să tragă pentru fiecare nou vizitator cîte o linie, cu pixul, pe masa pe care își întinsese lozurile. Cu mîna stîngă, învățase să țină pixul cu mîna stîngă. La fiecare grup de zece linii, trăgea o acoladă. Douăzeci și șase de acolade pînă acum. Și nu începuse numărătoarea de dimineață. Intraseră cel puțin trei sute de oameni în muzeu. Și nu mai ieșise nici unul !...

Vînzătorul de lozuri și-i imagina pe toți, lipiți unul de altul, înghesuiți ca într-un tramvai în cele trei săli ale muzeului, intrați să privească tablourile de pe pereți și privind, ce ?, și făcînd, ce ?, așa de mulți la un loc, într-un muzeu de artă... În care numai arareori se găseau mai mult de zece vizitatori deodată. Doar cînd erau aduși elevi, cu

clasa, doar atunci sălile erau ceva mai pline.

Iar acum, atîta lume înăuntru... Și tot mai intră cîte unul. E-adevărat că s-a făcut mare tam-tam cu expoziția pictorului acela sud-american, „vrăjitorul culorilor” era numit, fuseseră lipite afișe în tot orașul, dar asta nu însemna ca tot orașul să vină la expoziție...

Încă patru inși ! Repede, patru liniiuțe ! O nouă acoladă. Pînă cînd așa ? Trei săli, trei cămăruțe, le știa foarte bine, atîta era muzeul de artă. Plus birouri și depozite, dar acolo publicul nu avea acces. Și o singură intrare. O singură ieșire deci.

Își scoase șapca cea portocalie și se scărpină alene în cap. Ar fi intrat, desigur, înăuntru, să se dumirească, dar nu-și făcuse planul și, dacă-l prindeau că și-a părăsit măsura, că „a închis” pe ziua aceea, s-ar fi zis că de-aia nu și-a făcut planul. „Lozul, ia lozul !” mormăi el nesigur, amintindu-și de plan, dar perechea care intra tocmai atunci în muzeu îl întrerupse. Trase încă două linii cu pixul.

Se scărpină din nou în cap și luă hotărîrea cea mai înțeleaptă. Puse șapca peste lozuri, semn că era pe aproape și se ridică. Va intra în muzeu, va arunca o privire înăuntru și va ieși în cel mult un minut. N-o să umble nimeni la lozuri în vremea asta și nici vreun eventual control n-o să-i poată imputa că „a închis”. Era pe aproape, eee ! chiar acolo era, dar nu l-au observat ! Gata, hotărîrea odată luată, traversă repede strada și porni să urce treptele muzeului. Se opri la jumătatea lor, se întoarse la măsura, chicoti, trase încă o linie, chicoti din nou și reveni pe treptele muzeului. Aruncă o privire spre trotua-

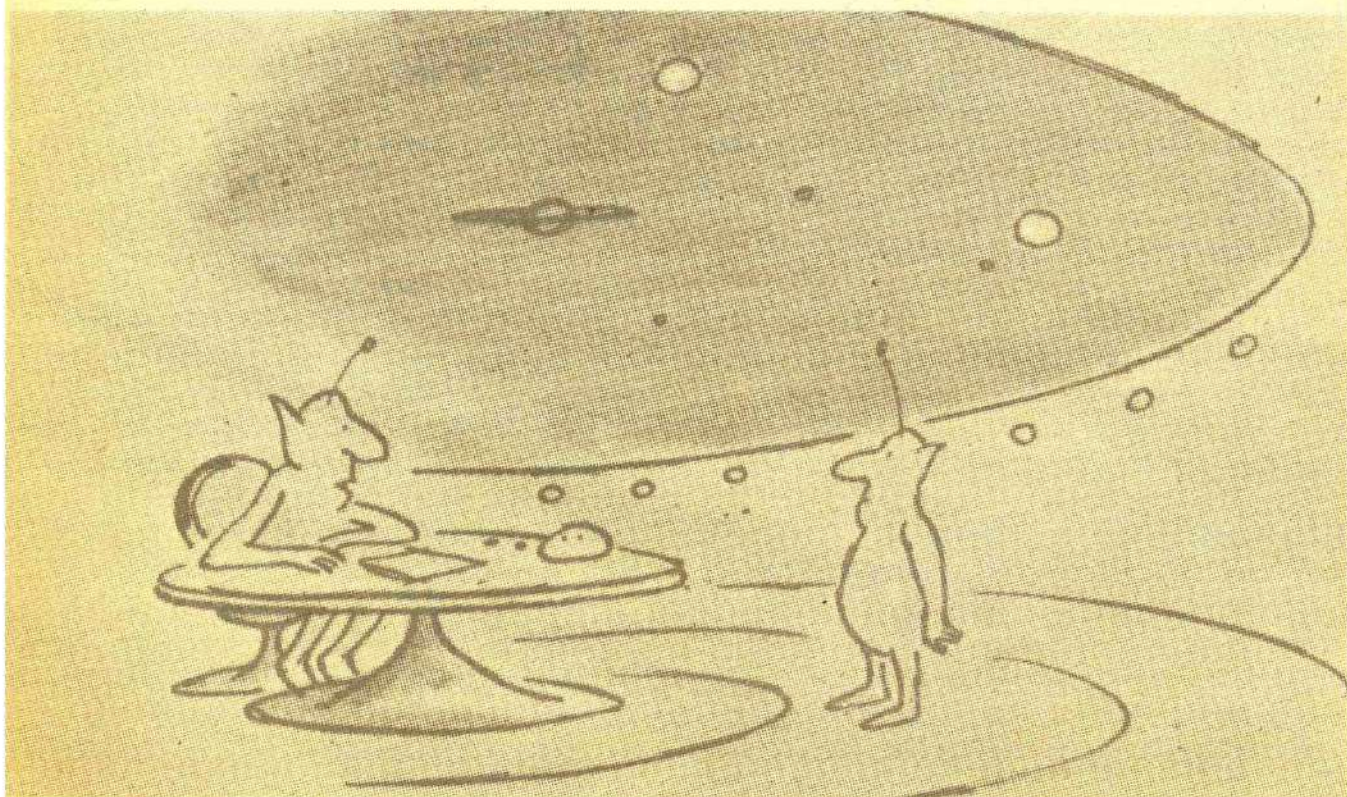
rul de unde plecase, spre lozuri, și intră.

RĂCOARE, liniște, lumină egală. Ca în orice muzeu. Zece-douăzeci de vizitatori în fiecare încăpere. Atît. Zece-douăzeci în fiecare ! Mai făcu un tur prin săli. Același rezultat. Ei, fir-ar să fie ! Se simțea confuz, amețit, nu mai înțelegea nimic. Se întoarse spre ieșire, mirat, încruntat, bodogănind de unul singur. Avusese halucinații, ce i se întîmplase ? Numărase sute de vizitatori, iar aici... În prag făcu loc să intre unui grup de trei bărbați. Aveau serviete și vorbeau tare. Încă trei ! Zăbovi lîngă ușă, pentru a vedea ce se mai întîmplă. Mai ales că se zărea de acolo și măsuța cu lozuri. Se întîmpla că din cînd în cînd mai intra cîte un vizitator, cîte doi. Dar nu ieșea nici unul. Toți dispăreau în cele trei săli ale muzeului. Mai ales în direcția sălii din spate. Or fi făcut între timp o altă ieșire pe acolo ? Hm, nu auzise de așa ceva. O întrebă pe vînzătoarea de bilete. „Nu“, răspunse ea fără ton și vînzătorului de lozuri i se păru că ea nici n-a înțeles ce-o întrebuse, parcă dormea, rupea bilete, primea bani, dădea restul cu gesturi iuți, precise, dar fără să-și privească

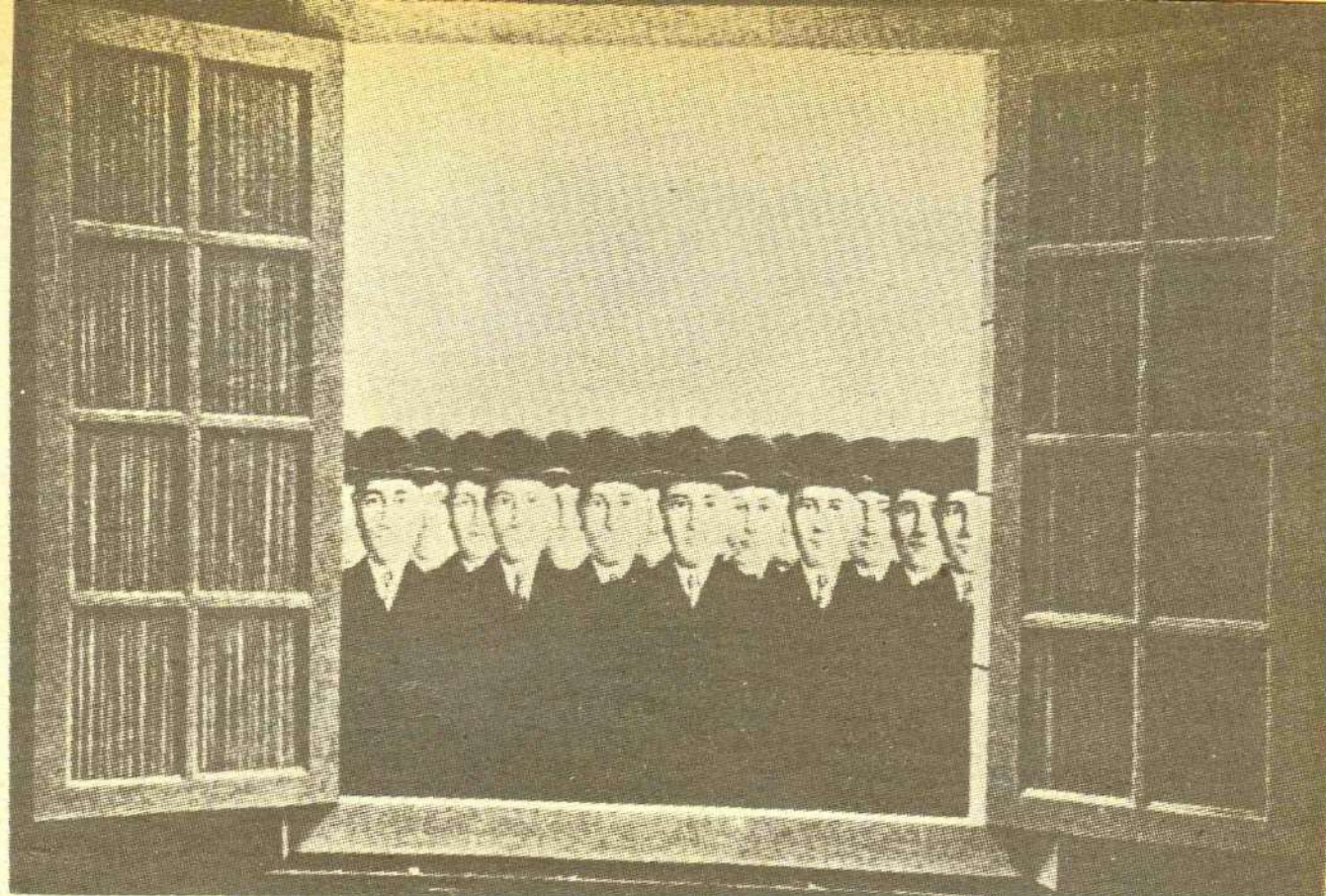
mîinile, ochii întredeschiși abia dacă se mișcau din cînd în cînd.

Porni și el spre sala din spate.

Nimic deosebit. Douăzeci și opt de vizitatori. Împrăstiați prin sală, în fața tablourilor. Opt priveau o pînză lată, luminoasă, singura de mărimea aceea, restul, în grupuri de cîte cel mult trei-patru, sușoteau în fața celorlalte tablouri. Nici o ieșire; nici o ușă. Toate ferestrele închise. Iar dinspre sala numărul 2 mai soseau și alți vizitatori. Îi numără din nou. Tot douăzeci și opt ! Deși mai intraseră cîtiva ! Cel puțin doi tineri ținîndu-se de mijloc, o liceană în uniformă și un domn cu ochelari rotunzi și baston. Aha, și tinerii și liceana și domnul cu ochelari se aflau în fața tabloului cel mare. Se apropie de ei. „Mulțime admirînd un tablou“ scria pe ramă. Iar pe pînză, o masă compactă de oameni, greu de evaluat numărul lor. Stăteau în fața unui perete pe care se zărea marginea de sus a unui tablou. Ei și ? ! Vînzătorul de lozuri îi dădu ocol, ciocnindu-se de bastonul domnului cu ochelari, de servietele celor trei bărbați care vorbeau tare cînd intraseră. Un tablou în care mai mulți oameni, chiar foarte mulți, admirau un tablou, așezat pe perete, într-o expoziție, un

Klork, vreau să te îndrepti spre planeta Pămînt și să bîzii puțin cu farfuria zburătoare deasupra ăloră din Texas, Michigan și Massachusetts.

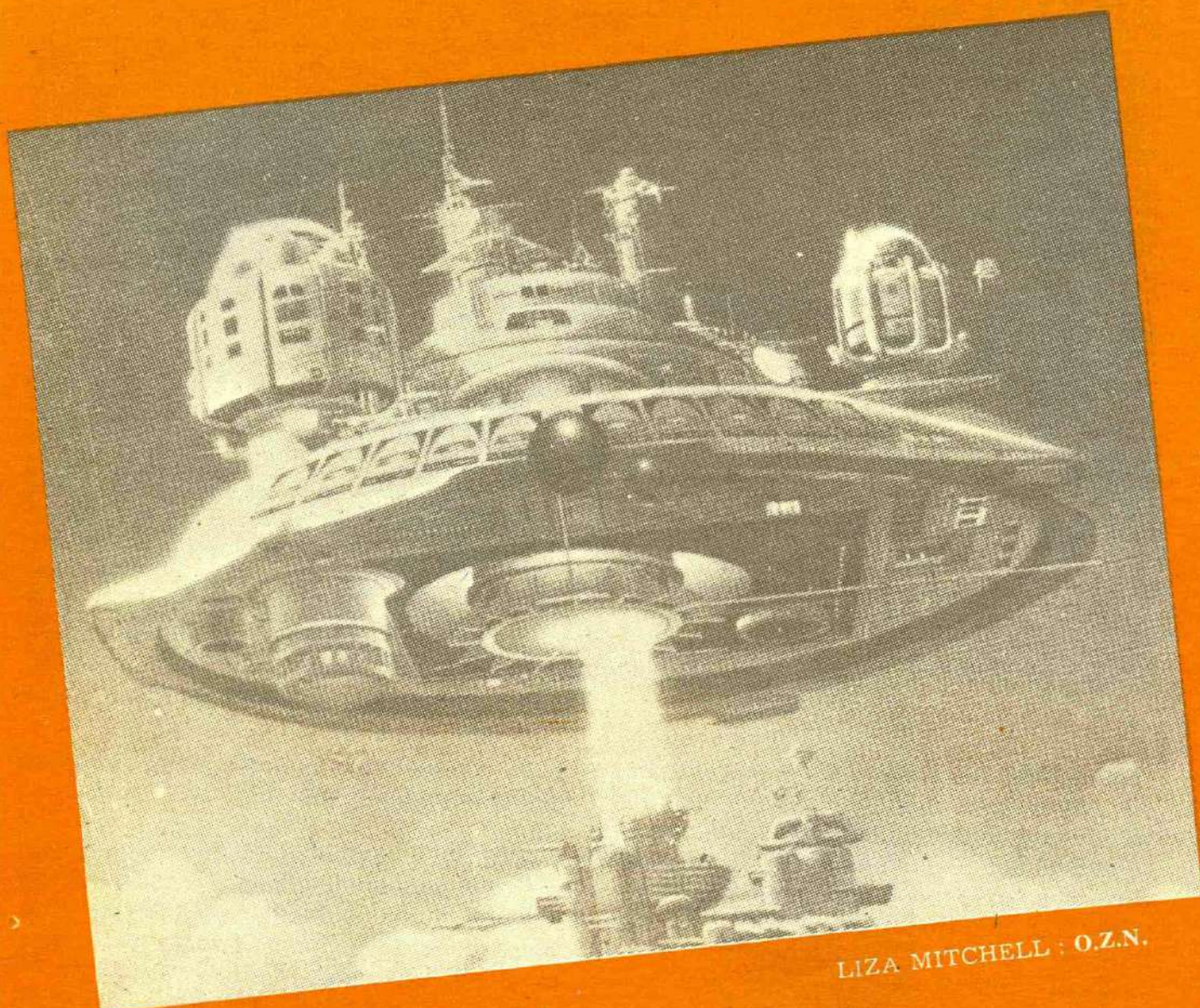

WALLI F. LEFF : Gînd

tablou... Se dădu mai aproape, simțind că are o revelație. Sigur, tabloul din tablou reprezenta aceeași scenă. Nu i se vedea decît marginea de sus, dar era clar că este vorba tot despre o mulțime admirînd un tablou. Distinse detalii din tabloul real repetate în cel pe care-l priveau oamenii pictați de pictorul sud-american, vrăjitorul culorilor, în centrul tabloului real. Oho, tot mai multe detalii se distingeau dacă erai atent. Printr-un ciudat efect de perspectivă, mulțimea din tabloul din tablou se zărea oarecum de sus și se vedea că ea este aceeași cu mulțimea din primul tablou. Privit de aproape, și tabloul privit de privitorii din tabloul din primul tablou își releva unele detalii. Teribilă minuțiozitatea pictorului sud-american ! Lucrase cu lupa probabil, cu microscopul. Al treilea tablou reprezenta tot o mulțime de admiratori ai unui tablou, un tablou mare, cît jumătate din peretele unei expoziții, și un grup compact, de mulți, greu de evaluat cîți, oameni care priveau spre acel tablou și în care se vedea un tablou admirat de o mulțime de oameni, care, dacă oamenii dintr-un tablou ar avea și gînduri, se minunau tocmai atunci de minuțiozitatea pictorului sud-american, care în tabloul din tablou figurase de-

talii din primul tablou, detalii care se regăseau apoi și în tabloul din...

CEI DOI golănași dăduseră de cîteva ori ocol mesei cu lozuri, își făcuseră cu ochiul și se îndepărtaseră. Reveniră, trecură dintr-o parte în alta prin fața ei și se îndepărtară din nou. „Gata ?” „Gata !” decise cel mai înalt. Porniră agale spre colțul străzii, se întoarseră fluierînd și, din cîteva mișcări, își umplură buzunarele, mai făcură cîteva pași fluierînd, apoi o rupseră la fugă. După un sfert de oră, ascunși în spatele gării și siguri că nu i-a urmărit nimeni, începură evaluarea prăzii. „Asta zic și eu lovitură !” „Ha, ha, ne-am îmbogățit.” „Trebuia să le luăm pe toate.” „N-au mai rămas multe.” „Mai trage o dată !” „Și la mine la fel.” „Ha, ha, hai să mai tragem !” „De unde ? ha, ha...” „De la mine... și eu de la tine.” „Ia te uită ! Tot *mai trage o dată* !” „Zău ? ! Arată-mi ! Băftosule ! Hai, mai trage !” „Pe asta... nu, pe asta.” „Ei ?” „Priveste !” „M-m-ai trage... Ce-ai făcut, mi l-ai dat tot pe primul ?...” „Nu, uite-l pe primul !” „Ei, fir-ar să fie ! Hai să mai încercăm !” „Tot așa ?” „Tot.” „Mai trage...” „Încă unul...” „Ne-am pricopsit... Mai trage... și încă o dată... mai trage... mai ...”

LIZA MITCHELL : O.Z.N.

COSMOSUL ACCESIBIL

VISUL de a putea călători spre alte corpuri cerești s-a „concretizat” de-a lungul timpului în numeroase texte, unele amintite în capitolele anterioare. Odată cu conturarea rezolvărilor tehnice (relativ recente) ale problemelor zborului cosmic, o vastă zonă a literaturii de anticipație științifică a fost invadată de această temă. Povestiri, romane, benzi desenate, filme au exploatat farmecul, aventura, insolitul explorării unor spații îndepărtate. De altfel, tema este deseori confundată cu însuși fenomenul S.F.

Cele câteva texte care urmează, deși subsumabile acestui capitol, au totuși sensuri mai complexe.

TESTUL

STANISLAW LEM ● Scriitor, critic literar, medic și matematician, St. Lem s-a născut în Polonia în 1921 și a debutat în 1948 cu povestiri s.f. remarcabile prin imaginație și originalitate a ideilor, dar mai puțin realizate artistic. În scurtă vreme însă și-a conturat formula stilistică, odată cu descoperirea temelor predilecte: amenințarea militarizării și distrugerii globului terestru, căutarea identității umane și dragostea față de oameni, acestea fiind uneori prezentate sub înfățișarea pamfletului împins pînă la grotesc. Dintre cărțile sale trebuie amintite: *Eden* (1959), *Solaris* (1961), *Neînvinsul* (1964), *Ciberiada* (1965), *Povestiri despre pilotul Pirx* (1968), *Jurnale astrale* (1971), *Măreția închipuită* (1973, an în care i s-a decernat Premiul de Stat pentru întreaga creație), *Repetiție* (1979), *Golem 14* (1981) și *Provocarea* (1983).

Un loc aparte în opera sa îl ocupă cibernetica și informatica, dilemele științei ultramoderne și ereziile cosmogonice străvechi. Virtuozitatea stilistică uluitoare, inventivitatea lingvistică pe măsura conținutului de idei — care fac aproape imposibilă traducerea fidelă în alte limbi — sînt încă două aspecte care, adăugate umanismului angajat, luminos, al creației sale, îl definesc ca pe unul dintre cei mai semnificativi scriitori de s.f. și o voce distinsă a literaturii universale contemporane.

 CADET Pirx !
Vocea drastică a lui Bullpen îl dezmetici brusc. Tocmai visa că în buzunarul de ceas al vechilor lui pantaloni de civil, vîrîți în fundul dulapului, avea o monedă ațîțătoare de două coroane. O monedă de argint lucioasă, zornăitoare, de care uitase cu desăvîrșire. Exact cît îi trebuia pentru

un bilet la film, plus o jumătate de coroană pe care putea să o risipească la automate. Vai ! Dar dacă automatul ar înnebuni și i-ar vărsa toate monezile în brațe ? Pirx începuse deja să se clatine sub povara nemaiauzitului noroc, cînd bang ! Bullpen îl trezi la realitate :

— Cadet Pirx, ce ai face dacă, în timpul patrulei, te-ai întîlni cu o navă de pe o planetă străină ?

Pirx căscă gura ; arăta ca ultimul om cu vreo idee despre ce se face cînd te întîlnești cu o ființă venită din altă lume.

— M-aș apropia..., începu aproape pierit.

Clasa împietrise așteptînd cu sufletul la gură un deznodămînt comic.

— Foarte bine, încuviință părintește Bullpen. Și pe urmă ?

— M-aș opri, se avîntă Pirx simțînd că se înnămoleşte într-o zonă care îi depășește cu mult competența. Disperat își căzni creierul să regăsească în memorie paragraful optim din Manualul Spațial, dar parcă nu l-ar fi citit niciodată. Își plecă sfios privirile, la timp ca să observe că Smiga încerca să-i sufle mișcîndu-și buzele ca peștii. Descifra cu coada ochiului cuvintele și le repetă automat, cu voce tare :

— Le-aș spune cum mă cheamă.

Clasa izbucni în hohote de rîs. Bullpen se strădui fără succes să se abțină, dar își recăpătă iute mina serioasă :

— Cadet Pirx, mîine te prezinți la mine cu manualul de navigație. Cadet Boerst !

Pirx se așeză ca și cum masa lui ar fi fost din sticlă încinsă. Nu se supă-

rase pe Smiga ; așa era individul, pus mereu pe șotii. Dar nici nu izbuti să priceapă o iotă din ce turuia Boerst, care tocmai se chinuia să deseneze o diagramă în timp ce Bullpen se prefăcea că n-a auzit în viața lui de computere. Regulamentul școlar permitea folosirea computerelor, dar Bullpen era împotriva : „Computerul e și el om, zicea. Poate și el să clacheze.“

Pirx studia posibilitățile de cheltuire a celor două coroane, când sună clopoțelul și clasa se goi, dar fără țipete, îmbrânceli și tropăieli de școlari. Oh, nu ! Ei nu mai erau de mult copii !

Jumătate dintre ei se repezira în direcția bufetului ; deși la acea oră nu se mai servea mâncare, beneficiau de alte atracții demne de toată atenția. De pildă, noua ospătăriță... Pirx porni de-a lungul vitrinelor cu globuri stelare și, cu fiecare pas, speranțele de a găsi moneda în buzunarul pantalonilor se anemiau. În capul scărilor era deja convins că totul fusese o simplă închipuire.

Boerst, Smiga și Payartz tindăleau pe culoar.

— Mîine te-așteaptă un test a-ntîia !, îi azvîrli Boerst.

— Mare brînză, replică Pirx indiferent. Pe el nu-l ducea nimeni de nas.

— Nu crezi ? Citește singur, zise Boerst și bătu cu degetul în sticla avizierului.

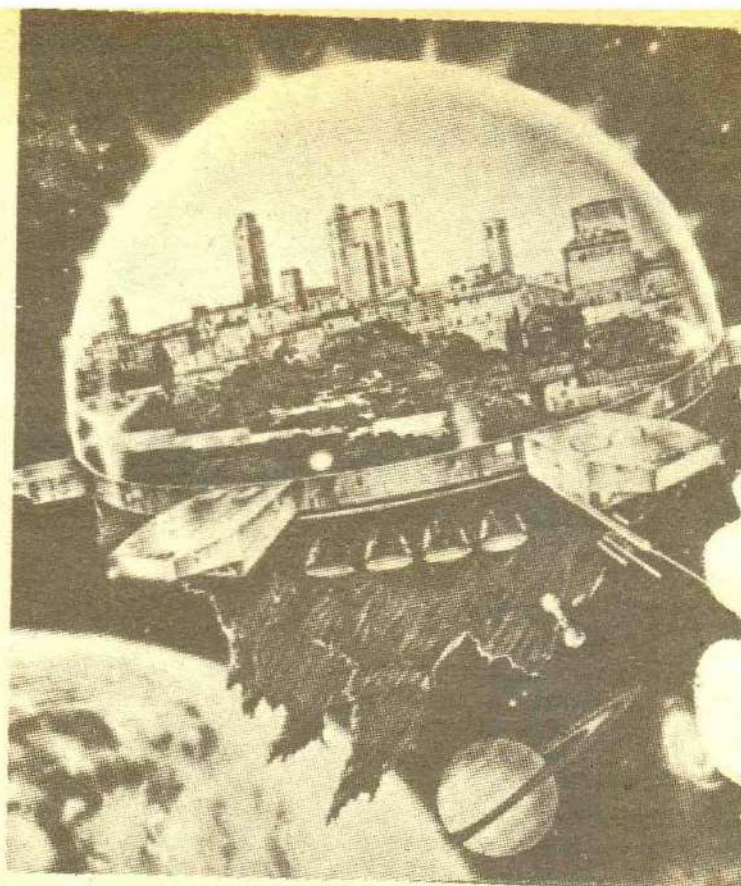
Pirx întoarse capul fără să se poată stăpîni ; pe tabel figurau trei nume. În frunte, cît o vilvătaie : Cadet Pirx ! O clipă, mintea i se încețoșă. Apoi auzi din depărtare o voce, și fu uimit să constate că-i aparținea :

— V-am zis eu : mare brînză !

Îi părăsi și apucă pe cărarea încadrată de flori închipuind o rachetă. Orb la „piciorul-cocoșului“, se izbi de Bullpen, care se strecura din institut pe o ușă lăturalnică. Încremeniți nas în nas, Pirx îl salută.

— A, tu erai, îi veni lui Bullpen inima la loc. Mîine zbori, așa-i ? Atunci... noroc la lansare ! Poate, cine știe, ai baftă să... hm... să te întilnești cu niscaiva extraterestri.

Ajuns în cameră, Pirx începu să se frămînte : să deschidă sau nu dulapul ? Știa exact unde erau pantalonii. Se

Oraș al viitorului : „orașul satelit“. (Din revista „Epoca“. Milano, 1982)

lăsă pe vine, închise ochii și pipăi buzunarul ; era gol.

ÎNCOTOȘMĂNAT în costumul ne-ermetizat, Pirx se proțăpise pe pasarela de metal chiar sub acoperișul hangarului și, pentru că mîinile îi erau ocupate, se căznea să se sprijine cu cotul de frînghia ce ținea loc de balustradă. Într-o mîină strîngea manualul de navigație, iar în cealaltă mototolise fițuica împrumutată de la Smiga. Se zicea că toți din școală au zburat o dată, dar era un mister cum de reușiseră să se întoarcă nevătămați, mai ales că, imediat după terminarea testului de zbor, cadeții erau transferați undeva în Nord, la o bază unde se apucau să tocească pentru absolvire.

Așa că Pirx stătea pe pasarelă și aștepta să apară ofițerul superior și cei doi instructori. „De ce-or fi întîrziind ?“ Lansarea era programată pentru ora 19.40 și deja era 19.27. Deodată, din întunericul hangarului se auziră pași. Noii veniți se puseseră la șapte ace : uniforma completă. Deși negonflat, costumul spațial al lui Pirx părea la fel de grațios ca douăzeci de costume

de fotbal american unele peste altele, ca să nu mai vorbim de intercom și de aparatul radio care îi atârneau de-o parte și de alta a inelului de deconectare din jurul gâtului, de tubul respirator care-i spînzura lingă grumaz și de tubul cu oxigen de rezervă, legat atît de strîns la spate, încît îi ciupea pielea la orice mișcare.

Și iarăși pasarela se undulă sub pașii cuiva care venea din spate. Era Boerst ! Purta același tip de costum spațial, îl salută pe Pirx cu mînușa uriașă, extrem de bătos, și încremeni așa, ca și cînd murea de poftă să-i ardă una.

Cînd cei trei „oficiali” porniră, Pirx îl întrebă dezorientat :

— Tu ce cauți aici ? Nu figurei pe listă.

— S-a îmbolnăvit Brendan. Îi țin eu locul.

Pirx intră în panică ; Boerst nu numai că era cel mai strălucit cadet din program (lucru pe care Pirx l-ar fi putut trece cu vederea, ba chiar ar fi fost dispus să-l respecte pentru geniul lui matematic) și că părinții lui erau suficient de sus-puși pentru ca el să nu viseze la o monedă de două coroane, dar era și un excelent gimnast, un săritor clasa întâi, un dansator grozav și, cel mai enervant, arătos din cap pînă-n picioare. Foarte arătos, de fapt, ceea ce nu se putea spune despre Pirx.

În șir indian, defilară pe lingă rachetele parcate una lingă alta și intrară în fascicolul vertical de lumină pătruns în hangar printr-o deschizătură a acoperișului de 200 metri pătrați. Doi uriași ca niște conuri — Pirx îi asocia mereu cu niște uriași —, fiecare de 48 metri înălțime și 11 metri diametru (prima treaptă de lansare) moțăiau alături pe o grămadă de deflectoare de jet, din beton.

Trapele erau deschise și pasarelele montate pentru urcarea la bord a piloților. Cam pe la mijlocul pasarelei se afla un trepied de plumb cu un steguleț roșu în vîrf. Cunoștea procedura. Întrebare : „Pilot, ești gata să-ți îndeplinești misiunea ?”. Răspuns : „Da, să trăiți !”. Și apoi, pentru prima oară în viața lui, urma să dea la o parte stegulețul flexibil. Și deodată îl străbătu

un fior rece : se văzu în timpul ceremoniei de urcare la bord împiedicîndu-se zdravăn de balustradă și căzînd ca un bleg. S-a mai întîmplat și altora asemenea accident, nu vedea de ce nu i s-ar fi întîmplat și lui. Uneori avea senzația că s-a născut păgubos, deși instructorii săi erau de altă părere. Pentru ei Pirx era pur și simplu un cretin și un împiedicat ca oricare altul și nu era capabil să se concentreze ca lumea tocmai cînd era nevoie. Nimic mai mult.

Cu coada ochiului observă că Boerst se postase la un pas de pasarelă și luase poziția de drepti, cu brațele lipite de pungile de cauciuc umflate ale costumului. „Haina aia aiurită parcă e special croită pe măsura lui”, medită Pirx cu amărăciune, „iar pe mine stă ca o adunătură de mingi de fotbal !”. Cum naiba se făcea că echipamentul lui Boerst părea neumflat, în timp ce al lui avea gîlci peste tot ?

Abia dacă prinse din zbor cîteva vorbe din ce i se spunea lui Boerst care, țeapăn ca un par, detona răspunsurile atît de rapid, încît Pirx realizează că el nu mai avea nici o șansă. Cînd îi veni rîndul, nu începuse bine să vorbească ofițerul, că îl străfulgeră un gînd : trebuiau să fie *trei* piloți. Ce s-a întîmplat cu al treilea ? Absolut întîmplător înregistră ultimele cuvinte ale ofițerului și apucă să bîlmăjească la timp un neconvîngător : „Cadet Pirx e gata pentru lansare.”

— Mda... văd..., mormăi ofițerul superior. Și... te declari apt atît din punct de vedere fizic, cît și mental... ahm... în limitele capacităților tale ?

Ofițerul se dădea în vînt după întrebările de rutină dantelate.

Pirx se declară apt.

— Atunci te numesc pilot pe durata zborului, debită transpus ofițerul formula sacră. Și continuă : Misiunea — lansare verticală la jumătate din puterea treptei. Ascensiune către elipsa B-68. Corecție pentru înscriere pe orbita stabilă cu o perioadă orbitală de 4 ore și 26 minute. Urmează întîlnirea cu navele spațiale de tip JO-2. Zonă probabilă de contact radar : sector 3, satelitul PAL, cu posibilă deviere de 6 arc-secunde. Stabiliți legătura radio

pentru coordonarea manevrei. Manevra : ieșire din orbită la 60 grade, 24 minute latitudine nordică și 115 grade, 3 minute, 11 secunde longitudine estică. Accelerație inițială : 2,2 g. Accelerație finală : zero. Fără să pierdeți legătura radio, escortați cele două nave JO-2 în triformație spre Lună, începeți inserția lunară pentru o traiectorie orbitală ecuatorială — cum ar fi LUNA PELENG —, verificați înscrierea pe orbită a celor două nave pilotate, apoi ieșiți cu accelerație din orbită pe direcția aleasă de voi și reveniți la orbita staționară din raza satelitului PAL. Acolo așteptați noi instrucțiuni !

— Pilot Pirx, ești gata de lansare ?

— Gata !, se zborși Pirx, care avea o singură dorință pe lume : să intre în cabina de comandă și să-și desfacă fermoarul de la costum sau cel puțin inelul de la gât.

Ofițerul superior se dădu un pas înapoi :

— Urcați în rachete !, urlă cu o voce magnifică, o voce care acoperi, asemeni unui clopot de catedrală, zgomotul din hangar.

În sfârșit, Pirx decise să ia taurul de coarne ; înșfăcă fanionul roșu, se împiedică de balustradă, își regăsi echilibrul în ultima clipă și mărșăluie de-a lungul pasarelei cu entuziasmul unuia trezit din morți. Când ajunse la jumătatea drumului, natural că Boerst, chipș ca o minge de fotbal, se și urcase în racheta lui.

Pirx viri picioarele înăuntru, se propti în harnașamentul de metal, alunecă în viteză pe jgheabul flexibil fără să se atingă de trepte — „Treptele sînt pentru idioți“, era una din maximele lui Bullpen — și începu a zăvorî cabina. În clipa cînd închise chepengul exterior, luminile interioare se aprinseră automat. Apoi urcă scărița acoperită cu un material aspru și ajunse la scaunul pilotului.

„De ce naiba e nevoie să bagi pilotul într-o bășică de sticlă cu diametrul de trei metri, cînd rachetele astea cu un singur loc sînt și așa destul de înghesuie ?“ Deși transparentă, bineîn-

RICO : Mona Lisa. (Colaj)

teles că „bășica“ nu era din sticlă, ci dintr-un fel de plexiglas asemănător ca textură și elasticitate cu un cauciuc foarte dur. Scaunul se afla chiar în centrul camerei de control. Datorită formei conice a cabinei, pilotul din „scaunul de dentist“ (umor spațial !) se putea roti pentru a urmări tot panoul de instrumente prin pereții transparenți ai bășicii, adică toate cadranele, ecranele video, computerele, astrograful și — cel mai sfînt lucru — traiectometrul.

Imediat ce se așază în poziția normală (încălinat pe spate), Pirx realizează că era imposibil să se aplece în față și să conecteze toate cablurile, tuburile și firele care îi atîrnau din costum la muștele atașate de scaun. De cîte ori se apleca, costumul i se strîngea la burtă și-l ciupea, așa încît nu e de mirare că încurcă cablul radio cu cel de încălzire. Din fericire, cablurile erau împletite diferit, dar, pînă să descopere greșeala, se făcu lac de sudoare. În timp ce aerul comprimat, declanșat automat, îi umfla fîșiind costumul, se lăsă pe spate, oftă din rărunchi și se apucă să-și lege pulpele și umerii cu curele. Cea dreaptă se

închise cum trebuie, cea stîngă însă își demonstra personalitatea. Din cauza afurisitului de inel izolator din jurul gîtului îi venea foarte greu să se întoarcă și bîjbîi disperat cu mîna după cîrligul chingii. Atunci desluși în cască niște voci înăbușite.

— Pilot Boerst, de la bordul navei AMU-18 ! Decolează cînd numărătoarea inversă automată ajunge la zero. Atenție ! Ești gata ?

— Pilot Boerst se află la bordul navei AMU-18 și este gata de lansare cînd numărătoarea inversă automată va ajunge la zero, răspunse cadetul ca din puscă.

„Al naibii cîrlig !” După îndelungate și istovitoare eforturi, cîrligul se prinse unde îi era locul și Pirx se relaxă în scaunul curbat și moale, amețit de parcă tocmai s-ar fi întors dintr-o expediție spațială.

— Minus 23...22...21...

Asculta în căști numărătoarea băl-măjită pe un ton mecanic.

— Zero !, urlă vocea. Instantaneu se auzi un huruit înfundat și prelung, i se zgudui scaunul și licăriri de lumină șerpuiră pe lingă carcasa de plexiglas sub care ședea tihnit, contemplînd cu duioșie panoul din tavan plin de felurite afișaje : astrograful, instrumentul de măsură a răcirii aerului, rachetele propulsoare din prima fază, ejecțiile de susținere, instrumentele de măsură a contaminării izotopice a fluxului de neutroni, ca să nu mai vorbim despre alte vreo 18 aparate de măsură construite special pentru a controla cum funcționează racheta propulsoare. Treptat vibrațiile scăzură, perdeaua sonoră de deasupra capului slăbi în intensitate, iar larma se potoli ca o furtună ce se îndepărtează alene, lăsînd în urmă-i o liniște nefirească, mormîntală.

Brusc auzi un sîsiit și un bîziit atît de neașteptate, încît abia apucă să intre în panică. Coordonatorul electronic declanșase niște ecrane, pînă atunci somnolente, care erau deconectate prin telecomandă pentru a proteja lentilele camerei de luat vederi de eventualele stricăciuni provocate de explozia atomică a unei lansări din apropiere.

„NU-s chiar așa rele comenzile astea automate !”, constată satisfăcut Pirx. Străbătea feerice plaiuri de visare cînd, brusc, părul i se ridică măciucă sub cupola căștii : „Isuse Cristoase ! Urmez eu. E rîndul meu !”

— Pilot Pirx, de la bordul navei AMU-27 ! Vocea care îi bubui în urechi îi confirmă justetea presentimentului. Decolează cînd numărătoarea inversă ajunge la zero. Atenție ! Ești gata, pilot ?

„Stați un pic !”, ar fi vrut să strige. În loc de asta răcni :

— Pilot Boerst... ăăă... Pilot Pirx, de la bordul navei AMU-27, gata de... uf... lansare pe numărătoarea automată.

Îi scăpase „pilot Boerst” fiindcă încă îi mai răsuna în minte vocea senzațională a colegului. „Tîmpitule !”, își mușcă buzele după ce se așternu liniștea. Apoi numărătoarea inversă automată — de ce toate vocile astea impri-mate parcă ar fi de subofițer ? — începu să latre : „Minus 16... 15... 14...”

O sudoare rece îi cotropi pielea ; uitase ceva esențial, o chestie de viață și de moarte.

— ... 6 ... 5 ... 4

Înșfăcă cu degetele transpirate maneta. „Oare toți transpiră în halul ăsta ?” „Probabil !”, își răspunse în lipsă de interlocutor, o fracțiune de secundă înainte de a auzi căștile hămăind : „Zero !”

Trase instinctiv maneta stîngă înapoi pînă la poziția de mijloc. Urmă o explozie înfricoșătoare, iar pieptul și capul îi fură turtite de o presă flexibilă de cauciuc. „Racheta propulsoare !” izbuti să articuleze înainte ca privirile să i se încețoșeze. Dar nu pentru multă vreme ; încet-încet imaginea deveni mai clară, deși presiunea necruțătoare îi stîlcea fiecare centimetru pătrat de trup. Ecranele video din față erau inundate de un torent de lapte. „Probabil trec prin nori”. Se aranjă mai confortabil, apăsînd brațul scaunului ca să-i ridice spătarul, și paraliză :

„Fițuica ! Unde e fițuica ?” Țasta era detaliul acela îngrozitor pe care nu și-l amintise la timp. Cotrobăi cu privirea în toată cabina, fără să mai ia în seamă miriadul de aparate care pulsau fre-

netic în jur. Fițiica alunecase sub scaun. S-ar fi aplecat, dar curelele îl pironiseră pe spate. Fără a pierde o clipă, cu sentimentul că s-a cocoțat în vârful unui turn în toiul prăbușirii, scoase din buzunarul de la șold manualul de navigație, îl deschise și smulse planul de zbor din copertă. „Unde dracu' e orbita 68? Asta trebuie să fie!” Controlă traiectoria și făcu un tonou. Spre marea lui surprindere, lucrurile meraseră bine.

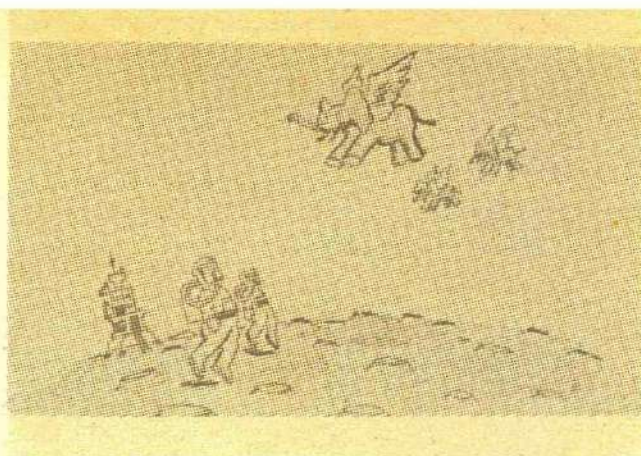
În ciuda senzației vagi de pierdere a greutateii, nu observă că ieșise din gravitație. Ecranul din față se acoperi de stele ca niște bulinuțe pe fondul negru al vidului. La fel și ecranele laterale. Dar ecranul de bord... aaa! Îl umpluse un Pământ gigantic. Pirx își lipi de el privirile ca niște ventuze; zbură la o altitudine de 700 km la perigeu și 2.400 km la apogeu. „Ei, aia de colo doar n-o fi Groenlanda?!“ N-apucă să verifice, căci deja plutea deasupra Canadei de nord. Polul era învelit de irizările zăpezii, oceanul se distingea rotund și neted, negru-violet ca fonta, se zăreau doar cițiva nori ca niște stropi vîșcoși împrășcați ici și colo.

Aruncă o privire spre ceas; zbură de fix 17 minute. Era timpul să intercepteze semnalul radio PAL și să urmărească cu toată atenția ecranele radar cînd va trece prin zona de contact a satelitului. „Ia stai, cum zicea că le cheamă pe navetele alea? RO?... Nu... JO! Și... ce numere aveau?“ Deschise intercomul agățat pe piept. Întîi auzi scrișnete și păcănituri — interferențe cosmice! „Ce sistem folosea PAL? Ah, da — Morse!“ Ascultă concentrat, cu ochii înfipti în ecrane, urmărind cum Pămîntul se rotea greoi sub el, iar stelele lunecau pe lîngă navă. Dar nici urmă de PĂL.

Atunci auzi un bîzîit.

„Ăsta să fie?“ se miră, însă imediat respinse ideea. „Ești nebun? Sateliții nu bîzîie!... Păi atunci ce să fie? Nimic!... Sau să fi fost totuși ceva?“ Înlemni: „Vreo defecțiune periculoasă?“

În aceeași clipă descoperi ce era; o matahală de muscă, una din brutele alea verzui-negre, inventate special

— Alo, centrul de control! Am descoperit misterul craterelor!

să-ți faci viața amară, o muscă energică, agasantă, idioată și, pe deasupra, și șmecheră, care se infiltrasă în mod miraculos — cum altfel? — în cabina de comandă a navei și acum zumzăia binedispusă în spațiul din afara bășicii. Din cînd în cînd ricoșa în aparatele luminoase, ca un cocoloș zbîrniitor. Cum dădea tîrcoale computerului, bîzîitul ei se auzea în căști ca un avion cu patru motoare, fiindcă pe stativul superior era montat un microfon suplimentar, pentru cazul în care nu putea fi folosit laringofonul. Unul dintre numeroasele sisteme suplimentare de pe navă!

Bzzz... Se dădu înapoi îngrozit. Musca se plimba aferată în preajma microfonului. Apoi nimic, liniște de moarte; se oprise să-și pigulească aripile. „Fire-ai tu să fii!“

În sfîrșit prinse în căști un piu-piu slab: punct-punct-punct... linie... punct-punct... linie-linie... punct-punct-punct... linie.

„O.K., Pirx, cască bine ochii și urechile!“ Ridică puțin scaunul, gata să cuprindă dintr-o privire toate ecranele video, controlă raza fosforescentă a radarului și așteaptă. Deși pe ecranul radar nu apărea nimic, auzi o voce distinctă:

— A-7 Terraluna. A-7 Terraluna, sector 3, traiectoria 113. Aici PAL PELANG. Cer indicații. Terminat.

„Of, cum o să-mi mai aud acum JO-urile?“

Bîzîitul din căști încetă brusc. În clipa următoare o umbră uriașă i se așternu pe față, ca și cum un liliac gi-

gantic ar fi aterizat pe o lampă atârnată în tavan. Era musca. Se țira pe perețele transparent și spiona interiorul bășicii. Piuiturile se succedau cu frecvență sporită și curînd Pîrx desluși cilindrul de aluminiu, lung de 8 metri, dotat cu un sferoid de observație, care zbura deasupra navei lui la o distanță de circa 400 de metri, poate chiar mai mult, și treptat îl ajunse din urmă.

— PAL PELENG către A-7 Terraluna. 180, 14 ; 106, 6. Deviație liniară în creștere. Terminat.

— Albatros-4 Aresterra către PAL Central, PAL Central. Cobor pentru realimentare, sector 2. Cobor pentru realimentare, sector 2. Merg pe rezervă. Terminat.

— A-7 Terraluna către PAL PELENG, către PAL PELENG...

Restul nu se mai auzi din pricina bîzîitului. Apoi — liniște.

— Centrala către Albatros-4 Aresterra. Cvadranțul de realimentare 7, Centrala Omega, cvadranțul de realimentare 7. Terminat.

„Ar fi în stare să-și aleagă tocmai locul ăsta de întîlnire“, se zbirli Pîrx. Deja înota în transpirația din celebrele izmene absorbante. „În felul ăsta n-o să mai aud nimic!“

Musca descria cercuri frenetice pe consola computerului, de parcă voia să-și prindă umbra.

— Albatros-4 Aresterra, Albatros-4 Aresterra către PAL Central. Mă apropii de cvadranțul 7. Cer să fiu dirijat prin radio.

Paraziții radio se diminuează pînă ce fură complet înghițiți de bîzîit. Dar nu înainte ca Pîrx să prindă următorul mesaj :

— JO-2 Terraluna, JO-2 Terraluna către AMU-27, AMU-27. Terminat.

„Pe cine or fi chemînd?“, medită Pîrx și instantaneu sări în sus cu chingi cu tot. „AMU“, încercă să spună, însă din gîtlejul uscat de emoție nu răzbătu nici un sunet. Căștile bîzîiau : musca. Închise ochii.

— AMU-27 către JO-2 Terraluna. Poziția cvadranț 4, poziția cvadranț 4, sector PAL. Aprind luminile de navigație. Terminat.

Aprinse luminile — două roșii laterale, două verzi în vîrf și una albastră în coadă — și așteptă. Nici un sunet. Doar bîzîitul muștei.

— JO-2 Terraluna, JO-2 Terraluna către... bzz-bzz... zum-zum...

„Vorbește cu mine?“

— AMU-27 către JO-2 Terraluna. Poziția cvadranț 4, perimetru sector PAL. Toate luminile de navigație sînt aprinse. Terminat.

Ambele JO-2 începură să transmită concomitent, așa că Pîrx deschise selectorul, dar în zadar ; erau prea multe interferențe. Bîzîitul muștei, firește !

„Mai bine m-aș spînzura!“ Nu îi trecu prin minte că remediul acesta ieșea din discuție cîtă vreme lipsea gravitația. Chiar atunci observă pe ecranul radar cele două nave. Îl urmăreau pe traiectorii paralele la nici 9 km distanță, ceea ce era împotriva regulamentului. El, conducînd nava-pilot, trebuia să le comande respectarea distanței prevăzute, de 14 km. În timp ce verifica poziția semnalelor pe ecranul radar, vechea lui cunoștință, musca, ateriză pe unul din ele. Într-un acces de mînie, Pîrx azvîrli după ea cu manualul de navigație, însă peretele de plexiglas îl devie ; în loc să cadă, sări în tavan și, din cauza gravitației zero, rămase fluturînd prin aer. Fără să se lase impresionată de violență, musca își continua drumul de-a curmezișul ecranului.

— AMU-27 Terraluna către JO-2, repet JO-2. V-am reperat. V-ați înghesuit. Corecțați cursul paralel cu 0,01. Pregătiți-vă să executați manevra. Terminat.

DISTANȚA dintre semnale începu să se lărgească, dar orice comunicație era temporar întreruptă ; bîzdigania se fiția zgomotos în jurul microfonului computerului. Pîrx nu mai avea proiectile — manualul plutea filfiindu-și vioi paginile.

— PAL central către AMU-27 Terraluna. Abandonează cvadranțul exterior, abandonează cvadranțul exterior. Mă înscriu pe o traiectorie transsolară. Terminat.

„Ăsta e în stare să strice totul!“ , clocoti de furie Pîrx. „Ce-mi pasă mie

de transsolarul lui ? Oricine știe că navele spațiale care zboară în formație au prioritate. " Drept replică, se apucă să zbiere, prilej cu care se descărcă în oarecare măsură de nervii cauzati de odioasa insectă :

— AMU-27 Terraluna către PAL Central. Negativ. Nu abandonez cvadrantul exterior, lua-v-ar dracu' cu transsolarul vostru cu tot, zburăm în triformație. AMU-27, JO-2, repet JO-2, comandantul escadronului e AMU-27 Terraluna. Terminat.

„Nu era nevoie să zic «lua-v-ar dracu' cu transsolarul vostru cu tot»“, gîndi ușurat. „Chestia asta o să mă coste cîteva puncte. Of, ducă-se dracului toți ! Pentru musca asta ar fi în stare să mă bage și-n pușcărie !“

Numai lui putea să i se întîmple asemenea dandana. O muscă ! Îi și vedea pe Smiga și Boerst tăvălindu-se de rîs. Era prima dată de la lansare cînd se surprinse cu gîndul la Boerst. Dar n-avea timp acum de despicaț firul în patru, căci PAL rămînea tot mai mult în urmă. Zburau în formația asta de 5 minute bune.

— AMU-27 către JO-2 Terraluna. E ora 20 și 7 minute. Inserția pe orbita parabolică Terraluna să înceapă la ora 20 și 10 minute. Cursul : 111...

Și citi datele referitoare la curs de pe planul de zbor pe care, printr-o mișcare acrobatică, reușise să-l recupereze de deasupra capului. Cele două JO îi răspunseră. PAL chiar dispăru de pe ecran, deși încă i se mai auzeau semnalele, din ce în ce mai slabe. Sau se auzea de fapt musca ?...

O fracțiune de secundă, bîzdigania păru să se dedubleze. Pirx se frecă la ochi ; era exact cum bănuise : în loc de o muscă, zburau două. De unde a apărut cealaltă ?

„Acuma chiar că am făcut-o de oaie !“, reflectă absolut calm. Se simțea înseninat la gîndul că nimic nu mai avea importanță, o muscă treacă-meargă, dar două... Oricum era un om sfîrșit...

Se întrerupse din meditații cînd îi căzu privirea pe ceas : 20 și 10, ora la care el singur programase manevra și

nici măcar nu se atinsese de pupitrul de comandă.

Corvoada zilnică a exercițiilor de pregătire dădea roade excelente întrucît, fără să ezite, înșfăcă ambele manete de control, o apăsă întîi pe cea stîngă, apoi pe cea dreaptă, cu ochii țintă la traiectometru. Motorul răspunse cu un răget care se potoli treptat pînă ajunse un sfîrșit de pisică în extaz. Au ! Ceva îi ateriză pe frunte, exact sub vizor. Manualul de navigație ! Îi bloca vederea și totuși nu-l putea da la o parte fără să lase din mînă maneta. Căștile înviaseră și ele și zbîrniiau în timp ce muștele încinseseră o idilă strașnică pe computer. „Măcar dac-aș fi avut un pistol !“, icni simțind cum manualul îi strivea nasul pe măsura creșterii accelerației. Disperat, își scutură capul ca lovit de streche. Trebuia cu orice preț să vadă traiectometrul. ca să nu urle. Deodată cartea căzu pe jos cu zgomot. Nici nu era de mirare ! La 4 g cîntărea probabil vreo 3 kile ! Încetini imediat pînă la nivelul cerut de manevră și, la 2 g, fixă manetele. Se uită la cuplul bîzător ; muștele nu păreau cîtuși de puțin afectate de accelerație. Dimpotrivă, parcă zburau într-al nouălea cer.

Verifică poziția navetelor și iarăși gîndul îi zbură la Boerst : ce aplomb de veritabil star ! Ce fălci senzaționale ! Ce nas drept, ce ochi cenușii ca oțelul !... Ehehe !... „Pariez pe ce vrei că nici n-a avut nevoie de fițuică. Deși, dacă mă gîndesc bine, nici eu n-am avut nevoie de ea pînă acum !“

Ajustă reductorul automat la accelerația zero după 83 de minute, conform

instrucțiunilor, dar în aceeași clipă observă ceva care îi răci sloi transpirația din pomenitele izmene absorbante : deasupra tabloului de comandă se deschisese un panou ! Nu îi ajunse atât, ci începu să și coboare ușor, aproape imperceptibil. Nu l-au închis ca lumea, rațională Pirx, și toate vibrațiile din timpul manevrelor — adevărul e că nu se purtase tocmai blajin cu nava ! — slăbiseră și mai mult presiunea încuietorilor. Cum accelerația nu scădea sub 1,7 g, panoul continua să coboare, ca tras de un fir nevăzut. În fine, se desprinsă cu totul, alunecă în spațiul din afara peretelui de plexiglas și înțepeni pe bord, expunând un set de patru fire de cupru racordate la înaltă tensiune și niște siguranțe, toate prinse pe spatele lui.

„În fond de ce să mă alarmez ? S-a desprins un panou electric. Mare brînză ! O navă se descurcă și fără prăpăditul ăsta de panou, nu ?“

MAI rămăseseră 27 de minute de zbor accelerat, cînd îl străfulgeră ideea că, în momentul în care motoarele se vor opri, panoul își va pierde complet greutatea. „Ar putea strica ceva ?“

Eh, ia să vedem ce-or mai fi făcînd muștele ? Le urmări cum zumzăiau, bîzîiau în cercuri și se fugăreau sprințare. Cînd se vîrîră în spatele panoului de siguranță, le pierdu din privire și se întoarse la ale lui. Citi pe radarscop indicațiile referitoare la cele două JO. Își urmau cursul normal. Suprafața Lunii deja se contura atât de mare pe ecranul frontal, încît acoperise jumătate din el. Își aminti cum, în timpul unor exerciții selenografice din craterul Tycho, Boerst, cu ajutorul unui teodolit portabil... „Fir-ar să fie, individul e un profesionist sadea !“ Căută din ochi Stația de control Luna de pe versantul Archimedes. Era camuflată atât de iscusit printre stînci, încît n-ai fi ghicit-o de la mare înălțime dacă n-ar fi fost suprafața netedă a pistei de aselenizare cu luminile ei de poziție. Dar asta cînd zona era în întuneric, nu ca acum, în plin soare !

„Ce chestie ! Nici un bîzîit !“ Mai bine nu s-ar fi uitat în jur, pentru că îl trecură fiori de groază ; una din muște își sclivisea aripile pe spatele panoului căzut, iar cealaltă o căuta cu devoțiune.

La cîțiva milimetri lucea cuprul neizolat. Toate cele patru cabluri le erau la îndemînă, groase ca niște creioane, și toate cu o tensiune de 1.000 de volți și o zonă de contact de 7 milimetri. Din pură întîmplare știa că erau 7. Odată, la un exercițiu, rupseseră tot sistemul de circuite și, pentru că nu fusese capabil să calculeze precis zona de contact, instructorul îi trăsese o săpuneală zdravănă.

A doua muscă se plictisi să o curteze în van pe cealaltă și se aventură de-a lungul unui fir. O faptă cu totul nevinovată, cu condiția să nu-i treacă prin cap, tam-nesam, să sară pe alt fir și, judecînd după felul cum zumzăia gata de atac la capătul terminalului, exact asta intenționa. Ca și cînd n-ar fi avut la dispoziție ditamai cabina ! „Eeei, ce se întîmplă dacă își pune picioarele din față pe un fir și cele din spate pe altul ? În cel mai rău caz — un scurtcircuit. Și ce dacă ?... Totuși... o muscă ! O fi musca așa de lungă să-i reușească chestia asta ? Chiar dacă e, mare lucru nu se întîmplă : o explozie micuță, întrerupătorul de circuit ar tăia curentul, musca s-ar electrocuta, pe urmă circuitul s-ar restabili și... adio muscă !“ Hipnotizat, Pirx își pironi privirea pe cutia de înaltă tensiune, nutrind în ascuns speranța că musca se va gîndi de două ori înainte de a trece la fapte. Un scurtcircuit nu era un lucru grav, o pană minoră, dar cine știe ce altceva se mai putea întîmpla ?...

Doar 8 minute de reducere treptată a accelerației pînă la aselenizare. Era cu ochii pe cadran cînd izbucni o flamă cît toate zilele. Apoi se stinseră luminile, dar numai o fracțiune de secundă. „Musca !“, conchise Pirx, așteptînd cu sufletul la gură ca întrerupătorul de circuit să bage din nou curent. Așa se și întîmplă.

Luminile se aprinseră, ceva mai slabe și portocaliu-marou, pînă cînd circuitul explodă a doua oară. Pană de curent totală. Apoi iar se aprinseră. Și iar se stinseră. Și iar se aprinseră. Și tot așa, cu luminile pîlpîind la jumătatea amperajului. Ce s-a întîmplat ?

Pe durata intervalului scurt de lumină, forțîndu-și ochii în toate felurile,

Pirx reuși să localizeze problema. Bîzdigania se lipise de două fire vecine. Era acum doar un trupușor argintiu, carbonizat, care însă se juca de-a conductorul.

Numai 4 minute pînă la oprirea motoarelor. Măcar scăpase de o povară — reductorul era programat să oprească automat motorul. Deodată un fior de gheață îi încrîncenă șira spinării. Cum să funcționeze automatul cînd curentul fusese întrerupt ?

O clipă uită pur și simplu dacă firele se aflau pe același circuit sau nu, dacă acestea erau principalele cabluri ale rețelei de curent a rachetei. Bineînțeles că erau ! Și atunci cum rămînea cu reactorul ? Eh, probabil că reactorul avea o rețea de curent personală...

Reactorul da, nu și întrerupătorul automat. Știa, pentru că el însuși îl fixase. Perfect, atunci misiunea lui era pur și simplu de a opri curentul. Sau mai bine să stea liniștit și să vadă dacă se descurcă și fără el.

Specialiștii se gîndiseră la toate — la toate în afară de cazul în care o muscă îți intră în cabină, un panou ticsit de fire neizolate cade de la locul lui și totul se sfîrșește cu o tîmpenie de scurtcircuit. Trebuia să facă ceva. Dar ce ?

Simple ! Să declanșeze întrerupătorul principal, aflat pe dușumea, în spatele scaunului. Asta ar scoate din funcțiune toate circuitele principale și ar bloca sistemul de siguranță. Pe urmă n-ar mai avea probleme. „Hm, nu-s rău echipate gălețile astea !“

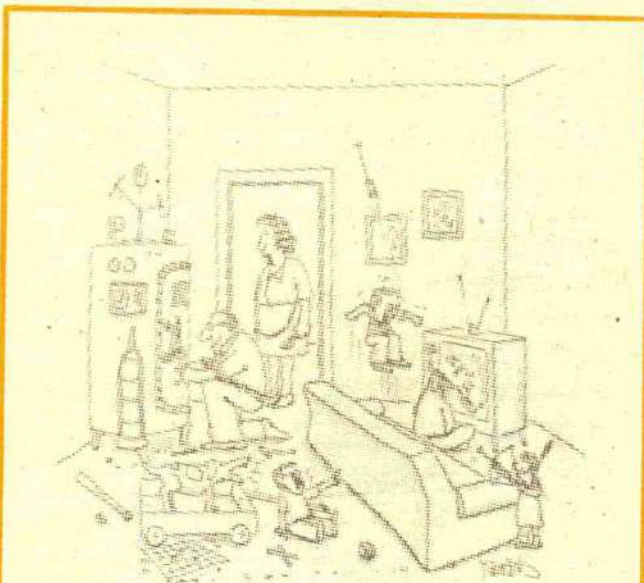
Se întrebă dacă Boerst ar fi acționat tot atît de rapid. Pesemne ! Dacă nu chiar și mai rapid... Doamne, doar două minute ! „Nu mai am timp pentru manevră !“ Uitase cu desăvîrșire de ceilalți.

— AMU-27, conducătorul escadronului Terraluna, către JO-2, repet JO-2. Raportează scurtcircuit în cabina de comandă. Amîn manevra de inserție lunară și mă înscriu pe o orbită ecuatorială temporară... ăăă... pe timp nedefinit. Executați manevra conform timpului dinainte stabilit ! Terminat.

— JO-2, repet JO-2 către conducătorul escadronului Terraluna. Începem manevra comună de inserție lunară pentru înscrierea pe o orbită ecuatorială

temporară. Mai ai 19 minute pînă la aselenizare. Succes. Succes. Terminat.

Pirx însă nu mai auzise nimic pentru că deconectase cablul radio, tubul de aer și încă un mic cablu (chingile le desfăcuse mai înainte). Abia se ridică de pe scaun, cînd întrerupătorul declanșă o lumină strident rubinie, dar imediat cabina reîntră în obscuritatea portocaliu-marou. Încercarea de a opri motorul

— Și, în fond, ce plănuiești să faci cu aiureala asta de modul intergalactic pentru călătorii în timp și dezintegrare moleculară ?

dăduse greș. Becul roșu continua să-l fixeze din întuneric, parcă implorîndu-l. Se auzi un bîzîit. Musca ? Nu, semnalul de avertizare. Reductorul automat nu mai era bun de nimic. Străduindu-se să-și păstreze echilibrul, Pirx sări în dosul scaunului.

Întrerupătorul principal se afla într-o casetă fixată în podea. Casetă era încuiată, natural ! Uf ! Încercă să smulgă capacul ; nimic. Cheia ! Unde era cheia ?

N-avea cheie ! Încercă din nou să forțeze capacul. Doar n-o fi lipit ! Iar nimic.

Sări în picioare și privi buimac ecranul frontal, unde apăruse o lună gigantică, albă ca zăpada. Se vedeau pînă și craterele cu umbrele lor zimțate care se tîrau pe suprafața aproape fosforescentă. Altimetrul radarului piuia din ce în ce mai slab. „De cînd o fi funcțio-

nînd ?" Minuscule cifre verzi străluceau în întuneric : 21.000 km altitudine.

NAVA zbura pe o traiectorie perfect dreaptă și prindea viteză. Accelerația reziduală ajunsese la 0,2 g, iar atracția gravitațională a Lunii sporea. Ce să facă ? Ce să facă ? Se repezi cu forțe noi la casetă. Și îi trase un șut. Încuietoearea de metal rînji fără să se clintească.

„Doamne, cum am putut să fiu așa prost ?!” Trebuia să găsească o cale să ajungă în partea cealaltă a bășicii. Și exista o asemenea cale ! Chiar lîngă ieșire, acolo unde bășica se îngusta ca un tunel terminat cu un dop de aer, se afla o manetă specială, vopsită în roșu emailat, strălucitor, sub o placă pe care scria NUMAI PENTRU SISTEMLILE DE CONTROL ÎN CAZ DE URGENTĂ. Dacă răsucea maneta, ridica coconul de plexiglas la un metru de podea. Ajuns de partea cealaltă, trebuia doar să despartă cu puțin izolator firele, între care se prinsese musca.

În doi timpi și trei mișcări înșfăcă maneta.

„Idiotule !”, se gratulă și o smuci de îi pîrîi încheietura umărului. Strălucind de ulei, maneta se roti pînă la refuz, dar bășica nu se urni nici măcar cu un milimetru. Consternat, Pirx își plimbă privirea de la bășica de plexiglas la ecranele video care scînteiau în razele lunii și la lumina care îi pîlpîia deasupra capului... Se mai opînti o dată în manetă, deși nu mergea mai mult de atît. Nimic !

Cheia ! Cheia de la casetă ! Se trînti și-ncepu să mișune pe sub scaun. Nimic decît fițuica !

Se aprinseră luminile, întrerupătorul intră în funcțiune. Acum, că luminile pâliseră iar, strălucirea ștearsă a Lunii scălda totul într-un alb dezolant, scheletic.

„S-a terminat !” Oare să declanșeze racheta de evacuare și să iasă afară ca un ghem în scaunul capsulat ? Nu, n-ar merge ; fără presiune atmosferică nu s-ar deschide parașuta. Mai bine să strige „Ajutor !”, dar cine să audă cît e de nenorocit ? Era singur-cuc. Ce să facă ?... Și totuși trebuia să existe o modalitate de ieșire !

Se tîrî de-a bușilea pînă la maneta de urgență și o smuci atît de brutal, în-cît aproape își smulse brațul din încheietură. Era cît pe-acî să urle de disperare. Totul era o tîmpenie... O tîmpenie sinistră... Unde era cheia ? Și de ce nu mergea maneta de urgență ? Altimetrul ! Își aruncă ochii spre bord : 9.500 km. Vîrful Timocharis, striat ca un fierăstrău, ieșea în relief pe fundalul luminos al Lunii. Își imagină cum o să găurească nava roca poroasă. Un bubuit îngrozitor, o explozie orbitoare și...

În clipirea beculețelor, privirea disperată îi căzu pe cele patru fire de cupru. Grăuntele negru care lega cablurile — tot ce mai rămăsese din musca incinerată ! — se vedea de la distanță. Lungindu-și gîtul și brațul ca un portar de fotbal gata de un plonjon salvator, Pirx fandă înainte folosindu-și toată greutatea. Izbitura îl năuci fără folos, căci ricoșă din peretele de plexiglas ca un balon lunguiet și greoi și căzu grămadă pe podea. Carcasa bășicii nici măcar nu vibră. Încercă să se ridice, gîfîind, cu gura năclăită de sînge și să se mai opintască o dată în peretele de plexiglas.

În acel moment privi întîmplător în jos.

Controlul manual suplimentar ! Printr-un impuls total, provoca o accelerație rapidă de pînă la 10 g. Acționare mecanică directă, în caz de urgență.

Dar — își dădu seama brusc — cu cît e mai mare accelerația, cu atît mai rapidă va fi coborîrea pe suprafața Lunii. Sau nu ? Nu, pentru că ar acționa în sens invers și ar avea efect de frînare. Însă n-ar fi reacția prea scurtă ca să mai poată frîna ? Frîna trebuia să fie continuă. Așa că ne-am lămurit și cu asta. Sau nu ?

Făcu un salt spre maneta de control suplimentar, o apucă în timp ce se prăbușea și o trase cît îl ținură puterile. Fără scaunul bombat care să-i atenueze cît de cît izbitura, ar fi jurat că și-a rupt toate oasele cînd s-a pocnit de podea. Mai smuci o dată maneta și căzu iarăși. De data asta ateriză în cap și, de n-ar fi fost căptușeala de burete a caschetei, și-ar fi făcut țandări țeasta.

Panoul izolator începu să fiarbă, pîlpîirea se opri pe neașteptate și o lumină

electrică blindă inundă cabina. Cele două șocuri provocate de accelerarea succesivă, acționată prin controlul manual, dizlocaseră așchia de carbon dintre cabluri și eliminaseră astfel definitiv scurt-circuitul. Cu gust sărat de sânge în gură, Pirx plonjă în direcția scaunului și fi-rește că, în loc să aterizeze în el, zbură peste spătar și dădu cu capul de tavan.

Exact când își lua avînt să mai sară o dată, întrerupătorul deja activat topi și ultima picătură de gravitație. În virtutea inerției, nava se avînta drept spre ruinele stîlcoase ale lui Timocharis.

Altimetrul arăta 1.800 km pînă la suprafața Lunii. Va izbuti să frîneze la timp ? Imposibil ! În orice caz, nu la 45 km pe secundă. Va trebui să iasă din picaj printr-o întoarcere abruptă. N-avea altă șansă.

Declanșînd rachetele ajutătoare, Pirx accelerează la 2... 3... 4 g. Nu îndeajuns ! Nu cît trebuia ! Fața Lunii, strălucitoare ca mercurul pe ecranul video și deja o prezență ultra-cunoscută și teribilă, prinse să tremure și să descrească încet-încet, iar scaunul bombat gemu sub presiunea trupului său. Nava descrie un arc strîns deasupra Lunii. Maneta de control era trasă la maximum. Presat în spătarul de burete, cu costumul necuplat la compresor, Pirx simțea cum aerul îi era supt din plămîni și coastele i se frîngeau lent înăuntrul pieptului. În fața ochilor îi jucau pete cenușii printre care zărea cu greu altimetrul radarului, care rișnea seturi de cifre : 990... 900... 840... 760...

Privirea i se întunecă — cei 5 g își demonstau din plin eficiența — dar încă rămase conștient. Zăcînd pe jumătate orb, cu degetele încleștate de manete, simți cum perna din cauciuc ca buretele pîrîia sub presiunea forței g. Într-un fel, nu se putea împăca cu gîndul că era pierdut. Incapabil să-și miște buzele, orb, număra încet în gînd : 21... 22... 23... 24...

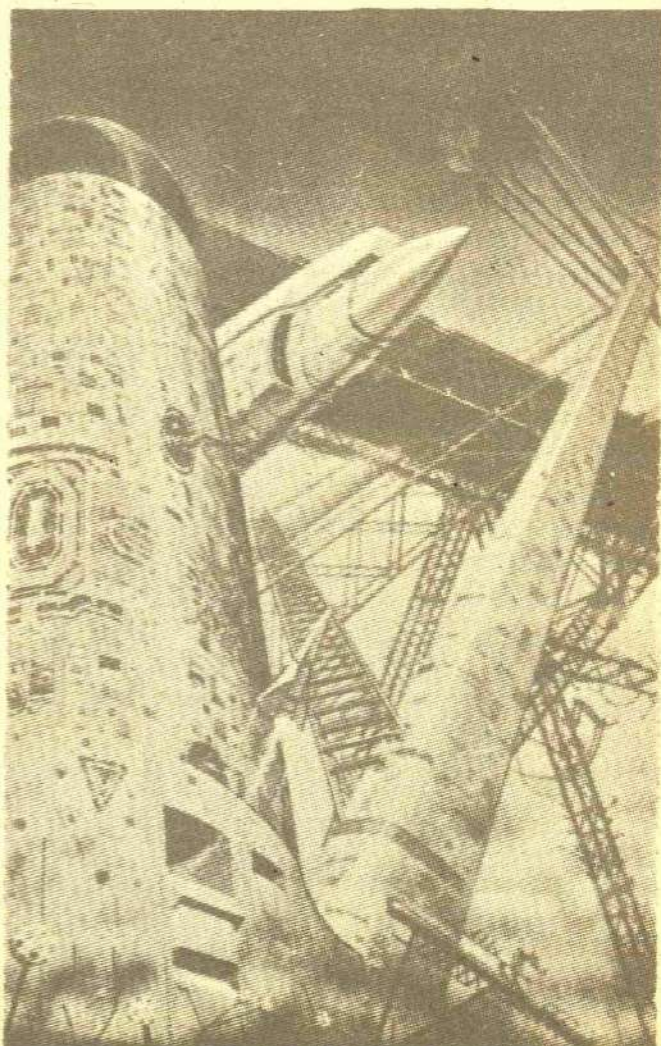
Cînd ajunse la 50 realizează că impactul ar fi trebuit să se petreacă deja. Oricum, rămase cu mîinile înțepenite pe manete. Începuse să se dumirească și să-și distingă senzațiile : sufocarea, vuietul din timpane, gîtul inundat de sânge, paloa-

rea roșietic-negricioasă din ochi. Își atinsese limita fizică.

Degetele slăbiră strînsoarea și maneta alunecă la loc singură. Nu vedea nimic, nu auzea nimic. Treptat, întunericul se dizolvă spre cenușiu, iar respirația se înlesni. Încercă să deschidă ochii și constată stupefiat că îi ținuse tot timpul deschiși — pleoapele uscate îl frigeau.

Se așează mai bine în scaun. Gravimetrul arăta 2 g ; pe ecranul frontal — doar beznă presărată cu stele. Nici urmă de Lună. Unde-o fi ?

Era la locul ei, dedesubt. Pirx ieșise din picajul mortal și se lansase într-o croazieră fără țel. Oare cît de aproape trecuse de suprafața Lunii ? Probabil că altimetrul înregistrase distanța exactă, dar nu avea chef să se uite la afișaj. Atunci se opri semnalul de alarmă. „Doamne sfinte, asta a funcționat tot timpul ! Ce să zic, m-a ajutat o grămadă ! De ce nu atîrnă un clopot de biserică de tavan ? Dacă tot te trimit

COLIN HAY : Orașele de mîine

la groapă, măcar să fie cu pompă și cu tot fastul !” Se mai auzi un bîzîit, de astă dată mult mai slab. Cealaltă muscă ! Nu se poate ! Nu murise, bruta ! Nu murise și se mai și zbunguia pe tavanul bășicii. Deodată simți un gust groaznic, ceva asemănător cu cînepa... Firește, centura de siguranță ! O rosese tot timpul...

O legă și apucă manetele de control; trebuia să cîrmească nava înapoi pe orbita trasată inițial. Cele două JO-2 nu se zăreau și nu era de mirare. Ori-cum, era de datoria lui să-și ducă la capăt misiunea și să raporteze la Centrul de Navigație Luna. Sau să raporteze întîi defecțiunea la Centrul de Control Luna ? Habar n-avea ! Mai bine să tacă din gură ? ! Aș ! Cum ar aseleniza, s-ar descoperi sîngele care, acum observase, împrăscase tot tavanul. În plus, s-a înregistrat la bord toată povestea : cum întrerupătorul de circuit a luat-o razna, cum s-a stricat maneta de urgență... „Măi, băiete, ne dauăștia niște mașini ! De ce nu ne-or lansa direct în coșciuge !”

O.K., să zicem că ar raporta. Dar cui ? În clipa aceea îi veni o idee nemaipomenită ; se aplecă, își desfăcu chinga de la umăr și începu să bîjbîie după fițuică. În fond, de ce nu ? Pica la țanc !

ÎNSĂ chiar atunci auzi un scîrțîit în spate, ca și cum s-ar fi deschis o ușă.

O ușă ? În spate ? Nu exista nici o ușă în spatele lui ! Dar să fi vrut și nu se putea întoarce din cauza chingilor. Un fulger de lumină traversă ecranele, stelele dispărură și auzi vocea moale, îmblînzită a ofițerului superior :

— Cadet Pirx !

Încercă să se scoale și firește că nu reuși așa, prins în chingi, și căzu la loc pe scaun, convins că are halucinații. Ca din senin, ofițerul superior apăru în intervalul care separa carcasa de plexiglas de restul cabinei. Se postă în fața lui, dichisit ca la paradă în uniforma cenușie, îl fixă duios cu ochi cenușii și-i zîmbi pastel. Pirx era complet zăpăcit.

Bila străvezie începu să se ridice, Pirx își desfăcu chingile ca sub anestezie și se ridică. Ecranele muriseră.

— Ai acționat corect, Pirx. Foarte corect.

Pirx încă era confuz. Apoi, în poziție de drepti în fața ofițerului superior, făcu un lucru cu desăvîrșire interzis : întoarse capul cît îi permitea inelul de la gît. Și rămase perplex ; tunelul de acces dispăruse, așa că racheta părea ruptă în două. În semiumbra înserării se distingeau pasarella, unde aștepta un grup de oameni, balustrada, grinzile din tavan... Pirx se uită la ofițer năuc.

— Hai, băiete !, rosti cald ofițerul superior și-i strînse mîna entuziast. Te felicit în numele Comandamentului de Zbor și... hm... dă-mi voie să-ți cer scuze personal ! Da, așa e... cîstit. Acum haide ! Te speli la mine acasă.

Pirx îl urmă spre ieșire călcînd rigid și tremurat ca o marionetă. Prin fanta din tavanul hangarului fișîia briza. Amîndouă navele erau parcate exact în același loc ca înainte de lansare. De botul lor erau prinse niște cabluri lungi și groase care atîrnau veștigate. Nu fuseseră acolo la început.

Instructorul, aflat pe pasarelă, făcu o remarcă, pe care Pirx se strădui s-o deslușească prin caschetă.

— Ce ?, îl luă gura pe dinainte.

— Aerul ! Scoate aerul din costum !, zbiră instructorul.

Apăsă valva și aerul începu să șuier. De pe pasarelă îi văzu pe cei doi bărbați îmbrăcați în smoking care așteptau în spatele balustradei. Nava lui părea să aibă ciocul fracturat.

Întîi fusese doar apatic, apoi uluit și acum deziluzia se transforma într-o mînie incandescentă, o mînie pură și nedisimulată.

Tocmai atunci deschiseră trapa celeilalte nave. Ofițerul superior stătea pe pasarelă ascultînd ce îi spuneau oamenii în halate albe.

Se auzi o bufnitură înfundată și din cabină apăru clătînîndu-se o matahală cocîrjată, în uniformă maronie, cu capul fără caschetă, bălăbănindu-se ca o floare cu tija ruptă și cu fața schimonosită de un urlet mut...

Lui Pirx i se muie genunchii.

In românește de VI RODINA

RICHARD COWPER

BEA-MĂ, FRANCESCA!

RICHARD COWPER ● Pseudonimul lui John Colin Middleton Murry Jr. S-a născut în Anglia, în 1926, și a studiat limba și literatura engleză și pedagogia la Oxford și la University of Leicester. În perioada în care a fost profesor a publicat cinci romane caracterizate printr-o deosebită vigoare realistă. Apoi a adoptat pseudonimul Richard Cowper și a debutat în s.f. cu romanul *Breakthrough* (Străpungerea; 1967), neconvențional pentru genul s.f., construit pe tema percepției extrasenzoriale. I-au urmat, printre cele mai semnificative, romanele: *Clone* (Clon; 1972), *Kuldesak* (1972), *The Twilight of Briareus* (Amurgul lui Briareus; 1974), *The Road to Corlay* (Drumul spre Corlay; 1979), *A Tapestry of Time* (O tapiserie a timpului; 1982). Dintre culegerile de proză scurtă amintim: *The Custodians* (Custozii; 1976), *Out Where the Big Ships Go* (Acolo unde se duc marile corăbii; 1980) și *The Tithonian Factor* (Factorul Tithonius; 1984).

 AEXISTAT o vreme, observă doctorul Sukano, cînd singurul lucru pe care nici un astronaut nu trebuia să-l poarte cu sine dincolo de ionosferă era tocmai cel care îi dădea dreptul să se afle acolo. Cîți dintre voi știu care era acel lucru?

Seminarul de istorie al anului IV arboră o expresie colectivă de îngîndurare. În cele din urmă, Amanda Oxley fu cea care rosti întrebător:

— Umanitatea sa, domnule?

— Foarte bine, Amanda. Și cum ai defini tu această noțiune?

— Nu cred că se poate, domnule. Adică... vreau să spun, altfel decît ca fiind un amestec al însușirilor care ne fac umani.

— Ca îndrăzneala? forța morală? inteligența? cruzimea? setea de putere? sugeră blajin Sukano.

Clasa rîse respectuos.

Amanda roși, dar nu se dădu bătută.

— Păi, generozitatea, bunăoară, răspunse. Și bunătatea, și... și blîndețea caracterului.

— Corect, spuse doctorul Sukano, subliniindu-și aprobarea cu o înclinare a capului. Într-un cuvînt, „sensibilitatea“. Acum deschideți cu toții manualul Lucas & Trench, la pagina 24.

Filele foșniră și privirile elevilor proposiră asupra planșei cu reproduceri după copertele mai multor reviste populare de science fiction de prin anii 1930—1950.

— A găsit toată lumea pagina?

Clasa încuviință.

— Bun. Așa cum probabil v-ați dat seama, aceste curioase producții ale culturii populare din secolul 20, au multe aspecte comune cu gravurile medievale din *Demonologia* lui Trossach, pe care le-am văzut data trecută. Din punct de vedere tehnic sînt mai sofisticate, dar nu și neapărat mai convingătoare. În esență, ele sînt reprezentări simbolice ale fanteziilor puerile legate de putere — de unde caracterul lor predominant sexual. Observați aspectul evident falic al navelor spațiale din figurile 4 și 6, anatomia grosolan deformată a tuturor siluetelor feminine, musculatura la fel de exagerată a bărbaților, grotescul invariabil al extraterestrilor.

Îi lăasă, o bucată de vreme, să studieze cu interes ilustrațiile.

— Acum puneți un semn și treceți la pagina 32 — cele două ilustrații intitulate „Misiunile Cygnus“. Priviți-o cu

atenție pe cea din stînga, „Cygnus I, 1993“. Calitatea reproducerii e destul de slabă, dar veți desluși totuși ce vreau să vă arăt. Cîți oameni sînt în fotografie? Cincisprezece, nu? În final, doar șase au fost selecționați. Toți, exemplare fizice excelente. Toți, de sex masculin. Toți, albi. Toți, căsătoriți. Majoritatea cu doi și mai mulți copii. Și toți, dar absolut toți, ieșiți din aceeași matriță care-a servit la plăsmuirea arhetipurilor virile fantastice de pe copertele revistelor dinainte. Sînt sigur că vă e limpede tuturor la ce mă refer.

Clasa privi cînd o pagină, cînd cealaltă și încuviință.

— În fond, continuă Sukano, este vorba de un stereotip militar desuet, modernizat spre a corespunde progresului exploziv al tehnologiei. Fiecare perioadă istorică a avut cîte un ideal pentru bărbat și femeie; ironia este însă că, pe la sfîrșitul secolului 20, acest ideal devenise atît de rupt de realitatea obișnuită, încît era, efectiv, de nerecunoscut. Ca specie, sufeream de o asemenea pierdere colectivă a identității, cum noi, occidentalii, nu mai cunoscuserăm de la jaful vizigot al Romei, în anul 410 era noastră. Nu-i extraordinar faptul că tocmai în această lamentabilă condiție — în acest vid psihologic și spiritual — a ales omenirea să se avînte cu viteza luminii spre stele?

Cineva ridică mîna.

— Domnule, de ce n-au fost incluse femei în echipajele Cygnus?

— În primul rînd pentru că, la vremea aceea, Programul spațial civil era o extensiune a Programului spațial militar, iar războiul, după cum bine știți, era o preocupare esențialmente masculină. În plus, sumele enorme necesare finanțării proiectelor astronautice nu se puteau obține decît din bugetele alocate Apărării naționale. Administrarea acestor fonduri se afla, așa cum se aflase dintotdeauna, în mod ferm în mîna militarilor. Ultimele fortărețe ale hegemoniei masculine din lumea occidentală erau Pentagonul și echivalentele sale europene. La stabilirea echipajelor pentru cele două misiuni Cygnus, autoritățile s-au străduit să aleagă oameni cît mai apropiați de acel ideal despre

care aveau convingerea că sălășluiește în ele însele. Prima misiune era alcătuită din șase ofițeri impecabili din punct de vedere al pigmentației, patriotismului, curajului probat, pregătirii tehnice, superiorității fizice și stabilității psihologice. În ceea ce privește imaginația, aceasta strălucea doar prin absență. Într-un cuvînt, primii noștri ambasadori în spațiu erau o mîna de mezomorfi albi de sex masculin, cum nu se poate mai nereprezentativi, în ansamblu, pentru întreaga rasă umană, deși la vremea respectivă, firește, părerea era exact opusă. Cei cincisprezece membri ai celei de-a doua misiuni — Cygnus II, lansată în 1998 în scopul consolidării echipajului Cygnus I — corespundea aceluiași model de bază. Totuși, copleșitoarea povară financiară a montării acestor expediții de anvergură impusese selecționarea unui echipaj cu un caracter mai internațional. În locul uniformului *corps d'élite* complet alb / nord-american / anglo-saxon / protestant, din care era alcătuit Cygnus I, Cygnus II manifesta o discretă influență transformatoare, prin prezența a cinci membri aparținînd altor rase și altor națiuni. În linii mari, numărul și naționalitățile acestor membri erau direct proporționale cu participarea financiară a guvernelor lor. E inutil să mai precizez că modelul uman fundamental rămăsese, în cea mai mare parte, cel dinainte. O singură privire la ilustrația din dreapta este edificatoare. La pagina 33 avem un tabel cu biografiile sumare ale membrilor echipajului Cygnus II. Aș vrea să vă atrag puțin atenția asupra ultimei rubrici — cea intitulată „Preocupări“. Ați găsit-o?

Elevii încuviințară.

— Merită să aruncăm o privire asupra acestei rubrici, fiindcă ar trebui să ne spună cîte ceva despre ei. Hai să urmărim cu degetul lista și să vedem ce găsim! Golf și zbor; fotbal și tir; șah și radioamatorism; baseball și vînătoare; golf și deltaplanism; tenis și pescuit; fotbal și pescuit subacvatic; muzică și artă; vînătoare și electronică; baseball și călărie; tir și fotbal; golf și Go; deltaplanism și hochei; judo și aeromodellism; în fine, tenis și golf. Ia să ve-

RALLE : Chip de femeie

dem, din ceea ce cunoașteți despre divertismentele sociale din secolul 20 și parametrii misiunii Cygnus, vi se par vreunele dintre aceste preocupări „suspecte” în cadrul termenilor voștri de referință ?

— Muzica și arta, domnule ? se auziră mai multe voci.

— Exact. Sar în ochi, nu-i așa ? O lipsă clară de agresivitate competitivă. Dar poate că asta-i doar înțelepciunea ce decurge dintr-o înțelegere ulterioară. Oricum, este interesant de remarcat că Peter Mahler s-a alăturat echipajului abia în ceasul al doisprezecelea. Era rezerva unui orecare căpitan Hans Rabel, căruia i s-a descoperit inopinat un murmur cardiac și care a trebuit să fie înlocuit în ultima clipă. Dar, de fapt, nu calitățile sau carențele psihologice ale lui Mahler ne interesează pe noi astăzi — decît, poate, doar ca o fascinantă notă de subsol la tema pe care o veți studia pentru săptămîna următoare. Vă atrag atenția asupra lui și asupra celorlalți membri ai echipajului Cygnus II deoarece consider că este extrem de impor-

tant să nu pierdem din vedere perspectiva istorică atunci cînd studiem lucrări din această perioadă. În definitiv, abisul care ne desparte de începutul secolului 21 nu poate fi traversat decît cu prețul unui intens efort de imaginație istorică. Ceea ce nouă ne pare azi ciudat, sau chiar de neînțeles, nu a fost cîtuși de puțin ciudat sau de neînțeles pentru strămoșii noștri. Iată, cuvîntul „xenofobie”, de pildă. Știe cineva ce însemna ? Da ?

— Teamă morbidă de străini, domnule ?

— Foarte bine, Roger. Exact aceasta-i era definiția.

Se auziră murmure neîncrezătoare.

— Oh, este perfect adevărat, îi asigură Sukano zîbind. Ba mai mult : nu numai că era un cuvînt uzual în limba engleză dar, sub o formă sau alta, exista în vocabularul oricărei limbi de pe Pămînt. Deși, bineînțeles, nu eram conștienți de acest lucru la vremea aceea, noi, oamenii, posedam dubioasa distincție de a fi evoluat ca rasa cea mai fricoasă din întregul nostru sector al ga-

laxiei. Ne era frică de aproape orice. Ajunseserăm chiar să elaborăm teorii psihologice complicate, menite să ne justifice frica și s-o prezinte ca pe un avantaj în ascensiunea noastră pe scara evoluției. Frica, susțineam noi, este vitală pentru supraviețuirea speciei.

La auzul acestor cuvinte toată clasa erupse într-un enorm hohot de râs. Doctorul Sukano rîse și el, iar cînd hazul elevilor se potoli, continuă :

— Cred că veți înțelege de ce mă îndoiesc că astăzi i-ar fi cu putință chiar și celui mai talentat istoric să izbutească mai mult decît o identificare pur simbolică cu protagonistul *Raportului Mahler*. Miezul problemei însă este că, dacă nu încercăm să facem măcar acest lucru, nu putem nicidecum spera să înțelegem pe deplin adevărata sa însemnătate ca document istoric. Iată de ce trebuie să depuneți cu toții acest efort. Poate că ar mai trebui să precizez faptul că singura porțiune a *Raportului* care a fost într-adevăr scrisă de Mahler este sfîrșitul. Restul a fost înregistrat sonor.

Sukano aruncă o privire spre clepsidra cu apă, apoi își plimbă surîzător ochii prin clasă.

— Aveți întrebări ?

Elevul care știuse definiția cuvîntului „xenofobie” ridică mîna.

— Domnule, cît din *Raport* este acceptat ca *fapt real* ?

O clipă, doctorul Sukano păru pe punctul de a da răspuns întrebării, apoi, în mod evident, își schimbă gîndul.

— Ei bine, rosti el, acesta va fi punctul de plecare al discuției noastre de săptămîna viitoare. Voi fi încîntat să vă ascult părerile.

RAPORTUL MAHLER

IATĂ-NE în sfîrșit singuri, Francesca. Acum o oră, Corbin și Tollard s-au întors la navă. Probabil că-n clipa asta prelucrează datele și făc rămășaguri cu ei înșiși în privința numărului de coloniști pe care acest ținut se va lăsa convins să-i suporte. Un milion ? Două milioane ? Hip-hip-ura pentru *Lebensraum* ! Trebuie să mărturisesc totuși c-am simțit ceva foarte apropiat de o fă-

rîmă de invidie în timp ce priveam decolarea crabului lor. Dar de îndată ce praful s-a așezat și ecourile au murit în depărtare, s-a înstăpînit iar impresia aceea de liniște desăvîrșită, învăluindu-mă dinspre coline și păduri ca un flux răcoros și invizibil. Frumusețea fără seamăn a acestor locuri te-ar face să-ți pierzi răsufarea. Gîndul că unii nu văd aici decît potențial pentru o nouă colonie mă deprimă pînă în adîncul sufletului.

Știam că ar fi trebuit să mă pun imediat pe treabă (orice bun astronaut întîi lucrează și-apoi se distrează — sau, mai bine, nu se distrează niciodată!) dar, după ce-am verificat, de formă, dacă radioul funcționează cum trebuie, am întors spatele taberei, m-am îndreptat încet spre ruine, am dibuit un locșor umbrît chiar lîngă treptele canalului și m-am așezat.

Ai încercat vreodată să nu te gîndești la nimic, Francesca ? Vreau să spun, la *absolut* nimic. Să te lași doar să *fi*. E incredibil de greu. Și-i de o sută de ori *mai* greu cînd o condiționare de-o viață strigă la tine că exact asta n-ar trebui să faci, că îți neglijezi datoria. Datoria ! Doamne, tot mai silă mi-e de cuvîntul ăsta ! Nu că m-ar deranja faptul în sine. La urma urmelor, ce altceva am făcut în ultimii doi ani decît să-nvăț să accept compromisuri, să-nchei tîrguri cu conștiința, să-mi scurtcircuitez supraul ? Acum însă nu voiam decît un singur lucru : să uit pur și simplu de tot ce-avea o legătură, oricît de neînsemnată, cu Mișiunea. Dar *tot*. Să uit de raționamente ; să scap de iritanta necesitate a scotocirii după fapte și motive ; să mă las în voia simțurilor animalice elementare ; să devin un pur receptacul de impresii ; să fiu.

N-am putut. Și-atunci mi-a dat în gînd că în capetele noastre, ale tuturor, robotește, independentă, o întregă birocrație microcosmică. Cu cît ne relaxăm mai conștient, cu atît mai mult se agită diferitele servicii, fiecare dintre ele codificînd frenetic, clasificînd, prelucrînd, interpretînd și, mai ales, *neliniștindu-se*. Toate-s într-o continuă stare apropiată de panică. Și încă pentru ce *fel* de motive ! Ai să mă crezi, Francesca,

dac-o să-ți spun c-am descoperit pînă și-un mic compartiment care-mi calcula de zor *ratele de ipotecare*?! Eu mă aflam aici, la nu știu cîți ani lumină dincolo de Eridanus, și-un prăpădit de circuit minuscul din cortexul meu își făcea de lucru la Stuttgart, tînguindu-se cu Schnelling în biroul lui de la Global & Providential!

Atunci am încercat altă cale. Am coborît treptele de piatră sub strălucirea soarelui, m-am întins pe spate și mi-am lăsat degetele mîinii drepte să se bălăcească neobservate în apa rece și verde. Și-am zis cu voce tare: „Foarte bine, ticăloșilor, să văd cum o rezolvați pe-asta!”

Abia apucaseră cuvintele să-și ia zborul de pe buzele mele, că un semnal de alarmă începu să urle către toate sistemele trupului: „*Aligatori! Piranha! Țipari electrici!*” — avertismente traduse, evident, în tot felul de echivalente asyliene care, așa cum bine știm, nu există. Degeaba! Atît de superbă era condiționarea mintală a astronautului Mahler, încît sări ca ars, își smulse mîna din apă și se uită îngrozit să vadă dacă degetele nu-i fuseseră cumva retezate de vreun răpitor feroce.

Apoi — și asta chiar *era* curată nebulie, Francesca — întreprinzătorul nostru astronaut, se trînti pe burtă, luă apă în căușul mîinilor și bău! Făcu treaba asta de trei sau patru ori, după care își propti bărbia în mîini și, printre picăturile care șiroiau, își privi chipul ogîndit în apă. Și el și reflecția rînjiră și-și spuseră într-un glas: „Nu-ți mai pasă nici cît negru sub unghie, așa-i?”

CINE dă nume planetelor? Tu știi, Francesca? De fapt, mai exact, cine i-a dat nume Asyliei? E un nume frumos — al naibii de mult mai frumos decît „C.I. 22 (NG 2132/3)”, adică numele sub care a figurat inițial în rapoarte, fiind cea de-a douăzeci și doua lume cu potențial locuibil descoperită de astronava „Cygnus I” în cursul investigării celei de-a treia planete din sistemul asociat stelei de magnitudine patru, care poartă numărul 2132 în *National Geographic Star Catalogue*. Dar cum de-a

născocit cineva Asylia din toată bălămeala asta? Pun pariu că n-a făcut-o calculatorul navei. Poate că membrii echipajului au propus, pe rînd, nume. Dacă-i așa, mă-ntreb cui i-a trecut prin cap Asylia.

SALUT! Iartă-mă că te-am neglijat. A trebuit să revin la normal: treaba înainte de toate. Mi-am petrecut ultimele două zile trudind supus la inscripții. Am ajuns cam pe la jumătatea celui de-al doilea soclu. Și tristul adevăr este că și-acum aș fi continuat să trag cadru după cadru, numai că-s prea mulți nori. Cele mai multe dintre plăcile neacoperite sînt atît de deteriorate de intemperii, încît am nevoie de tot ajutorul pe care mi-l pot oferi razele oblice ale soarelui pentru a scoate în evidență relieful desenului. Din cît pot distinge, există cel puțin trei scrieri diferite pe care, pentru propria comoditate, le-am numit „superioară”, „mediană” și „inferioară”. Pînă în clipa de față toate încercările mele de a le afla, chiar și cu vagă aproximație, vîrsta istorică s-au soldat cu rezultate absurde. Indicațiile dezintegrării radioactive pe care le-am obținut la diferite bucăți de mortar denotă o perioadă cuprinsă între 0,9 milioane și 10 000! Fiecare măsurare pe care o fac pare să indice o altă cifră. Ce concluzie să trag, cînd *aceeași probă de material* mi-a dat de două ori rezultate a căror diferență era de aproximativ *un sfert de milion de ani*? E ca și cum materia și-ar spune: „Ei, ia să vedem, de data asta ce-i oferim doctorului Mahler? O mie? O juma' de milion?” Totu-i o aiureală și aproape c-am renunțat să mai urmăresc imprimantele. Dar ce-i mai straniu e că-s destul de sigur că mașina funcționează perfect în parametrii prestabiliți. Ai zice că încearcă să-mi spună ceva într-un limbaj pe care nu pot nici măcar să încep a-l înțelege. I-am raportat și lui Dieterling, dar a minimalizat totul, spunînd că-i vorba de un „deranjament”. Tipic.

Cînd nu eram ocupat cu inscripțiile, m-am învîrtit prin împrejurimi, încercînd să compar vederile aeriene ale așezării cu unele observații la fața locului. Sînt aproape sigur că am identificat ci-

tadela principală și două din comunele-sateliți — dacă asta sînt. Zona dintre templu și poalele dealurilor ar putea da de lucru unei întregi expediții arheologice vreme de-un secol. Și tocmai zona aceasta a ales-o Tollard drept „prim șantier urban“! Cred că nivelurile de ocupare se întind pe mai multe milenii. Există un loc unde cursul de apă care alimentează canalul a tăiat maluri abrupte și-n timp ce scormoneam prundișul, ieri seară, am dat peste un mic aribal din calcedonie — am impresia că materialul este o varietate de crisopraz. Poate că nu-i deloc un aribal, dar mie așa-mi pare. Are fundul plat, vreo optsprezece centimetri înălțime, gîtul strîmt și două toarte mititele la mijloc. E ornat cu incizii extrem de fine, iar modelul decorativ are la bază familiarul motiv al șopîrlei. Nu i-am găsit nici un defect. Din pură curiozitate am făcut o datare pe un mic eșantion din cenușa pe care-o conține și rezultatul a fost — ghici cît? — — *1,8 milioane de ani!* În Africa, australopitecul abia-și tîrăște pașii prin savanele pleistocenului, iar aici un geniu necunoscut creează tipul de artefact sublim pentru care muzeele noastre naționale s-ar bate să se amanezeze pe viață. Și-am să-ți mai spun ceva: am o bănuială că, dac-aș fi destul de tîmpit să mai fac o datare, astăzi, n-ar fi deloc exclus să-mi rezulte o dată în jurul săptămîinii trecute.

ÎN afară de rarele păsări, unicul semn de viață animală rămîn geckoșii. Aleargă de colo pînă colo printre ruine, pîrînd a nu se teme de absolut nimic. În ceea ce mă privește, singura problemă este curiozitatea lor incorigibilă. Abia apuc să-mi instalez echipamentul pe o porțiune de soclu, că vreo cinci-șase răsar ca din pămînt, dau năvală drept spre locul în care lucrez și încep să se agite, cu ochii la mine, de parc-ar vrea să spună: „Așa-i bine? Sau doriți să mă dau mai la stînga? Ajunge să-mi spuneți.“ Am încercat să-i îndepărtiez, dar pînă mă întorceam la aparatele mele se și reînființau în locul de unde-i luasem. Ei sau, poate, amicii lor. Din cauza asta nu pot să avansez decît cu vreo doi me-

tri pe oră și cele mai multe clișee au pe undeva cîte-un gecko sau doi.

Abia ieri mi-am dat seama că am trăit tot timpul cu impresia falsă că *sînt* geckoși. Date fiind circumstanțele, greșeala a fost firească pentru că, judecînd după aspectul lor exterior, exact asta sînt — șopîrle mici cu pernîțe adezive pe degete — dar cred că similitudinea sfîrșește aici. Iată cum s-au petrecut lucrurile. Mă pregăteam să trec la placa a treia de la al doilea soclu, cînd obișnuita asistență a început să se adune. Cerul era plin de nori zdrențuiți și trebuia să profit de momentele în care lăsau să treacă puțină lumină. Geckoșii au înțeles imediat cum stătea treaba. La prima licărire a soarelui se și aliniaseră în cadru, plini de importanță și fuduli ca niște afaceriști la un banchet oficial. Am început să zbier la ei și să-mi agit brațele și, brusc, s-au făcut nevăzuți. Nimic mai simplu, numai că zbierasem la ei și-mi agitasem brațele două zile de-a rîndul, fără nici un fel de rezultat. Ce se-ntîmplase?

Abia după ce mi-am terminat lucrul, fără ca ei să-și mai fi făcut apariția, am ajuns să mă gîndesc la asta. Și, firește, am înțeles numaidecît. Fusesem *furios* pe ei — *sincer furios* — pentru prima oară! Atît de furios, încît la un moment dat cochetasem cu ideea să iau pistolul cu gaze și să le fac de petrecanie. Nu aș fi fost niciodată capabil de una ca asta, bineînțeles, dar de gîndit *o gîndisem*. De cum mi-am adus aminte, m-am simțit groaznic — ca un troglodit. Sentimentul copleșitor de rușine, de scîrbă de mine însumi părea cu totul exagerat față de păcatul comis — dacă păcat se numea. Spun „părea“, dar în adîncul sufletului meu știam că nu era așa. Ba dimpotrivă. Păcatul meu nu era atît că mă făcusem vinovat de comiterea unei trivialități, *cît că nici măcar nu fusesem conștient de lucrul acesta!*

Să spun că m-am simțit umilit ar fi cea mai modestă afirmație pe care-am făcut-o vreodată. Dar cine m-ar fi putut înțelege? Din perspectiva Misiunii, comportamentul meu fusese nu numai reținut, ci și perfect normal — ba chiar natural. Aici era buba. Eu, Peter Mahler, astronaut, *crème de la crème*, produsul

JEAN-PIERRE ALAUX : Alcătuirile minții

a cinci mii de ani de cultură terestră, dovedisem că nu eram cu mult mai presus decît un barbar antropoid. Și totuși (cu posibila și întotdeauna onorabila excepție a lui Igo Umati) sînt sigur că eram singurul din toată Misiunea care ar fi putut *începe* să înțeleagă acest lucru. Brusc, am avut o viziune stupefiantă : eu, încercînd să explic ce simțeam — ce *știam* — lui Tollard sau lui Talbot, chiar și lui Dieterling ; în clipa următoare mi-am dorit să găsesc o văgăună în care să mă ascund și să aștept trîmbița Judecății de Apoi.

Reacție exagerată ? Nu cred, Francesca... Următoarele trei ore mi le-am petrecut străduindu-mă să găsesc o cale de a le da de-nțeles că măcar sînt conștient de ceea ce am făcut. Problema este că, așa cum văd eu lucrurile, reacția lor s-a datorat recepționării unei emisii emoționale generate la nivelul subconștientului. Și-n cazul acesta cum să le transmit un mesaj în care să spun : „Întoarceți-vă ! V-am iertat” sau, mai degrabă : „Vă rog, întoarceți-vă și încercați să *mă* iertați !” ? Dacă ei ope-

rează la acest gen de nivel fundamental, ce șanse am să fiu *vreodată* în stare să-i conving ? Oamenii, mai ales astronautii, nu știu să se *simtă* umili. Doar nu sîntem noi „stăpîni pe soarta noastră”, „comandanții sufletelor noastre”, „conchistadorii”, coborînd din ceruri cu mărgelele noastre de sticlă, cu bombele noastre și cu apa noastră de foc ca să-i convingem sau să-i constrîngem pe înapoiții băștinași, să ne-nsușim lumile lor și să răspîndim comorile sacre ale divinei noastre *Technokultur* pe tot cuprinsul galaxiei ? Cînd te gîndești că ăsta e rahatul cu care-am fost crescuți de cînd ne știm, Francesca, nu e de presupus că subconștientul nostru, individual și colectiv, pute de trăsnește ?

POATE că am interpretat totul greșit, Francesca. Așa sper. Fapt este că azi-dimineață am ieșit să-ncep lucrul la al patrulea soclu și-au apărut din nou, cu toții, ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic. Mi-am instalat aparatele, le-am reglat, apoi m-am dus în fața plăcilor, m-am așezat pe vine și-am spus : „Uite

ce-i, prieteni. Îmi pare rău. Sînt într-adevăr rușinat, profund rușinat pentru cele petrecute ieri. Dar mi-a fost învățătură de minte, înțelegeți ? Bun. Acum ascultați cu atenție ! *Trebuie* să fotografiaz aceste socluri — soclurile *voastre*. Asta-i misiunea mea, n-am ce face. Fotografiiile vor fi codificate și transmise prin unde tahionice la mine acasă, iar într-o zi o grămadă de oameni deștepți se vor pune pe treabă ca să încerce să le descifreze și să le citească. Dar pentru asta trebuie să fac fotografii fără voi și prietenii voștri zîmbind în prim-plan.“ Am întins degetul și am delimitat porțiunea în care voiam să lucrez. „Tot ce vă rog, *vă rog*, este să stați cuminți dincolo de linia asta pînă termin, bine ? Pe urmă puteți să vă adunați cu toții și-o să facem o poză în grup — da, inclusiv cu mine în mijlocul vostru, dacă vă face plăcere. Dar acum fiți înțelegători și lăsați-mă să termin cu inscripțiile ! De acord ?“

Stăteam așa și mă uitam la ei și ei la mine și dintr-o dată toată scena mi s-a părut atît de sublim dementă, încît am izbucnit în rîs — un rîs sănătos, din rărunchi. Dumnezeu știe de ce, poate că, pur și simplu, din afecțiune pentru ei. Ce-i sigur însă este că nu era nimic *conștient*. Am rîs ținîndu-mă cu mîinile de burtă, am rîs pînă mi-au dat lacrimile. Într-un tîrziu m-am întors clătîindu-mă la aparat, mi-am șters ochii și am privit prin vizor. Cînd colo, ce să vezi ? Pe fiecare decimetru pătrat de soclu era cîte-o șopîrlă ! Se aliniaseră în șiruri, ca niște husari la paradă. Cred că erau vreo două sute. Se uitau drept la mine și zîmbeau. De fapt asta-i înfățișarea lor întotdeauna. Am făcut vreo șase fotografii, apoi am spus : „Gata. V-ajunge.“ Și, cînd mi-am aruncat din nou privirea, nu mai era nici picior de gecko pe porțiunea de soclu pe care o delimitasem. Exact în clipa aceea s-a ascuns și soarele. Firește, nu era vina lor. Dar eu ce să mai cred ?

TEORIA la modă este că civilizația asyliană a fost un fel de echivalent al culturii Maya de la noi și care, nu se știe cum, ori a pierit, ori a fost nimicită, lăsînd în urma ei doar cîteva ruine și ră-

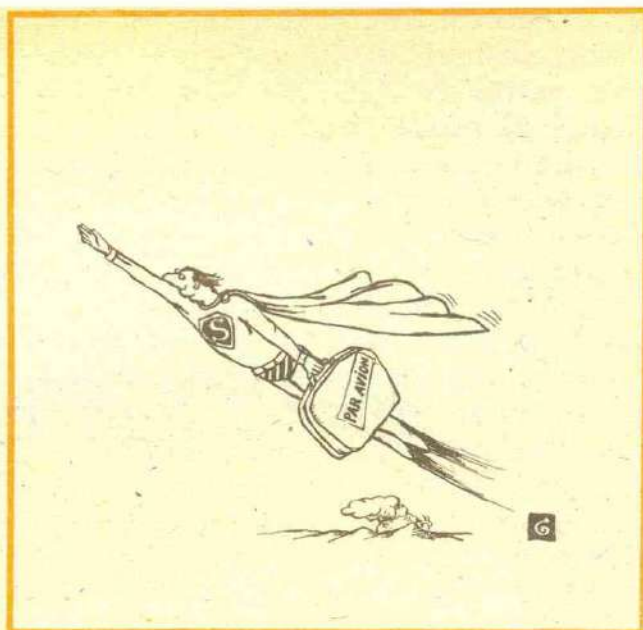
mășițele unei limbi indescifrabile, ca să ne scoată nouă peri albi. Iată cum încearcă o civilizație să înțeleagă altă civilizație, din propria perspectivă. Progresul trebuie să ducă, întotdeauna, la o mai mare complexitate socială. Orice altceva înseamnă, *ipso facto*, degenerare. Oare așa să fie, Francesca ? Aș vrea să pot crede lucrul acesta. De fapt, o pîrticică din mine îl și crede. Așa am fost învățat. Parcă-l aud pe bătrînul Brûder !...

- *Prostii, Mahler ! Progresul este... ach, progres ! Și știm cu toții ce înseamnă, nu-i așa ?*
- *Da, domnule profesor. Progresul este mersul înainte către perfecțiunea supremă. La Homo sapiens se manifestă prin imboldul de a domina.*
- *Întocmai. Foarte bine, Mahler. Și cum se manifestă această dominație ?*
- *Prin exercitarea unei puteri cvasi-dumnezeiești, domnule profesor. Puterea asupra forțelor naturii și asupra vieții speciilor inferioare. Werner Bertholtz a definit fenomenul ca fiind „creșterea capacității unei societăți de a inspira venerație adversarilor ei.“*
- *Excelent, băiete !*
- *Dar, domnule profesor, n-ar fi cu puțință ca o societate să atingă un înalt grad de dezvoltare a culturii, rămînînd totuși, în toate celelalte privințe, ca să zicem așa, primitivă ?*
- *Nu, Mahler, acest lucru nu este cu puțință. Și știi de ce ? Pentru că astfel ar fi vulnerabilă la orice atac din partea dușmanilor ei.*
- *Să presupunem că n-ar avea nici un dușman, domnule profesor.*
- *Așa ceva nu se poate, Mahler.*
- *De ce, domnule profesor ?*
- *Mahler, ori ești un geniu, ori ești prost și, evident, geniu nu ești. Dacă o societate n-ar avea dușmani, nu numai că ar înceta să mai fie o societate dar,*

după toate probabilitățile, nici n-ar ajunge să devină societate. Iar în cazul, cu totul improba-
bil, că ar ajunge, s-ar prăbuși,
s-ar dezintegra, ar pieri. În
mod inevitabil. Frica, Mahler,
este mortarul care unește că-
rămizile civilizației. Notează
lucrul acesta, băiete, și încre-
dîntează-l memoriei.

O lume care nu cunoaște frica, Fran-
cesca. Se poate concepe așa ceva ? Pro-
fesorul Bruder era încredințat că nu.
Dar profesorul Bruder nu-i aici, pe
Asyilia. E drept, nu-s nici asylienii. Ce
s-o fi întîmplat cu ei ? Cum erau ? Știau
să danseze, să cînte, să plîngă, să rîdă,
să iubească ? Dacă-aș fi întîlnit vreunul,
ne-am fi recunoscut ? Dar de ce conti-
nui să mă gîndesc la ei în termeni
umani ? Dieterling ar zice că asta se în-
tîmplă pentru că noi, ca ființe umane, nu
putem judeca decît din punct de vedere
al propriei experiențe umane, orice alt-
ceva fiindu-ne, literalmente, inimagina-
bil. Înțeleg argumentul, firește, dar ce
s-ar întîmpla dacă am aborda problema
din cu totul al unghi ? Bunăoară, dacă
am înlocui pe „gîndesc” cu „simt”. Care
ar fi rezultatul ? În ceea ce mă privește,
în nici un caz nu mi-am gîndit sentimen-
tele față de geckoși, ci le-am simțit. Și,
după toate aparențele, ei au recepționat
mesajul. Atunci de ce nu pot răspunde
în același fel ? Sau am putut ? Să fi fost
oare acea subită revărsare de afecțiune
pentru ei o transmisie de la ei ? Știi,
Francesca, am sentimentul straniu că
dau tîrcoale unui concept atît de vast,
și totuși atît de simplu, încît, efectiv, nu
pot îndrăzni să mă gîndesc la el.

ASCULTĂ asta, Francesca ! Materia
neînsuflețită progresează și devine ma-
terie însuflețită ; materia însuflețită pro-
gresează și dobîndește conștiință ;
conștiința devine, în cele din urmă, con-
știință de sine. *Ecce Homo ! Cogito, ergo
sum !* Acestea sînt treptele pe care le
vedem urcînd spre civilizație. Dar după
aceea ? Ah, ce se întîmplă după aceea,
Francesca ? Să nu mai urmeze nimic
altceva decît un nesfîrșit proces de per-
fecționare și acumulare ? Știm că pur-

tăm încă în noi rămășițele fiecăreia
dintre etapele laborioase ale ascensi-
unii. Fetusul uman este o istorie vie a
drumului nostru. Sîntem un conglome-
rat a tot ceea ce am fost : pe de o parte,
atomi, molecule, elemente ; dar pe de
alta, ce ? Ceva, o însușire nebuloasă care
înaintează, pas cu pas, deopotrivă cu
dezvoltarea complexității fizice ; ceva ce
noi am hotărît să numim rațiune — apti-
tudinea de a gîndi, de a obiectiva. Asta,
spunem noi, e ceea ce ne-a adus aici,
printre stele. Dar ia să presupunem că
la fiecare treaptă ar exista și alte căi
de progres — chiar și o cale a lipsei de
logică — sau a intuiției — sau a apre-
hensiunii, ca antonim al *comprehensi-
unii*. Și să mai presupunem că la un mo-
ment dat — să zicem, atunci cînd mate-
ria însuflețită dobîndește conștiință —
creaturile astfel ivite percep că există
și alte căi ascendente și, în loc de-a o
alege pe cea pe care am apucat noi, decid
să urmeze alta. Care ar fi rezultatul ?
Ar deveni, cu timpul, inteligența lor ra-
țională la fel de rudimentară, din punc-
tul nostru de vedere, pe cît ar fi
intuiția noastră dintr-al lor ? Și, pre-
supunînd că se va fi întîmplat într-a-
devăr așa ceva, în ce se vor fi
transformat de-atunci acele ființe, ur-
mînd calea firească a evoluției lor ? Pro-
babil în ceva cu totul de neconceput
pentru o minte rațională umană. Cum
altcumva am putea interpreta noi feno-
menul, decît ca un regres progresiv ?

— negarea finală a evoluției ! Său poate așa ne-ar vedea ei pe noi ?

ÎN după-amiaza asta mi-am terminat lucrul la ultimul soclu și am hotărît să folosesc filmul rămas ca să fac niște poze cu aribalul. Aveam nevoie de un fundal neutru, nereflectant și am ajuns la concluzia că treptele canalului erau cum nu se poate mai nimerite. M-am întors în tabără, am luat vasul și tocmai mă îndreptam cu el spre locul ales, când mi-am dat seama deodată că mergeam într-o direcție greșită. Am dat vina pe neatenție — eram preocupat de unghiurile aparatului și de problema gradării stereoscopice — și am făcut cale întoarsă, călcîndu-mi propriile urme.

Nu cred c-am apucat să fac trei sau patru pași înainte de a mă copleși dintr-o dată convingerea că eram pe cale să comit o mare greșeală. Era ceva pur instinctiv — un fel de mesaj subliminal care părea captat de mintea mea conștientă sub forma unei serii rapide de postulate succesive : că nu alesesem bine locul, că lumina era necorespunzătoare, că ar trebui să mă gîndesc la ultraviolet și infraroșu. Pe de altă parte, nu știu de ce, dar aveam impresia că toate astea nu erau, de fapt, decît un fel de traducere destinată intelectului meu, fiindcă așa putea fi înțeleasă instantaneu. Mesajul de bază, clar ca lumina zilei, era : „NU FĂ ASTA.“

M-am uitat la aribal. Razele soarelui păreau să-i confere o luminescență interioară. Mi s-a părut că sclipa ca ochii unui tigr — o sclipire verde, rece, misterioasă. În clipa aceea am înțeles cît se poate de limpede că nici o stereografie, oricît de iscusită, n-ar fi fost altceva decît o parodie mohorîtă a realității. Ceea ce țineam în mînă era o operă de artă de chintesență : perfectă, completă, unică — o afirmație a unui adevăr etern. Și atunci am devenit conștient de existența unei profunde *dicotomii* în mine însumi : vedeam aribalul prin prisma esteticii umane, dar în același timp *simțeam despre el* așa cum, poate, ar fi simțit un asylian : de parcă obiectul ar fi avut viață — chiar conștiință proprie că era, în esența lui, ceva incommensu-

rabil mai însemnat decît un artefact de o covîrșitoare frumusețe.

L-am pus ușor pe nisip, m-am așezat cu picioarele încrucișate în fața lui și am început să-l contemplu. Eram incredințat că purta un mesaj pentru mine. Numai de-aș fi reușit în vreun fel să-mi înăbuș sinele uman rațional, așa încît să pot auzi ce avea de spus. Pentru asta era necesar să activez în ființa mea simțuri — moduri de percepție — pe care rațiunea îmi spunea că nu le posed. Dar eu știam că *trebuie* să încerc. Înțelegi, nu-i așa, Francesca ? Da, sigur că înțelegi. Dar tare mă tem că ești singura persoană care va înțelege vreodată.

Cît timp am stat acolo ? Două ore ? Trei ? Îmi dădeam vag seama că undeva, în spate, soarele asfințea după coline ; că norii, deasupra mea, luau culoarea rubinului ; că umbra mea se tîra pe nisip, spre aribal. În timp ce se apropia pe furîș, am observat o schimbare subtilă, deși în momentul acela nu puteam să apreciez dacă modificarea afecta urna însăși sau percepția mea. Ceea ce percepeam eu era că, deși peisajul din jur se întuneca, aribalul devenea, neîndoios, mai strălucitor — extraordinara impresie de luminescență interioară, asemănătoare unui ochi de felină, era tot mai pronunțată, pe măsură ce se înstăpînea întunericul. Urna strălucea ca un smarald straniu și tulbure, în timp ce în adîncurile ei umbre de fum păreau să unduiască încolo și-ncoace aidoma unor curenți subacvatici. Efectul era atît de hipnotic, încît am simțit — cum să-ți explic ? — că un fir, un filament invizibil prinde a se depăna din adîncul ființei mele întinzîndu-se către urnă — sau fiind *atras* de aceasta — iar vreme de-o clipă am fost conștient că ocupam, în spațiul fizic, un punct situat undeva între propriul meu corp inert și aribal. Exact în momentul acela am auzit piuitul autoritar al semnalului radio. Vraja s-a spulberat. Mi-am dezdoit picioarele amorțite, m-am ridicat clătînîndu-mă și m-am urnit cu pași de om beat către tabără. Înainte de a mă depărta, am observat cu uimire că o mulțime de geckoși părăsiseră adăpostul ruinelor și se adunaseră într-un semicerc larg pe nisipul din spa-

tele meu. Toți, fără excepție, păreau să privească fascinați urna strălucitoare.

APELUL era de la Dieterling, îngrijorat că nu-l chemasem pentru raportul de seară. Am invocat ce scuze am putut și i-am spus că terminasem lucrul la socluri. De aribal n-am pomenit nimic. Mi-a spus că vor veni să mă ia mâine pe la amiază și că mai are o sarcină mărunță pentru mine la ziguratul de pe podișul central. Dacă n-aș fi fost atât de dezorientat, aș fi pledat să mai rămân o vreme unde eram ; când mi-a dat în gând să o fac, era deja prea târziu.

În timp ce mă întorceam la aribal, rășăreau Theope și Leucus, lunile gemene ale Asyliei. O urzeală fină și argintie de nori joși sau de ceață se așternuse ca un voal de borangic peste umerii colinelor nordice și lunile păreau două globuri strălucitoare de sticlă colorată, urcând în tăcere spre constelațiile nefamiliare și licărul ghemotoacelor de praf cosmic. Priveliștea era dureros de magică. Vorbesc serios, Francesca. O simțeam ca pe o durere fizică în adîncul trupului... un sentiment de pierdere și de tristețe atât de sfîșietor, încît nu văd cum aș putea măcar începe să-l descriu. Doar dacă tu poți înțelege la ce mă refer atunci când spun că mă simțeam stînd afară și privind înăuntru : că între mine și acel peisaj de Arcadie sub vraja lunii se cîșca un abis — o barieră invizibilă, intangibilă, asemeni celei menite să separe veșnic vederea inocenței de ochiul experienței.

Apoi am trecut de creasta dealului și am dat cu ochii de aribal. Era tot acolo, tot strălucitor, tot în mijlocul semicercului format de straniul său grup de spectatori care-l priveau nemișcați. Pășind cu băgare de seamă, am trecut printre ei și m-am așezat din nou în fața lui. Poate că mai era o speranță.

O bucată de vreme nu s-a întîmplat nimic, apoi, nu știu exact cum, mi-am dat seama că *se întîmplase* ceva, că *se întîmpla*. Dar totul era în mine. Cum, cum să încerc să-ți explic ? Poate... spunîndu-ți că mi se părea că o carapace puternică, strîmtă, în care fusesem închis, începe să crape, să slăbească strînsoarea. Încearcă să-ți imaginezi o crisalidă în primele stadii ale transformării ei în

insectă. Imaginează-ți această crisalidă intelectual conștientă de transformarea pe care se pomeneste trăind-o — înțelegînd vag că face parte dintr-un misterios, dar ireversibil proces de devenire, de transformare, de elaborare într-o nouă entitate, care-ar putea fi cu totul inimaginabilă în termenii crisalidei. În mare, cam asta simțeam.

Singurul lucru de care sînt sigur este că ceea ce se petrecea cu mine era direct legat de aribal — sau, mai degrabă, *prin* aribal. Dar atîta tot. Aribalul era conexiunea — conducta intelectuală, dacă vrei — prin care puteam trece. Era, pentru mine, spărtura din bariera percepției. Nu mai eram afară. *Nu exista „afară“ !* Eram parte din tot și tot era parte din mine. Apoi... coaja căzu și înțelegerea erupse în mine ca o cascadă înspumată a revelației. Mi-am aruncat privirea în jos ; am văzut trupul meu, stînd pe nisip ; am văzut umbra mea dublă, proiectată de lumina lunilor ; și am auzit o voce spunînd : *Bun venit !*

Spun „am auzit“, Francesca, fiindcă sub forma aceasta a fost prezentat conștiinței mele salutul. Sînt absolut sigur că nici un sunet, așa cum îl înțelegem noi, nu a fost pronunțat.

Să fi fost geckoșii ?

Gîndul meu nerostit provocă un fel de abur ușor fosforescent în aerul răcoros al nopții — aproape, la propriu, fantoma unui zîmbet.

Nu avem entitate fizică în sensul vostru. Cea pe care am avut-o am pierdut-o (lepădat-o ? depășit-o ?) demult, cînd am intrat în — un gol prelungit — comunitatea (republica ?) metapsihicului. Vino !

Privesc în jos. La șaisprezece mii de kilometri sub mine, secera de safir a Asyliei stă suspendată în întunericul interstelar. Cygnus e un punct argintiu pe fundalul infinitului. *Vino !*

Strălucire nimicitoare. Imensitate clocotitoare. Vîrtejuri gigantice de materie rudimentară. Flux. Energie nucleară devenind căldură și lumină. Fotosfera orbitoare a soarelui Asyliei. *Vino !*

Liniște. Departe, sclipitor, un medalion înclinat. O nebuloasă spirală. În centrul ei, o vîltoare de beznă stigiană. *O nornă. Vino !*

Negru de catifea, discret brodat cu stele îndepărtate, despre care știu că nu sînt ele însele stele, ci roiuri cuprinzînd, fiecare, miriade de stele. Simt, în imensitatea de neînchipuit, un freamăt. Vibrația unui arc de energie pură. *Norna. Vino !*

Un model : o armonică vizuală : o infinit de complexă țesătură dintr-un filigran divin, mereu schimbătoare, veșnic statornică, total incognoscibilă. *Paradoxul Suprem. Cunoaște-te pe Tine În-suți ! Vino !*

Canalul. Theope și Leucus strălucind ca niște felinare sferice în apa aproape nemișcată. Privesc în jos. Chipul nu mi se oglindește. Ce sînt eu ?

Ce anume dorești să fii ?

Un căutător al adevărului.

Nu există adevăr. Nu există decît căutarea lui.

Atunci, cum să-l căutăm ?

Slăviți viața. Învățați să simțiți.

Ne puteți ajuta ?

Da. Dacă dorința e sinceră.

Așadar ne cunoașteți.

Vă cunoaștem.

Cine sîntem ?

Sînteți ceea ce am fi putut deveni noi. Sînteți cei care știu, dar nu înțeleg. Cîrînd vă veți distruge. Se întîmplă.

E prea tîrziu ?

Vom vedea. Rămas bun.

În jurul meu, deșertul ce se răcorește e plin de șoapte. Aribalul a devenit o lacrimă de argint încremenită în lumina lunilor. Nu mai strălucește. Geckoșii au dispărut. Doar inima mea rămîne plină de bucurie, revărsîndu-se. Bea-mă, Francesca !

ELEVII seminarului de istorie al anului IV intrară în clasă, se înclinară spre doctorul Sukano, se descălțară și se așezară în liniște. Pe măsuta joasă din fața lui, Sukano plasase un vas larg de ceramică. În vas erau presărate cîteva flori albe de vișin. Prin fereastra deschisă, lumina după-amiezii cădea pieziș deasupra vasului și apa răsfrîngea imaginea cerului de aprilie, cu petalele de nea ca niște nori răzleți.

Vreme de vreo trei minute, poate chiar cinci, clasa șezu pur și simplu, pe pernele răspîndite în semicerc. Elevii

nu dădură nici un semn de stinghereală sau de plictiseală. În cele din urmă, Sukano se înclină, mai întîi către vasul cu flori, apoi către clasă. Zîmbi.

— Dacă-mi amintesc bine, săptămîna trecută am încheiat ședința cu un semn de întrebare. Vrea cineva să fie atît de amabil și să-mi reîmprospăteze memoria ?

Cîțiva elevi îi aruncară priviri furișe lui Roger Tate. Acesta dădu din cap.

— Da, domnule. Eu am întrebat cît din *Raportul Mahler* e acceptat ca fapt real.

— Așa-i, Roger. Iar eu v-am propus să pornim de aici discuția noastră de astăzi. Ei ? Ce părere aveți ?

— Păi, sigur că-i adevărat, spuse Amanda Oxley. Adică... știm cu toții că așa s-a întîmplat.

— Da, dar de unde știm ? replică Roger. Poate că Mahler a inventat totul. Poate că, de fapt, n-a făcut nimic din tot ce spune. Poate că *nimeni* n-a făcut nimic. Noi nu putem să *știm*, nu ? Vreau să spun... Mahler *nu s-a mai întors*, nu-i așa ? Nu s-au întors nici unii.

Se adresase doctorului Sukano, care se mulțumi să arboreze zîmbetul său enigmatic și își plimbă privirile împrejur, dînd de înțeles că aștepta și alte păreri.

O fată blondă, cu o expresie înflăcărată și ușor tulburată, spuse :

— Mărturisesc că pe mine mă nedumerește Francesca. Eu simt că nu a existat. Cred că, poate, și-a imaginat-o Mahler.

— Iar eu cred că cineva și l-a imaginat pe Mahler, mormăi Roger.

— Poate că și pe tine te imaginează cineva, sugeră o voce anonimă.

— Se prea poate, răspunse netulburat Roger.

— După conspectele mele, interveni alt elev, *Raportul* a fost recepționat simultan la Melbourne, în insula Hokkaido, la Houston și la Irkutsk, în noaptea de 4 spre 5 august 2032. A fost prima comunicare cosmică primită de la Cygnus II, după o tăcere de peste trei ani. A ajuns întocmai cum am citit-o și a fost ultimul contact direct cu Misiunea.

— Da, și mai e ceva, spuse Roger. Ce s-a întîmplat cu toate acele fotografii pe

RALLE : Chip de femeie

care, chipurile, le-a făcut Mahler ? Cum de n-am recepționat decît *Raportul* ? Ce s-a întîmplat cu celelalte materiale ? De pe Pămînt au plecat cincisprezece specialiști antrenați, a căror misiune era să exploreze cosmosul, să cartografieze, să măsoare, să testeze, să preleveze eşantioane, să analizeze...și tot ce ne-a parvenit e asta.

— Deci recunoști că *ne-a parvenit* ceva, îl interpelă Amanda.

— Bun, bun, Amanda. Recunosc. Ne-a parvenit.

— Adică n-a fost ticluit la Moscova sau Washington ?

— Nu. Dar putea să fie.

Fata blondă, al cărei nume era Frauke Andersen, întrebă :

— A existat Francesca, domnule profesor ?

— În sensul la care se referă Roger, nu, n-a existat, răspunse doctorul Sukano. Acest lucru a fost stabilit fără tăgadă. Francesca era fiica nou-născută pe care Mahler o lăsase pe Pămînt. A murit la opt luni după trecerea lui Cygnus II în regim de hiperpropulsie. Dar ea a existat, firește, în sensul lui Mahler. Francesca a fost conducta lui de co-

municare. Fără ea nu ar fi existat *Raportul*. Adresîndu-se ei, Mahler își vorbește lui însuși și ne vorbește nouă.

— Dar Asyilia ?

— NG 2132/3 există în mod sigur. Ruinele templului despre care vorbește Mahler au fost fotografiate pentru prima dată de un satelit de recunoaștere lansat de Cygnus I, în 1997.

Un elev etiopian, Ebu Makoa, spuse :

— Analiza lui Mahler referitoare la un progres al evoluției avînd drept apogeu ceea ce el a numit „negarea finală” trebuie să fi părut, la vremea respectivă, dementă. Cum a reacționat omenirea ?

— Omenirea a fost indusă în eroare și, în același timp, profund șocată, răspunse doctorul Sukano. De fapt, timp de mai multe săptămîni acel pasaj din *Raport* — dimpreună cu alte cîteva — a fost cenzurat. Din fericire, în ciuda unor intense presiuni politice, textul integral a fost dat la iveală de profesorul Ko, la Tokyo, în septembrie 2032, și de Somers, la Melbourne, o săptămîină mai tîrziu.

— Dar de ce se temeau ceilalți ?

— De necunoscut. De incognoscibil. De dovada existenței unei inteligențe

extraterestre a cărei superioritate era, în raport cu a lor, nemărginită. Dar, mai ales, se temeau pur și simplu. Așa cum Mahler însuși arată, erau condiționați să conceapă o specie nepămînteană doar în termenii negativi umani ai agresivității, exploatării și dominației. Dacă acest raport trebuia luat drept bun, *Homo sapiens* era, conform felului lor de-a gândi, o specie sortită pieirii. În plus, o serie de factori materiali păreau să demonstreze autenticitatea *Raportului* — în special calitatea ireproșabilă a recepției. Profesorul Ko n-a fost singurul care a atras atenția asupra faptului că impresionanta complexitate a transmisiei constituia dova aproape încontestabilă a unei stăpîniri desăvîrșite a tehnicilor de comunicație cosmică — **tehnică de o inimaginabilă superioritate** în comparație cu cele de care dispunea echipajul lui Cygnus II. Foarte curînd, lumea științifică s-a împărțit în două tabere : pro-Mahler și anti-Mahler. Adversarii respingeau întregul *Raport* ca pe o farsă bine pusă la punct ; partizanii îl acceptau ca atare. Este interesant de remărcat că argumentele invocate de ambele tabere aveau o curioasă asemănare cu cele expuse în cursul polemicii Huxley/Wilberforce care a urmat publicării cărții lui Darwin, *Originea speciilor*. Cu deosebirea, firește, că de data aceasta punctul de vedere „ortodox“ era la fel de aprig anti-Mahler pe cît de aprig fusese anti-Darwin în 1860.

Și doctorul Sukano începu un strălucit și concis rezumat al felurilor argumente ce făcuseră, pe vremea aceea, obiectul unei atît de aprinse controverse. Elevii îl ascultau respectuoși și atenți, dar ascultau așa cum colegii lor din secolul 20 ar fi ascultat o relatare despre ciorovăielile dogmatice dintre calviniști și catolici pe timpul Reformei. Totul era atît de îndepărtat și ireal ; de fapt, abia inteligibil.

După ce-și încheie expunerea, Sukano îi întrebă dacă mai aveau de ridicat vreo problemă. N-aveau nici una. Doctorul dădu din cap.

— Înainte de a ne lua rămas bun de la *Raport*, spuse el, aș vrea să vă pun o întrebare. În ce moment credeți voi că ne-a acceptat Mahler ?

Știau cu toții care era sensul întrebării și cunoșteau cu toții răspunsul.

— Da, Amanda ?

— Cînd a băut apă din canal, domnule.

Sukano încuviință și zîmbi.

— Întocmai. Momentul în care, în mod simbolic, Mahler și-a depășit frica de moarte. De aici a decurs totul. Ceea ce face destul de elegant legătura cu subiectul nostru de săptămîna viitoare: *Ființa și Neființa* de Walter Hagendorf. Cred că vă va face tuturor plăcere.

Clepsidra de apă emise un singur dangăt răsunător.

Sukano își înălță ochii. Apoi, întinzînd mîna în spatele lui, scoase dintr-o nișă o cutiuță sculptată, din lemn. Examină eticheta prinsă cu fir de argint.

— Frauke Andersen, citi el.

Frauke se ridică de pe pernă, pași în față, ingenunche, își duse la buze vîrfurile împreunate ale degetelor și-și înclină capul mic, blond.

Sukano îi întinse cutia și se înclină la rîndul lui.

— La mulți ani, Frauke, rosti el.

Așa cum era datina, fata dezlegă firul, deschise cutia și scoase micul ari-bal din calcedonie. Îl contemplă o clipă, apoi îl ridică în văzul întregii clase.

— La mulți ani, Frauke, îi urară colegii într-un glas. La mulți ani !

Apoi, conduși cu solemnitate de Frauke, copiii ieșiră unul după altul, lăsîndu-l pe doctorul Sukano singur cu gândurile lui și cu propriul ari-bal în care pluteau flori de vișin.

În românește de Ion Doru BRANA

ARCONAX

ERAM de o săptămîna pe planeta Berenice, un cochet paradis finanțat de bătrînul Bozo. A fost gîndit la început ca refugiu estetic și recreativ pentru familia Bozo, dar ulterior chiar bătrînul l-a introdus în rețeaua parcurilor Sectorului cosmic 3 Alpha, probabil pentru a nu-și dezminți faima de om întreprinzător care scoate parale chiar și din piatră seacă. Mai ales că atunci nu era vorba deloc de piatră seacă, ci de cîteva terase de grădini suprapuse, aranjate pur și simplu năucitor, în combinații de copaci, trepte de nisip, tufișuri, flori, alei cu pietriș, bolți de verdeață și alte fleacuri de-astea de „arhitectură verde” (cum spunea un comentator TV) care, așa cum erau puse împreună, îți tăiau respirația.

— Cum, Lidy, tu ai dichisit toate ? o întrebam pe micuța Bozo, o puștancă de vreo șaisprezece ani care mă invitase la o vizită gratuită a grădinilor, în amintirea vremurilor cînd o purtam în cîrcă pe plaja albastră de pe planeta Teba. Pe atunci tocmai îl cunoscusem pe tatăl ei și, din prietenie pentru el, le organizasem o vacanță cu cele mai excentrice distracții și mai trăsnete aventuri pe care cred că le-au trăit ei doi vreodată.

Ne sprijineam de balustrada de lemn cioplit a unui balcon foarte lung și pardosit cu piatră albă. Lidy îmi explica aranjamentul grădinilor, și anume în două tonuri fundamentale ale grădinaritului clasic terrian : englez, secolul al XVIII-lea, și chinez, dinastia Ming. Îmi împuiase capul pînă atunci cu explicații la tot pasul despre amestec de stiluri, nume de plante, estetica depărtării și estetica detaliului, tehnica ajustării for-

melor vegetale, a măturării cărărilor, mă rog, îmi spusese suficient de multe lucruri inteligente ca să regret că nu aveam nimic la mine pentru fono-înregistrare. O bandă imprimată cu explicații date de un ghid atît de competent și de negăsit pentru majoritatea reporterilor și curioșilor, s-ar fi vîndut foarte bine.

— Fetișo, spusei într-un tîrziu, întreprîndu-i ciripitul nesfîrșit, lasă astea, că nu mai intră nimic în capul meu burdușit cu alte preocupări și gînduri, care nu prea s-ar acomoda cu asemenea cunoștințe nostime și florale. Uite, îți spun sincer, eu nu știu să-ți apreciez cum se cuvine ce-ai făcut aici. Pot doar să-ți spun că-mi place și că, plimbîndu-mă printre invențiile tale, mă simt bine și fericit.

Lidy se îmbujoră și rîse veselă.

— Trebuie să fie ceva grozav, o mare realizare, grădinile astea ale tale, așa intersectate și suprapuse, pentru că altfel n-ar ieși parale atît de multe și nici nu s-ar înghesui cu laudele atîția specialiști în artă cîți am auzit numai eu vorbind despre tine.

— Mulțumesc, Denelo, ești un mare prieten, are dreptate tata, îmi zise Lidy făcînd gropițe în obraji.

Era naivă într-ale vieții dacă aprecia un prieten după laudele pe care i le aducea într-o după-amiază lipsită de griji. Bătrînul Bozo, da, avea el motivele lui, temeinice, să-i zică fetei că-i sînt bun prieten ! Ehe, n-am trăit noi multe pățanii împreună, adică n-am mîncat mult timp din aceeași farfurie, cum s-ar zice, dar atît cît a fost ne-ajuns să ne amintim cu emoție și bucurie de fiecare dată cînd ne-om întîlni.

— Când apare și Gonzi? mă întrebă ea.

— Trebuie să pice zilele astea.

Coborîsem treptele albe și mărunte ale unei scări largi, alături de un păun indiferent ce-și tîra coada strînsă într-un smoc de pene pestrițe. Toată această faună și floră de proveniență voit terriană mă înduioșa. Lidy nu strecurase nici un element floral de pe o altă planetă pe micul lor asteroid climatizat.

Scara se termina pe plaja de pietriș ce contura un lac. În timp ce-l traversam pe unul dintre podurile grațioase ca niște picioare uriașe de lăcustă, construit din piatră de Arconax, verde și cu aspect marmorat, îmi veni singura idee estetică din toată ziua. N-am păstrat-o în mine pentru că voiam să-i fac Lidy-ului bucuria de a o smulge din interminabilul monolog. (Știam din proprie experiență a întîlnirilor cu oamenii artiști că dialogul le satisface orgoliul peste măsură, chiar dacă partenerul de conversație este un guguman — poate chiar cu atît mai mult!)

— Am observat că fauna este numai ornamentală, am spus. Păuni, fazani, păsările cîntătoare, și cam atît...

— Bineînțeles, doar nu e grădina zoologică.

— Da, dar toate păsările tale sînt pentru uscat. Lebedele sînt pe lac, spusesei arătîndu-i-le cu degetul. Dar în lac?

— Cum adică în lac?

— Da, un pește de exemplu, sau chiar un delfin terrian...

— Aaa...

Lidy rămase pe gînduri.

— Ce adîncime are lacul?

— Doi metri.

Îmi veneau inițiativele „artistice” ca pe roate.

— Am fost de cîteva ori pe planeta Arconax. Acolo am văzut un soi de pește uriaș care înoată cu dorsala afară din apă, așa că, îți dai seama, se oferă mereu privirilor, e comercial cum s-ar zice.

— Cum arată?

I l-am descris. Era tocmai bun pentru acel cadru oriental. Avea solzi galben-verzui, groși și rotunzi ca niște bube, cu mustăți și cu tot felul de țepi, iar

aripa dorsală era zdrențuită și răsfirată, deci foarte de efect.

La început Lidy îmi respinse propunerea. Spuse că peștele, după descrierea mea, semăna cu un monstru legendar chinez din nu știu ce album video. Pînă la urmă își manifestă dorința de a-l obține neapărat, pentru că nu va crea dizarmonie, ci, din contră, armonia stîlurilor va fi mai pregnantă prin contrast cu un element neterrian, iar peștele în sine va fi ca o picanterie.

— Imediat cum vine Gonzi, plecăm să-ți aducem un exemplar. Bineînțeles, numai dacă e și tatăl tău de acord.

Puștanca a înțeles repede că bătrînul trebuie să suporte toate cheltuielile.

De-abia spre seară Lidy s-a săturat să mă pisălogească cu multiplele ei cunoștințe horticolo-estetice și m-am putut retrage în camera mea. Aici aveam la îndemînă o jucărie foarte interesantă, un videoproiector, greu de obținut de pe piață pentru uzul particular pentru că are destinația strictă a navelor de cercetare cosmică sau a instalațiilor izolate unde singurătatea ocupanților este apăsătoare.

Mi-am pus metacercul pe frunte cu electrozii în dreptul templelor și m-am concentrat la redarea cît mai fidelă a amintirilor mele de ordin sentimental. Urmăream, cu satisfacția unui creator, cum imaginile derulate de obicei pe ecranul proiecțiilor mintale se transmiteau, prin bioelectronii alergînd prin conductori, pe ecranul din fața mea. Revedeam momentele cînd roșcata Yona, marea mea iubire (cu cît mă depărtez mai mult în timp de această amintire, cu atît filmul despre ea se apropie de o versiune ideală) m-a părăsit, adînc jignită de convingerea ei că nu a reprezentat pentru mine decît o banală experiență, ca toate dinaintea ei și toate care bănuia că vor urma.

— Ce faci, bătrîne, la ce visezi? am auzit eu un glas în spate.

— Gonzi, amice! am exclamat, repezindu-mă să-l îmbrățișez. Ne-am strîns ca doi urși în brațe. Avea pe el un costum de o culoare metalizată, din fibre de sticlă, un sac de călătorie în mîna dreaptă și harnașamentul de zbor atîrnînd pe umărul său stîng.

— Ai o formă fizică excelentă, i-am spus. (Nu ne văzusem de vreo două luni)

— Am cunoscut un tip care inventase un joc sportiv. M-am antrenat puternic și l-am ajutat să și-l impună undeva prin Centaur.

— Și ?

— Am lucrat cam dezinteresat. Am trăit bine, dar nimic în plus. A fost distracție mare. Tu ? Cu ce te-ai ocupat ?

— Am fost acasă.

— Pe Terra ?

— Da.

— Cum mai e pe-acolo ?

— Romantism, bătrîne. Chestii vechi. Totul are importanță, fiecare gest, fiecare mișcare, dar totul este praf. Înțelegi ?

— Îmi dau lacrimile, rînji Gonzi. Ce-ai făcut pe-acolo ?

— Mi-am cîștigat gradul doi în funcția de psiho-cercetător al civilizațiilor inter-galactice.

— Îmi pare bine pentru tine. Dar spune-mi și mie pe ce bază, că de cînd te știu eu, adică de vreo douăzeci de ani, numai la funcția de vagabond ai aspirat !

— Pe baza rapoartelor pe care le trimiteam după fiecare aventură. Mă ajuta un stilist, care-mi cizela exprimările. Eh, nu știu dacă mă pricep eu la chestiile alea spuse în școlile lor înalte, dar le trimiteam niște observații psihologice atît de ciudate, cum n-au citit ei nicăieri, că le era halcă de ros la cursurile și în cărțile lor pe un an întreg.

— Parcă mi-amintesc că ai patima asta a scrisorilor, făcu Gonzi indiferent. Și ? fu rîndul lui să mă întrebe.

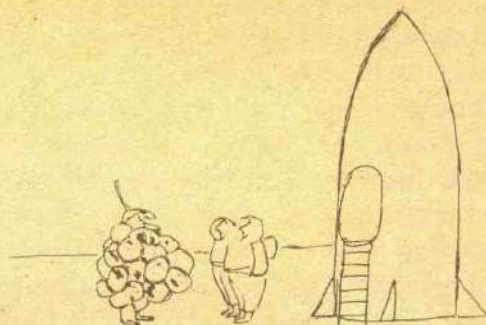
— O leafă mignonă depusă lunar la o bancă din Baalbek. Și un post sigur cînd mă pensioneiez din vagabondaj.

— Va să zică peste vreo treizeci de ani te văd înțolit cu togă neagră și cu coif roșu pe cap ? rîse bunul meu amic.

— Cam așa ceva, rîsei și eu.

— Eh, și acum ce planuri ai ?

I-am povestit despre familia Bozo și despre ideea de a face împreună o călătorie pînă pe Arconax, planeta tuturor ciudățeniilor și a tuturor posibilităților. Gonzi rîse de acest aranjament care, ca toate afacerile pornite de mine, pă-

— Bun venit pe Planeta Strugurilor !

rea poetic și fără avantaje materiale mari, ci nesigur și chiar improbabil.

— Facem pe voiajorii comerciali, nu-i așa ? spuse el.

Afacerile construite minuțios, riscante, pendulînd spectaculos între diferitele legi universale sau planetoidale, la care se putea exclama „Mamă, ce bombă o să fie !” sau „Bătrîne, cade pleasca !”, erau invariabil pornite din vreo idee de-a lui Gonzi. El avea alt termometru al aventurii, imaginația lui bătea din aripi într-un cer mai furtunos.

— Mi-a spus fiică-mea că vrea nu știu ce animal ! atacă în sfîrșit bătrînul Bozo miezul problemei pentru care ne invitase seara următoare în biblioteca lui.

— Este o idee pe care eu mi-am permis să i-o dau, pentru că remarcasem că lacul era lipsit de simbolul vieții ! am conferențiat eu cu aplomb ca să-i arăt că, chiar dacă nu părea așa, noi ne ofeream serviciile și dintr-un considerent pur estetic și dezinteresat, nu numai dintr-un meschin calcul practic.

Bătrînul Bozo îmi zîmbi politicos și vădit ironic, ne cunoștea el bine pe amîndoi, dar am înțeles în același timp că era dispus să facă această toană Lidyiei și deci să ne înlesnească și nouă contactul cu acea lume în care matrapazlicurile sînt ca peștele în apă.

Restul serii ni l-am petrecut printre rafturile vastei sale biblioteci. Avea o cameră cu toți pereții ocupați cu micro-procesoare, benzi fono-video, casete și alte soiuri de imprimări. Bozo nu era un

savant. Ocupa funcția de președinte al unei rețele industriale. Era întreprinzător, penibil de corect în fața legilor, vigilent cu îndeplinirea la termen a obligațiilor de serviciu, în timpul liber coordonând activitățile a două cămine de copii și ale unei instalații simulatoare de zbor pentru tinerii cosmonauți învățați din acea zonă galactică.

Am băut rotopo cu gheață și am admirat apusul steii Aida într-o intensă strălucire verde, urmat de apusul mai modest, complementar, în picături roșii risipite pe cer, al micuței Retta. Ne simțeam copleșiți de o stare euforică. Eram numai noi trei, buni prieteni, totul părea să fie bine, ne aștepta o călătorie promițătoare la care visam cu ochii deschiși, peisajul era aproape ireal de frumos, adică trăiam acele rare momente de combinație a împrejurărilor cu senzațiile cărora unii le spun fericire.

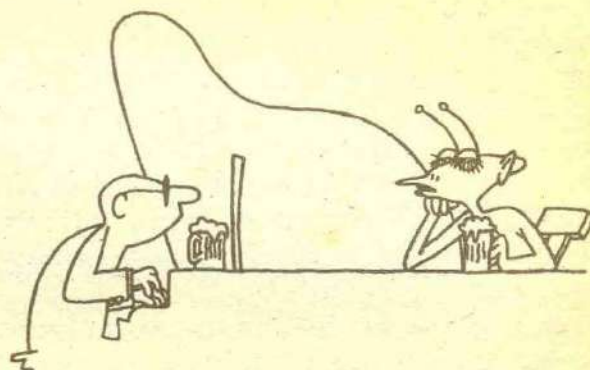
NAVA personală a lui Gonzi rămăsese în cosmoparkingul de pe Berenice, în urma aranjamentului cu un membru al poliției galactice de a nu plăti taxa de parcare.

Călătoria pînă pe Arconax am făcut-o cu o splendidă navetă rapidă, ultima modă, pentru opt persoane. Instalația de congelare funcționa foarte bine, nu ne-a dat nici un efect secundar — vreo durere de cap sau de ficat — ba din contră, în primele momente am fost pradă unei senzații de adîncă mulțumire, evident artificială. Ne-a lăsat în orașul-port Alexandria.

— Bagajele dumneavoastră, domnilor ! strigă grijuliu androidul de serviciu de la înmînarea bagajelor, văzîndu-ne ieșind din instalațiile de revenire și control metabolic, complet nepăsători la banda de bagaje.

— N-avem, băiete, mulțumesc ! spuse Gonzi înghițind în sec de mai multe ori, neacomodat încă cu dispozitivul de adaptare la atmosfera planetei și care îi zgîria căile respiratorii.

Dacă reușim să concepem vreo afacere, vom avea parale și de haine, cu care am putea umple nenumărate geamantane, dar dacă afacerea nu reușește, bagajele n-ar face decît să ne stînjească în cazul unei retrageri pripite.

— Cîntă-mi „Melancolie“, Jedi

Am colindat prin mai multe baruri încercînd cît mai puține licori pentru că nu voiam decît să ne familiarizăm cu atmosfera orașului.

Planeta Arconax e plasată pe o orbită destul de apropiată de o stea zisă Danaia, de aceea avea o complexă instalație cosmică de protecție contra roiurilor de particule ce ar fi bombardat-o fără milă. Peisajul era preponderent nisipos și uscat, dar colorat de o floră destul de interesantă. Copacii specifici erau cu trunchiurile subțiri, contorsionate aproape spiralat, noduroase, terminate cu ramuri roșcate și frunze sîngerii. Mă mai plimbam pe aici o singură dată într-o excursie pe care o oferisem Yonei. (A fost singura persoană căreia am simțit nevoia să-i fac astfel de daruri.)

Lumina zilei era deosebit de strălucitoare, așa încît era obligatorie purtarea unor lentile puternic reflectorizante. Străzile și fațadele clădirilor erau de asemenea orbitor de albe și această puternică presiune vizuală de alb strident contribuia la impresia că ne topeam de căldură. Orașul era populat de o diversitate fantastică de nații, de la stranii arconacși, băștinașii planetei — bipezi avînd capetele ca niște ciuperce și mîinile slabe, terminate cu degete lungi și moi — pînă la binecunoscuții azurieni.

Deodată, după un colț de stradă, m-am lovit de o veche cunoștință, de pe vremea cînd ne dădeam examenele de

bacalaureat pe un cosmodrom de pe Venus.

— Salut, copii ! se auzi glasul nazal al lui Ilia, simpaticul xilozin, vorbind în limba univo.

Ne-am îmbrățișat într-un acompaniament adecvat de strigăte și pumni prietenoși. Ne depășea cu peste un cap în înălțime, avea o statură puternică și pătrată. Solzii de pe gât și mâini, atât cât puteam vedea din eleganta salopetă pe care o purta, se coloraseră acum, la maturitate, într-un albastru-cenușiu, de la suavele nuanțe de portocaliu pe care i le știam din adolescență. M-am gândit ce mult trebuie să ne fi schimbat și noi doi, de la puștii slăbănogi și cu bretonul în ochi de acum douăzeci de ani.

— Cu ce treburi, Ilia ?

— Locuiesc aici de un an. Am o nevastă.

Ne arată, cu degetele sale unite printr-o membrană subțire, o casă albă, identică celor din jurul ei.

— Nu e prea uscat aici pentru tine ? îl întrebai.

Xilozinii sînt amfibieni, preponderent acvatici, chiar dacă pot rezista fără strop de apă două săptămîni.

— Ah, nu, planeta are rețele freatice foarte complexe, scoarța Arconaxului seamănă cu o imensă insulă. E foarte comodă din punctul ăsta de vedere. Să veniți pe la noi !

— E-n regulă, Ilia, vom veni mîine sau poimîine, promise Gonzi, cu toate că nouă numai la vizite nu ne era capul.

Ne-am strîns mîinile, ne-am bătut cu simpatie pe umăr și ne-am despărțit.

La marele Muzeu al faunei ne-am lămurit în privința mediului acvatic al planetei. Nu numai apele freatice formau o complexă și deasă rețea subterană, dar planeta avea și două oceane, improspătate de la ploile deosebit de abundente în anumite perioade ale anului. Animalele expuse mi-au lăsat amintirea unor cactuși umblători, toate țepoase sau cu carapace, colorate în nuanțe de pămînt uscat, de la alb la cărămiziu. Am găsit repede și uriașul pește pe care-l căutam. Solzii rotunzi, galbeni și verzi, îi acopereau tot corpul ca sute de ochi bulbucăți. Aripile și, mai ales, dorsala erau prelungite cu solzi lungi

și subțiri. L-am privit îndelung. Am avut apoi o interminabilă discuție, înregistrată, despre îngrijirea lui, cu veterinarul aceluia sector al acvariilor, un student terrian în practică. Apoi, în fața acvariilor de selecționare, am tratat cumpărarea unui exemplar.

Imaginea peștelui mult-rîvnit am transmis-o familiei Bozo într-o scurtă videogramă, alături de știrea că s-au făcut primele demersuri pentru achiziționarea lui. Răspunsul ni l-a transmis un android de la poșta planetei Berenice într-o convorbire ecranată, menționînd suma în bonuri verzi pentru serviciile noastre și codul pe care va fi depusă la banca din Alexandria.

Nu l-am acuzat pe Bozo nici măcar o clipă de zgîrcenie, pentru că un serviciu de felul celui pe care i l-am făcut noi era foarte simplu. Dar am simțit deodată imboldul de a găsi o sursă rapidă de venituri, măcar pentru plăcerea de a lucra din nou împreună.

A doua zi i-am făcut o vizită lui Ilia. Pe marginea scurtei alei de la stradă, la ușa casei lor erau aliniate cîteva statuete cioplite în frumoasa piatră verde de Arconax reprezentînd animale ciudate, originare de pe Xilozis, cu piei cutate și solzoase. La baza lor erau montate celulele de identificare ale vizitatorilor. Ușa casei s-a deschis printr-o glisare tăcută.

— Bine ați venit ! auzirăm glasul lui Ilia dintr-un difuzor mascat nu știu unde. Voi veni imediat acasă. Faceți-vă comozi !

Pereții și mobila erau realizate dintr-un material albăstrui, ușor translucid, dînd impresia, deosebit de reconfortantă pentru un xilozin, că se află în mediu acvatic. Colțurile casei erau ornate cu vase mari, transparente, în care se unduiau grațios plante oceanice.

— Scuzați-mă că nu v-am întîmpinat, probleme de serviciu..., spuse Ilia imediat după ce dădu mîna cu noi. Veniți după mine !

Îl urmarăm într-o cameră uriașă, ocupată în întregime de un bazin adînc de vreo zece metri.

— Lucrezi în oraș ? îl întrebă Gonzi.

— Da, într-un birou de coordonarea transportului comercial, la Centrul de

zbor. Pe ecranul video de-acolo, care e anexat la instalația de-acasă, v-am văzut venind.

După ce se dezbracă, se aruncă în bazin cu o mișcare prelungă. Ne făcu semn de sub apă să intrăm și noi. Gonzi nu stătu mult pe gânduri. L-am și văzut dezbrăcat la slip, sărind în apă vesel și stîngaci. Ce puteam face? Am dat și eu hainele jos și am încercat apa cu piciorul, în hohotele de rîs ale celorlalți doi. Curînd am început să-mi exerseze puținele mele cunoștințe de înot subacvatic. Apa avea o culoare verde pal, plăcută, aleasă cu grija și bunul gust ale unuia pentru care apa era prima sa natură.

Făceam chiar și conversație — Ilia vorbea sub apă printr-o tehnică asemănătoare vechilor ventriloci, iar noi doi cu capul deasupra apei. O xilozină se apropie de marginea bazinului cu mișcări pe care, după gustul lor, am știut să le apreciez drept grațioase. Își sprijini brațele solzoase de balustradă și ne salută pe toți în univo, adăugînd cîteva cuvinte amabile. Era Asia, soția lui Ilia. Eu i-am făcut complimente pentru frumusețea și tinerețea ei (avea mulți solzi încă aurii), spre bucuria nemascată a lui Ilia.

După un timp, în care ne privi tăcută cum ne hîrjoneam sub apă, ea începu să vorbească exclusiv cu soțul ei, pe limba lor. Acesta o asculta cu atenție și ne privea din cînd în cînd, deci era clar care era subiectul discuției. Tocmai începusem să ne simțim stînjeniți, intrigați, de această situație prelungită, cînd Ilia se învrednici să ni se adreseze, în univo:

— Arconacșilor le e frică de apă, au o inhibiție cu rădăcini religioase. Tocmai de aceea sînt foarte amatori de spectacole cu umanoizi care pot înota. Nevastă-mea și cu mine am scos deja mulți bani din numere sportive de acest gen. Dar au început să se plictisească de noi. Asia spunea că am putea organiza, în trei, un spectacol subacvatic. Ce părere aveți?

Eu tăceam. Gonzi puse o întrebare firească:

— Ies parale multe? Adică merită efortul?

— Foarte multe. De ordinul milioanelor.

Eram perplecși. Părea incredibil. Ilia ne văzu uluiala și rîse.

— Vin foarte mulți spectatori, ne lămurii Asia. Fiecare aruncă cît vrea într-un șanțuleț înconjurînd acvariul.

— Dar stai puțin! spusei eu nelămurit. Dacă afacerea este atît de grasă și durează de atîta timp, pînă acum ar fi trebuit să mișune hoarde de profesioniști subacvatici, care să se bată între ei ca să ocupe piața. Cine mai are nevoie de niște amatori ca noi?

— E perfect adevărat ce spui. Chiar există echipe profesioniște cu numere de senzație, dar toți sînt xilozini sau parteci, deci amfibieni, pentru care totul este un fleac. Arconacșii sînt foarte inteligenți, și-au rafinat gustul pentru distracții de acest fel. Terrieni înotători ar fi ceva inedit și mult mai palpitant, pentru că sînteți bipezi de uscat, asemeni lor. S-ar observa efortul de a înota sub apă.

— Mai ales că terrieni înotînd n-au mai văzut de foarte mult timp, adăugă Asia zîmbind. (Xilozinii au buzele subțiri și întinse pe o gură exagerat de largă.)

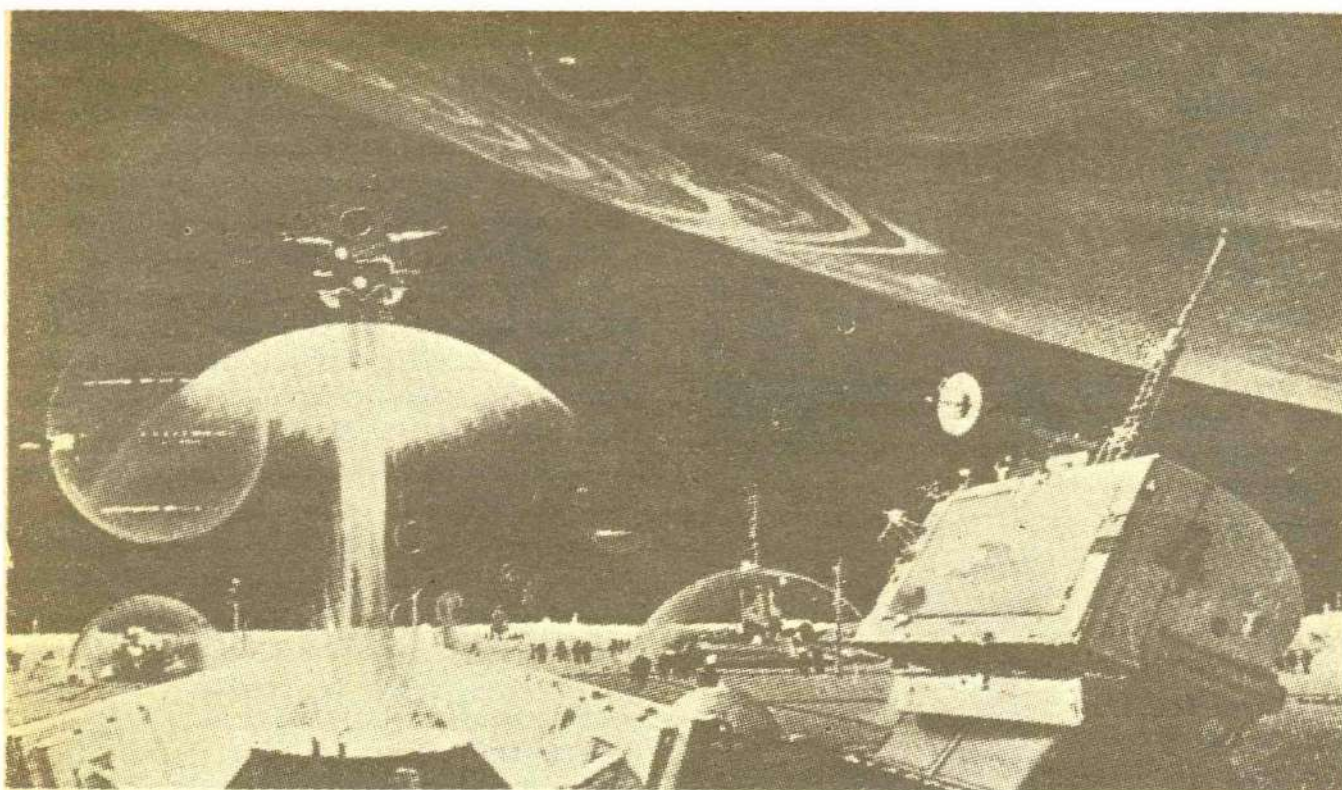
— S-a făcut, a spus Gonzi.

— S-a făcut, am adăugat.

După mai multe zile de antrenament intens conform unor tehnici impuse de Ilia, ne-am dat seama că ne puteam gândi la un număr încheiat, care să dureze, fără mari eforturi fizice, cam treizeci de minute în unități de timp pămîntene.

Ilia luă legătura cu președintele Asociației organizării distracțiilor. Acesta veni să ne cunoască. Se recomandă Htchu. Era un tip de vreo cincizeci de ani care, cînd vorbea, își legăna mereu capul-ciupercă. Contractul se încheie imediat. Actul nu prevedea alte obligații ale celor două părți decît ca noi să ne facem numărul, iar el să ne aranjeze acvariul, să facă publicitate și să ia o sumă fixă, de cîteva mii, din cîștig.

Ilia a conceput un număr deosebit de simplu. A avut ideea să intrăm în bazin din două direcții opuse, el dintr-o parte și noi doi din cealaltă, ca să fie evidentă diferența de specii. Apoi trebuia să fa-

ROBERT McCALL : Viziune asupra viitorului

cem câteva figuri și salturi. Nimic periculos. Totul părea atît de simplu, încît eu eram neîncrezător în rezultatul fabulos scontat de Ilia. Pînă și Asia a spus, după ce ne-a văzut la repetiții, că am putea face ceva mai dificil.

— Lasă că știu eu mai bine. O să vedeți..., a spus Ilia zîmbind ciudat.

Între timp, bătrînul Bozo era impacientat că nu ne întorceam cu peștele. Îl îngrijora și că stăteam pe Arconax pe banii lui. Gonzi i-a transmis că aveam o afacere pe roate. Bozo nu păru prea mulțumit de explicație. Ne sugera să trimitem peștele prin altcineva.

— Nu se poate, doar sîntem prieteni, a refuzat Gonzi. Cînd terminam treburile noastre, ne întoarcem și vom bea împreună un rotopo. Dacă o să fim la ananghie, ce pretext vrei să avem ca să părăsim în grabă Arconax, dacă nu transportul peștelui? Și unde să ne ascundem dacă nu pe Berenice? Nu ești tu Bozo? Vechiul prieten Bozo?

Așa-i plăcea lui Gonzi, să-și fiarbă cunoștințele în suc propriu cum îi simțea că dădeau semne de egoism.

Veni și ziua spectacolului. Ne pregătisem conștiincios pînă în ultima clipă. Ilia spunea să fim într-o formă fizică de

trei ori mai bună decît cea necesară efectuării figurilor, ca mișcările să pară firești, asemeni unui balet.

— În seara asta vom fi și noi niște pești într-un acvariu, spuse Gonzi.

Bazinul în care trebuia să ne arătăm talentele era de dimensiuni impresionante, iar amfiteatrul care-l înconjura avea o capacitate de câteva zeci de mii de locuri. Htchu ne-a asigurat că va fi arhiplin. În timp ce ne bălăceam în acvariu pentru a ne acomoda cu el ne-am dat seama că, pereții fiind de sticlă, vom vedea continuu sutele de mii de perechi de ochi fixați pe noi.

— Gonzi, încep să simt că am trac! am spus.

Era caraghios, trecusem prin situații într-adevăr periculoase și în care riscul era real, și fusesem de piatră. Probabil fiindcă atunci nu răspundeam pentru precizia faptelor mele decît față de un țel personal, în timp ce acum toată lumea aceasta aștepta spectacolul, iar scopul meu devenise să nu le înșel speranța de distracție.

Ne înconjurau o mulțime de camere minuscule de filmat, fixate de pereții transparenti, de fundul acvariului, atîrnate deasupra apei și conectate la ecrane exterioare.

— Succes ! ne-am spus și ne-am despărțit.

Gonzi și cu mine am pătruns într-un culoar îngust în care Htchū ne închise pînă în momentul intrării în scenă. Ilia era blocat într-un culoar asemănător în partea opusă a acvariului. Eram echipați cu niște elemente de protecție pe bust, la coate și la genunchi dintr-un material metalizat, pe care Ilia a insistat să le purtăm, ca fiind de efect.

Printr-o mică ferăstruică puteam privi primii arconacși care-și căutau locurile în amfiteatru. Își mișcau cu încetineală corpul gelatinos, dînd impresia că erau gata să cadă la fiecare pas. Cutia craniană era de forma unei pălării de ciupercă acoperită cu o piele groasă și umedă.

Apoi coridorul în care ne aflam se umplu cu apă, lăsînd doar o fantă pentru respirație. Ne simțeam din ce în ce mai acvatici. Un obscur sentiment de nesiguranță mi se strecură în suflet. Poate tocmai pentru că stătusem atît de mult timp departe de uscat, care este totuși imprimat în genele noastre, încă de la strămoșii premergători ai speciei, ca simbolul elementar al siguranței existențiale. Mi-am alungat repede gîndurile despre legile mitice ale ordonării psihologice individuale, doar nu intenționeam să-mi scriu atunci primul capitol al tezei de doctorat !

Deodată ușa glisă rapid, deschizîndu-se. Am țîșnit afară cu o viteză incredibilă pentru potențialul meu fizic mediocru, probabil pentru că izolarea în acel culoar pînă la umplerea amfiteatrului ne dăduse un fel de claustrofobie.

Ne îndreptam spre Ilia umăr lîngă umăr. El se apropia de noi la fel de îndîrjit. Era ceva ciudat în atitudinea lui. Ne privea cu ochii larg deschiși și nu zîmbea deloc. Mîna dreaptă era puțin îndoită din cot și cu palma sprijinită de sold, în tipica poziție de așteptare la luptele xi-fu. Oare Gonzi a recunoscut-o ? Am întors scurt capul spre el și ne-am citit în ochi acea neliniște dinaintea confruntării cu adversarul. Nu am avut timp să caut un răspuns la schimbarea de atitudine a lui Ilia față de noi.

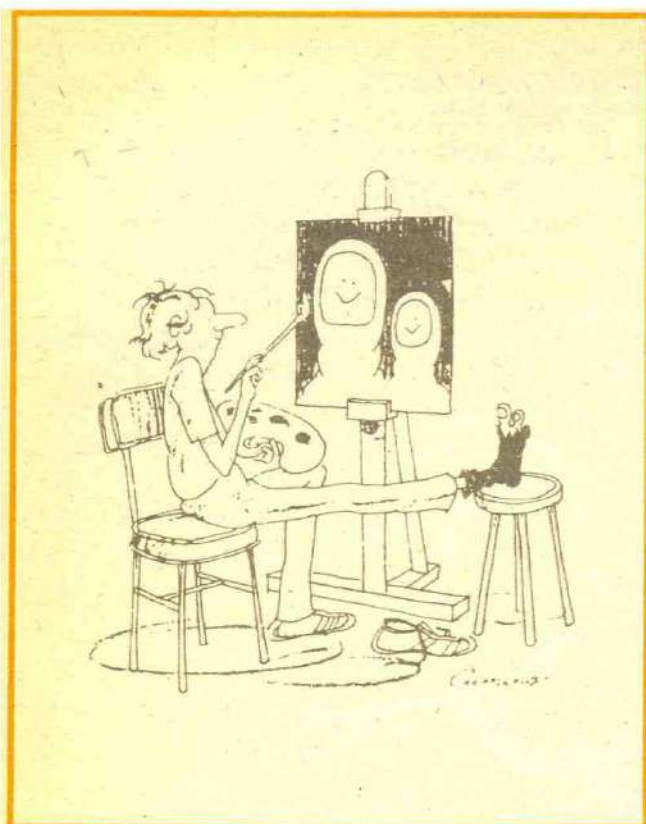
În dreptul nostru a frînat cu o mișcare dibace, răstignindu-și brațele con-

tra înaintării și împingînd puternic picioarele înainte. M-a izbit cu stîngul în ficat. Am icnit și m-am ridicat. Acvariul era mult mai adînc decît bazinul lui Ilia, așa încît pînă sus tîmplele începuseră să-mi zvîcnească dureros din lipsă de aer. L-am văzut pe Gonzi parîndu-i calea amfibianului agresiv.

Am răsuflat adînc și m-am avîntat spre cei doi. Înotau unul în jurul altuia, Ilia cu mișcări precise și mereu în atac, Gonzi dezordonat, dar îndîrjit. Corpurile li se învîlmășiră într-o ciocnire violentă. Apoi l-am văzut pe Gonzi prins între brațele xilozinului, degetele acestuia căutîndu-i beregata. Fața amicului meu devenise stacojie, pierduse tot aerul din plămîni, venele gîtului erau umflate, gata să plesnească. L-am apucat pe Ilia de laba piciorului, dar mă lovi năprasnic în plex printr-o piruetă dibace. Am încercat să-l lovesc în ceafă, pentru că, întîmplător, ajunsese în spatele lui, însă lovitura a fost prea slabă. M-am grăbit să respir. Spectatorii erau în delir. Înțelesesem deja că jocul era pe viață și pe moarte. Arconacșii se ridicaseră în picioare și scoteau strigăte scurte și ascuțite. Contractul era semnat, eram prinși în capcană, nu mai puteam ieși din acvariu decît învingători.

Gonzi ocolea acvariul într-un înot disperat, încercînd să-l scoată pe Ilia din ritm. Xilozinul mă observă prea tîrziu, cum am țîșnit direct de pe fundul bazinului. L-am lovit cu capul sub umărul drept. Dezechilibrat, mai primi o lovitură de la Gonzi. Șansele noastre creșteau luptînd la suprafață, pentru că puteam respira în voie.

Ilia era puternic ca un taur și posedea tehnica desăvîrșită xi-fu de lupte subacvatice. Din trei lovituri dibace ne îndepărtă amețiți. O durere îngrozitoare, în urma unei lovituri la baza gîtului, mă împiedica să iau aer. Gonzi încerca să reziste unei lupte corp la corp undeva pe fundul acvariului. M-am îndreptat spre ei. L-am izbit de mai multe ori cu picioarele, cu toată puterea, pe masivul nostru adversar. Gemeam și începeam să înghit apă. Gonzi, moale ca o cîrpă, urca lent la suprafață. Îi atîrna o mîna din umăr. Probabil era ruptă.

L-am privit pe Ilia, care se lăsase ușor pe o parte. Părea leșinat.

Ambele glezne îmi zvicneau și durerea îmi paraliza orice altă mișcare. Cred că mi-am pierdut câteva momente cunoștința, plutind pe spate cu ochii închiși.

CÎND m-am uitat în jur, primul pe care l-am văzut a fost Ilia. Se apropia ușor de mine. Am zvicnit spre el.

— Stai ! Stai ! strigă el. Vrei să ne omorîm unul pe altul ?

L-am lovit cît am putut de tare cu pumnul peste față.

— N-ai cîștigat destul ? bolborosi el în univo, legănîndu-se dezechilibrat.

— Tu ai vrut să ne omori, imputările ! am strigat eu deasupra apei.

— Doar n-ai crezut că o să cîștigi atîta numai cu jocurile alea de copii ? îmi spunea Ilia cu greutate.

Gemeam de durerea care-mi sfîrteca gleznelor și înjuram cît mai pitoresc. Gonzi, care se apropiase cu repeziciune, îi trînti și el doi pumni lui Ilia.

— Stai, se pare că e o șmecherie la mijloc, am îngăimat suflînd greu.

— Știu că este, îmi răspunse Gonzi obosit. Dar dacă știam de la început, nu-mi mai rupeam brațul.

Pluteam cu fața în sus, răsuflînd ca niște cimpoaie. De-abia atunci am sesizat teancurile de bonuri verzi care pluteau pe apă, pentru că șanțul ce înconjura acvariul era de mult plin. Spectatorii chițăiau toți, cu entuziasm. Făceau un vacarm de nesuportat, pe care, însă, pînă cu două minute înainte nu-l auzisem deloc. Erau în picioare, aplaudînd lipicios cu palmele lor gelatinoase și legănîndu-și capetele.

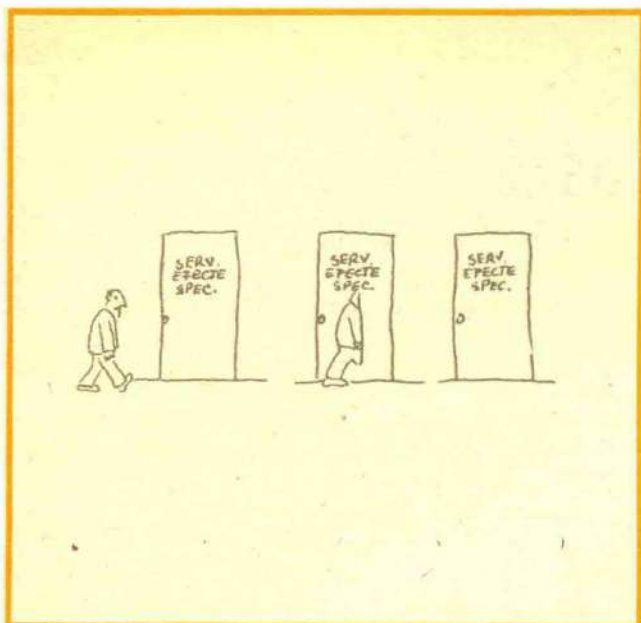
Am făcut un semn vag de „la revedere“, la care publicul răspunse printr-un chiot prelung, paroxistic, și ne-am scufundat prin coridoarele pline cu apă. În culise ne așteptau niște arconacși, care ne-au tras afară. Erau îmbrăcați în alb și se purtau foarte delicat cu noi. Am căzut într-un somn vecin cu leșinul.

Cînd m-am trezit eram curat, bandajat, îmbrăcat, iar Asia era aplecată deasupra mea. Cu glasul ei subțirel și nazal mi-a turuit toate neplăcerile corporale ale celorlalți doi eroi. Mi-a spus că vom fi transportați la spital. Ne aflam încă în culise, în niște cămaruțe care nu erau decît cabinele de schimb ale artiștilor și nu locuri potrivite pentru odihnă și tămăduire.

La a doua trezire am recunoscut luminile, muzica, sticlăria, parfumurile și moleșea patului specifice numai unei camere de spital. Am zăcut în acel mediu plăcut aproape o săptămînă.

Htchu venea deseori să ne vadă. Ne compătimea pe fiecare în parte, împreunîndu-și mîinile moi deasupra burții și tremurînd ușor din cap și din bărbia dublă. Toate teancurile verzi le-a strîns el, personal, cu respectul celui care a cunoscut niște mari artiști. A strîns chiar și bancnotele care pluteau pe apă, tot el personal, ignorînd stoic inevitabilii stropi care-i încrîncenaseră pielea pe el. A depus totul într-o bancă terriană din Zürich, minus suma pe care i-o datoram prin contract. Imediat mi-am transferat paralele pe codul personal, folosind terminalul din cameră, și l-am liniștit pe Bozo în legătură cu soarta noastră.

— N-aș spune că m-ați supărat, dar vă avertizez că Lidy e nervoasă, iar eu, ca părinte, nu pot suporta starea ei un timp prea lung fără să iau anumite mă-

suri, îmi răspunse el tăios, după care întrerupse convorbirea.

Nu m-am neliniștit nici un pic, îl cunoșteam eu bine, era impulsiv și atît. Și dacă mă înșelam în privința aceasta, atunci încă nu mă cunoștea el bine pe mine.

La sfîrșitul săptămînii am părăsit ceva mai întremați acel paradisiac așezămînt, dar purtînd încă urmele gloriosului spectacol: eu șchiopătam, Gonzi își ținea mîna dreaptă blocată în buzunarul salopetei, Ilia nu prea putea vorbi pentru că avea maxilarul inferior cam înțepenit. Asia ne pregăti un tort gustos, din plante marine carnivore de proveniență băstinașă.

Șase ore după festin, Gonzi și cu mine descindeam din naveta pe ruta Arconax-Berenice, urmați de doi androizi și de o instalație completă de transport și manipulare a acvariului în care înota peștele Lidy.

Bozo ne-a întîmpinat cu energomobilul său, un vehicul ultima modă importat de pe Pluto, de forma unei languste, dar atît de încăpător, încît am intrat cu toții fără probleme, inclusiv bagajele, acvariul și androizii. Lidy ne aștepta pe traseu, cu o macara. I-a pus pe androizi pe liber cu transportorul lor cu tot.

— N-am eu nevoie de șenilele alea care să-mi distrugă aleile !

Ne-am simțit iarăși tulburați de culorile verzi ale grădinilor, pentru că ne aduceau aminte atît de puternic de pădurile Terrei și erau într-un contrast atît de evident cu peisajul nisipos de pe Arconax.

ÎN fiecare dimineață ne plimbam pe marginea lacului în care înota minunatul pește. În restul zilei consultam cataloage peste cataloage, luam legătura cu grupări de aviație sau cu indivizi dubioși, pentru că ne hotărîsem să vindem micuța navă a lui Gonzi și să ne procurăm o navă adevărată, puternică. O săptămînă întregă ne-am pierdut astfel timpul în mod plăcut, fără să ne grăbim să părăsim asteroidul paradisiac Berenice.

— Se pare că nimic nu vă îndeamnă la drum, ne acostă Bozo. Planurile voastre de viitor cred că nu ar avea nimic de suferit dacă le-ați amîna cu încă vreo două săptămîni...

— Ce ai în gînd, amice ? întrebă Gonzi suspicios.

— Vă propun o afacere frumoasă. În colaborare cu Ilia, prietenul vostru devotat...

Involuntar am făcut amîndoi un pas înapoi, urmat de o piruetă de orientare în teren pentru un eventual sprint. Era deja prea tîrziu. Androizi de ordine ne urmăreau orice mișcare de la o distanță, încă, respectuoasă. Eram prinși în capcană.

— Un singur contract, fii atent, Bozo bătrîne ! spuse Gonzi. Altfel rupem relațiile diplomatice.

— Bine, bine, ne răspunse conciliant, afișînd o stînjeneală de circumstanță. Va fi un spectacol grandios, ne încurajă el. Impresarul și persoana cea mai apropiată de voi va fi Htchu, cu care v-ați înțeles așa de bine. De restul mă ocup personal. Mii de xilozini vă vor aclama... vă vor răsplăti...

MOLIMA

LEWIS SHINER ● Este un foarte tânăr scriitor, din cea mai recentă promoție a „ultimului val“ s.f. american, remarcat datorită talentului și imaginației sale ieșite din comun. A debutat în 1984 în revista *Isaac Asimov S. F. Magazine* cu povestiri pline de umor.

Singurul lui roman, pînă în prezent, *Frontiera* (1984), a candidat la premiile *Nebula* și *Philip K. Dick*.

 TRIMBÎȚETELE lor răsunau în toată nava. Nici în cabina de comandă Robinson nu reușea să scape de behăiturile și gîlgîiturile nazale care le țineau loc de rîs. Pentru a suta oară se așeză în scaunul căpitanului, cu căștile pe urechi, ascultînd încordat în așteptarea vreunui răspuns la apelul său de ajutor.

Cînd, în cele din urmă, își scoase căștile, computerul spuse :

— Aș prefera să lași totul în seama mea. Dacă e cineva prin preajmă, o să prind de veste cu mult înaintea ta.

— De vreme ce ești așa de isteț, zise Robinson, de ce nu-i vindecî pe ei ?

Arată cu degetul mare peste umăr, către scară.

— Știi că nu-i treaba mea să mă amestec. Și-n afară de asta, nu vor să-i ajut.

— Bineînțeles că nu vor să-i ajuti ! izbucni Robinson. Sînt bolnavi ! Nu-și dau seama ce... ho, ducă-se dracului !

— Cu ostilitatea nu rezolvi nimic.

— Ia scutește-mă, bine ? De ce nu poți fi ceva mai puțin uman din cînd în cînd ?

— Știi foarte bine de ce, răspunse computerul.

Robinson știa. Computerul era prevăzut cu stimulatoare de biofeedback care-i îngăduiau să efectueze adaptări gradate la mediul emoțional al navei. În ceea ce-l privea însă, Robinson mai degrabă s-ar fi lipsit de asemenea îmbunătățire.

Coborî în cală să hrănească echipajul.

Rezervele de legume crude ale navei erau pe sfîrșite și Robinson nu știa cum se va descurca din clipa în care aveau să se isprăvească. Membrii echipajului nu puteau mîncă nimic altceva și fără hrană proaspătă aveau să moară de foame.

Poate că-i mai bine așa, gîndi Robinson.

De cum deschise trapa calei îl izbi mirosul. Își aminti prea tîrziu să respire pe gură și duhoarea de blană udă îi rămase pe papilele gustative.

— Renunță, Robinson, spuse căpitanul în timp ce Robinson împingea printre zăbrele un sac cu morcovi. E o bătălie pierdută. Ai rămas singur.

Căpitanul, ca toți ceilalți, era acoperit cu blană verde, crescută în smocuri mici, pătrate, ce semănau cu solzii. Impresia aceasta, și coada lungă, groasă, le dădea tuturor, de la gît în jos, un aspect de reptilă. Fețele erau aproape umane, cu piele galbenă lucioasă și ochi obosiți, dar gurile imense, în formă de pîlnie, stricau iluzia.

Încercarea căpitanului de a-și păstra seriozitatea se poticni și acesta începu să chicotească. Chicotelile se amplificară apoi izbucniră într-un sunet prelung, răsunător, de trompetă.

— Dar dacă, bolborosi căpitanul printre hohote behăitoare și chicote as-

cuțite, tu ești cel nebun ? Dacă noi sîntem normali și tu te-ai îmbolnăvit și ne-ai închis pe toți din greșeală ? Ce zici de asta ?

Trîmbiță din nou și se repezi din fundul cuștii, chircindu-și necontrolat picioarele și izbindu-se de zăbrele.

Ceilalți cinci se molipsiră imediat și începură să sară de colo-colo, trîmbițîndu-și zgomotos hazul. Cele trei cuști zdrăgăneau pe podeaua metalică. Robinson își astupă urechile cu mîinile.

Nu mai suport, gîndi el. Aruncă celelalte legume în apropierea cuștilor și fugi din cală.

Sus, în cabina sa, se trînti pe cușetă și-și îngropă capul sub pernă.

Începea să-și piardă simțul realității. La început avusese un sentiment aproape religios de recunoștință, cînd molima îl ocolise. Dar acum se întreba de n-ar fi fost mai ușor dacă l-ar fi lovit și pe el.

PRIMUL simptom fusese rîsul necontrolat. Doi dintre ei coborîseră pe a patra planetă a stelei lui Barnard și cînd reveniseră la bordul navei virusul începuse deja să lucreze. Ziua următoare și-o petrecuseră silind computerul să le spună toate glumele pe care le știa. Părasiseră camera de carantină rîzînd în hohote.

În ziua a doua începuseră să le crească peri verzi și toată lumea, în afară de Robinson, găsisese că întîmplarea avea haz.

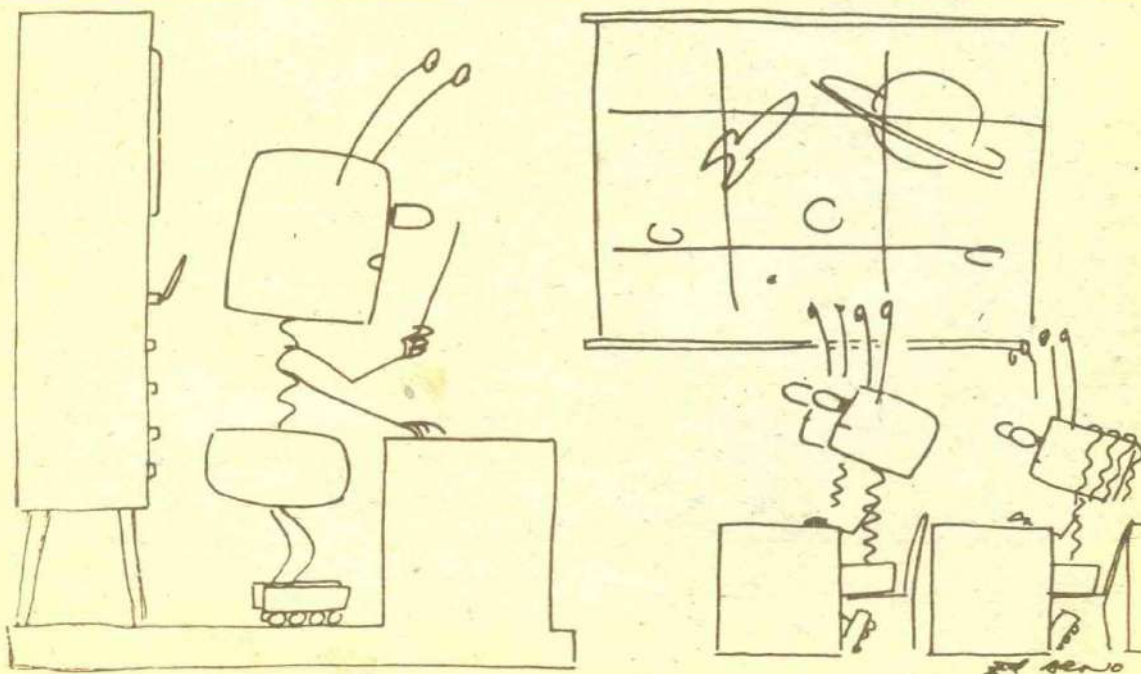
Computerul medical nu fusese de prea mult folos. Declarase clar, în engleză, că o specie de virus le modifică ADN-ul. Era asemănător cu virusul cancerului, dar nu la fel de ușor de distrus, și le reconstruia trupurile, de la picioare în sus.

Sau, mai degrabă, de la cap în jos, fiindcă începea cu creierul.

În acele trei zile dintîi Robinson se cuibărise în cabina lui și nu conținise să-și examineze pielea, pînă ce începuse să aibă halucinații că-și schimbă culoarea. Își spusese bancuri și așteptase să vadă dacă nu devine isteric. În ziua a patra se încredințase că nu va lua boala și începuse să-și facă griji pentru navă.

Din fericire pentru Robinson, membrii echipajului fuseseră fără apărare în momentul în care îi apucaseră accesele de rîs. În cîteva minute putuse să-i ducă pe toți jos, îmbrîncindu-i pe coridoare ca pe niște uriașe mingi de baschet verzi, și-i închisese în cuștile pentru specimene.

Nu va mai coborî la ei, își făgădui. Cuștile erau controlate de computer ; să descopere el cu ce să-i hrănească.

— Și nu uitați : a greși e uman !

— E-n regulă, Robinson, spuse computerul. Recepționez ceva.

Robinson sări din pat.

— Cine ? Cine-s ? Ne pot ajuta ?

— E un crucișător al Federației. Ce-ar fi să urci pînă-n cabina de comandă și să vorbești chiar tu cu ei.

Robinson se năpusti spre puntea superioară, în timp ce pereții navei răsunau de chiuituri și schelălăituri.

— Alo, alo, țipă în radio. Ajutor, ajutor, S.O.S. !

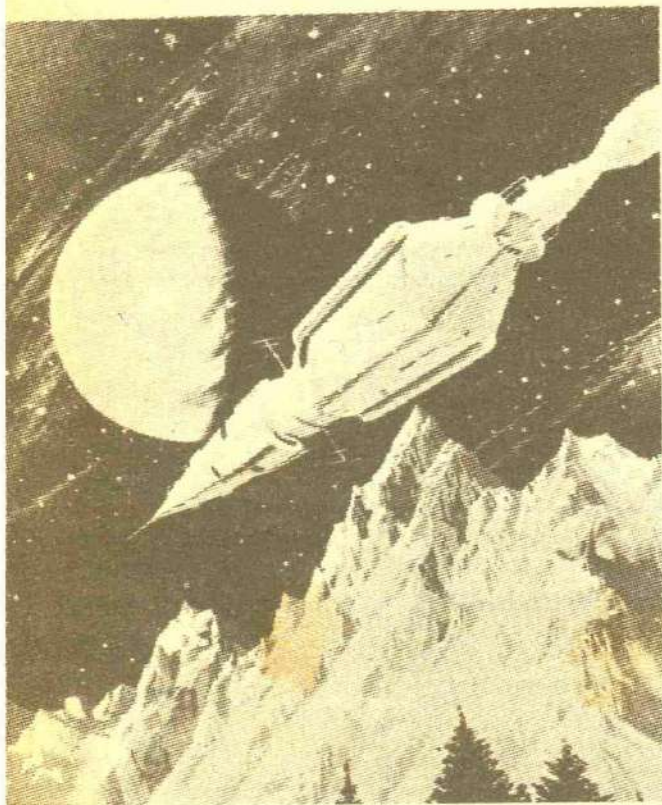
— Calmați-vă, rosti o voce. Vă cunoaștem poziția și-n aproximativ douăzeci de ore vă ajungem.

— Nu vă dați seama despre ce-i vorba ! E o epidemie ! Știu că pare o nebunie, dar tot echipajul s-a... schimbat. Aveți grijă ! Nu urcați la bord !

— Liniștiți-vă, spuse vocea. Sîntem la curent. Nu sînteți primii. Totu-i în regulă.

— Mulțumesc, zise Robinson. Mulțumesc. Dumnezeuule, eram atît de...

— Trebuie să întrerupem acum, spuse vocea.

VINCENT DI FATE : Nava-mamă

— Dar nu puteți să... vreau să zic, eram atît de...

— Ne vedem peste douăzeci de ore.

Apoi, chiar înainte ca radioul să amuțească, lui Robinson i se păru că aude un cor de trîmbițe.

DOUĂZECI de ore mai tîrziu, Robinson simți fascicoul de tractare al crucișătorului Federației conectîndu-se la nava sa. Groaza îl cuprinse ca o transă.

— Știi, spuse computerul, nava aia e plină de șopîrle.

— Da.

— Vrei să iau vreo măsură ?

Pulsul lui Robinson crescuse.

— Ce vrei să spui ?

— Dacă, ăăă, mă rog, să zicem că unul dintre jeturile noastre stabilizatoare ar fi declanșat în momentul ăsta, nava lor s-ar preface în praf cosmic.

— Poți... poți face asta ?

— Sînt programat să protejez nava, nu ?

— Atunci fă-o ! Pentru numele lui Dumnezeu, fă-o !

Tot ce simți fu o ușoară accelerație, dar pe ecranul din față se văzu un soare pierind în beznă.

— Ascultă, spuse Robinson. Trebuie să ne întoarcem pe Pămînt. Nu putem ști pînă unde s-a răspîndit pacostea asta. Poate că-s ultima ființă umană rămasă pe-aici. Cei de-acasă trebuie să afle de ce sînt imun, să găsească o cale ca să-i salveze pe ceilalți.

— De ce ? întrebă computerul.

— Ce-ai zis ?

— Am zis, de ce ? Cui îi pasă ?

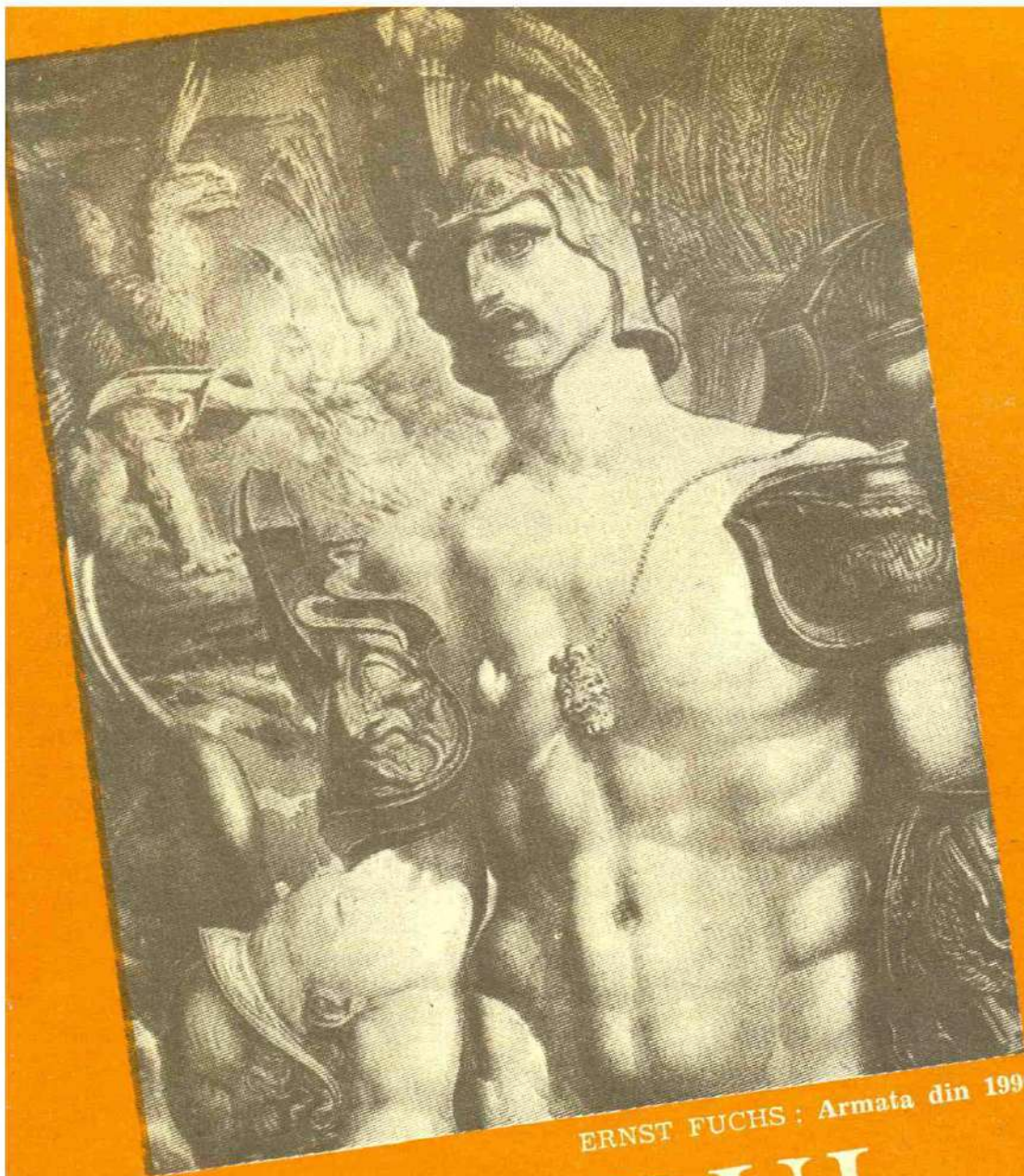
Lui Robinson i se păru că pășește peste marginea acoperișului unei clădiri înalte. Amețit, își aminti de stimulatoarele de biofeedback. Răspundeau stării de spirit generale a echipajului. Iar Robinson nu mai era în cadrul majorității.

Brusc, spațiul din jur se umplu de trupuri verzi care se tăvăleau de rîs.

— Tîmpitule ! strigă Robinson la computer. Le-ai dai drumul ! Nu-mi poți face una ca asta ! Trebuie să mă duci pe Pămînt !

— Oh, Robinson, spuse computerul. Unde ți-e simțul umorului ?

În românește de Ion Doru BRANA

ERNST FUCHS : Armata din 1990

SPECTRUL ZEULUI MARTE

VIZIUNEA în genere optimistă asupra viitorului este, din 1945 încoace, tot mai des tulburată de spectrul unui război nuclear devastator. Catastrofa de la Hiroșima și Nagasaki, acumularea aberantă a arsenalelor atomice, „războiul stelelor” ce amenință să devină realitate au strămutat atenția tot mai multor creatori de literatură de anticipație spre un posibil conflict distrugător în chiar sinul civilizației noastre.

Impactul pe care acest gen de literatură îl are asupra cititorilor este puternic; în culorile și tensiunea textului, omul rațional descoperă amenințarea de a fi nimicit de către forțele iraționale zămislite de el însuși. Astfel, această literatură își dovedește esența mobilizatoare, ea constituind — în planul imaginarului și în limbaj propriu — un avertisment, un strigăt de alarmă pentru salvarea viitorului vieții și a planetei.

ROBERT SHECKLEY

LUMEA PE CARE ȚI-O DOREȘTE INIMA

ROBERT SHECKLEY ● S-a născut în 1928 la New York, unde a și urmat cursurile universitare. În 1952 a debutat cu *Final Examination* (Examinare finală), care a atras atenția criticii literare datorită stilului suplu, spiritual și ironic. Primele scrieri sînt proze scurte cuprinse în culegerile: *Untouched by Human Hands* (Neatinse de mîinile omului; 1954), *Citizen in Space* (Cetățean în spațiu; 1955), *Pilgrimage to Earth* (Pelerinaj spre Pămînt; 1957), *Shards of Space* (Fărîme de spațiu; 1962). Și-a dovedit însă talentul și în proza de respirație amplă, publicînd o serie de romane remarcabile, printre care: *Dimension of Miracles* (Dimensiunea miracolelor; 1968), *Options* (Opțiuni; 1975), *Crompton Divided* (Crompton dezbinat; 1978).

Deși mai puțin prolific în anii din urmă, ultima sa carte, culegerea *Is THAT What People Do?* (ASTA fac oamenii?), apărută în 1984, îi ilustrează elocvent vocația pentru satira socială caustică, incisivă.

În 1973 povestirea *A Suppliant in Space* (Un petiționar în spațiu) a fost încununată cu prestigiosul premiu s.f. *Jupiter* conferit de Universitatea din Illinois.

 DL. WAYNE trecu de mor-manele de moloz cenușiu ce-i veneau pînă la umăr, și — iată-l la Magazinul Lumilor. Arăta exact așa cum i-l descriseseră prietenii: o baracă mică făcută din scînduri, părți de mașini, o bucată de tablă zincată și cîteva rînduri de cărămizi sfărîmate, totul spoit cu o vopsea albastră spălăcită.

Dl. Wayne privi înapoi de-a lungul potecii tăiată prin moloz, să se asigure că nu fusese urmărit. Își îndesă mai bine pachetul sub braț: apoi, puțin speriat de propria-i îndrăzneală, deschise ușa și se strecură înăuntru.

— Bună dimineața, zise proprietarul. Corespundea și el exact descrierii: un bătrîn înalt, cu privirea vicleană, cu ochi înguști și colțurile gurii lăsate în jos. Îl chema Tompkins. Ședea într-un balansoar vechi, pe a cărui spetează stătea cocoțat un papagal albastru cu verde. Mai era încă un scaun în încăpere, și o masă. Pe masă — o seringă ruginită.

— Am auzit de prăvălia dumneavoastră de la niște prieteni, spuse dl. Wayne.

— Atunci știi prețul, spuse Tompkins. Ai adus?

— Da, spuse dl. Wayne, arătînd pachetul. Dar aș vrea să întreb ceva mai întîi...

— Toți vor să întrebe ceva, zise Tompkins către papagal, care clipi din ochi. Dă-i drumul, întreabă!

— Vreau să știu ce se întîmplă de fapt.

Tompkins oftă:

— Uite ce se-ntîmplă. Îmi plătești taxa. Îți fac o injecție care te scoate din funcție. Apoi, cu niște chestii pe care le am eu în spatele magazinului, îți eliberez mintea.

Tompkins zîmbea în timp ce spunea toate acestea, iar enigmaticul său papagal părea să zîmbească și el.

— Ce se întîmplă după aceea? întrebă dl. Wayne.

— Mintea ta, liberă de trup, va putea să aleagă între nenumăratele lumi virtuale de care Pămîntul se leapădă în fiecare secundă a existenței sale.

Rînjind, Tompkins încetă să se mai legene în balansoar și începu să dea semne de însuflețire.

— Da, prietene, deși poate nu te-ai gîndit niciodată, din momentul în care Pămîntul ăsta zdrobit s-a născut din

pîntecele de foc al Soarelui, a renunțat la lumile sale alternat-probabile. Lumi fără sfîrșit, emanînd din evenimente mari și mici : fiecare Alexandru și fiecare amoebă creînd lumi, așa cum undele se propagă pe fața lacului, indiferent cît de mare ori de mică e piatra pe care-o arunci. Oare nu aruncă fiecare lucru o umbră ? Vezi tu, prietene, Pămîntul însuși are patru dimensiuni ; drept urmare, aruncă umbre tridimensionale, proiecții materiale palpabile ale ipostazelor succesive prin care trece clipă de clipă în devenirea sa. Milioane, miliarde de Pămînturi ! O infinitate de Pămînturi ! Și mintea ta, eliberată grație mie, va putea să aleagă oricare din aceste lumi, și să trăiască o vreme în ea.

Stingherit, dl. Wayne își dădea seama că Tompkins vorbea ca un circar, promițînd minunății care pur și simplu nu pot exista. Dar, își aminti dl. Wayne, i se întîmplaseră doar și lui unele lucruri în viață, pe care niciodată nu le-ar fi crezut posibile. Niciodată ! Așa că, poate, minunile de care vorbește Tompkins vor fi și ele posibile.

Dl. Wayne zise :

— Mi-au spus prietenii că...

— Că sînt un escroc clasa-ntii ? întrebă Tompkins.

— Unii asta or fi vrut să dea de înțeles, spuse dl. Wayne precaut. Dar eu încerc să judec cu mintea mea. Au mai zis că...

— Știu eu ce-au mai zis prietenii ăștia, cu mintea lor murdară. Ți-au vorbit de satisfacerea dorințelor. Despre asta vrei s-auzi ?

— Da, zise dl. Wayne. Mi-au spus că orice îmi doresc... orice vreau...

— Exact, spuse Tompkins. Nici nu poate fi altfel. Ai de ales între o infinitate de lumi. Mintea ta alege, dar e ghidată numai de dorință. Dorința ta cea mai adîncă este singurul lucru care contează. Dacă ai nutrit vreodată gîndul secret de a ucide...

— O, nu, niciodată, niciodată ! strigă dl. Wayne.

— ... atunci vei merge într-o lume unde poți ucide, unde te poți tăvăli în sînge, unde poți să-i întreci pe Sade sau pe Cezar, sau pe cine ți-o fi idolul. Ori, vrei cumva putere ? Atunci vei alege o

lume în care tu vei fi Dumnezeu, de fapt și de drept. Sau poate un moloh însetat de sînge, sau poate un preaînțelept Buddha.

— Mă-ndoiesc că eu...

— Mai sînt și alte dorințe, spuse Tompkins. Cerul și iadul. Desfrîul. Orgii, beție, amor, glorie — tot ce vrei.

— Nemaipomenit ! zise dl. Wayne.

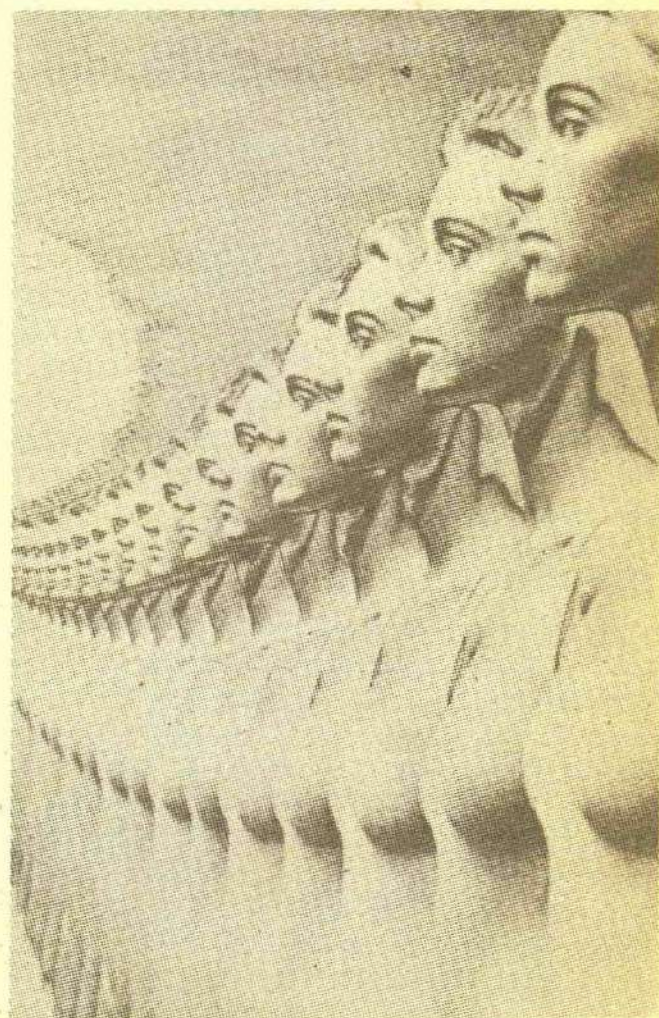
— Da, aprobă Tompkins. Desigur, lista mea nu epuizează toate posibilitățile, toate combinațiile și permutările de dorințe. În fond, ți-ai putea dori o viață simplă, domoală, pastorală, pe vreo insulă din Mările Sudului, printre băștinași edenici.

— Asta mi s-ar potrivi mai bine, spuse dl. Wayne puțin rușinat.

— Dar cine știe ? întrebă Tompkins. Nici chiar tu singur nu poți să-ți cunoști adevăratele dorințe. Te-ar putea duce chiar și la moarte.

— Se întîmplă des ? întrebă dl. Wayne nelineștit.

— Din cînd în cînd.

BILL LONGCORE : Jucîndu-te cu Utopia

— N-aș vrea să mor, spuse dl. Wayne.

— Greu ajungi să ți se-ntîmple așa ceva, zise Tompkins, privind la pachetul din mîinile domnului Wayne.

— Dacă așa spuneți... Dar cum să știu eu că totul se petrece aievea? Taxa dumneavoastră e foarte mare, practic e tot ce am. Și, după cîte îmi dau seama, îmi dați un drog care mă face să *visez*. Tot avutul meu, și-n schimb — o doză de heroină și-o droaie de cuvinte frumoase !

Tompkins surîse liniștitor :

— Experiența n-are nimic de-a face cu drogurile. Și nici cu senzația de vis.

— Dacă e *adevărată*, spuse dl. Wayne ușor iritat, de ce nu pot să rămîn în lumea dorinței mele pentru totdeauna?

— La asta lucrez acum, spuse Tompkins. Iată de ce e taxa așa de ridicată : ca să am materiale, să pot experimenta. Încerc să găsesc un mijloc de a face trecerea definitivă. Pînă acum n-am reușit să slăbesc firul care-l leagă pe om de propriul său Pămînt — și care-l trage înapoi. Nici chiar cele mai sacre mistere n-au putut rupe acest fir, în afară doar de moarte. Dar am eu speranțele mele.

— Ar fi ceva într-adevăr măreț să reușiți, zise dl. Wayne politicos.

— Da, ar fi ! strigă Tompkins, într-un brusc acces de pasiune. Căci atunci prăvălia asta prăpădită s-ar transforma într-o trapă de evadare ! Și totul ar fi pe gratis, pe gratis pentru toată lumea ! Fiecare s-ar duce pe Pămîntul dorințelor sale, Pămîntul care i se potrivește, lăsînd locul *ăsta* blestemat pradă viermilor și șobolanilor...

Tompkins se întrerupse la mijlocul frazei și reluă cu un calm glacial :

— Dar mă tem că prea-mi dau drumul la gură. Nu pot încă să ofer o evadare definitivă de pe Pămînt : nu una care să fie altceva decît moartea. Poate că nu voi putea niciodată. Deocamdată tot ce pot să-ți ofer este o vacanță, o schimbare, gustul unei alte lumi și o privire asupra propriilor tale dorințe. Îmi știi taxa. Am să ți-o înapoiez dacă experiența nu te va mulțumi.

— Asta-i frumos din partea dumneavoastră, spuse dl. Wayne cu deplină seriozitate. Dar mai e celălalt aspect des-

pre care mi-au vorbit prietenii. Cei zece ani din viață.

— Aici nu se poate face nimic, zise Tompkins, nu pot fi înapoiați. Experiența mea provoacă o suprasolicitare colosală a sistemului nervos, și viața este scurtată în consecință. Este unul dintre motivele pentru care așa-zisul nostru guvern a declarat ilegale experiențele mele.

— Da, dar n-au strîns șurubul prea tare, spuse dl. Wayne.

— Nu. Oficial, experiențele sînt considerate o escrocherie periculoasă. Dar oficialii sînt și ei oameni, nu ? Le-ar plăcea și lor, ca la toată lumea, să părăsească Pămîntul ăsta.

— Prețul, medită dl. Wayne, strîngîndu-și la piept pachetul. Și zece ani din viață ! Pentru satisfacerea dorințelor mele ascunse... Zău, trebuie să mă mai gîndesc.

— Gîndește-te, zise Tompkins indiferent.

TOT drumul spre casă, dl. Wayne se gîndi. Cînd trenul ajunse la Port Washington, în Long Island, încă se mai gîndea. Și în timp ce-și conducea mașina de la gară spre casă, se gîndea tot la fața bătrînă și vicleană a lui Tompkins, la lumile posibile și la împlinirea dorințelor.

Dar, cînd păși pragul casei, trebui să lase afară toate aceste gînduri. Janet, soția sa, îl aștepta ca să vorbească el răsplat cu servitoarea, care băuse din nou. Fiul său, Tommy, avea nevoie de ajutor pentru o barcă ce urma să fie lansată la apă chiar mîine. Iar fetița voia să-î povestească despre ce-a făcut la grădiniță.

Dl. Wayne vorbi frumos dar ferm cu servitoarea. Îl ajută pe Tommy să mai dea un strat de bronz pe fundul bărcii și ascultă aventurile lui Peggy pe terenul de joacă.

Mai tîrziu, după ce copiii se culcară iar el și cu Janet rămaseră singuri în salon, ea-l întrebă dacă i s-a întîmplat ceva rău.

— Ceva rău ?

— Am impresia că te frămîntă ceva, spuse Janet. Ai avut o zi rea la birou ?

— Eh, treburile obișnuite...

Desigur că nu-i va spune lui Janet, și nici altcuiva, că-și luase o zi liberă ca să se ducă la Tompkins și la prăvălia lui trăsniță. Nici nu va vorbi vreodată despre dreptul fiecărui om de a-și împlini, odată-n viață, cele mai ascunse dorințe. Janet, cu judecata ei sănătoasă, n-ar înțelege asta niciodată.

Urmară apoi, la birou, zile extrem de agitate. Pe Wall Street domnea o ușoară panică privitoare la evenimentele din Orientul Mijlociu, cu consecințe asupra acțiunilor la bursă. Dl. Wayne se puse pe treabă. Încercă să nu se mai gândească la împlinirea dorințelor cu prețul întregii sale averi și cu zece ani din viață pierduți pentru totdeauna. Era o tîmpenie! Bătrînul Tompkins trebuie să fie nebun!

La sfîrșit de săptămînă, mergea cu Tommy, cu barca în larg. Bătrîna lor barcă se ținea încă foarte bine, nu lua apă deloc. Tommy își dorea o nouă pereche de pînze, dar dl. Wayne se opuse categoric. Poate la anul, dacă piața va fi mai bună. Deocamdată trebuie să se descurce cu ce are.

În cîte-o seară, după ce adormeau copiii, el și cu Janet ieșeau cu barca în larg. Peste apele Atlanticului, în Long Island Sound, se lăsau liniștea și răcoarea. Barca aluneca tăcută pe lîngă clipițul luminos al balizelor, spre luna rotundă și galbenă.

— Știu că ai ceva pe suflet, zise Janet.

— Dragă, te rog!

— Îmi ascunzi ceva?

— Nimic!

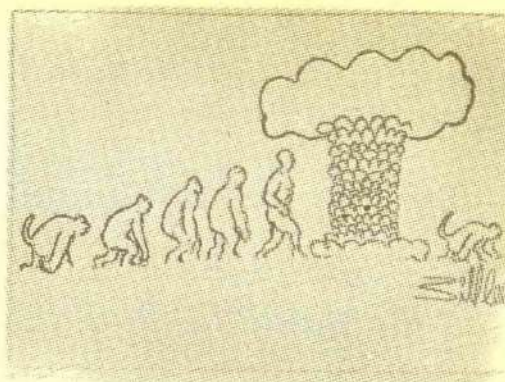
— Ești sigur? Ești absolut sigur?

— Absolut sigur.

— Atunci cuprinde-mă pe după umeri. Așa...

Și barca luneca în voia ei o vreme, dusă de curent.

Dorință și împlinire... Dar veni toamna și barca trebui pusă la adăpost. Cursurile la bursă se stabilizară, dar Peggy se îmbolnăvi de pojar. Tommy voia să știe ce diferență este între bombe obișnuite, bombe atomice, bombe cu hidrogen, bombe cu cobalt și toate celelalte feluri de bombe de care erau pline ziarele. Dl. Wayne îl lămuri

cum se pricepu. Și servitoarea plecă pe neașteptate.

Cu dorințele secrete totul era în regulă. Poate că ar fi dorit să ucidă pe cineva, sau să trăiască pe vreo insulă în Mările Sudului. Dar avea responsabilități pe care nu le putea neglija. Avea doi copii de crescut și o soție mai bună decît merita.

Poate mai încolo, pe la Crăciun...

Dar în toiul iernii izbucni un incendiu în camera de oaspeți din cauza unor fire de curent greșit instalate. Pompierii stinseră vîlvătaia fără pagube prea mari, și nimeni nu păți nimic. Pentru un timp orice gînd la Tompkins îi ieși din cap. Întîi trebuia reparat dormitorul, căci dl. Wayne era foarte mîndru de vechea și eleganta lui casă.

Afacerile își continuau cursul lor frenetic și nesigur din cauza situației internaționale. Rachetele intercontinentale, bombe atomice... Dl. Wayne petrecea zile lungi la birou, și uneori și serile. Tommy se îmbolnăvi de oreion. Trebuiseră schimbate țiglele unei părți din acoperiș. Și pe urmă veni primăvara și, odată cu ea, vremea să lanseze din nou barca la apă.

Trecuse un an, și timp să se gîndească la dorințele secrete nu prea avusesese. Poate la anul. Între timp...

— Ei! zise Tompkins. Te simți bine?

— Da, foarte bine, zise dl. Wayne. Se ridică de pe scaun și se frecă la frunte.

— Vrei să-ți dau taxa înapoi? întrebă Tompkins.

— Nu. Sînt foarte mulțumit de experiență.

— Totdeauna-i așa, zise Tompkins, trăgînd complice cu ochiul către papagal. Ia spune, tu cu ce te-ai distrat ?

— O lume din trecutul apropiat, spuse dl. Wayne.

— O mulțime-s așa. Și ce-ai aflat despre dorințele tale ascunse? Ce-a fost, crimă ? Sau insula din Mările Sudului ?

— N-aș vrea să discut despre asta, spuse dl. Wayne politicoș, dar ferm.

— Cei mai mulți nu vor să discute asta cu mine, zise Tompkins îmbufnat. Al naibii să fiu dacă știu de ce.

— Fiindcă... ei bine, eu cred că lumea tainică a dorințelor fiecăruia e într-un fel sacră. Fără nici o supărare... credeți că ați putea-o face să dureze ? Lumea pe care și-o alege fiecare, vreau să spun ?

Bătrînul strînse din umeri :

— Încerc. Dacă voi reuși, ai să afli. Toată lumea va afla.

— Da, așa cred și eu.

Dl. Wayne desfăcu pachetul și puse conținutul pe masă. Pachetul conținea o pereche de cizme cazone, un cuțit, două colace de sîrmă de cupru și trei cutii mici de conserve de carne.

Ochii lui Tompkins sclipiră un moment :

— Foarte bine, spuse. Mulțumesc.

— La revedere, spuse dl. Wayne. Eu vă mulțumesc.

DL. WAYNE ieși din prăvălie și o luă grăbit pe poteca tăiată prin moloz. Dincolo de ea, cît vedea cu ochii, se așterneau cîmpuri întinse de moloz, cenușiu și cafeniu și negru. Întinse de jur-împrejur, pînă la limita fiecărui orizont, aceste cîmpuri se formaseră din rămășițele contorsionate ale orașelor, din rămășițele carbonizate ale copacilor și din acea cenușă albă și fină care fusese cîndva carne și os omenesc.

— Eh, își spuse dl. Wayne, cel puțin să nu zicem că n-am arătat ce putem.

Acel an din trecut îl costase tot avutul lui, plus zece ani aruncați de bunăvoie pe apa sîmbetei. Să fi fost vis ? Chiar și-așa, și tot a meritat ! Dar acum trebuia să lase deoparte orice gînd la Janet și la copii. Era ceva definitiv încheiat, doar dacă Tompkins n-avea să-și pună la punct experiențele. Acum trebuia să se gîndească la propria-i supraviețuire.

Cu ajutorul micului contor Geiger de la mînă își găsi o cărare dezactivată printre mormanele de moloz. Numai de-ar ajunge înapoi în adăpost înainte de lăsarea întinericului, înainte de-a ieși șobolanii... Și dacă nu se grăbește, mai pierde și rația de cartofi pentru seară.

În românește de Ioana PĂRAU

MARCEL CHIRNOAGĂ : Privire ; Labirint

CASANDRA

CAROLYN JANICE CHERRYH •

Născută în S.U.A. în 1942, C. J. Cherryh e licențiată în limbi clasice. A debutat cu romanul *Gates of Ivrel* (Porți spre Ivrel; 1976), o „heroic fantasy” peste obișnuita calitate mediocră a altora. Aceeași înclinație pentru aventuri romantice, cu personaje iscusit creionate și situații conflictuale plauzibile caracterizează și al doilea roman, s.f., intitulat *Brothers of Earth* (Frați ai Pământului; 1976), încununat cu premiul *John W. Campbell 1976* pentru „cel mai promițător talent”.

Dintre cele 23 de romane publicate pînă în 1986 mai amintim: trilogia *The Faden Sun* (Soarele vestejit; 1978—1980), *Sunfall* (Apusul; 1981), *Downbelow Station* (Gara din străfunduri; 1981), răsplătit cu premiul *Hugo*, *Merchanter's Luck* (Norocul negustorului; 1982), *Voyages in Night* (Călătorii în noapte; 1984) și *Cuckoo's Egg* (Oul de cuc; 1985).

În 1986 a publicat un volum de proză scurtă: *Visible Light* (Lumină vizibilă).

Povestirii *Cassandra* i s-a decernat premiul *Hugo 1979*.

INCENDIILE

NU mai putea să le îndure. Alis căuta pe dibuite ușa odăii. Ușa era întreagă, solidă. Prin flăcări, simți metalul rece al clanței... De partea cealaltă, printre norii de fum, desluși scara-fantomă. Începu să coboare, luptînd să-și convingă simțurile că treptele nu se vor prăbuși sub greutatea ei.

Alis nebuna. Nu se grăbea. Focurile ardeau liniștit. Le traversă, coborî treptele ireale ce duceau spre sol, spre pământ tare. Nu putea să suporte ascensorul, spațiul acela închis cu podeaua-fantomă ce nu contenea să coboare — jos, tot mai jos... Ajunse în sfîrșit la par-

ter, evitînd cu grijă să privească flăcările roșii care nu dogoreau.

O stafie îi dădu bună dimineța... moș Willis, o umbră transparentă în fața perdelei de flăcări. Alis clipi, îi răspunse la salut, trecu pe lîngă el. Îl observă cum clătina din cap privind în urma ei. Deschise poarta și ieși. Era amiază, oră de vîrf; mașinile treceau în viteză, nepăsătoare, ignorînd flăcările, carcacele aprinse, mormanele de moloz.

Clădirea se prăbuși — o cascadă de cărămizi negre prăvălindu-se de-a valma, un infern peste coroanele verzi ale copacilor-fantome. Moș Willis zbură prin aer, cu trupul arzînd, căzu zvîrcolindu-se, transformîndu-se într-un ghemotoc de carne înnegrită, și muri, ca de fiecare dată. Alis nu mai plîngea de mult; abia dacă tresărea. Fără să ia în seamă ororile ce se revărsau în jurul ei, își croi drum prin molozul lipsit de consistență, printre stafiile grăbite ce-și vedeau impasibile de treburile lor.

Cafeneaua Kingsley era la locul ei, întreagă sau, oricum, mai întreagă decît restul. Un refugiu pentru după-amiază, posibilitatea de a se simți în siguranță. Împinse ușa, auzi clinchetul unui clopoțel dispărut. Clienți fantomatici înălțară capetele, o priviră, sușotiră.

ALIS NEBUNA

ȘOAPTELE o intimidau. Evitîndu-le privirile, prezența, se strecură într-un separeu din colț, unde nu mai erau decît urmele focului.

RĂZBOI, proclamau cu litere de-o șchioapă titlurile ziarelor expuse lîngă tejghea. Se înfioră, apoi își ridică ochii spre chipul ca de spectru al lui Sam Kingsley.

— O cafea, spuse ea. Un sandviș cu șuncă.

Întotdeauna la fel. Nici măcar să comande altceva nu era-n stare. Alis nebuna. Dar, datorită bolii, își putea duce zilele. De când îi dăduseră drumul din spital, în fiecare lună sosea un cec. O dată pe săptămână trebuia să se prezinte la clinică, la medicii care începuseră și ei să se estompeze, ca toți ceilalți. În jurul lor, clădirea ardea. Trombe de fum umpleau sălile albastre, antiseptice. Săptămîna trecută, un bolnav o luase la fugă... arzînd...

Sunetul cristalin al porțelanului. Sam puse cafeaua pe masă, apoi reveni cu sandvișul. Alis se aplecă deasupra mesei și începu să mănînce... Un sandviș transparent într-o farfurie pe jumătate spartă, o ceașcă crăpată, înnegrită de foc, cu toarta transparentă. Mîncă ; era îndeajuns de flămîndă ca să treacă peste grozăviile care deveniseră un lucru obișnuit. Nici scenele cele mai înspăimîntătoare nu mai aveau puterea s-o impresioneze ; le văzuse de sute de ori!... Cînd treceau umbrele, nu mai plîngea, Vorbea cu stafiile, le atîngea, înghițea mîncarea ce avea totuși darul de a-i potoli foamea. Purta același jersey negru prea larg, aceeași bluză albastră și aceiași pantaloni gri, tociți, pentru că erau singurele haine ce păreau să-și fi păstrat consistența. Noaptea, le spăla și le usca, iar a doua zi dimineața le îmbrăca. Pe celelalte le lăsa neatînse, în dulap. Numai acestea rămăseseră întregi, solide.

Medicilor nu le povestea nimic despre toate astea. Timpul petrecut prin spitale o învățase să se ferească de confidențe. Știa ce trebuie să spună. Șe mulțumea să zîmbească fantomelor întrezărite, să le completeze supusă graficele și fișele, stînd în mijlocul ruinelor care continuau să ardă mocnit. În sala de așteptare zăcea un cadavru carbonizat. Dar ea nu se clintise și-i adresase doctorului un surîs blajin.

Îi dădeau medicamente. Medicamentele o împiedicau să viseze, o scăpau de urletul sirenelor, de zgomotele pașilor înnebuniți, noaptea, în camera ei. Îi îngăduiau să doarmă în patul-fantomă, sus, deasupra ruinelor, în ciuda vuietului incendiilor și-a glasurilor care țipau.

Nu vorbea niciodată de lucrurile acestea. Anii de spital o învățaseră bine lecția. Nu se plîngea decît de coșmaruri sau de insomnie și-atunci îi dădeau mai multe pilule roșii.

RĂZBOI, trîmbițau titlurile.

Ceașca vibra și zăngănea pe farfuriu. O ridică. Înghiți ultima bucățică de pîine și dădu pe gît cafeaua rămasă. Se strădui să nu privească prin vitrina spartă carcasele de metal răsucite care fumegau în stradă. Rămase pe loc, ca de obicei, și tot ca de obicei Sam veni să-i umple din nou ceașca, pe care avea s-o bea cît mai încet, ca să țină cît mai mult înainte de a fi nevoită să comande alta. O duse spre buze, savurînd contactul degetelor cu toarta de porțelan, stăpînindu-și tremurul mîinii.

Clinchetul îndepărtat al clopoțelului. Un om închise ușa, se așeză la tejghea.

Un om întreg, solid, netransparent. Rămase cu ochii la el, buimacă. Inima începu să-i bată nebunește. Omul comandă o cafea, coborî de pe scaun ca să cumpere un ziar, se întoarse la loc. Începu să citească în timp ce i se răcea cafeaua. Alis nu-i vedea decît spatele — o haină, de piele maro, uzată, părul castaniu care-i depășea puțin gulerul. În cele din urmă omul luă cafeaua, o bău dintr-o înghițitură, aruncă pe tejghea o monedă și lăsă ziarul pe taburet, cu titlurile de pe prima pagină întoarse cu fața în jos.

Un chip tînăr, o făptură în carne și oase printre fantome. Indiferent, omul trecu pe lîngă ele, se îndreptă spre ușa.

Alis sări brusc de la locul ei.

— Hei ! o strigă Sam.

În vreme ce clopoțelul își făcea auzit clinchetul, scotoci înfrigurată în portmoneu și trînti pe tejghea o bancnotă, fără să-i pese că era o hîrtie de cinci dolari. Simți groază și un gust de coaleală în gură ; omul plecase. Ieși în goană din cafenea, ocoli fără să se gîndească dărîmăturile, îi zări silueta pe punctul de a se pierde printre stafii.

Începu să alerge, îmbrîncind umbrele, sfidînd flăcările. O ploaie de moloz se prăvăli peste ea. Deși nu simțise nimic, scoase un țipăt și continuă să fugă.

ALBRECHT DÜRER : Cei patru cavaleri ai apocalipsei (1497—1498).

Împrejur, stafiile se întoarseră și-o priviră nedumerite. Se întoarse și el. Alis se repezi într-un suflet, apoi se opri, descumpănită, văzînd că el o privea asemenea tuturor celorlalți : lung, cu stupoare...

— Ce e ? întrebă el.

Pleoapele ei se zbătură neputincioase — nu, n-o vedea altfel decît ceilalți. Nu izbuti să-i răspundă. Iritat, omul îi întoarse spatele și-și văzu de drum. Se luă după el. Lacrimile îi inundară obraji ; începu să răsuflă icnit, cu gura deschisă. Oamenii se întorceau după ea. Bărbatul băgă de seamă că-l

urmărea și grăbi pasul, printre dărîmături, printre incendii. Un zid dădu să se prăbușească și ea nu-și putu înăbuși țipătul.

Omul se răsuci brusc. În spatele lui se înălță un nor de praf și funingine. Chipul său exprima uimire și furie. O privea aiudoma celorlalți. Cîteva mame își îndepărtară scandalizate copiii. O ceată de adolescenți obraznici începură să facă haz.

— Așteaptă-mă, spuse ea.

Bărbatul deschise gura, cu intenția vădită de a-i arunca o insultă. Alis se cutremură, își simți lacrimile reci în

sufierea fără dogoare a incendiilor. Pe fața necunoscutului mînia se preschimbă într-o mască de milă jenată. Omul vîrî mîna în buzunar, scoase în grabă cîteva monezi și i le întinse. Ea scutură cu furie din cap, încercînd să pună stavilă lacrimilor. Își înălță ochii și se înfioră la vederea altei clădiri ce se prăbușea în flăcări.

— Ce este ? o întrebă el. Ce-i cu dumneata ?

— Te rog, rosti ea.

Omul se uită la fantomele care-i priveau, apoi își relua încet mersul. Ea merse cu el, străduindu-se din răspu-teri să nu plîngă la vederea distrugerilor, a siluetelor străvezii care mișunau printre ruinele clădirilor arse, a cadavrelor contorsionate ce zăceau în mijlocul străzii și peste care treceau mașinile.

— Cum te cheamă ? întrebă el.

Îi spuse. Continuară să meargă. Din cînd în cînd, bărbatul îi arunca priviri încruntate, cu coada ochiului. Avea o față tînă, dar ridată, cu o cicatrice subțire în colțul gurii. Părea mai vîrstnic decît ea. O stînjeneau privirile lui iscoditoare, dar se sili să nu reacționeze — să suporte orice îi putea asigura această unică prezență reală. Încalcîndu-și toate principiile, îl luă de braț, își încheștă degetele în pielea uzată a hainei lui. Bărbatul nu o respinse.

După o vreme, el își strecură brațul și-o prinse de talie. Își urmară plimbarea lipiți unul de altul, ca doi îndrăgostiți.

RĂZBOI, urlau titlurile ziarelor.

La colțul magazinului de menaj T'enn, omul dădu să intre pe una din străzile lăturalnice. Priveliștea o făcu pe Alis să se poticnească. El simți, se opri, se întoarse spre ea, cu spatele la incendiu.

— Nu pe-aici, se rugă ea.

— Dar pe unde ?

Ea ridică din umeri dezorientată, arătă către strada principală, în direcție opusă.

El îi făcu pe plac, apoi începu să-i vorbească de parcă s-ar fi adresat unui copil. Milă. Unii o tratau și așa. Își dădu seama că-i era milă de ea, dar acceptă și asta.

Îl chema Jim. Sosise în oraș abia ieri, cu autostopul. Căuta de lucru. Nu cunoștea pe nimeni aici. Ea îi ascultă în tăcere pălăvrăgeala stîngace, citind printre vorbe. Cînd termină, îl privi fix și-i observă expresia crispată.

— Nu sînt nebună, îi spuse.

Era o minciună, după cum știa toată lumea din Sudbury. Dar el n-avea de unde să știe, pentru că nu cunoștea pe nimeni. Chipul lui era real și solid, iar cînd cădea pe gînduri, cicatricea din colțul gurii îi dădea un aer de duritate ; în alte împrejurări i-ar fi fost frică de el. Acum însă nu-i era frică decît de un singur lucru : să nu-l vadă pierzîndu-se printre stafii.

— Războiu-i de vină, spuse el brusc.

Ea dădu din cap, încercînd să se uite la el, să nu vadă flăcările. Degetele lui îi atinseră cu blîndețe brațul.

— Războiu-i de vină, repetă el. E o nebunie generală. Am înnebunit cu toții.

Apoi o cuprinse pe după umeri și porni cu ea în cealaltă parte, spre parc. Frunzișul verde se legăna deasupra scheletelor negre ale trunchiurilor. Se plimbară pe malul lacului și, pentru prima oară de foarte multă vreme, Alis simți că trăiește, că se află în prezența unei ființe întregi și adevărate.

Cumpărară porumb și, așezîndu-se pe iarba de la marginea apei, aruncară boabe lebedelor-fantome. Spectre de trecători erau puține aici, doar cît să dea locului un aer de viață iluzorie — bătrîni, mai ales, care-și tîrau anevoie pașii, vîzîndu-și nestingheriți de plimbarea lor zilnică, în ciuda titlurilor din ziare.

— Îi vezi ? se încumetă în cele din urmă Alis să întrebe. Vezi ce șterși și cenușii sînt ?

El nu înțelese, nu realiză sensul cuvintelor ei, se mulțumi să ridice din umeri. Prudentă, ea se feri să se aventureze mai departe pe terenul acesta periculos. Se ridică și privi îndelung orizontul unde vîntul spulbera trîmbele de fum.

— Cinăm undeva ? întrebă el.

Ea se întoarse, căci se așteptase să-l audă spunînd asta și reuși să schițeze un zîmbet timid, deznădăjduit.

— Da, răspunse.

Știa ce-i va cere în schimb, dar dorea acest lucru și de aceea-i fu silă de ea însăși, silă și teamă că el o va părăsi, deseară sau, poate, mâine. Nu știa nimic despre bărbați. Nu știa ce-ar fi putut spune sau ce-ar fi putut face pentru a-l împiedica s-o părăsească, nu știa decît că el va pleca, negreșit, în clipa în care își va da seama că nu-i întreagă la minte.

Nici măcar părinții ei nu fuseseră în stare să o suporte — la spital, nu veniseră s-o vadă decît la-nceput de tot, apoi doar cînd erau în vacanță, apoi deloc. Nu mai știa unde locuiau.

Își amintea de băiatul din vecini, care se înecase. Le spusese c-o să se-nece. Le-o spusese plîngînd în hohote. Tot orașul zisese că ea l-a împins în apă.

Alis nebuna.

Fantasme, declaraseră medicii. Nu-i periculoasă.

Îi dăduseră drumul. Existau școli speciale, școli de stat.

Și din cînd în cînd... spitale.

Sedative.

Pilulele roșii ! Le uitase acasă. Palmele îi asudară instantaneu. Uitase pilulele care o făceau să doarmă, pilulele care alungau visele. Strînse cu putere din buze, luptînd contra panicii; nu, nu va avea nevoie de ele — cît timp nu era singură, nu va avea nevoie de ele. Îl prinse de braț pe Jim și, cu un straniu sentiment de securitate, urcă alături de el treptele ce duceau în stradă.

Se opri brusc.

Incendiile se stinseseră.

Peste ruinele hîde, cu găuri în loc de ferestre, se înălțau clădiri-fantome. Printre mormanele de moloz se mișcau năluci abia deslușite. Jim o trase, dar picioarele nu vrură să-i dea ascultare; se poticni iar și Jim o privi mirat și-o cuprinse cu brațul.

— Tremuri, observă el. Ți-e frig ?

Ea făcu „nu“ cu capul, se strădui să zîmbească. Incendiile se stinseseră. Încercă să considere faptul ca pe-o schimbare de bun augur. Coșmarul luase sfîrșit. Își ridică ochii spre chipul real al bărbatului de lîngă ea, îl văzu sincer îngrijorat și zîmbetul ei se transformă aproape într-un rîs vesel.

— Mi-e foame, spuse ea.

Intrară la Graben și se eternizară la una din mese. Nu erau deloc „genul casei“, el cu haina lui ponosită, ea în jerseul care îi atîrna la coate și-n spate; clienții-fantome erau bine îmbrăcați și le aruncară priviri disprețuitoare, iar chelnerul îi instală într-un colț de lîngă ușă, ca să fie cît mai puțin vizibili. Pe mesele imateriale se vedeau farfurii ciobite și cristaluri crăpate; prin gaura din tavan, stelele scînteiau rece deasupra candelabrelor sparte.

O ruină. O ruină înghețată, tăcută.

Alis își roti calmă privirea. Se putea trăi și printre ruine, de vreme ce nu mai erau incendiile.

Iar în surîsul lui Jim nu mai deslușea nici o urmă de milă, ci doar o disperare aprigă, surdă, pe care ea o înțelegea atît de bine. Jim, Jim care cheltuia mai mult decît își putea permite, aducînd-o la Graben, un loc în care ea nu sperase să pună vreodată piciorul, Jim care-i spunea, fără să fie prea original, că-i frumoasă. I-o spusese și-alții. Îi fu puțintel ciudă că era atît de banal, tocmai el, cel în care hotărîse să aibă încredere. Zîmbi trist cînd el rosti complimentul, apoi se încruntă, apoi, temîndu-se să nu-l jignească tristețea ei, zîmbi iarăși.

Alis nebuna. Dacă nu va avea grijă, Jim își va da seama și-o va părăsi chiar în seara asta. Încercă să pară voioasă, făcu un efort să rîdă.

Și în aceeași clipă muzica din restaurant amuți și la celelalte mese toate zgomotele încetară și difuzorul începu să lanseze un apel stupid.

În adăposturi... în adăposturi... în adăposturi.

Țipete, scaune răsturnate.

Alis se lăsă moale în scaun, simți mîna lui Jim, rece, osoasă, trăgînd mîna ei, îi văzu chipul speriat, buzele articu-lînd numele ei în timp ce o cuprîndea în brațe și o trăgea după el, silind-o să fugă.

Și atunci înțelese.

— Nu ! strigă, trăgîndu-l de braț.

Trupuri abia întrezărite îi împingeau din toate părțile către ușă, către distrugere.

— Nu ! țipă ea din nou, insistent.

El cedă siguranței subite din glasul ei și-o prinse de mână și începu să fugă cu ea contra puhoiului mulțimii. În timp ce sirenele răspindeau nebunia în nopți, fugiră împreună, pe căi văzute numai de ea, printre ruine.

La Kingsley. Mese abandonate cu mâncarea încă pe ele, uși întredeschise, scaune răsturnate. Mai departe, în spate, în bucătărie, apoi jos, și mai jos, în pivnița rece, cufundată în beznă, departe de flăcări.

Nimeni nu veni după ei. Într-un târziu, pământul se cutremură din străfunduri, adânc, atât de adânc și departe, încât zgomotul nu ajunsese pînă la ei. Sirenele amuțiră pentru totdeauna.

Zăcură în întuneric, încleștați unul de altul, tremurînd, ascultînd ceasuri în șir mugetul incendiilor care făceau prăpăd deasupra lor. Din cînd în cînd fumul pătrundea pînă la ei și-atunci le dădeau lacrimile și-i ustura nasul. În mai multe rînduri auziră tunetul zidurilor care se prăbușeau făcînd să vibreze subsolul, cînd mai departe, cînd mai aproape, dar adăpostul lor rămase intact.

Și dimineța, cu mirosul incendiilor plutind încă în aer, se tîrîră afară, la lumina posomorîtă a zilei.

Ruinele erau tăcute, încremenite. Clădirile-fantome redeveniseră solide, dar nu mai erau clădiri, ci doar niște cochilii sparte. Stafiile dispăruseră. Cele mai stranii însă erau incendiile, unele reale, altele nu, flăcări jucînd deasupra cărămizilor negre și reci, stingîndu-se încet, în tăcere.

Jim înjură cu glas înfundat, înjură iarăși și iarăși, apoi începu să plîngă.

Cînd Alis își ridică privirea spre el, ochii ei erau uscați, căci își plătise de mult tributul de lacrimi. Și ascultă ce-i spunea : că trebuie să facă provizii, că trebuie să plece din oraș — amîndoi.

— Bine, rosti ea.

Apoi își încleștă dintr-o dată buzele și închise ochii : chipul lui Jim începuse să... Cînd redeschise ochii văzu același lucru : o transparență subită, ca și cum sîngele ar fi încetat brusc să-i mai curgă prin vene. Alis începu să tre-

mure. El o scutură, privind-o cu ochi deznădăjduiți.

— Ce este ? strigă. Ce nu-i în regulă ?

Nu putea, nu voia să-i spună. Își aminti iar de băiatul care se înecase, de celelalte stafii. Cu o smucitură, se smulse din mîinile lui și o luă la fugă printre dărîmăturile care în dimineața aceasta erau solide, reale.

— Alis ! urlă el în timp ce fugea după ea.

— Nu ! strigă ea deodată.

Se întoarse, dădu cu ochii de zidul instabil, văzu cascada de cărămizi. Făcu un salt înapoi, se opri, incapabilă să-și continue goana. Întinse brațele ca să-l avertizeze, să-l facă să se oprească — brațele ei solide, reale.

Cărămizile se prăvăliră, vuind. Un nor gros de praf acoperi totul.

Rămase nemișcată, cu brațele atîrînd moi. Apoi își șterse praful și furinginea de pe față, se întoarse și plecă mai departe, cu pași înceti, mergînd prin mijlocul străzilor moarte.

Deasupra se adunau nori grei de ploaie.

Își văzu liniștită de drum, privind picăturile care cădeau pe asfaltul crăpat și pe care încă nu le simțea.

După cîteva clipe începu să plouă. Ruinele deveniră reci, înghețate.

Se plimbă pe malul lacului mort, printre copacii arși. În ruinele restaurantului Graben găsi un șirag de diamante și-și făcu un colier.

A doua zi, cînd un jefuitor o alungă de lîngă provizia de alimente, zîmbi. Omul arăta ca o stafie și ea, rîzînd din locul unde se cățăraseră și unde el nu cuteza să se urce, îi spuse cum arăta.

Iar mai târziu, după ce spusele i se adevăriră, se întoarse la ascunzătoare și-și făcu sălaș printre ruinele pustii, care nu mai ascundeau nici o amenințare și nici un coșmar, cu șiragul ei de diamante și de zile viitoare ce aveau să fie, toate, ca astăzi.

Se putea trăi și printre ruine, de vreme ce nu mai erau incendiile.

Iar stafiile se făcuseră nevăzute ; aparțineau trecutului.

În românește de Ion Doru BRANA

TSUTSUI YASUTAKA

NOAPTE CU MONȘTRI

TSUTSUI YASUTAKA * S-a născut la Osaka (Japonia) în 1934 și a absolvit Facultatea de Psihologie din același oraș. În 1967 a debutat cu volumul de proză scurtă *Întreprindere de stat pentru turism în Vietnam*, căruia i-au urmat alte culegeri: *Bonseh din Africa*, *Opt scene de familie*, *Marele elan* și *Imagini ale unei persoane vulgare*.

Trăsătura dominantă a scrierilor sale este satira corozivă, ingenioasă, plină de vervă la adresa unor tare ale societății contemporane.

Schița „Noapte cu monștri” face parte din volumul *Viitorul zgomotos* (1972) și a fost tradusă în românește după versiunea originală.

ERA două dimineța.
Era frig în sala de așteptare a gării de provincie.

În jurul unui hibachi *) cu rama de lemn și căptușit cu tinichea, fără urmă de foc în el, se aflau patru bănci.

Patru becuri de 40 W, fără abajur, atîrnate de tavanul înalt, împrăstiau o lumină care făcea atmosfera și mai sinistă.

Pe bănci stăteau doi bărbați. Față în față, nu scosese răsunet nici un cuvînt. Privirile li se întîlneau din cînd în cînd, dar și le fereau repede, stingheriți.

După un timp, bărbatul slab își aprinse o țigară. Celălalt, mai corpulent, se aplecă spre el:

— Îmi dați voie...

Slabul îi întinse țigara, ținînd-o între degete. Prin fața gării se scurse un marfar.

O pală de vînt răbufni dinspre peron.

Cei doi își ridicară gulerele pardesiilor.

— Pînă unde...? întrebă grasul cu falsă indiferență. Urmă un răstimp de tăcere.

— Pînă la a treia, unde schimb trenul.

Vocea slabului sună spart. Tăcu și privi spre celălalt.

— De la poliție, nu?

— Îhî... Grasul suflă pe gură un nor de fum, care-i ascunde fața.

— Da' de ce...?

— O să te lămurești. Imediat.

— Aha...

Grasul se învălui iar în fumul țigării. Își dădea bine seama de neliniștea celui alt.

— În misiune?

— Mda. Inspectorul își aruncă țigara cu un gest de renunțare. Urmărim un nebun, spărgător și asasin!

* Vas de lemn, metal sau de ceramică în care se pun cărbuni aprinși și care servește la încălzit.

— Și o să vină aici?

— Mda, o să vină.

Din nou li se întîlniră privirile, de astădată fără să și le mai ferească.

— E un tip foarte periculos. Inteligent și violent. Dar, dacă-l văd, îl recunosc imediat.

— Spuneți că...?, întrebă slabul cu un licăr de interes în ochi. Are ceva particular?

— Ba bine că nu! Și în ochii inspectorului apărură o licărire de interes. Are trei mîini. Și la fiecare are șase degete.

— Oho! Atunci îl poți recunoaște ușor!

— Îhî. Cu șase degete la o mînă întîlnești la tot pasul, dar cu o a treia mînă pe piept, mult mai rar.

— Vasăzică așa... Oricum, față de anchetele de altădată — nu? — acum e mult mai simplu, doar diferențele dintre indivizi au ajuns atît de mari...

— Așa e. După experimentul bombei cu hidrogen de acum cincizeci de ani, datorită influenței radiațiilor asupra genelor din cromozomi, japonezii și-au schimbat mai toți înfățișarea. Ceea ce s-a dovedit însă avantajos numai în cazul anchetelor criminale!

— Bine, dar... Slabul își întinse cele trei mîini către inspector. Și eu am trei mîini, uite, cu cîte șase degete...

— Ohoo! Ca să vezi, ca să vezi... Totuși, nebunul ăla mai are încă ceva aparte. Pe scurt, n-are decît un singur ochi, spuse inspectorul, privind cu un aer sever ochiul din fruntea slabului.

— Vrei să spui că eu sînt nebunul?

— Chiar așa!

Slabul își înfundă capul între umeri.

— Am citit prin ziare, se pare că martorii oculari susțin că nebunul avea trei mîini. Dar nu s-ar putea, întîmplător, să aibă patru și să-și țină una ascunsă?

— Adică?

— Adică, uite!...

Un nasture din față, de la pantalonii nebunului, se desfăcu brusc și încă o mînă apărură la lumină. Strîngea în ea un pistol.

— Mai aveam, deci, o mînă aici, sub buhic. Regret! Ai fost imprudent.

— Asta era, așadar. Eh..., mă dau bătut. Jos pălăria!

Și brusc, pălăria de fetru moale a inspectorului zbură cît colo. În creștetul capului acesta mai avea o mînă, iar în ea strîngea un pistol.

„Ah!” făcu uimit nebunul. Fără să-i dea timp să tragă, inspectorul îi trînti arma la pămînt. Lovind cu al treilea picior pistolul căzut, îl trimise departe și apoi scoase din buzunar un șir de cătușe ca un lanț, zornăitoare, în care prinse cele patru mîini ale nebunului și le legă de una din mîinile sale. Cu un aer satisfăcut, deschise larg cele trei guri din obraji și din mijlocul frunții și izbucni într-un hohot puternic de rîs.

În pustietatea gării de provincie, hohotul se prelungi pînă cînd următorul tren de marfă își sfîrși trecerea.

În românește de Flavius FLOREA

PLUTONIA

INCET, foarte încet, Adam se trezea. Se formase în el un reflex la granița dintre voluntar și involuntar, toate celulele lui cerebrale se împotriveau cu tenacitate trezirii și, chiar și după ce era perfect conștient, rămânea multă vreme cu pleoapele strânse, ca și cum ar fi vrut să păcălească un supraveghetor atent al profunzimii somnului său.

Ca deobicei, se trezea mai obosit decât se culcase; adesea adormea foarte greu, îi era teamă să-și piardă cunoștința, îi era teamă să nu mai fie, și îi era teamă și de vise. Așa se scurgeau nopțile lui, între spaima de a adormi și spaima de a se trezi, întretăiate de spaima din vis. Uneori creierul și ochii chinuți cedau pe neașteptate și atunci adormea pe unde se găsea, cite douăzeci de ore în șir.

Lumina cenușiu-lăptoasă a zorilor umplea dormitorul, materializa mobilierul somptuos, imensele oglinzi venețiene, sfeșnicele de aur, cele două blănuri de urs polar, pe care le descoperise în magazinul acela de pe strada trei (ea țipase de bucurie când le văzuse). Rembrandt-ul (sau cam așa ceva) puțin sfîșiat într-un colț și cu rama crăpată, atîrnat deasupra patului princiar. Cu toate abundența de suprafețe reflectante, lumina săracă nu izbutea să stîrnească vreo scînteiere, totul lucea stins, potolit.

Se sculă cu grijă, ca să n-o trezească, și se duse la fereastră. Ca și ieri, ca și alaltăieri, ninge constant, cu aceiași fulgi mari de culoarea penelor de porumbel, norii joși, vineții și imobili, alcătuiind un strat compact, dens și apăsător, ca o placă de fontă. În depărtare se zărea orașul.

Ascultă o vreme liniștea. Nu se auzea decât respirația ei, apoi i se auzi și vocea, răgușită și nesigură:

— Vino lângă mine! Mi-e frig.

Era frig într-adevăr. În șemineu nu mai erau decât cenușa și niște tăciuni aproape stinși.

— Mai bine fac focul, răspunse Adam.

Se duse în hol, luă toporul și intră în sufragerie.

— Scrinul chinezesc să-l lași, strigă ea din dormitor. Cu restul fă ce vrei, și-așa mi-e greață de ele.

Adam puse ochii pe un armoar de nuc frumos încrustat, pentru că nu era prea mare și n-avea nici metal prea mult pe el. Smulse mai întâi ușile din balamale și le crăpă cu lovituri dibace. Apoi sfărîmă și restul.

„O să ajungă vreo două zile“. Intră în dormitor cu lemnele în brațe.

Șemineul era bine construit, ca de altfel întreaga casă, așa că încăperea se încălzi repede.

— Chibriturile sînt pe terminate, mormăi în timp ce se îmbrăca. Trebuie să mă duc să mai aduc.

Se sculă și ea, își puse capotul albastru de mătase și coborîră la bucătărie. Adam mai aduse niște așchii, făcu focul în chiuveta de marmură, care fusese odată albă, și atîrnă oala cu apă de pironul gros bătut în perete.

— Nu prea mai sînt nici conserve, spuse femeia trîntind ușa frigiderului. Vezi, poate de data asta găsești ceva mai acătării, că de fasole cu carne m-am săturat.

— Bine, bine. De la o vreme-ncoace nu-ți mai convine nimic.

Pînă deunăzi îi conveneau chiar prea multe. Îl pusese să care de prin toate

vilele mai bine păstrate zeci de lucruri — mobile, haine, covoare, aurărie, tablouri, televizoare, videofoane, un frigider enorm — cuprinsă parcă de un delir al acumulării.

În serile cînd el se întorcea din oraș, îl aștepta în toalete fastuoase.

Erau totuși seri frumoase și liniștite. Stăteau amîndoi la masa lungă, cu sfeșnicele aprinse, mîncau conserve și beau vin scump. Atunci descoperise că o iubește. Nu bănuise că s-ar putea întîmpla și una ca asta în ziua în care o găsisese rătăcind pe strada 15 în zdrențe, plină de arsuri și de răni, mergînd năucită ca un automat. Mai tîrziu, lumînările se terminaseră și el n-a mai căutat altele, pentru că tot cam atunci se sfîrșise și dragostea lor.

O apucaseră isteriile. Liniștea desăvîrșită o înnebunea. Cînd rămînea singură, începea să strige și să spargă lucrurile. Din milă, Adam căutase cu îndirjire și găsisese pînă la urmă, în ruinele unor clădiri impozante, un aparat încă în stare de funcționare care putea emite un flux neînterupt de bip-uri. Cînd o apucau năbădăile, Adam dădea drumul la aparat și ieșea din cameră spunîndu-i : „Ascultă știrile, draga mea, și ai să te liniștești“. Într-adevăr, țîriitul monoton al contorului Geiger avea un ciudat efect liniștitor asupra ei ; asta pînă cînd s-a consumat bateria.

Apa din oală dădu în clocot. Adam luă un castron de aur masiv și vrî să-l umple cu apă fierbinte.

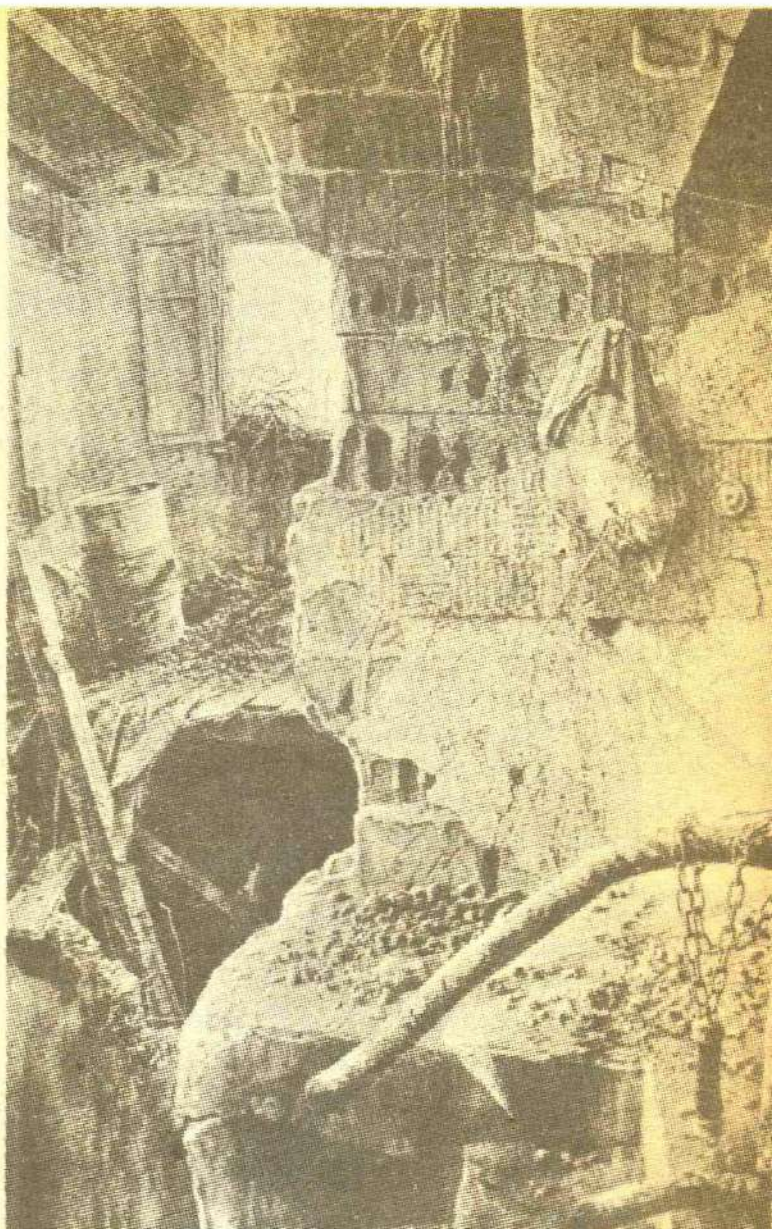
— Apa e pentru ceai, nu pentru bărbierit, zbieră ea deodată și începu să plîngă cu sughițuri.

Adam își văzu de treabă, scenele acestea făceau parte din peisaj.

După un timp ea se potoli și-i spuse cu un ton aproape normal să mai aducă apă, voia să spele niște lucruri după-amiază.

Era răcoare afară.

Dincolo de rîu, lîngă drumul spre oraș, se zăreau o mulțime de automobile de toate tipurile, unele într-o stare de plîns, altele arătînd destul de bine. De cînd se plictisise să golească rezervoarele tuturor mașinilor pe care le găsea intacte, Adam venea întotdeauna din oraș cu una la remorcă pentru drumul

JEAN MARIE POUMEYROL : Finalul știrilor despre lume. II.

următor. Nu reușise să găsească un depozit de benzină neatins.

Umplu gălețile și se întoarse. Ea se potolise de-a binelea, acum trebuia liniștită. Mîncară fasole cu carne și băură ceai. Apoi el se ridică și își luă rucsacul aruncat într-un colț.

— Mă duc în oraș, să văd ce găsesc.

— Vezi, poate dai și de niște țigări. Și niște reviste... îi mai strigă ea din ușă.

SE întoarse seara, tîrziu, cît pe-aci să fie prins de furtună. În afară de tăcere, cel mai mare pericol era furtuna. În atmosfera intens ionizată fulgerele umpleau parcă tot cerul, iar trăsnetele se țineau lanț. Un om, alergînd pe cîmpie, n-ar fi apucat să parcurgă 20 de metri înainte de a fi carbonizat.

Avusese o zi bună. Adusese compot de ananas, sardele și carne de porc conservată. Chibrituri, țigări și reviste luase de la tutungeria de pe bulevard, pe jumătate cufundată în sol, de unde se aprovizionă de obicei.

După masă stătură pînă seara tîrziu întinși în pat, fumînd tăcuți.

— Adam, spuse ea într-un tîrziu, iartă-mă, poate sînt nebună, poate e o prostie ceea ce spun, dar... n-ar fi bine să... avem un copil ?

El tăcu o vreme, trăgînd din țigară.

— Nu, spuse. E cu adevărat cea mai mare tîmpenie pe care ai spus-o pînă acum.

Șocată de asprimea tonului, se ghemui ca de frig.

— Dar, Adam, sîntem atît de singuri...

— Și ce dracu vrei ? explodează el, n-ajunge că sîntem doi în rahatul ăsta, nu, doamna se simte singură, în trei i se pare mai interesant. Da' pe el l-ai întrebă dacă vrea să se nască într-o lume ca asta, din niște părinți ca mine și ca tine ?

Aruncă țigara și scuipă scîrbit pe blana albă de lîngă pat.

— Uneori mă întreb ce l-o fi apucat pe bunul Dumnezeu de ne-a ales tocmai pe noi : nu sîntem nici cei mai buni dintre oameni, ca să primim viața ca pe o favoare divină, nici cei mai răi, ca să fim pedepsiți să mișunăm în gunoiul ăsta. Am fost și sîntem niște nimicuri. Un ratat și o isterică...

Ea așteaptă cu răbdare să treacă valul de furie.

— Totuși, Adam, gîndește-te, poate și el va moșteni imunitatea noastră, poate noi doi sîntem destinați să fim întemietorii unei specii noi, care să ia totul de la capăt...

— I-auzi ! Ar mai lipsi să te cheme Eva, ca totul să fie perfect, da ? Dar un monstru mititel, care să crească mare, nu te-ai gîndit c-ai putea să feți, deșteapto ? Ai habar în ce baie de radiație ți se lăfăie ovarele ? De altfel vorbin ca să n-adormim, la ora asta sîntem amîndoi mai sterpi decît niște pari din gard.

Ea începu să plîngă molcom, cu capul în pernă.

— Măcar spune-mi că ai vrea să ai un copil cu mine, scînci printre suspine.

Adam își aprinse o nouă țigară, suflînd cu voluptate fumul spre tavan. Scîndurile din cămin ardeau pocnînd molcom.

Deodată ea se ridică în capul oaselor cu o expresie de zile mari întipărită pe față.

— Adam, în lumea asta eu nu mai pot... nu mai vreau să trăiesc, zise transfigurată.

— Draga mea, ai la dispoziție o mulțime de moduri elegante de a trage cortina. N-o să fiu eu cel care să te împiedice. În ce mă privește, nu mă înnebueam cine știe ce nici după cealaltă lume, așa că schimbările nu m-au afectat prea mult, ba, dimpotrivă, aici cel puțin e cu-adevărat liniște.

Vocea lui rece și lemnoasă o îngheța.

— Adam, noi nu îmbătrînim, oare... sîntem nemuritori ?

— Așa s-ar părea, cel puțin cît avem ce mîncă. Moșul cu barba lungă și albă s-o fi gîndit să ne facă și pustiul ăsta de bine. Nu-i nimic... stăm și așteptăm, timp avem, slavă Domnului.

— Ce mai așteptăm, Adam ?

— Nu se știe niciodată, poate vin niște extraterestri și ne capturează pentru vreo grădină zoologică. Sîntem la urma urmei niște exemplare rarissime. Ce rarissime, unice !

Tăcură îndelung.

— Crezi că sîntem într-adevăr singurii ? Auzi !... spuse ea brusc, ce-ar fi să plecăm, să căutăm pe tot continentul, poate mai sînt și alții ?

— Ar trebui să te duc cu mine în oraș într-o zi, ca să-ți piară cheful de voiajuri. Și știi că n-avem benzină...

Tăcu.

— Poate, dacă într-o zi descopăr vreun depozit intact... Dar n-are nici un sens, fetițo, încearcă să pricepi că sîntem singuri, singurei... Toată lumea e a noastră, mai spuse el, întorcîndu-și brusc fața către fereastră.

Într-un tîrziu adormiră. În noaptea aceea Adam visă marea.

LUMEA DE MÎINE

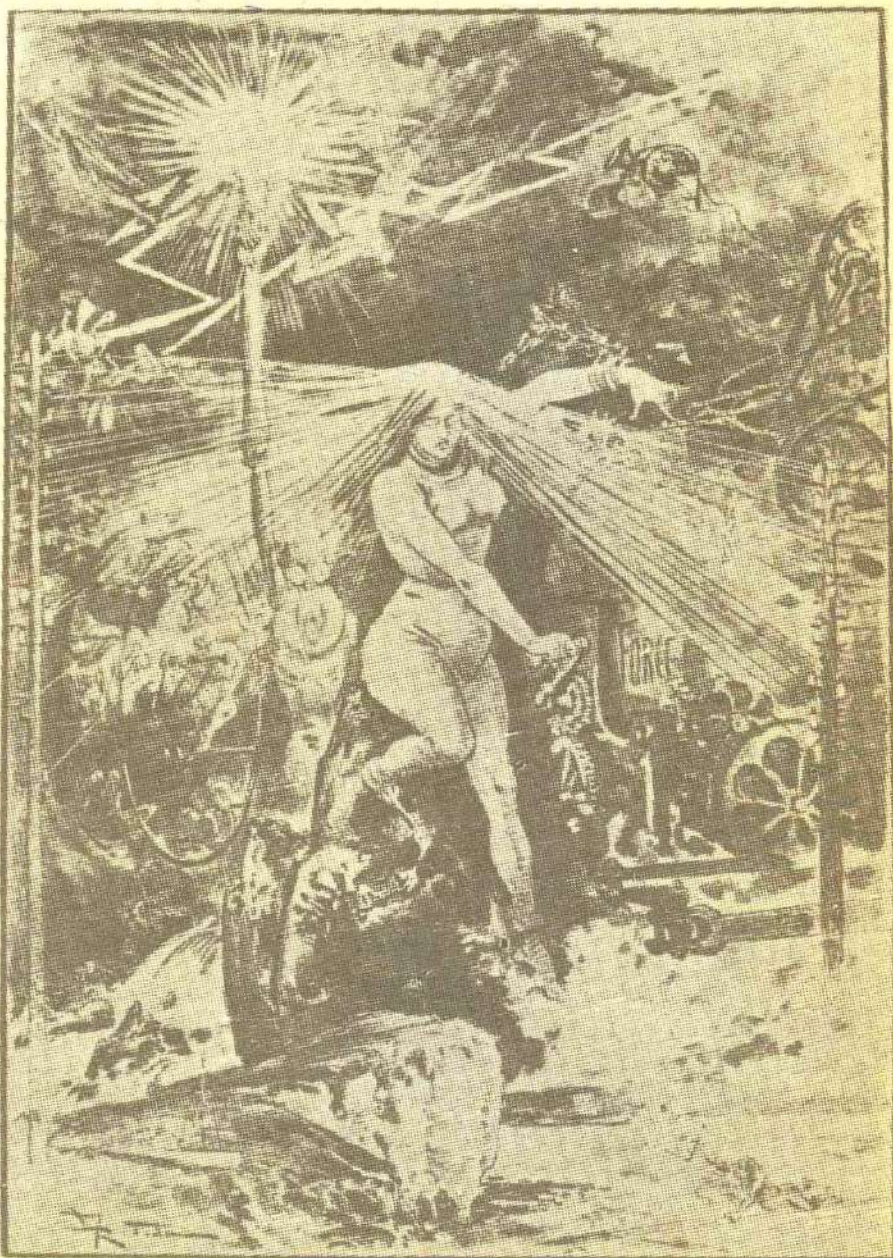
Viziuni de ieri

SECOLUL 20 VĂZUT ACUM 100 DE ANI

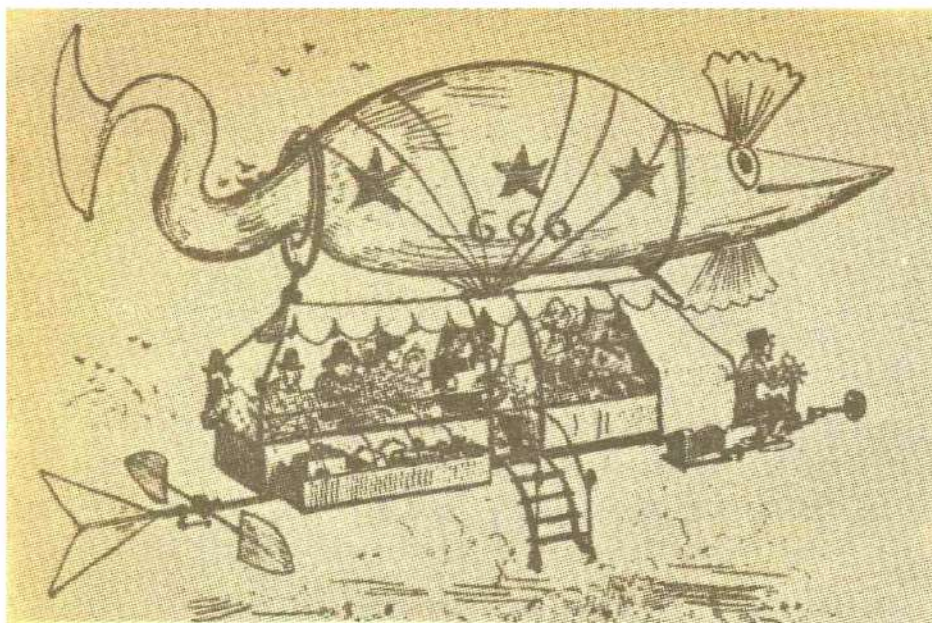
■ Fermecătoarele „previziuni“ ale ultimelor decenii din secolul trecut despre realizările tehnice viitoare și consecințele lor sociale. Deci, cum își imaginau bunicii și străbunicii noștri lumea de la jumătatea secolului nostru ?

REPORTER AL VISĂRIILOR

Marile minuni științifice și tehnice ale secolului trecut au exaltat imaginația locuitorilor de pe toate continentele, făcându-i să se avînte în previziuni din ce în ce mai fantastice. Un scriitor francez — A. Robida — a publicat în 1883 o carte „de anticipație“, destinată cu precădere nouă, celor din secolul XX. Cartea se intitulează *LE VINGTIÈME SIECLE*, are 40 pagini și peste cincizeci de desene explicative. Este cartea pe care am putea-o numi : *CE VISAU BUNICII NOȘTRI*. Bineînțeles că în paginile interesantului volum Robida n-a consemnat, reportericește, numai visurile contemporanilor săi, ci, cu precădere, previziunile sale proprii, axate, din punct de vedere științific și tehnic, pe minunea minunilor : *ELECTRICITATEA* — marea „sclavă“ a omenirii, cum o denumește în explicația desenului pe care-l reproducem. Cîtă utopie și cît realism au fost în visurile bunicilor noștri ? Le vom analiza pe rînd.

Marea „sclavă“ a omenirii : *ELECTRICITATEA*, văzută de A. Robida.

AERONEFUL-OMNIBUS

Anticipînd epoca marilor împliniri din toate domeniile de activitate, Robida își începe cartea astfel: „Era în luna septembrie 1952...”. Deci dorința lui a fost să arate contemporanilor tot ce va fi nou și uimitor la jumătatea secolului în care trăim noi acum.

Trei dintre eroii lui Robida vin de la Londra la Paris, călătorind cu un *aeronef-omnibus* (îl vedem în desenul de mai sus), care va ateriza, la cerere, chiar pe acoperișul înaltului imobil locuit de rudele lor. Ar fi putut veni cu *tubul* și la gară i-ar fi întâmpinat amabilele rude, care au la dispoziție un *aerocab personal*. Deci trebuie să înțelegem că toată circulația din Paris se face numai aerian, cu puzderia de aeronefuri și aerocaburi aflate zi și noapte în activitate. Un aeronef poate transporta pasageri și bagaje în greutate totală de 2000 de kg. Aerocabul e mai mic, avînd capacitatea automobilelor noastre de astăzi. Și unul și celălalt zboară, în mod obișnuit, la înălțimea de 250 de metri. Despre automobil nu se vorbește. Este socotit, deocamdată, o invenție fără viitor.

„TUBUL”

Trenuri nu mai există; au dispărut de mult. Ultima locomotivă franceză a fost

depusă la Muzeul Tehnic din Paris, în anul 1915. Transporturile pe distanțe mari — între orașe, între țări și între continente — se fac, acum, în 1952, cu *Tubul*. I se spune așa pentru că este vorba chiar de un fel de tub. O conductă de oțel, cu diametrul de aproape 5 metri, străbate distanțele, pe sub pământ, peste văi și ape, pe sub mări și oceane. Și prin acest Tub circulă vagoanele-cilindri, în care încap pînă la 20 de pasageri. Aceste ciudate vagoane alunecă prin interiorul *Tubului* cu viteze uimitoare, astfel că între Paris și Londra, bunăoară, nu fac mai mult de 40 de minute. În desen vedem pasageri intrînd într-un vagon-cilindru care

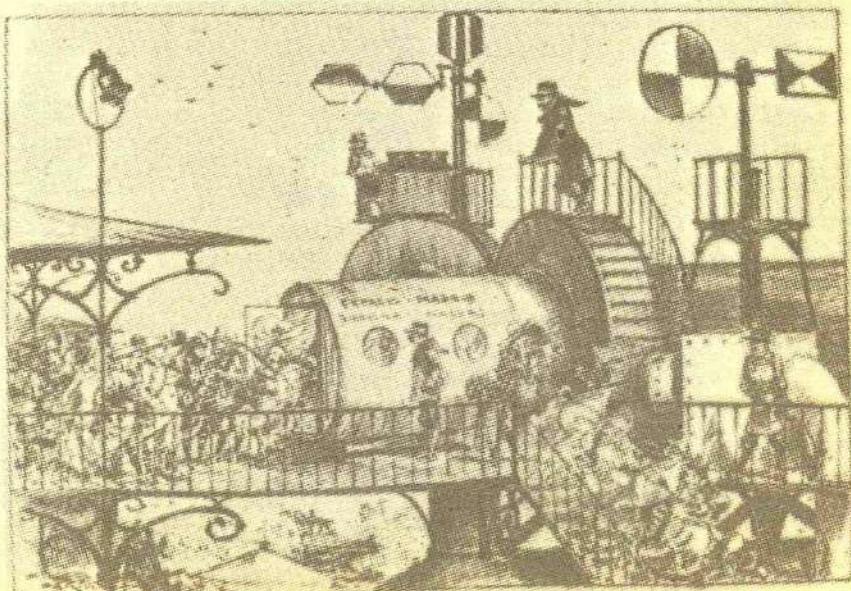
pleacă spre Madrid—Gibraltar—Tanger și mai departe în Africa. Scena se petrece în principala gară a *Tubului*, din Paris — marea și aglomerata gară Montmartre, de unde pleacă, la fiecare 2 minute, un cilindru „atras de puterea magnetică, electrică și pneumatică”.

Robida ne asigură că în anul 1952 cele mai lungi tuburi leagă Parisul de New York, de centrul Africii și de Pekin.

TELEFONUL-JURNAL

În anul 1883, cînd a apărut cartea lui Robida, telefonul era destul de cunoscut și folosit; dar numai de la abonat la abonat și prin intermediul centralelor. În 1952 năzdrăvana mașinărie era mult evoluată. Se introdusese telefonul-jurnal. Abonatul pe care-l vedem în desen ascultă ce se petrece la o manifestație sportivă de la Chicago. Mai tîrziu — la ora pe care o știe mai dinainte — va apăsa pe alt buton și va auzi cuvîntările ținute la o întrunire de la San Francisco.

Reamintim că primele transmisiuni de radio-jurnal au fost făcute în anul 1923, la Paris, cînd francezul Edmond Dehorter a vorbit ascultătorilor, „de la fața locului”, despre meciul de box

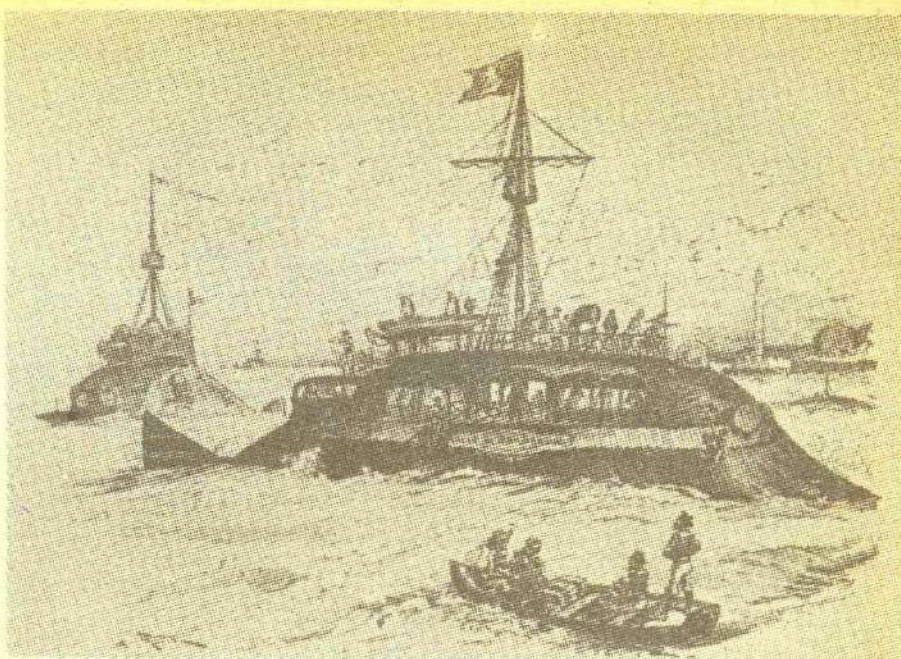
Radiojurnalul la domiciliu (visat în anul 1883).

dintre Carpentier și Nilles, și apoi despre meciul de fotbal dintre echipele din Bordeaux și Toulouse. Amatorii au ascultat atunci la aparatele de radio — puține câte erau — dar nu erau legați de emițător prin fire.

Începuturile radiofoniei le găsim în anul 1896, când fizicianul italian Guglielmo Marconi a obținut primul brevet pentru sistemul de telecomunicații fără fir pe baza utilizării undelor electromagnetice. Posturi de emisiuni publice au apărut în America și Europa după 1920, iar în România la 1 noiembrie 1928. „Atenție — Radio București!” a spus atunci, pentru prima dată, crainica micului post instalat în vechiul imobil din actuala stradă a Nuferilor. „Putința” acestui post era de 0,15 kw.

ELICOPTERUL

În secolul trecut n-a existat nici avionul, nici elicopterul. Dar bravii noștri

bunici și le-au imaginat. Cum arăta elicopterul văzut de desenatorul Robida? Iată-l în imaginea de jos. Are un „scaun” pe care stă zburătorul, două aripioare care-i păstrează echilibrul și o elice, ca de vapor, care-i asigură mișcarea. Un „model” destul de bun pentru acel an 1883, când și l-a imaginat Robida. Înțelegem însă că această mașină de zburat nu prea era folosită (în 1952), întrucât avea numai un singur loc.

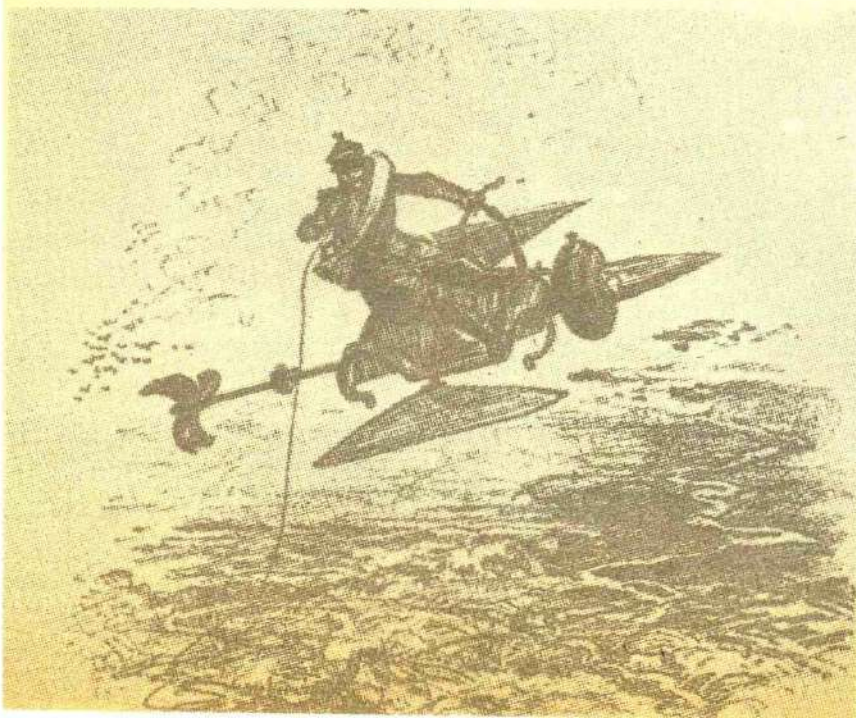
VAPORUL-SUBMARIN

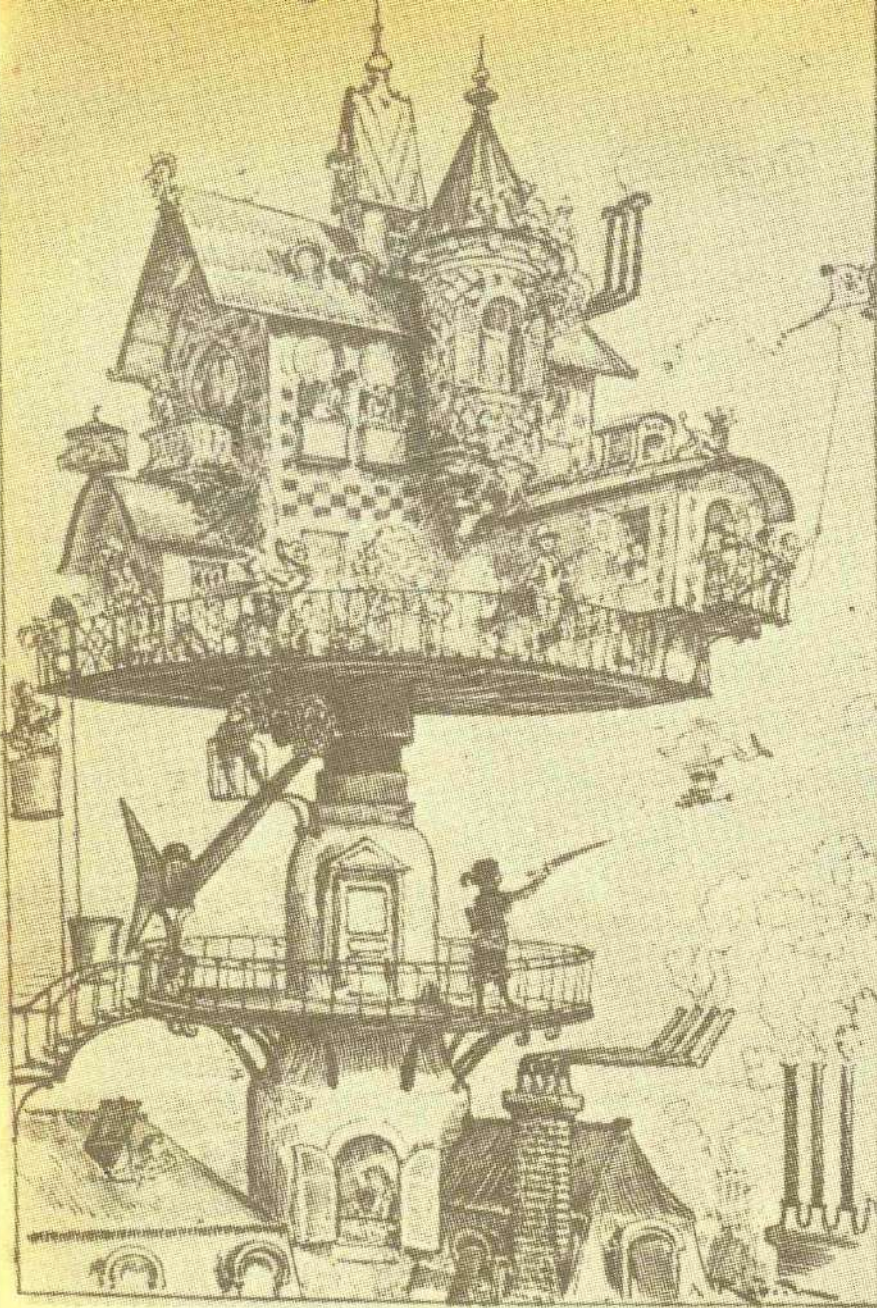
Multe naufragii au fost înregistrate în secolul trecut. Cu toate progresele tehnice de specialitate, vapoarele nu erau destul de trainice încât să poată înfrunța, fără primejdii, marile furtuni.

Iată de ce bunicii noștri au visat un vapor-submarin invulnerabil. Plutea, ca toate vapoarele, la suprafața apei; dar, când venea furtuna, se ascundea în adâncuri și-și continua cursa în liniște și siguranță. Și, când a apărut, atunci, în 1952, cf. cărții lui Robida, călătorii n-aveau altă dorință decât să vină furtuna, pentru că, în liniștea din adâncuri a apelor, aveau de văzut frumoasele spectacole oferite de puzderia de viețuitoare care se îmbulzeau la ferestrele navei, bucuuroase și ele, parcă, de noutatea pe care o vedeau. Un astfel de vapor-submarin și-a terminat cursa și iată-l apropiindu-se de cheu, pentru acostare.

ARHITECTURA

A apărut o arhitectură nouă, spectaculoasă. La New York se clădesc imobile înalte de pînă la 300 de metri. În mai multe orașe au început să apară casele „rotative” — (vezi desenul din pagina 240, sus). Întregul imobil este înălțat pe un pivot gros de oțel, care se rotește la comandă. Dacă locatarul lucrează la birou și este prea cald, atunci apasă pe un buton și casa se rotește, fațada întorcîndu-se către Nord, unde nu se vede soarele; iar seara, o altă apăsare pe buton întoarce casa spre frumosul apus de soare.

O astfel de casă a fost construită, într-adevăr, acum zece ani, în California — dar nu s-au găsit imitatori, deci este „singură pe lume“.

La Paris a fost construit (în 1952) și un Hotel Internațional „aerian“. Este susținut în aer, deasupra Arcului de Triumf, cu ajutorul a patru baloane mari, ancorate. Hotelul are o grădină, o sală de dans, ruletă, și, ne asigură „reporterul“, „nu poate face față avalanșei de clienți care vin în fiecare zi ca să petreacă acolo, la 150 de metri deasupra Parisului“.

O CURSĂ DE BALOANE

Bunicii noștri și-au imaginat și o întrecere aeriană cu baloane (aeronefurile și aerocaburile). La această

întrecere au luat parte 14 nave zburătoare. Iată deci cea mai apropiată împlinire a visurilor. De ce? Pentru că după trecerea a numai cinci ani — la 21 octombrie 1888 — a avut loc, la Paris, prima întrecere de baloane din lume. Au luat startul atunci, din fața Muzeului Luvru, opt baloane sferice, care urmau să aterizeze cât mai aproape de orașul Corbeil (la 35 de km distanță). Premiul întâi a fost câștigat de balonul care avea ca

echipaj pe francezul Godard și pe românul Alexandru Ciurcu. Era același Ciurcu despre care știm că inventase, în anul 1886, un motor ce urma să fie adaptat pentru propulsarea baloanelor.

MODA

S-au întrebat bunicii și cum va fi moda în secolul viitor. Și desenatorul Robida le arată, în cartea sa, câteva „noutăți“ din anul 1952. Femeile mai tinere vor purta rochii-pantaloni, iar unii bărbați se vor mândri cu haine lungi și pantaloni scurți care-i arată parcă ar fi îmbrăcați cu rochii strînse pe talie.

În 1952 femeile purtau, într-adevăr, pantaloni, ca bărbații, dar cît au trebuit să lupte pentru a obține acest „drept“! Primele femei îmbrăcate cu pantaloni au apărut la Paris, în vara anului 1911 — și a fost mare scandal public. Tot atunci, la Berlin, proprietarul unui restaurant a fost dat în judecată, pentru că și-a îmbrăcat chelnerițele cu pantaloni. (Și în București a fost o „protestație publică“ pe această temă. Un croitor a vrut să lanseze moda respectivă. A îmbrăcat trei tinere cu pantaloni și le-a trimis să se plimbe pe Calea Victoriei. Cum au fost huiuite și alungate biete fete ne-o spun ziarele timpului, care publică și o „scenă“ desenată de un martor ocular). Pentru „judecarea“ problemei, Academia Franceză a ținut o ședință specială, la 11 august 1911, și profesorul Débove a făcut o comunicare cu referire la această modă ajunsă scandal public. Concluzia înaltului for cultural: „Rochia-pantolon corespunde configurației anatomice a femeii, deci opoziția care se face de către pretenșii moralisti nu are nici un temei“. Totuși moda n-a prins nici după acest verdict. A trebuit să mai treacă două decenii pentru ca să se ajungă la reușita urmărită. Două femei celebre, Marlene Dietrich și aviatorea Amelia Earhardt (care a zburat peste Atlan-

soare“, fie cu oricare altă femeie. Și în felul acesta este amnistiat.

TERORISMUL

Terorismul, atît de răs-pîndit în zilele noastre, a fost prevăzut de visătorii din trecut. Robida ne semnalează cîteva zeci de cazuri „certe“. În 1882 s-a introdus iluminatul electric, deci visătorul avea motive temeinice să ne arate cum era Parisul noaptea, în 1952. Faruri puternice instalate pe marile monumente și pe acoperișurile imobilelor înalte, luminau văzduhul de deasupra întregului oraș, facilitînd astfel circulația aeronefurilor și a aerocaburilor, care nu conțineau să zboare toată noaptea, printre ele aflîndu-se și

cîteva ale poliției, care inter-veneau de cîte ori răufăcătorii atacau, în zbor, cîte un aerocab, spre a jefui călătorii. Au fost înregistrate totuși cîteva cazuri cu epilog tragic; fapte mărunte totuși, dacă luăm în considerație ce ne mai spune scriitorul. În luna august 1920, nihiștii au aruncat în aer Marea Delfinilor. Cum? Au folosit un exploziv necunoscut care era așa de puternic încît fiecare încărcătură în parte a aruncat în aer suprafețe de pămînt mai mari de 1 kilometru pătrat. Și cum au fost, probabil, sute de încărcături, de jur împrejurul mării, totul s-a spulberat, creîndu-se o prăpastie adîncă de mai multe sute de metri, care a despărțit Europa de Asia. Amănunte nu se cunosc, deoarece în marea catastrofă au murit și toți nihiștii. Un alt fapt grav. În India o ceată de briganzi au tăiat Tubul internațional (Paris — Pekin), omorînd 118 călători din vagoanele-cilindri care veneau din două în două minute, și capturînd 250 de călători scăpați teferi — pentru care cer sume considerabile spre a-i elibera...

AL DOILEA VAL

Cartea *Le Vingtième Siècle*, a lui Robida, apărută în 1883, a stîrnit primul val

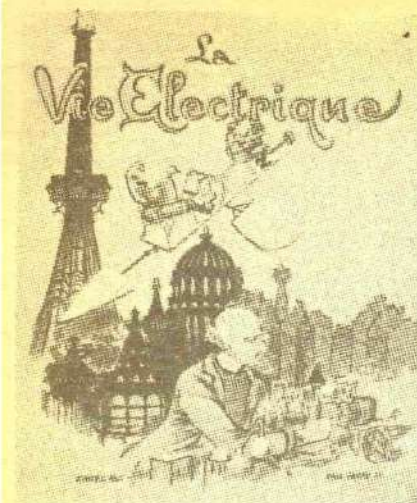
tic, singură, la bordul unui avion) au îmbrăcat, atît în timpul activității lor profesionale, cît și pe stradă, pantaloni bărbătești, deci ceva mai mult decît „scandalosoasele“ rochii-pantaloni. Aceasta era în anul 1932 și de atunci femeile cu pantaloni n-au mai fost privite cu dispreț și huiduite. Robida n-a îndrăznit să meargă atît de departe — s-a mulțumit să vadă femeile din 1952 numai cu rochii-pantaloni.

PEDEPSE PENTRU CELIBATARI

Lupta femeilor pentru emancipare a dus și la corectarea comportării nesociale a unor bărbați. Celibatul este interzis. Orice bărbat identificat a fi necăsătorit, este — cf. lui Robida — condamnat la închisoare, fără termen. Condamnatul stă în celulă pînă cînd declară că este de acord să urmeze cursurile de reeducare necesare și să se căsătorească. În acest caz, po-căitul este scos din închisoare și dus într-una din numeroasele colonii organizate special pentru respectiva „școlarizare“. După trecerea cîtorva săptămîni, celibatarul se poate căsători, fie cu una dintre „profe-

Grup de educatoare pentru celibatari

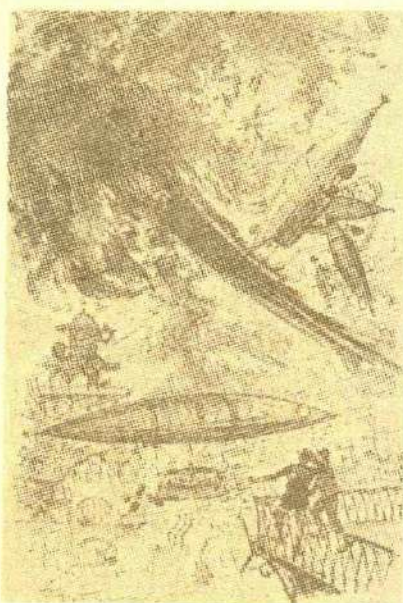

euforic din imaginația bu-
nicilor noștri, făcându-i să
sară alți pași de giganti spre
viitor. Așa fiind, se pregă-
tea al doilea val, care avea
să vină în ultimul deceniu al
secolului — între 1891—1900.
Tema viitorologiei a fost pre-
luată mai întâi de revistele
științifice franțuzești : „*La
Science Illustrée*“, „*La Vie
Scientifique*“, „*Tour du
Monde*“ și altele. La prima
dintre aceste reviste a co-
laborat, cu asiduitate, și
Robida, care și-a republicat
apoi articolele în volumul
La Vie Electrique, apărut
în anul 1894. În acest dece-
niu tehnica mondială își
adăugase numai două capi-
tole importante : cinemato-
graful și fotografia interio-
rului corpului omenesc —
Razele X. Dar bunicii noștri
nu erau mulțumiți ; deci au
început din nou să viseze
minunății pentru deceniile
următoare. Le vom cerceta
pe rând, reproducând ce gă-
sim mai uimitor în noua
carte a lui Robida și în re-
vistele arătate. Acțiunile și
aspectele descrise în *La Vie
Electrique* sînt datate cert :
luna decembrie 1955.

CICLONUL DIN 1955

Cei care au prevăzut, în
secolul trecut, marile pro-
grese de peste decenii ale
științei și tehnicii, au jude-
cat corect — nu mai spunem
că au visat — și riscurile
catastrofale care pot să se
îvească prin simplele greșeli
de manevrare a aparatelor
electrice. Iată ce scrie o re-
vistă din 1895, despre „o
întîmplare care a avut loc

la 12 decembrie 1955“ : „Era
o zi de iarnă, dar întinsa
rețea electrică europeană,
bine dirijată de specialiști,
menținea pe tot teritoriul
Europei o temperatură de
plus 30 de grade — ca pri-
măvara“. Dar, la ora 11, o
manevră greșită, făcută la
una dintre centralele de cap-
tare și transformare a cli-
mei, a declanșat cel mai
mare dezastru cunoscut pînă
atunci. A început să ningă
peste tot. O furtună violentă
a devastat marile orașe.
S-au prăbușit sute de ae-
ronave și alte centrale elec-
trice au fost scoase din func-
țiune, deteriorîndu-se. Omul
a pierdut atunci controlul

atmosferei și ciclonul a du-
rat mai multe zile. Cînd
instalațiile defectate au pu-
tut fi reparate, s-a dat or-
dinelul mult-asteptat : „Dez-
gheț“. Și, în două zile și
două nopți primăvara a fost
readusă în Europa. Dar pa-
gubele au fost imense și
cutezători au învățat o lec-
ție necesară pentru viitor

TELEFONOSCOPIUL

Banalul telefon, intrat în
folosință publică din anul
1876, a mai făcut un pas
înainte, devenind *Telefono-
scop*. Deschizi aparatul,
apeși pe butonul respectiv
și începi conversația cu
prietenul aflat la sute de
kilometri distanță ; vorbești,
îl vezi și te vede. În felul

Spionaj prin Telefonoscop

acesta telefonoscopul a in-
trat și în slujba artei, pen-
tru că poți urmări orice
spectacol, de oriunde. Te
afli la Paris. Citești în ziar
că în ziua aceea se dă, în
premieră, la Berlin, un anu-
mit spectacol. La ora res-
pectivă deschizi telefonos-
copul, apeși pe un anu-
mit buton și vezi spectacolul
„în mărime naturală“ —
așa cum ni-l arată desenul
alăturat. Iată deci că vizio-
narii de acum o sută de ani
au „ghicit“ apariția televi-
ziunii. Diferențele ? Telefo-
noscopul transmitea imagi-
nile prin cabluri — televizi-
unea o face prin eter.

Televiziunea a apărut în
lume după trei decenii de
la această „înștiințare“ pe
care ne-o fac revistele din
1895. Prima demonstrație a
făcut-o americanul Francis
Jenkins, în luna iulie 1925,
reușind să transmită la ci-
teva sute de metri distanță
imaginea unei mori de vînt
în miniatură. Primul servi-
ciu public de televiziune a
fost inaugurat la 30 sep-
tembrie 1929, la Londra.

SAHARA ȘI ITALIA

Revista pariziană „*Tour
du Monde*“ publică, în
aprilie 1895, această „foto-
grafie“, care reprezintă
Sfinxul egiptean înconjurat
de vegetație ; deci nisipul
a dispărut, pentru că —
visează redactorul respectiv
— cu ajutorul electricității,
care aduce ploaia la co-
mandă și numai în cantita-
tea strict necesară, s-a trans-
format întreaga Sahară în-
tr-un vast teritoriu agricol.

Visul acesta a rămas total neîndeplinit. Pînă în zilele noastre nu s-a putut realiza nimic pentru schimbarea climei — și a pămîntului — din Sahara.

Bunicii din vremea lui Robida avuseseră alt mare vis, oarecum similar: transformarea Italiei, din Alpi și pînă la Capul Passaro, într-un imens Parc European. În acest scop se prevedea, pentru anul 1952, constituirea unei mari societăți care să cumpere tot teritoriul italian, să mute locuitorii în alte țări, prin despăgubiri onorabile, și să facă în locul satelor și orașelor mii de grădini cu flori și copaci. O utopie amestecată printre atît de multe previziuni realizabile.

BICICLIȘTI ȘI TANCUL

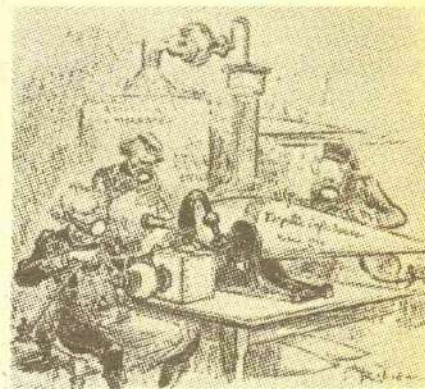
Calul a fost „mașina” numărul unu în toate războaiele din secolele trecute. În primul război mondial a fost „retrogradat”, fiind scos de pe linia de atac. Tancul a apărut mai întîi în armata franceză, la 16 aprilie 1917, cînd fabricile de armament au livrat primele 132 de astfel de automobile blindate, prevăzute cu tunuri și cu mitraliere. Cu douăzeci de ani mai înainte, visătorii le-au „văzut”. În desen ni se arată un astfel de monstru, însoțind o companie de bicicliști, care au părăsit caii și au pornit la atac pe velocipede modernizate, trainice

— dar care nu aveau încă binecuvîntatele cauciucuri, deci cam zdrăgăneau și zdruncinau. În 1895 bicicleta era totuși socotită un progres pentru armată, iar tancul — o „armă supremă”, mai ceva decît tunul, fiind el însuși un tun mișcător, care putea alerga după inamicul izgonit.

RĂZBOIUL MIASMATIC

Gazele toxice au apărut în „zestrea” unităților militare după 1914 și au fost folosite în primul război mondial. Un război cu gaze a fost prevăzut de bunicii noștri. L-au numit război „miasmatic”. Împotriva unui inamic imaginar au fost organizate unități de artilerie care erau dotate cu obuze cu microbi și cu rachete cu miasme otrăvitoare. Cînd inamicul invadator era anunțat la frontieră, Artileria Miasma-

tică intra în acțiune în maximum 80 de minute. Se apropia de inamic, tunurile electrice aruncau obuzele cu microbi, iar rachetele cu miasme erau lansate din aeronefe în taberele dușmanilor. În același timp, cu instalații speciale erau create perdele groase de fum, în-

Fabricarea torpilelor cu microbi

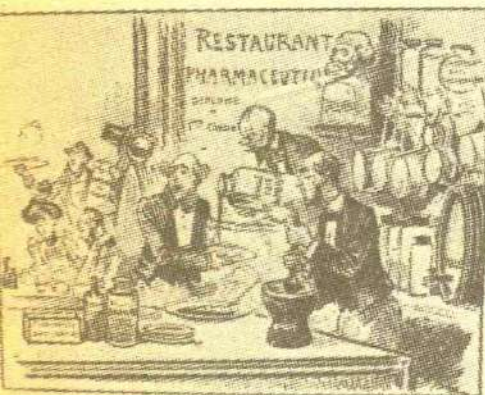
Artileria miasmatică

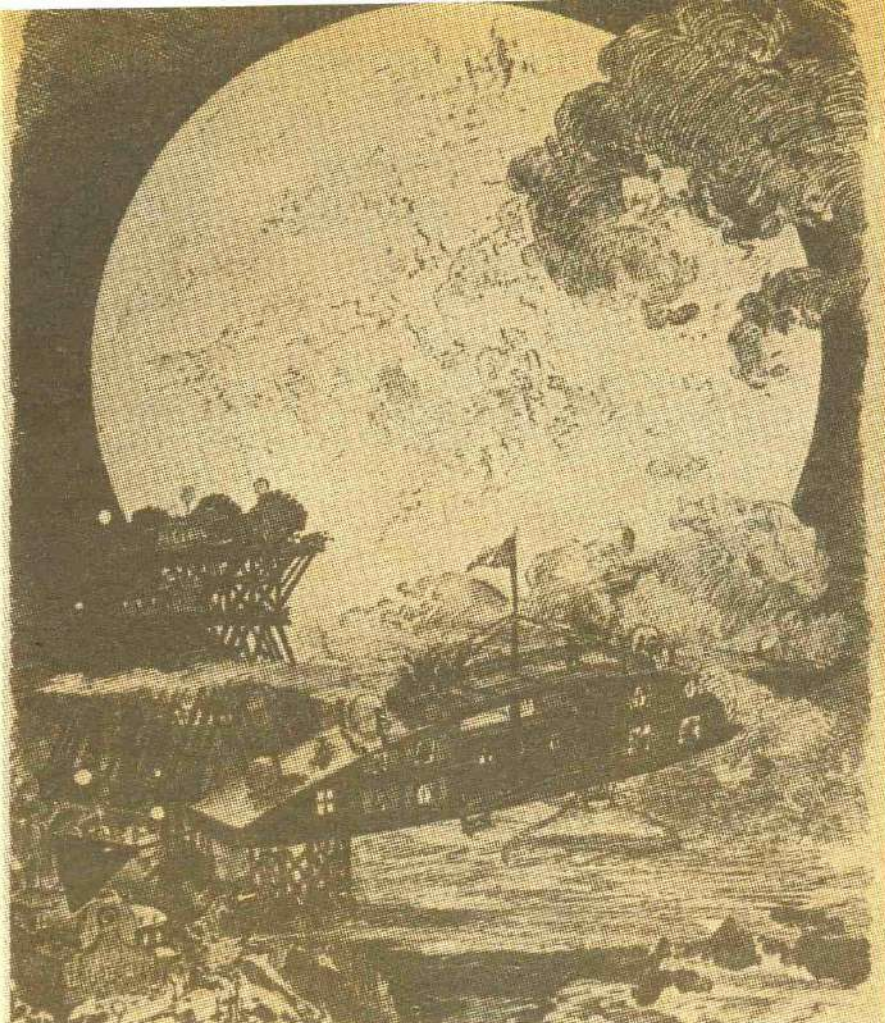
tre taberele combatante, astfel că Artileria Miasmatică nu putea fi periclitată de propriile sale arme. După 24 de ore de la acest atac de apărare, toți ostașii inamici erau scoși din luptă; unii fiind uciși de miasmele otrăvitoare, iar alții imobilizați de bolile contractate după exploziile obuzelor.

HRANA DE TOATE ZILELE

Cum va fi bucătăria anului 1955? La această întrebare — tot prin Robida — bătrînii au răspuns încrezători. Imobilele viitorului nu vor mai avea spații rezervate preparării mîncărilor. Nimeni nu va mai face mîncare acasă. „Comozii“ se vor abona la restaurantele de specialitate, vor comanda prin telefonoscop tot ce doresc (și ce li se arată pe ecran), apoi, în următoarele douăzeci de

minute, vor primi comanda prin conducta care-i leagă de restaurant. Cei mai mulți dintre consumatori se vor duce însă la Restaurantele Farmaceutice, unde vor găsi hrană preparată după pre-

Nava lui Robida pornind spre Lună

scripțiile medicale: conserve depurative, ulei de ficat de morun, fosfat special pentru redresarea fizică, carne curățată de toți compușii nefolositori. Cu cîteva lingurițe din orice produs alimentar farmaceutic, se asigură organismului uman o hrană mai substanțială decît o masă copioasă luată acasă. Și, ceva mai mult. După o cură de cîteva zile cu astfel de produse, clienții renunță și la ele, mulțumindu-se numai cu cîteva pastile concentrate, pe care le înghit ca pe niște medicamente și... se declară sătui.

MEDICAMENTUL UNIVERSAL

Cei care au „văzut“ ce va fi în anul 1955 re-anunță descoperirea unui medicament universal sau, cum a fost denumit: „Medicamentul Național“. Ministerele de Igienă de pretutindeni au înființat în toate centrele populate dispensare unde fiecare amator se supune unei injecții cu acest medicament — și în felul acesta

scapă se orice boală și nici nu mai are perspectiva sa se îmbolnăvească, „Medicamentul Național“ fiind microbicid, depurativ, tonic și reconstituant. Folosirea lui este obligatorie.

Să ne reamintim: în anul 1921 a fost introdus vaccinul B.C.S.; în 1928 s-a descoperit penicilina, iar în 1944, streptomicina — după care au apărut alte antibiotice, toate putînd fi socotite ca făcînd parte din familia Medicamentului prevăzut încă din 1895.

DE LA PĂMÎNT LA LUNĂ

Cel mai realist dintre scriitorii care s-au ocupat de știința și tehnica viitorului, în secolul trecut, a fost francezul Jules Verne. Reamintim o singură „absurditate“ a sa (cum a fost socotită de contemporani), volumul *De la Pămînt la Lună*, apărut în anul 1865. Ceea ce a surprins pe cititorii săi, făcîndu-i să-l socotească pe genialul Verne drept absurd, au fost calculele, pretinse a

fi exacte, ale zborului spre Lună. Așa le-au socotit și părinții noștri, și noi, un timp, pînă cînd o astfel de călătorie a fost realizată și am putut compara unele dintre calcule. Sînt destule care apar juste. Cîteva exemple : Jules Verne și-a imaginat o navă spațială în greutate de 5 347 kg, lungă de 3,65 metri, zburînd cu viteza de 40 000 de km pe oră. Nava cosmică „Apollo-11, care a zburat spre Lună în anul 1969, dîndu-i posibilitatea americanului Neil Armstrong să fie primul pămîntean care a pus piciorul pe Lună (la 20 iulie 1969, ora 21,07), avea: 5 621 kg., 3,65 metri lungime și a zburat cu viteza de 38 988 km pe oră.

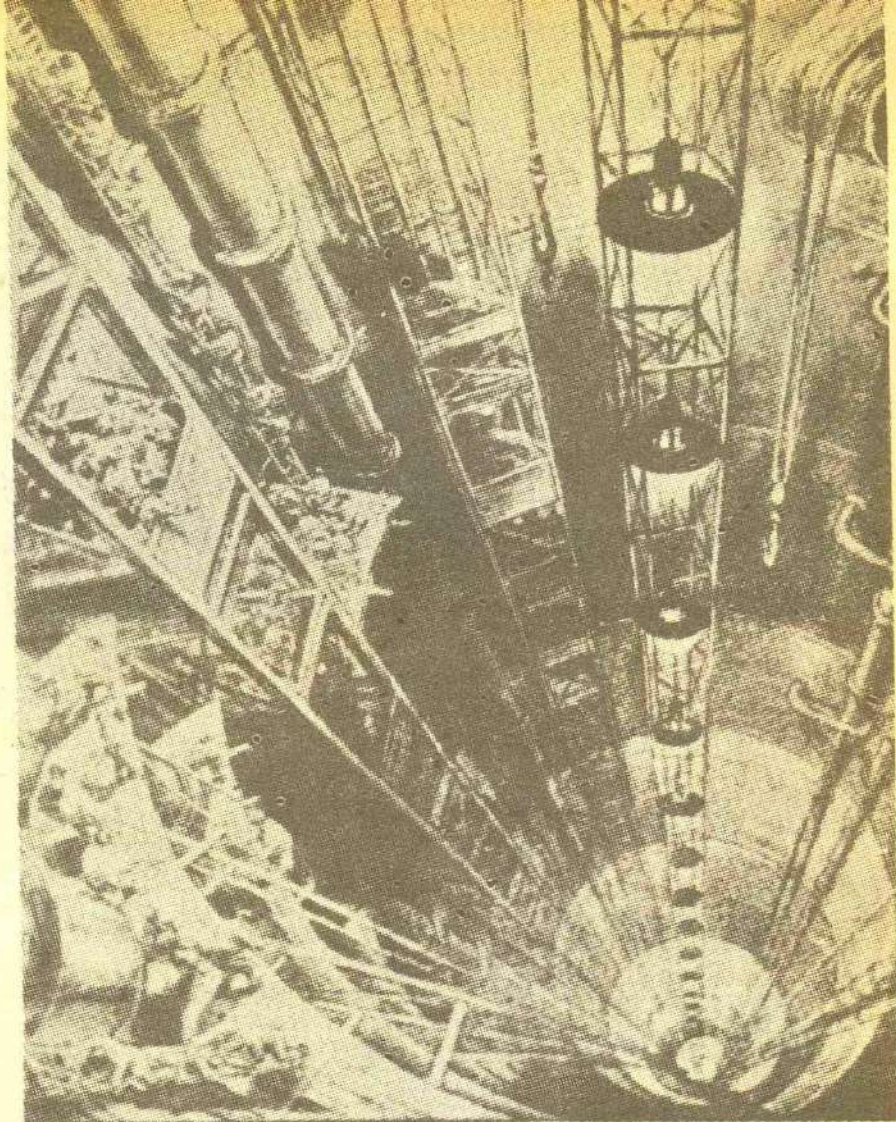
Robida nu putea trece peste previziunea lui Jules Verne ; deci a scris și el despre o călătorie a omului din deceniile următoare, de la Pămînt pînă la Lună și înapoi. Dar, amintindu-și de „rușinea“ suportată de predecesorul său, a fost mai prudent și a ocolit calculele ce puteau fi ironizate. S-a aventurat totuși și ne-a lăsat o „fotografie“ a navei pe care o visa el că va zbura în anul 1955.

Jules Verne a murit în 1905, iar Robida în 1926. Nici unul dintre ei n-a putut să-și vadă cu ochii acest vis.

Să mai reamintim că primul om care s-a avîntat într-un zbor spre Cosmos a fost fizicianul Auguste Piccard, călătorind, împreună cu inginerul Kiper, în năvela unui balon special construit și denumit „Stratostat“. Mărețul balon (30 de metri în diametru) s-a ridicat atunci pînă la înălțimea de 15 781 de metri. 15 ore de zbor (dus-întors). Din „virful“ atins și pînă la Lună ar mai fi rămas de „mers“ numai... 368 000 de km.

PREVIZIUNI „NEGATIVE“, PREVIZIUNI NEGLIJATE

S-au făcut previziuni și după anul 1901. Unele raționale, altele inutile. Două exemple „negative“. Savan-

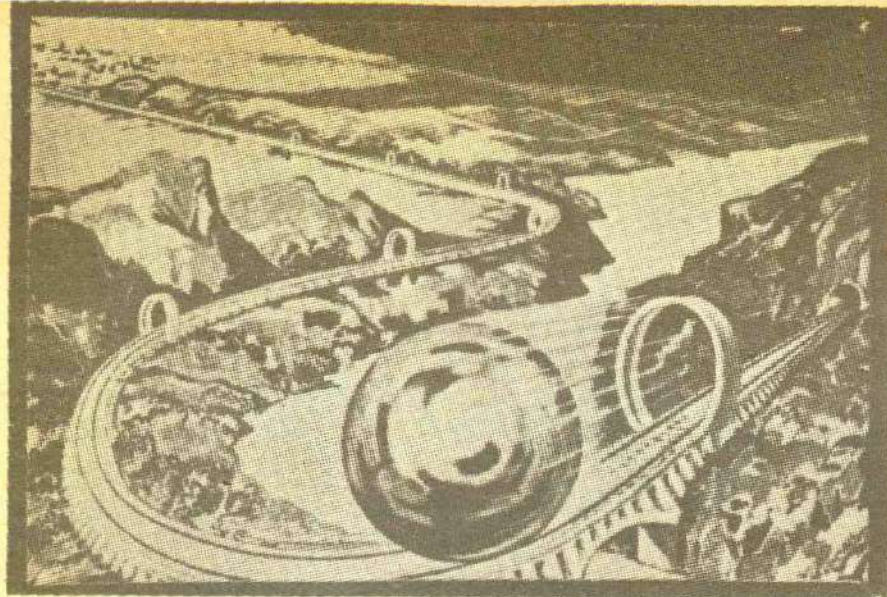

Puțul lui Flammarion

tuț francez Camille Flammarion (1842—1925), care a publicat numeroase cărți de popularizare a științei, scrie în revista „Je Sais Tout“, din anul 1909 : „Știința vrea să perforzeze Pămîntul, ca să se cunoască mai bine interiorul planetei noastre. Se va foră un puț, spre centrul Pămîntului, cu diametrul de 200—300 de metri, pînă la cele mai mari adîncimi posibile...“. Ce este „negativ“ în această previziune ? Diametrul puțului. La ce urma să folosească această lărgime ? De reținut că la vremea aceea forajul cel mai adînc se făcuse în Silezia — un puț adînc de 2003 metri și cu diametrul de numai 1,50 metri. În zilele noastre forajele nu au diametre mai mari de 2 metri și au ajuns la adîncimi de peste 11 000 de metri. Cu mijloacele tehnice moderne un astfel de puț se forează în doi, trei ani. În cîte sute de ani s-ar fi forat puțul lui Flammarion,

larg de 200 de metri și adînc pînă la centrul Pămîntului ?

O altă previziune „negativă“. În aceeași revistă „Je Sais Tout“, din anul 1934, visătorii sînt anunțați că savantul englez H. K. Whitehorn a terminat proiectul unui tren fără locomotivă și fără vagoane. Iată amănunte : călătorii iau loc într-o sferă metalică, cu diametrul de aproape 4 metri. Această sferă are în interiorul ei alte două sfere. Prima sferă, din exterior, se învîrtește în raport cu viteza de deplasare ce i s-a fixat. A doua sferă, se învîrtește mai puțin, iar a treia, în interiorul căreia se află 8—10 călători, stă nemișcată, izolată de un strat gros de ulei. „Trenul“ acesta nu are nici un motor, nici un mecanism. Propulsia este asigurată prin crearea, de-a lungul căii de circulație, a unui cîmp electric, impulsionat din loc în loc de „inele“ încărcate tot cu electricitate. Frînarea trenului-sferă se face prin crearea unui cu-

Trenul sferă

Savanții secolului XX

rent electric contrar celui folosit pentru avansare. Se înțelege deci că fiecare sferă are în interior un conducător care folosește aparate de mare precizie pentru a determina secunda în care trebuie făcută frînarea — din interiorul sferei neputându-se vedea nimic în afară.

Întrebarea pusă de contemporani: la ce va folosi un astfel de tren, care se deplasează cu 1000 de km pe oră, dar nu poate transporta decât 8—10 călători? Vor trebui 100 de sfere ca să transporte călătorii unui tren obișnuit.

DINTRE previziunile neglijate două sînt de mare importanță; automobilul și avionul. În 1895 automobilul funcționa cu petrol; trecuse deci examenul suprem. Nimeni nu vorbește însă de viitorul lui. În anul 1909 circulau în întreaga lume cîteva mii de automobile modernizate, unele fiind acționate electric. „Je Sais Tout” ne spune numai că acest vehicul va ajunge, poate, să circula cu 100 de km pe oră, pe căile publice.

Tot în 1909 avionul devenise o notorietate. Trecuse și peste Canalul Mîneicii. Dar în volumul „L'Homme s'en-vole”, scriitorul Forge Sazerac scrie: „Avionul nu poate zbura cu viteză mai mare de 100 de km pe oră; dar se va ajunge, probabil, la recordul ca într-o singură zi să zboare

de la Paris la Londra și înapoi... în timp ce dirijabilele vor atinge viteze de pînă la 3000 de km pe oră”. Se credea deci, în continuare, în viitorul strălucit al dirijabilelor.

Avioanele de azi zboară cu viteze nevisate de nimeni — unele depășind viteza sunetului. Iar automobilul a devenit principalul vehicul de transport, în întreaga lume circulînd, permanent, milioane de exemplare. În același timp însă automobilul a devenit și primul asasin din lume, numărul morților trecuți în contul său fiind de peste 50 000 în fiecare an. Stăpîn pe transportul de călători rămîne, în continuare, avionul, care face cele mai puține victime, raportate la numărul zborurilor și la numărul călătorilor, în toată lumea.

SAVANȚII DIN SECOLUL XX

Configurația omului din secolul XX va fi, în general, aceeași ca a strămoșilor săi — ne spun vizionarii lui Robida. Dar savanții vor avea cu totul altă înfățișare. Copiii precoci se vor deosebi de ceilalți mai întîi prin forma capului — care va fi mare, cuprinzător pentru creierul lor evoluat în dimensiuni. Apoi, la maturitate, foștii copii pasionați de învățătură chiar de la vîrsta de trei, patru ani, vor rămîne cu craniul fie înalt, fie rotund — așa cum îi vedem în desen. Deci, pentru un creier mare, un craniu adecvat.

„Omul secolului XX, care a creat atîta știință și tehnică, apoi a supus natura, nu mai este insecta umilă, timidă, fără apărare, cu capul plecat sub jug. Rolurile s-au inversat. Savantul este stăpînul naturii și realizator al tuturor bunurilor” — își încheie previziunile bravii noștri bunici (adică Robida prin cartea lui) și nu greșesc, nici nu exagerează.

Un documentar de
Ion MUNTEANU

JULES VERNE, PRECURSORUL

RECITITE acum, cea mai mare parte dintre operele științifice publicate în secolul trecut au un caracter desuet. Teoriile propuse atunci, limbajul folosit apar ca depășite complet ; instrumentele de laborator au un aspect arhaic, la limita grotescului.

Dar Jules Verne rămîne mereu tînăr ! La o distanță de un secol de la apariție, lucrările sale bat recordurile de vînzare în toată lumea, depășite fiind doar de cele ale lui Shakespeare și Lenin. Popularitatea operei sale este astăzi mai mare ca oricînd și nu numai în rîndul tineretului.

Secretul său ? În primul rînd de a fi fost un adevărat romancier în stare nu numai să-și fascineze cititorul prin descrierile în care poezia se întîlnește cu fantasticul, ci să-l și captiveze prin desfășurarea unei intrigi plină de aventurile neașteptate caracteristice unui roman polițist sau de acțiune.

Jules Verne este unul dintre maeștrii artei suspansului pe care-l prelungește adeseori de-a lungul mai multor volume : atunci cînd ai terminat de citit *Douăzeci de mii de leghe sub mări* tot nu știi cine este misteriosul căpitan Nemo, a cărui identitate nu va fi dezvăluită decît în *Insula misterioasă*.

Deznodămîntul poartă adesea cu sine un mesaj științific. Aici apare o altă fațetă a marelui talent al scriitorului : a știut să fie și un excelent pedagog, cel care mai întîi amuză și miră, pentru ca mai apoi să intereseze și să pasioneze.

Este un maestru în expunerea sub o formă atrăgătoare a unor noțiuni care, transmise într-un mod mai convențional, ar fi rămas de domeniul abstractului. Așa se întîmplă cu diferența de o

zi în numărătoarea zilelor, atunci cînd se efectuează ocolul Pămîntului. Descoperirea nu îi aparține lui Jules Verne. Oamenii din echipajul lui Magellan au fost foarte uimiți să ajungă la Sanlucar sîmbătă 6 septembrie 1522, în timp ce, după jurnalul lor de bord, ziua aceea ar fi trebuit să fie vineri 5 septembrie: pierduseră o zi călătorind către Vest.

Întregul roman scris de Jules Verne, *Ocolul pămîntului în 80 de zile*, se bazează pe acest decalaj la care eroul principal, Phileas Fogg, nici măcar nu se gîndise. El credea că pierduse pariul fiind întîrziat chiar în Anglia, foarte aproape de țel. Dar deodată, citind ziarul, își dă seama că, mergînd spre Est, cîștigase o zi : cele cîteva minute pe care le pierduse cînd își reglase ceasul după noile fuse orare îl făcuseră să cîștige 24 de ore.

În alte cazuri, soluționarea enigmei este imaginată pur și simplu de scriitor, care se comportă asemeni unui inventator cu calități uimitoare. Astfel, exploratorii din *Călătorie în țara blănurilor* ar fi trebuit să observe o eclipsă totală de Soare. Or, aceasta nu este decît parțială ! Trebuie să deducem de aici că s-a strecurat o greșeală în calculul efemeridelor ? Nu, e imposibil, dat fiind gradul de precizie cu care este cunoscută mișcarea Lunii. Singura explicație posibilă este că exploratorii nu erau acolo unde credeau că se găsesc, pentru că insula lor devenise plutitoare...

Cu această întîmplare, Jules Verne a imaginat nimic altceva decît sextantul spațial, care a fost testat de Thomas Mattingly și Henry Hartsfield în cursul verii anului 1982, în timpul celei de-a patra misiuni a navetei spațiale „Colum-

bia“ ; este un instrument al cărui principiu constă — pentru a ști unde te afli — în a ține cont de poziția Lunii în raport cu stelele.

Aceste viziuni profetice sînt cu atît mai uimitoare, cu cît Jules Verne nu era un savant. Studiile sale erau de notar. Această absență totală de formație științifică i-a fost totuși, paradoxal, extrem de folositoare în măsura în care i-a permis să aibă un limbaj accesibil profanului pe care voia să-l inițieze în teme științifice așa cum, la rîndul său, învățase și el, adică punînd întrebări savanților din lumea pe care o frecventa.

IATĂ, unul dintre aceștia, matematician, a calculat, la cererea scriitorului, „viteza de eliberare“, adică viteza pe care trebuie s-o aibă un corp pentru a scăpa de puterea de atracție a Pămîntului — 11,2 Km/sec. Astăzi, misiunile spațiale ne-au obișnuit cu această valoare. Or, Jules Verne este cel care a făcut-o pentru prima oară cunoscută publicului în cele două cărți ale sale — *De la Pămînt la Lună* și *Înconjurul Lunii* fiind construite pe baza acestei date științifice.

Dar chiar totul să fie riguros exact la Jules Verne ? Nu, nici pe departe. Este uimitor că, pentru a atinge această viteză de 11,2 km/sec, Jules Verne nu s-a gîndit deloc la rachete : le cunoștea propriu-zis, dar nu le acorda decît un rol secundar în operațiunea de frînare a obuzului lunar. Fără îndoială, în sec. XIX se credea mai ales în viitorul ce stă în fața artileriei și racheta era considerată un vestigiu al trecutului.

Pe de altă parte, este uimitor că Jules Verne n-a imaginat, pornind de la legile balisticii, starea de imponderabilitate care va exista la bordul navei pe toată durata zborului. A imaginat doar un punct, în apropierea Lunii, unde atracția celor două astre se neutralizează, astfel că pasagerii și lucrurile lor înoată claie peste grămadă în cabina obzului lunar, situație materializată printr-un desen celebru în epocă.

Unii vor spune că romanele lui Jules Verne se bazează pe o adevărată erezie științifică : este vorba despre *Călătorie*

spre centrul Pămîntului. În centru Planetei noastre există într-adevăr niște presiuni atît de mari, încît materia — sub forma pe care o cunoaștem noi la suprafață — nu poate exista, deci un om nu poate ajunge acolo.

Dar nimic nu ne oprește să ne imaginăm că o altă planetă a sistemului nostru solar adăpostește înlăuntrul său un imens „ocean“ analog celui pe care Jules Verne l-a închipuit a fi în centrul Pămîntului. Așa s-ar putea întîmpla în cazul planetei Encelade, un satelit al planetei Saturn, căreia, poate, într-o bună zi, un om va fi acela care îi va explora străfundurile...

Căci nimeni nu se îndoiește că aventura umană abia începe și că ne va duce foarte departe. Că a înțeles acest lucru, acesta a fost poate cel mai mare dintre meritele lui Jules Verne : în afară de pedagog, în afară de romancier, Jules Verne — și aceasta este cauza prețurii imense ce i se acordă — a fost mai întîi de toate o ființă ce avea încredere în om, prevăzîndu-i fantasticul viitor prin prisma mijloacelor oferite de tehnică.

MESAJUL esențial al operei sale — mesaj pe care îl înțelegem la justa sa valoare în epoca electronicii și roboților — este această convingere că omul dispune, prin știință, de puterea de a reorganiza natura după bunul său plac, că este singurul creator al propriului său viitor, un viitor cu perspective extraordinare.

Unii ar vrea să descrie o lume de mîine în care omul va fi dominat de mașini, redus la starea de robot. Știm că asta e absurd. Roboții nu sînt decît purtătorii propriei noastre voințe. Noi sîntem cei care iau hotărîrile. Ale noastre sînt gîndurile, inițiativa. Realitatea este mai simplă : acum cîteva decenii, omul trebuia să consacre mult timp unor activități materiale sau intelectuale non-creatoare. Iată că i se oferă astăzi din ce în ce mai mult timp pentru gîndire și decizie.

Iar imensa onoare ce îi revine lui Jules Verne este de a fi anunțat deja acest lucru — într-o operă magistrală — încă de acum o sută de ani...

În românește de Cristian UNTEANU

ROBERT GREENE

FRATELE BACON ȘI FRATELE BUNGAY

Actul IV, scena 1

Intră fratele Bacon, desfăcînd perdelele. Are în mînă un baston alb și o carte, o lampă pe care o aprinde și „Capul de alamă”. E urmat de ucenicul său Miles, înarmat.

BACON : Miles, unde ești ?

MILES : Aici sînt, stăpîne.

BACON : Ce te-a făcut să întîrziez atît de mult ?

MILES : Păi, dar ce credeți, stăpîne, că paza Capului de alamă nu cere oarecari măsuri de prevedere ? Vă rog să mă credeți, stăpîne, că m-am înarmat astfel încît chiar dacă ar veni toți dracii dumneavoastră, nu mă voi teme cîtuși de puțin de ei.

BACON : Miles, tu știi prea bine că m-am cufundat în iad și am căutat bolțile cele mai întunecate ale diavolilor, că prin vrăjile mele l-am făcut pe marele Belfegor să-și părăsească ascunzătoarea și să îngenunche în cămăruța mea ; Luna cu trei înfățișări și-a ascuns fața argintie, tremurînd pe continentul ei concav cînd a început Bacon să citească din cartea lui magică. După șapte ani de frămîntare a farmecelor necromantice, de aplecare neabătută asupra principiilor întunecate ale Hecatei, am făurit un nemaivăzut Cap de alamă care prin forțele vrăjite ale împielitului va rosti aforisme ciudate și necunoscute pînă acum — și am înconjurat frumoasa Anglie cu un zid de alamă. Fratele Bungay și cu mine stăm

DIN CULISELE CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE

■ Istoria descoperirilor științifice, a invențiilor, precum și impunerea lor în conștiința publică nu este tocmai o feerie. Numeroase au fost cazurile cînd tocmai savanții, colegii ai inventatorilor și mințile cele mai luminate ale timpului, de la care se aștepta maxima receptivitate, au avut momente de orbire greu de justificat în fața posterității. Atît doar că invențiile folositoare umanității au fost „brevetate” de o altă instanță : Istoria.

La 11 martie 1878, fizicianul Du Moncel a prezentat Academiei de științe a Franței fonograful, noua invenție a lui Edison. Adunarea ilustre a încremenit cînd mica mașină a prins grai și

a redat cuvintele prezentatorului ei. Deodată, în liniștea care s-a așternut, academicanul de Bouillaud s-a repezit la Du Moncel, i-a sărit de gît cu nedescrisă furie și a început să urle : „Mizerabile, un ventriloc să ne păcălească ? !”. După o

jumătate de an, la o nouă sedință a Academiei, de Bouillaud și-a menținut — de data asta calm — punctul de vedere : „Nu este posibil ca un amărit de metal să înlocuiască nobilele organe ale graiului omenesc.”

— Ei, cam asta ar fi cu bricheta-laser...

În 1781, Blanchard a prezentat lumii nava sa zburătoare și dirijabilă. Entuziasmul marelui public nu cunoștea margini, aproape toți și vedeau cerul Parisului înțesat de stoluri de oameni. Dar marele astronom Lalande s-a grăbit să tempereze însuflețirea excesivă a concetățenilor săi : „Din orice punct de vedere am cercetat problema — scria el în mai 1782 în „Journal de Paris” — este absolut imposibil ca

la pîndă de şaizeci de zile în cap şi acum duhul vieţii noastre cerşeşte puţină odihnă ; dacă ar mai fi în viaţă Argus şi ar avea cei o sută de ochi ai lui şi tot n-ar putea să păzească mai îndelung noaptea lui Phobetor, fratele lui Morfeu. Acum, Miles, de tine atîrnă fericirea Fratelui Bacon : cîntea şi faima întregii sale vieţi atîrnă de paza acestui Cap de alamă ; aşadar te conjur în numele nemuritorului Tată Atotîitorul, care ţine în mîna lui sufletele oamenilor, să stai tu de veghe astă noapte ; căci înainte ca Luceafărul de dimineată să-şi trimită licărul razei spre miez-noapte, Capul va vorbi ; atunci, Miles, jură-mi pe viaţa ta că mă vei trezi ; căci atunci prin artă magică mă voi strădui să-mi desăvîrşesc cu strălucire truda de şapte ani. Dacă măcar o clipă ţi se vor închide ochii de paznic, atunci adio glorie şi faimă pentru Bacon ! Trage perdelele, Miles : acum, pe viaţa ta, fii treaz şi... (*Bacon adoarme*).

MILES : Aşa, aşa ! Ştiam eu că îndată o să le adormi cu atîta trîncăneală, şi nici nu e de mirare, căci dacă Bungay a vegheat zi de zi iar el, Bacon, noapte de noapte, au trecut de şase ori cîte zece zile de acest fel. Aceasta este Noaptea

Noptilor şi cade în sarcina mea şi cu asta basta. Acum, să mă aibă în pază Cel de Sus, ce minunat e Capul ăsta ! Şi ce nas are ! Tot vorbeşte stăpînul meu de *nas autem glorificare* ; dar iată un nas care juri că ar putea fi numit *nas autem populare*, după poporul din parohie. Ei bine, mi-am luat toate armele trebuincioase ; acuma, stăpîne, mă voi aşeza la postul meu şi mă voi dovedi la fel de bun ca orice paznic, trezindu-mă într-o clipă de s-o întimpla să moţai. M-am gîndit, Bunule domn Cap, să te trezesc din acest memento al dumitale (*Se aşează şi se loveşte în Cap*)... Pe patimile lui Iisus, cît pe-aci să-mi sparg ţeasta ! Haide, Miles, fă-ţi datoria ! Ia-ţi halebarda în mînă ; i-auzi, vin nişte duhuri de-ale stăpînului tău. (*Se aude un zgomot mare. Capul începe să vorbească*)

CAPUL : Este timp.

MILES : Este timp. Phii, domnule Cap de alamă, ce nas fantastic ai şi cum răspunzi dumneata numai în silabe ; „Este timp“ ! Oare asta e toată isteţimea stăpînului meu, să-şi piardă şapte ani de învăţătură şi trudă numai pentru „este timp“ ? Vai, domnule, dar poate ne rostiţi şi cuvîntări mai bune cîndva : lă-

DIN CULISELE CERCETĂRII ŞTIINŢIFICE

omul să se ridice în aer şi să plutească. Pentru aceasta ar fi nevoie de aripi uriaşe, mişcate cu o viteză de trei picioare pe secundă. Numai un nebun poate crede că aşa ceva s-ar putea realiza vreodată.“

După 13 luni, fraţii Montgolfier au lansat primul aerostat...

La 11 iulie 1783, Jouffroy, inventatorul navei cu abur, a făcut primul drum cu vaporul său pe Saône şi a înaintat un referat guvernului, care la rîndul lui l-a înaintat Academiei de Ştiinţe. Răspuns : „Experienţa nu dovedeşte nimic, cazul nu e demn de interes.“

Cînd, în sfîrşit, prima locomotivă a pornit şi a dove-

dit că roţile trenului nu patinează în gol pe şine, Colegiul Medical Regal al Bavariei a decretat că acela care se va urca în tren va suferi o comotie cerebrală din pricina vitezei excesive, iar cel care îl va privi trecînd va ameţi. „Din acest motiv, dacă statul va îngădui această experienţă primejdioasă, este necesar să se construiască de-a lungul terasamentului un gard de scînduri de înălţimea trenului.“

Plictisită de comerţul cu meteoriţi, care cădeau în toată Europa şi iute erau valorificaţi de negustorii de obiecte rare, Academia de Ştiinţe a Franţei l-a însărcinat pe chimistul Lavoisier să studieze componenţa ciudatelor pietre şi să-i pre-

zinte un raport detaliat. Pe baza acestui raport, Academia a decretat că este imposibil de crezut că din cer (senin) pot cădea pietre şi că ele provin pesemne din vreo erupţie vulcanică necunoscută.

Cînd a prezentat confrăţilor într-ale ştiinţei invenţia sa (becul cu gaz), Lebon a fost prompt adus la realitate : „o lampă fără fitil nu poate să ardă !“

Colegii lui Galvani de la Universitatea din Bologna, cînd au aflat de descoperirea sa, curentul electric, i-au pus pe cap o tichie de bufon, l-au batjocorit şi l-au poreclit „maestrul de dans al broaştelor.“

Cînd Jenner, descoperitorul vaccinului împotriva

sați că eu am să vă veghez mai îndeaproape decît ați fost păzit vreodată și am să mă joc cu dumneavoastră ca privighetoarea cu rîma ; am să-mi pun un spin în dreptul inimii ca să mă trezească. Ei, Miles, acum odihnește-te aici... O, Dumnezeule, era să mă omor ! (*Se aude un zgomot puternic*). Trezește-te Miles ; i-auzi cum huruie ăștia !

CAPUL : Era timp.

MILES : Ehehei, frate Bacon, nu ți-ai irosit de pomană cei șapte ani de trudă și învățătură, dacă ți-ai făcut Capul de alamă să rostească măcar cîte două vorbe deodată : „Era timp“. Da, da, pe cuvîntul meu, era un timp cînd stăpînul meu era înțelept, dar asta s-a întîmplat înainte de a se apuca să-și facă acest Cap de alamă. Ei bine, o să zaci pînă o să te doară fundul, dacă n-o să învețe Capul dumitale să vorbească mai cu miez. Lasă, că eu voi sta de pază și mă voi plimba în sus și-n jos și voi fi peripatetician și filosof ca Aristotel (*Se aude un zgomot puternic*) Cum, iarăși zgomote ? Pune mîna pe pistoale, Miles. (*Capul vorbește și scoate fulgere ; apoi se ivește o mîna care sfărîmă Capul cu un ciocan*).

CAPUL : A fost timp.

MILES : Stăpîne ! Stăpîne ! Scoală-te că s-a stîrnit un iad întreg ! Capul dumitale a început să vorbească și au scăpărat fulgere și trăsnete, încît aș putea jura că tot Oxfordul a pus mîna pe arme ! Scoală-te din pat și pune mîna pe o halăbardă ; a venit ziua de apoi !

BACON : Vin, Miles. O, ce frumos ai stat de veghe ! Bacon o să te așeze în cea mai iubită tainiță a inimii lui. Cînd a vorbit Capul ?

MILES : Cînd a vorbit Capul ! Nu mi-ați zis că o să rostească principii filosofice ciudate ? Ei bine, stăpîne, el nu rostește decît două cuvinte odată.

BACON : Cum, ticălosule, a vorbit de multe ori ?

MILES : De multe ori ! Păi, într-un fel da — de trei ori. Dar cu totul n-a rostit decît șapte cuvinte.

BACON : Ca de pildă ?

MILES : Păi, cum să vă zic, stăpîne ? Prima dată a zis : „Este timp“ de parcă ar fi vorbit însuși Fabius Cunctator Maximus ; apoi a zis : „Era timp“, iar a treia oară, tunînd și fulgerînd de parcă ar fi fost turbat a zis : „A fost timp“.

BACON : Chiar că a fost și acum a trecut ! Ah, ticălosule ! A trecut timpul !

DIN CULISELE CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE

vărsatului de vînt, a explicat că împotriva flagelului trebuie să te aperi cu vaccinul extras de la vacile infestate de aceeași boală, o rafală de articole batjocritoare și pamflete s-a năpusit asupra savantului. Un doctor, Mosley, se întreba patetic : „Dacă injectăm în om umori animale, cine știe ce consecințe vom suporta peste cîteva ani ? Ce efect va avea asupra caracterului uman influența patrupedelor ?“ Coperta broșurii doctorului Rowley prezenta un băiat cu cap de vițel, iar doctorul Smyth a prezentat publicului dezorientat cazul „autentic“ al unui copil vaccinat cu ser de la o vacă și care, imediat după injecție, a început să umble în

patru labe, mugea ca o vacă și împungea ca un taur.

DAR aceste cîteva cazuri nu sînt caracteristice pentru lumea oamenilor de știință. De cele mai multe ori, invențiile au fost primite cu entuziasm și colegii s-au străduit să le pună în aplicare cît mai grabnic. E adevărat însă că, uneori, din prea mult zel științific, au căzut victime unor farse.

Sir John Hill (1716—1775), care a asaltat în zadar Royal Society of Science din Londra, fără a obține primirea în rîndurile ei, a pus la cale o farsă menită să discrediteze public acest for. El a trimis o scrisoare, ca din partea unui medic din provincie, în care relatea

despre vindecarea miraculoasă cu soluție de smoală (în epocă se vorbea mult despre virtuțile tămăduitoare ale smoalei !). Un marinar și-a rupt piciorul. Medicul i-a aranjat părțile rupte, le-a uns cu smoală și le-a bandajat. După cîteva zile, s-au sudat impecabil.

Scrisoarea a stîrnit mari discuții : adepții smoalei găseau în cazul prezentat o dovadă în plus a teoriei lor, scepticii susțineau că probabil piciorul nu a fost complet rupt. În toiul dezbaterilor, s-a primit o nouă scrisoare de la „medicul din provincie“ : „În scrisoarea mea anterioară am omis să vă precizez că piciorul rupt al marinărului era... de lemn.“

Viața mea, faima mea, strălucirea mea — toate au fost și au trecut ! Oh, Bacon, Bacon, turnurile nădejdlor tale sînt acum dărîmate ! Toate strădaniile și toată învățătura ta de atîta amar de vreme zac în noroi ! Capul tău de alamă zace sfărîmat din pricina unui mocofan care a rămas de pază dar n-a fost treaz tocmai cînd și-a rostit Capul vorbele de mare însemnătate... Ce-a spus mai întîi Capul ?

MILES : Chiar așa stăpîne : „Este timp.“

BACON : Prăpăditule, dacă atunci ți-ai fi chemat stăpînul, dacă ai fi fost cu adevărat treaz și l-ai fi trezit pe călugărul adormit, Capul de alamă ar fi spus vorbe înțelepte și Anglia s-ar fi înconjurat cu un zid de alamă ; dar tru-fașul Asmenoth, căpetenia de la miază-noapte, și Demogorgon, stăpînul ursitoarelor, nu vor ca un muritor să izbu-tească toate acestea. Iadul însuși a tremurat de vrăjile mele de care ascultau pînă și adîncurile, împielitații se încruntau văzînd un om că se dovedește mai puternic decît ei ; Bacon s-ar putea lăuda cu fapte mai mari decît ale oricărui alt om ; dar acum faptele lui vi-tejești au ajuns la capăt, un capăt i s-a

pus și renumelui european al lui Bacon ; și întrucît gloria mea a luat sfîrșit, ticălosule, la un sfîrșit rău am să te trimt și pe tine. Piei nenorocitele din ochii lui Bacon ! Hoinar nepricopsit, du-te și rătăcește prin lume și n-ai decît să mori ca un ciîne de pripas.

MILES : Cum adică, stăpîne, nu mai îmi dați voie să vă slujesc ?

BACON : Să mă slujești, ticălosule ? Fie ca toată ciuma cumplită și toate relele lumii să se abată asupra ta cu un blestem de moarte !

MILES : Nu face nimic, căci pot să vă răspund și eu cu vechea zicală : „Cu cît e vulpea mai blestemată, cu atît mai bine e-ndopată !“ Domnul să vă aibă în pază, stăpîne ; nu-mi iau decît o carte în mînă, o togă cu mîneci largi în spinare și o tocă de oxfordian drept co-roană — și să văd dacă voi mai avea nevoie să-mi facă cineva reclamă. (Iese)

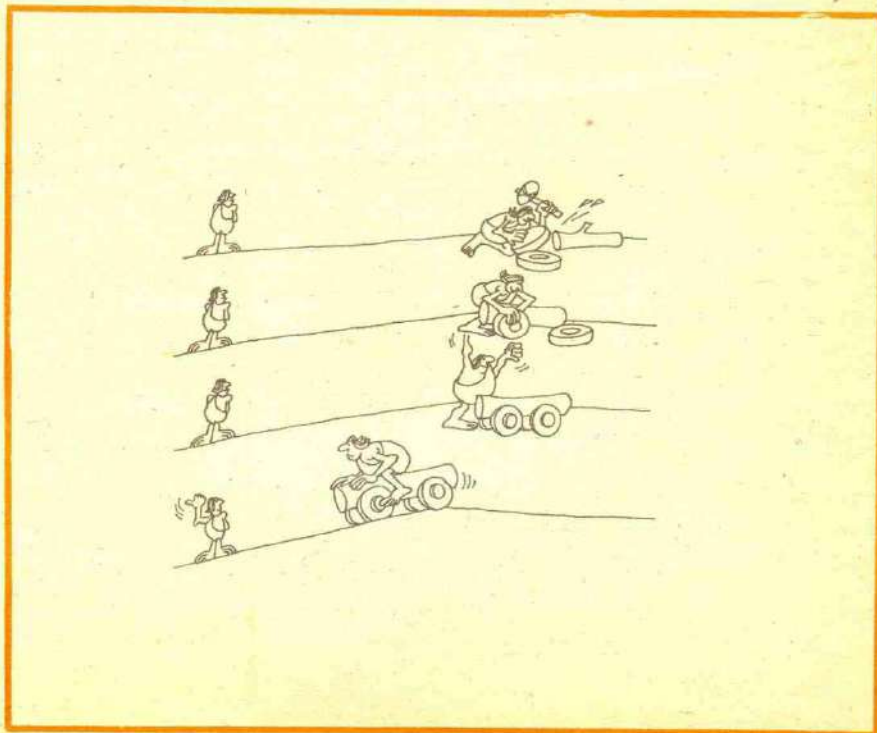
BACON : Să te-nsoțească la tot pasul vreun diavol sau strigoi pînă cînd va obosi împreună cu tine ; îndreaptă-te repede spre iad, căci Bacon nu va mai cunoaște nici o zi fericită dacă și-a pierdut faima și cinstea cu Capul lui. (Iese)

În românește de Andrei BANTAȘ

DIN CULISELE CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE

La celebrul naturalist francez Bory de Saint-Vincent (1780—1846) s-a prezentat într-o zi un bătrîn care i-a vîndut cîteva exemplare dintr-o specie de animale nemăiîntîlnite, un fel de șobolani cu coadă scurtă și cu trompă. Aceștia erau „șobolanii cu trompă din Sahara“, i-a spus bătrînul. Entuziasmat, savantul a cumpărat pe loc un mascul și o femelă care a dat naștere unei noi generații de guzgani. Însă nici unul dintre urmași nu avea trompă. Așa s-a aflat că bătrînul fusese om de serviciu într-o sală de disecție și-și folosisese în mod creator cunoștințele tăind cozile șobolanilor și transplantîndu-le pe virful nasului lor.

Dan DELEANU

WILLIAM MORRIS

VEȘTI DE NICĂIERI

● O figură remarcabilă și reprezentativă a reacției estetice și democratice la urîtenia vieții din ultimele decenii ale secolului XIX a fost WILLIAM MORRIS (1834—1896), legat inițial de mișcarea pre-rafaeliților și ulterior de cea socialistă, dar și de mai toți literații și artiștii timpului. Morris a fost personalitatea cea mai complexă a Angliei în secolul XIX — și poate chiar din toate timpurile: poet și militant democrat și socialist, a compus, pe lângă poezii lirice, și marșuri și imnuri proletare; pictor, grafician și decorator, dar și meșteșugar, a ilustrat și a tipărit singur, în tipografia sa manuală, cărți de mare valoare ca artă grafică; muzician, orator, eseist și prozator, a ilustrat toate genurile literare, inclusiv basmele și legendele (lucrări remarcabile sînt cele despre regele Matei Corvin — „Lecția unui rege“, ca și viziunea mai amplă asupra lui John Bull, unul din capii răscoalei țărănești din 1383). Ca luptător pentru înnoirea lumii, era preocupat în mod deosebit de aspectul culturalizării maselor. Ca atare, scrie **Vești de nicăieri** (1891), cea de a treia „utopie pozitivă“ din literatura engleză — după cea propriu-zisă a lui Thomas Morus din 1515—1516 și **Noua Atlantidă** a lui Francis Bacon, 1561—1626 (celelalte mergînd mai ales pe linia satirică Swift-Butler-Huxley).

Morris propune viziunea unei Londre și a unei Anglii cu o arhitectură simplă, peisagistă și cu un ambient natural sănătos, propice unei vieți a întregii populații desfășurată agreabil pentru că e împărțită armonios între muncă, odihnă și relaxare (**loisir** cum spun arhitecții moderni).

 E I BINE, m-am trezit și am constatat că dormisem foarte agitat și mi aruncasem așternutul la o parte; nici nu era de mirare, căci soarele strălucea fierbinte și ziua era călduroasă. M-am sculat repede, m-am spălat și m-am îmbrăcat în grabă, dar nu aveam mintea prea limpede și nu mă trezisem pe de-a-ntregul, ca și cum aș mai fi avut încă poftă de somn și n-aș fi putut scutura ușor povara toropelii. Adevărul este că nici nu m-am uitat în jur și am socotit că sînt tot acasă la mine, dar n-am zăbovit să mă conving.

Odată îmbrăcat mi s-a părut atît de cald, încît n-am știut cum să ies mai repede din cameră și din casă; cea dintîi senzație a fost o delicioasă ușurare pe care mi-o aducea aerul proaspăt și briza plăcută; cea de a doua, în timp ce încercam să-mi adun mințile, era o uimire nemăsurată: căci cu o seară înainte, cînd mă culcasem, era iarnă, iar acum, judecînd după copacii de pe malurile Tamisei, era vară — o dimineață frumoasă și însorită, de la începutul lui iunie, parcă. Și totuși Tamisa era acolo și scînteia în soare, aproape de ora fluxului; aseară o văzusem licărind sub razele înghețate ale lunii.

Încă nu-mi alungasem sentimentul acela de apăsare și oriunde voi fi fost nu prea eram conștient în ce loc mă aflu; nu e deci de mirare că eram încă nedumerit, deși recunoșteam înfățișarea familiară a Tamisei. În general, eram amețit și nu mă recunoșteam nici pe mine; amintindu-mi că oamenii adeseori închiriază o barcă și, mergînd pînă în mijlocul apei, fac o baie, m-am gîndit că nu mi-ar strica nici mie să mă răcoresc. „Pareă e cam devreme“ mi-am

zis în sinea mea, „dar nădăjduiesc să găsec vreun luntraș la debarcaderul Biffin.“ Dar nu m-am mai dus pînă la Biffin, pentru că am observat treptele unui debarcader chiar în fața casei : de fapt chiar acolo unde își prinsese luntrea vecinul; deși nu mai prea cunoșteam locul sau nu înțelegeam ce s-a schimbat. Am coborît treptele și deodată am văzut că sînt multe bărci legate la mal și printre ele era una destul de solidă și cu fundul plat, probabil tocmai pentru amatorii de scîldat ; iar barcașul aștepta sprijinit în vîsle. Auzindu-mi pașii, a întors capul spre mine și mi-a urat bun venit cu atîta veselie, de parcă tocmai pe mine m-ar fi așteptat. Așadar am sărit în barcă și el s-a desprins de la țarm în timp ce eu mă dezbrăcam ca să pot plonja în apă. Pe măsură ce înaintam, mă uitam în apele fluviului și deodată mi-a scăpat din gură o exclamație :

— Vai, dar ce limpede e apa în dimineața asta !

— Serios ? N-am observat, mi-a răspuns vîslașul. Știți, fluxul totdeauna o îngroașă puțin.

— Hm, eu am văzut-o tulbure chiar și la ora de cumpănă dintre flux și reflux.

Nu mi-a mai răspuns nimic, dar pe față părea să-i stăruie o nedumerire de pe urma vorbelor mele. Cînd s-a oprit puțin în loc ca să se așeze mai bine pe curentul fluxului, întrucît eram gata dezbrăcat, am sărit în apă fără altă vorbă. Bineînțeles că, de îndată ce am ieșit iar la suprafață, am înotat așa ca să mă prindă fluxul și lucrul cel mai firesc a fost să caut din ochi podul ca să mă orientez. Dar atît de uimit am fost de ceea ce am văzut, încît am uitat să mai dau din mîini și apa m-a supt la fund. Cînd am revenit deasupra apei m-am grăbit să ajung la barcă, căci trebuia neapărat să-i pun niște întrebări luntrașului, atît de uluitoare era priveștiștea pe care o prinsesem de pe luciul valurilor, după ce-mi freacasem ochii ca să alung apa din ei ; între timp eram doar destul de treaz și cu capul limpede, îmi alungasem din trup toropeala și amețea.

Luntrașul îmi lăsă în jos scărița și-mi întinse mîna ca să mă ajute să urc în

barcă. Între timp luntrea era purtată iute de flux în sus, înspre Chiswick ; el puse însă iar mîna pe vîsle și o întoarse, după care comentă :

— Cam scurt ți-a fost înotul, vecine ; dar poate că ți se pare apa rece în dimineața asta, fiindcă înțeleg că ești venit de la drum lung. Să te las îndată la mal sau ai vrea să mergem pînă la Putney înainte de gustarea de dimineață ?

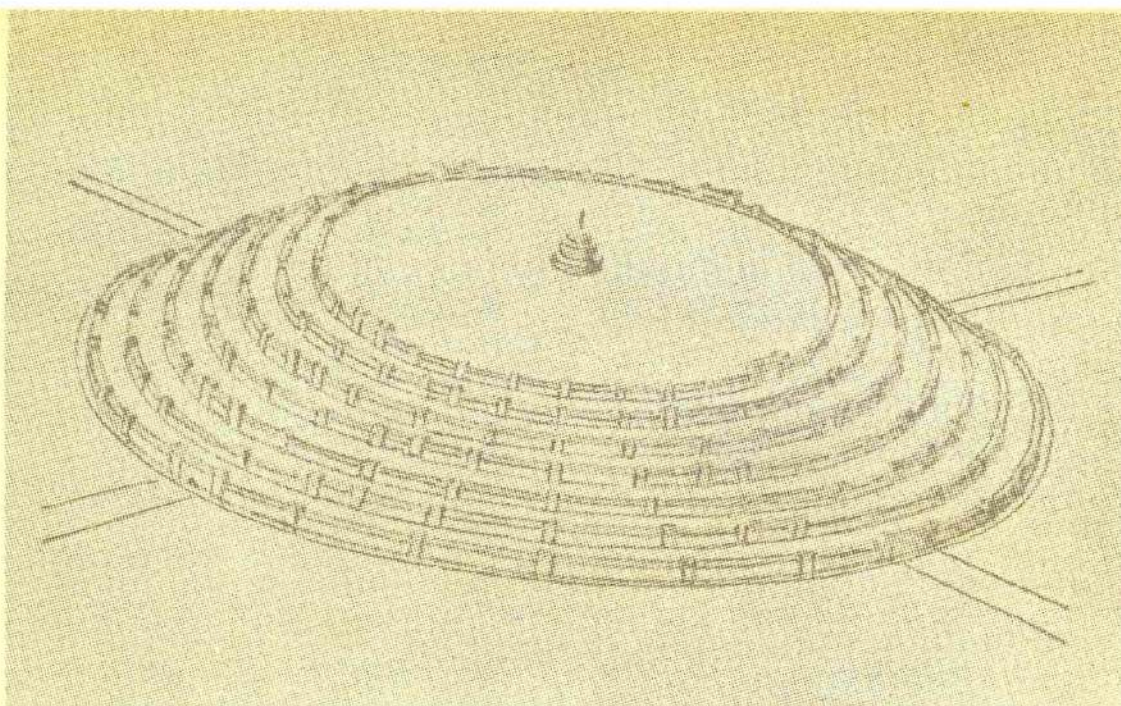
Vorbea atît de prietenos cu mine și cu un accent atît de frumos, la care nu mă prea puteam aștepta din partea unui barcaș din mahalalele Londrei, încît m-am holbat la el în timp ce-i răspundeam :

— Vă rog să mai țineți barca în loc o vreme, că vreau să mă uit puțin împrejur.

— Cum vrei. E la fel de frumos și pe aici cum e și la țară, la Barn Elms. Dimineața e destul de frumos peste tot. Îmi pare bine că te-ai sculat dis de dimineață. Nu e încă decît cinci.

DACĂ mă uluia priveștiștea malurilor Tamisei, nu mai puțin mă uluia barcașul meu, acum cînd avusesem răgaz să mă uit la el și să-l văd cu capul și ochii limpezi :

Era un tînăr frumos, cu o expresie deosebit de plăcută și prietenoasă în priviri — o expresie care constituia pentru mine o noutate în momentul acela, deși curînd m-am obișnuit cu ea. Avea părul negru și pielea ca mura, era bine clădit și voinic, și în mod evident deprins să-și pună la treabă mușchii, în schimb nu avea în el nimic aspru sau vulgar — dimpotrivă, era cum nu se poate mai curățel. Îmbrăcămintea lui nu semăna cu nici un fel de salopetă sau haine de lucru pe care le văzusem în vremea noastră, ci ar fi putut perfect să fie costumația pentru un tablou al vieții din secolul XIV : era dintr-o stofă albastru închis, simplă dar cu o textură rafinată și de o curățenie imaculată. Purta o curea lată de piele maro și am observat că paftaua era de oțel de Damasc, cu o lucrătură deosebit de frumoasă. În două vorbe, părea să fie un tînăr gentleman de mare rafinament, care făcea pe barcașul ca să se amuze.

Neuropolis — planul urbanistic. Din John Harvey de James M. Galloway (1897).

Am rămas cu convingerea că acesta trebuie să fi fost adevărul.

Simțeam că trebuie să fac puțină conversație cu el ; așadar am arătat cu degetul către malul dinspre Surrey unde observam niște schele ușoare înaintînd spre țărm și cu niște scripeți în partea dinspre mal. L-am întrebat :

— Ce fac ăștia cu cheștiile alea ? Dacă aș fi fost pe riul Tay, aș fi zis că le folosesc pentru a trage la mal năvoadele cu somoni ; dar aici... în Tamisa nu pot trăi somoni, nu ?

— Păi, mi-a răspuns el zîbind, bineînțeles că la asta slujesc. Unde sînt somoni, trebuie să fie și năvoade, fie pe riul Tay fie pe Tamisa ; dar firește că nu sînt folosite tot timpul, pentru că n-avem nevoie de somon chiar în fiecare zi.

Tocmai voiam să mai întreb o dată dacă sîntem chiar pe Tamisa, dar am tăcut, în uimirea mea, și mi-am întors ochii mirați către răsărit, să mă mai uit o dată la pod și apoi la malul londonez al fluviului ; și am găsit destule lucruri de care să mă minunez. Căci, deși era un

pod care traversa Tamisa, și se aflau case pe maluri, îmi dădeam seama că totul se schimbase cu desăvîrșire față de seara trecută ! Dispăruseră fabricile de săpun cu coșurile lor care vărsau fum rău mirositor ; atelierele murdare nu se mai vedeau ; topitoria de plumb nu-ți mai scotea ochii cu vaporii ei otrăviți ; și dinspre șantierele navale Thorneycroft nu se mai auzeau loviturile neconținute de baros, zgomotul infernal al nituirii.

Și pe urmă podul ! Poate că visasem vreodată un asemenea pod, dar nu-i văzusem seamănul decît cine știe, poate într-un vechi manuscris cu anluminuri măiestre ; căci nici măcar Ponte Vecchio din Florența nu putea rivaliza nici pe departe cu el : era făcut din arcade de piatră, splendide în soliditatea lor, dar tot atît de grațioase pe cît erau de virtuose ; de asemenea, destul de înalte ca să permită circulația nestînjănită pe fluviu. Deasupra parapetului se vedeau mici clădiri ciudate, fanteziste, presupun că erau dughene sau magazine, dar foarte frumos împodobite cu zugrăveli

și cu turnulețe și cu cîte o morișcă de vînt aurită. Construcția de piatră era puțin afectată de vreme, dar nu purta semnele murdăriei și funinginii cu care mă deprinsesem la orice clădire din Londra, mai veche de un an. Pe scurt, pentru mine podul era o minune.

Barcagiul îmi observă uluirea și spuse, ca și cum ar fi răspuns la propriile mele gînduri :

— Da, e frumușel podul, nu ? Nici acelea din amonte, mult mai mici decît aceștia, nu sînt mai puțin elegante, iar cele din aval sînt la fel de maiestuoase și solemne.

M-am trezit întrebînd aproape fără voia mea :

— Dar cît de vechi e podul ăsta ?

— A, nu e prea vechi ; a fost construit, sau în orice caz inaugurat, în anul 2003. Pînă atunci nu era aici decît un pod cam urît, de lemn.

DATA rostită de barcaș mi-a închis gura de parcă mi-ar fi pecetluit buzele cu un lacăt ; era evident că se întîmplase ceva inexplicabil și că, dacă aș mai fi rostit ceva, aș fi putut să fiu angrenat într-un joc al întrebărilor curioase și al răspunsurilor false. Așadar mi-am dat osteneala să par nepăsător și să-mi las privirile să rătăcească alene pe malurile rîului, cam pînă pe la locul unde se aflaseră săpunăriile. Ambele maluri aveau șiruri de căsuțe foarte drăguțe, scunde și nu prea mari, puțin depărtate de rîu ; majoritatea erau clădite din cărămidă roșie și aveau acoperișuri de olane și un aer foarte, foarte confortabil ; păreau, ca să zic așa, vii și animate de activitatea locatarilor. În fața lor era o grădină continuă, pînă la marginea apei, în care florile se răsفățau acum ca o vegetație luxuriantă și trimiteau peste valurile și viltoarea fluviului propriile lor valuri delicioase de miresme de vară. Îndărătul caselor vedeam înălțîndu-se copaci voinici, mai ales platani, care mai în jos, pe rîu, spre Putney, se îndeseau atît de mult, de parcă ar fi alcătuit o dumbravă alături de un lac.

Am murmurat mai mult în sinea mea :

— Ei, îmi pare bine că n-au înălțat construcții și peste ulmii de la Barn Elms.

Am roșit de stupiditatea propriilor mele vorbe încă de cum le-am rostit, și însoțitorul meu m-a privit cu un ușor zîmbet pe care bănuiesc că l-am înțeles : așadar, ca să-mi ascund fisticheala, i-am spus repede :

— Acum, vă rog, duceți-mă repede la mal, că vreau să-mi iau micul dejun!

A încuviințat din cap, cu o manevră abilă a întors luntrea și foarte curînd am re ajuns la debarcader. A sărit pe mal și eu l-am urmat ; bineînțeles că nu m-am mirat să-l văd că așteaptă ca pentru epilogul inevitabil al oricărui serviciu adus unui alt cetățean. Așadar am dus mîna la buzunarul de la vestă și l-am întrebat „Cît ?“, deși oarecum cu senzația stînjenitoare că poate încerc să-i ofer bani unui om de foarte bună condiție.

M-a privit nedumerit și mi-a repetat întrebarea :

„Cît ? Nu prea înțeleg ce mă întrebi. Te referi la flux ? Da, se apropie ora cînd se oprește.“

Roșind, am început să mă bîlbîi :

— Vă rog să nu vă supărați dacă vă întreb ; nu vreau să vă jignesc, dar cît trebuie să vă plătesc ? După cum vedeți, nu sînt de prin părțile astea și nu vă cunosc obiceiurile... și nici monezile.

Drept care am scos din buzunar un pumn de gologani, așa cum faci de obicei prin țări străine. Întimplător am văzut că argintul se cam oxidase între timp și căpătase culoarea unei plite curățate de curînd.

Omul tot nedumerit părea, deși deloc ofensat ; s-a uitat cu carecăr curiozitate la monezi. În gîndul meu mi-am spus : „Ei, la urma urmei, e totuși barcaș și chibzuiește la ce preț să se arunce. Pare un cm atît de drăguț, încît sînt sigur că n-are rost să mă zgîrcesc să-i dau un ban în plus. Dar, apropo, mă întreb dacă nu l-aș putea angaja drept călăuză pe vreo două zile, de vreme ce e atît de inteligent.“

Tocmai atunci noua mea cunoștință mi-a răspuns cu un aer gînditor :

— Cred că înțeleg ce vrei să spui. După părerea dumitale ți-am făcut un serviciu și ca atare te simți obligat să-mi dai ceva, ceva ce n-aș da eu unui vecin, dacă n-ar fi făcut ceva deosebit pentru

mine. Am mai auzit eu oarecum de lucruri dintr-astea. Dar, te rog să nu te superi că ți-o spun, mie mi se pare un obicei supărător și așa, neobișnuit. Nici nu prea știm noi cum să-l tratăm. Și, vezi dumneata, transportul ăsta cu barca, faptul că ofer unuia sau altuia prilejul de a se scălda, asta e treaba mea, pe care aș face-o pentru oricine ; a primi daruri pentru munca pe care o fac ar fi un lucru foarte ciudat. Și pe urmă, dacă mi-ar da o persoană ceva, apoi s-ar putea să-mi mai dea și alta, și-apoi alta ; și nădăjduiesc că n-o să ți se pară necuviincios dacă o să-ți spun că n-aș ști unde să mai depozitez atâtea suveniruri, semne de prietenie.

Și rîse, și rîse, cum nu se poate mai vesel, ca și cum ideea de a fi plătit pentru munca lui ar fi fost o glumă cum nu se poate mai amuzantă. Mărturisesc că începusem să mă cam tem să nu fie vreun nebun, deși părea destul de zdravăn și la minte, nu numai la trup ; mă bucuram oarecum la gîndul că sînt bun înotător, devreme ce eram atît de aproape de o apă repede și adîncă. Dar el continuă cu totul altfel decît ar fi vorbit un nebun :

— Cît despre monezile dumitale, sînt ele ciudate, dar nu sînt foarte vechi ; toate par să fie de pe vremea Reginei Victoria ; ai putea să le donezi vreunui muzeu mai slab înzestrat. Al nostru are dintr-astea cîte vrei, și altele mai vechi, din belșug ; multe din ele sînt frumoase, dar astea din secolul XIX sînt groaznic de urîte, nu ? Avem o monedă cu Edward III, arătîndu-l pe rege într-o corabie cu mici leoparzi și crini care decorează copastia, lucrătură foarte delicată. Vezi dumneata — adăugă el cu un zîmbet puțin superior — mie-mi place grozav să lucrez aurul și alte metale ; paftaua asta chiar eu am făcut-o, cînd eram mai tînăr.

Firește că mi-a fost puțin rușine de el din pricina îndoielii pe care o avusesem cu privire la sănătatea lui mintală. Așadar se întrerupse brusc și-mi zise pe un ton mai blînd :

— Dar văd că te cam plictisesc, așa că-ți cer iertare. Ca să vorbim pe șleau,

se vede că ești într-adevăr străin de părțile astea și probabil că vii dintr-o țară care nu seamănă deloc cu Anglia. Dar e limpede și că nu ți-ai strica să te hrănești pe rupte cu informații despre țara noastră, deși cel mai bine ar fi s-o absorbi încetul cu încetul. Mai mult decît atît, ți-aș fi recunoscător pentru amabilitate dacă m-ai accepta să-ți fiu călăuză în lumea noastră nouă, întrucît pe mine m-ai nimerit mai întîi. Deși ar fi doar o simplă amabilitate din partea dumitale, căci ai putea găsi oricînd o călăuză, dacă nu chiar una mai bună.

Fără doar și poate nimic din felul lui de a vorbi nu avea iz de balamuc și pe urmă mi s-a părut că mă pot descotorosi oricînd de el dacă se dovedea că e cu adevărat nebun. Drept care i-am răspuns :

— E o propunere foarte amabilă, dar mi-e greu s-o accept dacă nu... (tocmai dădeam să spun : „dacă nu mă lăsați să vă plătesc cum trebuie“. Dar, temîndu-mă să nu stîrnesc iarăși vorbe neșabuite, am refăcut propoziția) : Mă tem să nu vă răpesc din timpul de muncă — sau de distracție.

— A, nu-ți face probleme în privința asta, fiindcă abia o să am prilejul de a-i face un serviciu unui prieten care vrea să-mi ia slujba asta de aici. E țesător în Yorkshire și s-a cam istovit cu țesătoria și cu matematica, lucrînd tot timpul numai în casă, înțelegi. Și, întrucît mi-e bun prieten, în mod firesc a venit la mine să-i fac rost de o slujbă în aer liber. Dacă crezi că mă suporti ușor, te rog ia-mă drept călăuză... Și imediat adăugă : E adevărat că le-am făgăduit unor prieteni buni să merg în sus pe Tamisa, la cositul finului ; dar n-o să aibă nevoie de noi decît peste vreo săptămînă ; ai putea merge și dumneata cu mine, ca să cunoști niște oameni foarte drăguți și ai avea și prilejul să-ți faci însemnări despre felul nostru de viață în comitatul Oxford. Cred că nimic nu poate fi mai potrivit dacă dorești să cunoști țara.

În românește de Andrei BANTAȘ

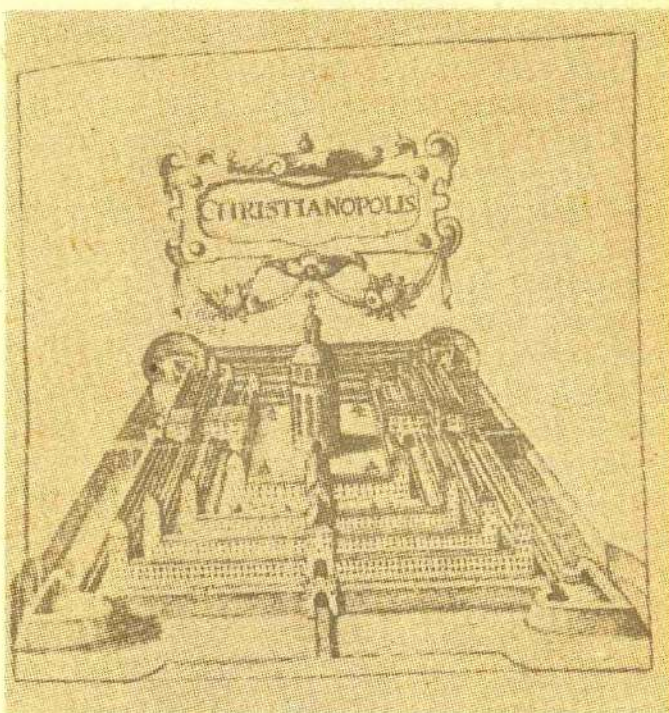
HORIA ARAMĂ

ARHITECTURI UTOPICE

CINE încearcă să surprindă în câteva trăsături caracteristice anticipația științifică nu poate lăsa deoparte vocația ei constructivă. De la inventarea unor mijloace tehnice ale viitorului — cum au fost, la vremea lor, submarinul, avionul, nava-gigantică și racheta interastrală — pînă la imaginarea nenumăratelor „lumi stranii” — orașe submarine, planete artificiale, imperii galactice —, literatura fantastico-științifică a îmbogățit fără încetare panoplia realizărilor materiale obținute de om cu visurile sale materializate în cărți.

Poet înainte de toate, autorul de romane anticipative este în plus inginer și geolog, medic și explorator, arheolog și detectiv. El este, de asemenea, arhitect și urbanist.

Cel mai direct putem să exprimăm acest adevăr amintindu-ne două titluri bine cunoscute cititorilor: *Etajul 500* de Karoly Sandor și *Casa cu 1 000 de etaje* de Jan Weiss. Desigur, ele pot fi socotite simple reflexe ale gigantismului american în fantezia unor autori care au trăit departe de umbra zgîrie-norilor. Dacă ar fi așa, de ce oare ar mai fi creat însă omenirea în urmă cu milenii mitul turnului care urcă pînă la cer? Expresie a nevoii omului dintotdeauna de a-și depăși condiția, tentația de a înfrînge gravitația prin construcții temerare, ca și tentația zborului, vine din cele mai vechi anotimpuri ale umanității. Gigantismul piramidelor, al Farului din Alexandria și al Colosului din Rodos răspunde aceleiași însetări, ca și turnurile uimitoare ale unor construcții medievale, iar ambiția japonezilor din zilele noastre de a clădi zgîrie-nori pe un sol bîntuit de seisme nu reprezintă

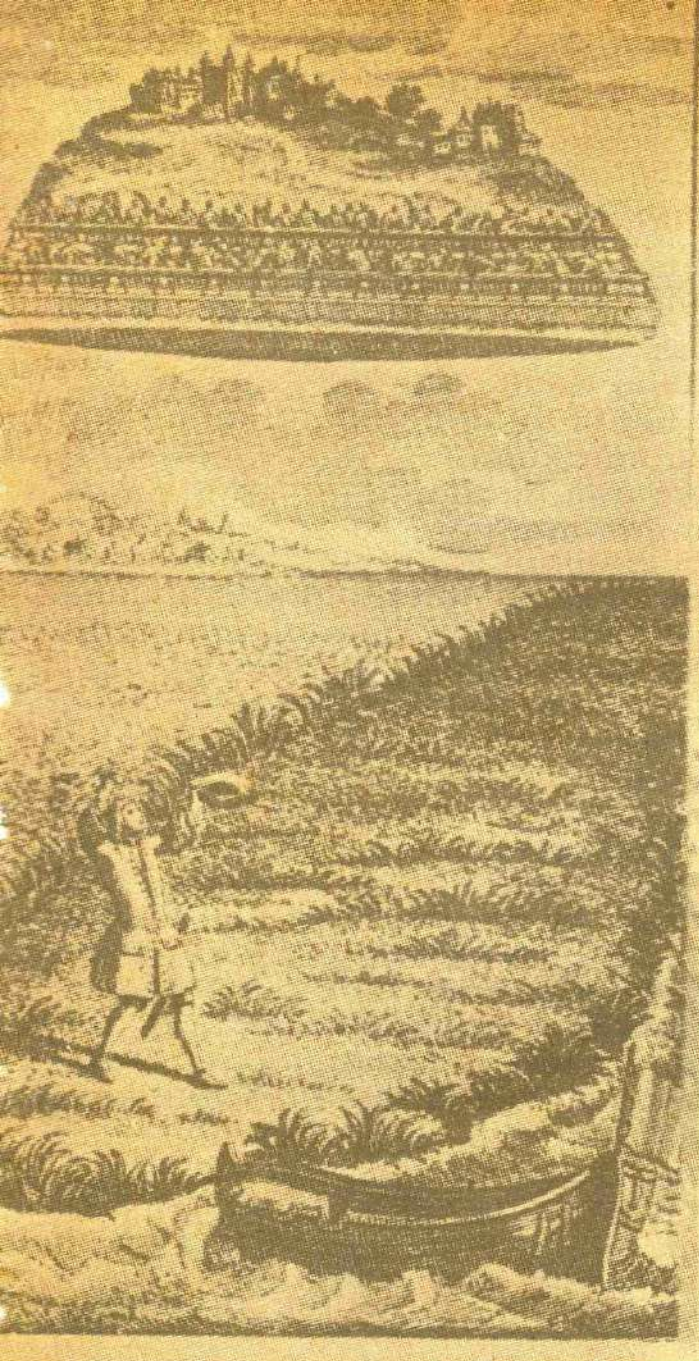
Christianopolis, așa cum îl vedea Valentin Andreac

decît o altă manifestare a omului care desfide orice limitare.

Ca să vedem cum se traduce sentimentul acesta în romanele de anticipație, să răsfoim împreună cărțile amintite și alte cîteva.

CASA CU 1 000 DE ETAJE apare la numai zece ani de la înălțarea primului zgîrie-nori. Jan Weiss rămîne însă imun la stilul bombastic al reportajelor americane, pe care îl și parodiază de altfel. Casa cu 1 000 de etaje este un alt Labirint prin care oamenii rătăcesc zadarnic în căutarea fericirii, hărtuiți de noul minotaur al goanei după putere.

Autorul *Etajului 500* valorifică interesul public pentru marea cursă a înălțimilor din anii '30 pentru a scrie romanul, aș zice realist, al edificării cu orice preț a unei opere aflate la limi-

Laputa lui Swift în zbor

tele posibilităților fizice, materiale și intelectuale ale omului. Este un roman de aventuri în care anticipativ este țelul, iar fantastic efortul eroic de a-l traduce în viață — adică în ficțiune, se înțelege.

În aceiași ani, francezul Marcel Aymé ținea să demonstreze că și anticipația se poate scrie cu spirit. Zgîrie-norul său din nuvela intitulată *Pastorală* are numai 50 de etaje, dar în el trăiește un sat întreg. Originalitatea — și umorul — derivă din faptul că modernul edificiu continuă să fie un sat, iar locuitorii lui sînt sătenii francezi dintotdeauna, cu hazul și cu metehnele lor.

În mod ciudat, orașele gigantice au apărut înaintea zgîrie-norilor. În roma-

nul lui Wells, *Cînd se va trezi cel care doarme*, apărut în ultimul an al veacului trecut, Londra este un mamut urbanistic, un conglomerat de clădiri suprapuse și căi de circulație aeriene.

Wells își scrie cartea sub impresia revoluției pe care o producea pe tărîmul arhitecturii penetrarea în construcții a oțelului. Noua tehnică permitea deschiderea unor arcuri imense și astfel imaginarea unor spații acoperite, lungi de sute de metri. Londra anilor 2190 este o aglomerare de mari edificii legate între ele într-o țesătură fără sfîrșit. Folosind fiecare centimetru de spațiu, Londra lui Wells a devenit un monolit imens, ridicîndu-se brusc din cîmpia înconjurătoare la o înălțime de 100 de metri și care a înecat edificiile istorice ale capitalei britanice. Printre giganții arhitecturali circulă străzi rulante cu mai multe benzi de viteză. Deasupra trec, pe viaducte a căror temeritate îți taie respirația, trenurile, pe verticală urcă ascensoarele, iar jețurile mobile, căzînd liber de-a lungul unor cabluri care pornesc din punctele cele mai înalte ale clădirilor, îl conduc pe londonezul grăbit spre orice punct al orașului. De altfel, pe acoperișul acestei Londre comasate se află aeroporturile și centralele eoliene.

Imaginația lui Wells merge și mai departe în cartea *O istorie a vremurilor care va să vină*. Aici ineputabilul autor găzduiește întreaga populație a Marii Britanii în cinci monoliți citadini de dimensiuni corespunzătoare.

În materie de gigantism îl depășesc numai cubanezul Angel Arango, atunci cînd imaginează o serie de New Yorkuri suprapuse care se susțin cu ajutorul antigravitației, și francezii Ernest Pérochon și Gabriel de Lautrec, primul înconjurînd planeta cu o imensă plasă de locuințe înșirate de-a lungul meridianelor și paralelelor, al doilea născocind planeta-metropolă — și aceasta încă în 1922.

Dar gigantismul, deși stimulează atât de specific imaginația scriitorului de anticipație, nu o și epuizează. Proiectînd edificiile și orașele viitorului, numeroși autori le văd monumentale, dar aerate, pline de lumină și verdeată. Clădirile orașului Minerva din antici-

pația lui Paul Adam *Scrisori din Malaysia* sînt masive, dar nu sfidează cerul. Ceea ce frapază sînt fațadele și cupolele de faianță colorată, galeriile stradale decorate cu porticuri și fîntîni arteziene. Bostonul de la începutul mileniului viitor descris de Edward Bellamy în *Retrospectivă 2000* are bulevarde largi, clădiri înconjurate de verdeată, piețe vaste și parcuri. Într-un stil apropiat vede Alexandru Macedonski Piața Victoriei în scrierea sa intitulată *Vraja Lunei*. De o parte — un imens palat alb ca argintul și decorat în stil românesc. Clădirile care conturează restul pieței au brîuri de piatră „meșteșugit dăltuită în chenare și în rîuri ca cele ale străbunului port al țaranului nostru”. În centru, o horă de statui de marmoră albă înconjură o coloană impunătoare.

Dimensiunea umană regăsită a orașului formează o constantă complementară gigantismului, pe care o putem urmări de-a lungul unui șir nesfîrșit de scrieri anticipative, de la William Morris și Jules Verne, cu al său Francheville, încoace.

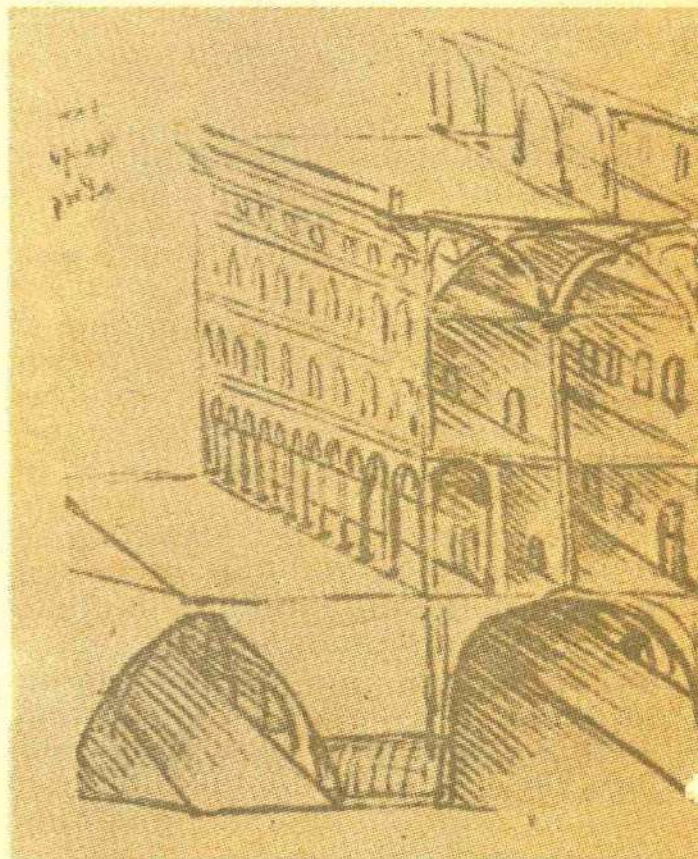
În romanul *Pe lespede albă* de Anatole France, Parisul însuși a renunțat la fluviile de piatră ale marilor bulevarde în favoarea căsuțelor de cărămidă aparentă risipite în verdeată.

Arhitectura utopică nu se mărginește însă la extrapolarea, prin avîntul fanteziei științifice, a celor mai temerare culmi atinse de omul constructor. Ea nu se mulțumește cu temelia tradițională a solului, clădindu-și viziunile în mediile cele mai insolite.

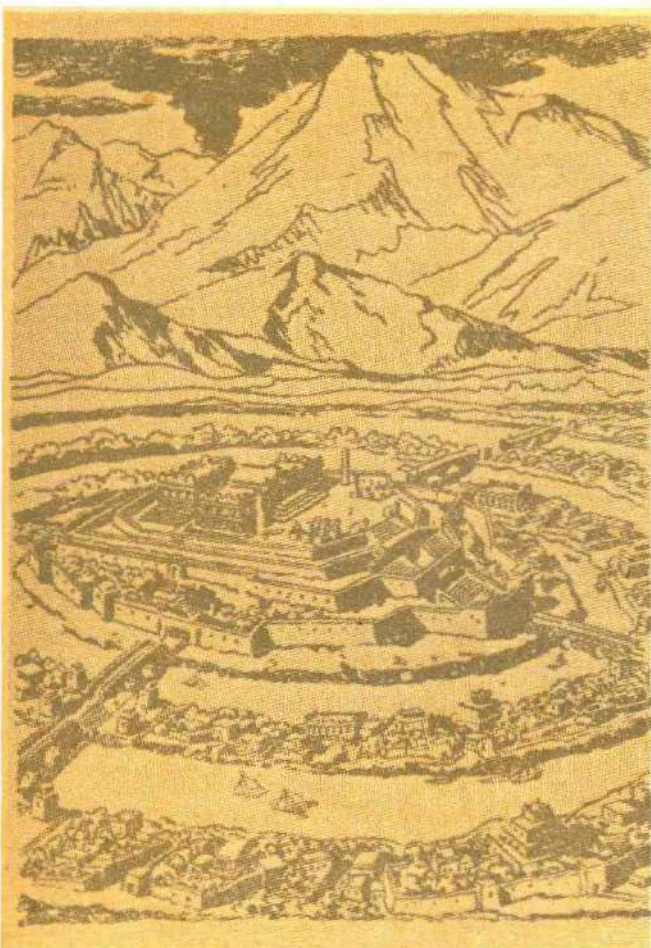
II

CĂLĂTORUL care, poposind în Parisul zilelor noastre, ține să viziteze vechiul cartier al Halelor, are surpriza de a descoperi în locul acestora o grădină. Sub culorile ei se ascunde una din cele mai uimitoare construcții ale tuturor timpurilor. O piramidă de opt etaje, construită cu vîrful în jos, adăpostește principalul centru comercial și de tranzit al metropolei, un imens punct de întîlnire subteran al căilor de comunicație. Frați mai mici ai gigantului au și apărut în Piața Etoile din același Paris, ca și la Osaka și Tokio.

Extrem de modernă ca realizare, soluția expansiunii orașelor în subteran împlinește, curînd, cinci veacuri. În anii 1487—1490, Leonardo da Vinci schița planurile unui oraș de concepție nouă. Prevăzînd că îndrăzneala viziunii sale îl va șoca pe ducele Milanului Ludovico Sforza, Leonardo își prepară totodată și argumentele în favoarea ideilor sale. Capitala ducatului este suprapopulată, scrie marele artist. Pentru a o desconggestiona, s-ar putea construi în apropiere zece orașe a cîte 10 000 de case fiecare, în care populația să nu depășească 30 000 de locuitori. Circulația liberă a luminii și aerului ar fi asigurată de lărgimea corespunzătoare a căilor de comunicație. Iar liniștea și estetica străzilor ar fi obținute prin... mutarea în subteran a multor activități. Orașului de sus, elegant, calm, înflorit, i-ar corespunde un alt oraș, subteran. Pe străzile boltite ale acestuia vor trece vehiculele cu provizii și hamalii cu poverile lor, tot aici desfășurîndu-se și circulația necesară, dar puțin arătoasă a personalului și furnizorilor, aducțiunea apei și scurgerea deșeurilor.

Schiță de Leonardo da Vinci pentru orașul său etajat

Capitala Atlantidei, reconstruită după Platon

Tema orașului subteran proliferază în literatură nu în siajul proiectelor lui Leonardo, ci ca un ecou al romanului publicat de Ludvig Holberg în 1741: *Călătoria subpământeană a lui Niels Klim*. Autorul danez imaginează un Pământ gol pe dinăuntru, în spațiul căruia evoluează alte corpuri cerești. Nouă ani mai târziu Robert Paltock își publica la Londra volumul intitulat *Viața și aventurile lui Peter Wilkins*, în care apare descrierea unei stranie populații de oameni zburători, care locuiesc într-o peșteră gigantică. Ei își sapă în stîncă monumentale clădiri avînd fațadele ornate cu statui. În totul, o imagine identică celei pe care ne-o oferă antica localitate Petra din Iordania, cu misterioasele sale palate săpate în stîncă. Deosebirea constă în faptul că metropola imaginată de Robert Paltock se ramifică sub pământ.

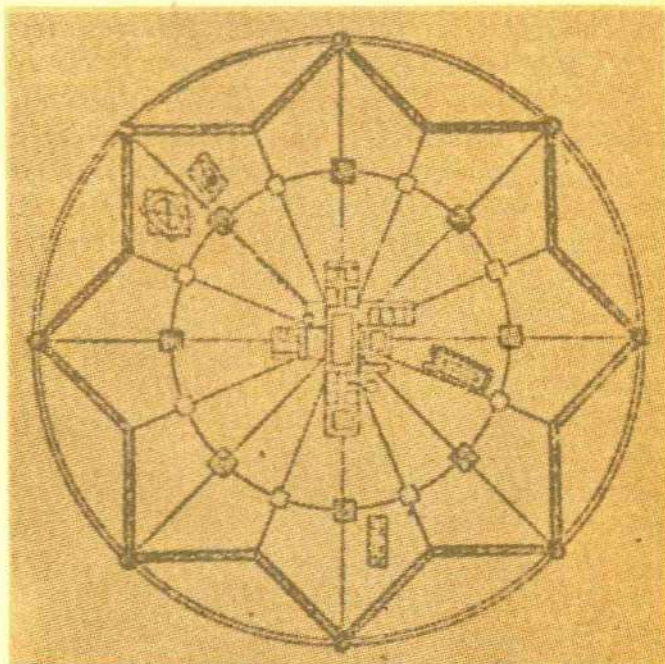
Apărut în 1871, romanul lui Bulwer-Lytton *Rasa care va veni* descrie o civilizație subterană superioară omului. Vrîl-yașii ridică edificii luxoase, în-

crustate cu metale prețioase și pietre scumpe, luminate *a giorno*, ca și arte-rele de circulație, în mari cavități ale Terrei. Stăpîni pe o energie inepuizabilă, vrîl-yașii își permit să-și scalde orașul în verdeață. Fiecare balcon e o cascadă de flori, terasele sînt grădini, de-a lungul balcoanelor vegetația e pusă în valoare de sclipirea fîntînilor arteziene și de coloritul păsărilor.

Orașele paralele supra- și subterane reapar la Wells în *Mașina timpului*. Dacă la lumina zilei se răsfață pavilioanele grațioase în care vegetează într-o dulce trîndăvie sărmanii *eloi*, subteranul vibrează de activitatea secretă a *morlocilor*. Aceștia se ascund în vizuine subpămîntene, ieșind numai noaptea. În subsol se află uzinele de preparare a sinistrei lor hrane.

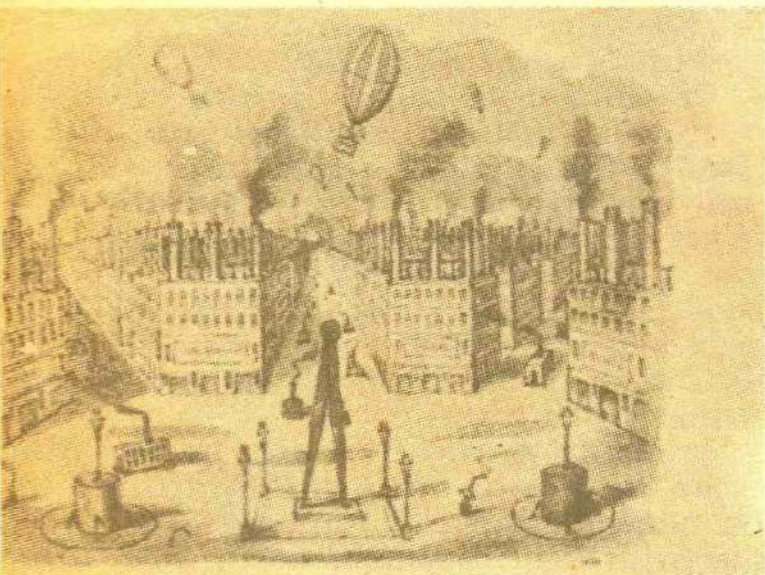
În *Mașina se oprește*, nuvela lui Edward M. Forster, scrisă în 1912, traiul în subteran apare ca o consecință a hipercivilizației. Mecanizarea totală și absolută, care interzice orice mișcare sau exercițiu fizic oamenilor, adăpostindu-i în elegante galerii subterane, îi face inapți să mai respire aerul pur, neprelucrat.

Originală și semnificativă apare lumea intraterestră din romanul lui Joseph O'Neill *Țara de sub Anglia*, publicat în 1935. În subteranele Londrei supraviețuiesc urmașii romanilor care

Planul Sforzindei, propus de Filarete (1400—1464)

au ocupat sudul insulei în secolul întâi al erei noastre. Din toată civilizația romană nu s-au păstrat decît spiritul cazon, disciplina de tip militar dusă la ultimele consecințe într-o lume în care personalitatea, viața particulară, ba chiar și limba s-au pierdut.

Parisul viitorului în Lumea așa cum va fi
de Emil Souvestre (1873)

În același an 1935 apărea la București cartea lui Felix Aderca, *Orașele inecate*. În paginile ei, sub amenințarea înghețului, omenirea s-a refugiat departe de lumina soarelui în declin, în câteva imense orașe submarine.

Imaginate ca niște gigantice figuri geometrice — cuburi, piramide și sfere de cristal —, metropolele suboceanice sînt specializate. Cap-Verde va fi cetatea energiei, Ceylan produce bunurile necesare umanității, Hawaii adăpostește capitala științifică a Terrei. Mariana e centrul minier și metalurgic.

Orașe subterane apar și în alte numeroase scrieri de anticipație. Astfel este orașul oamenilor-șerpi din *Lamékis*, romanul datorat cavalerului de Mouhy, sau Atalanta, orașul înghițit în urma unor convulsii ale Terrei, dar în care viața continuă după cum ne încredințează Louis-Claude de Saint Martin în scrierea sa *Crocodilul*. Ajunși la 40 de kilometri sub pămînt, eroii lui Maurice Champagne descoperă orașul primilor oameni. Refugiul în subteran apare și în *Le Fulgur* de Paul de Sermont, și în *Fragmentul de istorie viitoare* al lui Gabriel Tarde.

Impresionantă și generatoare de meditație profund actuală este cetatea strategică subpămînteană din romanul lui Mordecai Roshwald, *Ultimatum*. În cele șapte niveluri ale acesteia, înzestrate cu tot ce are civilizația mai avansat, urmează să fie conservați 500 de oameni vreme de 500 de ani, astfel încît ei să supraviețuiască unui cataclism atomic. Ascunși la 1 350 de metri sub pămînt, cei 500 de aleși pot rezista independent de lumea de la suprafață. De aici ei pot și riposta partidei adverse cu mijloacele războiului nuclear. Cînd însă catastrofa se declanșează, izolarea subterană se dovedește iluzorie. Apele freatice radioactive anulează speranțele de supraviețuire ale obtuzilor strategii din romanul lui Mordecai Roshwald. Singura soluție poate fi evitarea confruntării atomice.

III

DESIGUR imaginația constructivă a scriitorilor de anticipație se manifestă nu numai la suprafața Terrei, nu numai în subteran, ci și în alte insolite medii. În anul 3000, pămîntenii lui Franz Werfel din *Lumea celor care nu s-au născut* (1945) mai știau de cetățile din vechime care se înălțau pînă în stratosferă.

Trecem peste orașele plutitoare ale lui Jules Verne și Macedonski, amintind numai în treacăt Laputa zburătoare a lui Swift, ca să facem un pas înapoi spre Cyrano de Bergerac. Pe Lună, unde ajunge personajul-povestitor, există orașe sedentare și orașe mobile. Gazda explică principiul cetății-călătoare: „Arhitectul prevede ca fiecare palat să fie construit, cum vezi, dintr-un lemn foarte ușor; dedesubtul lui montează patru roți; în grosimea unui perete așază zece foale mari, ale căror țevi străbat, în linie dreaptă, ultimul cat, de la un capăt la celălalt, astfel încît atunci cînd vrem să mutăm orașele în altă parte (pentru că le schimbăm locul în fiecare anotimp), fiecare dintre noi înalță într-o parte a locuinței sale pinze mari în dreptul foalelor și dă drumul unui resort care le acționează pe acestea din urmă; în mai puțin de opt zile, datorită suflului continuu al acestor monștri producători

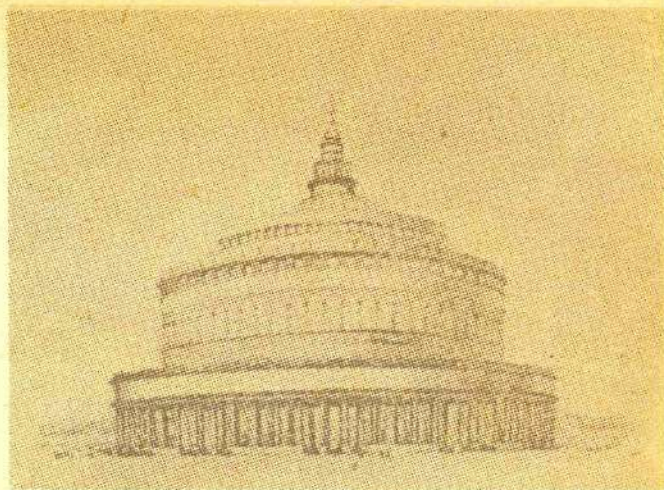

Parisul în secolul al XXV-lea, după Camille Flammarion.

de vînt, orașele sînt deplasate, dacă vrem, la peste o sută de leghe.

Cît despre acelea pe care le numim sedentare, casele lor seamănă cu turnurile voastre, doar că sînt din lemn și străbătute, prin mijloc, din beci și pînă la acoperiș, de un șurub gros și puternic, ca să le putem înălța și coborî după voie. Dedesubtul lor este săpată o cavitare la fel de adîncă pe cît este clădirea de înaltă, și totul este astfel conceput încît, îndată ce gerurile încep să pătrundă cerul, locuitorii să-și poată coborî casele în pămînt, unde se află la adăpost de intemperii. Dar cînd dulcile adieri ale primăverii îmblînzesc văzduhul, ele urcă iar la suprafață, cu ajutorul șurubului despre care ți-am vorbit". (*Statele Lunii / Statele Soarelui*, în traducerea lui Ion Hobana, Minerva, 1980, pp. 81—82).

Primul oraș adăpostit în întregime sub un dom pare a fi Parisul din *L'Humanisphère* de Déjacque (1858), construcție pe coloane de fontă, sub care înfloresc un soi de falansterie asimetrice. Un veac mai tîrziu, *L'île sous cloche* (1946) a lui Xavier de Langlais propune o utopie severă, dar și hazlie, sub un simbolic, dar concret, clopot de cris-

Cetatea Soarelui, așa cum o vedea Campanella în utopia cu același titlu (1623): edificiul central

tal. De atunci domul a invadat romanele extraterestre (un ultim exemplu: *Luminile Capricornului* de Ion Biberi, Ed. Eminescu, 1983) și chiar Pămîntul, de cînd Buckminster Fuller a inventat domul geodezic.

Dar aceste domuri pot avea forme diverse. În *The night land* de Hodgson (1912) Soarele a murit, iar omenirea s-a retras în două piramide metalice.

Există însă și utopii literare a căror miză o formează literatura sau chiar metafizica, și nu tezismul utopic. Pentru că nu mai putem aminti decît una, să ne oprim la Italo Calvino și ale sale *Orașe invizibile* (1972; Ed. Univers, 1979). Nimic mai potrivit pentru a încheia capitolul arhitectural și urbanistic decît această scriere care își afișează neverosimilitatea — cine poate crede poveștile lui Marco Polo? — și care leagă, ideal pentru finalul acesta, un trecut de mit cu și mai miticul utopism visător. Inventarul orașelor imposibile este o nouă Șeherezadă, pe care autorul are înțelepciunea să o încheie în mai puțin de o sută de pagini. Este și un ghid al infernului, scrie Calvino în ultima dintre aceste pagini. El știe ce spune, deoarece „atlasul Marelui Han conține și hărțile pămînturilor făgăduite, vizitate în gînd, dar încă nedescoperite sau întemeiate: Noua Atlantidă, Utopia, Cetatea Soarelui, Oceana, Tamoe, Armonia, New-Lanark, Icaria sau Enoh, Babilon, Yahoo, Butua, Brave New World" (pp. 96—97).

LUMEA DE MÎINE

Viziuni contemporane

EDMOND NICOLAU

MEMORABILELE ÎNTÎLNIRI

ÎNCEPUTURILE ni se întipăresc în memorie cu mult mai multă putere ca evenimentele curente, repetabile : prima întâlnire, debutul rămîn înscrise în memorie altfel decît evenimentele ulterioare, poate chiar mai pline de satisfacții. Astfel tîin și eu minte întîlnirile mele cu oameni inteligenți și cu mașini inteligente — aș spune din ce în ce mai inteligente.

Întîmplarea a făcut ca numai cu cîteva zile în urmă să particip la o întîlnire în care s-a discutat mult despre raporturile dintre inteligența umană și cea a mașinii. Inițial trebuia să fim patru : un filosof (F), un matematician (M), un logician (L) și un cibernetician (C) — eu. Dar M nu a putut participa, astfel încît am rămas numai trei în arenă. Iar L s-a mulțumit la un rol de spectator, dar un spectator a cărui mimică trăda o vie participare la discuție.

DESIGUR, pentru ca o discuție să fie calmă, e necesar ca participanții să aibă informații apropiate ca extindere și profunzime, și, în plus, să trateze lucrurile fără patimă (*sine ira et studio*). Dar e oare ușor de realizat așa ceva într-o discuție în care pregătirile partenerilor sînt atît de diferite, în care filosoful, mai bogat în experiență de viață și în

ROLAND BIRKE : Piramide și microprocesoare. (Colaj)

ani, totuși nu are informația realităților contemporane și încearcă să raporteze totul la interpretarea — vai, adesea prea proprie — dată textelor vechi de mii de ani ? Iar C are ca model realizările uimitoare ale științei și tehnicii contemporane, pregătirea lui filosofică axîndu-se pe știință și pe gîndirea modernă — curios, fără a nu frecventa, totuși critic, pe clasici ? (Era, și el, absolventul unei facultăți de filosofie.)

F — Dv. reduceți inteligența la adaptarea cognitivă a individului, la capacitatea lui de a rezolva probleme...

C — E definiția dată de psihologi.

F — Dar intuiția ?

C — Pentru mine e o judecată rapidă, euristică de cele mai multe ori.

F — Prea reduceți totul la 0 și 1 — afirmația fiind îndreptată și contra lui L, care zîmbea.

C — O să povestesc prima mea întîlnire cu problema, cu exact 20 de ani în urmă. Participam la un mic curs consacrat cosmonauticii. Ca un test preliminar, am fost întrebant :

— Care e satelitul natural al Pămîntului ?

Și am răspuns : Luna. La care mi s-a dat următoarea replică :

— Dv. sau nu știți, sau vă prefaceți că nu știți. Să trecem mai departe !

F — deveni oarecum interesat și uită să tragă din pipă.

C — Ceea ce e interesant este că dialogul îl purtam cu un calculator.

F — Programat, desigur.

C — Programat ca să susțină acest curs de inițiere în cosmonautică. Dar la fel de bine putea fi programat pentru orice.

F — Dar creativitatea scapă mașinii.

C — Să nu uităm că, în urmă cu câțiva ani, doi matematicieni ajutați de un puternic calculator au reușit să rezolve celebra problemă a colorării hărților, extrem de ușor de formulat, dar pe care cei mai mari matematicieni nu au putut-o rezolva timp de un secol. Iar ulterior au fost rezolvate, tot cu mașina, alte probleme dificile, de teoria grupurilor finite spre exemplu.

F — Toate sînt în domeniul matematicii...

IMI veni în minte o altă scenă, la care participasem, tot cu două decenii în urmă. La un calculator era cuplat un ploter-dispozitiv care trasează grafice. Programul permitea generarea, în serie, a unor desene colorate gen Paul Klee — diferite între ele. Îmi veni în minte și o discuție cu Cik Damadian, care afirma că l-ar interesa să urmărească, cu calculatorul, evoluția în timp a stilului lui Hocusai, spre a extrapola în timp, dincolo de limita pe care biologicul o impusese. Dar am replicat că și animalele pot face mici creații.

F — Dv. nu faceți diferența dintre om și animal ?

C — E-o diferență cantitativă : capacitatea informațională este diferită, evident, mult în avantajul omului, ceea ce și explică superioritatea sa. (Aș fi putut să mă refer și la textul cunoscut din **Dialectica naturii** în care Engels afirmă că doar dialectica ne face superiori animalelor, care au și ele logică în comportament — dar m-am abținut.)

F — a rămas de neclintit pe pozițiile sale, neacceptînd nici măcar ideea că mașinile actuale simulează multe din activitățile intelectuale. Parcursese — cel puțin fragmentar — ultimul meu volum, **Ingineria cunoașterii** — (Albatros, 1985) și se ridica — după părerea mea cu vigoare, dar fără argumente — împotriva celor care atribuie inteligență mașinii, materiei suficient organizate.

C — Nu mă simt deloc jignit considerîndu-mă un animal, desigur, la capătul unei linii evolutive. Pentru mine gîndirea este rezultatul educației, suprapuse unui fond genetic. O pot modifica numai în anumite limite — și nu trebuie să îi acordăm prea multă importanță.

F — Ah ! Saussure ! Ce calamitate cu structuralismul său ! Diferența dintre formă și conținut...

C — Azi mașinile înțeleg comenzi vocale — și noi la Politehnica din București avem astfel de mașini. Chiar în această lună ing. Dan Mănduțianu și-a susținut teza de doctorat cu un limbaj pentru roboți inteligenți, care știu, de exemplu, să aranjeze cum vrem

noi diferite corpuri — cuburi, să spunem.

Filosoful accepta greu argumentele. Privind poate în propria sa desfășurare intelectuală, se referi la esența omului.

C — Nu pot crede că omul diferă de tot ce există pe Terra doar fiindcă divinitatea i-a suflat în nări. Mi-e mai ușor să cred că sistemul rezultatul evoluției, al unei evoluții la care factorilor genetici li s-au adăugat influențele atît de importante ale vieții și muncii în colectivitate.

Iar astăzi inteligența artificială este o realitate pe care o consider deosebit de importantă pentru întreaga viață umană — incluzînd aici atît sfera producției materiale, cît și sfera gîndirii abstracte. O metaforă poate mă va ajuta să îmi exprim mai bine gîndul.

Atracția corpurilor ușoare de către corpurile electrizate se cunoștea de pe vremea lui Thales din Milet. Dar numai după ce Gilbert a reușit să producă electricitate în cantități mari s-a dezvoltat și studiul fenomenelor electrice. La fel, azi, datorită mașinilor care simulează activitatea intelectuală — și chiar pe cea psihică — în general putem avea o înțelegere de altă natură a întregii psihologii, în special a celei legate de viața intelectuală. Mașinile recunosc forme grafice sau sonore, înțeleg comenzi verbale sau optice, pot fi programate pentru a preda cursuri de logică matematică, sau de limbi exotice (personal am participat la o demonstrație de esperanto), traduc dintr-o limbă în alta, rezolvă singure probleme și pot pune probleme.

Mi-am amintit de o vizită la un centru de calcul destinat reeducării handicapaților. Acolo am întîlnit un nevăzător care devenise programator și analist de sisteme datorită reeducării lui cu ajutorul acestor mașini cibernetice : calculatoare și mașini specializate — în speță o mașină de citit pentru nevăzători. Nu era vorba de interpretat literele în relief ale alfabetului Braille, ci de un mic dispozitiv — cît un casetofon portabil — la care, printr-un cordon, era atașat ceva, ca un mic creion. Persoana în cauză introducea virful degetului arătător într-o deschidere a aparatului și cu „creionul” respectiv explora textul de citit — tipărit normal. „Creionul” era un sistem optico-electronic ce transforma zonele întunecate și luminoase în semnale electrice ce comandau un set de ace care, la rîndul lor, vibrau sub virful degetului introdus în aparat. Și astfel omul devenea capabil — în cîteva luni — să citească orice text, în orice limbă pe care o cunoștea. În același centru am jucat diferite jocuri în compania calculatorului — care, desigur, m-a bătut regulat — în parte și datorită neatenției mele. Dar lucrurile au evoluat.

C — Maestre jucați șah ? Iată, aici am un mic calculator personal, dacă vreți putea încerca o partidă.

Fața logicianului se ilumina :

— Dați-mi și mie o oră de calculator !

C — Cu plăcere. Dar să revenim la problema noastră. Calculatorul poate vorbi — și aceasta relativ ușor.

F — Limba are și ea o evoluție. Homer nu cunoștea articolul definit, dar peste trei secole el a apărut.

C — Există automatisme în limbaj, anumite reguli bine studiate. Iar limbile au o evoluție firească. Fiecare domeniu nou cere cuvinte noi.

F — Filosofia utilizează numai limbajul obișnuit.

C — Filosofia nu poate utiliza numai limbajul obișnuit, pentru că e vorba de domenii noi. Europeanii, atunci când au descoperit America, nu au putut să se reducă la limba spaniolă, ci au fost obligați să asimileze cuvinte noi. La fel, noile descoperiri din sfera gândirii, a cugetării, ne conduc la utilizarea unor termeni noi.

F — se opri puțin și își scutură pipa, pe care apoi o curăță cu un chibrit ars.

F — Descoperirile ne accelerează.

C — E o metaforă !

F — Cum ? Când ești îndrăgostit ești accelerat !

C — Iată un exemplu de utilizare abuzivă a unui termen. Accelerația se definește precis în fizică, mai exact în mecanică. Aici poate fi vorba, cel mult, de o exprimare metaforică. E.T.A. Hoffmann spunea „ești căzut în cristal” — pentru aceeași stare. Calculatorul progresează tocmai pentru că lucrează după reguli date — pe care le respectă.

F — Trebuie să punem o stavilă mașinii !

C — Dar cărțile pe care le citești sînt tipărite cu mașina ; ai venit la București cu...

F — Cu trenul.

C — Deci tot cu o mașină.

F — Nu înțeleg de ce unii oameni întrebuințază stilouri complicate spre a scrie. Poți scrie o carte bună cu un creion obișnuit, pe care îl ascuți din cînd în cînd.

C — Dar nu putem renunța la mașini. Toată activitatea noastră se bazează pe mașini și chiar și Dv. aveți audiența pe care o aveți datorită mașinilor, prin care gândul Dv. ajunge la atîția și atîția cititori. De ce să ne oprim în a utiliza mașinile cibernetice, care nu poluează mediul, care ne ajută atît de mult chiar în a ne înțelege propria noastră ființă ? Am îndrăznit să vorbesc de o antropologie computerologică și chiar de o lingvistică computerologică, plecînd de la realități. Desigur, e metaforic, dar aceste metafore ne ajută mult în a înțelege anumite lucruri — în speță propria noastră ființă. Sunetul e un fenomen fizic, care poate fi studiat precis cu metode fizice. Iar sensul purtat de cuvintele rostite poate fi descifrat de mașini cibernetice. Începuturile sînt vechi — să le căutăm la analizorii acustici ai lui Helmholtz. Desigur, lucrurile au evoluat. Încă cu un sfert de secol în urmă inițiam astfel de cercetări la Institutul Politehnic din

București, pentru ca azi să se realizeze curent — și la noi în țară — dispozitive care „vorbesc” sau „înțeleg” vorbirea. Iar așa cum au arătat alte cercetări, vorbirea ascultă și ea de legi precise — desigur, definite în sens statistic — atît în ceea ce privește emiterea cuvintelor, cît și a fonemelor — ultimele legi fiind descoperite de ciberneticieni români, în speță de cel ce semnează aceste rînduri. Iar traduceri automate sînt o dovadă că și sensurile pot fi explicate mașinilor cibernetice. Gîndul ne duce la primele experiențe de traducere automată efectuate la Timișoara de E. Nistor, sub îndrumarea lui Gr. C. Moisil — tot cu 25 de ani în urmă : cibernetica are începuturi vechi la noi în țară. Nu a prevăzut oare Șt. Odobleja, cu jumătate de secol în urmă, că se va ajunge la gîndul sintetic ? Azi avem sisteme expert — sisteme de calcul cărora li se dau date și reguli de inferență și care trag concluzii mai repede și adesea mai corect ca un expert uman — dovadă, găsirea unor zăcămintele de petrol care scăpaseră specialiștilor. Descartés găsea în vorbirea umană o dovadă a existenței sufletului — entitate nematerială — în timp ce noi facem materia nevie să vorbească. Nu dovedește aceasta teza fundamentală a filosofiei ?

Sîntem la un început de drum : la fel după cum ciocanul de silex marchează o etapă esențială în istoria omenirii — apoi focul alta — computerul deschide noua eră a prelucrării informației (ciocanul modifica forma substanței, iar focul însemna controlul energiei). Toate mijloacele informaționale sînt neutre față de valorile vehiculate — depinde de noi, oamenii, cum le utilizăm. Și, să sperăm că le vom utiliza, ca și pînă acum, numai în scopuri generoase. Oamenii de abia învață să gîndească asistați de calculator, dar orizonturile care se deschid sînt grandioase. Să nu uităm că toate realizările majore ale epocii noastre — cucerirea cosmosului, operațiile pe cord deschis, obținerea unor imagini clare de la formații substanțiale, la limitele Universului vizibil, sinteze chimice calculate — toate se bazează pe această nouă mașină. Greșelile — dacă există — sînt ale utilizatorului, deci ale omului și nu ale mașinii, care e dincolo de bine și de rău. Să învățăm deci lecția computerului.

Maestrul se ridică :

— Cred că trebuie să luăm vacanță !

L și C înclină aprobativ din cap și se despărțiră cu formulele de politețe uzuale.

A doua zi C întrebă, oarecum intrigat, dacă nu cumva maestrul s-a supărat de to-nul discuției.

L — Nicidecum ! Probabil că în această discuție a rodat un nou text.

Îl așteptăm, dar computerologia merge pe drumul ei larg deschis, plin de adevărate minuni.

ARHITECTURA FAȚĂ ÎN FAȚĂ CU COSMOSUL

*După primul zbor al unui om în spațiul cosmic (Gagarin/Vostok/1961)
După primii pași pe lună (Armstrong
și Collins/Apollo/1969)
După zborurile navei spațiale (anii
'80)...*

IATĂ că se deschide o nouă fază a zborurilor în cosmos, cu o nouă generație de cosmonauți : specialiști în diverse domenii de activitate, nu doar piloți tradiționali.

Ansamblul navetă/spacelab (laborator de cercetări spațiale) este o adevărată stație orbitală cu o autonomie de funcționare de 7 pînă la 10 zile, reunind

condițiile necesare pentru experimentarea unor variate discipline științifice — astronomie, fizică solară, fizica plasmei cosmice, științe legate de observarea din cosmos a pămîntului, tehnologie și noi materiale de construcție.

Așa apare pe planșeta arhitectului o nouă și incitantă temă de studiu :

Construcțiile pentru spațiul cosmic.

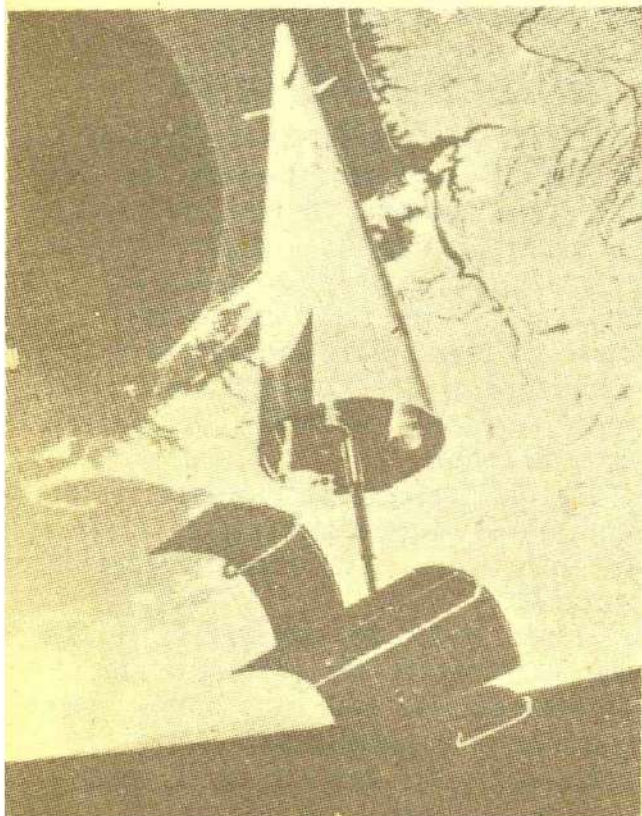
De la idee — la faptă

E ADEVĂRAT, întotdeauna un arhitect bun devansează timpul fizic în care își desfășoară activitatea; evident, între desenele sale și materializarea lor există un interval de cîțiva ani care, neluat în seamă în timpul proiectării, face ca o clădire nouă să se nască deja perimată.

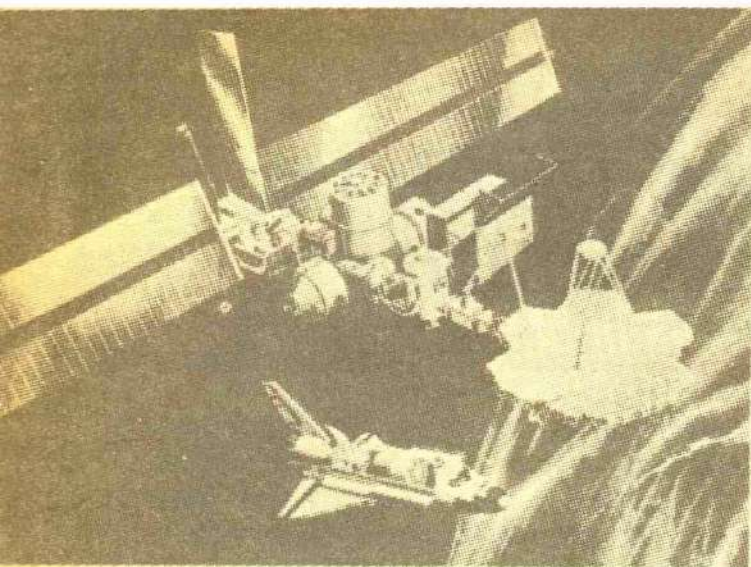
Iată însă că de data asta intervalul nu se mai măsoară în cîțiva ani de zile, iar tema principală a căpătat contururile sigure ale necesității — se pare că toți specialiștii au căzut de acord în această privință — e vorba de realizarea unei mari infrastructuri orbitale permanente, în vecinătatea Pămîntului, pe o orbită (300—580 km față de suprafața planetei).

Această infrastructură va trebui să răspundă necesităților și condițiilor rezultate din amplasarea ei în spațiul cosmic — o exploatare rațională a resurselor cosmosului situîndu-se bineînțeles pe primul plan. Ea va fi constituită din sateliți automați (de comunicații și de observare), din platforme automate deservite de vehicule (automate sau pilotate de om) și dintr-o stație orbitală în care oamenii vor trăi și vor munci în schimburi, pe perioade de trei pînă la șase luni.

Sigur, există exemple deja realizate: așa-numitele „stații spațiale din generația întâi” — respectiv stațiile „Saliut”

CHARLES BONESTELL : Stație spațială

Proiecte de stații cosmice

(URSS) și „Skylab“ (SUA) — ambele funcționând ca niște laboratoare spațiale folosind drept sursă de energie energia solară și permițând desfășurarea activităților de cercetare atât în spații interioare special amenajate în acest scop, cât și în spațiul cosmic propriu-zis.

Ele constituie baza de pornire a studiului pentru stațiile spațiale de generația a doua, prevăzute a fi operaționale pînă la sfîrșitul secolului — un termen destul de scurt, care aproape că bate la ușă.

Stațiile orbitale din generația a doua

CE ACTIVITĂȚI vor putea avea loc într-o astfel de stație cosmică — iată o listă alcătuită de specialiști și care cuprinde, printre altele :

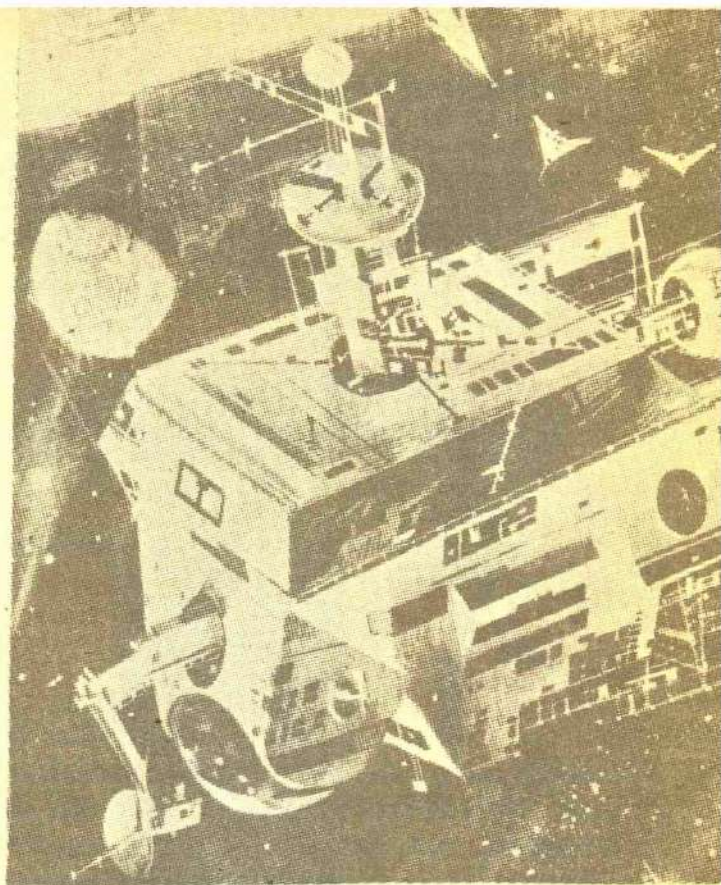
— cercetări științifice (legate de Pămînt, spațiu cosmic, materiale noi)

— producere industrială a anumitor materiale, aliaje, cristale, produse farmaceutice, fibre optice etc. — de o calitate net superioară variantelor lor similare produse pe Pămînt

— observator astronomic (Pămînt, cer, Soare etc.)

— punct de popas în transporturile cosmice (și, mai tîrziu, bază de plecare în explorarea și colonizarea spațiului cosmic, bază pentru Lună, pentru Marte, pentru călătorii interplanetare etc.)

Ea va avea în dotare hangare și ateliere de montaj, care vor permite asamblarea sau construirea structurilor de mari dimensiuni (antene, platforme so-

VINCENT DI FATE : Satelit

lare) și este prevăzut a fi realizată — în configurația ei de bază — în jurul anului 1995, pentru o durată de folosință de la 20 la 30 de ani (din momentul amplasării pe orbită).

Arhitectură și configurație

IDEEA principală în realizarea unei astfel de stații orbitale este flexibilitatea și posibilitatea de continuă adaptare la cerințele rezultate dintr-o rapidă și neîntreruptă evoluție tehnologică — fără însă a afecta sistemul existent. Așa apar în prim plan conceptele de standardizare și de „transparență tehnologică“ — puncte de bază și cerințe obiective de temă.

Pe de altă parte, o astfel de stație trebuie să ofere siguranță și să fie ușor de întreținut, cu o minimă intervenție umană.

Încet, încet se conturează ideea de sistem alcătuit din elemente ce pot fi locuite de om sau nu : stația spațială propriu-zisă, platforme automate, vehicule spațiale, sateliți de comunicații, centre de control, de informații, de tratament, navete spațiale etc.

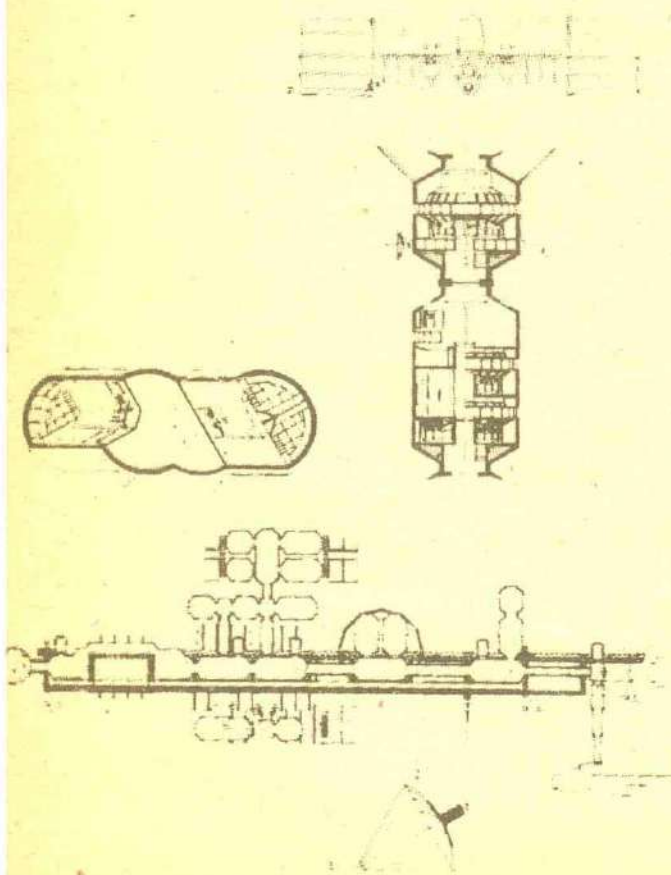
Elementul structural principal va fi o grindă spațială, pe care vor putea fi fixate diversele elemente constitutive ale stației orbitale. Această grindă va putea fi adusă pe bucăți și apoi asamblată în cosmos sau pliată și apoi depliată (proiect deja realizat de un colectiv de cercetători din Los Angeles) sau chiar produsă direct în spațiul cosmic printr-un procedeu tehnic în curs de definitivare.

De această grindă vor fi fixate perpendicular panouri solare capabile să producă 75 KW, asociate cu baterii destinate să acumuleze energie în perioada de „zi orbitală” pentru buna funcționare a stației în perioada de „eclipsă orbitală”.

O extremitate a grinzii, cu echipamentele astrofizice, va fi orientată spre zenit, cealaltă (conținând module presurizate) va fi orientată spre nadir.

Arhitectura spațială de interior

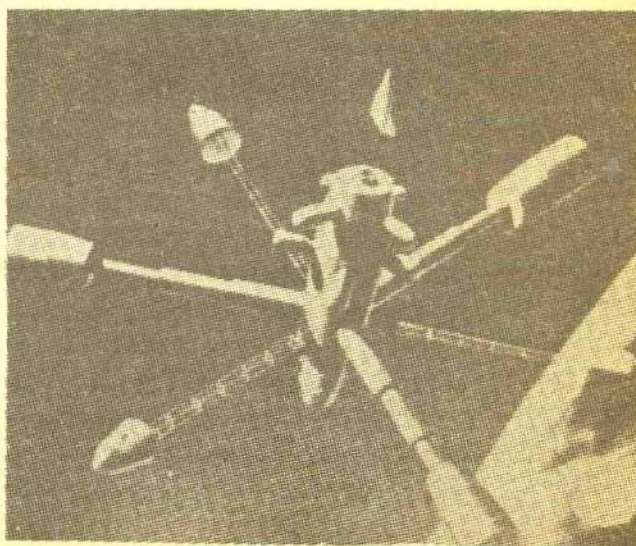
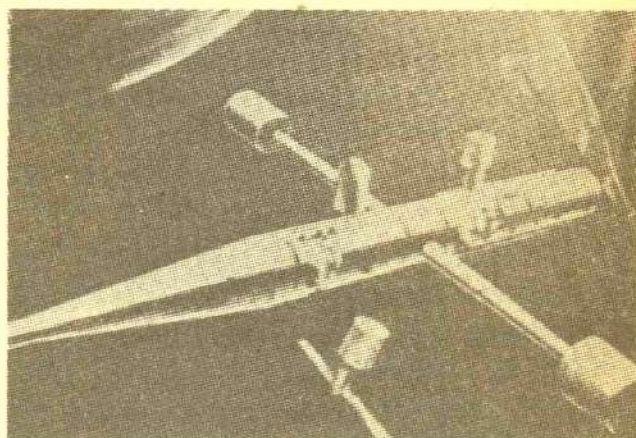
MODULELE presurizate — patru la număr — vor fi așezate „în careu”. Ele vor adăposti funcțiunile de locuire (două module) și de laborator (celelalte două).

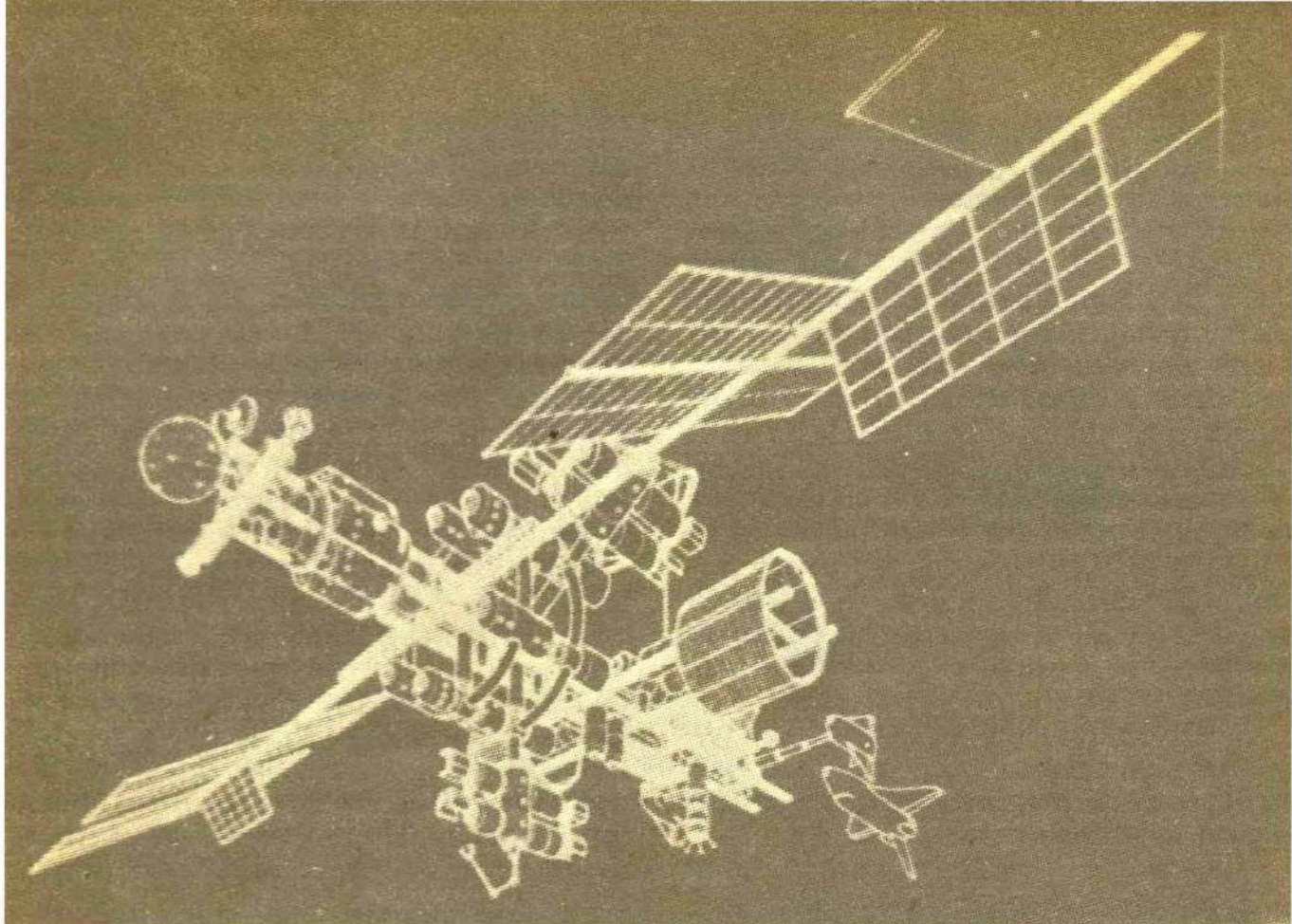
Secțiune printr-o stație orbitală

În unghi cu ele, un al cincilea modul — așa-numitul „modul logistic” — va conține toate bunurile consumabile necesare vieții în spațiul cosmic (hrană, echipament, aer, combustibil, materiale necesare experiențelor) și, după perioada de 90 de zile de funcționare, va fi schimbat odată cu cele două module presurizate ce servesc drept laborator cosmic și cu celelalte două module-dormitor (efectuându-se așa-numitul „schimb standard”), care vor fi transportate de naveta spațială.

Arhitectura interioară a modulelor (cilindri de 4,10 m diametru interior pe 12 m lungime) permite utilizarea lor în oricare din cele trei variante funcționale (locuire/laborator/modul logistic) și în orice poziție — respectiv, orizontal sau vertical — cu o mare capacitate de depozitare și de racordare a echipamentului tehnologic. De asemenea, trebuie avută în vedere realizarea unei ambi-

Proiecte de stații cosmice

Un rol deosebit îl vor juca desigur panourile solare

anțe confortabile pentru echipajul care va trebui să lucreze și să locuiască aici timp de trei luni de zile.

Materiale

MATERIALELE care vor intra în componența interioarelor modulelor se pot încadra în trei grupe: metalice, plastice și compozite. Bineînțeles, modulul propriu-zis este realizat dintr-un aliaj de aluminiu, magneziu și litiu, mai ușor și mai rezistent decât aluminiul pur. Va urma un strat de izolare termică, care în doar câțiva centimetri va crea o pavază suficient de puternică împotriva temperaturii din spațiul cosmic (care poate atinge zero absolut — respectiv — 273°C).

Pentru interioare sînt la momentul actual în studiu cîteva materiale noi, pentru calitățile lor avantajoase în cosmos (în special greutate mică și rezistență) — carbon epoxidic, fire de carbon într-o matrice tot din carbon, fibre de siliciu acoperite cu aluminiu, teflon și celule fotovoltaice (inițial studiate pentru producerea energiei necesare funcționării sateliților).

Viitorul

IDEEA care prezintă cel mai mare interes (din punct de vedere arhitectural) este conceptul de „mediu înconjurător stimulant” — necesar omului în cazul unei activități prelungite în cosmos, cînd ani de zile el va trebui să trăiască în același cadru.

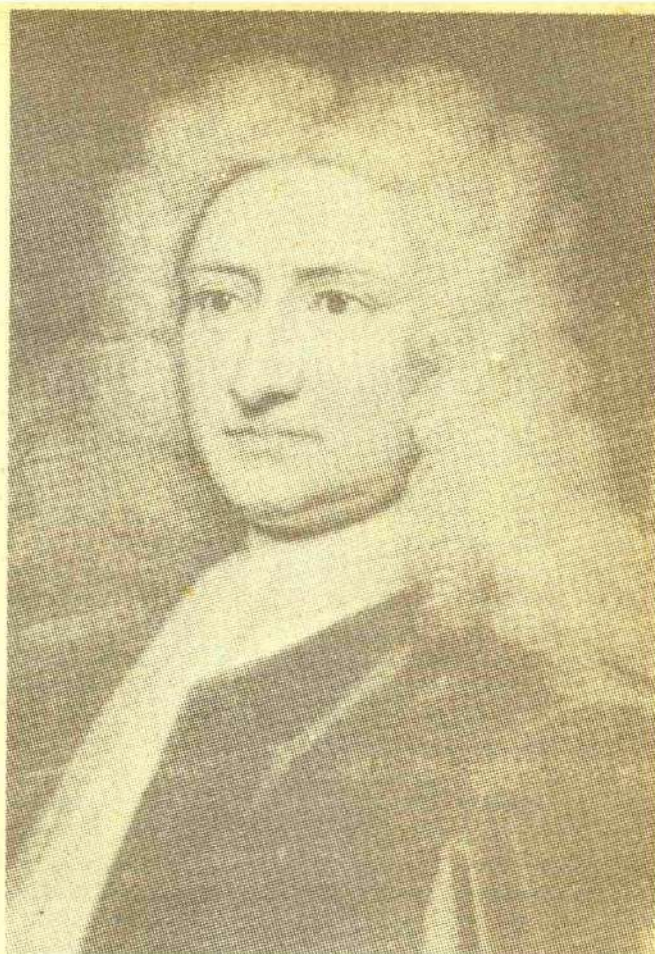
Un astfel de cadru construit va trebui să fie în permanență deschis schimbării, să evolueze ca un sistem, ca un organism viu.

În afară de metodele tradiționale — planșee și compartimentări mobile — vor trebui imaginate noi metode (unele deja experimentate, ca de exemplu holografia) care, folosind lumina, sunetul și mirosul să poată structura și modifica spațiul, să reînnoiască permanent caracterul arhitectural al unui volum dat, să creeze o nouă ambianță.

O direcție cu totul nouă pentru arhitecți, tehnologi, psihologi, sociologi — pentru echipele pluridisciplinare, chemate să imagineze azi lumea de mîine a omului.

U. VĂLUREANU

VIZITATORUL PERIODIC, COMETA HALLEY

● Astronomul englez Edmond Halley (1656—1742) a calculat traseul mai multor comete și a anunțat cu precizie întoarcerile repetate ale cometei care îi poartă numele și pe care a observat-o în 1682.

CEA MAI veche mărturie despre trecerea cometei datează din anul 240 înaintea erei noastre și aparține astronomilor chinezi. Un manuscris din acea vreme descria pe larg cometa pe care o numea „stea-mătură”. Această descriere apare în numeroasele observații ale savanților chinezi. Cu două excepții, astronomii chinezi au înregistrat în cronicile lor toate apropierea cometei între anii 240 î.e.n. și 1910, fără să știe însă că e vorba de unul și același astru cu coadă. Într-una din notele lor scrise, cometa este prezentată și ca un „roi de flăcări”...

Mult timp, cometa a înspăimântat. Într-un manuscris coreean din 1066, cronicarul scria: „Oamenii au fost panicați și întristați profund”. Apropierea din acel an a făcut obiectul unor observații scrise în mai multe regiuni ale planetei și despre ea au rămas cele mai multe relatări. Ea a fost immortalizată și pe o tapiserie din Bayeux consacrată cuceririi Angliei de către Wilhelm Cuceritorul. În cartea sa „Cometele”, Carl Sagan povestește că în 1910 apropierea cometei Halley a stîrnit

spaimă în multe regiuni din America, oamenii ascunzîndu-se în spatele ușilor pentru a evita asfixierea de către coada astrului...

Printre oamenii de știință pe care cometa i-a fascinat în mod deosebit în decursul timpului s-a numărat și Edmund Halley, astronom și geofizician englez (1656—1742). În tinerețe, Halley locuise pe o insulă africană depărtată, unde a studiat cerul. A descoperit mișcările proprii ale stelelor și a întocmit un catalog al stelelor din emisfera australă. A măsurat distanța între Pămînt și Soare, a întocmit prima hartă meteorologică, s-a ocupat de principiile matematice ale filosofiei naturii, a încercat să măsoare atomul. Cometele l-au interesat în mod deosebit și, bineînțeles, era la curent cu observațiile făcute în decursul timpului de Paolo Toscanelli la Florența, Georg Perubach la Viena, Tycho Brahe în Danemarca. Angajat ca astronom regal, s-a gîndit să procedeze la calcule pentru a prezice orbita cometei cu coadă pe care o văzuse în copilărie, în 1682. Deoarece problemele de matematică puse de astfel de calcule erau dificile, Halley a cerut ajutor pri-

tenului său Isaac Newton. Spre surprinderea sa, a aflat că Newton rezolvase deja această problemă! Folosindu-i calculele, Halley a elaborat orbita cometei văzute în 1682 și a ajuns la concluzia surprinzătoare că această cometă era aceeași văzută și mai înainte — în anii 1530 și 1606 — și că ea va fi din nou vizibilă în 1758! Mulți dintre cei ce au citit lucrarea scrisă de savantul englez în limba latină au fost neîncredători. Dar, în 1758, când cometa a revenit, ea a stîrnit senzație și lumea științifică, entuziasmată, i-a dat numele celui ce-i prezisese reîntoarcerea, dar nu a mai apucat să o vadă.

ÎN APRILIE 1910, cometa Halley s-a aflat la punctul cel mai apropiat de Pămînt și a început să se depărteze. În anul 1948, ea ajunge la punctul cel mai depărtat din lunga ei orbită în jurul Soarelui și începe să revină spre interiorul sistemului solar. La 16 octombrie 1952, astronomi de pe muntele Palomar din California o observă pentru prima dată după 1910: un minuscul punct luminos de magnitudinea 24, aflat la numai nouă secunde de arc la orbita prevăzută! În diferite țări sînt puse la punct proiecte de studiere aprofundată a cometei Halley și la 15 și 21 decembrie 1984 din Uniunea Sovietică sînt lansate sondele spațiale „Vega-1” și „Vega-2” către Venus și cometa Halley. La 8 ianuarie 1985 din Japonia este lansată sonda spațială „Sakigak” pentru cercetarea, de la distanță, a mediului înconjurător al „oaspetelui cosmic” iar la 2 iulie 1985, agenția spațială vest-europeană — E.S.A. trimite în întîmpinarea lui Halley sonda spațială „Giotto” — după numele pictorului Giotto di Bandone, care în anul 1305 a imortalizat trecerea cometei pe o frescă pictată la o minăstire din Padova. În sfîrșit, la 10 august, „flotila” de sonde spațiale este completată cu un alt laborator nipon, „Suisei”.

La 8 noiembrie 1985, doi astronomi americani anunță că au putut vedea cometa cu ochiul liber. La 14 noiembrie, cometa devine vizibilă în zona Pleiadelor. În săptămînile ce urmează se înmulțesc locurile cu cer întunecat în care ea poate fi observată de public.

La 12 decembrie, satelitul american „International Ultraviolet Explorer”, dirijat de pe orbita pămînteană spre musafirul ce ne vizitează o dată la 76 de ani, semnalează că strălucirea deosebită a cometei se datorează pierderii marilor cantități de apă din nucleul ei de gheață: într-una din zile, vaporii fuseseră expulzați într-un ritm de patru tone pe secundă. La 22 ianuarie 1986, participanții la una din ultimele misiuni ale navetei spațiale „Challenger” — înainte de accidentul tragic ce avea să o distrugă, au studiat cometa cu ajutorul instrumentelor aflate la bordul navei.

„Febra halleyană” atinge cote tot mai mari. Vinzarea de lunete astronomice — „halleyoscoape”, cum li se mai spune, ia o amploare la care producătorii nu s-au gîndit niciodată. Pentru a face față cererilor, o firmă americană care lucrează într-un sin-

gur schimb a trecut la trei schimburi și înregistrează profituri... astronomice. Cărțile de astronomie se vînd ca niciodată. Sînt anunțate excursii în zone în care se prevede o vizibilitate mai bună și călătorii cu avionul pentru urmărirea cometei de la altitudini mari, deasupra norilor.

La începutul anului 1986, cercetătorii de la Mountain View, California, încearcă să obțină informații detaliate, cu privire la cometa ce se apropie, cu ajutorul sondei spațiale „Pioneer”. „O urmărim circa 16 ore pe zi”, declară savantul Ian Stewart, proiectantul unui sistem de măsurare în ultraviolet a semnalelor primite prin „Pioneer”. Cometa, a cărei temperatură crește pe măsură ce se apropie de Soare, pierde zilnic aproximativ un milion de tone de apă, se precizează la Mountain View. Ea înaintează cu o viteză de 112 000 km pe oră, viteză care va atinge 188 000 km pe oră în perioada periheliului, cînd se va afla la cea mai mică distanță de Soare.

Din Sydney, agenția United Press International transmite un reportaj în care se vorbește despre creșterea turismului ca urmare a interesului stîrnit de apropierea astrului cu coadă. Specialiștii anticipează că în Australia vizibilitatea cometei va fi foarte bună și primăria Sydney-ului promite că, în nopțile în care va fi nevoie, va stinge luminile orașului pentru a crea condiții cît mai bune observării „stelei-mătură”. Orașelul Dubho — 299 km nord-vest de Sydney — anunță o recepție specială la care îi invită pe toți cei ce au mai văzut cometa în 1910. Transatlanticul „Viking Star” pleacă din portul Berth într-un „voiaj Halley” prin mările sudice.

„GIOTTO” ÎN PERICOL ?

La 24 ianuarie, agenția spațială vest-europeană lansează un S.O.S.: au apărut probleme cu „Giotto”. O antenă din R. F. Germania care permite controlarea evoluției sondei nu mai e capabilă să recepționeze semnalele tot mai slabe din Cosmos. Se apelează la „Jet Propulsion Laboratory”, în S.U.A., pentru ajutor și una din antenele-gigant (cu diametrul de 64 metri), folosită pentru a urmări zborul lui „Voyager-2” în apropierea planetei Uranus, este pusă la dispoziția lui „Giotto”. Conducătorii zborului sondei spațiale vest-europene reușesc în cele din urmă să restabilească legături bune cu „Giotto”.

Telescoape din toate țările continuă să fie braccate pe oaspetele venit din spațiu. De la Mountain View se anunță la 26 februarie că neuniformitatea suprafeței lui Halley provoacă variații mari asupra cantităților de gaze emise de cometă. Pe de altă parte, dacă la începutul lui ianuarie erau evaporate 12 tone de apă pe secundă, la 20 februarie fuseseră eliminate 70 de tone de apă pe secundă. Ian Stewart anunță că o parte a suprafeței astrului este acoperită cu praf care izolează gheața de dedesubt. În zonele în care gheața nu este ocrotită de căldura so-

lară, ea se sparge în blocuri imense care se evaporă instantaneu. Cometa pierde între 6—10 metri în suprafață la fiecare ciclu de 76 de ani. Dar, nici o grijă : ea va mai veni de mii de ori în apropierea Pământului înainte ca gheața să i se topească cu totul...

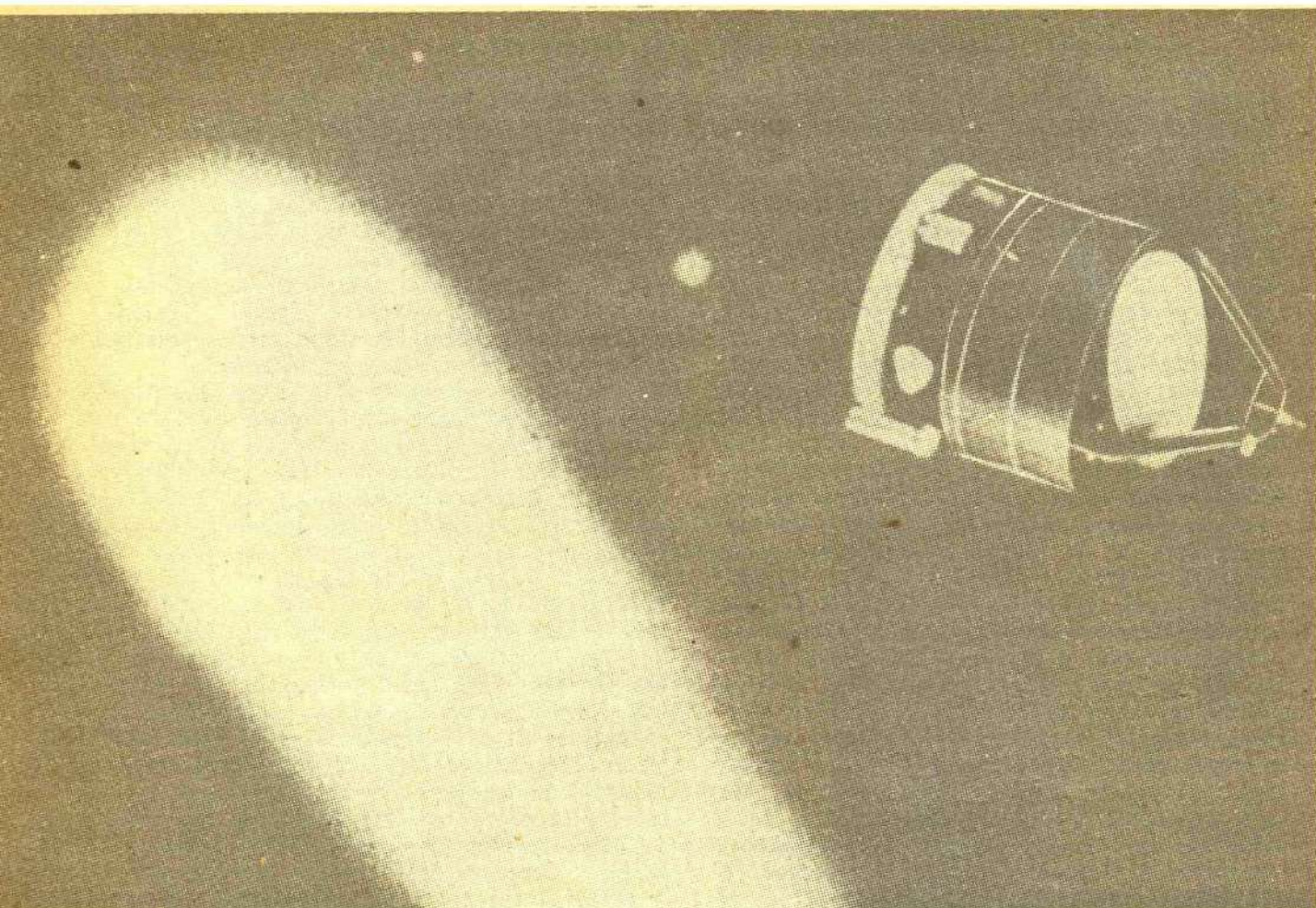
DE CE atîta interes științific pentru studierea cometei Halley, interes care să justifice alocarea unor resurse materiale considerabile? Ce a făcut ca acest astru cu coadă să fie preferat celorlalte comete care se apropie în fiecare an destul de mult de Soare și Pământ, pentru a fi vizibile pe Terra? Răspunsul este simplu. Halley e cea mai celebră și a fost mai mult studiată. Trecurile ei au fost consemnate încă din antichitate, iar ultima ei apropiere, în 1910, a fost extrem de spectaculoasă, coada, foarte vizibilă, întinzîndu-se pe o mare parte a cerului. Pînă acum au fost repertorizate 29 de treceri care dovedesc regularitatea deplasării astrului — o cometă periodică ce se apropie de Terra la fiecare 76 de ani. Certitudinea faptului că Halley ne va vizita din nou a permis comunității științifice să se mobilizeze din plin atît pentru lansarea sondelor spațiale, cît și pentru pregătirea observațiilor la sol. Pe de altă parte, este vorba de o cometă relativ tînără și foarte activă. Cu ocazia apropiierilor periodice de Soare, pe ea se produce o sublimare a compușilor cei mai volatili ai nucleului, eliberîndu-se prafuri și gaze ce formează pe de o parte capul cometei — luminos și care se poate întinde pe o sută milioane kilometri — și, pe de altă parte, coada, mai mult sau mai puțin curbată și care se întinde pe 200—300 milioane kilometri formîndu-se în direcția opusă Soarelui. Pînă acum, analiza componentelor cometei s-a făcut numai de pe sol, cu ajutorul radiotelescoapelor. Pentru prima dată, sondele spațiale sînt capabile să facă cercetări chiar „la fața locului”. Și, a cunoaște compoziția chimică a materiei cometare echivalează cu posibilitatea de a cunoaște materia din care au început să fie formate planetele cu circa 4,7 miliarde de ani în urmă, deschide perspectiva unei mai bune cunoașteri a începuturilor sistemului nostru solar. După o teorie pe care o acceptă numeroși savanți, cometele provin dintr-un vast rezervor de materie denumit „norul lui Oort”, (după astronomul olandez Jan Oort), rezervor situat la marginile sistemului solar, la o depărtare de aproximativ 50 000 de ori mai mare decît distanța Pământ-Soare, sau la o distanță de un miliard de ori mai mare decît distanța de cele mai depărtate planete cunoscute pămîntenilor. În acest rezervor se găsesc mai mult de o mie de miliarde de comete într-o stare de hipercongelare...

PRIMELE IMAGINI ELECTRONICE APAR PE ECRAN CA UN FEL DE „GRILĂ DE CUVINTE ÎNCRUCIȘATE“

...La 6 martie, ora 03 GMT, sonda spațială sovietică „Vega-1” s-a prezentat la „rendez-

vous”-ul cosmic. Cu un sfert de oră înainte de survolarea nucleului cometei de la cea mai mică distanță, cînd „Vega-1” se mai găsea la 150 000 kilometri de nucleu, cercetătorii de la I.K.I. — Institutul pentru Cercetări Spațiale al U.R.S.S. —, care urmăreau pe un mare ecran transmisia sondei spațiale, au informat că pe ecran apar primele imagini electronice, „cîteva careuri pe o imagine numerică, un fel de grilă de cuvinte încrucișate”, transmise de receptorii camerelor de luat vederi de la bordul „Vegăi-1”. Datorită decalajului în timp existent între evenimentul real și receptarea semnalelor — circa 10 minute — sonda se afla deja la o depărtare de 50 000 km în momentul cînd imaginile transmise de ea apăreau pe ecranele Institutului din Moscova. La cinci minute după ce începuse survolarea, la 7,02 GMT, cercetătorii anunțau : „Nu se văd încă frontierele nucleului”. Imaginile erau transmise simultan în mai multe laboratoare ale Institutului, ticsite cu savanți sovietici și din alte țări. „Unii văd nucleul, alții nu-l văd”, s-a anunțat după aceea într-un interfon. Se vedea un mic cerc roșu, corespunzînd nucleului, dar unii erau de părere că era prea vast pentru ca el să corespundă unei stări solide. Ulterior, analistul sovietic dr. Vasili Moroz a arătat că nucleul are o structură solidă complexă și se prezintă cu forme neregulate, nu sferic și regulat cum s-ar fi putut aștepta. El ar fi acoperit de o centură de particule cu o grosime de circa un kilometru. Centura, căreia i se mai spune și „șubă”, are o temperatură de plus 27 grade, ceea ce e remarcabil într-un mediu de frig cosmic în care temperaturile ating minus 150 grade. Au fost identificate și elemente care ar putea face parte dintr-un lanț de hidrocarburi (care sînt la originea materiei vii), dar din păcate experiențele în ultraviolet nu au oferit confirmări satisfăcătoare.

Timp de o oră și jumătate, camerele de televiziune au transmis imagini de pe cometă, folosind diferite filtre de culori. Oamenii de știință care se aflau în camera de control a televiziunii din Moscova au izbucnit în aplauze atunci cînd au putut urmări, în direct, nucleul cometei lung de circa 3—4 kilometri. „E o zi istorică pentru știință. Niciodată cometa nu a fost văzută atît de aproape!” — a declarat Fred Whipple, un celebru astronom american. Cu ani în urmă, Whipple a emis ipoteza că Halley e un „bulgăre de zăpadă murdară”, alcătuit din particule înghețate. „În timpul transmisiei au fost obținute cîteva zeci de fotografii de înaltă calitate ale cometei”, anunța agenția TASS. A doua zi, ziarul „Izvestia” comenta prima fotografie : „O pată roșie, urmează apoi un inel galben, un alt inel verde și un nimb albastru în alb. Culoarea roșie corespunde părții celei mai strălucitoare a cometei, nucleul”. Primele fotografii care au fost descifrate și analizate nu au oferit însă culorile reale ale astrului ; culorile au fost alese în mod convențional, în funcție de intensitatea

luminii primite de blocul detector al camerei de luat vederi de la bordul sondei, s-a folosit o tehnică ce stă la baza teledetecției. „Imaginile, a declarat ziariștilor V.A. Krasikov, șef de laborator la I.K.I, confirmă datele pe care le avem cu privire la claritatea și dimensiunile capului cometei”.

La 9 martie a intrat în acțiune „Vega-2”. Ea s-a apropiat și mai mult decât „Vega-1” de „hoinarul spațiului”. Ambele sonde au transmis pe Pământ aproape 2 800 de imagini electronice ale cometei, din care aproximativ 500 au fost luate în peste o oră de survolare a nucleului.

Analiza imensei cantități de date transmise de „Vega-1” și „Vega-2” va continua încă luni și luni de zile. Cu toate acestea, s-a putut anunța o primă concluzie: densitatea gazelor de pe suprafața astrului e mai mare decât cea prevăzută anterior. Pe de altă parte, cu 10 minute înainte de survolare, unul din aparatele de la bordul sondei a măsurat 4 000 particule de praf pe secundă, ceea ce a constituit „un rezultat uimitor”.

Specialiștii au tras însă și un semnal de alarmă. Imaginile au confirmat existența unei unde de șoc la circa 160 000 km de cometă, datorită influenței vînturilor solare asupra plasmelor formate de gazele degajate prin sublimarea unor materii ale cometei. Nu este de natură acest șoc să dăuneze lui „Giotto”? Constructorii sondei vest-europene au prevăzut posibilitatea unei ciocniri și, de

aceea, camera de luat vederi a fost protejată de un ecran dublu pentru a putea transmite nestingherită, la fiecare patru secunde, cîte o imagine de la o apropiere și mai mare de Halley decât sondele ce au precedat-o (de la 540 km!). „S-ar putea ca «Giotto» să devină o sondă-kamikadze, au avertizat cîțiva din specialiștii ESA, dar șansele ei de supraviețuire sînt mai mari de 90 la sută.” Datele primite de la „Vega-1” și „Vega-2” au dat posibilitatea corectării traiectoriei lui „Giotto”, pentru a se diminua riscurile unor impacturi distrugătoare.

100 000 COMENZI ELECTRONICE

La 13 martie, la Darmstadt, unde se află centrul de control al ESA, tensiunea e maximă. Se fac ultimele verificări înainte de a se comanda lui „Giotto” să înceapă transmiterea spre Pământ a imaginilor luate din apropierea lui Halley. În vederea acestei întîlniri, transmitea un corespondent aflat la Darmstadt, lângă Frankfurt, lui „Giotto” i s-au dat mai mult de 100 000 comenzi electronice, în urma cărora a efectuat peste o sută de manevre, pentru a se afla într-o poziție optimă în raport cu cometa. Detectorul de plasmă de la bordul laboratorului funcționează din plin, cel de particule de praf e, în schimb, calm. Prima undă de șoc nu a avariat aparatura de la bord, cu toate că sonda înainta cu o viteză de 50 de ori mai mare decât cea a unui glonț.

Întîlnirea micii sonde cu cometa a avut un caracter dramatic. După ce trimisese deja un mare număr de imagini, cînd se găsea la 670 km depărtare de Halley, cu două secunde înainte de a se afla la punctul cel mai apropiat prevăzut, „Giotto” a fost lovită violent de un flux de materie care a dezzechilibrat-o. De fapt, sonda începuse să fie izbită încă de cînd se găsea la 1 000 km distanță, particulele care o loveau erau din ce în ce mai numeroase, ajungînd la 120 impacturi pe secundă cînd transmisia din spațiu s-a oprit. După 25 de minute, comunicațiile au fost re-luate, dar semnalele trimise de „Giotto” erau din ce în ce mai slabe, fluctuante. Un corespondent transmitea din Darmstadt: „E ca și cum «Giotto», izbit de particule, ar vrea să sublinieze: «Sînt aici, rînit, dar nu mort. Sînt încă aici...»” După alte 25 de minute, semnalele transmise de camerele de luat vederi s-au oprit cu totul. Alte aparate au mai continuat să emită un timp. Sonda s-a apropiat cel mai mult de cometă, a transmis o cantitate mare de informații științifice prețioase dar, din păcate, ea nu va mai fi la întîlnirea cu Halley de peste 76 de ani, cum se sperase... Primele din cele 3 500 imagini electronice transmise de sondă și care urmează să fie analizate în lunile următoare au confirmat datele esențiale transmise de „Vega-1” și „Vega-2”. În ceea ce privește soarta sondei propriu-zise, unii specialiști sînt de părere că, avariata grav, mai ales la camera de luat vederi, ea ar mai putea fi utilizată totuși în viitor la alte experiențe. În mod surprinzător, panourile cu pile solare nu au suferit stricăciuni. Și alte aparate ar mai putea funcționa. La bordul ei ar mai fi rămas și circa 60 kg de hidrazină, o substanță foarte volatilă folosită pentru a impune mișcări sateliților sau sondelor aflate pe orbită.

CE S-A aflat, așadar, cu prilejul noilor investigații, la fața locului, ale cometei Halley? În primul rînd ea este mult mai mare, mai neagră, și mai încrustată decît se considera înainte. Ea a apărut sub forma unui „cartof negru cu forme neregulate”, înconjurat cu praf și gaze și aproape de două ori mai mare decît se știa înainte, cu o lungime de cel puțin 11 km și o lărgime de 7,5 km. Nucleul astrului este negru, suprafața sa este neagră și lumina pe care o reflectă e infimă. „Este tot atît de negru ca și cel mai negru obiect din spațiu cunoscut de om”, a prevăzut un savant. Întunecimea lui i-a făcut pe experți să facă legături cu faptul că mai mulți sateliți de gheață ai lui Uranus, studiați la începutul acestui an cu ajutorul sondei „Voyager-1”, s-au dovedit a fi la fel de negri, tot așa cum sînt și blocurile de gheață care com-

pun o parte din inelele uranusiene. După unele interpretări, cometa ar fi alcătuită din gheață formată din amoniac, apă și metan. Unii savanți au emis ipoteza că Uranus și Neptun ar fi alcătuite dintr-un mare număr de comete. S-a pus chiar problema unei eventuale reexaminări a rolului pe care cometele îl au în evoluția sistemului solar. În acest sens, se reamintește că nu cu mult timp înainte cîțiva cercetători de la Universitatea Iowa au propus o nouă teorie privind acumularea apei pe Pămînt și pe alte planete. Ei susțin că un mare număr de comete de gheață, de dimensiuni mici, niciodată detectate anterior, pătrund în păturile atmosferice superioare într-un ritm de circa 20 pe minut, suficiente pentru ca în decursul a milioane de ani să creeze oceanele. Această teorie, sînt de părere cercetătorii amintiți, ar putea explica multe enigme legate de străvechi epoci de gheață pe planeta noastră, de evaporarea apei pe Venus, de stînci de gheață pe „lunile” Uranusului și de alte fenomene din sistemul solar...

Revenirea lui Halley și cercetările făcute asupra ei au avut și un alt efect benefic, în afară de cel al acumulării unor vaste informații cu privire la compoziția cometei. A fost declanșată o mișcare de colaborare științifică internațională fără precedent între organismele spațiale ale mai multor țări, și între observatoare și oameni de știință din toată lumea, între mii de astronomi amatori. A funcționat „International Halley Watch” (Veghea internațională Halley) pentru observațiile făcute la sol pe întreaga planetă, precum și Grupul consultativ inter-agenții (IACG) pentru coordonarea experiențelor spațiale. Pe diferitele sonde spațiale au fost instalate aparaturi științifice din alte țări, au fost efectuate schimburi de informații extrem de utile, inclusiv cele privind datele obținute prin „Vega” 1 și 2 care au condus la modificări în traiectoria lui „Giotto”.

A fost un exemplu de colaborare științifică în scopuri pașnice, cu atît mai remarcabil, cu cît a survenit într-o perioadă în care cursa înarmărilor nucleare s-a accentuat și mai mult, amplificînd în același timp pericolele unui război nuclear. Poate că de aceea e nimerit să încheiem această trecere în revistă a celui mai important fenomen astronomic al anului 1986 amintind cuvintele astronoamei americane Ann Druyan. Ea a spus că, privind la cometa Halley, se gîndește la toți strămoșii ei, la generațiile de pămînteni care au văzut de-a lungul timpului trecerea cometei. Iar apropierea lui Halley ar trebui să ne reamintească tuturor, a insistat ea, că trebuie să păstrăm Pămîntul pentru viitoarele generații, pentru ca și ele să aibă posibilitatea să privească apropierea cometei...

OMUL PESTE 50 DE MILIOANE DE ANI

O FĂPTURĂ gheboasă, cu trupul străbătut de un hățiș de vene roșii, și-a încheștat ghearele solzoase, unite printr-o membrană aspră, de creanga unui copac înalt. Când cele dintii raze palide ale răsăritului se furișează pe cîmpia încețoșată, amorțită, făptura pare a înflori; o coamă de piele ca un evantai, ridicată pe spinare, absoarbe căldura. Respiră mai des, venele aparente palpită și, înviorată de soare, se desprinde de creangă și plutește în fișuit moale spre lacul ce vibrează în ierburile tomnaticе. Prin trompa care-i atîrnă de abdomen absoarbe neșățioasă din apă. Dacă se întoarce o clipă, printre faldurile pielii bătrînicioase i se zărește chipul. Un chip de om !...

Ne aflăm pe Pămînt, peste 50 de milioane de ani, iar făptura halucinantă care plutește spre lac este propriul nostru urmaș !

ACESTA e pasajul cel mai șocant din ipoteza surprinzătoare asupra evoluției omului și a planetei noastre, elaborată de paleontologul scoțian Dougal Dixon, autorul controversatului volum *After Man*. „După Om“, pentru că în scenariul său inițial figurau doar plante și animale, nu și oameni, în virtutea unei stranie răsturnări a istoriei planetei (ori a unei istorii circulare) în care sfîrșitul se identifică cu începutul; ajunsă în punctul critic, de epuizare a resurselor, evoluția se convertește în involuție.

Dar este plauzibilă o ipoteză atît de îndepărtată în timp ? Desigur : cîtă vreme cele despre trecutul Terrei (în vîrstă de 4,6 miliarde de ani) s-au acumulat spre a contura o imagine cît mai completă și veridică a preistoriei, de ce nu și ipoteze temerare despre viitor ? Dorința de prefigurare a viitorului e firească, însă din ce în ce mai dificil de realizat, pe măsură ce simțim deja, tot mai acut, efectele imprevizibile ale poluării, radioactivității, epuizării resurselor naturale, utilizării excesive a chimicalelor și medicamentelor etc.

SĂ ne întoarcem la Dougal Dixon ; răspunzînd unei sugestii a revistei „Omni“, și-a prezentat opiniile într-o formă concisă, oferind și cîteva desene, ajustate de Diz Wallis. „Cu cît urcă organismele mai sus pe scara evoluției — explică paleontologul — cu atît mai repede se sting. Un grup de crustacee, de pildă, poate rezista 60 milioane ani, în timp ce mamiferele carnivore au șansa să supraviețuiască abia 6 milioane. Primii hominizi, australopitecii, au fost semnalati acum 2 milioane ani, iar *homo sapiens*, în vîrstă de numai o jumătate de milion de ani, a intrat deja în declin biologic.“

Dixon socotește că vina principală o poartă... medicina. Și tocmai pentru că salvează zilnic mii de bolnavi ! În secolele trecute, oamenii suferinzi de astm sau diabet, de pildă, mureau în majoritate înainte de a ajunge la maturitate. Azi însă sînt tratați, continuă să trăiască și se reproduc, transmitîndu-și genele de la o generație la alta.

În decursul mileniilor zestrea noastră genetică ne va împovăra tot mai mult cu boli ce debilizază organismul. E posibil ca inimile și plămîinii să „cadă“ (azi multora le provoacă suferințe ri-

nichii „căzuți“), iar mușchii se vor atrofia din pricina sedentarismului. Așa încât, pentru a supraviețui, vom fi tot mai dependenți de tehnologie.

Peste milioane de ani omul va deveni un patetic conglomerat de organe și mădulare fără rost (deja ne putem dispensa de apendice!). Portretul-robot desenat de Dixon se înscrie în seria portretelor „horror“: omul va avea trup zbircit, inutil, picioare atrofiate și numai organele de simț și cele de reproducere se vor păstra intacte. Creierul însă va prospera și va câștiga în volum. De zece ori mai greu decât restul corpului, va înzestra omul cu putere psihică și suficientă inteligență pentru a persista.

De fapt, peste 50 milioane de ani omul își va fi construit, prin intermediul ingineriei genetice, un trup sintetic, care să-i învelească și să-i susțină adevăratul trup (rudimentar) încă din momentul nașterii.

DACĂ omul va arăta ca un „extra-terestru“ inventat de un scriitor cu imaginație dezlănțuită, cum va arăta mediul înconjurător, planeta? Ținând seama de mutațiile intervenite pînă în prezent, Dixon spune că în următorii 5 milioane de ani omul va epuiza substanțele nutritive ale solului, va defrișa complet pădurile, va netezi munții în căutare de minerale și va coloniza fiecare petec de uscat sau mare. Planeta albastră, încremenită ori bîntuită de vînturi aride, se va înfățișa privirii ca un nesfîrșit deșert, iar oceanele vor fi sufocate de gunoaiile azvîrlite în ele de șirul generațiilor precedente.

Dar, cum puterea de regenerare a naturii depășește pînă și capacitățile distructive ale omului, după acest stadiu „apocaliptic“ e posibil să persiste o iarbă rară, aspră și copaci de esență tare. Și, peste 50 milioane de ani, cu puținele resurse rămase, omul va trăi în vîrfurile copacilor, procurîndu-și hrana din lacurile de alge verzi-albastrii, adaptate genetic să convertească lumina solară în substanțe nutritive. Capacitățile mentale, mult extinse, îl vor ajuta să ajungă la hrană „dorind-o“ sau telepurtîndu-se el însuși jos, pe mal.

Plutînd deasupra lumii sale, omul va contempla un peisaj neimaginat de strămoșii lui. Luminiscenta de smarald a lacurilor de alge va perfora ceața grea, alb-aurie, lăsată peste cîmpiile străpunse de cîte un copac gigantic sau de o pădurice de mărăcini. Ici și colo va luci transparența bolților de sticlă din interiorul cărora vor contempla peisajul vizitatorii „din afară“ — urmași ai oamenilor care au părăsit Pămîntul de milioane de ani — veniți în excursie pe planeta natală.

Desișurile joase, țepoase, vor mișuna de viață. Nu mamifere, care vor fi pierit de-a lungul mileniilor de ravagii ecologice provocate de om, ci păsări! Supraviețuind, prin zbor, măcelului, ele vor domina virtual planeta. Unele își vor săpa cuib adînc în țărmul lacurilor bogate în proteine ale omului, altele își vor rostui culcuș în deșisul pădurilor rare și vor avea gîturi mușchiuloase, bune să străpungă mărăcinișurile și încîlceala de plante agățătoare. Ierburile cîmpiei vor fi traversate de specii copitate, cu picioare agere, lungi, care le vor salva de răpitori.

Și mai există un soi de făpturi în descrierea cărora Dixon dovedește o imaginație terifiantă: „monștri“ creați de folosirea neglijentă a ingineriei genetice. Organe umane imperfecte (rodul muncii unor savanți inepti), respinse de organismele cărora le-au fost menite, se vor atașa la stranii animale-gunoieri, alcătuiind niște creaturi hibride. Apoi celule din organul uman vor „zbura“ de pe animalele purtătoare pe alte animale, din apropiere, sau pe vreun urmaș. E posibil ca celulele respective să se maturizeze în organe identice (prin clonare spontană) și astfel să apară făpturi hibride, unele după altele. Organele suplimentare vor stoarce de vlagă animalele pe care parazitează, așa încît hibridarea nu va rezista mai mult de o generație sau două. Pe de altă parte, în unele situații, plămînul sau inima suplimentară vor oferi animalului puțința de a alerga ori de a respira mai eficient decât de obicei. „Asemenea făptură — spune Dixon — va prospera și, în caz de succes deosebit, va procrea descendenți asemeni ei.“

ACEASTA este, în linii mari, viziunea lui Dougal Dixon despre planeta noastră peste 50 milioane de ani. Care era însă înfățișarea ei în urmă cu 50 milioane ani ?

În plin Paleogen, flora, fauna, relieful, clima nu difereau substanțial de cele actuale. Acum se nasc ultimii munți, uscatul și apa se repartizează după cum le cunoaștem și tot acum se dezvoltă 95% din strămoșii animalelor de azi. De milioane de ani se stinseseră, din motive misterioase, giganticele reptile extravagante — stăpîne ale uscatului, cotropit de o vegetație luxuriantă, ale mărilor și aerului. Nu mai erau de zărit cu groază nici *Tyrannosaurus rex*, regele hidos al saurienilor, carnivor aprig, biped, cu bot lung și labele din față atrofiate ; nici nesățiosul *Brontozaur* sau ruda lui mai voluminoasă, *Diplodocul*, amîndoi cu picioare ca niște stîlpi și capul micuț, caricatural, căutînd frunze și iarbă din capătul unui gît ca de șarpe. Prin aer nu mai țipau *Pterodactilii* cu țeastă enormă, bot ascuțit, dinți ca un fierăstrău și aripi late, pieloose, nici înflia pasăre, *Arheopterix*, iar valurile mării nu mai erau tulburate de *Plesiozaurul* cu gît interminabil sau de *Ihtiozaurul* ca un delfin monstruos și feroce, lung de 12 metri.

În decursul Paleogenului, planeta, stăpînită pe uscat de mamiferele cu înfățișare rezonabilă (care proliferază spectaculos în absența reptilelor mezozoice), de pești — în ape și de păsări — în aer, a traversat o eră liniștită, echilibrată. Mai erau de așteptat vreo 48 milioane ani pînă să apară mamuții și vreo 49 pînă la om, iar marile glaciațiuni erau la fel de îndepărtate în timp pentru acele ființe ca omul lui Dixon pentru noi.

Acestea fiind oglinzile trecut/viitor în care se reflectă planeta, ne întrebăm cum a fost primită cartea paleontologului scoțian.

PE cititorii obișnuiți i-au străbătut fiori de groază ; reacția oamenilor de știință a variat de la indiferență la ezitări, considerînd că unele idei ar fi posibile, dar cei mai mulți au protestat.

„Nu văd cum indivizii postulați de Dixon ar putea persista — spune antropologul Noel Boaz, de la New-York University. Evoluția se desfășoară prin mijlocirea selecției naturale, care legiferează supraviețuirea organismului celui mai adaptat.“ Așadar, chiar dacă vor exista doar cîțiva indivizi „reușiți“, aceștia vor continua să se reproducă, în vreme ce concurenții lor — oamenii slabi ai lui Dixon — vor pieri iute.

Antropologul. C. Owen Lovejoy, de la Kent State University, Ohio, adaugă : „Dacă vom avea abilitatea să creăm prin inginerie genetică trupuri «false», atunci vom putea cu siguranță și să îmbunătățim anatomia omului, nicidecum s-o diminuăm. Vom izbuti să facem ca indivizii să trăiască mai mult, să sufere de mai puține boli, să alerge mai eficient, să aibă o capacitate de muncă sporită etc. Oamenii viitorului vor fi mult mai bine adaptați la planeta' Pămînt decît este oricare dintre noi, acum.“

CEI mai mulți dintre specialiști sînt de acord ; modelați concomitent de selecția naturală și de tehnologia genetică, oamenii viitorului vor fi mai robuști și fizic, și intelectual. Gerontologul Richard Cutler, din Baltimore, propune o imagine optimistă, la antipodul viziunii deprimante a lui Dixon : „supraoamenii“ vor atinge maturitatea sexuală la 26 de ani, vîrsta de mijloc la 80 și vor trăi pînă la 200, ba chiar mai mult, lucru posibil încă din secolul 21. Creierele lor vor fi de două ori mai mari și mai puternice decît ale noastre. „Un creier mai mare solicită energie mai multă pentru a-și îndeplini funcțiile — conchide Cutler —, astfel că oamenii viitorului vor avea nevoie de un trup mai mare, iar nu de unul mai debil“.

Contestată cu fermitate, halucinantă ipoteză a lui Dougal Dixon părăsește prin urmare domeniul științei și alunecă spre ficțiunile literaturii de coșmar, asemeni propriei lui creații, acea „făptură gheboasă, cu trupul străbătut de un hățiș de vene roșii“ ce părăsea copacul planînd spre lacul cu alge verzi-albastrii din care se hrănea...

VICTOR BÂNCIULESCU

ZIUA DE MÎINE A SPORTULUI

● Între „sportivi specializați” și „hiperatleți erotici”. ● Zbor în spațiu, pe ape și... pe beton ● Vom juca croquet în curte sau golf pe tăpșan ?

Tempora mutantur et nos mutamur cum illis ! (Vremurile se schimbă și noi odată cu ele !)

O DATĂ intrați în ultimele trei lustre ale secolului nostru, curiozitatea pentru ce va fi dincolo, dincolo de linia arbitrară care ne desparte de milenii al treilea, devine aproape legitimă, așa cum normală e nerăbdarea drumețului să știe ce va fi dincolo de creasta muntelui.

Cine ar dori, totuși, răspuns la întrebarea : cum va fi în anul 2000 ? — este nevoit să facă un efort de gândire și mai ales să cedeze tentațiilor imaginației. Pe noi înșine ne cheamă stăruitor întrebarea : cum va arăta sportul în secolul XXI ? Iată un subiect asupra căruia și-au mai încercat și alții darul ghicitului. Cum era și firesc — pornind de la premise, mereu altele — concluziile acestor încercări au fost de o mare varietate.

Un singur lucru este însă sigur : oricum va arăta, oricum se va înfățișa omenirii, sportul anului 2000 va continua să reflecte societatea care îl produce și în care se produce ! Cu un asemenea punct de plecare, drumul devine mai clar : înainte de orice trebuie să ne închipuim tabloul unei societăți viitoare, supusă drastic influenței unor factori esențiali, cum sînt cei economici, sociali, politici, ecologici, demografici, biologici, psihologici etc. Revoluția științifică și tehnică adăugată progresului social și cultural în lume va avea ca urmare, fără îndoială, și transfigurări în sport. Într-o epocă în care evoluțiile sînt în toate domeniile extrem (dacă nu chiar excesiv) de rapide, ar fi o naivitate să credem că formele sportului vor încrămeni. Important este să vedem care sînt tendințele posibile sau probabile ale evoluției.

Orice fel de modificări se vor produce în intensitatea sau ritmul de viață al omului de poimîine, sportul — în accepția sa cea mai largă — va rămîne o necesitate. Pe filiera unei creșteri demografice constante, dar și a perfecționărilor tehnice, se vorbește, pe de o parte, de o omenire trezită în fața unui spor substanțial de timp liber, iar, pe de altă

parte, de o societate mai cerebrală, cu o activitate motrice redusă la locul de muncă și în viața cotidiană. Cele două ipostaze umane, promise secolului viitor, un secol motorizat, automatizat, dar și mai „sedentar”, vor crea inevitabil o mai mare nevoie, o sete de mișcare, dacă nu chiar o tendință netă spre exercițiile fizice, fie pentru compensarea unei concentrate activități intelectuale, fie pentru „reîncărcarea bateriilor”.

Dacă acceptăm aceste ipostaze, atunci trebuie să mizăm pe două schimbări fundamentale. În primul rînd, ar fi logică generalizarea unei atitudini noi față de educația fizică în școli, reconsiderată și așezată la locul ei de drept, ca mijloc de creștere a aptitudinilor fizice, de îngrijire a sănătății, de formare a personalității. În al doilea rînd, este de așteptat, ca pretutindeni, sportul de masă — sau „sportul pentru toți”, cum i se mai spune — să devină de resortul organismelor de stat, ca un serviciu de educație și de sănătate publică.

Nu în ultimul rînd ar trebui să luăm în considerare inițiativa individuală, independentă de formele organizate. Creșterea conștiinței de sine, ameliorarea mentalității despre binefacerile sportului (alungarea ideii atît de dăunătoare că sportul ar fi o ocupație de importanță secundară, lipsită de seriozitate) vor trezi interesul pentru exercițiul fizic, așezîndu-l curînd lîngă utilizarea periutei de dinți și lectura unei cărți. Pentru practicantii neorganizați ai sportului — al căror număr se pare că va crește simțitor — nu mai rămîne decît problema serviciilor de agrement (de *loisir* — cum spun francezii) care să furnizeze instalațiile, terenurile simple și, eventual, echipamentele necesare. Și se va adăuga, probabil, problema opțiunii asupra unuia sau altuia dintre sporturi.

Judo și haltere — sporturi feminine ?

SPECIALIȘTII, dar mai ales sociologii, nu sînt încă unanimi asupra disciplinelor viitoare.

rului. Cei mai mulți tind să creadă că vor fi preferate tot mai mult sporturile individuale — ciclism, natație, tenis etc. Există mulți partizani ai unei noi variante de „întoarcere la natură”: aceștia profetesc o mare răspîndire a drumeției, orientării turistice, marșului pe schiuri etc. Cei mai rafinați presupun că efortul fizic în stare pură va ceda locul satisfacției pe care o procură jocul, sau mai bine spus joaca, adică activitățile care elimină specialiștii și statistica.

În registrul foarte larg al previziunilor figurează și alte ipoteze, încă nefundamentate, care-și așteaptă confirmarea. Se vorbește de un spor substanțial în lista ramurilor sportive feminine; putem chiar spune că procesul de înmulțire a acestora este în curs, dacă n-ar fi să ne gândim decît la apariția recentă a numeroaselor noi probe atletice oficiale pentru femei, cum ar fi maratonul, sau noi discipline deschise sportivelor, cum sînt: judo, pentatlon modern, polo pe apă, ba chiar haltere și culturism! Se avansează, de asemenea, ideea — interesantă și nu lipsită de farmec — că în viitor vor fi cultivate sporturile naționale, cum ar fi oina la noi — nu numai ca o revenire la „moda retro”, ci și ca un contact necesar, permanent și de nerupt cu propriul trecut.

Punct de miră al anticipatorilor, anul 2000 este interpretat drept baza cea mai apropiată a previziunilor lumii de mîine, într-o imagine care poate fi de pe acum destul de realistă, întemeiată pe suma cunoștințelor științifice la zi.

Criză de timp, nu numai în șah

ASEMENEA premise ne îndreptățesc să trecem în revistă, măcar sumar, cîteva din soluțiile aflate în sfera de preocupări a „viitoriștilor”, cu firească aplicație la domeniul de care ne ocupăm.

Din vocabularul șahist, expresia „criză de timp” a trecut în cel la sociologiei urbane. Specialiștii care încearcă să scruteze viitorul fac eforturi întru găsirea remediilor pentru salvarea timpului care devine tot mai tiranic în marile aglomerări orășenești. Cu cît înaintază, viața omului — intrată în angrenajul serviciilor moderne — pare să se scurteze.

Iată de ce „viitoriștii” sovietici visează, pentru soluționarea „crizei de timp” a familiei urbane, amplificarea și diversificarea serviciilor, precum și apropierea lor de beneficiari. În cartierul Ceriomoșki din Moscova a fost înălțat un „bloc experimental” de 16 etaje, cîmp de studiu pentru sociologi, psihologi, economiști, educatori, chemați să verifice și să amelioreze previziunile arhitecților și constructorilor ingenioși, pasionați de „fața de mîine a lumii”. Aici, în fața apartamentelor cu pereți mobili (manevrabili în funcție de necesități), se găsesc cîteva dintre marotele amatorilor de viață în colectiv, spre deosebire de iubitorii menajului intim: televizorul de etaj, sufrageria de etaj, pînă și o „bunică de etaj”. Ceea ce ni se pare însă mult mai im-

portant, din punctul nostru de vedere, este apariția la acest „bloc experimental”, pe lîngă componentele obișnuite ale unui asemenea complex (magazine, restaurant, cafenea, spălătorie și curățătorie chimică), a unei săli de sport și a unei piscine „pentru ca locatarii să nu-și consume din timpul liber deplasîndu-se pînă la ștrandurile orașului”.

Așadar, fără a fi explicită, intenția în perspectivă a arhitecților moscoviți este de a aduce sportul la domiciliul cetățenilor, anulînd astfel argumentul obișnuit și scuza omului modern care aplează la „criza de timp” pentru a-și motiva absența din arena sportului practicat!

Week-end-ul — activitate zilnică!

ROBERT VERGNE, redactor al cotidianului sportiv parizian „L'Equipe”, gîndește, dimpotrivă, că motorizarea excesivă a vieții moderne împinge tot mai mult pe om dincolo de barierele orașului, spre natură. Această tentație ar explica, în concepția ziariștilor francezi, preferința tot mai accentuată a citadinilor pentru sporturile în aer liber, cum ar fi pescuitul, golful sau, pur și simplu, excursia pe propriile picioare, ca un complement la viața sedentară urbană și la cantitatea importantă de timp petrecut la volanul automobilului.

De vreme ce, cu timpul, ziua de lucru și chiar săptămîna de lucru vor scădea considerabil (datorită automatizării), Robert Vergne întrevide reorganizarea și adaptarea culturii de masă, a recreației, a sportului la noile dimensiuni. În acest scop el preconizează crearea unor mari centre cultural-sportive, în plină natură, de preferat la distanță egală față de două-trei orașe mari. Aici ar trebui construite stadioane, piscine, cinematografe, teatre în aer liber, restaurante ieftine, parcaje uriașe. Autorul nu ascunde faptul că ideea sa împrumută cîte ceva din parcurile de cultură sovietice și din parcurile naționale americane. El vede realizabilă ideea,

prin efortul concentrat al statului, al colec-
tivităților locale, al autorităților sportive,
dacă nu chiar printr-un împrumut național !

În aceste uriașe complexe ar avea drept de
sălaș toate disciplinele sportive, cu un public
potențial permanent de zeci de mii de specta-
tori, cu satisfacții pentru toate vîrstele, de
la practicanți pînă la privitori.

Așadar, orașul sportiv mutat la țară, ridi-
cînd week-end-ul la rang de activitate
zilnică.

Clubul, acasă sau în oraș ?

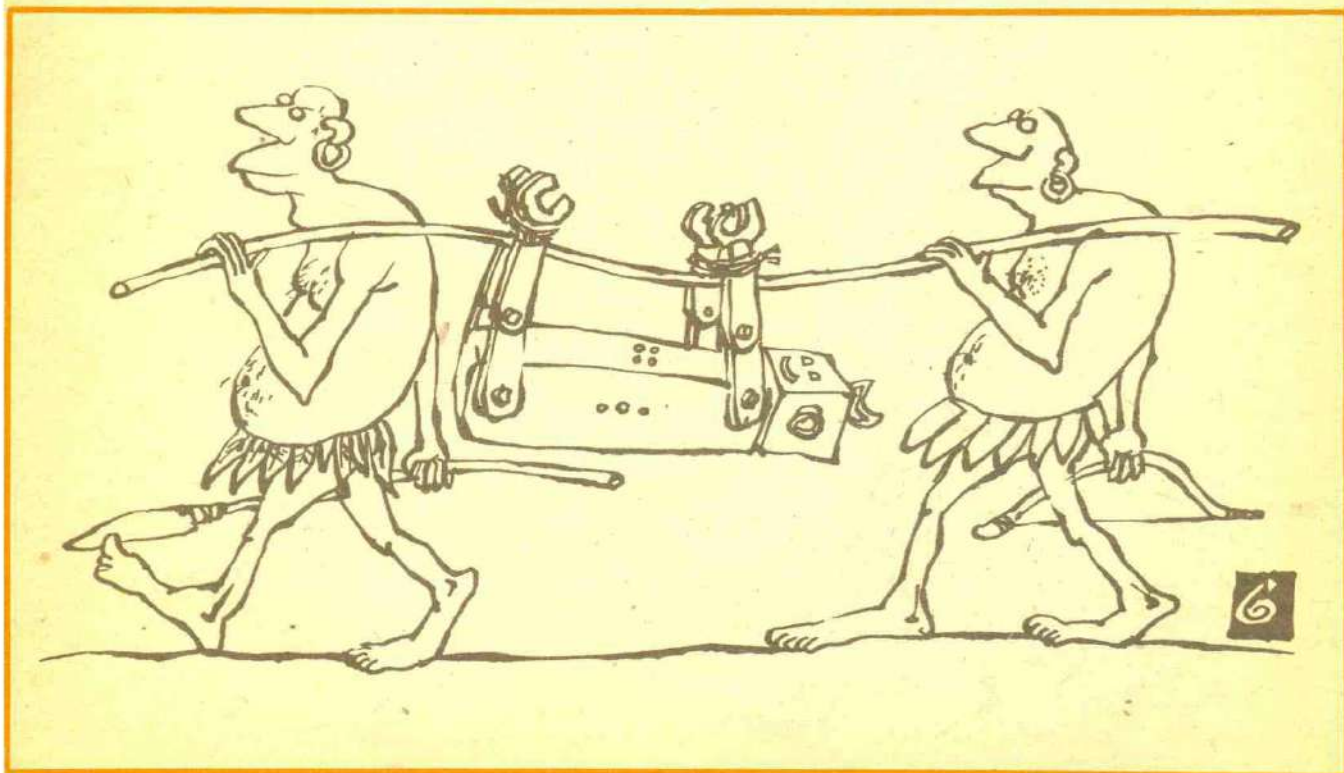
DIMPOTRIVĂ, unul dintre cei mai repu-
tați „viitoriști” sovietici, arhitectul N. A. Os-
terman, prevede apropierea naturii de casa
omului. Din pricina artificializării extreme a
mediului urban, se ivește necesitatea de a
restabili legătura între cadrul creat de om
și natură. „Omul — spune arhitectul sovie-
tic — va aspira întotdeauna spre contactul
cu natura în stare pură și nu cu natura...
amenajată... sub formă de parcuri și zone
verzi”. Cu toate acestea, în imposibilitatea
de a construi numai case joase, N. A. Oster-
man preconizează „înălțarea” naturii la ni-
velul caselor înalte, cu terase bogat plantate,
un fel de grădini suspendate care să ofere
locatarilor, chiar și la etajul 60, „policromia
stenică a unui peisaj înflorit”.

În toate previziunile care implică un grad
mai înalt de viață colectivă se ivesc probleme
de adaptare în planul raporturilor sociale.
„Unii psihologi — spune arhitecta-șefă din
Moscova, Aleksandra Petrușkova — sînt de
părere că, pe cît posibil, ar fi de preferat ca
locatarii să coabiteze pe baza unei vieți pro-

fesionale comune care, de regulă, apropie oa-
menii și îi sudează ca grup social. Alții con-
sideră, dimpotrivă, că idealul ar fi să se
asigure o extremă diversitate a profesiilor,
pentru a recompune astfel echilibrul rela-
țiilor sociale spre care omul aspiră după orele
de muncă”.

Homo ludens în mileniul viitor

CUM se manifestă „foamea de timp” în
faza în care mașina se substituie omului în
domeniul efortului fizic ? Iată întrebarea pe
care și-o pune primul cronicar român al anu-
lui 2000, Mircea Malița : „Cum va fi folosit
timpul liber, vast, intim, nestînjinit din
viața omului, în anul 2000 ?”. El consideră
că „omul anului 2000 va găsi creator în
timpul zilei, seara va practica o meserie, ca
să-și întrețină simțurile și calitățile fizice,
practicînd sporturi ale dexterităților”. Din
păcate, autorul nu precizează care ar putea
fi sporturile respective și, din acest punct de
vedere, el ne rămîne dator. În schimb, spe-
culațiile sale privitoare la jocuri sînt demne
de atenție : „Nimic nu este mai agreabil și
mai conform cu natura omului decît jocul.
Homo ludens se va deda cu sete la practi-
carea celor mai diverse jocuri. Toate compe-
tițiile dominate de reguli fixe, cu sau fără
intervenția hazardului (sporturile fizice fiind
un subcapitol nepredominant), vor fi surse de
destindere și de ascuțire a anumitor fa-
cultăți. Jocurile, avînd aceeași structură ma-
tematică cu activitățile economice, cu nego-
cierile și cu unele fapte ale istoriei, ne con-
duc la o mai bună înțelegere a vieții sociale.
Într-un sens, jucători de table pot intui mai
bine războiul grecilor cîu perșii, iar șahiștii

sînt mai apti să pătrundă natura strategiei nucleare. Jocul de bridge va fi rîspîndit între directorii de întreprinderi“.

Ecosport contra tehnosport

LINIILE foarte cumînți, aproape normale, ale viitorului sportiv prefigurat pe coordonatele unei activități populare, largi, încep să devină sinuoase, ba chiar să se tulbure atunci cînd abordăm perspectiva sportului de performanță. Dacă ar fi să-i credem pe cei mai timizi dintre anticipatori, ziua de mîine nu ne rezervă mai mult decît creșterea părții spectaculare a competiției. Cei mai subtili merg pînă la a vorbi de sportul viitorului ca despre un fel de artă, cu critici de specialitate și comentarii savante la televiziune, pe marginea unor reluări „au ralenti“. Teamă ne e că pășim pe un teren idilic.

Americanii, cunoscuți pentru performanțele de imaginație galopantă, văd viitorul sportiv hiperholic în oricare din cele două direcții pe care le atacă. Ei au găsit și nume adecvate acestor direcții. Prima se cheamă **ecosport**, care s-ar naște din relația omului cu mediul înconjurător și ne trimite cu gîndul la ecologie. Ecosportul se află la o extremă care-și manifestă față disprețul față de tot ce e tehnologie și artificialitate în viața omului, deci și în activitatea sportivă. Partizanii acestei extreme prevestesc o eră a jocurilor naturale, nestructurate, alese liber și improvizate, uneori fără reguli și adesea fără rezultat declarat. Ei au lansat ideea că „marcarea scorului arată că sportul respectiv nu e destul de interesant în sine“, ci are nevoie de semne exterioare pentru a-i mări atracțivitatea. Tabloul acesta „ecosportiv“ — al unor oameni aflați pe o pajiște, spunîndu-și fără premeditare „hai să ne jucăm de-a...“ și fără să știe ce vor juca — tabloul acesta ar purta titlul „întoarcerea sportului la vigoarea sa primară“ — ca o reacție, poate, la faptul că azi avem mai multe statistici, recorduri, performanțe, tabele de medalii decît eroi sportivi adevărați. Această tentativă de „întoarcere la natură“ are și reversul ei: întoarcerea naturii la om! Departamentul parcurilor din New York a hotărît să construiască 12 terenuri de joc transportabile — mici terenuri de joc temporare, ce pot fi instalate pe spațiile virane din oraș!

La polul opus ni se înfățișează așa-numitul **tehnosport**, produs al mașinilor și al tehnicienilor. La aceasă extremă, tabloul — așa cum îl întrevăde William O. Johnson — ne transpune sub cupola unor stadioane gigantice, monumentale, adevărate „arene sibirice“ de lux și trîndăvie, cu aer condiționat, soluri artificiale, butoane la fiecare scaun, permițînd derularea independentă a fazelor pe mici ecrane de TV, cu posibilități, prin senzori electronici, de a asculta bătăile de inimă ale jucătorului de baschet sau rîsularea unui atlet în cursă etc. Taboul acesta, ce ni se pare azi straniu — așa cum trebuie să le fi părut bunicilor noștri cînd Jules

Verne le-a vorbit despre o posibilă călătorie spre Lună — tabloul acesta nu mai ține strict de sport, ci de exhibiția — să zicem — sportivă.

Viziuni grandioase înflăcărează imaginațiile, dar nu-s chiar toți făuritori de „castele în Spania“. O directoare de teatru din Anglia, Joan Littlewood, preconizează un „teatru în care versatilitatea să fie maximizată“, un plan fantastic pentru un imens „palat de distracții“ — pe care Alvin Toffler îl numește „primul spațiu uriaș mobil din lume“ — „în care să se poată prezenta orice, de la o piesă de teatru la un miting politic, de la un spectacol de dans la un meci de lupte greco-romane“.

Soluția „rollerball“

UN cineast american, Norman Jewison, a supralicitat, încercînd o sinteză a viitorului prin imagini sportive, în filmul care a făcut furori, mai puțin datorită calităților sale artistice, cît datorită scenelor de o excesivă cruzime. Gîndit în maniera „science-fiction“, filmul se intitulează „Rollerball“ și prezintă o presupusă societate a anului 2018, o societate — în concepția realizatorului — plictisită, total automatizată, o „societate de consum“ idealizată, care nu mai cunoaște nici foame, nici război, nici poluare, nici criminalitate, nici probleme demografice. Unei asemenea societăți, lenevită în lux și opulență, ca altădată pătura patricienilor în Roma antică, nu-i rămîne altceva decît abandonul simțurilor în surogatul de perversitate al unor sîngeroase competiții cu trăsături sportive. Căci ce este „rollerball“? Un joc de gladiatori inventat de o minte malefică. Două echipe de cîte zece bărbați, echipați mai abitir ca astronautii, gonesc pe pista unui velodrom o bilă de metal „pusă în joc“ de o gură de tun. Echipierii poartă căști solide, mănuși negre cu țepi de oțel și circulă pe roțile, ba cîte trei chiar pe motocicletă. Nu de frumusețe-s dotați combatanții cu mănuși înțepoșate, ci pentru a lovi, și încă zdravăn, de preferință peste obrazul adversarului, pînă la nimicirea lui, pînă la a-l face „out“ — moment în care mulțimea urlă, iar pe tabloul luminos apare un bec roșu în dreptul numărului victimei. Motocicletele nu-s doar pentru a crea senzația de viteză, ci pentru a obstrucționa pe adversari cu pneurile, pentru a-i răsturna, a-i buși, a le face vîntăi și cucui, în sălbatica luptă pentru obținerea bilei de metal. Cine reușește să rețină bila timp de un tur de pistă și s-o arunce într-o țintă magnetică, obține un avantaj marcat pe tabela electronică, aidoma unui „flipper“ uriaș. În cursul dementei vînători, pe pantele înclinate ale pistei se înregistrează răniți, grav răniți și morți. Jocul — dacă mai poate fi numit astfel — conține momente brute din hocheiul pe gheață și fotbalul american, din box și motociclism, dar mai curînd din încăierările de cîrciumă și din accidente de circulație. Luptă de gla-

diatori tehnicizați sau satiră modernă a brutalității, denunțare a violenței în sport? Cine poate ști?

Surfing, deltaplan, skating-board

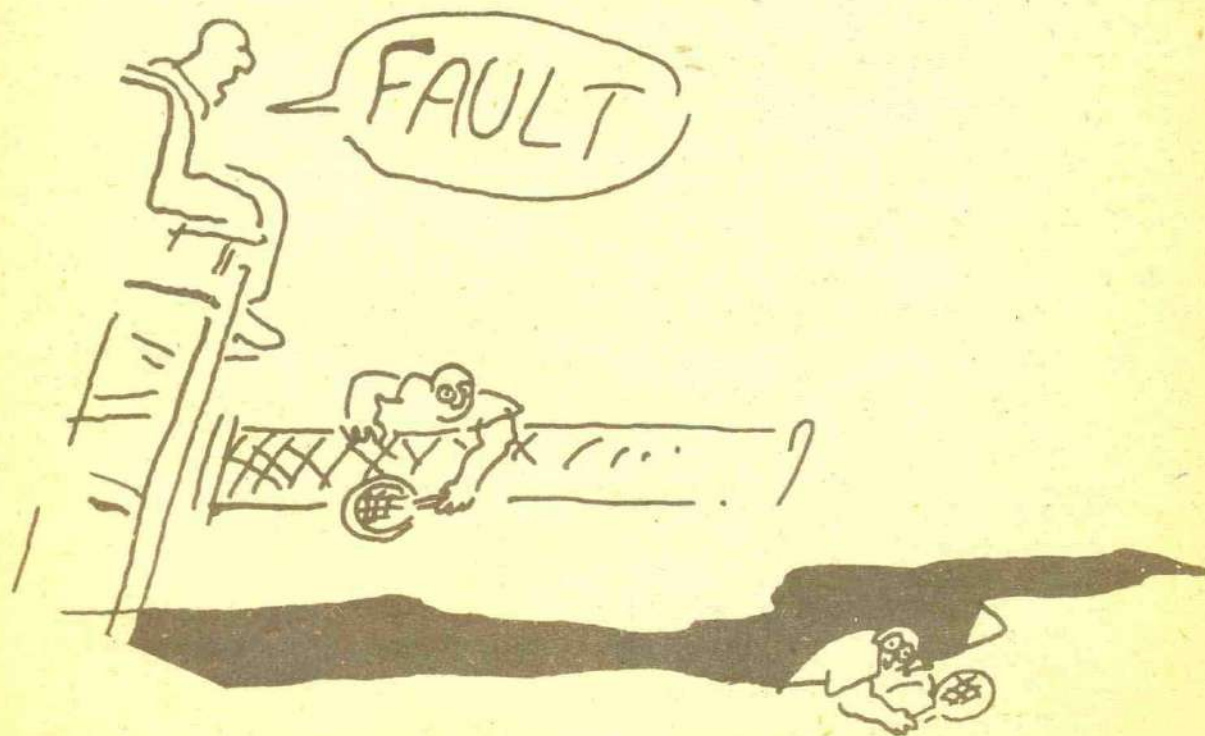
TENDINȚA sportului de înaltă performanță de a călca tot mai îndrăzneț pe tărîmul industriei spectacolului este evidentă încă de pe acum. N-ar trebui să ne fie rușine a recunoaște că pentru o mare parte a omenirii — datorită transmisiilor televizate — pînă și Jocurile Olimpice seamănă cu un imens **show**, mai mult sau mai puțin regizat, în care adesea sinceritatea concurențului e luată drept expresie a interpretării. Alunecarea spre spectacol este evidentă mai ales acolo unde în viața — altădată pură — a sportului intervin interese financiare, comerciale, industriale. E suficient să urmărim ce se întîmplă în „înalta societate” a schiului alpin, unde e foarte greu să mai faci distincție între publicitate, sport și negustorie. Nu e de mirare că în unele țări se vorbește tot mai mult de introducerea în conducerea sportului, a cluburilor, ba chiar și a federațiilor, a unor mijloace împrumutate din arsenalul industriei, al managementului.

După alte opinii, sportul se va supune (dacă nu chiar înrobi) tehnicii aflată în evident iureș. Se pronostichează un **boom** al disciplinelor sportive mai tehnice, iar cunoscutul om de știință sovietic Nikolai Ozolin nu se sfiește să întrevadă competiții pe deltaplane!

De pe acum au intrat în arena olimpică întrecerile planșelor cu velă, cunoscute sub numele de **surfing**. Ca mîine îi vom vedea pe tinerii (ba chiar pe foarte tinerii) competitori, cocoțați pe planșe cu role (așa-numitele **skating-board**), urcînd și coborînd pante de beton special construite, făcînd salturi incredibile, care implică, obligatoriu, portul căștii de protecție! Nu e oare semnificativ faptul că au cerut acreditarea în cadrul sporturilor olimpice discipline atît de noi, uneori chiar ciudate, ca schiul acrobatic, orientarea pe schiuri, gimnastica acrobatică, squash-ul, înotul cu palmare, culturismul, natația subacvatică, taekwondo-ul (una din artele marțiale din familia karate) etc.?

Sigur că în acest viitor (totuși ipotetic) terenurile cu suprafețe artificiale nu vor mai depinde de capriciile climei. S-ar putea ca arbitrajele să se efectueze (spre fericirea boxerilor, scrimerilor, patinatorilor, tenismanilor, săritorilor de la trambulină și a altora) prin mijloace tehnice, cum ar fi senzorii electronici montați fie pe liniile de tușă ale terenurilor, fie pe mănușile de box, pe corpurile luptătorilor. Mai mult, se vorbește chiar de aplicarea în sport a studiilor de comportament la astronauti și — pe aceeași linie — nu e departe probabil ziua cînd vom înregistra recorduri și în Cosmos!

Asemenea tendințe vor cere o specializare tot mai strictă, vor impune sportivului să se consacre pînă la exclusivitate disciplinei sale și vor crea un torent de concurențe nestăvilite pornite pe un bizar tobogan invers, nu în jos, ci în sus, spre virfurile niciodată

invulnerabile ale recordurilor, spre performanțe cărora nu li se potrivesc cuvintele latine „nec plus ultra“. În acest caz, însă, există pericolul — de altfel iminent — ca masa de spectatori să crească nemăsurat, pe măsură ce scade numărul sportivilor de pe stadion. Iar în presupunerile cele mai pesimiste, ne putem aștepta ca într-o societate sedentară să survină totuși nevoia descărcărilor emoționale și atunci vor apărea, tot mai des, ca spectacole televizate sau în arenă, sporturile de luptă, violente și ades contra-făcute (de tipul „catch as catch can“).

Dacă asemenea previziuni s-ar adeveri, împotriva rațiunii umane (în care trebuie să credem, în continuare, cu îndrjire), atunci viziunile fantastice și morbide ale unora ne vor prezenta pe omul de mâine nu ca pe un *homo ludens*, ci ca pe un homunculus, ridicol și absurd.

Idealul de frumusețe al zilei de mâine

UNII sociologi moderni exprimă, dimpotrivă, opinia că sportul de performanță va decădea în viitor, tocmai datorită propriilor sale excese. Performanțele vor deveni tot mai dificile, pretinzând un regim de muncă și de viață care unilateralizează individul. Or, se pare că acest tip uman va fi în contradicție cu modelul uman al anului 2000, previzibil ca o ființă situată la un nivel de echilibru superior.

Iată o contradicție căreia e destul de greu să-i găsești soluția. Dezvoltarea societății moderne, exigențele ei arată că tipul omului Renașterii, ca simbol al plurivalenței, nu mai e posibil în societatea actuală, deoarece specializarea devine tot mai îngustă și mai tiranică, ținând seama de dezvoltarea științei în toate domeniile. Ne aflăm la începutul unei perioade excepționale din punctul de vedere al perfecționării omului. Asistăm la marea revoluție tehnico-științifică. Cum se va solda influența acestei revoluții asupra omului, e greu de răspuns cu decizie, deocamdată.

Problema mușchilor, a unei anumite staturi, se schimbă în conceptul de „frumos“. Lucrurile se vor schimba fundamental. Alimentația va fi mai judicios calculată și combinată. Exercițiul fizic în aer liber va deveni un bun general. Atita vreme cât această armonie a fizicului și psihicului rămâne un element exemplar, care evoluează odată cu gândirea societății, cu necesitățile, ideea de artă și de frumos va evolua în coexistență cu recordurile sportive.

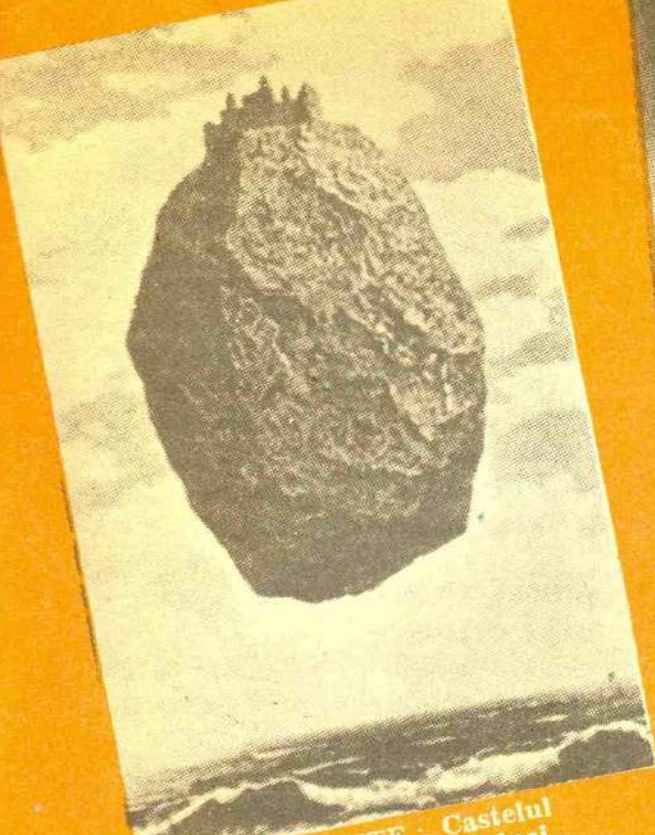
Alvin Toffler merge mai departe, subliniind că progresele rapide în genetică permit credința că vom putea crea oameni după voie. Rămâne doar întrebarea : ce fel de oameni vom dori a crea ? Care va fi standardul nou de frumusețe fizică ? Oare cel dat de culturisti, cu masa musculară hiperbolizată, dar cu mobilitatea redusă ? Toffler însuși — adaptându-se idealurilor unei anumite societăți — lasă alegerea deschisă între „atleți specializați pentru diverse jocuri sportive“ și „hiperatleți erotici“...

Specializarea se manifestă însă nu numai în ordinea umană, într-o epocă în care tehnica urmează să ne scutească tot mai mult de nevoia de a munci în sens fizic. Tipurile de distracții se vor înmulți cu repeziciune : hobby-uri, jocuri, sporturi, divertismente de tot felul. Dar concomitent — pretinde Toffler — se vor naște „subculte“ bazate pe angajarea totală într-o formă oarecare de distracție, care devine stil de viață. Grupuri de planoriști, automobiliști, motocicliști, plonjori subacvatici creează o lume proprie de dimensiuni reduse, o „sectă“ bazată pe o distracție (pasiune) comună și organizată în jurul unei invenții tehnice. Urmează deci — se presupune — o epocă de specializare uluitoare a distracțiilor.

Majoritatea anticipatorilor din Occident prezintă evenimentele viitorului ca date implacabile, aproape fatale. Acești gânditori fac o mare nedreptate Omului (cu O mare), ignorând capacitatea sa de a interveni în făurirea propriului său destin. Noi avem încredere în această capacitate și sintem siguri că — pe temeiul vastului ei fond de imaginație, inventivitate, fantezie creatoare, inteligență, perspicacitate și simț dezvoltat al anticipației — omenirea își va clădi și în domeniul sportului un edificiu solid, potrivit necesităților ei vitale, fiziologice și spirituale, potrivit dorului ei de sănătate și de joacă.

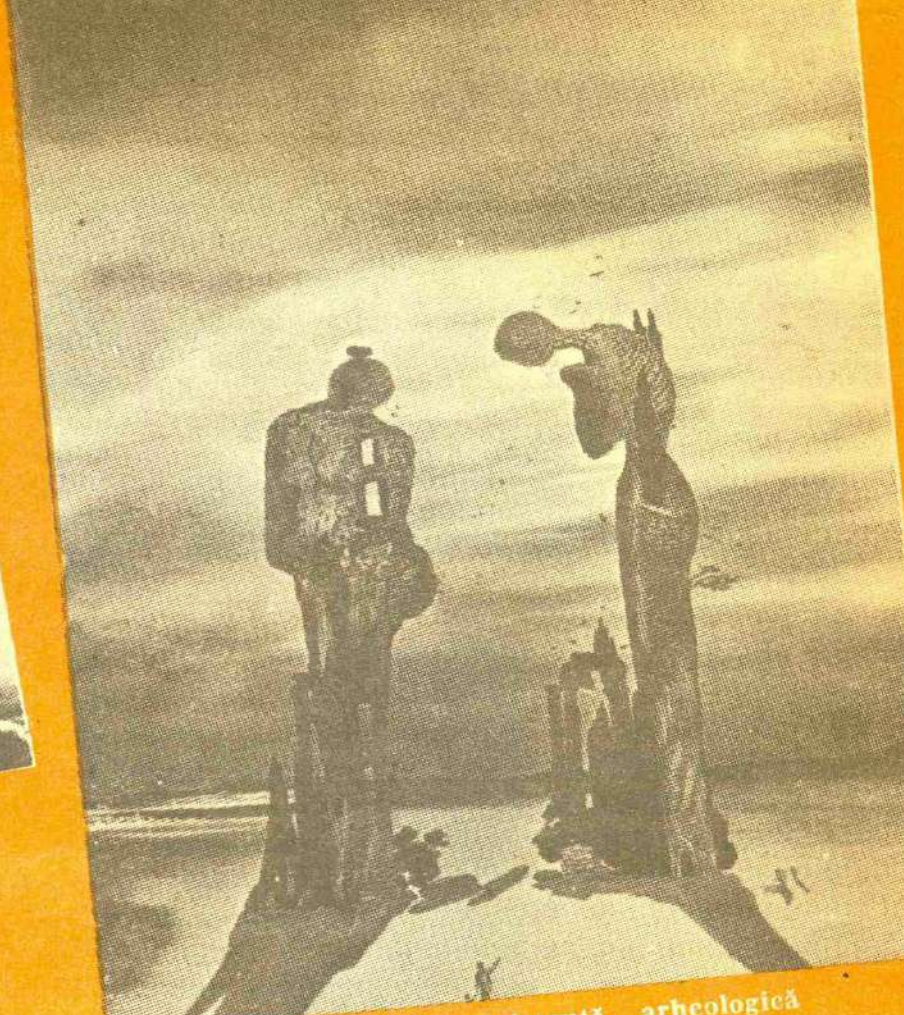
Modesta noastră încercare de a scruta ziua de mâine, de a vedea ce va fi în anul 2000, poate părea hazardată, cînd nu se știe prea bine nici ce va fi la viitoarele Jocuri Olimpice...

O revistă sportivă în limba spaniolă, cu mult simț al anticipației, se intitulează „Deporte 2000“ ; în literele ei tipografice nu răzbat decît trecutul și prezentul. Atunci poate e mai potrivită o cugetare a lui Albert Einstein, care spunea : „Nu mă gîndesc prea mult la viitor ; vine el și așa destul de repede...“

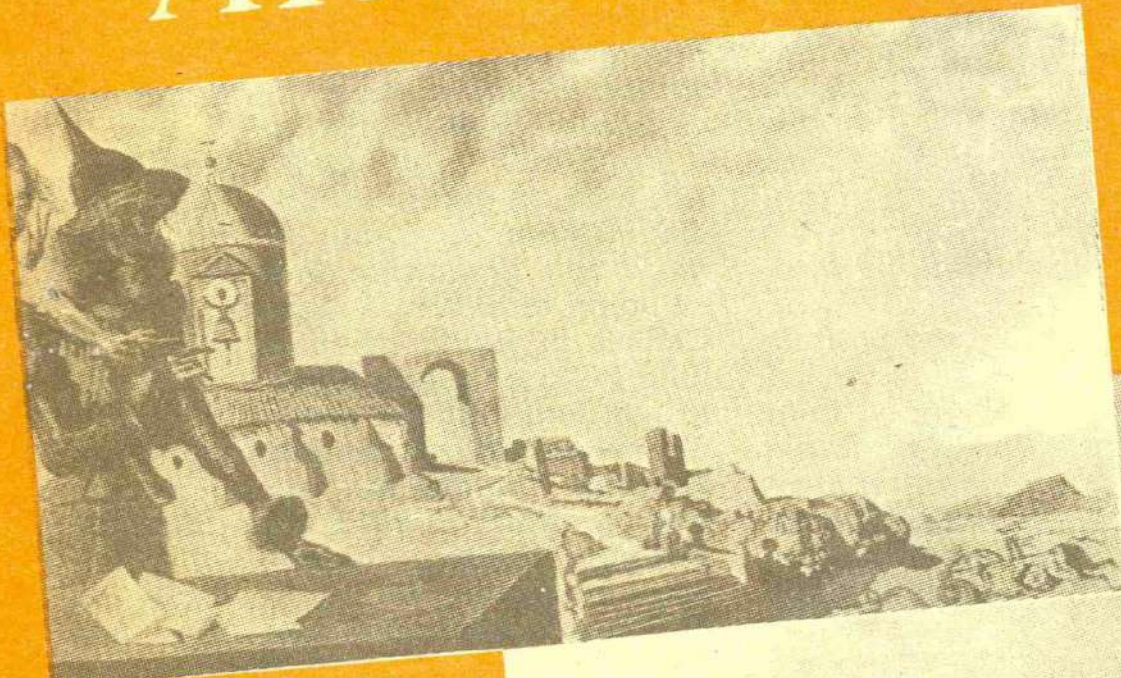

RENÉ MAGRITTE : Castelul
din Pirinel.

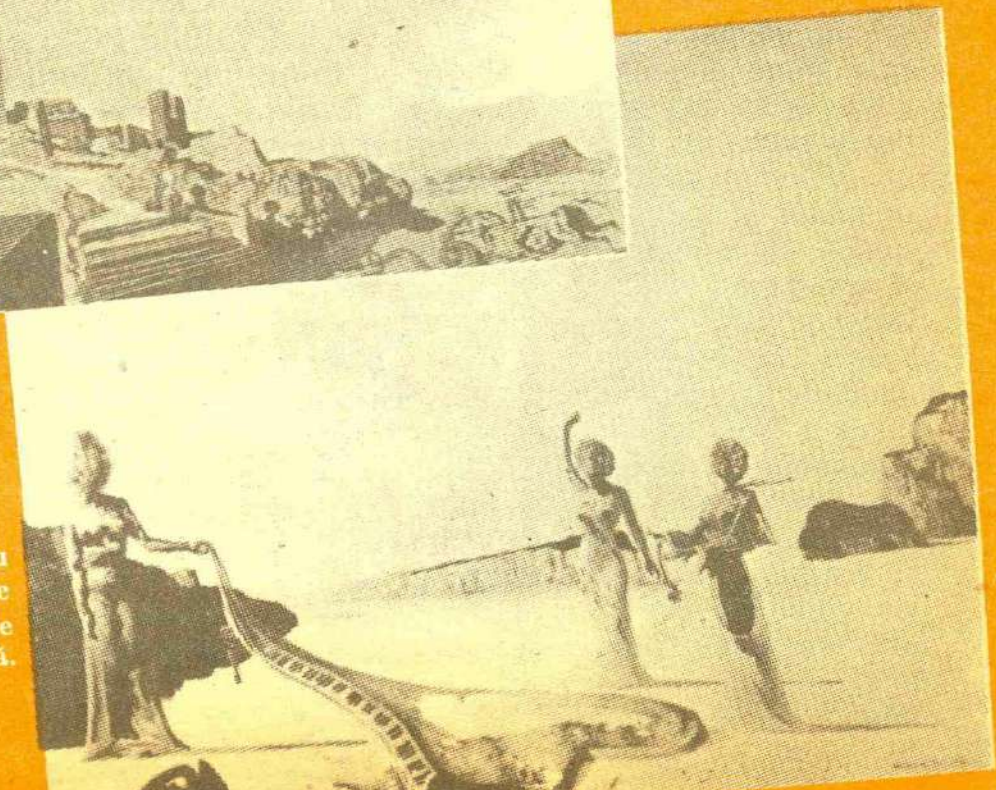
ARTE

SALVADOR DALÍ : Reminiscență
arheologică

SALVADOR DALÍ : Ecce
antropomorfic

SALVADOR DALÍ : Femei cu
capete de flori găsind pe
plajă rămășițele
unui plan cu coadă.

MUZEUL IMAGINAR

„S-AR SPUNE că în artă timpul nu există. Înțelegeți, ceea ce mă interesează este descompunerea, transformarea acestor opere, viața lor de profunzime care este făcută din dispariția succesivă a generațiilor umane. În definitiv, orice operă de artă devine un mit“ — scria André Malraux expunând o idee ce-l va urmări constant de-a lungul unei extraordinar de fertile existențe de creator, istoric de artă, eseist și filosof al culturii. O sintetizează el însuși spunând : „N-am dorit să scriu o istorie a artei... nici o estetică : ci să descopăr semnificația pe care o are prezența unui etern răspuns pe care i-o pune fiecărui om particula sa de eternitate...”

Și, iată, dînd o semnificație posibilă acestui răspuns, încercînd — și reușind prin ideea și realitatea Muzeului Imaginar — să dea substanță la ceea ce am putea numi un miraj al memoriei eterne. Vis mai vechi al omenirii — temă, devenită și a literaturii de science-fiction — iat-o transfigurată prin gîndirea și creația lui Malraux într-o mare valoare culturală, generatoare ea însăși de valori, căci nu este vorba despre altceva decît de inventarierea a ceea ce omenirea a creat mai frumos, mai peren în ansamblul istoriei sale. Căci Muzeul Imaginar „nu este un palmares : este mai întîi de toate expresia unei aventuri umane, imensul evantai al formelor vreodată inventate...“. În concepția universalistă și umanistă a lui Malraux,

„Muzeul Imaginar este sugestia unui vast posibil proiectat prin prisma trecutului, revelația unor fragmente pierdute în obsedanta plenitudine umană, unite în comunitatea prezenței lor nicio dată înfrîntă... Căci Arta este un Anti-Destin... Arta înseamnă operele reînviolate...”

S-ar putea spune că Malraux trasează, prin definițiile date a ceea ce și-a dorit a fi Muzeul Imaginar — profilul unei *Utopii* moderne, cetate bîntuită de fantasma ideală a perenității. Iar fantasticul, în viziunea lui Malraux, se supune artei prin care-și găsește unica formă de expresie. „Este foarte important că invizibilul nu prinde formă decît prin intermediul artei, chiar dacă este depărte de a se concepe drept artă. De unde o putere fascinantă a artistului — puterea de a sugera, prin creațiile sale, ceea ce scapă invariabil privirii oamenilor.“ Excelentă definiție, prin extrapolare, și pentru literatura științifico-fantastică și universul pe care încearcă să-l definească.

În paginile ce urmează, prezentăm, mai întîi, un text introductiv al lui André Malraux, la al său „*Muzeu Imaginar*“ ; apoi, fragmente dintr-un schimb de opinii între André Malraux și Roger Caillois prilejuite de inaugurarea, în iulie 1973, la Galeria Fundației Maeght, a unei expoziții „ce poate face parte din imensul Muzeu Imaginar“ gîndit de Malraux. Volumul din care au fost extrase a apărut în 1973, editat de către Fundația Maeght, cuprinzînd prima mare enumerare, în ordinea dorită de Malraux, a obiectelor care și-ar găsi locul în Muzeu. Iar definițiile teoretice ale spațiului și finalității Muzeului Imaginar, formulate cu strălucire de două dintre cele mai mari personalități ale culturii franceze și mondiale contemporane, își găsesc un loc firesc și necesar într-un almanah dedicat puterii omului de a depăși, prin imaginație și creație, limitele propriiei sale condiții temporare și planetare.

D.D.

André Malraux la inaugurarea Muzeului Imaginar de la Saint-Paul-de-Vence, în 1973, în fața tabloului *Lucretia și Tarquinius* de Tintoretto

ANDRÉ MALRAUX

Introducere la „Muzeul Imaginar“

UN crucifix roman nu era în primul rînd o sculptură. *Madona* lui Cimabue nu era în primul rînd un tablou, chiar și *Atena* lui Fidiias nu era în primul rînd o statuie.

Rolul muzeelor în relația noastră cu operele de artă este atît de mare, încît ne-ar fi greu să gîndim că ele nu există și că nu vor exista niciodată, acolo unde civilizația Europei moderne este sau a fost necunoscută; și că la noi aceste muzee există de mai puțin de două secole. Secolul al XIX-lea a trăit prin ele; iar noi mai trăim încă din ele, și uităm că au impus spectatorului o legătură cu totul nouă cu opera de artă.

Ele au contribuit la eliberarea de funcția lor a operelor de artă pe care le reuneau; la metamorfozarea în tablouri, pînă și a portretelor. Dacă bustul lui Cezar sau statuia ecvestră a lui Carol Quintul sînt încă Cezar și Carol Quintul, ducele de Olivarès nu mai este decît Velásquez. Ce importanță are identitatea „Omului cu coif“ sau a „Omului cu mînușă“? Pentru noi numele lor sînt Rembrandt și Tizian. Portretul încetează de a mai fi înainte de toate portretul unui anume personaj. Pînă în secolul al XIX-lea, toate operele de artă au fost imaginea a ceva care exista sau care nu exista, mai înainte de a fi opere de artă. Numai în ochii pictorului, pic-

tura era pictură ; deşi, adeseori era şi poezie. Muzeul suprimă din aproape toate portretele (fie ele chiar şi ale unui vis) aproape toate modelele care le-au inspirat, smulgînd, în acelaşi timp, operele de artă, funcţia ; el nu cunoaşte nici paladin, nici sfînt, nici Christ, nici alt obiect de veneraţie, de asemănare, de imaginaţie, de decor, de posesiune ; ci numai imagini ale lucrurilor, diferite de înseşi lucrurile pe care le reprezintă, extrăgînd din această diferenţă specifică raţiunea lor de a fi. El este o confruntare de metamorfoze.

Dacă Asia nu a făcut cunoştinţă cu el decît recent, sub influenţa şi îndrumarea europenilor, este pentru că în concepţia Asiaticului, mai ales a celui din Extremul-Orient, contemplaţia artistică şi muzeul erau inconciliabile. În China, plăcerea extremă pe care o provocau operele de artă era mai întîi de toate legată de posedarea acestora, în afară de cazul în care era vorba de artă religioasă ; dar această plăcere se datora în primul rînd izolării operelor de artă. Picturile nu erau expuse, ci desfăşurate rînd pe rînd în faţa unui amator în stare de contemplaţie, fiecare din ele contribuind la înfrumuseţarea sau aprofundarea comuniunii cu lumea. Confruntarea picturilor, ca operaţie intelectuală, se opune profund abandonului care este singurul ce permite contemplarea asiatică ; în ochii Asiei, muzeul, dacă nu este un loc al cunoaşterii, nu poate fi decît un concert absurd în care se succed şi se amestecă, fără pauză şi fără sfîrşit, melodii contradictorii.

De mai bine de un secol, relaţia noastră cu arta nu a încetat să se intelectualizeze. Muzeul impune o investigare a fiecăreia din expresiile lumii pe care le reuneşte, o interogare asupra celui lucru care le reuneşte. Succesiunea şi aparenta contradicţie a şcolilor au adăugat „plăcerii ochiului“ conştiinţa unei căutări pasionate, a unei recreări a universului în faţa Creaţiei. În fond, muzeul este unul din acele locuri în care se naşte cea mai înaltă idee despre om. Dar cunoştinţele noastre sînt mult mai vaste decît muzeele noastre ; vizitatorul Luvrului ştie că în acest muzeu nu

va găsi nimic semnificativ din opera lui Goya, nici din a Marilor Maestri englezi, şi nici din pictura lui Michelangelo, Piero della Francesca sau Grünewald ; şi aproape deloc Vermeer. Acolo unde opera de artă nu are altă funcţie decît aceea de a fi operă de artă, într-o epocă de continuă explorare artistică a lumii, reuniunea atîtor capodopere, din care atîtea capodopere sînt absente, convoacă în spiritul nostru toate capodoperele. Cum ar putea oare acest posibil mutilat să nu ceară tot posibilul ?

De ce este el inevitabil frustrat ? Pînă aici, de ansamblurile de vitralii şi fresce ; de ceea ce este netransportabil ; de ceea ce nu poate fi etalat cu uşurinţă, ansamblurile de tapiserii, de exemplu ; de ceea ce el nu poate dobîndi. Chiar şi atunci cînd se datorează utilizării perseverente a unor mijloace imense, un muzeu se constituie tot prin succesiunea unor întîmplări fericite. Victoriile lui Napoleon nu i-au permis să aducă „Madona Sixtină“ la Luvru, şi nici un mecena nu va aduce la Metropolitan Museum faimosul „Portrait Royal“ de la Chartres, sau frescele din Arezzo. Din secolul al XVIII-lea şi pînă în secolul al XX-lea, s-a transportat ceea ce era transportabil ; lumea a văzut deci cum s-au vîndut mai multe tablouri de Goya, decît fresce de Giotto. Astfel, muzeul, născut într-o vreme cînd tabloul de şevalet era singurul care reprezenta pictura vie, se constituie într-un muzeu nu al culorii, ci într-unul al tablourilor ; nu în muzeul sculpturii, ci în cel al statuiilor.

CĂLĂTORIILE de cunoaştere a capodoperelor artistice completează muzeul în secolul al XIX-lea. Dar cîţi artişti au reuşit să cunoască ansamblul marilor opere ale Europei ? Gautier a văzut Italia (fără să vadă Roma), la treizeci şi nouă de ani ; Edmond de Goncourt, la treizeci şi trei de ani ; Hugo, cînd era copil ; Baudelaire, Verlaine, niciodată. Totuşi, călătoria în Italia era o tradiţie. Mai erau vizitate şi regiuni din Spania, din Germania, poate şi din Olanda ; adeseori, lumea mergea să cunoască Flandra. Mulţimea atentă

de amatori care se precipita spre Salon, publicul celei mai bune picturi a timpului, trăia din Luvru. Baudelaire nu a văzut operele capitale ale lui El Greco, și nici pe ale lui Michelangelo, Masaccio, Piero della Francesca, Grünewald, Tizian, Hals, — nici pe acelea ale lui Goya, deși exista Galeria din Orleans... „Farurile“ sale încep în secolul al XVI-lea.

Și totuși ce a văzut poetul? Ce au văzut, pînă în 1900, toți aceia ale căror reflecții asupra artei rămîn pentru noi revelatoare sau semnificative, și despre care presupunem că abordează aceleași opere ca și noi; că referințele lor sînt aceleași cu ale noastre? Două sau trei muzee mari, și fotografii, gravuri sau copii ale unui mic număr din capodoperele Europei. Cît despre majoritatea cititorilor acestor scriitori, se poate spune și mai puțin. În cunoștințele artistice ale vremii exista deci o zonă vagă, căci a confrunta un tablou de la Luvru cu un tablou din Florența, de la Roma sau Madrid, însemna, de fapt, confruntarea între un tablou și o amintire. Memoria optică nu este infailibilă, și adeseori studiile succesive apăreau la un interval de mai multe săptămîni. Din secolul al XVII-lea și pînă în secolul al XIX-lea, tablourile, reproduse prin gravură, au devenit gravuri, conservîndu-și (relativ) desenul, tablourile și-au pierdut culoarea căreia i s-a substituit, nu prin copiere ci prin interpretare, expresia sa în negru și alb; tablourile și-au pierdut și dimensiunile, căpătînd forme limitate. Fotografia în alb-negru, în secolul al XIX-lea, nu era decît o gravură mai fidelă. Amatorul de artă din acea vreme a făcut cunoștință cu pînzele așa cum noi am cunoscut mozaicurile și vitraliile pînă la războiul din 1940...

AZI, un student dispune de reproducerea în culori a majorității operelor magistrale, descoperă o mulțime de picturi de mai mică valoare, artele arhaice, sculpturile indiene, chinezești, japoneze și precolumbiene din epocile de aur, o parte din arta bizantină, frescele romane, artele sălbatice și populare. Cîte statui erau reproduse în 1850? Albu-

mele noastre își găsesc în sculptură — pe care monocromia a reprodus-o mai fidel decît a reprodus tablourile — domeniul lor privilegiat. Luvrul (și unele din anexele sale) erau cunoscute, și oamenii își aduceau aminte de ele așa cum puteau; în prezent, dispunem însă de atîtea opere semnificative pentru a suplini sincopile memoriei noastre, încît nici cel mai mare muzeu nu le-ar putea cuprinde.

Căci Muzeul Imaginar va împinge dincolo de orice limită confruntarea impusă de muzeele propriu-zise: răspunzînd la apelul acestora, artele plastice și-au inventat propria lor imprimărie.

Traducere de Daniela DOBROIU

(Din „Le Musée Imaginaire“, Gallimard, pag. 9—12).

SCHIMB DE OPINII ROGER CAILLOIS — ANDRÉ MALRAUX

ROGER CAILLOIS

UN SCRITOR deschis spre lume așa cum rar au mai fost alții și care știe mereu să forțeze spiritul spre o nouă viziune. Totul este în ton, în formulă, într-o inedită artă a convingerii pe care a făurit-o pentru a-i servi, după chipul și asemănarea sa: abruptă și decisivă, așa cum este și el. Nici nu discută, nici nu argumentează: o gîndire cît se poate de puțin discursivă. Pornește de la o evidență întrevăzută și, pentru a o impune, redistribuie datele problemei. Modifică relațiile, perspectiva, înlătură o aparență, pune accentul pe un anume detaliu neglijat. Și iată că, din elementele reînnoite printr-o dispunere nepre-

văzută, străfulgeră un adevăr care dintr-o dată pare irecuzabil și care rămâne fecund chiar și după ce examenul rațiunii i-a adus o necesară temperare. Nu numai că răspunsul precedă întrebarea : el o organizează, o așază la locul ei, o completează și, la nevoie, o justifică. De unde și acele străfulgerări specifice la care apelează André Malraux, atât în eseuri cât și în romane, el știind să renunțe la tranziții. La el, un roman este mai puțin desfășurarea unei „istorii”, cât succesiunea unor scene semnificative soluționată deseori printr-o brutală schimbare de perspectivă, totodată imprevizibilă și obligatorie, aproape așa cum se întâmplă în tragedia greacă și în romanul polițist (și nu mă miră că a sesizat atât de repede înrudirea lor). Mereu același demers gîfuit de intuiții precipitate pe care autorul le-a lăsat să-și ascute încet, în umbră, lama expresiei lor, tăișul lor cel mai eficace. Enunțul este demască pe neașteptate, așa cum în jocul de șah se recurge la figura decisivă cu piesa principală. Și atunci se arată cu atât mai percutant (unul dintre adjectivele preferate ale autorului, cel puțin în conversația sa) cu cât surpriza se adaugă la ceea ce el dezvăluie ca flagrant și indiscutabil.

Orice scriitor de forță își creează astfel o retorică proprie, o alură inimitabilă prin care se face recunoscut și care stupefiază. Iar Malraux, așa cum am spus, atent asupra universului, a fost aproape încă de la început lipsit de cochetăriile și slăbiciunile lumii verbale și închise specifice oamenilor de litere. În primul rînd, pentru că este omul generozității și luptei, om al războiului, mai precis al războiului civil. Într-adevăr, nu visează nici la expansiune, nici la hegemonie, dar în orice țară (și, în ultimă instanță, și în țara sa), el se alătură rîndurilor celor care au afinități cu exigențele sale. Este omul angajamentului și al solidarității, nu al unui destin local sau istoric, în acest sens mai mult partizan decît patriot. Expus, expunîndu-se, luptă cu arma în mînă, cum a spus-o, alături de cei care merg la război fără să le placă. În afară de aceasta, și mai tîrziu, om politic, adică al responsabilităților și

deciziilor, își cîntărește cuvintele pentru că aceste cuvinte îl angajează, ceea ce nu-l oprește nicidecum să rămînă un om al scrisului, un om al stilului. De aici, îmi imaginez, disprețul pe care îl manifestă, pe bună dreptate, față de tenebrosul și labirinticul inconștient ca și față de resursele prea docilei dialectici : unul dintre purtătorii săi de cuvînt declară că Malraux judecă omul în funcție de ceea ce acesta realizează, nu după mizerul ghem de secrete ascunse care constituie viața sa interioară.

În aceste condiții, autorul, conform etimologiei, nu cel care creează sau care execută, ci acela care sporește — autorul nu caută să imprime, prin alchimie, un sens mai pur cuvintelor tribului, ci conferă, firesc, celor mai comune dintre ele un sens mai imperios, aproape dramaturgic, mai precis de la început, mai exigent.

DIMENSIUNEA UNIVERSALĂ

Expus planetei în întregime. În linia lui Jules Verne și Spengler, în același timp cu Toynbee și Saint-John Perse, Malraux face parte dintre acei puțini oameni care, înaintea celorlalți, au conștientizat unitatea asteroidului cu ciclicitatea vicisitudinilor istoriei. Aventura, explorarea, exploatarea întinderilor virgine au îmbogățit analele cu o cucerire care se încheie cu lucrările Transamazonienei în momentul în care primii cosmonauți inaugura un alt fel de aparatură.

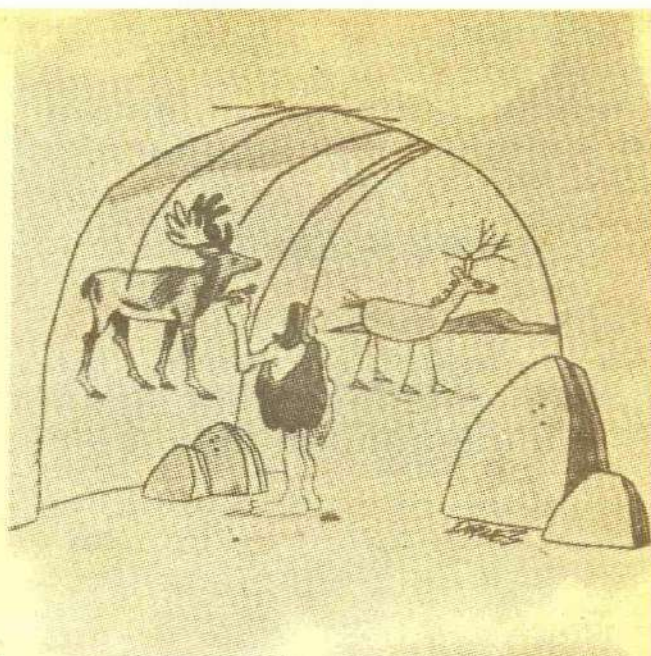
Fondarea imperiilor, promulgarea codurilor, a calendarelor, lenta pregătire a lexicurilor, a abecedarelor, a cadastrelor, a farmacopeelor, tabelele de corelații între ierarhiile concurente, repartizarea (sortarea, filtrarea) competențelor, sistemele de măsuri și greutăți, fiecare repertoriu, fiecare paradigmă, fiecare rețea ce asigură permanența instituțiilor și moravurilor și care conferă fiecărei culturi stabilitatea și originalitatea sa inalienabilă, înrudind-o, totodată, cu toate celelalte ale lumii prin aceeași poftă de exactitate și perfecțiune, aceasta a fost cea de-a doua dintre stupefiantele enumerări, prealabile descoperirii unei conivențe gene-

rale, la rîndul ei la fel de indisolubile și secrete.

Lui André Malraux, întîmplarea sau destinul, care este celălalt mod de a citi același text, i-a rezervat domeniul cel mai ambiguu, misterioasa sintaxă a simulacrelor prin care animalul, pe care-l definește ca fiind singurul ce știe că trebuie să moară, se arată totodată și singurul care știe să adauge lumii din care s-a născut opere care să fie altceva decît adăposturi, vizuini sau hambare, date noi care reflectă și prelungesc universul, fiind în același timp primite de specia umană ca o achiziție pentru totdeauna, un miraj al eternității. De unde patima scriitorului în a decela în artă o menire ce depășește pura estetică. În operă, frumusețea apare drept o calitate aproape în exces, strălucire superficială acordată prin surplus. Perfecțiunea formală, contrar valorii expresive, nu devine perceptibilă decît atunci cînd e privată de ambiția profundă pe care, inițial, trebuia s-o satisfacă. Diversitatea stilurilor diseminează un limbaj sacru, cu nenumărate alfabete care reiau și continuă același solilocviu solemn. Dacă acest înalt limbaj traduce nevoia de a reprezenta lumea zeilor ce se află dincolo de moarte, el întreține în același timp certitudinea — pe jumătate presentiment, pe jumătate sfidare, protest și consolare — că dacă zeii n-au creat omul ca ființă nemuritoare, acesta dispune de un mijloc de a dovedi că ei au fost timizi și, pe ocolite, să îmblînzească blestemul [...].

REFERINȚA ÎNDEPĂRTATĂ

Peste tot, deci, medaliile și frescele, bijuteriile și poemele, efigiile și cadențele sînt mărturia unui aspect real sau visat al lumii. Oamenii n-au cunoscut o altă dorință mai tenace și împărtășită, decît aceea de a lăsa în urma lor un blazon, o piramidă, o marcă a trecerii lor prin lume. Grămada de pietre în echilibru lăsată de un nomad imită mai tîrziu orice efigie, chip sau ritm capabil să întindă o capcană memoriei. Astfel, permite omului, printr-un fel de procură, să ocupe un loc într-un univers mai stabil, desigur, și el supus univer-

salei disoluții, urmînd a se întoarce în țărîină, dar nu atît de curînd. Îi procură astfel iluzia unei longevități, aproape existența unei constelații. Certitudinea dispariției, fantasmagoria unui decor mai puțin friabil acționează — la nivelul sufletului omenesc ca și la cel al cetății — ca un stimulent. Acela care — într-o scurtă suită de catrene — a încercat să reunească pe expozanții încă rari ai unei schițe de *Muzeu Imaginar* al căror geniu se înrudește în multe puncte cu cel al lui André Malraux, n-a greșit definind tentativa pătimașă prin care fiece cultură, la rîndul său, își murmură testamentul ca pe un *...arzător suspin ce trece din veac în veac...*

Stranie, constantă și aproape inexplicabilă revendicare. Și au împărtășit-o cele mai umile triburi ca și popoarele civilizațiilor agonizante, rebelul ca și despotul. Și nu s-ar putea traduce printr-un capriciu sau un accident.

ȘOCUL ÎN REPLICĂ

Iată inventarul general conceput și amenajat în economia sa esențială: exact contrariul unei istorii a artei, mai degrabă un tablou cu intrări multiple, un tablou al intențiilor, continuităților, osmozelor, paroxismelor și impasurilor ce-i asigură unitatea dar și răspîntiile. În același timp, tabla de șah a raporturilor inextricabile dintre opere și climat, tehnică, moravuri, putere, bani,

credință. După anchetare, patrimoniul întreg al planetei se cufundă pînă în mileniile preistoriei, anexînd o întreagă Kamceatkă geografică sau mentală, fără a mai ține cont de resurecțiile metamorfozante [...]

ANDRÉ MALRAUX

Dragă Roger Caillois,

Nu pot decît să-ți mulțumesc pentru această analiză perspicace, prietenească și admirabil condusă. Dar concluzia pune, pentru prima dată, întrebarea capitală ridicată de *Muzeul Imaginar*, a cărui existență nu mai este o incertitudine : ce *valoare* capătă aici arta ? [...]

Primul *Muzeu Imaginar*, cel al memoriei și gravurilor, a fost supus frumosului ideal, cu o latură venită de la „natură“ ; idealizare și realism. Totuși : „Luați de aici mizeriile astea !“

Al doilea s-a născut dintr-un pluralism. Mai întîi, din opoziția, mai tîrzie decît ar părea la prima vedere, între arta medievală creștină și arta clasică. În pictură, din opoziția între Veneția și Roma : Delacroix a fost pentru Tizian, trecînd prin Rubens, ceea ce Ingres a fost pentru Rafael. Apoi, cu ajutorul expertizelor și fotografiei, *Muzeul Imaginar* a descoperit marile arte religioase ; sculptura romană a primit la sînul său marile arte ale sculpturii chineze, indiene, mexicane. Credința rivaliză cu frumusețea.

În sfîrșit, al treilea *Muzeu Imaginar*, al nostru, le înglobează pe primele două, nu fără a modifica muzeul clasic și golind sălile romane. El anexează epocile foarte vechi și artele sălbatice, Sumerul, plăcile stepelor, fetișurile. Conflictul început între Chartres, poate Atena, și cu siguranță lumea romano-elenistică capătă astăzi întreaga amploare, întregul sens.

Nici explorarea, nici fotografia, nici chiar arta modernă nu ar fi fost deajuns pentru a reînvia artele sălbatice. Sufletul Muzeului imaginar este metamorfoza zeilor, a morților și a spiritelor în sculpturi, atunci cînd și-au pierdut caracterul sacru. De unde un limbaj nou, distinct de cel care făcuse să se nască

operele respective : limbajul corelației specifice a formelor și volumelor, a formelor și culorilor, căutată de artiști în propriile lor opere și regăsită în catedrale ca și în grottele din Asia, în statuile sumeriene sau malteze, în fetișe și în măști. [...]

Vizitatorii expoziției din cadrul Fundației Maeght se vor găsi în fața întîlnirilor și a opțiunilor unui om născut la începutul acestui secol. Cred că fiecare dintre ei va descoperi, fie că vrea sau nu, propriul său Tezaur, și nu o „Kamceatkă geografică sau mentală“. Cred că va presimți o valoare pînă atunci necunoscută lui, cea pe care o va revela acest tezaur. (Nici mai mult, nici mai puțin necunoscută, de altfel, decît domeniul ultimelor forme ale lui Picasso înainte ca el să le fi creat). Cred, în fine, că situația e aceeași și în cazul *Muzeului Imaginar*, considerat în totalitatea sa : acesta își formează Tezaurul, noi nu facem altceva decît să-l descoperim. De aceea nu pot să văd în acest Muzeu o aventură grandioasă și lipsită de sens ; de aceea nu pot spune : nimic nu este în plus. Nimic nu supraviețuiește. Iar artiștii n-ar trebui să-l urmeze pe Picasso într-o creație care pare să-i proclame singurătatea. Și totuși o fac ; și totuși Tezaurul se formează, chiar în sînul unei resurecții ce pare să-i nege posibilitatea existenței. Muzeul nostru imaginar este legat de arta modernă care îl însoțește și îi dă naștere, prin legături mai complexe decît acelea ale analogiei. /.../ Credem că stăpînim Muzeul în timp ce, în realitate, el este cel ce ne alege ; credem că sîntem cei care selectează formele Tezaurului său, cînd ele se nasc din însăși viața lui. Fiindcă se nasc din el și nu din valori preconcepute de noi, le supunem metamorfozei și nu deriziunii. Acest Tezaur există atît de real, încît este prezent în conversațiile din toate atelierele. Mai mulți dintre predecesorii săi s-au crezut nemuritori ; fără îndoială că este primul care știe că nu așa stau lucrurile. Și poate va releva urmașilor noștri valorile pe care le teaurizează operele sale. /.../

Traducere de Cristian UNTEANU

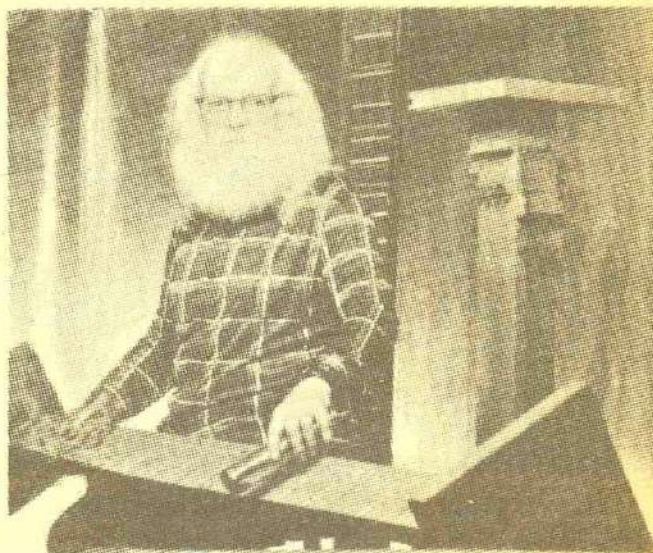
POSIBILĂ FEREASTRĂ SPRE MUZICA VIITORULUI

DESI sonoritatea ghitarei amplificate electric era cunoscută din anii '40 (ghitaristul de jazz Charlie Christian a înscris pe disc în 1941 o atare sonoritate!) se poate estima ca punct de pornire în competiția electronică a sunetului LP-ul antologic de la finele anilor 50 numit *Switch on Bach* în care vest-germanul Walter Carlos propunea în premieră muzică polifonică barocă reinvestită expresiv și timbral prin sound-ul realizat de sintetizator, — moment important și pentru afirmarea compartimentului „Barock“, în care avea să excelleze japonezul Isao Tomita, inginer-muzician de excepție; acestuia din urmă i se datorează fascinante explorări în culoarea sunetului, grație cărora opusuri de Debussy, Rimski-Korsakov și alte pagini ale literaturii muzicale universale — dar și „Hora staccato“ a lui Grigoraș Dinicu — au beneficiat de o nouă identitate sonoră...

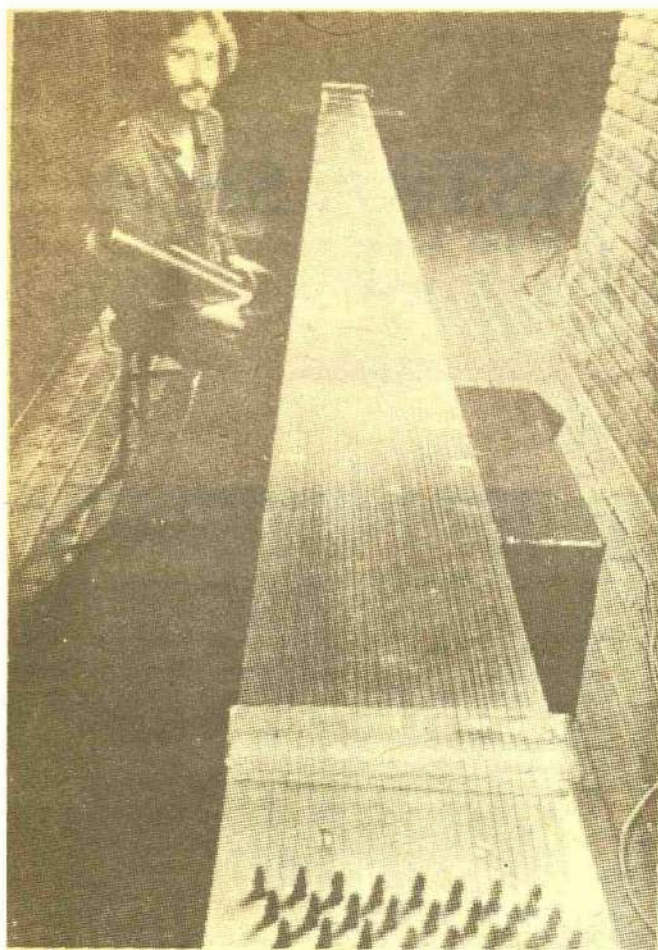
Printre „pionierii“ care au avut acces la primele sintetizatoare aduse de peste ocean (o aparatură pe atunci foarte greoaie, ocupînd spațiul mai multor camere și funcționînd cu tuburi electronice), s-a numărat și Jean-Michel Jarre, deși debutul său pe arena muzicii electronice a avut loc mai tîrziu...

Referindu-ne la „rock-ul electronic“ (fiindcă s-a dezvoltat, în paralel, un drum al căutărilor novatoare de această natură și în „marea muzică“, exponentul nr. 1 — compozitorul Karlheinz Stockhausen — și emulii săi activînd în perfecționatul centrul de cercetări și experimente de la Darmstadt), să menționăm mulțimea liniilor de filiație ramificate în toate direcțiile, conducînd fie la rezultate singulare, fie la tipuri

Ivor Darreg, patriarhul muzicii microtonale

distincte de formulări lexic-muzicale, slujite de grupuri de muzicieni. Nu întîmplător se asociază adesea termenii „rock electronic“ cu „rock cosmic“, era cuceririi cosmosului aflînd corespondente de exotism și insolit în planul eteratelor, straniilor irizații cromatice ale oscilațiilor audio emise de generatoare și modulate cu un larg evantai de filtre electro-acustice. Pentru prima oară, astfel, se proceda la o evadare din domeniul sunetelor produse pe cale „naturală“, adică prin punerea în vibrație mecanică a unor corpuri (corzile lovite, ciupite ori „mîngîiate“ de arcuș, percuția unor instrumente membrano-fone, a unor plăci metalice, de lemn ori de sticlă, punerea în vibrație a coloanei de aer din tuburile instrumentelor de suflat etc.), generîndu-se timbruri ori combinații de culori sonore nemaiauzite — îndeosebi prin acționarea asupra „armonicilor“ ce însoțesc întot-

Craig Hundley cîntînd la „blaster“

deauna un sunet fundamental. Dacă pînă atunci numărul timbrurilor naturale părea apreciabil, permițînd mixaje și asocieri practic nelimitate (să ne gîndim, de pildă, la cuprinzătoarele disponibilități ale unui ansamblu simfonic, valorificate de pana unui orchestrator iscusit), apariția instrumentelor electronice a expandat în chip considerabil acest univers al posibilului: căci în „inima“ unui sintetizator — chiar de un tip constructiv mai modest — sălășluiesc, cel puțin teoretic, mii de variante de sound... În fapt, caracterul întrucîtva artificial al sunetului electronic, o oarecare lipsă de căldură și de firesc a unei vibrații produse „în eprubetă“ (deși, în mod paradoxal, tocmai instrumentele tradiționale, acustice sînt denumite instrumente „reci“) face ca auzul nostru fiziologic să perceapă sound-ul electronic cumva separat, detașat de timbrul unei viori, al unui flaut ori al unui pian, astfel că mulțimea de combinații presupusă de complexul aparataj de generare și modulare a sonorităților emise exclusiv prin interme-

diul unui difuzor nu pare atît de diferențiată. Unii muzicieni inventivi, cum este Klaus Schultze — un unicat în peisajul genului — a identificat în *monotonie* un limbaj propriu de exprimare, folosind ostinația, insistența asupra unui „decor sonor“, în care modificările se produc foarte lent, drept justificare estetică a ceea ce semnifică pentru el „muzica ambientală“. Poli-instrumentistul-compozitor Mike Oldfield, în lucrarea sa de referință editată pe discul „*Clopot tubulare*“ (1973), a acordat, dimpotrivă, credit maxim „evenimentelor sonore“ celor mai diverse, suprapuse mai mult sau mai puțin logic, unei texturi de bază. Și grupul „Kraftwerk“ și-a definit un arhetip sonor, încercînd însă o creștere a temperaturii expresive prin adăugarea vocilor umane (uneori și ele „metalizate“, „robotizate“ prin filtrul electronic al sintetizatorului).

Statistic vorbind, cele mai multe formații rock de tentă electronică ori doar orientate în unele perioade ale activității lor spre această formă de exprimare au căutat *integrarea* sintetizatorului într-un context arhitectonic-muzical și timbral în care aparatura electronică nu ocupă un rol de exclusivitate: de citat în acest sens grupuri precum „Yes“ (cu al său celebru Rick Wakeman la instrumente electronice cu claviatură), „Pink Floyd“ și multe altele în care tradiționalele instrumente specifice rock-ului au conviețuit cu claviaturile „alimentate la priză“.

Evaluînd cu un ochi critic multe dintre realizările exponenților muzicii electronice — unele de incomparabilă notorietate — constatăm de nenumărate ori dezideratul fascinației timbrale pure, ca parametru precumpănitor în raport cu celelalte elemente constitutive ale artei sunetelor. Instrument atrăgător — dar totodată primejdios prin multitudinea de efecte coloristice lesne comutabile prin potențiometre și clape — sintetizatorul tinde „să-l fure“ pe cel ce îl mînuiește, să-l corupă într-un nesfîrșit „joc“ al timbrurilor. De aceea structura arhitectonică, „forma“ muzicii, construcția compozițiilor respective lasă nu o dată de dorit în numele unui *ideal ludic* cu adresă directă la perimetrul policromiei sound-ului.

O fericită excepție a oferit-o, de la primele sale discuri de autor, muzicianul grec Vangelis Papathanassiou, care a activat un timp la Paris, stabilindu-se apoi la Londra. Cunoscător în profunzime al aparatului electronic de producere a sunetului, însă în același timp stăpînind cu aplomb tehnica de compoziție și meșteșugul orchestrației, Vangelis a realizat, de-a lungul unei substanțiale discografii, nu doar o foarte diversificată paletă de imagini sonore — apelînd concomitent la coruri, orchestre simfonice, ca și la glasul de excepție al colaboratorului Jan Anderson — dar și evidența unui *concept muzical*, a unei *viziuni creatoare* întru totul pertinente, a unei *dramaturgii* a edificiului sonor de amplă respirație, de anvergură și densitate : *Albedo 039*, *China*, *Spiral*, *Heaven and Hell*, *Chariots of Fire*, *Curious Electric*, *See You Later*, *Mask* sînt cîteva dintre jaloanele unei direcții a certitudinii în aria muzicii, echilibrînd în chip proporțional construcția și emoția, intuiția nativă cu profesionalismul...

Mai aproape de zilele noastre, peisajul rock-ului electronic a continuat să se diversifice, să capteze tot mai mulți adepți printre melomanii de pretutindeni, să fie acreditat de muzicieni de pe toate meridianele... În încheierea acestor rînduri — care, departe de a putea aborda exhaustiv un domeniu atît de vast, de generos, s-au dorit doar o deschidere spre o perspectivă plină de speranțe, odată cu apariția unor noi generații de sintetizatoare computerizate, din ce în ce mai puțin voluminoase, mai portabile și mai ieftine ca preț de cost, — să menționăm nume mai noi precum acelea ale polonezilor Marek Bilinski, Krzysztof Scieranski, al olandezului Ad Visser și al compozitorilor noștri Adrian Enescu, Anton Șuteu și alții, care încearcă fructificarea disponibilităților tehnicii tot mai sofisticate a momentului nu ca un scop în sine, ci ca un auxiliar de exprimare subsumat gîndirii muzicale.

ADINA DARIAN

UN PALMARES ANTI SCIENCE- FICTION

 OPUL 1985 al celor mai rentabile filme din Statele Unite clasează pe primul loc : *Înapoi spre viitor*, iar pe locul patru: *Cocoon* — ambele filme de știință-ficțiune. Dar cînd, în luna februarie 1986, au fost anunțați candidații la cea de a 58-a cursă pentru Oscaruri, *Cocoon* — (povestea unui bătrîn întinerit cu ajutorul extra-terestrilor) figura numai printre candidații la „cel mai bun rol secundar masculin“ și la „cele mai bune efecte vizuale“, iar *Înapoi spre viitor*, film produs de cel mai popular regizor al genului din ultimii ani, Steven Spielberg, candida la patru categorii, dintre care doar la una mai importantă : pentru scenariu, muzică, sunet, montaj. De altfel, însuși Steven Spielberg dezertase ca regizor de pe terenul SF, ce-l propulsase printre cei mai rentabili regizori hollywoodieni. Dezamăgit probabil că nici *Întîlniri de gradul trei* (1977), nici *Extra-terestru* (1982) nu-i aduseră recompensa Oscarului, nici pentru cea mai bună regie, nici pentru cel mai bun film — categorii la care fusese desemnat printre candidați, trebuind să se mulțumească atunci doar cu un Oscar pentru imagine (*Întîlniri...*) și pentru muzică, efecte speciale, coloană sonoră (*E.T.*), — Spielberg s-a pregătit să demonstreze că talentul și populari-

Steven Spielberg

tatea sa puteau fi la fel de valabile și într-un film cu tematică socială. Regizorul renunță astfel la eroii săi invincibili ținând treaz idealul american al pionierilor de odinioară, reactualizat la frontierele intergalactice și aduce în prim plan lupta pentru câștigarea conștiinței de sine și impunerea propriei demnități, față de familie și de comunitatea sa, a unei femei de culoare, în anii '20.

„Culoarea violet“

O ASEMENEA schimbare de tematică a produs de la bun început o surpriză generală, Spielberg se ține de cuvânt și cucerește din primele săptămâni cu noul său film sufragiile publicului (64 de milioane încasate în primele trei luni de difuzare), iar în februarie '86, prin votul pe secții al breslei, filmul se clasează printre candidați la 11 categorii dintre cele 23 ale Oscarului. Inclusiv la cea pentru cel mai bun film. Succesul părea de neevitat, chiar dacă urma să-l împartă cu un redutabil concurent, candidat și el tot la 11 categorii, inclusiv cea pentru cea mai bună producție: filmul lui Sydney Pollack, *Despărțirea de Africa* (*Out of Africa*).

Se putea afirma că cei doi mari favoriți luau startul în finala Oscarului '85 cu șanse egale. Totuși, cunoscătorii

puteau aprecia că exista un serios avantaj pentru *Despărțirea de Africa*. Regizorul său, Sydney Pollack, figura alături de John Huston (*Onoarea familiei Prizzi*), Peter Weir (*Martorul*), Luis Puenzo (*Istoria oficială*) și Akira Kurosawa (*Ran*) și printre candidații pentru cea mai bună regie. Spielberg însă lipsea dintre ei. Or, specialiștii știu că marele premiu merge de obicei mină în mină cu premiul pentru cea mai bună regie, sau — măcar — realizatorul respectiv se numără printre așa-ziii *nominees*.

A fost cea dintii prevestire sumbră pentru Spielberg. Prima reacție de indignare față de ostracizarea la care părea să-l fi supus chiar membrii secției de regie a Academiei a venit din partea interpretei rolului principal din *Culoarea violet*. Whoopi Goldberg, actriță de culoare, debutantă în cinema, a luat apărarea lui Spielberg, fără teamă că ar putea să-și compromită propria candidatură la cel mai bun rol feminin (Academia nu este niciodată bucuroasă de asemenea contraziceri publice), titlu la care concura alături de actrițe consacrate: Geraldine Page (devenită câștigătoare din acest an a celebrei statuete), Meryl Streep, Jessica Lange și Anne Bancroft.

În sfârșit sosește seara decisivă. Montarea show-ului este încredințată regizorului-coregraf, cunoscut de-a lungul anilor pentru fantezia și spiritul său comic, Stanley Donen. Jane Fonda și Alan Alda acceptă să înmîneze câștigătorilor cele 23 de statuete, în fața celor peste 3 000 de spectatori de la Dorothy Chandler Pavilion, somptuoasa sală din complexul cultural Music Centre. În sfârșit se aprecia că un bilion de telespectatori vor urmări marele suspens precedat de replica devenită tradițională: „Plicul, vă rog!“ (plic ce închide pînă în ultima clipă secretul absolut al rezultatului votului breslei care desemnează pe cei mai buni dintre cei mai buni).

Spre stupoarea multora, se ajunsese însă către miezul nopții (mai întâi sînt anunțați câștigătorii la categoriile mai puțin importante) și titlul *Culoarea violet* nu fusese încă niciodată strigat.

în timp ce *Despărțirea de Africa* adunase deja o cunună de șase Oscaruri! În sfârșit, vine momentul anunțării marelui premiu. Candidați sînt: *Onoarea familiei Prizzi*, *Martorul*, *Culoarea violet*, *Despărțirea de Africa* și *Sărutul femeii păianjen*. Cîștigător: *Despărțirea de Africa*! Zarurile fuseseră aruncate. Așa ceva se mai întîmplase doar o singură dată în istoria premiilor Academiei americane de film. În 1977, cînd povestea de prietenie și rivalitate, de dragoste și ură dintre două stele ale baletului, interpretate de Anne Bancroft și Shirley MacLaine, din filmul lui Herbert Ross, *The Turning Point* (*Răscrucea*), candidat la 11 categorii, rămăsese cu totul în afara palmaresului.

Comparația nu era de natură să-l consoleze pe Spielberg și nici pe producătorul filmului, autorul muzicii, cunoscutul instrumentist Quincy Jones, care — indignat — declară: „Cred că omisiunea are o implicație socială mai profundă. Așa stînd lucrurile, este momentul să facem ceva“.

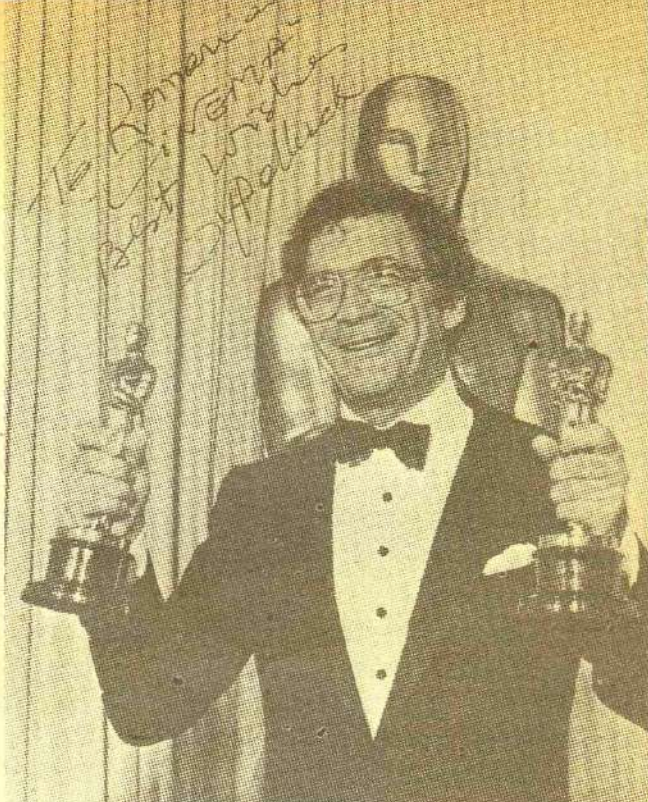
Alo, Oscar!

Ți-ai pierdut credibilitatea...

...TITRAU a doua zi unele cotidiene din capitala filmului american Los Angeles, ceea ce obligă pe Walter Mirisch, unul dintre primii producători independenți ai Hollywoodului și fost președinte al Academiei, să încerce să aplaneze spiritele printr-o declarație promptă: „Cred că membrilor Academiei le-a plăcut pur și simplu mai mult *Despărțirea de Africa*, un film bun, de dimensiuni «super», în genul realizat de David Lean“. Argumentul nu se dovedea deloc concludent.

Cu mult mai revelator a fost fiasco-ul tradiționalului bal oferit de guvernatorul statului California la hotelul Beverly Hilton. Puțin după miezul nopții, sala de dans era pe trei sferturi goală, majoritatea celor 1 500 de invitați preferînd să plece decît să asiste sau să ia parte la numeroasele discuții provocate de rămînerea lui Spielberg în afara palmaresului. Veniseră doar la o petrecere, nu la o gîlceavă.

Dar adevărata tornadă abia începe.

Despărțirea de Africa și regizorul său nedespărțit de trofee Oscarului

Kathleen Turner în *Onoarea familiei Prizzi*

Asociația națională pentru progresul oamenilor de culoare adresează o scrisoare oficială de protest Academiei afirmînd că „palmaresul Oscarului '85 echivalează cu o frînare a filmelor despre comunitatea de culoare“; iar *Grupul apărătorilor drepturilor civile ale oamenilor de culoare* condamnă la rîndul său palmaresul afirmînd că el este nu numai o sfidare la adresa talentului unei întregi echipe, recunoscut chiar

prin cele 11 candidaturi, ci și o palmă pe obrazul lui Quincy Jones (producătorul de culoare al filmului) menționând că : „cele trei premii Oscar de interpretare (doar trei) câte au revenit în decursul a 58 de ediții unor actori de culoare (Hattie McDaniel — 1939 ; Sidney Poitier — 1963 ; Louis Goussett — 1982) — au fost decernate pentru roluri în filme produse de cinești albi“.

Actualul președinte al AMPAS, Robert Wise, regizorul neuitatelor *Sunset Boulevard* și *Poveste din cartierul de vest*, încearcă o explicație retorică : „Nu pot să-mi explic cele întâmplate. Doar nu putem pune în discuție votul întregii Academii și nici nu ne putem îndoii de integritatea membrilor secției de regie care a desemnat candidații“.

În sfârșit, Jack Valenti, președintele lui *Motion Export Picture Association of America* (Asociația pentru Export a Filmului American), purtătorul de cuvânt autorizat, de peste două decenii, al întregii industrii cinematografice americane, este categoric : „Nu poate fi vorba de o conspirație. Probabil că oamenii au apreciat mai mult filmul lui Pollack“ —, și în lipsă de alte argumente, conchide într-o notă comică : „sau poate cei 234 (numărul realizatorilor care compun secția de regie, n.n.) erau în travesti, iar adevărații regizori erau cu toții la *lunch* !“

Zvonurile completează tabloul și tind să motiveze eșecul lui Spielberg prin invidia colegilor.

Pentru a se desolidariza de opțiunea Academiei, *Marea Ghildă a realizatorilor*, numărând 8 000 de regizori — practic toată suflarea realizatorilor de film, de televiziune și directorii comerciali — se întrunește la numai șase zile după seara Oscarului și desemnează pe Steven Spielberg drept cel mai bun regizor al anului 1985, pentru *Culoarea violet*. Dar această distincție, ca și cooptarea lui Spielberg cu câteva luni în urmă printre membrii Academiei de arte și științe ale filmului britanic, sînt recepționate de regizor drept premii de consolare. Prestigiul Oscarului este de negalat în lumea filmului anglo-saxon, căci după ce discuțiile și divergențele vor amuți, istoria filmului va reține doar laureații.

Trecutul cîștigă în fața SF-ului

SINGURUL care în acele zile controversate s-a abținut de la orice comentariu a fost Sydney Pollack, regizorul filmului rival *Despărțirea de Africa*, cîștigător a șapte premii Oscar. Dar nici el nu a fost scutit de scandal.

Autoarea scrierii care i-a inspirat filmul a fost o daneză.

Karen Bixen a cunoscut succesul literar în anii interbelici și prin anii '50 numele ei de condei, Isak Dinsén, a fost pomenit chiar printre posibili candidați la premiul Nobel pentru literatură. Născută cu 15 ani înainte de sfîrșitul secolului, scriitoarea daneză a fost atrasă de tînără — cum ea însăși avea să mărturisească în scris — „de călătoriile către necunoscut“. Îndrăgostită nebunește de vărul ei, suedezul Bror Blixen, ea hotărăște, spre surprinderea familiei, să accepte cererea în căsătorie a fratelui acestuia, baronul Blixen-Finecke (interpretat în film de Klaus Maria Brandauer). Alegere interpretată ca semn al neîncrederii ei în viață, sentiment cuibărit în sufletul excentricei viitoare baroane, de la vîrsta de zece ani, odată cu pierderea tatălui ei (el însuși scriitor, autor al unor *Scrisori de vînătoare*, publicate sub pseudonimul Boganis, scrieri reținute printre clasicii genului în literatura daneză).

Necunoscutul, atunci, la început de secol XX, s-a materializat prin dorința de a se stabili în Africa, în Kenya, aflată în plin proces de colonizare. „Am avut o fermă în Africa...“ Așa începe romanul, publicat în 1937, după ce autoarea pierduse acolo totul, și soțul, și dragostea, și speranțele, și se întorsese să se izoleze și să scrie în casa părintească din vecinătatea palatului Elsinor. Peisajul insolit și paradisiac al platoului kenyan este fundalul romanului și noul univers unde baroana-scriitoare descoperă existența și tradițiile altei rase, lumea sălbatică a necuvîntătoarelor și nu mai puțin meandrele propriului ei suflet, prin dragostea ce o poartă unui enigmatic aristocrat englez — al 21-lea conte de Erroll — pasionat de vînătoare și de femei (în film, Robert Redford). De altfel, în realitate el își va fi sfîrșit viața în 1941, răpus

Meryl Streep primește Oscarul

Jane Fonda

într-o crimă pasională chiar în propriul său Buick, la Paris. Filmul ne poartă așadar în anii '20, când soții Bixen își construiseră un occidental *cottage* unde trăiau în mijlocul pustietății, după moda colonizatorilor, cu slujitori de culoare în alb, cu covoare orientale sau piei de zebra pe jos și cu tablourile descendenților pe pereți, cu balauri ca în *Pe aripile vântului*...

După decesul scriitoarei, în 1962, romanul ei aventuros și exotic totodată a intrat în atenția Hollywoodului ca posibil scenariu de film. Chiar Orson Welles s-a numărat printre cei dornici să-l ecranizeze. Apoi proiectul a eșuat. A fost însă reactualizat odată cu apariția în ultimii ani a unei biografii dedicate de o scriitoare americană, Judith Thurman, „marii doamne a literaturii daneze”, după ce autoarea americană a întreprins timp de 12 ani cercetări minuțioase în Kenya și Danemarca pe urmele misterioasei scriitoare. Pollack s-a lăsat desigur captivat de oferta dramatică a unei asemenea existențe, dar cel ce l-a determinat să facă această ecranizare a fost Kurt Luedtke, prietenul și scenaristul său pe când colaborau la filmul *Tootsie*.

O condiție rămânea de îndeplinit : să obțină acordul lui Meryl Streep pentru a interpreta rolul principal. Cea mai solicitată actriță americană din ultima vreme (patru filme în doi ani ; *Îndrăgostiții* cu Robert de Niro ; *Plenty* de Fred Schepsi, *Out of Africa* cu Redford și *Heartburn* în regia lui Mike Nichols),

despre care se spune că este suficient să accepte un rol pentru a fi candidată la Oscar (cum o dovedește și filmul în discuție) acceptă rolul.

Dar euforia laureaților s-a văzut oarecum stînjinită nu numai de nemulțumirile iscate de excluderea lui Spielberg din palmares, dar și de protestul unor oameni de cultură din Kenya. Prominentul scriitor marxist Kenyot Ngugi Wa Thiongo critică „atitudinea paternalistă a filmului care tratează băștinașii ca pe niște biete animale fataliste”, și „viziunea idilică a autorului care prezintă Kenya ca o țară erotică unde albi sînt niște zei, iar oamenii de culoare niște neciopliți”.

Studiourile Universal, văzîndu-se astfel acuzate de discriminare rasială și de idealizare a trecutului colonial, protestează la rîndul lor, amintind de existența casei memoriale a scriitoarei Karen Bixen, inaugurată anul trecut de autoritățile din Kenya, chiar în mult discutatul *cottage* de la fosta fermă Bixen. În sfîrșit, regizorul Sydney Pollack, văzîndu-se atacat, din motive diferite e drept, dar și la el acasă și în străinătate, conchide : „Intențiile mele au fost de a realiza un love story. Cred că toate filmele mele sînt mai mult sau mai puțin niște povești de dragoste care arată imposibilitatea îndrăgostiților de a fi și de a trăi împreună”. Afirmație pe care nu o putem socoti întrutotul convingătoare dacă ne gîndim că vine din partea celui ce a semnat o virulentă cronică a marii

depresiuni în *Și cail se împușcă, nu-i așa ?*; atacul la adresa monopolurilor ce preschimbă totul, pînă și existența oamenilor, în sursă de venit, în *Că-lărețul electric*; sau a deconspirat manipularea insului în societatea americană în *Cele trei zile ale condorului*.

Știm însă că la Hollywood pînă și un scandal poate crea o vedetă sau succesul unui film. Întrebarea care se pune este dacă filmul lui Pollack justifică sau nu proporțiile unei asemenea controverse sau ele slujesc doar un temporar și cam nejustificat succes. Din păcate — din păcate pentru spectator, firește —, *Despărțirea de Africa* nu-ți trezește nici interesul pentru proza lui Karen Bixen, nici pentru film. Storyul este lipsit de un elementar relief dramatic, scenele-cheie sînt lipsite de emoție, raporturile sociale, ca și cele naționale, de la colonizator la colonizat, atît de contradictorii și complexe, sînt expediate în cîteva imagini șablon topindu-se în ilustrativismul de afiș turistic al filmului, potrivit mai degrabă pentru o reclamă de safari. Tot inspirate de simțul reclamei ni s-au părut și multe din cronicle occidentale la acest film în care trei mari actori își dau cu multă iscusință replicile puse în slujba unei cauze artistice pierdute. Într-un cuvînt: plictisitor. Un film care fără tam-tam-ul de astă dată hollywoodian și numele vedetelor de pe generic ar fi rămas, cred, neobservat. Fără să-l fi văzut, *Culoarea violet* al lui Spielberg este greu de imaginat că putea fi și mai neinteresant.

Să ajungem la concluzia că Hollywoodul care, pînă mai ieri, nu suporta eșecul, a început să-l prefere (cînd este doar artistic) succesului? Sau instituția Oscarului își are și ea eclipsele ei? Oricum, la trei dintre cele patru precedente ediții au fost preferate filmele unor regizori non-americani (*Carele de foc* și *Gandhi* ale britanicilor Hughes și Attenborough și *Amadeus* de Forman) și această întoarcere către filmul unui regizor american era o compensație pentru întreaga breaslă? Poate că acel „Alo, Oscar, ți-ai pierdut credibilitatea!”, din presa americană, lansează pentru venerabila instituție un avertisment.

Și iată o ultimă apreciere la adresa topurilor hollywoodiene chiar de pe po-

ziția Administrației și, totodată, de la un veteran al filmului american.

Președintele Reagan, care a adresat împreună cu soția sa Nancy Reagan, la posturile de televiziune, o urare actualei ediții a premiilor Oscar, și-a luat încă cu cîteva luni înainte de a fi fost pronunțat verdictul Oscarului, o distanță față de actuala producție hollywoodiană, declarînd într-un interviu pentru serviciul de știri al Institutului Smithsonian: „Nu sînt prea mîndru de filmele făcute azi la Hollywood și nici nu cred că topurile ce se bazează pe scrisorile primite din partea spectatorilor sînt foarte concludente. În vremea cînd eu făceam film (Ronald Reagan a debutat ca actor în 1937, la studiourile Warner Bros, și a jucat în 53 de filme), cinematograful era o distracție de familie accesibilă și pentru cei de la oraș și pentru cei din zonele rurale. Părinții își luau copiii la cinema în fiecare weekend. Datorită codului Hayes, gardianul moral al industriei filmului american (codul unei severe cenzuri, abolit abia în 1968 — n.n.), ei puteau fi siguri că imaginile de pe ecran nu-i vor pune într-o situație stînjitoare față de copiii lor”.

PĂRERILE, oricît de divergente, scandalurile, oricît de răsunătoare și publicitare nu au inclus însă în meciul final nici una dintre producțiile science-fiction de maximă popularitate din Statele Unite. Pentru această falie dintre box-office și laurii Academiei există totuși o explicație. De la începutul deceniului 9, marile studiouri au vizat cu fiecare nou proiect în special spectatorii între 12—16 ani, ei alcătuiind, după toate statisticile, majoritatea spectatorilor de azi, din sălile de cinema. Deci ei sînt cei ce dictează box-office-ul, în timp ce membrii Academiei de arte și științe a filmului au depășit de mult această vîrstă cinefilă și criteriile după care se conduc sînt cu totul altele. Se spune că, după consumarea show-ului Oscarului, un celebru critic new-yorkez ar fi sugerat: „Dacă realizatorii de filme SF doresc și ei un palmares, ar trebui să se gîndească să-și înființeze o Academie ai cărei membri să nu fi depășit vîrsta majoratului”.

EDUARD JURIST

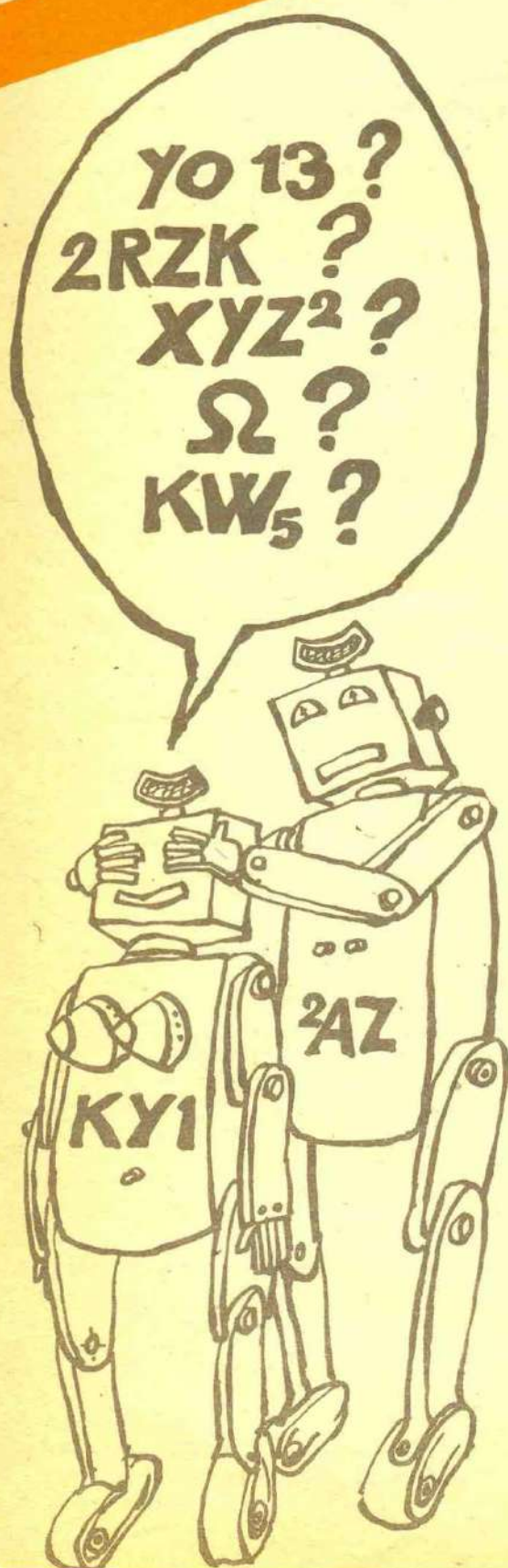
POVEȘTI PENTRU COPIII DE PE PLANETA TELLUX

ALFA-CA-ZĂPADA ȘI CEI ȘAPTE ROBOȚI

... AȘA că Maștera hotărî s-o trimită pe fată în pădure unde, după părerea ei, o aștepta o dispariție sigură. Dar fata, avînd un bun simț de orientare (făcuse parte din cercul „Prietenii pădurii”), nu se sperie nici de zgomotele nopții și nici chiar de întuneric. Și, tot umblînd ea pe poteci nebătute, dădu peste o casuță ultramodernă și cît se poate de îmbietoare. În casuță erau de toate, și lumină și apă caldă și alte elemente de confort sportiv. Erau acolo și șapte hamace în care fata habar n-avea cine ar fi putut să doarmă.

...Trecuse de miezul nopții cînd, de departe, se auzi un cîntec voios care răsuna dintr-un minicasetofon portabil: „Hai-ho, hai-ho, noi bem doar H_2O , Sîntem glumeți, sîntem isteți, Hai-ho, Hai-ho!” Pasă-mi-te erau tocmai cei șapte roboți care se întorceau de la muncă. Și care nu le-a fost mirarea cînd au văzut făptura aceea nespuse de frumoasă pe care o notară deîndată cu Alfa. Apoi i-au spus Alfa-ca-zăpada pentru că, în concepția roboților, zăpada întruchipa suprema frumusețe, după forma cristalelor care alcătuiau fulgii de nea. A doua zi dimineața, cînd se deșteptă din somn, făcu și fata cunoștință cu stăpînii casuței. Rînd pe rînd, clipind din becurile lor de control, i s-au prezentat: PISĂLOGUL — (robotul tobă de informații), FRICOSUL — (care nu furniza datele decît cu aprobare), VORBĂREȚUL — (specialist în disociații de idei și comentarii redundante), TĂCUTUL — (nu s-a aflat niciodată despre ce nu voia să vorbească), LAUDĂROSUL — (perfecționist de profesie), PRICEPUTUL — (cînd cineva nu se pricepea la ceva, se pricepea el) și POETUL — (robot capabil nu numai să compună orice text cu rimă, dar spunea oricui dispus să-l asculte: „am să vă spun un secret, sînt singurul și cel mai mare poet”).

Alfa-ca-zăpada mult s-a mai bucurat cu noii ei prieteni, și le-a declarat că nu-i va părăsi niciodată și că le va fi pe veci ca o soră. Poate așa s-ar fi petrecut lucrurile (cine știe ? !), dacă Maștera n-ar fi văzut pe ter-

minalul ei din palat ce descoperise radarul în pădure...

La obișnuita formulă de contact cu computerul :

Radar, radar,

Cauți în zadar

Mie nici că-mi pasă,

Eu-s cea mai frumoasă,

pe ecran apăru următorul text :

N-ai ghicit. Sîc.

după care se ivi chipul suav al fetei pe care bătrîna cea rea și invidioasă o crezuse de mult pe celălalt tărîm.

Plină de venin și dornică de răzbunare, vrăjitoarea (aceasta era de fapt adevărata ei identitate) pregăti un măr în care introduse LSD, o substanță foarte nocivă, cu care fata ar fi ajuns definitiv în țara viselor. Fata pofți într-adevăr la măr, îl mîncă și căzu într-un somn adînc. Roboții erau atît de mîhnîți, încît Vorbărețul deveni tăcut, Tăcutul — pisălog, Lăudărosul — priceput, Poetul — fricos, iar Priceputul compuse, cu lacrimi în ochi, o poezie de adio.

Și, cînd totul părea pierdut pentru totdeauna, iată că se auzi zgomotul unui motor de mașină de curse de formula 1. Pasă-mi-te, pilotul ieșise de pe circuit și, nemaifiind în stare să controleze direcția, pătrunse ca un bolid în poiana în care roboții o așezaseră pe un pat de crengi pe Alfa-ca-zăpada. Pilotul fu proiectat afară din cabină și ateriză chiar lingă fată, șocul smulgînd-o din starea de catalepsie în care se găsea. Fata deschise ochii.

— Cine ești tu, străine ? spuse ea clipind des, neștiind dacă nu cumva mai visează.

Desenul de sus ar fi mai ușor de datat..

— Eu sînt concurentul cu numărul 64, spuse tînărul. Am pierdut cursa, dar, în schimb, te-am găsit pe tine și-ți cer să-mi fii soție.

N-au fost obiecții. Roboții se înveseliră. S-a făcut nuntă mare, iar ca dar de nuntă, cei șapte roboți le-au oferit mina de uraniu în care erau rezerve de minereu pentru încă multă, multă vreme de aici încolo. Și, cum toate aceste întîmplări au putut fi urmărite în direct pe ecranele televizoarelor de pe Tellux, de necaz, Maștera se îmbolnăvi grav de gălbînire și, în scurt timp, își luă și viața, mîncînd unul din merele pregătite pentru Alfa-ca-zăpada.

Și așa triumfă binele și pe planeta Tellux.

SCUFIȚA INFRAROȘIE

A FOST ODATA o fetiță care avea o bunică. Spre deosebire de alte bunici, care locuiau la oraș ca să aibă grijă de gospodăria familiei și să păstreze tradițiile orale ale generațiilor, bunica fetiței locuia într-o căsuță, tip rustic, la marginea unei păduri. Ne-poata, care-și iubea bunica, îi făcea periodic vizite, aducîndu-i de-ale gurii de la oraș pentru că acolo, la marginea pădurii, nu se găsea nici un punct de aprovizionare a populației.

De la o vreme însă, pe drumurile pădurii îi ieșea mereu în cale un mutant, o ființă cu aspect de lup, dar care vorbea ca oamenii (firește, ca oamenii de pe planeta Tellux). Fetița înțelese repede că lupul este periculos și de aceea își procură de la un magazin de specialitate o scufiță infraroșie. Lupul nu vedea în infraroșu (se pare că nici în ultraviolet), în schimb avea un simț olfactiv infailibil, mai ales dacă era vorba de cîrnații din coșulețul încărcat cu bunătați pentru bunică. Așa stînd lucrurile, lupul stabili cu ușurință unde locuiește bunica, și făcînd un efort lăudabil (perfid cum era), o înghiți în întregime și i se substitui în pat. Nici nu apucă să-și tragă sufletul, că ușa căsutei se deschise și apăru nepoțica. Aici urmează un dialog foarte pueril în care lupul se dă drept bunică pentru a induce copila în eroare, în vederea scopului său odios de a o înghiți și pe ea. Ceea ce îi și reușește. Din fericire, prin pădurea aceea s-a abătut și un vîntor (era dealtfel singura pădure de pe Tellux unde mai era permisă vîntoarea, celelalte fiind de mult transformate în rezervații în care teluxienii nu aveau voie să folosească nici măcar bliz-urile aparatelor fotografice). Vîntorul, văzînd un lup peste măsură de corpulent (obezitatea este totdeauna de rău augur), înțelese tot ce s-a întîmplat. Scoase de pe umăr pușca laser și, despică burta lupului (fără dureri, chinuirea animalelor fiind pe Tellux, interzisă). Din burta lupului ieșiră deîndată, vesele și sănătoase, bunica și Scufița. Lupul a fost cusut la loc și

vinătorul îi dădu o recomandare pentru o **casă de odihnă** unde putea să-și petreacă restul zilelor jucînd șah și dezlegînd cuvinte încruciate.

Cît despre Scufița Infraroșie, aceasta — spune povestea — s-a măritat cu vinătorul.

PEȘTIȘORUL DE AUR

CICĂ, UNDEVA, pe malul mării, locuiau doi telluxieni bătrîni. Își duceau traiul de azi pe mîine și de mîine pe poimîine, fără ca în monotonia aceasta să intervină ceva demn de semnalat. De hrănit, se hrăneau cu pește, care în acele locuri se găsea din belșug. Într-o zi, cînd bătrînul telluxian a scos plasa cu pești din apa mării, auzi un glas :

— Moșule, dă-mi drumul înapoi în mare, iar eu, în schimb, îți voi îndeplini orice dorință.

Mult s-a mai mirat moșul, mai ales că peștișorul care vorbea era cu totul de aur, dar mintea i-a mers destul de repede și a înțeles că trebuia să profite de această ofertă avantajoasă.

— Bine, îți dau drumul — spuse el — dar vreau ca, în schimb, cocioaba în care locuiesc să se transforme într-o vilă cu piscină și cu tot ce-i trebuie omului ca să se simtă bine.

— S-a făcut, se învoi peștișorul. Du-te acasă și voia îți va fi împlinită.

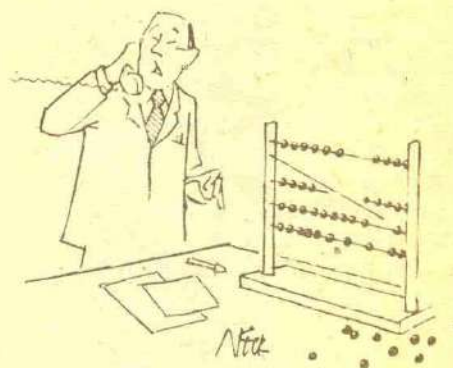
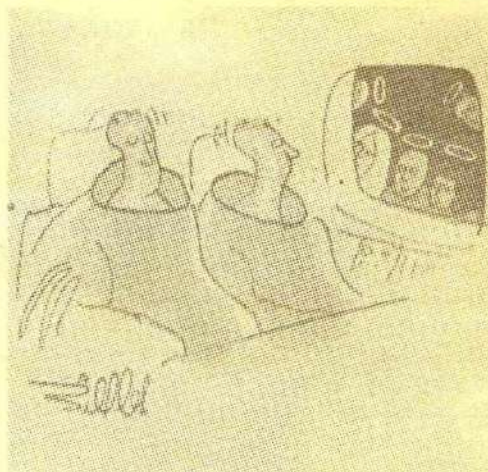
Într-adevăr, cum a ajuns moșul acasă, în locul colibeii lui pescărești dărăpănate, se ridica acum o vilă, avînd și seră cu plante exotice și teren de tenis și, bineînțeles, piscina cu apă curată. Întinsă într-un șezlong, îl aștepta soția. Cum o văzu, moșul înțelese că făcuse o greșală și se întoarse imediat înapoi pe țărmul mării. Din nou se urcă în barcă, din nou aruncă năvodul și din nou peștele vorbitor nimeri în ochiurile plasei sale.

— Moșule, acum ai văzut că știu să mă țin de cuvînt. Dă-mi drumul și-ți voi împlini orice dorință mai ai...

— Păi, peștișorule, uite care-i tărășenia, zise bătrînul telluxian, și-i explică pe îndelete păsul.

Și de data asta peștișorul se învoi și, cînd moșul se întoarse acasă, în șezlong era acum întinsă o tînră telluxiană care (așa cum arată unele comentarii) ar fi fost imediat angajată la studiourile cinematografice de la Hollylux. Moșul rămase perplex. Abia acum înțelese că noua sa greșală era și mai gravă și, de aceea, se întoarse degrabă încă o dată la țărmul mării. Din nou aruncă năvodul, din nou prinse în plasă peștișorul de aur și din nou peștișorul îi spuse :

— Acum îți voi îndeplini cea de a treia dorință. Nici nu e nevoie să-mi spui despre ce este vorba, pentru că știu : vrei să ai din nou douăzeci de ani...

— Alo ! Cooperativa de reparat calculatoare ?

— A, nu : spuse bătrînul, nici pomeneală de așa ceva. De data asta nu-ți voi mai da drumul înapoi în mare, ci te voi lua cu mine într-un borcan. Așa cum îmi cunosc nevasta, știu bine care sînt condițiile ca să putem continua menajul. Îmi pare rău, dar n-am ce-ți face, te voi duce la **Forul special pentru studii și cercetări** unde am să prezint comunicarea despre „peștele care vorbește”. Pentru această descoperire mi se va conferi Premiul Tobel care mie îmi va aduce celebritatea, iar cu premiul încasat — 120 000 de tolarî, — liniștea necesară în căsnicie, ceea ce cîntărește mult mai mult decît valoarea ta în aur !

Nota : După cum se vede, în tot Universul circulă cam aceleași povești de adormit copiii. Variantele diferă doar de la planetă la planetă și de la scriitor la scriitor.

CREAȚIE

GENE WOLFE ● S-a născut la New York, dar copilăria și-a petrecut-o în Texas. A absolvit cursurile de inginerie mecanică la University of Houston și a lucrat ca editor al unei reviste tehnice. După 1980 s-a dedicat exclusiv scrisului.

A debutat în s.f. în 1967 cu povestirea *Trip, Trop*, dar succesul l-a obținut cu nuvela *The Island of Doctor Death and Other Stories* (Insula doctorului Moarte și alte povestiri; 1970) — despre un adolescent care se refugiază în universul benzilor desenate. Povestirea *The Death of Doctor Island* (Moartea doctorului Insulă) a fost înununată cu premiul *Nebula* 1973, iar culegerea *The Fifth Head of Cerberus* (Al cincilea cap al lui Cerber; 1972) l-a impus definitiv ca pe unul dintre cei mai valoroși stilști ai s.f.-ului american. Tetralogia *The Book of the New Sun* (Cartea noului soare) a obținut cinci premii.

Ultimul său roman, *Free Live Free* (Liber, trăiește liber; 1984), s-a bucurat de un deosebit succes.

Gene Wolfe și-a dovedit talentul și în proza scurtă unde, pe spații restrânse, își concentrează inventivitatea, intuiția psihologică, ironia și înclinația pentru parabolă: *Gene Wolfe's Book of Days* (Agenda lui Gene Wolfe; 1980) și *The Wolfe Archipelago* (Arhipelagul Wolfe; 1983).

LUNI, 1 august. Azi m-a străfulgerat o idee. Reflectat la teoria lui Gott (Harvard) că universul conține un singur pol (mono-pol) magnetic — pentru că asta e șimburele lui, la fel cum fiecare picătură de ploaie conține o singură particulă de praf. (Să-i văd eu pe tipii de la Berkeley și Universitatea Houston cum au să le prindă în Nebraska cu balonul!) De ce să nu fac și eu un mono-pol în accelerator? Fiindcă nu poți mișca ceva greu; mono-polii ar trebui să aibă de zece bilioane de ori (sau așa ceva) masa unui atom de hidrogen. Altă străful-

gerare: ca să faci diamante industriale crezi presiune printr-o explozie. De ce să nu folosesc o descărcare electrică? Avut ceva timp de umblat la accelerator, încercat. Nimic. Împușcat electroni și văzut nimic; nici dacă erau atrași, nici — respinși. Făcut rost de electroni, cițiva pozitroni. Echipament probabil hîrbuit.

Marti, 2 august. Anomalie la țintă. Scoasă din accelerator, spălată, frecată piatră ponce etc.; tot nu-i bună. Pus sub microscop. Pete, închise la culoare, de apă și detergent. Pare să se fi așezat pe ea ceva resturi mai consistente.

Miercuri, 3 august. Întrebat Sis și Martha: Cum v-ar plăcea să spunei: „Fratele (respectiv, soțul) meu, laureat Nobel”? Martha: „Gene, ești nebun, te-am mai auzit eu spunînd chestia asta etc.”. Sis interesată. (Ce mă așteptam de la amîndouă, de fapt.) Povestit lui Sis despre ce-am făcut: găsit mono-polul, făcut microvers. Gott are dreptate. Dus cu mașina la laborator. Microversul arată ca o piramidă. Ciudat. L-am înclinat, apa l-a inundat ca atrasă de gravitație, lăsînd cîteva porțiuni uscate. Gravitație interuniversală. Vrut să telefonez lui John Cramer despre asta, dar e plecat în Berlinul de Vest ca profesor invitat. Trebuit citit cîte ceva, nu găsit mare scofală.

Joi, 4 august. Instalat o lumină în laborator ca să o pot aprinde să studiez microversul. Nu mai e piramidal, acum e cubic și mai mare. Ceea ce înseamnă pur și simplu că a trecut de la 4 unghiuri la 8. Nici o îndoială, va continua pînă va aproxima o sferă, dacă îl las în pace. Mă umflă risul cînd mă gîndesc cum am scris eu despre particula asta bizară (ca un mono-pol) cum că ar exista „în vreun colț straniu al universului”, fără să-mi închipui atunci că poate fi adevărat. (Proprietate specifică a colțurilor?) Oricum, nu pare important cît e de mare, nu ocupă loc, ca și cum nu ar fi deloc în universul nostru. Cînd măsoar ținta cu șublerul, are încă dimensiunea bună. Dar rigla intră în microvers și-și pierde puțin din lungime, făcînd să iasă la iveală faptul că ținta a crescut. (N.B. Aminteste-ți să scrii asupra conceptului de „loc” pentru „Physical Review C.”)

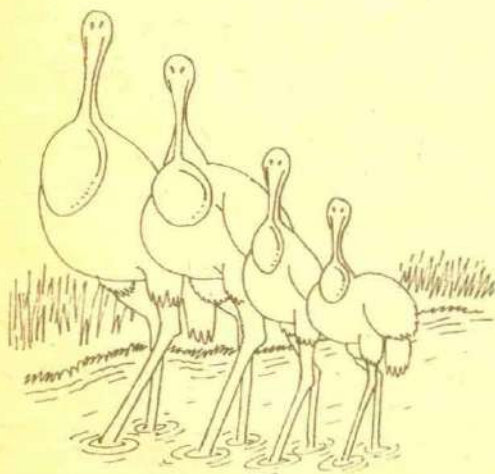
Vineri, 5 august. Introdus materie celulară (măr ras). Sis pus mie în pachet. Rezultat uluitor. Substanța verde răspîdită pe toată materia anorganică de deasupra apei. (A crescut singură cred; pare să se fi extins în microvers, deși chiar așa de repede?!) Mers la Biologie și milogit mostre de țesuturi de la iepuri, șoareci și așa mai departe și pus înăuntru. Nimic, par să fi murit.

Sîmbătă, 6 august. Pare că am greșit cu țesuturile animale. Azi am văzut cîteva chestii mișcîndu-se iute pe-acolo și una sau două înotînd. Sint cam mari pentru niște microorganisme; vrut să prind una-două și să le duc înapoi, însă au fost prea rapide pentru mine. Ce-i mai surprinzător, materia vegetală s-a preschimbato în mușchi, sau ceva

de genul ăsta. Cu ochelarii cei buni pot chiar vedea păstăile cu spori agățate de rămurele. Fascinant! Vrut să fac iar figura cu țesutul animal, dar ăia au aruncat culturile. Mi-am răzuit încheietura și am presărat înăuntru răzuiala de tegument. A crescut și asta. Prins micuța creatură înainte de a deveni prea vioaie și am răzuit-o și pe ea. Am pus-o înapoi. Curînd alerga de colo-colo la fel de bună ca la început, iar țesutul luat de la ea a devenit altă creatură, identică.

Dumnică, 7 august. Hotărit să nu merg la Universitate azi, deși asta însemna (așa a și fost!) ca Martha să mă piseze să merg la biserică. Dormit tîrziu, văzut base-ball la televizor. Vorbit cu Sis despre microvers și ea a vrut să spună „tuturor“ despre noi. E o prostie, însă era așa înflăcărată, încît nu am putut refuza s-o ajut. A făcut un mic desen pe o bucătică de hîrtie pe care s-o împăturească în formă de cărțuție. Un desen începînd cu arcul descărcării electrice și sfîrșind cu mine uitîndu-mă cum Yankeeii bagă un gol Îngerilor. Ne-am dus la Universitate și am micșorat hîrtia de 6 ori la un xerox bun și Sis a împăturit-o iarăși. Poate n-ar fi cazul s-o spun aici, dar nu cred că m-am simțit vreodată în viața mea mai mîndru decît cînd i-am arătat microversul: a fost așa îngrozită! (Deja insistă să bage înăuntru și cîteva celule de-ale ei.) Dar cînd mi-am pus și eu ochelarii, vai, oroare! Creaturile mîncău păstăile cu spori sau ce-or fi alea. Am vrut să mă uit mai bine, așa că am început să-mi fac socoteala cum să-i sperii. O muscă se rotea în jurul cotorului de măr din coșul de gunoi, am prins-o și am vîrit-o înăuntru. A fost ca o vrăjitorie și au luat-o la sănătoasa. Sis a zis că trebuie să dăm un titlu cărții ei, dar nu ne-a venit în cap nimic potrivit. După multă vorbărie ne-am scris doar numele, GENE și SIS, pe copertă și i-am dat drumul înăuntru.

În românește de Liana MIHAILOVICI

PAT CADIGAN

LA REPARAT

PAT CADIGAN • Tinăra scriitoare americană din generația lansată la sfîrșitul anilor '70, s-a afirmat în revistele de gen cu proze scurte alerte, pline de imaginație. În două rînduri a candidat la premiul *John W. Campbell* pentru „cel mai promițător talent“, dar nu l-a putut cuceri, întrucît nu a publicat încă nici un volum.

DOAMNA TEDESCHO își închi-
puia că iadul trebuie să fie aidoma
său de așteptare a Auto Service-ului Moto-
rama: aceiași pereți anosti din beton, ace-
leași scaune de plastic incomode și aceleași
reviste străvechi. Nici măcar un fond mu-
zical, în surdina! De altfel, ar fi fost im-
posibil să-l sesizezi în vacarmul de pocnituri,
scrișneli și hîrîituri ale burghiilor și celor-
lalte scule. Morocănoasă, se uită la ceas; tre-
cuse deja o oră.

Din garaj se auzeau „împușcăturile“ unui motor feroce.

Resemnata, se întoarce la articolul pe care tocmai se străduia să-l considere captivant. „Concentrați-vă: Da sau Nu? Răspunsul vă va surprinde!“ D-na Tedesco se îndoaia că „o va surprinde“. Răsfoi absentă paginile revistei, o azvîrli pe măsuața pătată de cafea și luă alta. Ceva ce suna a fierăstrău electric în competiție cu duritatea unei traverse de oțel țipă strident și se opri, în schimb nervii ei continuă să zornăie...

„Cît de demnă de încredere e mașina dvs.?“, întreba cu litere de-o șchioapă un individ sobru, la pagina deschisă într-o doară. Făcu o grimasă; comedie de prost gust! „Mașina mea e destul de demnă de încredere. Dar cît de demnă de încredere? E atît de demnă de încredere, încît în momentul în care cred că-mi pot petrece weekend-ul rezolvînd o mulțime de treburi amîinate de o lună sau mai bine, se îmbolnăvește de gripă-auto.“

Marginea revistei i se boți în mînă. Conducea mașina de la serviciu spre casă, alcătuiindu-și în minte lista lucrurilor de făcut

după-amiază, când deodată, a dracului mașinărie, a început să zvicnească, să dea rateuri la urcuș, să se începe pe drum drept și, teribil de neplăcut, să hîrîie ca un diesel abominabil pe șosea. Pentru d-na Tedescho, a te comporta ca un diesel reprezenta culmea insolenței unui vehicul.

„Mai degrabă fugeam de lângă ea, scrișni furioasă; sau măcar să-i fi montat o anvelopă de metal, să știu o treabă!“ D-na Tedescho nu era o persoană violentă, dar o mașină care înghițea curelele de ventilator, așa cum făcea a ei — ceea ce provoca misterioase pierderi de ulei, rezolvate îndată ce un mecanic își arunca ochii în motor — un asemenea comportament, deci, putea dez-lănțui fiara din ea.

Își dădu seama că se auzea sunetul firav al unui radio cu muzică rock. „Splendid“, gîndi. „Întîi unelte metalice, acum muzică metalică!“ Dar nici un scrișnet de fierăstrău, sau ce-o fi fost, nu acoperea muzica și, treptat, realizează că în ultimele minute nici nu auzise altceva decît radioul. Acum ce se petrecea acolo înăuntru?

O tăbliță pe ușa soioasă dinspre garaj avertiza că numai angajații aveau voie să circule prin ea; d-na Tedescho nu luă în seamă interdicția și o împinse. Uriașul garaj încremenise într-o liniște mormîntală. Mașinile ședeau cocoțate pe rampe, cu capotele căscate ca la dentist.

— Alo!, strigă stîrnind ecoul. Ce-i asta, v-ați luat liber?

Nu primi nici un răspuns. În mijlocul garajului, o șapcă zăcea pe jos. O ridică cu două degete. Printre petele de ulei, vechi și noi, se zăreau stropi roșu închis. Alți stropi improșcaseră pardoseala. Lîngă o Toyota cu capota deschisă se răsturnase o lădiță cu scule care se risipiseră de jur împrejur. Orice se va fi întîmplat, fusese acoperit de zgometul burghiilor și celorlalte chestii.

Un trosnet strident, în ultima boxă a garajului, o făcu să tresară.

Se grăbi într-acolo, pășind peste cîrpe, scule și alte șepci împrăștiate pe jos. Putea auzi deja mormăitul unui motor reglat impecabil, cu angrenajele torcînd scăzut și gutural.

— Alo?! strigă iarăși cînd ajunse în dreptul boxei. Mașina care mîrîia acolo ambală, rulă puțin înapoi și opri scurt.

— Aici erai, nenorocito! țipă d-na Tedescho. Ce naiba faci? Ai idee de cînd te-ai tept citind porcăria aia de „Motoring Monthly“? Mi-ai dat peste cap toată ziua!

Și îi trînti una în capotă cu poșeta: mașina dădu înapoi pînă cînd bara de protecție din spate se propti în zid.

— Termină, pui de cățea, și deschide imediat capota!

Capota clănțani. D-na Tedescho aruncă o privire înăuntru și o trînti la loc.

— *Mi-am închipuit!* Gioarsă lacomă și puturoasă ce ești, a trebuit să-i înghiți pe toți. nu? Nu ți-a ajuns doar unul, așa-i? Știi cum e cînd încerci să găsești pe cineva dispus să repare o mașină străină? Ar trebui

să fii obligată să-ți cauți singură și atunci nu te-ai mai fiții îndopîndu-te cu mecanici așa cum te-mbuibi cu curele de ventilator!

Capota clănțani și se deschise, iar dinăuntru ieși la iveală un cablu negru ca un șarpe unduios. D-na Tedescho îl lovi cu poșeta.

— Ai planuri mari, da?

Înșfăcă o rangă din apropiere:

— Îndrăznește să mă fraierești și pe mine cu chestia asta și-ți sfărîm tăblăria!

Un frison străbătu mașina de la o bară de protecție la cealaltă. Începu să scîrțîie miorlăit. D-na Tedescho lăsă ranga, trecu într-o parte și pocni din degete. Mașina se apropie spășită și ușa dinspre șofer se deschise singură.

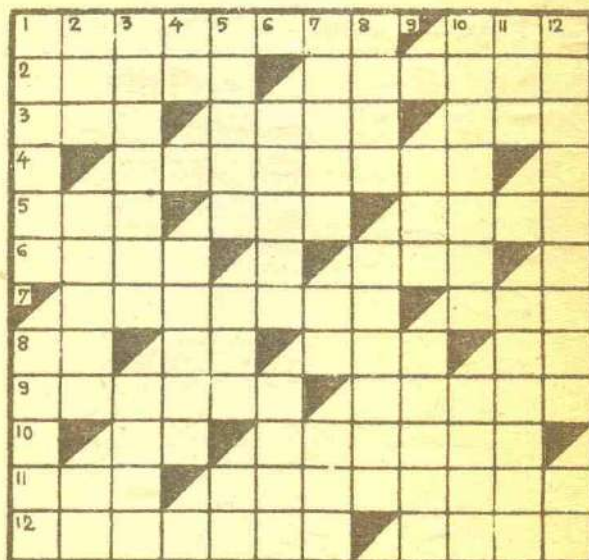
— Să mergem! decise d-na Tedescho și urcă. Măcar de-aș apuca să cumpăr cîte ceva de la băcănie.

Izbi în claxon cu pumnul:

— Acum, am zis, fir-ar a dracului de treabă!

Scheunînd, mașina străbătu garajul pustiu.

În românește de HILDE NICHIFOR

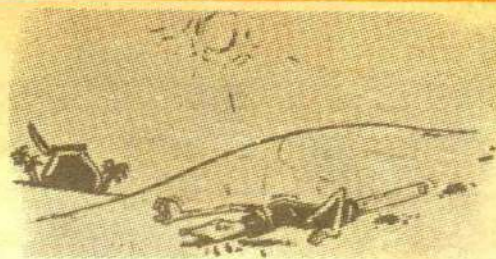

Scurtă istorie a marțienilor

ORIZONTAL: 1) Scriitor german (Kurd; 1848—1910), autorul romanului „Planeta roșie“, apărut în anul 1897, în care descrie contactul stabilit între umanitatea terestră și cea marțiană — Specie de răchită. 2) „...spațială“, gen de romane de aventuri cosmice pure, detașate complet de punctul de plecare științific, inventat de scriitorul american Edgar Rice Burroughs (1875—1950) și din care cităm „O prințesă din Marte“ (pl.) — De dimensiune mare, așa cum a fost numă-

rul ascultătorilor emisiunii radiofonice realizată de Orson Welles, după un scenariu inspirat de romanul „Războiul lumilor” al lui H.G. Wells și difuzată în ziua de 30 octombrie 1938 în S.U.A.; din panica creată în rândurile celor 6 milioane de ascultători, se pare că 1,2 milioane au avut într-adevăr senzația că este vorba de o invazie a marțienilor (fem.; pl.). 3) Localitate în E. Indiei — „Un român în...”, romanul scriitorului român Henrich Stahl (1877—1942), în închipuirea căruia marțianul este „înalt de aproape 3 metri, cu capul triunghiular ca o enormă pară întoarsă, gura minuscule, fără buze, cu falca de jos atrofiată” — Calapod. 4) În „Micromegas” (1752), romanul filozofic al acestui mare scriitor francez (1694—1778), a cărui acțiune se desfășoară în spațiul interplanetar, Marte este privit cu dispreț „o lume mică, meschină, unde nu merită să te oprești”. 5) 56 la romani — Rînd — Acasă (pop.). 6) Bară de lemn fixată între stîlpii balustradei — Merge în gol. 7) Privitoare la planeta roșie sau alte stele — Nume feminin. 8) Pe aripile vîntului! — Leșie! — 300 la romani — Plantă textilă. 9) „Primii și ultimii...”, romanul filozofic al lui Olaf Stapledon (1886—1950) apărut în anul 1930, în care marțienii apar la un moment dat sub forma unor „nori”, ființe colective alcătuite din mici particule — Ladă (reg.) 10) Final fericit! — Lucrare a astronomului francez Camille Flammarion, în care autorul crede în posibilitatea cooperării între lumi, chiar într-un fel de fraternitate cosmică. 11) Epocă — Posibili locuitori al „planetei roșii”, eroii romanelor de science-fiction, care, în imaginația scriitorului belgian J.H. Rosny Aîne (1856—1940), se prezintă sub trei forme de viață: eteralii, ființe imateriale, alcătuite din radiații; zoomorfii, ființe minerale și tripezii, un fel de „oameni” cu trei picioare și șase ochi („Navigatorii infinitului”: 1925). 12) Scriitor francez de anticipație (Gustave: 1867—1938) autorul romanelor de aventuri cu marțieni „Prizonierul planetei Marte” (1908) și „Războiul vampirilor” (1909), în care descrie o ființă cu totul ieșită din comun, „marele Creier marțian”, care este un munte uriaș de dimensiunea Mont-Blanc-ului care domină întreaga planetă prin forța inteligenței și voinței lui — Savant francez de renume (Charles), care publică în anul 1869 lucrarea „Studiu asupra condițiilor de comunicație cu planetele”, în care ridică problema contactului dintre oameni și marțieni prin semnale optice și unde radio.

VERTICAL: 1) Astronom american (Percival; 1855—1916) care, obsedat de planeta roșie și de enigma ei, a construit un observator astronomic în Arizona la 2 200 m altitudine, pentru a studia misterul canalelor marțiene; el a descoperit astfel peste 700 de canale lungi de peste 5 000 km, și a tras concluzia că Marte este locuit de ființe extrem de inteligente, mai evolute decît oamenii de pe Terra — Astrofizician german (Herman Karl; 1842—1907), care, aplicînd analiza spectrală, comunica rezultatele în

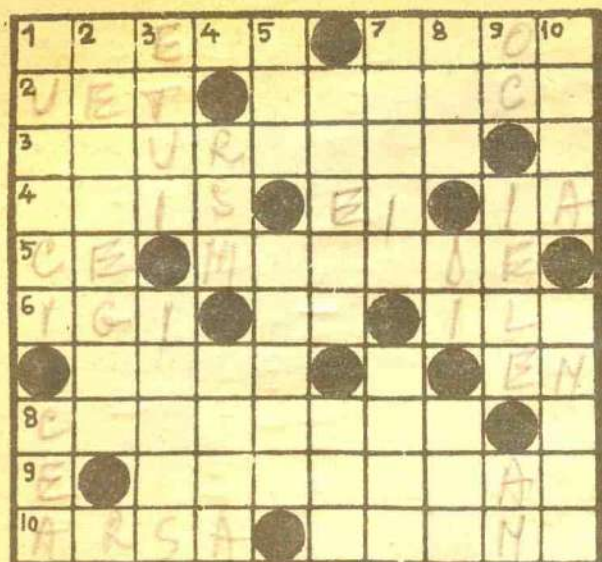

— Mi-e sete !...

1874: „Marte posedă o atmosferă care nu diferă esențial de a noastră și trebuie să fie bogată, mai ales în vapori de apă.” 2) Savantul englez Johnstone Stoney, își afirma încă din 1897 convingerea că așa-zisa zăpadă marțiană nu este „lichidul vital”, ci zăpadă carbonică, prea puțin favorabilă unei vieți de tip terestru — În lunile iulie și septembrie 1976, au coborît pe suprafața planetei Marte cele două sonde spațiale Viking 1 și 2. Din analiza directă se desprinde faptul că atmosfera marțiană nu reprezintă, în densitate, decît 1% din cea terestră, 95% fiind alcătuită din CO₂, făcînd imposibilă practic această formă de mișcare a materiei — Notă muzicală. 3) Scriitor de anticipație (Garett: 1851—1929) autor al romanului „Edison cucerește planeta Marte”, (într-un fel, o replică dată romanului lui Wells, prin descrierea expediției de represalii organizată de pămînteni), în viziunea căruia marțienii atingeau o înălțime de 4—5 m, iar trăsăturile feței lor erau neplăcut deformatе — Bancnotă veche de 1 000 de lei. 4) Stela Roșu — Sportiv. 5) Scriitor englez, autorul romanului „Războiul lumilor” (Herbert George, 1866—1946), în viziunea căruia marțienii par cei mai îndepărtați de tipul uman, avînd niște capete imense prevăzute cu tentacule — Mamifer rumegător din tundră — Maria Udrică. 6) Folositoare — Proprietate, avut (tr.). 7) În floarea vîrstei (masc.) — Loc gol — Insulă vietnameză în Marea Chinei. 8) A prăpădi ca zmeii (reg.) — „... planetei Marte”, roman aparținînd scriitorului francez Henri de Parville (1838—1909), în care este descrisă o mumie marțiană de tip relativ uman, adusă pe Pămînt de un aerolit (neart.) 9) Nefolositor — Sărac. 10) Cu aceste vietăți erau comparați marțienii închipuiți de scriitorul român Victor Anestin (1875—1918): „mici, cu corpul emaciat, cu capul relativ mare, cu ochii mici, cu fața ciudată, se mișcau repede, pluteau și zburau” — Preoțime. 11) Rîu și localitate în U.R.S.S. — Astronomul italian Giovanni Schiaparelli (1835—1910), directorul Observatorului astronomic din acest oraș, descoperea în anul 1877, observînd planeta Marte în timpul opoziției din acel an, existența unei rețele întregi de canale care traversau suprafața planetei, avînd un curs regulat, geometrizat. 12) Una din cele trei „umanități”, alături de cea terestră și marțiană, descrise de Victor Anestin în romanul său „O tragedie cerească” (1914) — Scurtă istorie!

DICTIONAR: IOV. WAR. LISA, ISAG. TRE. ZMAI, OSA.

Gheorghe TOIA

Mitologice

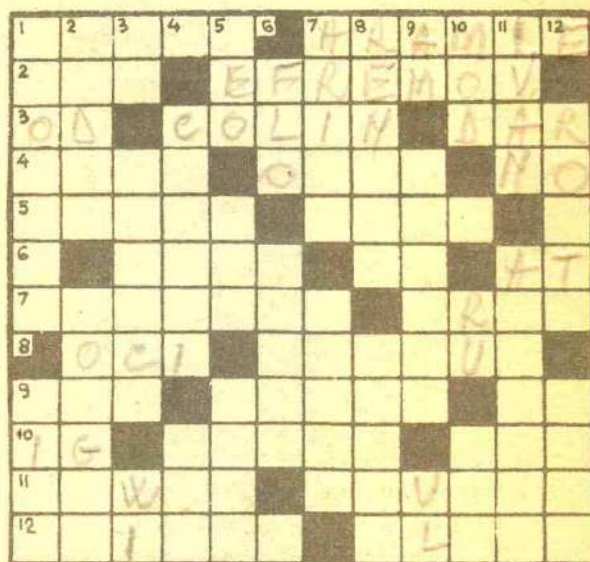
ORIZONTAL : 1) Capcanele din împărăția zeului Neptun — Fiul lui Odin și al Freiei, arbitru al războiului, zeu al vînturilor și furtunilor în mitologia scandinavă. 2) Munte în Botswana — Nimfă italică, soția zeului Faun. 3) Tînărul înalt și subțire din basmele românești, ce acționează numai noaptea, poate lua înfățișarea unui bărbat sau a unei femei și poate apărea și în formă de șarpe de foc sau de stea. 4) Personificare a curcubeului și mesageră a zeilor, reprezentată ca o tînără cu aripi, avînd în mînă o nuiă (caduceu) încolăcită de doi șerpi — Dinșii — Servește. 5) Întrebare — Bacantele la romani, femeii din cortegiul lui Bachus, îmbrăcate sumar, trăiau într-o continuă euforie, împreună cu faunii adorîndu-și zeul. 6) Abreviație latină — Notă muzicală — Tînăr de o mare frumusețe ce l-a însoțit pe Iason în expediția argonauților însă, oprindu-se să-și astîmpere setea, a fost răpit de Naiade, nimfele rîurilor și izvoarelor. 7) Alunițe — Ene ! 8) Soția lui Orfeu, ucisă de mușcătura unui șarpe. 9) Divinitate solară în vechea Sirie, adorată sub forma unei pietre conice. 10) Mistuită de foc — Zeița păcii la greci, reprezentată ca o femeie tînără cu un caduceu cu cornul abundenței.

VERTICAL : 1) Domeniu patronat de zeul Apollo — Insula celebrei magiciene Circe. 2) Semnatarul volumului de povestiri „Șarpele cu două capete” (Dan). 3) Toc pentru ochelari, cărți — Zeița romană a agriculturii, reprezentată ținînd într-o mînă o coasă și în cealaltă un mănunchi de spice de grîu și maci. În cinstea ei se organizau serbările numite „Cerealia”, între 12—19 aprilie. 4) Siglă pentru „Republica San Marino” — Divinitate a pădurilor, a apelor și izvoarelor, la slavi. 5) Siglă pentru „Expoziția : mecanizarea agriculturii” — Regiune din nord-vestul Peloponezului, celebră prin orașul Olimpia în care se organizau, o dată la patru ani, jocurile olimpice. 6) Zeița greacă a înțelepciunii, protectoare a artelor și a păcii, era reprezentată cu

o bufnită pe umăr — Pereche de vite trăgătoare la jug (reg.). 7) Cetate antică în nord-vestul Asiei Mici, în care preotul Laocoon, după legendă, l-a sfătuit pe Priam să nu primească de la greci calul de lemn și, drept răzbunare, zeița Atena, protectoarea grecilor, a trimis doi șerpi mari care l-au ucis împreună cu cei doi copii ai lui — Fiul arhitectului și sculptorului atenian Dedal, care, vînd să scape din Labirintul regelui Minos, și-a făurit aripi din pene și ceară, pentru a zbura cît mai departe. Soarele i-a topit aripi și temerarul s-a prăbușit în mare. 8) Cuvînt care imită mîriiul cîinilor — Îndemn cabalin — Zeița veșnicei tinereți, fiica lui Zeus și a Herei. 9) Oficiu comercial (abr.) — Personaje feminine fantastice, în mitologia românească, generatoare de nenorociri, care, după credința populară, locuiesc în văzduh, prin păduri și ademenesc oamenii prin frumusețea lor — 12 luni. 10) A șaptea încarnare a lui Vișnu (care simboliza Soarele în mitologia indiană), căreia i se sacrificau unele vietăți ce erau aruncate într-o groapă cu șerpi — Scrieri istorice.

DICTIONAR : UET, IGI.

Alecu RĂPEANU

Literatura SF și extraterestră

ORIZONTAL : 1) Autorul romanului „Hoinărilor spațiale”, al cărui erou este un asteroid inteligent (Frederic) — Nuanța pielii frumoasei Dejah Thoris, din „Sub lunile lui Marte” de Edgar Rice Burroughs. 2) Kary ..., tînărul astronaut din „Cor Serpentis” de I. Efremov, gata să se îndrăgostească de o fată de pe planeta fluorică — Ne prezintă în nuvela „Corăbii astrale” cîteva trăsături

ale unui extraterestru oarecum asemănător oamenilor, dar lipsit de urechi și nas, gura fără buze avînd aspect de cioc (Ivan). 3) Odinioară (abr.) — Cunoscut autor român de proză S.F., care descrie în „A zecea lume” frumusețea unei reprezentante a ființelor raționale de pe Thule astfel: „O coloană zveltă azurie (...) lipsită de capitel, dar îndobită în locul lui cu niște stranii plete verzi (...). Asemenea sirenelor, n-avea picioare, dar trupul real al femeii de pe satelitul înghețat părea ... o coloană pornită de-a dreptul din stîncă opalină” (Vladimir) — „Un... pentru Makra”, text aparținînd lui Cesare Falessi, în care întîlnim ideea gigantismului extraterestru, evidențiată de Sele-niții înalți de aproape 3,60 metri. 4) Prin Jacques Laverande, unul dintre „Navigatorii infinitului”, membru al echipajului cos-monavei „Stelarium”, ne prezintă un anume tip de ființe raționale întîlnite pe Marte; tripezi, avînd fețe cu șase ochi, dar fără nas (J.H. Rosny) — Material din care este confecționată miraculoasa cască a lui Robert Darvel, eroul lui Gustave Le Rouge din „Războiul vampirilor”, cu ajutorul căreia descoperă invizibilității locuitori ai planetei Marte — Note introductive! 5) „Roua ...”, text aparținînd lui Charles Henneberg, par-tizan al paleoastronauticii, prin care sub-scrie ideii potrivit căreia o parte dintre per-sonajele și faptele mitologice ar constitui ecouri ale trecerii unor vizitatori din alte lumi (nom. neart.) — Colidător (pop.). 6) Palidul nostru satelit care, conform narați-unii lui Lucian din Samosata, intitulată cu maliție- „O istorie adevărată”, ar fi populat cu ființe care ne seamănă întrutotul, dar nu și aliații lor, veniți din alte zone ale gala-xiei — Flancurile detașamentului! — Armă-sarul lui Saturn! 7) Aprinsă la față — A țipa. 8) Greutate (pl. trans.) — „...fără în-toarcere”, proză semnată de E.C. Tubb, alt partizan al paleoastronauticii. 9) Sculptor francez (1797—1863) — Aspectul locuitorilor planetei Mesklin din sistemul stelei 51 Cygni, adaptați la o gravitație mult supe-rioară celei terestre, descriși de Hal Clement în romanul „Misiune gravitațională” — „...de cristal”, scriere semnată de H.G. Wells, unde apar primii extraterestrii neortodocși sub formă de „fluturi” (neart.) 10) Ioan Grigorescu — Brațe — Munți în Tibet. 11) Prozator englez, reprezentant al „romanului negru”, care a dus la limită tehnica folosi-rii macabruului și a supranaturalului (Mat-thew Gregory, 1775—1818) — A se însera. 12) Unul dintre cei mai prolifici autori S.F., care ne înfățișează în „Piatra vorbitoare” ființe minerale aparținînd unui sistem bazat pe siliciu și nu pe carbon — Specie de iarbă cu fire tari.

VERTICAL: 1) Proza semnată de Vladi-mir Colin în care, dînd concretețe unor me-tafore sugestive, imaginează o lume de ar-bori gînditori — Titlu din creația lui Pierre Versins, legat de ideea prezentării unor mi-crocosmosuri locuite de lumi moleculare sau atomice. 2) „Omul ...”, creația lui Ralph

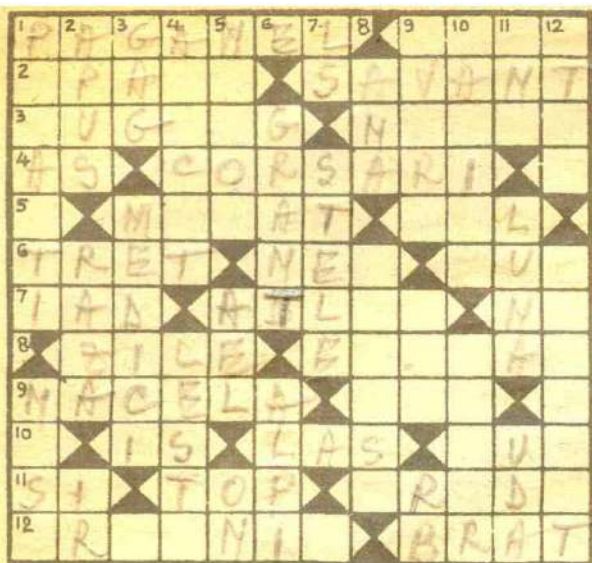
Milne Farley, unde facem cunoștință cu gin-gașii cupieni împodobiți cu antene — Refe-rindu-se la Olaf Stapledon, ajunge la con-cluzia potrivit căreia, „...„Creatorul de stele”, oferă cel mai vast sortiment de ex-traterestri între copertile unei singure cărți” (Jorge-Luis...). 3) „... în anul un milion”, eseu semnat de Wells în 1885, care consti-tuie obiectul unei trimiteri conținute în ro-manul „Războiul lumilor”, unde se prezenta imaginea concretă a unor creaturi funda-mental diferite de homo sapiens (neart.) — „Omul și ...”, roman de Adrian Rogoz în care eroul principal, Dutch Learmonth, în-tîlnește pe planeta Venus o femeie-plantă — William Ingram. 4) „... împotriva pămîntu-lui” de Henri Allorge, titlu legat de litera-tura S.F. referitoare la locuitorii planetei Marte (pl. neart.) — Actor care se exprimă prin gesturi. 5) Prefix cu sensul de „nou” — Fluviu în Peru — Localitate în Japonia. 6) General francez (1804—1887) — „Fata din ... de aur”, lucrare semnată de Ray Cummings, circumscrisă textelor referitoare la locuito-rii lumilor moleculare (pl.). 7) Elemente de zbor specifice erloorilor, umanoizi întîlniți alături de caracatițe cu chip omenesc în prima parte a dipticului „Prizonierul pla-netei Marte” de Le Rouge — Fructul aninu-lui. 8) Imaginează o posibilă invazie a unor arahnide invizibile în romanul „Pericolul albastru”, iar incursiunea într-o lume mi-croscopică ne-o prezintă în cartea „Un om la microbi” (Maurice) — Turtă de aluat ne-dospit. 9) Antemeridian (abr.) — „Mîncăto-rii de...”, lucrare semnată de Stanley G. Weinbaum, cel dintîi creator al unor extra-terestri avînd propriile lor rațiuni de a exista — Cap de uliu! 10) Procedeu — Ru-men la față! — Îngerul Pigar, întîlnit de „Barbarella”, celebra eroină a benzilor de-senate de Jean-Claude Forest, în peri-plurile sale cosmice. 11) „...Efremov, cunoscutul au-tor de literatură S.F. — Ne prezintă în „Ce-rul împotriva Pămîntului” aerantrofii — marțieni care au în plus un al treilea ochi, hipnotic (Henri). 12) „... fulgurantă”, proză semnată de Jean de La Hire, în care imagi-nează niște ciudate ființe originare probabil de pe Saturn, prezentate sub forma unor coloane de lumină, avînd în vîrf cîte un glob strălucitor — Răpitoare,

DICTIONAR: BRA, ORL, ENI, OISO, FLO, OCI.

Gheorghe MAGHERU

— Hrană pentru creier !

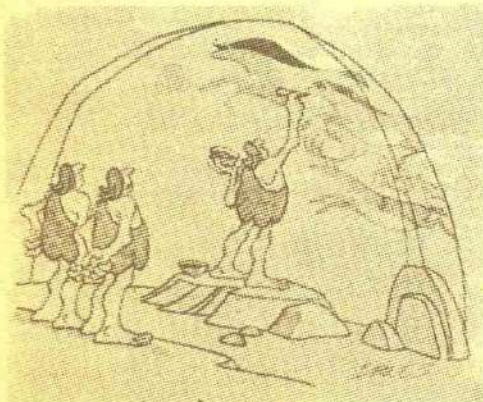

Jules Verne

ORIZONTAL: 1) Ilustrul profesor din romanul „Copiii căpitanului Grant” — Plante marine din care erau confecționate țigările pe submarinul Nautilus. 2) Corabia naufragiată „Waldeck” de pe care au fost salvați cîțiva supraviețuitori de către echipajul vasului „Pilgrin”, din romanul „Căpitan la 15 ani” — Paganel, Robur, Xirdal și alți eroi ai povestirilor lui Jules Verne, oameni deosebiți, care prin cercetările și realizările lor au adus contribuții de seamă în dezvoltarea științei (sing.). 3) Cetaceul ciudat din romanul „20.000 de leghe sub mări”, întilnit în Marea Roșie — Părerea bancherului Lecoeur, din romanul „Goana după meteor”, despre finul său, tînărul savant Zephrin Xirdal, cînd acesta din urmă îi propune o afacere de 5—6

miliarde franci, cam cît valora meteorul de aur pe care el îl putea dirija prin „curenți elicoidali și curenți neutri rectilinii” să aterizeze pe terenul cumpărat de ei în Groenlanda. 4) Campion — Cu acești pirați ai mărilor s-au înfruntat multe dintre personajele lui Jules Verne. 5) Animal cu carnea foarte gustoasă, din ordinul sireniilor, lung de 6—7 metri, vînat de marinarii de pe Nautilus pentru asigurarea proviziilor — Afluent al Rinului. 6) Oraș în Pakistan —... Land, vînatul de balene, captiv pe Nautilus, care salvează la un moment dat viața căpitanului Nemo — „Vulcanul de...” este titlul unei alte povestiri în care ne sînt relatate peripețiile inginerului Ben Raddle și ale vărului său Summy Skim în nordul Canadei. 7) Infern — Cartea de căpătii a multora dintre povestirile lui Jules Verne — Pronume. 8) „Oculul Pămîntului în 80 de ...”, unul din celebrele romane ale talentatului scriitor — Stat arab. 9) „Locuința” temporară a lui Samuel Fergusson, Dick Kennedy și Joe, eroii povestirii „Cinci săptămîni în balon” — Dune în Sahara Centrală. 10) Sînt — Fricos — Dispozitiv folosit la pescuit cu năvodul la mari adîncimi. 11) „Domnul Re-diez și domnișoara ...bemor”, povestire scrisă de Jules Verne pentru copii — Ciinele inginerului Cyrus Smith din povestirea „Insula misterioasă”, în care sînt descrise întîmplările dramatice ale unor prizonieri din războiul de secesiune, care evadează din captivitate cu ajutorul unui balon — Soarta nemiloasă a lui Louis Cornebutte, unul din personajele povestirii „O iarnă printre ghețuri”. 12) Inventator de prima mînă, aliat al maleficului boier Radu Gori, din romanul „Castelul din Carpați”, care anticipează apariția telefonului și a fonografului — Tentaculul uriașei caracatițe care a dus în adîncuri pe unul din marinarii de pe Nautilus.

VERTICAL: 1) Calificativ atribuit pe bună dreptate profesorului Paganel și lui Conseil, pentru precizia datelor ce le oferă prietenilor de călătorie — Prin intermediul acestui personaj central din „20.000 de leghe sub mări”, Jules Verne formulează un violent rechizitoriu la adresa tiraniei. 2) Punct cardinal la care trebuia să ajungă aerostatul lui Samuel Fergusson în călătoria întreprinsă cu balonul deasupra Africii — „.... Verde”, romanul în care autorul ne înfățișează un fenomen natural rar întilnit — Alifie. 3) Glumă cinematografică — Profesiunea lui Sydney Hudelson, astronomul amator în veșnică dispută cu Dean Forsyth, din „Goana după meteor” (pl.). 4) Meserie căreia trebuia să i se dedice Jules Verne în tinerețe, dar la care a renunțat pentru a deveni cel mai mare scriitor al literaturii de anticipație — A încălca o navă sau aeronavă cu nisip, pietriș sau plumb în vederea asigurării stabilității. 5) Personaj din „Uimitoarele peripeții ale domnului Antifer”, sora eroului principal pornit în lume să caute comoara lăsată moștenire de Kemyll Pașa — Apeduct în Elveția — Coadă de balon ! 6) „Copiii căpitanului...”, scrierea în care Jules Verne aduce un protest direct la adresa

— Nuanța de ocră nu e suficient de sugestivă...

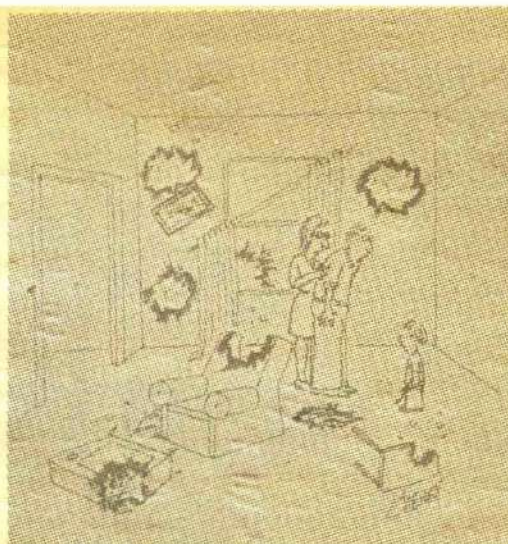
colonialismului englez — Lanț muntos în Europa. 7) Lia Simu — „...Sudului“, romanul a cărui acțiune se petrece în „țara diamanțelor“ (neart : pl.). 8) Nume feminin — Capitala Republicii Arabe Siriene. 9) Mândria miliardezilor, locuitorii de pe „Insula cu elice“ — Unchiul domnișoarei Campbell, unul din cei doi frați din „Raza verde“ — Radu Bonea. 10) Situația instabilă a balonului din povestirea „O dramă în văzduh“ — Temerarul erou vernian, precursor al cosmonauților de azi, pornit să contemple din înălțimi culorile lumii. 11) Specie de antilopă-bivol din Africa de Sud — „De la Pământ la...“, povestirea în care Verne descrie lansarea ghiulelei de aluminiu a lui Michel Ardan, anticipând lansarea navelor spațiale — Plină de apă. 12) Unul din vasele companiei Inman, care s-a ciocnit cu „monstrul“ Nautilus — Masiv muntos în țara noastră, în preajma căruia se petrece acțiunea plină de mister a romanului „Castelul din Carpați“.

DICTIONAR : ELI, TRET, ABO, IR, AEL.

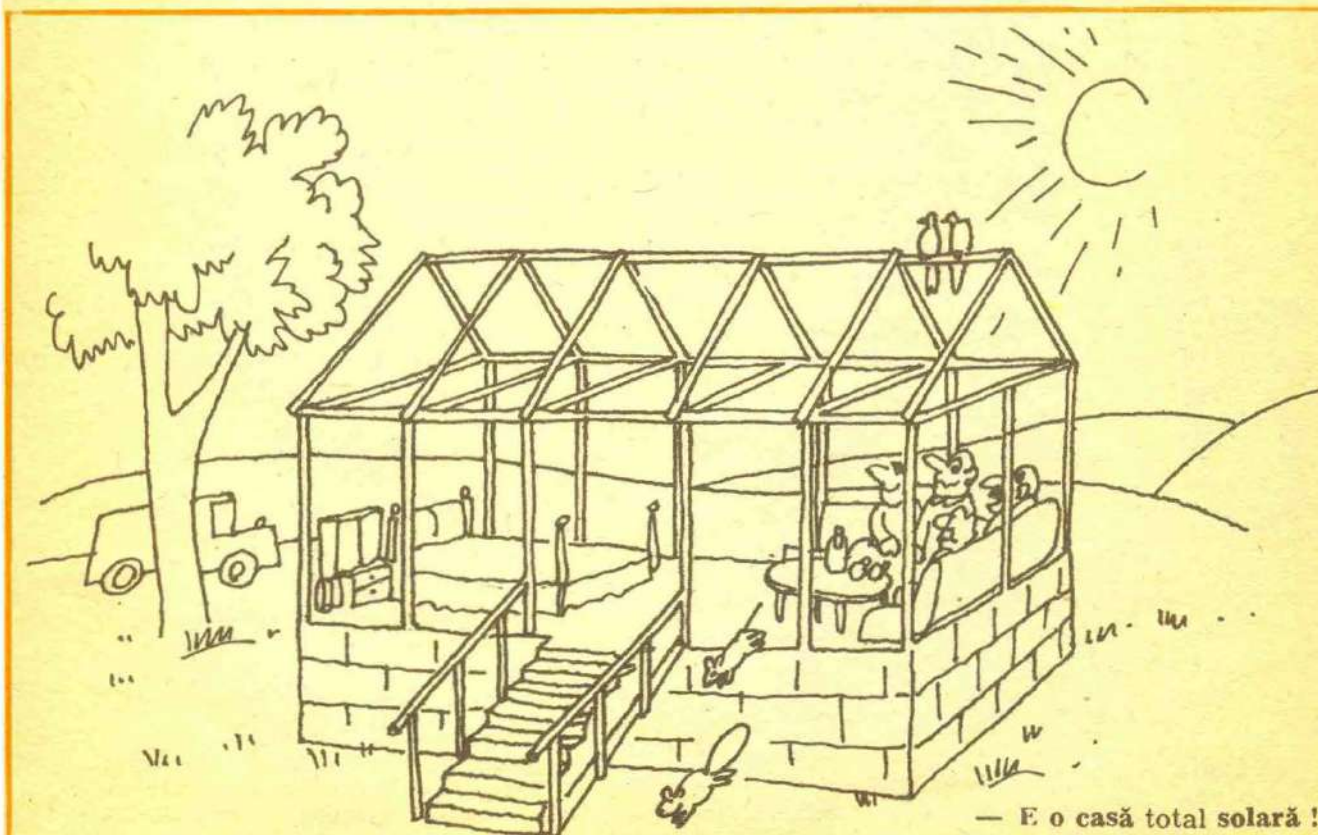
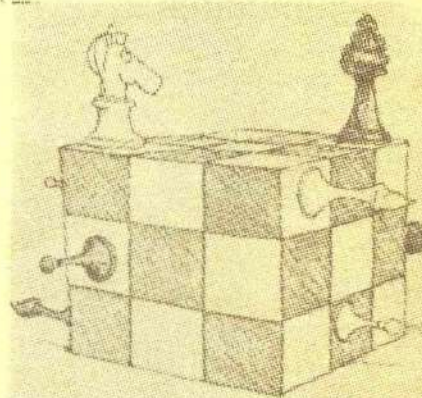
Bibi STOIANOVICI

BIBLIOGRAFIE

Ion Hobana : 20.000 de pagini în căutarea lui Jules Verne (Editura Univers 1979)
Jules Verne : Castelul din Carpați (Ed. Tineretului 1967) ; Goana după meteor (Ed. Tineretului 1963) ; Ocolul Pământului în 80 de zile (Ed. Didactică și Pedagogică, 1968) ; 20.000 de mil de leghe sub mări (Ed. Ion Creangă, 1977) ; Insula cu elice (Ed. Ion Creangă 1978) ; Vulcanul de aur (Ed. Ion Creangă 1976) ; Raza verde (Ed. Ion Creangă 1975) ; Cinci săptămâni în balon (Ed. Tineretului 1955) ; Uimitoarele peripeții ale domnului Antifer (Albatros 1970) ; Steaua Sudului (Ed. Ion Creangă 1984) ; Căpitan la 15 ani (Ed. Ion Creangă, 1980) ; Copiii căpitanului Grant (Ed. Cugetarea)

— Mama și cu mine ne-am gândit că poate ai vrea să te joci cu pistolul tău „Raza mortală a căpitanului Asteroid“ afară !

— E o casă total solară !

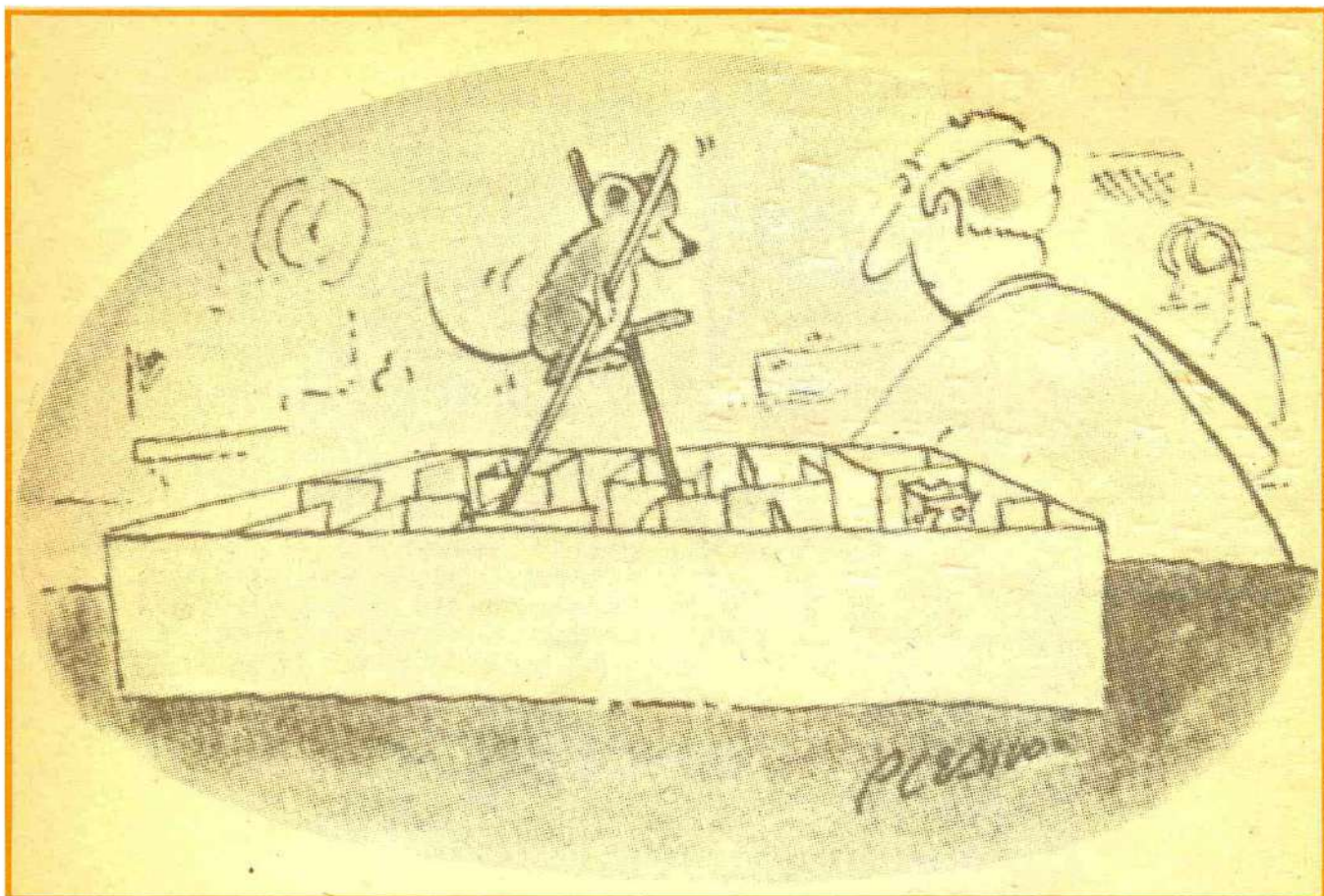
S. F. — literatură universală

ORIZONTAL: 1) Scriitor englez, autorul unor romane de aventuri cu elemente fantastice, dintre care amintim: „Comoara din insulă”, „Săgeata neagră”, „Straniul caz al doctorului JEKYLL și al lui Mister HYDE” etc. (Robert Louis: 1850—1894) — Lucian Cosma. 2) Scriitor ceh, autorul piesei științifico-fantastice „R.U.R.”, al cărei succes mondial a impus definitiv, cu trei decenii înainte de nașterea ciberneticii, noțiunea de robot (Karel: 1890—1938) — Munte în Afganistan. 3) Cap de robot! — Figură de primă mărime a SF-ului polonez, din a cărui creație amintim romanele: „Solaris”, „Guturaiul”,

„Golem XIV” etc. (Stanislaw) — Tub de argilă din care se fac coșurile pentru fum (reg.). 4) Moș Martin — Astronom și chimist american care, sub pseudonimul HAL CLEMENT, publică romanele „Misiunea periculoasă”, „Aproape de masa critică” și „Ciclul focului” (H.C.M. 1922). 5) Regiune în N.E. Peninsulei Sinai — Pasăre de curte (reg.) — Petre Kogălniceanu. 6) Profesor de biochimie la Universitatea din Boston, autorul romanului științifico-fantastic: „Eu, robotul” (Isaac: n. 1920) — Scriitor american, autorul romanelor de factură fantastică „Aventurile lui Arthur Gordon Pym”, „Prăbușirea casei Uscher”, „Cărăbușul de aur” etc. (Edgar Allan: 1809—1849). 7) Sistem mixt de telefonie și telegrafie în teleîmpirimator, care folosește prin comutare același circuit — Rest. dintr-un material. 8) Stat în S.V. Statelor Unite ale Americii și locul de desfășurare al multor aventuri incredibile — Radu Tudoran. 9) ... Darie, actor la Teatrul de Comedie — Scriitor belgian, care a imaginat cuvântul „astro-nautică”, autorul romanelor științifico-fantastice de succes: „XIPEHUZII”, „Moartea Pământului”, „Forța misterioasă” etc. (J.-H. ROSNY: 1856—1940). 10) Pseudonim cu care semna N.D. Cocea — Substanță care provoacă alergii. 11) Alexandru Donici — Acea — Nume turcesc. 12) Matematician, întemeietor al ciberneticii, care și-a încercat șansele și pe tărîmul literaturii de anticipație publicînd volumul „Dumnezeu și Golemul” (Norbert: 1894—1964) — Unul din clasicii literaturii engleze de anticipație, autorul romanelor: „Mașina timpului”, „Omul invizibil”, „Războiul lumilor”. „Primii oameni în Lună” etc. (Herbert George: 1866—1946).

— Iubito, avem un mic necaz cu experimentul. Nu mă aștepta cu masa. Lasă-mi niște resturi în lada de gunoi.

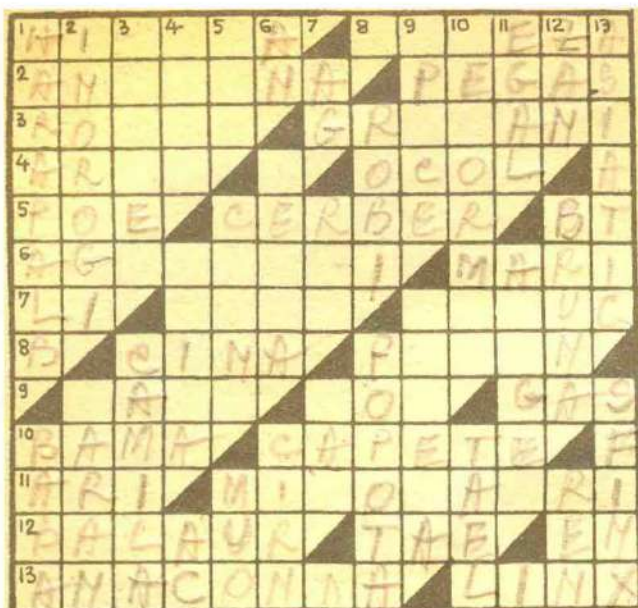

VERTICAL : 1) Nume de adîncă rezonanță în conștiința iubitorilor de literatură de anticipație din U.R.S.S., dar și a celor din întreaga lume, frați a căror prestigioasă colaborare a dat naștere unor romane celebre ca : „Țara norilor purpurii”, „Întoarcerea”, „Amiaza veacului al XXII-lea”, „Lumea începe simbătă”, „Cea de-a doua invazie a marșienilor”, „Picnic la marginea drumului” etc. (Arkadi Natanovici : n. 1925 ; Boris Natanovici : n. 1933) — August Weismann. 2) „Sfîșitul ... subteran”, roman științifico-fantastic aparținînd scriitorului sovietic I. Kalnițki (pl. neart.) — A pescui cu undița. 3) Elena Chiriță — Savant american de origine maghiară, unul dintre „autorii” bombei atomice și inițiatorul celebrei scrisori-avertisment către F.D. Roosevelt, semnatarul unei culegeri de povestiri fantastice dintre care cea mai frumoasă, „Vocea delfinilor”, se remarcă printr-o pronunțată notă satirică (Leo : 1898—1964). 4) Undă formată la suprafața apei — „O zi din viața unui zarist... în anul 2839”, o reușită povestire care dovedește încă o dată fecunda imaginație a lui Jules Verne, părintele literaturii științifico-fantastice. 5) Localitate în S.U.A. — Comună în Suedia — Întrebare. 6) Inginer și scriitor sovietic, autorul unor reușite povestiri de anticipație dintre care amintim : „Căi nevăzute”, „Despre ce n-a fost Steaua fericită”, „Ciob de soare” etc. (Vladimir Ivanovici : n. 1907) — Atmosferă. 7) Serghei Kalinin — Luat la mijloc ! — Scriitor englez, părintele lui Sherlock Holmes, dar și al unor romane de anticipație cum sînt : „Lumea pierdută”, „Aparatul dezintegrator” etc. (Arthur Conan :

1859—1930). 8) Scriitor american de origine irlandeză, autorul unor romane cu teme și procedee fantastice, cum sînt : „Lentila de diamant”, „Făuritorul de minuni” etc. (Fitz James : n. 1828) — Siglă pentru „Elektron-Apparate Werke”. 9) Erbacee cultivată ca plantă decorativă și medicinală — Rîu și regiune industrială în vestul Europei. 10) Una dintre cele mai izbutite piese ale dramaturgului german Georg Kaiser (1878—1945), în care tratează tema demonismului distrugător și a învingerii industriei dezlănțuite și inrobitoare — Deasupra — Orașel în R.P. Ungară. 11) Astronom care împreună cu scriitorul A.F. Bian semnează romanul „Planeta contradicțiilor”, conceput într-o manieră efemerviană și care a văzut lumina tiparului la noi în prestigioasa colecție „Povestiri științifice fantastice” (nr. 368—371) — Inginer, colaborator al programelor NASA, autorul romanelor „O astronavă pentru rege”, „Nașterea focului” și realizatorul adaptării literare după filmul „Evadarea din Planeta Maimuțelor” (Jerry : n. 1933). 12) Scriitor englez, specialist în astronautică teoretică, care descrie în paginile romanelor sale stații cosmice și sateliți orbitali cu mult înainte de lansarea primelor rachete cosmice. Operele sale „Preludiu în spațiu”, „Insula pe cer”, „Orașul și stelele”, „Joncțiune cu Roma” etc. au dovedit clarviziunea științifică și imaginația fecundă a acestui autor valoros — Sportul... rachetelor.

DICTIONAR : AGYL, GAZA, CARĂ, NDC, ALI, EPES, OXIE, EAW, SAAR, GAS, IGAL, LYN.

Gheorghe BRĂȘOVEANU

Animale fantastice

ORIZONTAL : 1) Animal fabulos ce sălăşluia în Lycia şi avea înfăţişarea unui monstru cu trei capete care vărsau flăcări. — Singura muritoare dintre Gorgone, al cărei chip înspăimântător impietrea orice fiinţă, a devenit ulterior emblemă pe scutul zeiţei Atena. 2) Animal de mare vii colorat, avînd orificiul bucal înconjurat de tentacule. — Cal miraculos, înaripat, născut din singele Meduzei, simbol al inspiraţiei poetice. 3) Titan al sculpturii franceze, realizatorul „Porţii infernului”. — Monstru imaginat cu trup leonin, cap şi aripi de vultur, consacrat zeului Apollo. Se credea că locuieşte în ţinutul hiperboreilor, păzind aurul nordic (pl.). 4) Zeul războiului la greci. — Înconjur. 5) Scriitor american, autorul prozei fantastice „Scarabeul de aur” (Edgar, Allan). — Ciine monstruos, cu trei capete şi coadă de reptilă, care avea misiunea de a veghea intrarea în Infern; vigilenţa i-a fost învinsă de Hercule prin forţă fizică şi de Orfeu prin cîntec — Beţe! 6) Populaţie tracă (sec. VI î.e.n.). — Coloşi. 7) Lei! — Om politic yemenit. — Zburător pe drumuri fără pulbere. 8) Masa de seară. — Balaur fabulos înzestrat cu darul profeţiei, sugrumat de Apollo la 4 zile după naştere pentru a răzbuna chinurile mamei sale divine, Leto. 9) Zadarnice. — Folclorist român, autorul lucrării „Metode noi în cercetarea structurii basmelor” şi al unei remarcabile analize a „Mioriţei” (Mihai). — Pegas fără cap! 10) Plantă leguminoasă cu fructe păroase. — Cele şapte „aruncătoare de flăcări” din dotarea balaurilor ... rămaşi de poveste. 11) Măsurile de suprafaţă. — Enigmaticul monstru din labirintul construit în Creta de arhitectul Dedal (pl.). 12) Forma mitologică românească a dragonului, închipuit ca o reptilă, de obicei cu 7 capete vărsînd flăcări pe gură şi care se regenerează după ce au fost retezate. — Dialect

indonezian. — Coadă Krakenului! 13) Şarpe uriaş, semiacvatic, lung de aproximativ 7 metri. — Animal în care a fost metamorfozat regele Scythiei de către Demeter, drept pedeapsă pentru atitudinea inospitalieră.

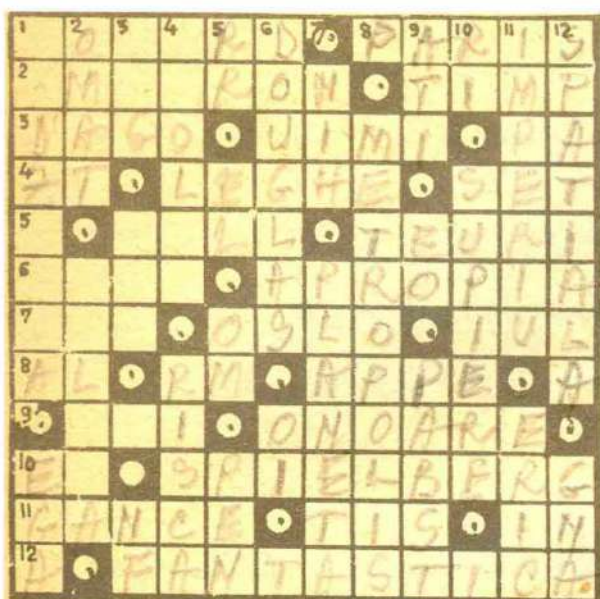
VERTICAL : 1) Eroul basmului omonim de Ion Creangă, trimis de spin să aducă pielea bătută cu nestemate a cerbului vrăjit. — Muma-pădurii, divinitate nefastă din mitologia românească, prezentată mai rar cu gheare de lup. 2) Cal fabulos cu un corn în frunte (pl.). — Balaurul indonezian, reptilă uriaşă de aproape 3 metri, foarte agresivă şi vorace. 3) Vrăjitoare care l-a ajutat pe Iason să omoare balaurul care păzea lina de aur. — Animal ciudat, adaptat înuturilor pustii, numit şi „corabia deşertului”. 4) Pus în circulaţie. — Secretul ... Sfînxului. — Arma albinelor. 5) Fluviu european. — Cerber (fig.). — Onomatopee. 6) Capul anacondei! — Lacul otrăvit de emanaţiile Hydrei, monstru mitic cu 100 de capete care se regenerau îndată ce erau retezate, învinsă în cele din urmă de Hercule care îşi realizează a doua din cele 12 munci cerute de Eurystheus. — Cu nasul în vînt. 7) Argint (simb.). — Străvechi autori de imnuri. — Zeul protector al turmelor, înfăţişat jumătate om şi jumătate animal; avea coarne, barbă şi copite de ţap, iar trupul era acoperit cu păr. 8) Sclavi. — Cantină cazonă. 9) Grandioase (fig.). — Tub de sticlă. 10) Uriţit. — Monedă chinezească. 11) Unu ... fără acoperire! — Culme. 12) Localitate în Ghana. — Închisă la culoare. — Cerbul nordicilor. 13) Originar din Asia. — Simbol al tainelor, reprezentant ca o leoaică cu aripi şi cap de femeie.

DICTIONAR : AINI, TAE, RSI, TAE, ZAN, MUO.

Ion ŞUŞELESCU

S.F.-ul şi cinematografia

ORIZONTAL : 1) Reputat cineast francez (Jean-Luc), regizorul filmului „Alphaville”, în care este descrisă călătoria în spaţiu a unui agent special cu scopul de a afla ce s-a petrecut cu predecesorul său; el găseşte o lume fără dragoste şi sentimente umane — „... adormit”, film mut realizat în anul 1923 de René Clair, al cărui erou este un ceretător nebun, care descoperă o rază a morţii cu care ucide tot oraşul, mai puţin şase persoane (neart.). 2) Film de anticipaţie, realizat de Ugo Gregoretti în anul 1963, avîndu-l în rolul principal pe actorul Renato Salvatori — „Maşina ...”, o fidelă şi foarte bine realizată versiune a romanului lui H.G. Wells, în care „Exploratorul Timpului” reuşeşte să ajungă pînă în anul 802401 pentru a vedea cum a evoluat civilizaţia umană (neart.). 3) Insulă în Marea Baltică — A ului — Unul din polii pămîntului!. 4) Zoe Trahanache — „20 000 de ... sub mări”, romanul binecunoscut al lui Jules Verne, transpus pe ecran într-o spec-

taculoasă și grandioasă variantă în anul 1954 de către regizorul american Richard Fleischer — Repriză la volei. 5) Actor american, protagonist al filmului „Germenul Andromeda”, regizat în anul 1970 de Robert Wise (Arthur) — Rigle pentru desen. 6) Negru amestecat cu alb (fem.) — A aduce în imediata vecinătate. 7) Scriitor polonez, după al cărui roman, intitulat „Solaris”, regizorul Andrei Tarkovski a turnat în 1971 filmul cu titlu omonim, avându-i printre interpreți pe Donatas Banionis și Iuri Iarvet (Stanislaw) — Capitală europeană — Abreviație uzuală pentru luna iulie. 8. Alexandru Lulescu — Roxana Manolescu — Prefix pentru unele localități geografice. 9) „Întâlnire de gradul...”, film în regia lui Steven Spielberg, realizat în anul 1977, cu Richard Dreyfuss și Francois Truffaut — Cinste. 10) Celebru film produs în anul 1982, o idee fantastică 100% : un extraterestru vizitează Terra și se împrietenește cu un băiețel, filmul fiind o excelentă pledoarie pentru prietenie și înțelegere... — ...și numele regizorului care a realizat acest film (Stere). 11) Reputat regizor francez, semnatul filmului de anticipație „Sfârșitul lumii”, realizat în anul 1930 (Abel) — Arbore rășinos — „Femeia... Lună”, unul dintre primele filme științifico-fantastice realizate de celebrul Fritz Lang, pelicula prezentând prima femeie într-o călătorie spre Lună, în rolul principal fiind distribuită actrița Brigitte Helm. 12) „Călătorie...”, film de referință al regizorului american Richard Fleischer, cu Stephen Boyd și Rachel Welch în rolurile principale ; acțiunea filmului : un celebru om de știință suferă o leziune craniană iar un grup de doctori sînt miniaturizați și injectați în corpul său pentru a-i trata rana.

VERTICAL : 1) Realizare de prestigiu a cinematografiei japoneze (producție : 1954, regizor : Inoshiro Honda), în care eroul filmului este o ființă antediluviană creată în urma unor experiențe atomice,

care atacă și îngrozește o insulă a arhipelagului nipon — Insecte coleoptere din America Centrală. 2) Nea — Film de marcă al cinematografului mut (regizor : Iakov Protazanov), în care este descrisă expediția a doi exploratori ruși în spațiu, care, reușind să ajungă pe Marte, declanșează o revoluție ce urma să o detroneze pe regina acestei planete. 3) Peliculă cu caracter științifico-fantastic, realizată de Chris Marker în anul 1964 (neart.) — Exclamație care exprimă neîncrederea — Nicolae Florei. 4) Absență notabilă a secreției biliare — A se expune unui pericol. 5) Raluca Rotaru — Dinsul — „... invizibil”, filmul regizorului James Whale, o excelentă transpunere, pe cît de veridică, pe atît de impresionantă, a romanului cu același titlu aparținînd lui H.G. Wells, cu Claude Rains în rolul principal (neart.) — Peninsulă (abr. uz.). 6) Actor american (Kirk), interpret al rolului principal din filmul „20.000 de leghe sub mări” — Mioare. 7) Siglă pentru „National Institutes of Health” (Institute naționale de sănătate) — „... interzisă”, peliculă a cărei regie a semnat-o în anul 1956 Fred McLeod Wilcox, acțiunea derulîndu-se în anul 2200, cînd o navă cosmică vizitează planeta Altar 4, pentru a descoperi ce s-a întîmplat cu un alt echipaj dispărut acolo în condiții misterioase. 8) Capodopera filmelor de anticipație din epoca cinematografiei mute, realizată de Fritz Lang în anul 1929 ; muncitorii dintr-un oraș modern lucrau numai în subteran, fiind tratați ca niște sclavi, iar conducătorul orașului comandă crearea unei femei-robot pentru a înlătura orice încercare de rebeliune, însă inventatorul și creația sa îi conduc pe muncitori la revoltă și la luarea puterii celor de la suprafață. 9) Armăsari dobrogeni — Elena Olteanu — Regizor german, realizatorul filmului de anticipație „Atlantis” (Georg. W.). 10) Radu Ionescu — Vase pentru servit supa. 11) „... contraatacă”, seria a II-a de la „Războiul Stelelor”, în regia lui Irvin Kershner, interpreți : Mark Hamill și Harrison Ford, în care Alianța Rebelă se refugiază de armata lui Darth Vader pe o planetă înghețată (neart.) — Nume masculin. 12) „2001, odissea...”, film științifico-fantastic, realizat în anul 1968 de către regizorul american Stanley Kubrick, avînd printre interpreții rolurilor principale pe Keir Dullea și Gary Lockwood — Mesagera zeiței Frigga.

DICTIONAR : DAGO, APPE, TIS, PEN, NIH, ERIC, GNA, EGA

Gheorghe TOIA

SUMAR

- MIRCEA MALIȚA : Strategiile de sporire a sensului realității / 3
ROGER CAILLOIS : De la feerie la literatura științifico-fantastică (tr. Doina Hanu) / 15
CARL SAGAN : O viziune personală asupra literaturii science-fiction (tr. Const. Cozmiuc) / 16

I. CĂLĂTORII IMAGINARE, TĂRÎMURI FABULOASE / 23

- Cosmografie și geografie interioară – la limitele cunoașterii / 24
Adevărată istorisire a lui Lucian din Samosata / 29
Mitologia eschimoșilor (grupaj realizat de DOINA RODINA) / 32

II. FISURA ÎN REAL / 34

- NICOLAE ILIESCU : Ordinea fisurată / 35
LUCIAN HANU : Repere ale lumii fantastice / 44, 45, 47, 50, 51, 55, 56, 57, 61, 63, 69, 76, 77, 78, 86, 87, 92, 105, 106
ALINA TEODORESCU : Tarot – jocul de-a universul / 40
ADOLFO ALBERTAZZI : Diavolul din sticlă (tr. Andrei Niculescu) / 45
JULES VERNE : Fritt-Flacc (tr. Andrei Niculescu) / 53
HENRI TROYAT : Strania pățanie a lui Mr. Breadborough (tr. Paul B. Marian) / 58
H.P. LOVECRAFT : Muzica lui Erich Zann (tr. Virgil Stanciu) / 67
ANDRÉ CARPENTIER : La florăreasa Victorine (tr. Rodica Lascu-Pop) / 71
THOMAS OWEN : Inima de jad (tr. Rodica Lascu-Pop) / 75
SPRAGUE DE CAMP : Pterodactilii purpurii (tr. Cornel Sterian) / 80
BOGDAN FICEAC : Hidra / 90
ȘTEFAN GHIDOVEANU : Atenție, folosiți scările !... / 92
RODICA BRETIN : Fluviul fără întoarcere / 96
GEO BOGZA : Fintini cu cumpănă și pterodactili / 106

III. NU SÎNTEM SINGURI / 107

- I. NICOLAE : Pluralitatea lumilor și călătoria cosmică / 109, 113, 115, 120, 122, 123, 129, 131, 135, 137, 141, 143
BRIAN ALDISS : Un incendiu în pădurea literelor (tr. Const. Cozmiuc) / 108
AMIT GOSWAMI : Știință și științifico-fantastic – o dublă explorare a realității (tr. Cristian Unteanu) / 111
ISAAC ASIMOV : Cum îmi scriu cărțile (tr. Andrei Udreanu) / 116
DAN APOSTOL : Încă enigme... / 117
RADU PRODAN : Oamenii de pe Lună, văzuți în 1835 / 126
BILL BROWN : Ratele stelare (tr. Liana Mihailovici) / 127
GUY DE MAUPASSANT : Omul din Marte (tr. Andrei Niculescu) / 133
GÉRARD KLEIN : Monstrul (tr. Paul B. Marian) / 136
WALTER KUBILIUS : Dincolo (tr. Lucian Hanu) / 146
LUCIAN IONICĂ : Printre alte dimineți / 156

IV. LUMI PARALELE / 160

- RAY BRADBURY : Chepengul (tr. Doina Rodina) / 161
LINO ALDANI : Un tren numit Evaziune (tr. Doina Oprea) / 167
HARLAN ELLISON : Salvatorii (tr. Vladimir Rodina) / 175

GHEORGHE PAUN : Disparația unui vânzător de lozuri / 177

V. COSMOSUL ACCESIBIL / 180

STANISLAW LEM : Testul (tr. Vladimir Rodina) / 181

RICHARD COWPER : Bea-mă, Francesca ! (tr. Ion Doru Brana) / 194

RUXANDRA ANDRIAN : Arconax / 208

LEWIS SHINER : Molima (tr. Ion Doru Brana) / 218

VI. SPECTRUL ZEULUI MARTE / 221

ROBERT SHECKLEY : Lumea pe care ți-o dorește inima (tr. Ioana Părău) / 222

C.J. CHERRYH : Casandra (tr. Ion Doru Brana) / 227

TSUTSUI YASUTAKA : Noapte cu monștri (tr. Flavius Florea) / 233

CRISTIAN TUDOR POPESCU : Plutonia / 234

VII. LUMEA MÎINE / 237

Viziuni de ieri

ION MUNTEANU : Secolul 20 văzut acum 100 de ani / 237

ALBERT DUCROCQ : Jules Verne, precursorul (tr. Cristian Unteanu) / 247

DAN DELEANU : Din culisele cercetării științifice / 249, 250, 251, 252

ROBERT GREENE : Fratele Bacon și Fratele Bungway (tr. Andrei Bantaș) / 249

WILLIAM MORRIS : Vești de nicăieri (tr. Andrei Bantaș) / 253

HORIA ARAMĂ : Arhitecturi utopice / 258

Viziuni contemporane / 264

EDMOND NICOLAU : Memorabilele întâlniri / 264

ALEXANDRU ANDRIEȘ : Arhitectura față în față cu cosmosul / 267

U. VĂLUREANU : Vizitatorul periodic – Cometa Halley / 271

CARMEN OPINCARU : Omul peste 50 de milioane de ani / 276

VICTOR BĂNCIULESCU : Ziua de mîine a sportului / 279

VIII. ARTE / 285

Muzeul Imaginar / 286

ANDRÉ MALRAUX : Introducere la Muzeul Imaginar (tr. Daniela Dobroiu) / 287

ROGER CAILLOIS – ANDRÉ MALRAUX : Schimb de opinii (tr. de Cristian Unteanu) / 289

FLORIAN LUNGU : Posibilă fereastră spre muzica viitorului / 293

ADINA DARIAN : Un palmares anti-science-fiction / 295

IX. UMOR / 301

EDUARD JURIST : Povești pentru copiii de pe planeta Tellux / 301

GENE WOLFE : Creație (tr. Liana Mihailovici) / 304

PAT CADIGAN : La reparat (tr. Hilde Nichifor) / 305

Cuvinte încrucișate / 306

ILUSTRAȚIILE AU FOST REPRODUSE DIN :

- Jean Chevalier și Alain Geerbrant : **Dictionnaire des symboles**. Mythes, rêves, coutumes, gestes, formes, figures, couleurs, nombres. Vol. 1—4. Paris, Seghers, 1974 (pag. 27, 44, 46, 49, 77).
- Alexander Eliot, Mircea Eliade, Joseph Campbell : **L'univers fantastique des mythes**. Paris, Les Presses de la Connaissance, 1976. (pag. 11, 23, 24, 25, 35, 37, 47, 63, 86, 109)
- Jurgis Baltrušaitis : **Metamorfozele goticului**. Trad. de Paul Teodorescu. București, Meridiane, 1978 ; **Le Moyen Age fantastique**. Paris, Flammarion, 1981. (pag. 16, 48, 50, 52, 55, 60, 63, 94, 95)
- Wernher von Braun și Frederick I. Ordway : **History of rocketry and space travel**. Ilustr. de Harry H.-K. Lange. New York, Thomas Y. Crowell Comp., 1969. (pag. 31, 113, 115, 129, 137, 141)
- Courtlandt Canby : **Histoire de l'aéronautique**. Lausanne, Editions Rencontre et ENI, 1963. (pag. 119, 123, 125, 134, 135, 138)
- Joseph Campbell : **The mythic image**. Princeton University Press, 1974. (pag. 39)
- Revista „Omni”. (pag. 17, 71, 81, 93, 97, 98, 100, 144, 145, 147, 149, 152, 157, 159, 165, 176, 179, 180, 184, 186, 190, 192, 196, 200, 206, 210, 211, 214, 219, 220, 221, 235, 249, 264, 268, 293, 294, 302, 303, 305, 309, 310, 311, 312, 313)
- Ion Iacovachi și Ion Cojocaru : **Traian Vuia — viața și opera**. În curs de apariție la Editura științifică și enciclopedică. (pag. 140)

Caricaturi de Ion Barbu (pag. : 130, 202, 280, 281, 301)

Coperta : Tudor JEBELEANU

Colaboratori : Lucian HANU și Doina RODINA

Coordonarea artistică : Elena MARINESCU

Reproduceri foto : Mihai JIGĂU și Mihai MUSTAȚA

1987

IANUARIE

L 5 12 19 26
M 6 13 20 27
M 7 14 21 28
J 1 8 15 22 29
V 2 9 16 23 30
S 3 10 17 24 31
D 4 11 18 25

FEBRUARIE

L 2 9 16 23
M 3 10 17 24
M 4 11 18 25
J 5 12 19 26
V 6 13 20 27
S 7 14 21 28
D 1 8 15 22

MARTIE

L 2 9 16 23 30
M 3 10 17 24 31
M 4 11 18 25
J 5 12 19 26
V 6 13 20 27
S 7 14 21 28
D 1 8 15 22 29

APRILIE

L 6 13 20 27
M 7 14 21 28
M 1 8 15 22 29
J 2 9 16 23 30
V 3 10 17 24
S 4 11 18 25
D 5 12 19 26

MAI

L 4 11 18 25
M 5 12 19 26
M 6 13 20 27
J 7 14 21 28
V 1 8 15 22 29
S 2 9 16 23 30
D 3 10 17 24 31

IUNIE

L 1 8 15 22 29
M 2 9 16 23 30
M 3 10 17 24
J 4 11 18 25
V 5 12 19 26
S 6 13 20 27
D 7 14 21 28

IULIE

L 6 13 20 27
M 7 14 21 28
M 1 8 15 22 29
J 2 9 16 23 30
V 3 10 17 24 31
S 4 11 18 25
D 5 12 19 26

AUGUST

L 3 10 17 24 31
M 4 11 18 25
M 5 12 19 26
J 6 13 20 27
V 7 14 21 28
S 1 8 15 22 29
D 2 9 16 23 30

SEPTEMBRIE

L 7 14 21 28
M 1 8 15 22 29
M 2 9 16 23 30
J 3 10 17 24
V 4 11 18 25
S 5 12 19 26
D 6 13 20 27

OCTOMBRIE

L 5 12 19 26
M 6 13 20 27
M 7 14 21 28
J 1 8 15 22 29
V 2 9 16 23 30
S 3 10 17 24 31
D 4 11 18 25

NOIEMBRIE

L 2 9 16 23 30
M 3 10 17 24
M 4 11 18 25
J 5 12 19 26
V 6 13 20 27
S 7 14 21 28
D 1 8 15 22 29

DECEMBRIE

L 7 14 21 28
M 1 8 15 22 29
M 2 9 16 23 30
J 3 10 17 24 31
V 4 11 18 25
S 5 12 19 26
D 6 13 20 27

1988

IANUARIE

L 4 11 18 25
M 5 12 19 26
M 6 13 20 27
J 7 14 21 28
V 1 8 15 22 29
S 2 9 16 23 30
D 3 10 17 24 31

FEBRUARIE

L 1 8 15 22 29
M 2 9 16 23
M 3 10 17 24
J 4 11 18 25
V 5 12 19 26
S 6 13 20 27
D 7 14 21 28

MARTIE

L 7 14 21 28
M 1 8 15 22 29
M 2 9 16 23 30
J 3 10 17 24 31
V 4 11 18 25
S 5 12 19 26
D 6 13 20 27

APRILIE

L 4 11 18 25
M 5 12 19 26
M 6 13 20 27
J 7 14 21 28
V 1 8 15 22 29
S 2 9 16 23 30
D 3 10 17 24

MAI

L 2 9 16 23 30
M 3 10 17 24 31
M 4 11 18 25
J 5 12 19 26
V 6 13 20 27
S 7 14 21 28
D 1 8 15 22 29

IUNIE

L 6 13 20 27
M 7 14 21 28
M 1 8 15 22 29
J 2 9 16 23 30
V 3 10 17 24
S 4 11 18 25
D 5 12 19 26

IULIE

L 4 11 18 25
M 5 12 19 26
M 6 13 20 27
J 7 14 21 28
V 1 8 15 22 29
S 2 9 16 23 30
D 3 10 17 24 31

AUGUST

L 1 8 15 22 29
M 2 9 16 23 30
M 3 10 17 24 31
J 4 11 18 25
V 5 12 19 26
S 6 13 20 27
D 7 14 21 28

SEPTEMBRIE

L 5 12 19 26
M 6 13 20 27
M 7 14 21 28
J 1 8 15 22 29
V 2 9 16 23 30
S 3 10 17 24
D 4 11 18 25

OCTOMBRIE

L 3 10 17 24 31
M 4 11 18 25
M 5 12 19 26
J 6 13 20 27
V 7 14 21 28
S 1 8 15 22 29
D 2 9 16 23 30

NOIEMBRIE

L 7 14 21 28
M 1 8 15 22 29
M 2 9 16 23 30
J 3 10 17 24
V 4 11 18 25
S 5 12 19 26
D 6 13 20 27

DECEMBRIE

L 5 12 19 26
M 6 13 20 27
M 7 14 21 28
J 1 8 15 22 29
V 2 9 16 23 30
S 3 10 17 24 31
D 4 11 18 25

**România
literară**

La timp!
Acasă
sau
la
serviciu prin
abonament:

**România
literară**

Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scintei Cda. 60 275

Figura I.
Machina Anemica.

